

יעקב גאָרדין'ס דראַמען

צווייטער באַנד

מירעלע אפרת

קרייצער סאָנאַטא

די אמת'ע קראפט

דער אונבעקאנטער

אָהן אַ היים

פּראָכט-אויסגאַבע

פערלאַג פון דעם

„סוירקעל פון יעקב גאָרדין'ס

פריינט“

James A. Smith

1894

מירעלע אפרת
א דראמא אין פיער
אקטען

Digitized by the Internet Archive
in 2026

א פראלאג צו מירעלע אפרת*)

„מירעלע אפרת“ בעדארף קיין פראלאג ניט
ריכטיג צו שאצען איהר ווערט, איהר געוויכט,
פונקט ווי מען דארף פאר דעם ליכטיגען טאג ניט
קינסטליכע פלאמען צו ווייזען זיין ליכט;
און ווי מען זעהט אהן דעם שווימער'ס ערצעהלונג
דעם אקעאן'ס אונגעהויערע מאכט,
פונקט אזוי צייגט זיך אהן פרעמדע עמפפעהלונג
אונזער פערפאסער'ס טאלאנט היינט ביי נאכט.

* * *

באלד וועלען אָננעהמען דאָ אויף דער ביהנע
זיינע געדאנקען פֿלויש, אַטעם און בלוט,
און איהר וועט וויעדערזעהן יענע מדינה,
וואו עס רעגיערט איבער מענשען א קנוט;
וואו חנה דבורה'ס געקליעבענע קללות
זיינען דער אַבקלאַנג פון אידישען קלאַג,
וואו די פערפאלגונגען און די בהלות
אייביג פֿערגיפטען אין יאָהר יעדען טאָג;
וואו יעדע פֿרייע און פֿרעהליכע מינע,
איז אַזוי לאַנג אזוי שטרענג אונטערדריקט,
אז ר' נחום'צע בעל נפֿקא מינה
ווערט דורך אַ טראַפֿעלע סם גור דערקוויקט;
ער, וועלכער האַנדעלט מיט גאָט און זיין תורה,
לאַכט פון דעם דלות ביי זיך אין געצעלט,
האַנדעלט און קלייבט פֿאַר זיין כשרה סחורה
וועקסלען אויף יענע, די בעסערע וועלט.

* * *

(*) געשריבען צו יעקב גאָרדין'ס צעהנדיגעריגען יובילעאום, ניו יאָרק,
נאָוועמבער, 1901.

MERELE EFROSS:

Copyright, 1893, by Jacob Gordin.

Copyright, 1911, by the Estate of Jacob M. Gordin.

The right to produce in Yiddish belongs to Kenie Lipzin Mintz.

All other rights or any part thereof reserved by the Estate of
Jacob M. Gordin.

אין דעם צוטומעלטען אידישען פאלק.
 שיינדעלע, יאסעלע — שטורעם און פריעדען!
 האכזוכט — גענוגאמקייט, ליבע און האס!
 געטליך פעראייניגט און מענשליך געשיעדען,
 וואסער און בוימאויל א פאָר אין א פאס, —
 ווער איז פון ביידען דער גוטער, דער שלעכטער?
 ווער איז דער שולדיגער צו צווישען זיי?
 ווער איז דער שולדיגער, ווער דער גערעכטער
 אויב די פעראייניגטע בלייבען רק צוויי?
 דיעזע געשטאלטען זיי רופט אונזער דיכטער
 היער אויף דער סצענע ארויס היינט ביי נאכט,
 ער, וועלכער האָט אונז געוועזען געזיכטער,
 פנים'ער, הערצער און זעעלען מיט מאכט;
 ער, וועלכער האָט אונזער לעבען געשילדערט,
 אונזער זיטליכקייט און אונזער פיהר
 און האָט די זיטען פון אירען געמילדערט,
 ער, דער פערפאסער פון „אידישען לייער“.
 ער, וועלכער האָט, אום די מוחות צו בילדען
 אויפ'ן טהעאטער די „לוריעס“ געשטעלט,
 זיי און דעם טיפ פון א „מענשען א ווילדען“,
 וואונדערפול אין זיין פערפינסטערטער וועלט;
 ער, וועלכער האָט אונז א „סאפהאָ“ געגעבען
 און האָט א אידישען גלח געמאָלט,
 טריי צו דער קונסט און טרייער צום לעבען,
 קינסטליכע בילדלעך אין רעמלעך פון גאָלד;
 ער, וועלכער האָט אונז דעם „רוסישען אידען“,
 עלענד אין דאָלאַר'ס מדינה געצייגט,
 עלענד אין פרייהייט, אין גלייכהייט פערשיעדען,
 זינקענדיג טיעפער, וואָס העכער ער שטייגט;
 ער, וועלכער האָט אונז אין צעהנדליגער דראמען
 אונזער געזעלשאפט געצייגט און איהר בוי —
 ער ווייזט אייך איצטער דאָס הארץ פון א מאמען,
 זיענענדיג איבער א מעכטיגע פרוי.

באלד וועט איהר האָבען פאר אייערע אויגען
 איהם און ר' שלמון'ען, וועלכער בעהעפט
 אויך זיך צו גאָט, און געהט אין זיינע וועגען,
 מעהר נישט ער האלט ניט פון הימעל-געשעפט;
 גלאט איז זיין צינגעלע, שאַרף איז זיין מוח,
 און וואו עס בעט זיך פערקנייטשט ער א פאלב;
 דאָ דיענט ער גאָט מיט זיין האַרצען, זיין כוח,
 דאָרטען בשתיקה — די גאָלדענע קאלב.

* * *

איהר וועט אַ יאָסעלע'ן זעהן און אַ דאָניע,
 וועלכע דער גלות אין רוסלאַנד בעשאַפט;
 יענעם אלס שוועכליכען שטיעפקינד פון פאָניע —
 דיעזען אלס וויסטלינג, אַן עפעל אָהן זאָפט;
 ביידע מיט מוחות צודולטע, צודרעהטע,
 ווינשענדיג גוטעס און טהוענדיג שלעכטס —
 שפיעלט דער אַ קערטעל, יענער די פלייטע
 און פון זיין שפיעל קומט אַרויס יענער קרעכץ,
 וועלכער צייט הונדערטער ביטערע יאָהרען
 הערט זיך אין יעטווידער אידישע הויז;
 ווערט אין צובראָכענע הערצער געבאָרען,
 קומט דורך געשלאָסענע ליפּען אַרויס;
 יאָסעלע — דאָניע, זיי וועלען ערשיינען,
 ווי אונזער דיכטער פאר אונז שטעלט זיי פאָר,
 רוסישע אידישע טיפּען, וואָס זיינען
 שטימען אין אייביגען קלעגליכען כאָר,
 דאָרטען, וואו טורמעס די פרייהייט בעהאַלטען,
 און די אמונה די ליבע דערשטיקט,
 און וואו עס וואַנדלען אין מענשען-געשטאַלטען,
 שדים פון גיהנם צום הערשען געשיקט.

* * *

דיעזע און יאָסעלע'ס שיינדרע, אלץ קינדער
 פון אַ צוריסענעם לעבען אָהן טאַקט,
 וועלכע עס פאָרט דער שלימזל דער בלינדער

פערזאנען

(און די ארטיסטען, וועלכע האבען אנטייל גענומען ביי דער ערשטער אויפפיהרונג).

מירעלע אפרת, — 50 יאָהר אַלט..... מאַדאַם ק. ליפּצין
 יאַסעלע, איהר עלטערער זוהן, — 20 יאָהר אַלט..... דוד קעסלער
 דאַניע, איהר אינגערער זוהן, — 18 יאָהר אַלט..... טאַביאַס
 מחלה, איהר דיענסט, — 40 יאָהר אַלט..... מאַדאַם עפשטיין
 ר' שלמון, איהר פריקאזשציק, — 50 יאָהר אַלט..... מאַשקאָוויטש
 ר' נחומצע חנה דבורה'ס, איהר מחותן, — 50 יאָהר אַלט..... טאַרנבערג
 חנה דבורה, זיין פרוי, — 50 יאָהר אַלט..... מאַדאַם ווילענסקי
 שיינדעלע, זייער טאָכטער, יאַסעלע'ס פרוי, — 18 יאָהר אַלט..... מאַד. פיינמאַן
 שלמה'לע, יאַסעלע'ס זוהן, — 13 יאָהר אַלט..... מיס ציליע פיינמאַן

כליזמר, געסט, אידען, ווייבער.

אויפגעפיהרט פון בערנארד ווילענסקי.

ערשטער אַקט — אין סלוצק; די איבריגע דריי אַקטען אין גראָדנאָ.

צווישען ערשטען און צווייטען אַקט — דריי יאָהר

צווישען דריטען און פיערטען אַקט — צעהן יאָהר.

און דיעזען זיעג פון א ליגענדע מוטער
 איבער זיך זעלבסט, איבער גייסט און פערשטאנד;
 דיעזען טריאומף, וואָס דער עדעלער, גוטער
 מענש טראָגט אַרויס איבער שטאַלץ נאָכאַנאַנד —
 „מירעלע אפרת“, רופט דאָס דער דיכטער;
 איך לאָז דעם אורטייל אין אייערע הענד:
 גאָרדינ'ס פערעהרער זיינען די ריכטער,
 איצט רעדט זיין ווערק, דער פראָלאָג איז צו ענד.

מ. ווינטשעווסקי.

ערסטער אקט.

(זעהר א גרויסעם צימער. אנגעשטעלט פועל קאסטענס און טשעמאדאנעס. בעלי-גלות, רוסישע, טראָגען אַרײַן נאָך קאסטענס, קעהרען זיך אום און קומען נאָך עטלויכע מאל מיט זאָכען, וועלכע זיי טראָגען אַרײַן אין א טהיר, וואָס געפינט זיך אין הינטער-גרונד. מ'חלה געהט יעדען פריהער, ווייזט זיי, וואוהין טראָגען די זאָכען און זאָגט אלע וויילע: שש! שש! די בעלי-גלות אב).

מחלה: נו, דאנקען, לויבען יאָסקע דעם טויבען, מיר זיינען שוין אין סלוצק. אז איך וועל איבער'פטר'ן די חתונה, וועל איך יא דארפען גומל בענשען. (ווישט אום מיט א טוך די טריט פון די בעלי-גלות) טאטע פאָטער, ווי לאנג איז עס, יאָסעלע איז נאָך געווען א שנאָקעל, אומגעלאָפען אין קורצע מייטקעס — היינט האָט ער שוין חתונה. זאָל גאָט געבען אין א גוטע שעה. (קוקט אין פענסטער.) עס גיעסט א שלאַנס-רעגען. פון גראַדנע ביז סלוצק זיינען מיר געפאָהרען כיד המלך. אזוי שעהן געווען אין דרויסען, וואַרים און טרוקען. געקומען אַהער — פינסטער און נאָס. דוקא היינט דארפען אין סלוצק שוויצען די הימלען — נא דיר א מדינה... עס זאָל חלילה נישט פערשטערען די שמחה.

אי, קינדערלעך מיינע, האָבען מיר עס געהאט א וועג, איך וועל קיין מאל נישט פערגעסען. מע מעג זאָגען: אזוי ווי א קייסערטע איז מירעלע אפרת געפאָהרען אויף איהר זוהנ'ס חתונה. א גאנצער צוג — פינף גרויסע בוידען, אלע געפאָקט מיט כל טוב. אין יעדע שטאדט, וואו מען האָט זיך אָב-געשטעלט, צוטיילט דעם עולם לעקעך און בראַנפען און געטיילט נדבות... שש! זי האָט זיך צוגעלעגט אַברוהען. און די בחורים אונזערע שמועסען ביי זיך שטיל אין צימער. ביים חתן שלאָגט זיך געבעך דאָס הערצעלע. געוויס. איך ווייס, איך האָב אויך אמאל חתונה געהאט. אי! אי! איך האָב געצימערט און געפלאַמערט, און וואָס האָב איך דערפון? מיינער האָט מיר אוועקגעוואָרפען און איך בין שוין פופצעהן יאָהר, נישט פאַר אייך געדאָכט, נישט אַהין און נישט אַהער, אַן עגונה... נישט קיין מויד און נישט קיין אירענע; נישט קיין אלמנה און נישט קיין גרושה... פער'שרפה'עט זאָל ער ווערען. אזא שעהנע חתונה געווען... מירעלע האָט געגעבען נדן און כלה-מתנות, דער בעל הבית, עליו השלום, איז געווען אונטערפיהרער... מחשבות'ן,

מחלה: ר' שלמון, די בעל־הבית'טע רופט אייך.
שלמון: תיכף ומיד! (טהוט אָן דעם ראָק, פערשפיעלעט זיך, הוסט זיך אויס, ווישט אויס די פיס ביים שוועל און געהט אריין.)
מחלה: אונזער מאדאם אפרת וויל טהעע. (עפענט די טהיר אין הינטערגרונד) עי, יורקא! שטעל גיך דעם סאַמאָוואַר (נחום'צע קומט, זיינע קליידער און שיד נאָם) און זעה, יורקא, דער סאַמאָוואַר זאָל פינקלען — די קענסט היינט כאַפּען אַ פּאַרציע. (קעהרט זיך אום) אָה, אונזער מחותן, איך האָב אייך דערקענט, מזל טוב אייך!
נחום'צע: זאָל זיין מיט מזל. וואָס איז, יורקא'ן אויך געבראכט אויף דער חתונה? מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה?
מחלה: ווי דען? אקסאנע און יעוודאָכע אויך דאָ. דער קוטשער אַנטאָן, יורקא — אַלע. איהר ווייסט דאָך, אונזערע האָט ליעב, אז עס זאָל זיין ווי אין דער היים. מע פיהרט איהר אונזער סאַמאָוואַר, איהר גלאָז, איהר שאָל, איהר לעפעלע, איהר גאַפּעל־מעסער. וואָס דארפט איהר מעהר? אפילו איהר שטוהל האָבען מיר מיטגעבראכט (ווייזט אויף אַ גרויסע קרעסלע). איהר ווילט דאָך דאָ מסתמא זעהן די מחותנת'טע? באלד. (אָב.)
נחום'צע: דאכט זיך, ניט מעהר ווי אידענע, און פון דעסטוועגען פיהל איך, אַקוראט ווי איך זאָל דארפּען רעדען מיט'ן האָספּאָדין פּאַליציי־מייסטער (פערשפיעלעט זיך, מחלה קומט צוריק).
מחלה: זי זאָגט, איהר קענט מוחל זיין און קומען שפעטער.
נחום'צע: וואָס הייסט שפעטער? עס איז אַ קלייניגקייט? היינט ביי נאכט דער חתן מאָל. גאָט איז מיט איהר, וואָס הייסט? איך מוז זי באלד זעהן, איך בעט דיר.
מחלה: ביי מיר פועל'ט איהר, אָבער אז זי זאָגט ניין, איז אַ שווערע הלכה (אָב).
נחום'צע: איך וואָלט בעסער געדארפט שיקען אַהער מיין חנה־דבורה — זי וואָלט זיך מיט איהר גיכער אויסגע'טענה'ט. (מחלה צוריק.)
מחלה: מירעלע זאָגט: אויב איהר האָט ניט קיין צייט, זאָלט איהר געהן געזונדערהייד.
נחום'צע: וואָס הייסט געהן? מענטש, אידענע, עס איז נאָך אַ סך זאכען ניט איינגעקויפט. מיר האָבען פשוט ניט קיין געלד, און... און... די כלי זמר שטעהען אויפ'ן רעגען, זיי זיינען געקומען אַהער שפיעלען אַ דאָברי דושען... אַ שעהנעם קבלת פנים. זאָג איהר, איך בעט דיר, מענטשען וואַרטען, וואָס הייסט?

וויפיעל איז שוין, אז דער בעל הבית איז געשטאָרבען... זעקס... ניין... — פופצעהן יאָהר... מירעלע'ס מאן איז געשטאָרבען און מיינער איז אַנט-לאָפֿען... מירעלע אפרת איז איצט מיין מאן, מיין משפחה, מיין הויזגעזינר... ביי איהר אין שטוב אויסגעוואַקסען, ביי איהר מסתמא בעשערט צו שטארבען. שא, ווער געהט עס? (שלמון קומט) גאָט איז מיט אייך, ר' שלמון, וואו זייט איהר עס געווען? זי האָט אייך עטליכע מאָל גערופֿען. איהר ווייסט דאָך, זי קען אָהן איהר אויבערפֿריקאשציק קיין טריט ניט טהאָן...

שלמון: איך בין געווען ביי די מחותנים. אי, מחלה, די כלה איז טאקע א פאַרשוין... סלוצק האָ? אָבער דלפנים, טאטע זיסער, דער דלות פייפט אין אַלע ווינקעלעך. זאָל ער שומר ומציל זיין. מחלה: אזוי? האָט אונזער מירעלע, די קלוגע, ניט געוואוסט מיט וועמען זי האַנדעלט?

שלמון: וואָס הייסט? אדרבה, זי האָט דוקא געוואָלט אַן אַרים קינד און נאָך פון אַ שעהנע משפחה. זי האָט דאָך אַליין געשיקט געלד אויף קליידער און מתנות, און זי וועט מוזען נאָך געלד געבען... דער כלה'ס טאטע געהט שוין אַהער... זיי ווילען אָבלעקען אַ ביינדעל פון דער רייכער מחתנת'טע... פֿס! יאָסעלע האָט געקענט געהמען אַ כלה מיט דרייסיג טויזענד ר"כ גרן. אַ קלייניגקייט מירעלע אפרת'ס זוהן? און איהם האָט זיך געוואָלט אַ געבילדעטע כלה פון אַ גרויסע שטאדט. זי האָט אָבער ניט געוואָלט און אז זי זאָגט „ניין“ — ווייסטו דאָך... שש... וואָס טהוט זי?

מחלה: זי האָט זיך צוגעלעגט אָברוהען. זי איז עפעס אונצופריעדען. איך האָב מורא אימיצער פון אונז וועט שוין היינט האָבען אַ שוואַרצען סוף. שלמון: אפשר איז דאָס נאָר דערפאַר, ווייל חתן'ס צד מוז זיך בלאָזען. מחלה, מע דאַרף דאָ אַביסעל אויפֿרוימען. דו ווייסט דאָך, ווי זי האָט פיינט, אז עס איז אָנגעוואָרפֿען. (טהוט אויס זיין ראָק און שלעפט מיט מחלה'ן די קאסטענס. פון אַנדער צימער מירעלע'ס שטימע: מחלה! מחלה! אַהער געה!)

מחלה (ווישט מיט'ן פאַרטוף איהר געזיכט): שוין, באַלד! (לויפט אָב.)

שלמון (קוקט זיך אום): איך האָב זיך ניט געריכט, איך זאָל אויפֿן וועג קענען מאַכען אזא שעהנע פֿאַר קערבלעך. הוצאות גרויסע: האָבער און היי פיר די פערד... אין די אכסניה'ס... אַהין, אַהער. זי האָט דאָך ליעב אַלץ מיט אַ ברייטע האַנד — ביד רחבה... כע! כע! זי זעהט דאָכט זיך אַלץ און פערזעהט מאַנכעס מאָל... זי האָט אָבער פיר אַזעלכע זאָכען קיין פעראיבעל ניט. זי פערגיגט יעדען... (מחלה צוריק.)

עפען די טהיר אין קיך אריין! זאָל יורקא און אקסאנע הערען דעם דאָברי דזשען פון אונזערע מחותנים... (שלמון לויפט עפענען די טהיר, מוזיק שפיעלט „דאָברי דזשען“.)

מחלה: זאָל גאָט געבען מיט מזל, זאָל גאָט געבען גליק אונזער יאָסעלע (וויינט).

מירעלע: וואָס וויינסטו, נאָר? (גלעט מחלה'ן איבער'ן קאָפּ.) שלמון, גיעב די כלי זמר אַ פינף און צוואַנציגער און זאָל מען זיי דאָרט מכבד זיין מיט לעקאָד און בראַנפּען, און געבען זיי אַהיים צוקער-געבעק פאַר זייערע קינדער. (שלמון גיט זיי געלד.)

כלי זמר (איבערראשט): פינף און צוואַנציג קערבלעך! פינף און צוואַנציג רובעל! (פערנייגען זיך און געהען אָב מיט שלמון'ען, מירעלע פערשרייבט עטוואָס אין אַ ביכעלע.)

נחום'צע: וואָס דען האָט איהר געמיינט? אונזער מחותנת'טע, פער-שטעהט איהר מיד, איז מירעלע אפרת... עס איז אַ גרויסע נפקא מינה.

מירעלע: מחלה, געה אויך אַהין! (מחלה אָב.) איצט וועל איך מיר ערלויבען צו פרעגען: איהר האָט ניט געקענט געפינען קיין ערגערע קוואַר-מיר פאַר אונז איינצושטעהן?

נחום'צע: מחותנת'טע לעבען, עס איז כמעט די פיינסטע שטוב אין סלוצק. און אויסער דעם, עס איז אַ כבוד פאַר'ן חתן דאָ איינצושטעהן. דער בעל הבית איז אַ גביר אדיר...

מירעלע: אזוי? אַ סלוצקער גביר אדיר? שרעקליך. איך האָב געשיקט אַ דייטער און האָב צוויי שעה געוואַרט אונטער'ן שטאָרט, פאַרוואָס זייט איהר אונז ניט אַרויסגעפאָהרען בעגעגענען?

נחום'צע: איהר דארפט קיין פּעראַיבעל ניט האָבען, מחותנת'טע לעבען. ערשטענס דער רעגען. און איך וועל זאָגען דעם אמת: דינגען אַ פאָר בוידען האָבען מיר פשוט ניט געהאַט קיין געלד, און צורפּוס געהן פאַסט ניט פאַר אונזער משפּחה. איהר פּערשטעהט דאָך אַליין. מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה, אָה, מיר חלש'ט דאָס האַרץ...

חנה דבורה: וואָס דאַרפסטו זיך פּערענטפּערען אזוי? די מחותנת'טע קען אונז. מיר זיינען טאַקע איצט געבראַכען, געפאַלען, אָבער דעם יחוס האָבען מיר ניט פּערלאָרען. אַזעלכע כלות ווי מיין טאָכטער, וואַלגערען זיך ניט אונטער'ן אויווען. פּערגעסטו ניט, ר' מנחם מענדעלע איז געווען מיין זיידע.

מירעלע: דער זיידע מעג זיין אפילו אַליין משה רבנו — איז דאָס דאָך ווערטה אַ גראַשען, ווען מען איז אַליין אַ גאָר נישט. מחלה! (קלאַפּט לייכט

מחלה : איך האָב מורא איהר דעם קאָפּ דולען... זי האָט עס פיינט (אָב).

נחומ'צע : אָט האָסטו דיר אַ דאָכרי דזשען מיט אַ קבלת פנים. רבש"ע, איך טהו אַ נדר, אז איך זאָל דאָס איבערקומען בשלום, גיב איך דיר דרייסיג פרקים משניות. וואָס איז דיר די נפקא מינה ? (מחלה צוריק). מחלה : זי זאָגט : די כלי זמר דארפֿען ניט שטעהן אויפ'ן רעגען. פיהרט זיי אַריין — זי קומט באַלד (רוימט).

נחומ'צע (עפענט די טהיר) : קומט אַריין, זייט זשע מוחל. (כלי זמר אַריין). זעצט אייך, די מחותנת'טע קומט שוין אַריין. (מחלה גיט זיי שטוהלען, זיי זעצען זיך). אַהא ! (חנה דבורה קומט פערסאָפּעט). גאָט אַליין האָט דיר געבראַכט. איך האָב דאָ אויף זיך די האָר געריסען, וואָס איך האָב זיך ניט מיטגענומען. שש ! קומט באַלד אַריין...

מחלה : אַי, אָט דאָס איז די מחותנת'טע ? (זי שאַקעלט מיט'ן קאָפּ). חנה דבורה : יא, וואָס איז — איך געפעהל דיר ניט ? (צום מאַן) איך האָב געוואוסט, דו ביזט אַ לעמעל און זי, די גראַפֿינע פּאָטאָצקי, וועט זיך ברעקלען. נישקשה, איך האָב זיך פאַר איהר ניט צו שעהמען — זאָל זי זיך מיט מיר רעכענען אין יחוס. שאַ !

מחלה (אַ קוק אין טהיר) : זי געהט אַהער. (מוזיקער פאַרבֿערייטען זיך. שלאָמן עפענט די טהיר, מוזיק שפּיעלט אַ טויש, זי קומט אָנגעשפּאַרט אויף אַ שטעקען, גרויע האָר און דער פנים איז בליהענדר, מחלה רוקט אַרויס איהר שטוהל, מירעלע זעצט זיך פון דער זייט. מחלה שטעלט איהר אַ קליין ביינקעלע אונטער די פיס.)

נחומ'צע און חנה דבורה : מוזל טוב ! מוזל טוב, מחותנת'טע, אין אַ גוטע שעה. (מירעלע נייגט דעם קאָפּ, אויף איהרע ליפֿען אַ סאַרקאַסטישער שמייכלעל.)

נחומ'צע : ברוך השם, געקומען בשלום. חנה דבורה : עס רעגענט היינט. מחותנת'טע לעבען, אז עס רעגענט, איז אַ סמן ברכה.

מירעלע : יא, אז עס רעגענט, איז געוויס אַ סמן, אז עס וועט זיין אַ בלאָטע. זאָלען די כלי זמר שפּיעלען.

חנה דבורה : דער חתן און אייער צווייטער זוהן זאָלען אויך אַרייַנגעהן, עס איז אַ דאָכרי דזשען פיר אַלע מחותנים.

מירעלע : די יונגע מחותנים וועלען מסתמא ניט נתפּעל ווערען פון אייער סלוצקער מוזיק. זיי שפּיעלען אַליין פאַר זיך, דער עלטערער שפּיעלט פלייטע, דער צווייטער — פּיעדעל. שפּיעלט פאַר אונז אַלטע לייט. שלאָמן,

מירעלע: איך זעה שוין, מיר וועלען ביי אייך דא אין סלוצק שוין ניט כאפען קיין מציאה. גוט, איך וועל הייסען שלמון'ען געבען אייך צוויי הונדערטער. זייט איהר צופריעדען?

נחום'צע: מחותנת'טע לעבען, וואָס הייסט, איהר האַנדעלט ניט אַ מציאה? פּערגעסט ניט, אונזער שיינדעלע, זאָל געזונד זיין, איז דאָך ר' מענדעלע'ס אַן אוראייניקעל. גאנץ סלוצק האַלט זי פאַר אַ צאצקע. עס איז אַ גרויסע נפּקא מינה.

מירעלע: גאנץ סלוצק?... איך פערשטעה גאָר ניט, פאַר וואָס רופט זיך אייער שטאָרט סלוצק? עס איז דאָך גאָר בעלעס, אויף מיין וואָרט, בעלעס... **נחום'צע:** כע! כע! זאָלט איהר געזונד זיין, איהר האַלט אונז פאַר בעלעס נאָרען? מהיבא תיתא, וואָס איז די נפּקא מינה?

חנה דבורה: אפילו אין דער לינקער פאה ליעגט עס מיר ניט. ווי זאָגט מען: רוף מיד נאָר און גיעב מיר לעקאָך... איך וויל זעהן בעסער די כלה־מתנות. איהר האָט צוגעזאָגט דימענטענע אויערינגלעך, מיט אַ בראַש, מיט אַ בראַנזשעלעט, נאָמיך אַקאָרשט זעהן... איהר מיינט ניט, אז איהר וועט אַבקומען מיט שיהע־פיהע...

מחלה: האָט אויף זיי קיין פּעראיבעל ניט — זיי פערשטעהען אייך ניט...

מירעלע (שטעהט אויף): ניין, געוויס ניט, ווי קען מען אויף זיי פּעראיבעל האָבען? ר' מענדעלע איז דאָך זייער זיידע געווען... גענוג, דער דאָכרי דזשען איז געענדיגט — איהר קענט געהן! (ווייזט מיט'ן שטעקען די טהיר.)

מחלה (צו זיי שטיל): געהט בעסער געזונטערהייד, זי וועט נאָך חלילה ביז ווערען. (נחום'צע טרינקט אויס אַ גלעזעל איילענדיג און וויל געהן.)

חנה דבורה: וואָס הייסט געהן? נו, און געלד? **מירעלע** (קלאַפט ביז מיט'ן שטעקען): געלד? געלד? געלד? האָ? **הם,** שלמון וועט אייך געבען געלד. דאָס, וואָס מרים אפרת זאָגט צו, איז אזוי ווי מזומן, פונקט ווי דעם זיידענ'ס יחוס...

נחום'צע: חנה דבורה, וואָס דאַרפסטו זיך דאָ האַמפּערען? די מחותנת'טע האָט צוגעזאָגט, איז צוגעזאָגט... מהיבא תיתא, נאָר, וואָס איז די נפּקא מינה?

חנה דבורה (קרימט איהם איבער): צוגעזאָגט, איז וואָס איז די נפּקא מינה? איך זאָג דיר, אַ גרויסער גליק האָט מיד געטראָפען! וואָס וועט אונז בלייבען פון די צוויי הונדערטער? נאָך דער חתונה געהמען זיי צו

מיט'ן שטעקען, מחלה קומט.) דערלאנג איהם א גראפין בראנפען מיט א שטיק קארענעם לעקאף. (מחלה אָב.)

חנה דבורה: איצט איז אָבער קיין צייט ניט צו רעכענען זיך אין יחוס — מען דארף רעדען פון וויכטיגערע זאכען... עס איז ניטאָ וואָס צו שעחמען זיך — מיר זיינען דאָ אייגענע מענשען. מחותנת'טע, מיר דארפען... מירעלע: איך ווייס, איהר דארפט ממתקים. איך האָב שוין געהערט, וואָס פאַר אַ תכלית איהר האָט געמאַכט פון מיין געלד, איהר געדענקט, וויפיעל איך האָב אייך געשיקט אויף חתונה קליידער פאַר דער כלה... 300 רובעל האָב איך געהייסען אויסגעבען אויף וועש...

נחומ'צע: יא, זאָלט איהר געזונד זיין, אָבער איך, מיין אירענע און אונזערע שרצים'לעך — מיר אלע זיינען דאָך מהותנים און מיר האָבען געדארפט נייע בגדים'לעך צו דער חתונה. אחוץ דעם, ווי מיר האָבען נאָך געקראָגען די פאַר גראַשען, זיינען אונז די בעלי חובות בעפאלען, ווי הינר, להבדיל, בעפאלען אַ נבלה. וואָס איז די נפקא מינה? ביי אייך אין שטוב וועט איהר שוין אַליין זעהן וואָס שיינדעלע דארף. (מחלה קומט מיט בראנפען און פערבייסען.)

מירעלע: אזוי? מיין שנור, הייסט עס, וועט האָבען — ע! ווי אזוי זינגט מען דאָס ליעדעלע, מחלה? „זיעבען העמדער, ווי די בעכער, דריי מיט לאַטעס, פיער מיט לעכער...“ זעהר שעהן. מחלה, וויש אויס דעם פאָל אונטער זייערע פיס... זעה נאָר, זיי האָבען אָנגעטראָגען בלאָטע ווי אמת'ע סלוצקער מחותנים. (מחלה ווישט אויס דעם פאָל מיט אַ טוד.) ר' נחומ'צע חנה דבורה'ס, איהר קענט פערבייסען. (נחומ'צע טרינקט און פערבייסט.)

חנה דבורה: איך פערשטעה ניט, וואָס האָט איהר געמיינט, איך וועל אייך אָבעבען מיין טאָכטער אומזיסט? מירעלע: ניט אומזיסט? וויפיעל קומט אייך פאַר דער קוה מיט דער שטריק?

חנה דבורה: מיר דארפען בעצאָהלען אין די קלייטען און אין אַלע קראָמען. אַליין, וואָס מען דארף צו דער חתונה, האָבען מיר גענומען אויף באָרג. מען ווייס, אונזער מחותנת'טע איז אַ בטוח. היינט דארף מען בעצאָהלען די כלי זמר, דעם חזן, די סאָרווערקעס, דעם שמש, דער טוקערין... היינט קומט פאַניע יאָנושעווסקי, די פראָפּעסאָרקע פון „פאָרטאָפלאַן“... איהר אַליין האָט דאָך געשריעבען, זי זאָל ניט אויפהערען לערנען זיך ברינקען דאָרטען ביז דער חתונה...

מחלה (אפארט): אַי, וואָסערע שנאָרער די סלוצקער מיוחסים זיינען... ניט געדאַכט זאָלען זיי ווערען....

מירעלע: איך האָב זיך פיינט צו ווערטלען. (עפענט די טהיר).
 נחומצע: וואָס הייסט? די תנאים זיינען ביים חתן... ער איז אַ
 יתום... איהר קענט, חלילה, אונזער קינד אונגליקליך מאַכען.
 מירעלע: ער וועט באַלד אָבשיקען די תנאים מיט אַ מחילה גמורה...
 חנה דבורה: מיינט ניט, מיר וועלען שווייגען! מיר וועלען לויפען
 צו מענשען. איך וועל אויפֿרודערען די גאַנצע שטאָדט.

מירעלע (רוהיג): לויפט צו מענשען, קעהרט איבער די שטאָדט —
 מיר געפעהלט דער שידוך ניט און מיר פאָהרען שוין צוריק... ע! איך האָב
 פיינט, אז מען טענה'ט אַ סך — געהט געזונטערהייד!... (חנה דבורה און
 נחומצע אָב). מען זאָגט: דער עפעל פאלט ניט ווייט פון בוים. אויף אזא
 בוים האָט געקענט אויסוואַקסען אַ שרעקליכער עפעל. ניין! ניין! איך
 וויל ניט, איך האָב חרטה. די ערשטע קריעג איז שטענדיג בעסער פון דער
 צווייטער. מענשען שעחמען זיך אָפט צו פערשטערען אַ חתן-מאָל און
 פערשטערען דאָס גאַנצע לעבען... ניין! ניין!... (מחלה קומט און צינדט
 אָן די לאַמפּען).

מחלה: די בחורים געהען שוין אַריין... אַי, מירעלע, זייט ניט ביז
 אויף מיר, איך מויל, מען טאָר זיך ניט מישען אין אזא זאך. אפשר איז דאָס
 בעשערט פון גאָט?

מירעלע: געה העלף איינפאַקען די קליידער! (מחלה אָב) אַ קרומע
 זאך קען ניט זיין בעשערט פון גאָט. מענשען מאַכען זיך אַליין אונגליקליך
 און האָבען נאָכדעם טענות צום רבונג של עולם. ניין, איך וויל צו איהם קיין
 טענות ניט האָבען... אַהא, אַט זיינען מיינע מחותנים. (יאָסעלע און דאָניע
 קומען. ביידע אַלט-מאָדיש און רייך געקליידעט). קינדער, מאַכט אייך
 פאַרטיג צום וועג, מיר פאָהרען באַלד.

דאָניע: ווער איז גערעכט, יאָסעלע? איך האָב געזאָגט, מיר וועלען
 באַלד פאָהרען צו דער כלה... און ער זיצט אַ צוטראַגענער און ציטערט...
 הענד און פיס וואַרפט איהם... ער וויל זי זעהן — ער שטאַרבט.
 יאָסעלע (פערשעהמט): ניין! ניין! דאָניע, הער אויף... מאַמעניו,
 דו פאָהרסט אויך מיט אונז?...

מירעלע: נאַרעלע, געוויס פאָהר איך אויך... אָבער ניט צו דער
 כלה; מיר פאָהרען אַהיים, צוריק קיין גראַדנע. (יאָסעלע קוקט זי אָן).

דאָניע: וואָס הייסט, און די חתונה.

מירעלע: אויס מחותנים, עס וועט ניט זיין קיין חתונה.

יאָסעלע: מאַמעניו, עס וועט גאָר ניט זיין קיין חתונה? פאַרוואָס?

מירעלע: דערפאַר, ווייל מיר געפעהלט ניט דער שידוך.

אונזער שיינדעלע און אונז וועט בלייבען דער דלות. ניין! איצט, פאר דער חופה קענען מיר אלץ אויספיהרען.

נחומ'צע: אַי! אַי! חנה דבורה, זאָל זיין גענוג. (שטיל) דו וועסט נאָך חלילה ערגער מאַכען.

חנה דבורה: וואָס שרעקסטו זיך אזוי? האָסטו אליין ניט געזאָגט: מיר מוזען ביי איהר אַרויסקריגען כאָטש... כאָטש 300 רובעל פאַר זיך, — מיר זאָלען קענען מאַכען אַ געשעפטעל? שיינדעלע אליין האָט דען ניט געזאָגט: שאַנעווע זיי ניט איצט? שוטה דו, אַז מיר וועלען איצט ניט אַרויס-רייסען ביי זיי מיט געוואָלט, וועט נאָך דער חופה זיין צו שפעט. מחותנת'טע, מיר ווילען אַחוץ אלע זאַכען „ש“ קערבלעך מוזמן און פאַר דער חופה!

נחומ'צע: דער פונקט איז מיר געווען שווערער פון קריעת ים סוף, אָבער דאַנקען גאָט אבי איבערגעקומען... די מחותנת'טע ווייס שוין. (טרינקט בראַנפּען.)

מירעלע: אזוי? מוזמן און פאַר דער חופה? הם!...

חנה דבורה: איהר זייט טאַקע אַ גרויסער בטוח אין גראַדנע, אָבער געלד פאַר דער חופה!

מחלה (ברעכט די הענד): אַי, וועה איז מיר! פאַרוואָס טהוט איהר אונז אַן אַזעלכע יסורים?

מירעלע (מיט גוטען מוט): יסורים? כא! כא! ביסט אַ נאַר. ווער וועט האָבען יסורים? שלמון! (קלאַפט מיט'ן שטעקען) שלמון! (שלמון קומט) זאָלען מען די מינוט שפּאַנען די פערד אין פאַקען די זאַכען — מיר פּאָהרען שוין צוריק קיין גראַדנע! (אלע בלייבען ערשטוינט).

שלמון: וואָס הייסט? ווי... ווי... איך פערשטעה ניט... באַלד? צוריק?

מירעלע: באַלד! שוין! מיר פּאָהרען צוריק. איך לאָז אָב דעם שידוך. שלמון: האָט קיין פאַראַיבעל ניט, די פערד האָבען זיך נאָך ניט אויסגערוהט... אזא בלאָטע.

מירעלע: די פערד זאָל מען שפּאַנען, שוין! (שלמון ראַש אָב). מחלה, רוף מיר אַריין די קינדער! (מחלה אב) ר' נחומ'צע חנה דבורה'ס, איהר האָט דאָ ניט וואָס צו טהאָן, עס איז אויס שידוך. (ווייזט אויף דער טהיר).

נחומ'צע: מחותנת'טע לעבען, וואָס הייסט, איהר לאָזט אָב דעם שידוך? איך פערשטעה ניט... רבונז דעלמא כולה, ה...היתכן?

חנה דבורה: מחותנת'טע לעבען, גאָט איז מיט אייך, וואָס רעדט איהר דאָס? עס מאַכט זיך דען ניט? מחותנים — מע צואווערטעלט זיך.

מחלה : מען דארף זיין שטארקער פון אייזען, מען זאל ניט וויינען.
(ווישט איהרע טרערען מיט'ן פארטוך).

יאָסעלע : איך ווייס ניט, מיין הארץ ווערט צוריסען...

מחלה : וועה איז מיר ! גאָר ניט, נעהמען יונגע קינדער און צוברעכען
זיי דאָס האַרץ... ביי מירעלע אפרת איז דאָס אַ קלייניגקייט. (מירעלע
בלייבט זיצען פערטראכט. שלמון ערשיינט).

שלמון : די פערד זיינען געשפאנט.

מירעלע : האָ ? שוין געשפאנט די פערד ? הם ! שלמון, היים
אויסשפאנט, מיר בלייבען אין סלוצק. (מחלה קושט איהרע הענד) נו, חתן,
קום גאָר אהער. (ווישט מיט איהר טיכעל זיינע טרערען) זעה גאָר, וואָסערע
טרערען. אָה, דו נאָרישער אינגעל. (קושט איהם אין ביידע באַקען) מיין
קינד, איך וויל דו זאָלסט גליקליך זיין... (א גערויש, חנה דבורה און נחומצע
קומען דערשלאָגען). אָ, זעהסט, מען דארף גאָר נאָך זיי ניט שיקען... זיי
זיינען שוין דאָ.

חנה דבורה : מחותנת'טע לעבען, וואָס ווילט איהר פון אונז האָבען ?
וויל מיר זיינען אַרימער ליט, מעג מען אונז פערצאפען דאָס בלוט ? געסט
קלייבען זיך שוין אויפ'ן חתן-מאָל, די כלה וויינט...

יאָסעלע : דו הערסט, מאמעניו, זי וויינט... אָי, וועה איז מיר !
נחומצע : איהר זייט דאָך יא אַ קלוגע, אדרבה זאָגט, וואָס זאָלען
מיר טהאָן ?

מירעלע : וואָס זאָלט איהר טהאָן ? הם ! שלמון, די כלה מיט אלע
געסט זאָל מען אהער ברענגען — די פערד זיינען זאָ ווי זאָ געשפאנט. (שלמון
אָב, און קומט באלד צוריק.) ביי מיר, אָט דאָ וועט זיין די שמחה, איך וויל
ניט געהן טרעטען אייער סלוצקער בלאָטע... ניין ! איך געה ניט צו סלוצק,
סלוצק דארף געהן צו מיר... נישקשה, אייער זיידע, זכרוננו לברכה, וועט ניט
פערשעהמט ווערען. איך האָב געבראכט גענוג געבעקס און געבראָטענס,
נאָליווקעס און וויינען. ניט קיין חתן מאָל, אַ חופה וועלען מיר דאָ היינט
שטעלען... כאָ ! כאָ ! מיר וועלען אַ טובה טהאָן דעם חתן און מאַכען עס
בקיזור.

יאָסעלע (פערדעקט זיין געזיכט) : וועה איז מיר, מאמעניו, וואָס
רעדסטו דאָס ?

חנה דבורה : אַ נייעס ! וואָס הייסט דאָ גאָר, ביים חתן די חתונה ?

נחומצע : היינט די חופה ? חתן כלה האָבען ניט געפאסט.

מירעלע : עס איז טאָקע זעהר גרויסע חטאים, אָבער איך געהם די
עבירה אויף זיך. נישקשה, איך בין אפילו ביים השם יתברך אַ גוטער בטוח,

דאָניע : אבי מיר האָבען זיך געריכט און ער, דער נאָר, צימערט...
מירעלע : געה, טהו זיך איבער באַלד און פאַס איין דיינע זאַכען
 געשווינד, נו! (דאָניע אָב). יאָסעלע, וואָס האָסטו געמאַכט אזא רחמנות'דיג
 פנים? איך האָב געוואָלט פאַר דיר אַ כלה פון אַן אַרימע אָבער שעהנע
 משפחה. פון אזא משפחה דאָרף זיין אַ מיידעל אַ שטיל און אונשולדיג
 קינד. אָבער נעהמען אַ שנור פון אַ הויז פון שנאָרער און בעטלער? ניין.
 איך וועל דיר זוכען אַ כלה, ווי דו האָסט געוואָלט: אַ געבילדעטע און פון אַ
 גרויסע שטאדט.

יאָסעלע : פריהער, מאַמעניו, וואָלט מיך ניט געהאַרט, אָבער איצט...
 איצט.

מירעלע : און וואָס איז איצט? שיק איהר אָב איהר בילד מיט די
 תנאים און אַ סוף. מחלה, דערלאַנג מיר דאָרט מיין שקאַטולקע און טינט
 און פערדער. (מחלה דערלאַנגט עס, יאָסעלע נעהמט פון בויזס-קעשענע אַ
 בילד און בעטראַכט לאַנג. מירעלע זוכט אין שקאַטולקע) נאָ, אַט האָסטו
 די תנאים.

יאָסעלע : אַ נאָנץ יאָהר האָב איך זי גערעכענט ניט פאַר קיין פרעמדע
 און איצט זיינען מיר שוין פרעמדע. (גיט איהר אָב דאָס בילד) האָב אויף
 מיר קיין פעראיבעל ניט, מאַמעניו, מיר איז אזוי שווער...

מירעלע : איך ווייס, איהר שעהן פנים'על געפעהלט דיר... נישקשה,
 נאָר, ניט לאַנג וועט דיר זיין שווער. כאַ! כאַ! וואָס זאָנסטו פאַרט,
 מחלה, צו איהם? ער איז שוין אַ גאַנצער מאַנסביל. נעהם, שרייב איהר
 אַן אויף די תנאים עטליכע ווערטער. (ער נעהמט די תנאים און בלייבט
 זיצען ביים טיש מיט'ן פערדער אין האַנד). ניין! ביסט נאָך אַ קינד, אַ
 שעהן פנים'על איז נאָך ניט אַלץ. נו, פאַרוואָס שרייבסטו ניט?

יאָסעלע : איך ווייס ניט, מאַמעניו, וואָס זאָל איך שרייבען...

מירעלע : שרייבט (זי דיקטירט) „איך שיק איך אָב די תנאים. (ער
 ווישט אָב בגנבה אַ טרער און שרייבט) און בין איך מוחל דאָס, וואָס איהר
 און אייערע עלטערען האָבען מיר אונרעכט געטהאָן. איך האָב צו איך גאָר
 ניט און בעט איך, איהר זאָלט מיר אויך מוחל זיין..."

יאָסעלע (מיט אַ ציטערדיגע שטימע): און... איך בעט, איהר זאָלט
 מיר אויך מוחל זיין. (פאַלט צו מיט ביידע הענד צום טיש און צוואוויינט
 זיך). מאַמעניו, מען דאָרף ניט. מען דאָרף ניט... איך בעט דיך.

מירעלע (זאנפט): אזוי גאָר? דו נאָר, קום נאָר אַהער, קום צו מיר.
 (יאָסעלע געהט צו) נו, זאָג מיר, וואָס וויינסטו?

נחומצע: אָה! איך פערשטעה, די לחכימא ברמיוזה... הכנסת כלה, הליות המת...

שלמון (שרייבט): הליות המת און חברה חסד של אמת, און חברה קבורת ישראל...

נחומצע: קבורת ישראל אויך? מהיבא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? אם כן, שרייבט, חברה מלביש ערומים, מתיר אסורים, סומך נופלים, רופא חולים... כא! כא! חברה זוקף כפופים און פוקח עורים. לחיים! (ביידע טרינקען.) ר' שלמון, איהר זייט א גבור, אז איהר האלט אויס פון איהר...

שלמון: מחותן, איהר זייט, במחילה, א שוטה. אזא איידעלען מענשען, ווי זי, איז שווער צו געפינען. און א קלאָרען קאָפּ מיט א שכל הישר האָט זי, עס איז גאָר ניט צו גלויבען, דאָס זי איז ניט מעהר ווי א אידענע. (א גערוויש, טפּרר!! הא!) שא, ווער איז דאָס צוגעפאָהרען? מחותן, קריכט אַרײַן אין דער קאַפּאַטע. (טהוען אָן זייערע רעק.) אַהא, מען האָט שוין געבראַכט די כלי זמר. אַהער! אַהער! (כלי זמר אַרײַן.)

נחומצע: קורם כל שטעלט אוועק די באַנדורעס און איך וועל צוליעב אייך מאַכען מיט אייך לחיים... איך בין פון די מענשען, וועלכער איז נאה דורש און נאה מקיים... ניט איצט — שפעטער, וואָס איז די נפקא מינה? (ער טרינקט מיט זי, שלמון מאַכט פאַר די כלי זמר א פּלאַץ אין א ווינקעלע. וויעדער: טפּרר! הא!)

שלמון: אַהא, נאָך א פוהר צוגעפאָהרען, מחותן, אז עס הויבט זיך אָן פאָהרען — פאָהרט זיך!

נחומצע: זאָל זיך פאָהרען מיט מזל, מהיבא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? אַהא, דער חזן מיט די משוררים, ברוכים הבאים! (חזן און משוררים אַרײַן. זיי שרייען אַלע: מזל טוב! מזל טוב!)

שלמון: שש! שרייט ניט אזוי!... (נחומצע טרינקט מיט'ן חזן.)

נחומצע: איהר פערגעסט נאָר ניט, אז דאָרט איז מירעלע אפרת! (נאָך א פוהר פאָהרט צו. עס קומען אידען, ווייבער, מיידלעך.)

שלמון: מען דאַרף איהר געהן זאָגען, אז געסט זיינען שוין דאָ. (הוסט זיך אויס, פערשפילעט דעם ראָק, אָב צו מירעלע'ן אין צימער.)

נחומצע (צו א גאסט): זי זאָגט: דוקא באַלד דאָ די חופּה — מוז זיין אזוי. אז מען איז רייך, קיין עין הרע, קען מען אַלץ אויספיהרען. ע! וואָס איז די נפקא מינה? נעהמט אַביסעל, אם אין אני לי, מי לי? (טרינקען, שלמון צוריק.)

שלמון: די מחותנת'טע קומט באַלד. שא, איך בעט אייך, האַלט אייך ווי מענשען. (כלי זמר פאָרבערייטען זיך.)

זאָל מען דאָ גרייטען די טישען און אלץ פארטיג מאַכען... שלמון, זעה אלץ זאָל זיין, ווי עס געהער צו זיין.

נחומצע: נו, מהיבא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? דערווייל, יאָסעלע, נא דיר מיין ברייטען שלום עליכם און מיין גרויסען מזל טוב. (זיי צוקושען זיך).

מירעלע: יאָסעלע, געה זאָג דאָניע'ן, ער זאָל זיך וויעדער אָנטהאָן. מחלה, קום טהו זיך אויף אָן... דו ביזט דאָך ביי מיר יא א מחותנת'טע. איך שיינק דיר מיין נייע קאוואַסענע קלייד און מיר דערלאַנג מיין שוואַרצע קלייד, אַנטיק מאָרע. (זי מיט מחלח'ן אָב).

יאָסעלע: זי האָט זעהר שטאַרק געוויינט? אַי, וועה... זאָגט איהר, אז מעהר וועט זי שוין קיינמאָל אין לעבען ניט דארפֿען וויינען (אָב).

חנה דבורה: איצט ווייס איך ערשט ניט, וואו איך בין אויף דער וועלט. זי האָט מיך צוטומעלט...

שלמון: איהר פאָלגט מיך און פרעגט ניט קיין קשיות, עס וועט פאר אייך גלייכער זיין, אויב איהר וועט טהאָן וואָס זי וויל. מיט מירעלע אפרת שפיעלט מען זיך ניט אין עקשנות, געהט אַהיים, אלע אונזער בוידען זיינען שוין דאָרט ביי אייך, און איהר, מחותן, העלפט מיר גרייטען די טישען.

חנה דבורה: טאטע זיסער, אז יא אויסשטעהן אלע משוגעת'ן, זאָל כאַטש זיין כדאי (אָב).

שלמון: א נו, מחותן, פערקאטשעט זיך. (ביידע טהוען אויס די רעק. זיי טראָגען אַריין טישען, נחומצע זינגט א חסיד'ל. נאָכדעם קומען סאַרווערס און גרייטען אלץ צו: בראַנפֿען, וויין, פערבייסען).

נחומצע: עס איז זעהר א גוטע סברה, איצט נעהמען אַביסעל משקה. (קוקט אויף די גראַפינעס).

שלמון: איהר האָט צייט מיט משקה. זעהט איהר, אויב איהר וועט ניט זיין קיין שוטה, וועט איהר באַלד קענען מאַכען א פאָר קערבלעך... איהר וועט באַלד זעהן, אז ביי א פעטען טאָפּ איז גוט צו רייבען זיך... הערט, זי וועט דאָך געוויס וועלען שיינקען נדבות פאר אלע חברות פון סלוצק, דאָרף מען שכל האָבען און מאַכען א גומען צעמעל, וועלכע חברות האָט איהר דאָ אין שטאָרט? (זיי זעצען זיך ביידע אין פאָדערגרונד ביי א טישעל).

נחומצע: וועלכע חברות? בקור חולים, תלמוד תורה און הכנסת אורחים...

שלמון (שרייבט): יא, הכנסות אורחים און גמילות חסדים.

נחומצע: גמילות חסדים? עס הויבט זיך ניט אָן. ניטאָ קיין זכר...

שלמון: זייט ניט קיין שוטה! (שרייבט) גמילות חסדים... נו?

מירעלע : קוק אויף איהם... זעהסט? עס איז אן אונשולדיג, א כשר
קינד מיט ריינע געדאנקען און א גוט הארץ. (זי איז אויפגערעגט.)
שיינדעלע : איהר וועט זיין מיין מוטער, איהר וועט מיך לערנען. וואָס
איהר וועט פערלאנגען, וועל איך טהאָן.

מירעלע : קיין נאר ביזטו נישט, דאָס זעה איך פון דיין ענטפער... נאָ,
דאָס קומט דיר. (קושט זי, נעהמט פון זיך אַראָב אַ בראָש און אויעררינגלעך
און טהוט איהר אָן. נאָכדעם צוקושט זי זיך מיט יאָסעלע'ן און מיט חנה
דבורה'ן. אין דער צייט זינגט דער חזן מיט די משוררים אַ פרעהליכס.)
יאָסעלע (שטיל צו שיינדעלע'ן) : איך וואָלט אזוי געוואָלט דער גע-
פילדער זאָל שוין גיכער פאַראַיבער...

שיינדעלע : יאָסעלע, מיר וועלען דאָס אויך איבערקומען... אַיאָ עס
איז בעסער, וואָס עס וועט נישט זיין קיין חתן מאָל?...

יאָסעלע : איך ווייס נישט... איך... אַי, איהר זייט גאָר נישט דערשראָקען.
מירעלע : נו, מחותן, איך וועל נעהמען מיט אויך אַביסעלע. שלמון,
גיעב מיר אַ גלאָז וויין. לחיים! זאָל גאָט געבען מיט גליק... מחלה, לחיים,
מחותנת'טע מיינע (צוקושט זיך מיט מחלה'ן). נו, שיינדעלע, לחיים, איך האָף
מיר וועלען זיין גוטע פריינד. איין כלל : ביי מיר אין שטוב טענה'ט מען נישט.
זעהסט מיינע זיהן? ווען זיי וועלען ביידע שוין זיין אלטע אידען מיט בערד,
וועל איך זיי צורופען און זאָגען : שטעל אויס די באַק, ר' איד, איך וועל דיר
געבען פעטש. (קלאַפט לייכט מיט'ן שטעקען.) כבוד דאָרף מען אָבגעבען אַן
עלטערען. אָבער שרעקען דארפסטו זיך נישט, איך בין נישט קיין שלעכטע.
מחלה : אַי, אַ שלעכטע, הלאַזי זאָל גאָט אזוי שלעכט זיין צו זיין
פאָלק ישראל.

שלמון : אזא מזל אויף מיינע קינדער, וואָס פאַר אַ דימענטענע האַרץ
זי האָט...

מירעלע : נו, איך מוין, מיר וועלען נישט מאַכען קיין שיהות און באַלד
פיהרען די קינדער צו דער חופּה.

חנה דבורה : יא, שוועסטערלעך, מען דאַרף בעזעצען די כלל.

מירעלע : מען דאַרף נישט בעזעצען — מענשען זיינען גענוג בעזעסען,
עס איז דאָ ביי אונז אידען אַ מנהג, זעהר אַ שעהנער מנהג, דערמאָנען דעם,
ווער עס האָט געדאַרפט זיין דאָ און קען נישט זיין, ווייל גאָט האָט איהם
צוגענומען פאַר דער צייט. ער איז נישט זוכה געווען צו זעהן נחת פון זיינע
קינדער... (פערדעקט איהרע אויגען.)

נחומצע : יא, יא! חזן, מאַכט אַן אל מלאַ רחמים דעם חתן'ס פאָטער
זכרוננו לברכה, ר' שלמה'לע...

נחומצע: א שעהנעם, א פיינעם וויזאט אונזער מחותנת'טע מרת מרים תחיה. (מוזיק שפיעלט, מירעלע און מחלה קומען.)
מירעלע: מזל טוב! מזל טוב! מיט מזל זאלט איהר לעבען. (זעצט זיך אויף איהר שטולה.) די כלה איז נאך ניטא? טרינקט און פערבייסט דערווילע. שלמון, האָבען מיר גאָר ניט פערגעסען?
שלמון: איהר וועט דאָך געוויס עטוואָס מנדר זיין אויף די היגע חברות? אָט האָבען מיר מיט'ן מחותן געמאַכט אַ צעטעל. (דערלאַנגט איהר אַ צעטעל).

מירעלע (א קוק): כע! כע! הכנסת כלה, דאָס הייסט דאָך אייגענט'ליך בעגראָבען. הלוי'ת המת איז אויף צו בעגראָבען. חסד של אמת, וויעדער בעגראָבען. קבורת ישראל — נאָך אַמאָל בעגראָבען. מען בעגראָבט גוט דאָ אין סלוצק! כא! כא! כא! שלמון, איך פערשרייב יעדען גראָשען (צייגט איהם איהר נאָטיץ-ביכעל). מילא אַז דו האָסט אַביסעל גע'גנב'עט דאָרט פון הוצאות, פון היי און האָבער, למשל, האָט מיר ניט געהאָרט — דו האָסט גע'גנב'עט ביי מיינע פערר. ביי די סלוצקער פערר אָבער וועל איך דיר ניט ערלויבען צו גנב'ענען. (צו די געסט) טרינקט, איך בעט אייך, און זייט לוסטיג.

שלמון (שטאַמעלט): ה...האָט קיין פּעראַיבעל ניט. איך... איך...
מירעלע: שעהם זיך ניט, נישקשה, מיר זיינען אייגענע מענשען. איך קען דיר.. געה טרינק און זיי אַ מחותן...

שלמון: זאָלט איהר געזונד זיין, וואָס האָב איך אייך געוואָלט פרעגען? יא, דער בעל הבית דאָ, וויל פערקויפּען פיער טויענער פור פלאַס.

מירעלע: דאָ אויפ'ן פלאַץ קוּיף איך ניט, נאָר מיט'ן צושטעלען קיין ריגא. (א בעוועגונג.) אַהא, זעה, ווער עס איז געקומען? דאָכט זיך די כלה.

נחומצע (שכור'לעך): א שעהנעם, א פיינעם וויזאט דער כלה מרת שיינדעל בת ר' נחום! (מוזיק שפיעלט. שיינדעל מיט איהר מוטער קומען, פון דער אנדער טהיר — יאָסעלע מיט דאָניע'ן.)

מחלה: אַי! אַזא יאָהר זאָל איך שוין האָבען, וואָס פאַר א שעהנע פאַרעלע דאָס וועט זיין! (זי קושט די כלה. אלע שרייען: מזל טוב! מזל טוב!)
מירעלע (בלייבט זיצען): א נו, קום נאָר אַהער צו מיר, שיינדעלע. (מען פיהרט זי צו.) זען דיר דאָ לעבען מיר... יאָסעניו... ער שעהמט זיך נעבעך... (יאָסעלע טרעט צו א פערשעהמטער.)

דאָניע: איך בין קיין חתן ניט, דאָרף איך זיך ניט שעהמען. (ער געהט צו צו די געסט און עסט לעקאך.)

צווייטער אָקט.

(זעהר אַ רויך־מעבלירטער זאַל בױ מירעלע אפרת אין הויז, אַ פיאנאַ, אויף דער פיאנאַ אַ פיעדעל, פיעל בלומען, בױ אַ טישעל שטעהט מירעלע'ס קרעסלע מוט'ן קלײן ביונקעלע, אין די לױכטער און לױכטערס שטעקען סטעאַרינאָווע ליכט. עס איז דונקעל, די לבנה שױנט אַרײן דורכ'ן פענסטער. מירעלע געהט אַרײן, זי איז פיעל עלטער געוואָרען. זי געהט זיך דורך עטליכע מאָל איבער'ן זאַל פערטראַכט. טראַגט שײך מוט אַ לױכטען סקרײפּ. נאָכדעם רוקט זי צו איהר קרעסלע צום פענסטער און זעצט זיך. עס איז שטיל, עס הערט זיך ווי יאָסעלע שפיעלט אויף דער פלױטע אַ אַידישע מינארנע מעלאָדיע. פּוֹוֹזע).

מירעלע: אַ שעהנע נאכט און יאָסעלע'ס מעלאָדיע קלינגט אזוי אומעטיג. מיר ווײזט אויס, אז זיסע אומעטיגע טענער זײנען צוגעפאַסט צו דעם שטילען, פערטראַכטען אבענד, אַקוראַט ווי פרעהליכע, הילכײגע געשרײען זײנען פערבונדען מיט ליכטיגע שטראַהלען פון דער הייסען זון. דאָס ליכט ווירקט אויף אַלע אונזערע חושים. (פערטראַכט זיך).

מחלה (עפענט די טהיר און זוכט זי): אַ גוטינקע וואָך אייך. איהר זיצט דאָ אַלײן גאָר אין דער פינסטער? אַי, וועה איז צו מיר און וועה איז צו מײנע יאָהרען (זיפצט).

מירעלע: פאַרוואָס האָסטו דאָ ניט אָנגעצונדען די ליכט, מחלה? **מחלה:** שײנדעלע האָט געזאָגט, מען דאַרף אין זאַל ניט אָנצײנדען קײן ליכט — קײנער וועט הײנט דאָ ניט זיצען. וועה איז מיר, איהר געדענקט פריהער, ווי פרעהליך און לוסטיג דאָ פלעגט זײן אַלע שבת צו נאכט? די קינדער פלעגען געבען קאַנצערט, איהר פלעגט מיט וועמען עס איז שפיעלען שאך, אין קיך האָבען געהאַקט די האַקמעסערס. יעדער ווײנקעלע האָט געלעבט. אַי, וויפיעל מיר זײנען אויסגעשטאַנען אין די דריי יאָהר, וואָס זי איז דאָ. איהר זעהט אַלײן ניט, וואָס פון אייך איז געוואָרען (וויינט).

מירעלע: נאָר עפעס וויינסט, אויף מײן וואָרט, מחלה, מען קען מײנען דו ביזט טאַקע אַ אידענע. הם! צינד באַלד אָן אַלע ליכט. (מחלה צינדט אָן די ליכט, רײדענדיג).

מירעלע (טרויעריג) : ניון, ניון, ניון, ניון א פרעמדער, ניוט א געדונגענער,
 זיין אייגען קינד, דארף איהם דערמאָהנען. יאָסעלע, איך וויל דו זאָלסט מאַכען
 אן אל מלא רחמים. (אלע געסט ווערען זעהר ערנסט.)
 יאָסעלע : איך ? מאַמעניו, איך ווייס ניוט, אויב איך וועל אימשטאַנדע
 זיין. (שטעלט זיך. פאַנגט אָן א געזאַנג, מירעלע זאָגט איהם עטליכע מאָל
 אונטער.) אל מלא רחמים... שוכן במרומים... המציא מנוחה על כנפי השכינה
 (אלע וויינען) במעלות קדושים וטהורים... כזוהר הרקיע מזהירים את נשמת
 אבי מורי... (צואוויינט זיך שטאַרק, דער חזן ענדיגט מיט די משוררים.)
 מירעלע (ווישט אָב די טרערען) : נון, איצט אין א גוטע שעה, צו
 דער חופה ! צו דער חופה ! אונטער'ן הימעל אויפ'ן רעגען וויל איך די חופה
 זאָל זיין. (לאַכט און וויינט.) די מחותנת'טע זאָגט : רעגען איז א סמן ברכה,
 מסתמא האָט זי דאָס בקבלה פון איהר זיידען... (כלי זמר גיעבען א קלאַפ א
 פרעהליכס, מען געהט פאַרלעכווייז, שלמון און נחומצע געהמען זיך אַרום
 און חנה דבורה טאַנצט פאַר זיך. מחלה פיהרט מירעלע'ן.)

(פ א ר ה א נ ג.)

זאלען בלייבען אין די שבת'דיגע בגדים, אפשר וועלען מיר זיצען אין האָרניצע מיט געסט? זעהסט, בין איך טאקע גערעכט.

מחלה: וואָס דאָרפט איהר זשאַלעווען די בגדים, עס קאָסט איך טייער? איהר וועט אין אייער לעבען ניט איבערטראָגען אלע אלטע קליידער, וואָס מירעלע אפרת וועט איך נאָך שענקען פון איהר גארדעראַב. און איהר, ר' נחומצע, אויף איך זיינען יאָסעלע'ס קאפאָטעס ווי אויסגעגאָסען.

חנה דבורה: א גרויסע מציאה! ווען איך בין געווען מיידעלווייז ביי מיין זיידען, זאָל ער האָבען א ליכטיגען גן עדן, האָב איך געהאט אביסעל שעהנערע קליידער פון דיין גראַפינע פאָטאָצקי. געדענקסט, נחומצע, ווען איך בין געווען אַ כלה, האָב איך געהאט אַ זיידענעם קאזאַקין מיט געלע קווייטען? אַי, טאטע זיסער.

נחומצע: וואָס איז די נפקא מינה? אי, מחלה, אַ גלעזעלע טהעע, איך שטאַרב. ניט פאַר דיר געדאַכט, נאָכ'ן טשאַלענט איז מיר שבת-צורנאַכט שטענדיג זויער אין מויל.

מחלה (אפאָרט): די טאָכטער איז געוואָרען אַן אַריסטאָקראַטקע איז ביים טאטען פון טשאַלענט זויער אין מויל. (לויט) ר' נחומצע, דאָ טרינקט מען ניט קיין טהעע. געהט אין עס-צימער. דאָרט שטעהט דער סאַמאָוואַר אויפ'ן טיש. איהר ווייסט דאָך, ביי אונז ווער עס וויל קען טהעע טרינקען. קען אויך בעטען עסען. דערוויילע איז דאָ בעל-הבית'טע מירעלע אפרת.

נחומצע: אין עס-צימער זאָנסטו? נו, מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? (געהט, בעגעגענט אין טהיר שלמון'ען, וועלכער טראָגט ביכער מיט חשבונות.) אַה, ידידי ר' שלמון, אַ גוטע וואָך.

שלמון: אַ גוטע וואָך, ידידי ר' נחומצע, אַ גוטע וואָך מחלה. איז מירעלע ביי זיך? מע דאָרף זיך געהן אַברעכענען פאַר דער וואָך.

חנה דבורה: גוטע חשבונות מאַכט איהר מיט איהר, ר' שלמון. נו, יא, וואָס פערשטעהט זי, די אלטע עובר בטל'ניצע? זי ווייס נאָר בלאָזען פון זיך.

מחלה (אפאָרט): אויסבלאָזען זאָל דאָס דיך, רבנו של עולם.

שלמון: מאַדאם חנה דבורה, זי בלאָזט פון זיך, ווייל זי איז אַ גרויסער צוכט און וויל ניט דער שטויב זאָל אויף איהר פאלען. גוטע יאָהרען, ווען מען פרגעט שוין וואָס מירעלע אפרת פערשטעהט? אלע ווייבער זאלען אזוי פער-שטעהן, וואָלט אַ כבוד געווען צו זיין אַ אידענע. אפילו אייער מאַן וואָלט זיך ניט געשעהמט, וואָס מען רופט איהם: ר' נחומצע חנה דבורה'ס... (פערשפיר-לעט זיך, הוסט זיך אויס און געהט אַריין צו מירעלע'ן).

חנה דבורה: דער גראַפיניעס אַדיוטאַנט! פאַר יעדע קאָפיקע, וואָס

מחלה : איך פערשטעה ניט, פארוואס איהר גיט איהר נאך אזוי ?
איהר זייט עס מירדעלע אפרת ?

מירדעלע : ביזט א נאר, מחלה, פאר יעדע נארישקייט קריעגען זיך און מאכען סקאנדאלען אין הויז ? (בייז) אה, ווען יאסעלע זאָל זי ניט לייעבען אזוי, וואָלט איך איהר געוויזען, ווער מירדעלע אפרת איז. איך וואָלט מיט איהר פארטיג געוואָרען קורץ און גיך ! (קלאפט מיט'ן שטעקען). אָבער ער געהט אויס נאך איהר. א פערליעבטער מאן איז טויב און בלינד... ער אליין זעהט ניט און פערשטעהט גאָר ניט און איך וויל איהם ניט צוברעכען דאָס האַרץ און פערשטערען זיין לעבען... מחלה, זיי זיינען יונגע קינדער, זאָל בעסער מיינס אריבערגעהן.

מחלה : זי פערשטעהט עס און נעהמט זיך אלץ מעהר אריין אין די פערדערען. זי פיהרט אויס אלץ, און קריכט אויפ'ן קאפּ. זאָגט אליין, אויף וועלכע צרות דארפען מיר דאָ איהר טאטע מיט איהר מאמע ?

מירדעלע (לאכט) : זיי געפעלען דיר ניט ? אפנים, מחלה, דו זאָלסט זיין דער גובערנאטאָר פון גראַדנע, וואָלסטו זיי משלח געווען פון דאנען. ביזט א נאר. אויב גראַדנער חכמים האָבען זיך געמעגט בענארישען אין סלוצק, מעגען סלוצקער נאָרען זיך חכמה'נען אין גראַדנע. (שטעהט אויף) איך געה מאכען די באַלאַנסען פאר דער גאנצער וואָך און ווען שלמון וועט קומען, שיק איהם אַריין צו מיר. (פרעהליך) מחלה, א מענש איז שטארק ניט נאָר דערמיט, וואָס ער צווינגט אַן אנדערען טהאָן, ווי ער וויל. עס איז אויך א גבורה צו צווינגען זיך טהאָן, ווי אַן אנדערער וויל. זעה בעסער, דאָ אויפ'ן טישעל לייעגט שטויב. (זינגט געהענדיג) „גאָט פון אברהם, פון יצחק פון יעקב, ויהי דיין פאָלק ישראל אין דיינעם לויב, דער הייליגער שבת געהט אַוועק, די וואָך זאָל אונז קומען צו מזל, צו ברכה און צו הצלחה. אמן סלה ! (אָב).

מחלה (ווישט דעם טישעל) : פון אַנפאנג, ווען איך בין נאָך געווען נארישער, פלעג איך פאר איהר מורא האָבען, און איצט, איך זאָל קענען, וואָלט איך איהר מיין נשמה אָבגעגעבען. זי איז מיר טייער, ווי א מוטער, און לייעב, ווי א קינד. אויף מיין וואָרט, אָט ווי זי איז קלוג, און שטארק און בעיאָהרענט, איז זי דאָך אזוי ווי א קינד. (נחמצע און חנה דבורה קוקען אריין אין טהיר.)

נחמצע : זעהסט וויפיעל ליכט, ווי ביי אונז אין קלויז יום כפור. א גוטע וואָך דיר, מחלה, שיינדעלע איז ניטאָ דאָ ?

חנה דבורה : וואָס שטעהסטו אויפ'ן שוועל ? אין זאָל ברענען ליכט, וועט מסתמא שיינדעלע דאָ זיין. (ביידע אַריין.) איך האָב דיר געזאָגט, מיר

אָט דאָרט שטעהט אַ קליין ביינקעלע. (חנה דבורה שטעלט דאָס קליין ביינקעלע אונטער איהרע פיס. עס הערט זיך יאָסעלע'ס פלייטע.)

חנה דבורה: ווער הייסט דיר זיין אַ נאָר און ליידען פון איהר? ווער איז דאָס מחויב אויסצושטעהן אלע איהרע משוגעט'ן? אַ קאָמאָנדיר, גראַפיניע פאַטאָצקי! שיינדעלע, איהר אַדיוטאַנט שלמון איז דאָרט. מיט'ן פנקס גלייך צו איהר! ... ער בע'גנב'עט און בע'גזל'ט אייך, פארוואָס קומט עס איהם? אַ ביטערע עבירה פאַר נאָט... דיינער, האָב קיין פּעראַיבעל נישט, איז אַ שלימזלניק, ער זיצט ביי זיך און פייפט אויף זיין פייפעל, און שלמון גנב וועט אייך, איהר'ש, אלעמען אָנפייפּען. געדענק מיין וואָרט.

שיינדעלע: איך האָב פיינט דעם שלמון'ען, איך קען איהם נישט אָנקוקען. הער אויס, עס וועט נישט לאָנג דויערען, איך וועל דולדען ביז אַ צייט. שאַ, הער אויף, ווער געהט עס? (דאָניע קומט, אייראָפּעאיש געקליידט.) אי! ווי שעהן! דאָס איז אייער נייער קאָסטיום? עס פאַסט אייך.

חנה דבורה: תתחדש... פערנוצט געזונטערהייט.

דאָניע: אַ גוטע וואָך. איאָ שעהן? וואָס וועט אָבער די מאַמע זאָגען, ווען זי וועט מיר דערזעהן צום ערשטען מאָל? איך וועל אייך זאָגען דעם אמת, עס ציטערט אַביסעל דאָס האַרץ.

שיינדעלע: זעה נאָר ווי אַ מענש האָט מורא. אפנים עס איז טאקע אמת, וואָס זי האָט געזאָגט, אַז זי וועט אייך געבען פּעטש, ווען איהר וועט זיין אַ איד מיט אַ באָרד.

דאָניע: נו, דאָס וועלען מיר נאָך זעהן!

חנה דבורה: וואָס איז דאָרט דער געוואָלד אַזוי? אַז מען איז רייך, קיין ביז אויג, מעג מען זיך יעדע זאך פּערגינען. פאַר אַ קבצן פאַסט נישט קריכען אין די שמאַלע פליודערען מיט די אנדערע מאָדעס, אָבער וועמען נאָט העלפט — אָך! אָט געהט מיין שיינדעלע מיט די אייגענע האָר און טהוט אנדערע זאַכען — איך מיש מיר נאָך נישט.

שיינדעלע: איהר זעהט? אויף אַ פאַנאַטישע מאַמע, ר' מענדעלע'ס אַן אייניקעל נאָך דערצו, פון דעסטוועגען טהוט זי מיר אַ טובה און מישט זיך נישט. פאַלגט מיר, דאָניע, מאַכט זיך נישט וויסענדיג. זיצט, זאָל זי קומען און זעהן. זי איז דאָרט מיט'ן גרויסען מיניסטער — ר' שלמון. אַ נאָר, אַ נאָר דאַכט זיך, דער שלמון, און פיהרט אייך אלעמען ביי דער נאָז.

דאָניע: אַ מענש איז דרייסיג יאָהר אין הויז, פיהרט אלע געשעפטען... שיינדעלע: אַזעלכע ערוואַקסענע זיהן זאָלען נישט טאָרען מישען זיך אין קיין זאך. און דאָס גאַנצע פערמעגען אין פרעמדע הענדר. וואָס? זייט איהר נאָך פּיצניקע קינדער?

ער נגב'עט ביי אונזערע קינדער, זאָל זיך איהם זעצען, רבונו של עולם, א געשוויר אין האלז.

נחומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? דו, פלוגית'טע מיינע, דארפסט שווייגען. ר' מענדעלע'ס אייניקעל דארף וויסען, אז די חכמים זאָגען: כלבא בלא מתיא שבע שנים לא נבח. א הונד אין א פרעמדע שטאָרט בילט נישט זייערען יאָהר, — דו ביזט דאָך נישט לאַנג דאָ אין גראָדנע... שא! אָט געהט שיינדעלע און דו קענסט פון איהר האָבען א מיאוס'ן פסק. (שיינדעלע קומט.) א גוטע וואָך דיר, שיינדעלע. (שיינדעלע ענטפערט נישט.)

שיינדעלע: זעה נאָר, וואָס איז דאָ פאר אן אילומינאציע? דאָס איז אפשר צוליעב די געסט? גרויסארטיג. (געהט צום פענסטער.)

מחלה: מירעלע האָט געהייסען אָנצינדען אלע ליכט.

שיינדעלע: אזוי? זעהר גוט. זעה נור, דאָס פענסטער איז אָפּען ביי נאכט. וועמעס חכמה איז דאָס געווען?

מחלה: דאָס האָט די בעליהבית'טע געעפענט דעם פענסטער. עס איז א ווארימע נאכט, עס וועט קיינעם, חלילה, נישט שאדען. (זי מאכט צו דעם פענסטער.)

שיינדעלע (רוקט ביז די קרעסלע): קיין פלאץ האָט נישט די קרעסלע, נאָר דאָ! עס פאסט אקוראט אין זאָל. אציערונג!...

נחומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? נאָך וואָס זאָלסטו זיך קריעגען מיט איהר?

שיינדעלע: ווער קריעגט זיך? מחלה, איך האָב דיר שוין נישט איין מאָל געזאָגט: די אלטע שמאטע דארף נישט שטעהן אין זאָל. טראָג אַרויס די קרעסלע אין עס-צימער, נישקשה, עס קען שטעהן דאָרטען.

מחלה: וואָס רעדט איהר, גאָט איז מיט אייך? אויף וואָס וועט זיצען אונזער מירעלע? איהר ווייסט דאָך, זי איז צוגעוואוינט...

שיינדעלע: אויף וואָס זיצען אַנדערע? נישקשה, זי וועט זיך צוגע-וואוינען זיצען ווי אלע מענשען. נעהם צו פון דאָנען! (מחלה קען נישט אַליין אויפהויבען די קרעסלע.) טאטע, זיי זיך מטרות, העלף איהר אַרויסשלעפּען דער שוויגער'ס עשאפאָט.

נחומצע: אָך, בכבוד גדול, וואָס איז מיר די נפקא מינה?

מחלה (זיפצט): אַי, וועה איז צו מיר און וועה איז צו מיינע יאָהרען. (טראָגען ביידע אַרויס די קרעסלע.)

שיינדעלע (זעצט זיך): מען דארף זיין שטארקער פון אייזען צו וואוינען מיט איהר אונטער איין דאָך. מאמע, זיירזשע מוחל, דערלאנג מיר,

שלמון: אז איהר וועט זיין אין קיך, וועט אין קיך זיין דער זאל...
נאך בעסער זאלען עס מיינע שונאים ניט דערלעבען! איך אליין זאל דאס
ניט דערלעבען צו זעהן...

שיינדעלע: איך האב ניט געמיינט, אז פאר אזא נארישקייט, וואו
עס זאל שטעהען א ביינקעל, וועלען מיר זיך דארפען קריעגען.

מירעלע: קריעגען זיך? הם! קריעגען זיך, קריעגען זיך... (געהט
אום א פערטראכטע. שלמון זעצט זיך און צושטעלט די שאך-פיגורען).

שיינדעלע: מחלה, געה טראג אריין — ביי מיר אויפ'ן טישעל ליעגט
א נייע פעסיל קארטען. און זאג יאסעלע'ן, איך רוף איהם. דאָניע, מיר
וועלען מאכען אן אָקע. (דאָניע שטעלט צו א טישעל צו איהר שטוהל.
מחלה אָב).

חנה דבורה: קריעגען זיך? וואָס דארף מען זיך קריעגען? איז
דען ניט בעסער, אז אין שטוב איז שלום? ווי זאָגט דער גוי, להבדיל, כאטא
פאָקרישקא. (מירעלע הערט ניט וואָס מען רעדט. געהט אום פערטיעפט.
מחלה ברענגט קארטען).

שלמון (שטיל): יא, כאטא פאָקרישקא... א סלוצקער רודה שלום...
ר' מענדעל'ס פאָקרישקע. (יאסעלע קומט א פרעהליכער, געקליידעט ווי
פריהער, טראָגט א בערדעל).

יאסעלע: מאמעני, א גוטע וואָך. א גוטע וואָך, ר' שלמון, א גוטע
וואָך. (לעגט זיין פלייטע אויף דער פיאנא) מחלה, דיר, דאכט זיך, האב
איך געזאָגט א גוטע וואָך? זעהר נאָך, מאמעני, דאָניע איז דאָך א גאנצער
דייטש געוואָרען. האָסט מיר גערופען שיינדעלע?

שיינדעלע: יא, מיר וועלען מאכען אן אָקע... (טאשט די קארטען).
מירעלע: אין קארטען גאָר? פע, איך האב ניט ליעב קיין קארטען
ביי מיר אין הויז...

שיינדעלע: וועמען עס געפעהלט שפיעלען שאך — שפיעלט שאך,
און וועמען עס געפעהלט שפיעלען אין קארטען — שפיעלט אין קארטען.
יאסעלע, זעז זיך דא נעבען מיר — דאָניע זאל מיר ניט אריינקוקען אין די
קארטען. (יאסעלע קוקט זיך ארום) וואָס זוכסטו? זעז דיר! (יאסעלע
זעצט זיך. זי גיט קארטען און לעגט נעבען זיך זילבער-געהלד).

מירעלע: אַיא, שלמון, עס איז נאָך א גליק, וואָס מען ערלויבט אונז
שפיעלען א שאך? (זעצט זיך) מחלה! (זי זוכט ארום דאס קליין ביינקעלע).
מחלה (לויפט צו צו שיינדעלע'ן. שטיל): שיינדעלע, האָט קיין פעראיבעל
ניט, איהר ביינקעלע...

חנה דבורה : גאָט זאָל מיר נישט שטרעפֿען פֿאַר די רייד, גאַנץ גראָדנע
מאַכט פון אייך חובא וטלולה. שלמון איז אָנגעשטאַפֿט מיט געלד, באַקעם
זאָל דאָס איהם אַרויס, רבּונו של עולם !...

שיינדעלע : נו, דו הויבסט שוין אָן מיט דייע קללות. ערנסט גערעדט,
ביז וואָנען נאָך וועט איהר ביידע אייך לאָזען פיהרען אויפֿ'ן שטריקעל ? מיין
יאָסעלע איז אַ שוואַכער. איהם איז גענוג, אַז מען לאָזט איהם שפּיעלען אויף
זיין פלייטע, אָבער איהר...

חנה דבורה : עס איז אַן עולה, אַ גרויסע עולה. איך ווייס, דאָכט זיך,
מיין זיידע ר' מענדעלע איז דאָך יא געווען קיין קלייניגקייט. פון דעסטוועגען,
ווי זיינע קינדער זיינען נאָר אַביסעל אונטערגעוואַקסען, איז יעדערער שוין
געווען אַ צוריק פֿאַר זיך. ע ! מען שעהמט זיך נישט, מען נעהמט פשוט און מען
זאָגט איהר (מירעלע און שלמון אַרײַן) מחותנת'טע לעבען, אַ גוטע וואָך אייך.
מירעלע : אַ גוטע וואָך. וואָס איז דאָס, דאָניע, אַנו, קום נור אַהער !
(דאָניע געהט צו) הם ! אַראָבגעוואָרפען פון זיך דעם איד און אַרויפגעצויר
גען דעם דייטש. דו ווייסט, שלמון, מען שניידט זיך ביי אונז אין שטוב
אויף אַריסטאָקראַטען... מיר האָרט נישט, אַז דיר איז ליעב, איז מיר נוחה.
אָבער פרעגען האָסטו דאָך געמעגט.

דאָניע : יעדע נאַרײַשיקייט פרעגען ? מען דאַרף דאָך אַלײַן אויך
כאָטש אַביסעל שכל האָבען.

שלמון (אַפּאַרט) : אויף וואָס מען דאַרף שכל ! אַז אָך און אַז וועה.
(לויט) האָט אַ גוטע נאָכט און אַ גוטע וואָך, מירעלע... (ווייל געהן).

מירעלע : האָר אויס, שלמון, מיר וועלען שפּיעלען היינט אַ שאַך.
שלמון : ווי קום איך מיט מיין קאַפּ ? נאָכ'ן דריטען גאַנג נעהמט
איהר צו ביי מיר די קעניגין. אויך מיר אַ שפּיעלער. (דאָניע זעצט זיך
צוריק נעבען שיינדעלע'ן).

מירעלע : נישקשה, בלייב... זײַ, שלמון. (זוכט איהר קרעסלע)
וואו איז דאָס מיין שטוהל ? האָ ? וואָס איז דאָס ? איך בעט דיר...
מחלה ! מחלה ! (מחלה לויפט אַרײַן) וואו איז מיין קרעסלע ?

מחלה : שיינדעלע האָט געהייסען אַרויסטראָגען אין עס-צימער.
מירעלע : טראָג עס אַרײַן צוריק ! (מחלה אָב) איך האָב ליעב,
יעדע זאָך זאָל בלייבען דאָרט, וואו איך שטעל עס אוועק ! (קלאַפט לײַכט
מיט'ן שטעקען) אזוי, אזוי, שלמון, מען וויל אונז פריהער אַרויסבעגלייטען
אין עס-צימער אַרײַן און פון דאָרט איז שוין נישט זעהר ווייט אין קיך אַרײַן...
כאָ ! כאָ ! (מחלה קאָטשעט אַרײַן די קרעסלע ביז'ן טהיר, שלמון העלפֿט
איהר שטעלען די קרעסלע נעבען טישעל).

שלעכטע. (פיהרט זי ביי דער האַנד) מאמעניו, דו ווילסט, מיר זאָלען דיר שפיעלען דיין געליעבטען קאָנצערט?

מירעלע: איך ווייס ניט ווי אנדערע פערשטעהען; איך מיון, שפיעלען אַ טרייז איז פיעל שעהנער, ווי שפיעלען אין קאָרטען. ע! שלמון, דו שפיעלסט דאָך היינט בעסער ווי אלע מאָל!...

שלמון: איהר ווילט אייך ניט מודה זיין, אז איהר שפיעלט היינט ערגער ווי אלע מאָל. וואו זיינען די איינפעלע, די בעריהמטע גענג? ניין, אייערע געדאנקען זיינען איצט ניט ביים שאך, איך פיהל עס.

מחלה: זעהט, ר' שלמון, ווי איהרע הענד ציטערען. אַי, וועה איז מיר. (קעהרט זיך אב און ווישט אב אַ טרער מיט'ן פאָרטוך).

חנה דבורה: אז מען זינגט אַ אידישע זאך — פערשטעה איך, אבער אז זיי הויבען אָן... ווי אזוי רופט זיך דאָס? אַ תרועה? מיט אַ שברים-תרועה מיט אַ תקיעה... נום איך בעסער געהן זעהן, וואָס טהוט מיינ נחומצע חנה דבורה'ס. (אָב, זיי שפיעלען אַ טרייז. מירעלע הערט זיך צו. שפאָרט אונטער דעם קאָפּ מיט איין האַנד).

מירעלע: פיהלסטו ניט אַמאָל, שלמון, אז מוזיק איז אַקוראט ווי אַ זאָל, ווי אַ באַלזאָס צו די וואונדערן פון האַרצען?

שלמון: איהר דארפט אויף מיר קיין פעראיבעל ניט האָבען. איך פערשטעה זעהר וועניג אין די זאכען. שאך! (געהט מיט אַ פיגור. נחומצע און חנה דבורה צוריק).

נחומצע: אַ גוטע וואָך, מחותנת'טע. שיינדעלע, איך האָב געטרוג קען טיי מיט שמאַנד און פערביסען מיט אַ מאָדנעם קיכעל. די העמד צו פערקויפּען פון זיך, אַבי אַ נגיד צו זיין. יאָסעלע, דו האָסט דאָך מסתמא אַ גוטען פאַפּיראָס?

יאָסעלע (עפענט זיין פאָרטסיגאר): יא, שווער, ערשטער סאָרט, דיובעק... (דאָניע נעהמט אויף אַ פאַפּיראָס, ער שפיעלט מיט שיינדעלע'ן אין "66").

נחומצע: ווי אזוי זאָגסטו? דער דיבוק?.. דיובעק... אַ גוי פערגינט זיך צו געבען אַ נאָמען. (פעררויכערט און וואָרפט אויפ'ן פאָל).

מירעלע: ר' נחומצע חנה דבורה'ס, אויף יעדען טיש שטעהען אַש-קעסטלעך, מען דארף ניט וואָרפען קיין שמוץ אַרום זיך.

חנה דבורה: נחומצע, זיי טאָקע ניט קיין חזיר.

נחומצע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפּקא מינה?

שיינדעלע: נישקשה, טאָטע, עס איז ניט זעהר קיין גרויסער אונגליק.

שיינדעלע (מאכט זיך ניט הערענדיג): דאָניע, אייערע צוויי טיין שרעקען מיך ניט, אָבער גאָר ניט!...

חנה דבורה (שטיף): שיינדעלע, גיב איהר דאָס ביינקעלע... זאָל זי זיך ווערענען...

שיינדעלע (מאכט זיך ניט הערענדיג): איך גיב דריי פיטאקלעך אויף דריי קאָרטען...

מירעלע: מחלה, אָהער געה! נאָ דיר די שליסלען, ביי מיר אויבען אין קאמאָד שטעהט די שקאטולקע מיט די ברייליאַנטען — ברענג עס אָהער! (מחלה אָב) שלמון, פאנג אָן. (זיי שפיעלען, איהרע הענד ציטערען שטארק). שיינדעלע (צו דער מוטער): וואָס דאָרף זי די ברייליאַנטען אין מיטען דערינען? (לויט) יאָסעלע, וואָס קוקסטו אין די קאָרטען, ווי אַ האָן אין בני אָדם? שפיעל, אַז דו שפיעלסט.

יאָסעלע: אָי, שיינדעלע, איך... איך... וואָס האָב איך געוואָלט זאָגען? יא, וויפיעל האָב איך פערשפיעלט? (מחלה ברענגט די שקאטולקע). מירעלע: שטעל עס מיר אונטער די פיס.

מחלה: זאָל איך די ציערונג אַרויסנעמען?
מירעלע: ניין, אָט אַזוי ווי עס איז, מיט די ברייליאַנטען, דיאמאנטען און פערעל שטעל עס מיר אונטער די פיס — איך בין מרים אפּרז. (מחלה שטעלט איהר די שקאטולקע אונטער די פיס) שלמון, געגאנגען... איינס... (שפיעלט, מחלה שטעלט זיך הינטער איהר קרעסלע).

חנה דבורה: ציערונג אונטער די פיס? אָי, אַ שלאַק האָט מיך דערשלאָגען.

שיינדעלע: אָט אַזוי ווי דו זעהסט: פריש און געזונד און משוגע. (לויט) יאָסעל, וואָס שווייגסטו?

יאָסעלע: שיינדעלע, איך קען ניט שפיעלען — איך ווײס, די מאמע האָט דערפון יסורים. לאָמיר בעסער זיין גוטע קינדער און שפיעלען די טריאָ, וואָס זי האָט לייעב. אַמאָל פלעגען מיר איהר שפיעלען אַלע שבת־צורנאכט און איצט זיינען מיר אין שטוב, ווי שונאים, חלילה... איך בעט דיר, שיינדעלע. דאָניע, קום, דו וועסט בענייען דעם דייטש...

שיינדעלע: איך זאָג דיר, באַלד געה איך קאָנצערטירען! מעהר געהט מיר ניט אָב.

יאָסעלע: פאָלג מיך, טייערע, מיט גוטען קען מען מיט דער מאמע אַלץ אויספיהרען. דו וועסט זעהן, איך וועל היינט נאָך רעדען מיט איהר וועגען דעם שווער. שיינדעלע! (דראָהט איהר מיט'ן פינגער) ר' דייטש, לאָז זיך ניט בעמען (שטויסט איהם צו דער פיאַנאָ) ווייבעלע, זיי ניט קיין

מירעלע: יא, ער איז א גנב! און ווער פון אייך איז ניט קיין גנב?
 נחום חנה דבורה'ס אויף זיין אָרט וועט ניט גנב'ענען? פיהרען א געשעפט
 וועט ער קיין שכל ניט האָבען, אבער גנב'ענען וועט ער זיך גיך אויסלערנען...
 שלמון האָט גענומען דאָרט, וואו איך האָב איהם ערלויבט צו נעהמען. א
 מענש ריענט אָב דרייסיג יאָהר ביי די אפרת'עס אין הויז, דאָרף ער אויף
 דער עלטער זיין אן עושר. אזוי פערשטעה איך. ביי א גוטע געלעגנהייט
 הייס איך אריינטראָגען א טייל קאפיטאל און ער פערדיענט אָפט שעהנע
 עטליכע הונדערטער. פארוואָס ניט? ער איז אן אָרענטליכער מאַן, א
 פלייסיגער אַרבייטער, ער איז אונזער טרייעסטער פריינד און זאָ לאַנג איך
 לעב — פיהרט ער אַלע אונזערע געשעפטען! (קלאַפט מיט'ן שטעקען) ער
 און ניט קיין אנדערער!

שיינדעלע: יא, נח, ער און איהר! און ווען וועלען אייערע זיהן
 אויך עפעס האָבען צו זאָגען? זיי דארפען זיך ניט צוגעוואוינען צום
 געשעפט? וואָס מיינט איהר, א מענש לעבט אייביג!...

מירעלע: אָ, זאָרגט דיך ניט — איך וועל ניט לעבען אייביג.
מחלה: אַי, וועה איז צו מיר און וועה איז צו מיינע יאָהרען...
שיינדעלע: וואָס דאָרף דאָ מחלה? פארוואָס ביסטו ניט אין קיך?
מירעלע: זי וועט זיין אין קיך, ווען איך וועל איהר הייסען זיין
 דאָרטען.

חנה דבורה: גראַפֿיני פּאַטאַצקי מיט איהרע אַדיוטאַנטען...
נחום'צע: מחותנת'טע, די חכמים זאָגען: לאַ כל אדם זוכה לשתי
 שולחנות און איהר...

שיינדעלע: מאַמע, זיידזשע מוחל, געה אַריין אהין! דו, טאַטע,
 אויך! (עפענט די טהיר).

נחום'צע: מהיכא תיתא, וואָס איז די נפּקא מינה? (נחומצע און חנה
 דבורה אב).

שיינדעלע: שוויגער, אז עס איז שוין יא געקומען צו רייד, וויל איך,
 איהר זאָלט וויסען, וואָס מיר אַלע פיהלען דאָ אין שטוב... איהר זייט אן
 אַלטער מענש, עס איז שוין צייט, איהר זאָלט אייך אַברוהען. און א חוץ
 אַלע זאַכען, דעם אמת געזאָגט, אין אייערע הענד איז דאָס גאַנצע פערמעגען
 און מיר זיינען ניט זיכער מיט'ן לעבען. אייך קען אַמאָל אוינפאלען א...
 א קאַפּרויז, אימיצער זאָגט אייך א חניפה'לע, אָדער מאַכט אייך א חו'דעלע
 און איהר שמייסט געלד אין דער בלאָטע. מאַנכעס מאָל ווייסט איהר שוין
 אַליין ניט, וואָס איהר טהוט... איך ווייס! אַ שקאַטולקע מיט ציערונג

עס איז דען ניטאָ ווער עס זאָל אויפֿרוימען ? מחלה, מעגסט זיך אויך מטריח זיין. (מחלה נעהמט אַ בערשטעל און רוימט אויף).

יאָסעלע: מאַמעניו, דו ביזערסט זיך אויפֿ'ן שווער און איך האָב דיך ערשט געוואָלט בעטען אַ טובה פון זיינעט-וועגען. ער זיצט דאָ אין גראַדנע אָהן אַ בעשעפֿטיגונג. פֿאָרוואָס זאָל ער ניט האָבען אַ שטעלע ? איך מײן ניט, חלילה, אויף ר' שלמון'ס פֿלאַז'...

דאָניע: זעה נאָר, ווי ער האָט מורא פֿאַר ר' שלמון'ען. ער דיענט ביי אונז און...

מירעלע: שטיל, דו ! שלמון איז אַן עלטערער מענטש און דו דאַרפֿסט דרף-אַרץ האָבען.

דאָניע: ער איז טאַקע אַן עלטערער מענטש, אבער אַז ער בע'גנב'עט אונז, דאָס ווייס די גאַנצע שטאדט, עס איז שוין צייט... (מירעלע קלאַפט מיט'ן שטעקען, דאָניע ווערט ענטשוויגען. שלמון שטעהט אויף).

שלמון: איך בין העכער דרייסיג יאָהר דאָ אין שטוב און האָב נאָך אַזאַ אומ'כבוד ניט געהאַט. אייער פֿאַטער, עלוי השלום, האָט מיך ניט בעליידיגט; מירעלע אפֿרת האָט מיר ניט געזאָגט אַזעלכע ווערטער... דאָניע, איך האָב אייך און יאָסעלע'ן אויף די הענט געטראָגען, ווען איהר זייט נאָך געווען קליינע קינדער און איהר רופֿט מיך גנב... אויף דער עלטער דערלעבט...

יאָסעלע: אַי, וועה איז מיר, ר' שלמון, זאָל מיך גאָט שטראָפען, אויב איך האָב אייך, חלילה, געוואָלט בעליידיגען. דאָניע, מעגסט זיך שעמען... ביסט פֿריהער גאָר אַן אַנדערער געווען... ווער לערנט דאָס דיך חלכות דרף ארץ ?

מחלה (אַ קוק אויף שיינדעלע'ן): ער האָט שוין אַ גוטען רבי'ן, אַז אָך און אַז וועה...

שלמון: איך לייקען, ניט אָב, חלילה... מירעלע ווייס פון יעדע קאַפּיקע... אמת, אַז עס האָט זיך געמאַכט צו פֿערדיענען ביי דער זייט, אָבער, חלילה, אייך בע'גנב'ענען ?... איך שטעה, חלילה, קיינעם ניט אין וועג... איך דאַרף ניט דיענען, איך בין אַן אַלטער מאַן און דאַנקען גאָט פֿריהער, און נאָכדעם מירעלע'ן, איך בין פֿערזאָרגט אויף דער עלטער... איך האָב זיך דאָ געהאַלטען נאָר דערפֿאַר, ווייל מיר איז געווען שווער צו פֿער-לאָזען מירעלע'ן אַלליין... זי איז צוגעוואוינט צו מיר... ניט יעדער פֿער-שטעהט זי... איך געה. מירעלע, האָט אַ גוטע נאַכט און זייט געזונד.

מירעלע: געה געזונדערהייט, שלמון (שלמון אב).

שיינדעלע: אַ גנב, אַ וצדקתך.

געשטאָרבען... איז דאָס זייט געווען ברעקלעך קינדער... (זי ווערט ענטשוויגען).
מחלה : מירעלע, ערלויבט מיר בעסער אוועקגלען פון דאָנען. (וויינט, אב).

מירעלע : איך בין דאָן נאָך נישט אלט געווען און פיעלע פיינע און רייכע מענטשען האָבען זיך צו מיר געשדעכט. איך האָב נישט געוואָלט אפילו הערען דערפון. איך האָב געדענקט, אַן אלמנה דאָרף נישט חתונה האָבען : איז זי געווען גליקליך, דאָרף זי פערשטעהן, אז צוויי מאָל טרעפט זיך נישט אַ גליק ; איז זי געווען אונגליקליך — נאָך וואָס זאָל זי זיך נאָך אַמאָל בענאָרשען צו ריזיקירען מיט איהר פרייהייט און קריגען אַ צרה ? ווער רעדט נאָך, ווען עס בלייבען קליינע קינדערלעך !... איך האָב געהאַט צוויי קינדער און האָב מיך בעשלאָסען, נאָר לעבען צוליעב זיי, פּרעהען זיך מיט זייער פרייד און בענגיגען זיך מיט זייער גליק... איך... אָבער גענוג, איך ווייס, אייך אינטערעסירט די מוטער זעהר וועניג... איהר ווילט בעסער וויסען, וויפיעל עס איז אייך געבליבען פון פאטער. איך וועל אייך ווייזען די ביכער. קיין מענטש אין דער וועלט, אויסער שלמון, ווייס נישט פון דעם סוד : אייער פאטער איז געשטאָרבען פון יסורים און שאַנדע, ווייל ער האָט געמוזט באַנקראַטירען...

אַלע : באַנקראַטירען ?

מירעלע : יא ! זעכציג-טויזענד רובעל איז ער געבליבען שולדיג, ווען ער איז געשטאָרבען, — דאָס איז אייער ירושה... הם ! איך האָב נישט געשלאָפּען טעג און נעכט, האָב געזעהן צו רעטען זיין נאָמען, האָב געטהאָן אַלץ, אז דאָס הויז פון שלמה'לע אפרת זאָל זיך פיהרען ווי פריהער... איך האָב איבערצייגט די מאַנסבילען, ווי דום זיי זיינען, ווען זיי מיינען, אז אַ פרוי איז אַ שוואַכע בעשעפעניס, און קען נאָר זיין אַ רענסט און אַ ווייב... אַלע זיינע שולדען האָב איך בעצאָהלט, אַ רובעל פאַר אַ רובעל און דערפאַר איז איצט מיין קרעדיט אונבעגרענצט... איך האָב אייך ערצויגען ווי עס פאַסט פאַר אפרת'עס קינדער, מיט לעהרערס, מיט מוזיק־פּראָפּעסאָרען, מיט אַלע וואוילטאָגען. וואָס איך האָב געליטען, האָט קיינער נישט געוואוסט, וויפיעל מאָל מיין האַרץ האָט זיך בעגאָסען מיט בלוט, האָט קיינער נישט בעמערקט... אייך האָט קיין זאך נישט געפעהלט... געוויס, איצט איז אונזער פערמעגען גרויס, אבער דאָס אַלץ געהערט מיר !... יאָסעלע, דאָס וואָס דיר איז געבליעבען פון דיין פאָטער, קענסטו נעהמען און קענסט מיט דיין בעשערטע געהן. אויך דו, דניאל, קענסט זיך אָבטיילען. איהר זייט גערעכט. עס איז צייט איהר זאָלט לעבען מיט אייער אייגענעם שכל.

שיינדעלע : אזוי גאָר ? הייסט עס, איך האָב חתונה געהאַט פאַר אַ

אונטער די פיס. 500 רובעל אויף תלמוד תורה. אדרבא, זאגט אליין, איז נאך ניט צייט אייערע קינדער זאל אנהויבען אטעמען פריי?

מירעלע: ניין! עס איז נאך ניט צייט!

דאָניע: מײן ניט, מאַמאַ, אז מיר וועלען זיך אייביג לאָזען פיהרען אויפ'ן שטריקעל!

יאָסעלע: אַי, וועה איז מיר, הערט אויף, איך בעט אייך. מאַמעניו, מײן ניט, אז מיר ווילען דיר, חלילה, אָנטהאַן יסורים... ווען שיינדעלע זאל מיך נאָר וועלען פאַלגען...

שיינדעלע: יא, איך זאל דיר פאַלגען, וועט ווערען פון אונז א תכלית. שוויגער, ווי איך זעה, ווילט איהר ניט ארויסלאָזען די לייצעס פון אייערע הענדר... טהוט אייך, ווי איהר פערשטעהט, אבער איך וויל דאָ ניט בלייבען, טיילט אונז אָב.

יאָסעלע: יא, מאַמעניו, וואָס זאל מען טהאָן? מיר וועט זעהר שווער זיין אוועקגעהן פון דיר. איין גאָט ווייס דעם אמת... אָבער וואָס זאל איך טהאָן, אז שיינדעלע קען פאָרט מיט דיר ניט לעבען בשלום, און אָהן איהר וועל איך ניט קענען לעבען...

מירעלע: אָבטיילען? ניין! דער גרעסטער אונגליק פאר מענשען איז, וואָס יעדער וויל זיך אָבטיילען פאר זיך. אינאיינעם דארף מען לעבען, אינאיינעם.

שיינדעלע: עס איז שוין צייט איך זאל זיין אליין פאר זיך א בעל-הבית'טע. עס איז גענוג פאר מיר, וואָס איך האָב ביז מײן חתונה געהאַט א חנה דבורה אויף מײן קאָפּ... איך וויל איצט ניט קיין אנדערע חנה דבורה'ס איבער זיך. איך וויל זיין פריי. אן אַרימען בעל מלאכה'ס ווייב איז גליקליכער פון מיר, זי טהוט ביי זיך אין שטוב וואָס זי פערלאַנגט און קיינער זאָגט איהר ניט קיין דעות — און איך דארף זיין פערקויפט? ניין! גיט בעסער אָב מיט גוטען, וואָס יאָסעלע'ן איז איבערגעבליבען פון זיין פאָטער בירושה. דער שווער האָט איבערגעלאָזט א פערמעגען — עס איז ניט אייערס.

דאָניע: יא! יא! עס איז שוין לאַנג צייט צו וויסען, וויפיעל עס איז אונז געבליבען. קיינער ווייס ניט פון קיין חשבון.

יאָסעלע: שיינדעלע, איך בעט דיר, זייט ניט אזוי שלעכט. קום, לאָז זיין היינט גענוג, ווען-עס-איז אן אנדערס מאָל וועלען מיר נאָך דערפון רעדען. שיינדעלע, דו געהסט?

מירעלע: ניין! עס איז נאָך ניט גענוג, יאָסעלע. זי איז גערעכט, איהר זייט ניט קיין קלייניקע און עס איז צייט, איהר זאָלט אלץ וויסען. (געהט זיך דורך פערטראַכט) מיט 18 יאהר צוריק איז אייער פאָטער

דריטער אָקט.

(דער זעלבער זאָל. דאָס מעבעל איבערגעשטעלט, אלעס אין גרויסער אונגלעכקייט, מירעלע'ס קרעסלע און קלויז ביינקעלע שטעהען אין אַ ווינקעלע, ביי דער טהיר. נחומצע קומט אין אַ וועג-מאָנטעל פֿון וויסע פֿאַרווייניקע. ער טראָגט אַ גרויסען סאַקוואַזש, וועלכען ער גיט אַ וואָרף אויפֿ'ן פֿאַרטאָפּיאַנאָ און שלאָגט פֿון זיך **דעם שטויב**.)

נחומצע: פּוּ! הייסט עס, מיר זיינען געפֿאַהרען און מיר זיינען געקומען. (מיט'ן ניגון פֿון קריאת התורה) ויסעו מרעמסס ויחנו בסכות, ויסעו מגרָאָדנע ויחנו בסלָאָנים... עס שווינדעלט נאָך אין קאָפּ. מיר האָבען דאָרטען אין סלָאָנים אַ גוט ביסעל משקה אויסגעזשליאַקטשעט. אין סלָאָנים זיינען ד' חסידים פֿונקט אזעלכע חסידים ווי אלע חסידים. וואָס איז די נפֿקא מינה? (שלאָגט פֿון זיך דעם שטויב). אַמאָל, ווען די מחותנת'טע זאָל, חלילה, זעהן, וואוהין איך בין אַריינגעקראָכען מיט'ן פֿאַרעד, וואָלט מען מיר געגעבען אזא פֿאַרעד, אז פֿון מיר וואָלט פֿאַרעד געפֿלויגען און היינט, פֿאַרעד דאָ, פֿאַרעד דאָרט, וואָס איז די נפֿקא מינה? אַי, דער קאָפּ געהט מיר אום ווי אַ מיהל־ראָד. (זעצט זיך אין מירעלע'ס קרעסלע, דאָס ביינקעלע אונטער די פיס) אַ געשעפטס-מענש געוואָרען ר' נחומצע חנה דבורה'ס! איך העצקע אַרום איבער אלע מדינות. איך בין שוין געווען אין וואָלקאָווישקין, אין פֿרוזשאַנע, אין סאַקאָלקע, איצט קום איך פֿון סלָאָנים. פֿריהער איז געווען שלמון דער אופֿראַוויאָווישטשי, היינט בין איך. מהיבא תיתא, וואָס איז די נפֿקא מינה? אַי, איך בין געפֿאלען אויף אַ גוטע סברא: איידער וואָס, ווער וועמען, — פֿאַרוואָס זאָל איך נישט כאַפֿען אַ דרעמעל? דאָ איז קיהל, און שטיל און רוהיג. (שלאָפט איין ביסלעכווייז) ויסעו מאַשמינע ויחנו בפרוזשאַנע, ויסעו מסמאָרגאָן ויחנו בבאָברויסק, ויסעו מבאָברויסק ויחנו בסלָאָנים, ויסעו מסלָאָנים ויחנו — (בלויבט שטיל). מירעלע קומט פֿון איהר צימער. זי איז זעהר אלט געוואָרען, זי איז אַרימער געקליידעט, אָנגעשפּאַרט אויף איהר שטעקען געהט זי עטליכע מאָל לאַנגזאַם איבער'ן צימער, ווען זי געהט צו צום קרעסלע, בעמערקט זי דעם שלאָפענדען).

מירעלע: **הם!** מיין פֿלאַץ איז שוין פֿערנומען. אזוי פֿיהרט זיך דאָס אויף דער וועלט: איינער אַראָב פֿונ'ם ביינקעל, דער אַנדערער אַרויף

קבצן, וועלכען מען קען מאַרגען מיט זיין ווייב און קינד אַרויסוואַרפען אויף דער גאס אָהן אַ גראַשען געלד? פאַרוואָס האָט איהר עס מיר פריהער נישט געזאָגט? שעהמען זאָלט איהר אייך?

יאָסעלע: שיינדעלע, איך בעט דיר, זיי נישט אזוי שלעכט. מאַמעניו, איך האָב נישט געוואוסט, דאָס איך פערמאָג נאָר נישט. אָבער דאָך, איך האָב געזאָגט, איך וויל זיך אָבטיילען צוליבע שיינדעלע'ן און איך טייל זיך אָב. שיינדעלע: ער טיילט זיך אָב! איך זאָג דיר! אזא געמיינהייט — אָבנארען נאָר! שעהמט אייך, איהר אַלטע ליגנערקע!

יאָסעלע (אויסער זיך): וואָס האָסטו געזאָגט? (גיט זי אַ ריס ביים האַנד) איך וועל פון דיר אַ תל מאַכען. מיט וועמען רעדסטו דאָס? שטיי, אויב דו ווילסט פון דאָנען אוועק אַ לעבעדיגע, שטיי, זאָג איך!...

שיינדעלע (וויינט): יא, איצט וועל איך שוין זיין שטיי... איך וועל שוין זיין שטיי, וועה איז צו מיר און וועה איז צו מייע יונגע יאָהרען.

מירעלע: געהט אַרויס פון דאָנען! (קלאַפט מיט'ן שטעקען. אַלע געהען ביז דער טהיר) ע! איך האָב אייך געוואָלט זאָגען נאָך איין וואָרט. הם! איהר האָט אַראָבענגלאָזט די קעפּ — האָ? נישט פון מינטוועגען האָב איך געקליבען דאָס געלד און נישט איך דאַרף עס... איהר ווילט זיין די פיהרער? איהר פיהלט אייך איצט אונגליקליך? גוט, איך וויל אייך נישט פערשטערען אייער לעבען. מיין גליק איז — איהר זאָלט אייך פיהלען גליקליך; און מיין צופריעדנהייט איז — איהר זאָלט צופריעדען זיין. מאַרגען פריה גיב איך אייך איבער אַלע ביכער, אַלע דאָקומענטען און אַלץ, וואָס עס איז דאָ אין דער קאסע... געהט און שלאָפט רוהיג. אַ גוטע נאַכט. (אַלע אָב. זי געהט אום לאַנג פערטראַכט, ברענגט פון איהר צימער איהר קרבן־מנחה, זעצט זיך, מישט אויף אַ קאָפיטעל תהלים, גיט אַ טיעפען זיפץ און זאָגט שטיי מיט אַן אומעטיגען ניגון): למנצח על שושנים לדוד... (מחלה קומט שטיי און בלייבט ביי דער טהיר) הושיעני אלהים כי באו מים עד נפש. אַי, טבעתי ביון מצולה ואין מעמר, באיתי במעמקי מים (פאַלט צו צום ספר און וויינט ביטער. מחלה ווישט זיך די טרערען מיט'ן פאַרטוך).

(פ א ר ה א ג.)

שטוהל און ווישט אויס מיט'ן שאַל, וואו ער איז געזעסען) אנדערש ניט געוואוינט געוואָרען ביי זיין באַבע'ן אין סלוצק. (אב).

נחומצע (זעצט זיך אויף אן אנדער אָרט): אָט האָסטו דיר! ויסעו מרעמס ויחנו בסכות, ויסעו מאַשמינע ויחנו בפרוזשינע... ויסעו מסלָאָנים ויחנו... אהא, מיין ווייב'ס זיידעס אייניקעל איז דאָ. (חנה דבורה קומט ווי פון גאס) די חכמים זאָגען: אשה כלי זיינה עליה. א אשה קומט מיט איהר אייגענעם כלי זיין.

חנה דבורה: זעהסט, מחלה איז גערעכט, ער איז דאָך דאָ. כלי זיין האָ? א מיתה משונה זאָל קומען אויף דיר און אויף דיין כלי זיין. ביסט געקומען פון סלָאָנים, פאָרוואָס ביסטו ניט אַריינגעפֿאָהרען אַהיים פריהער? נחומצע: שוטה, וואָס איז די נפּקא מינה?

חנה דבורה: ביסט געקומען אַהער און פאָפּסט, און זיי קוקען דאָך אַרויס אויף דיר, די אויגען, שונאי ישראל, קריכען זיי פון קאָפּ. נחומצע: נו, מהיכא תיתא, וואָס איז די נפּקא מינה? שוטה, צוליעב דיר, פערשטעהסטו מיך, האָבען מיך די סלָאָנימער חסידים בעהאַנדעלט כמעט ווי א רבי'ס אן אייניקעל. מיר האָבען געקנאָקט כיר המלך, איין סעודת מצוה נאָך דער אנדערער, והשתיה כדת.

חנה דבורה: צו א סעודת מצוה ביסטו א בריה א איד. שלמון זאָל מאַכען אזא נסיעה וואָלט ער אָבגעלעקט א ביינדעל און דו האָסט געלעקט ספיריט... אויסלעקען זאָל עס דיך, רבוננו של עולם!

נחומצע: זאָל עס מיך אויסלעקען. מהיכא תיתא, וואָס איז די נפּקא מינה?

חנה דבורה: פער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען מיט דיין נפּקא מינה! שא! ריים אויף דייע פער'שכור'טע אויגען — יאָסעלע געהט אַהער. (יאָסעלע און מחלה אַריין) גאָט העלף, יאָסעלע. (יאָסעלע איז געקליידעט האַלב דייטש).

יאָסעלע: גאָט העלף. וועמען זעה איך? דער שווער האָט זיך אָב געזוכט. און מיר האָבען דאָ ניט געוואוסט, וואָס איבערצוטראַכטען. איך האָב דאָך ערשט טעלעגראַפירט קיין סלָאָנים... מחלה, זיין אזוי גוט, רוף אַריין שיינדעלע'ן... זאָג איהר, דער שאַדען האָט זיך אָבגעזוכט... (מחלה אָב) האָרט אויס, זייט מוחל, איין מינוט — די מאַמעניו, זאָל לעבען, וויל מיך זעהן... יא, יא, א שעהנע חתונה האָט איהר אָבגעשפיעלט דאָרט אין סלָאָנים... מען זאָגט: א שוויגער איז א צרה... שווער, איך האָב מורא, איהר זייט ערגער פון א שוויגער... (אָב צו מירלע'ן).

נחומצע: וואָס איז די נפּקא מינה?

אויפ'ן ביינקעל. ווער עס פעכאפט, דער זעצט זיך פריהער... הם! עס געהט אין כאפערלעך... אָה! ווען עטוואָס רעכטס זעצט זיך אויף דיין אָרט, איז נאָך צו דערליידען... אָבער ווען אויף דיין אָרט, למשל, זעצט זיך אַנידער אזאַ בריאה, ווי דער דאָ, און ביי דער וועלט איז עס „מהיכא תיתא, וואָס איז די נפאָ מינה?“ פּע! דאָס איז זעהר מיאוס. (געהט) ער שלאָפט געשמאָק און איך שלאָף נישט גאַנצע נעכט... איך קען זיך קיין אָרט נישט געפינען, ווייל איך האָב נישט וואָס צו טהאָן. מיר דאַכט זיך, ווער עס האָט נישט וואָס צוטהאָן, דער דאַרף נישט לעבען אויף דער וועלט... (זי געהט ביז'ן טהיר און בענגעגנט מחלה'ן, וועלכע טראָגט אַ שאַל אויפ'ן קאָפּ און אַ בינטעל זאַכען אין די הענד.) מחלה, וואָס איז? וואוהין קלייבסטו זיך?

מחלה: מײן טײערע בעל-הבית'טע, מירעלע, מאַמע!... איך בין אייך געקומען זאָגען: זײט געזונד! (קושט איהר האַנד) איך קען דאָ מעהר נישט בלייבען — שײנדעלע טרײבט מײך אַרויס. וועה איז מיר, אײצט אַוועק געהן פון אייך!

מירעלע: וואָס? דו געהסט אויך אַוועק פון מיר? מיט וועמען וועל איך דאָ בלייבען, מחלה? וואָס רעדסטו דאָס? גאָט איז מיט דיר. מחלה: וואָס קען איך טהאָן? זי וויל שוין לאַנג נישט, איך זאָל דאָ זיין. הײנט אבער האָט זי מיר געזאָגט: די מינוט אַרויס פון מײן שטוב! דיין זכר זאָל דאָ נישט זיין, ביסט אַן עגונה, זאָגט זי, געה זיך דיין מאַן. איך האָב גענוג דיענסטען. אַי, איך בין בערײט אַלץ דאָ אויסצושטעהן נאָר בלייבען מיט אייך. אָבער אז מען טרײבט, מוז מען געהן. ביטער איז מיר, ווער וועט אויף אייך אַכטונג געבען, ווען איך וועל דאָ נישט זיין. (וויינט). מירעלע: רעד נישט קיין נאַרישקײטען, אָהן דיר בלייבען דאָ וועט מיר זיין זעהר שווער... איז יאָסעלע אין דער הײם? שיק מיר אַרײן באַלד יאָסעלע'ן. איך ווײס, פאַר גוטעס צאָהל'ט מען שטענדיג אָב מיט שלעכטעס... אָבער איך האָב דאָך זיי גאָר אַזוי פיעל גוטעס נישט געטהאָן. (קלאַפט בײז מיט'ן שטעקען) פּע, וואָס פאַר אַ מיאוסע, געמײנע וועלטעל דאָס איז!... (געהט צו זיך).

מחלה: אַזוי ווי אַ פּערצויגען קינד געלעבט ביז דער עלטער און אײצט... אַי... (צוואוויינט זיך אויפ'ן קול).

מירעלע (מיט אַ שמויכעלע): שאַ, נאַר, ווײן נישט, וועסט, חלילה, אויפוועקען דעם מחותן. (אב צו זיך).

מחלה: אַי, אַ שלאָק האָט מײך נישט דערשלאָגען! וואָס אַ איד פּער-גינט זיך?... האָסטו געהערט אַ ביסעל! (שלעפט נחומצע'ן אַראָב פון

איהר האָט צוגענומען אין סלאָנים איז פויל און נאָס... מען האָט מורא, עס וועט זיך אָנצינדען אין די וואַגאַנען.

חנה דבורה: אַי, אַ פּייער זאָל זיך אָנצינדען אין דיינע ביינער, טאַטע פאַטער!

נחומצע: וואָס איז די נפּקא מינה?

שיינדעלע: ווי געפעהלט דיר, מאַמע? עס שטעהט אָנצואווערען העכער אַכט טויזענד רובעל... דו זאָלסט האָבען אַ ניכטערע קאַפּ, וואָלסט עס געקענט בערעכענען... אַכט טויזענד רובעל, וועה איז מיר!

חנה דבורה: די אויגען זיינען דיר אַרויסגעקראָכען — האָסט ניט געקענט זעהן וואָס פאַר אַ סחורה מען גיט דיר? אַ צרה האָט מיר געטראָפּען. נחומצע: איך האָב געמיינט, זיי מאַכען סעודות מצוות צוליעב דיין זיידען און זיי, הפנים, האָבען עס געטהאָן, איך זאָל ניט זעהן די סחורה... היתכן? פּע! דאָס איז אַן עולה!...

יאָסעלע: היתכן? עס איז אַן עולה!... געהט און שרייט איצט חי וקים... אויף מיין וואָרט, מען קען פון זינען אַראָב... זעה נאָר, שיינדעלע, אַט איז דאָך מיין זילבערנע טאַבאַטשניצע, און איך האָב זי געזוכט...

נחומצע: דיינע? וואָס איז די נפּקא מינה? (גיט אב).

שיינדעלע: מאַמע, וואָס זאָגסטו פאַרט צו איהם? מען קען דאָך אזוי ברייך זיין ווערען, ער קען דאָך אונז אַלע אונגליקליך מאַכען!

חנה דבורה (שרייט): וואָס איז דאָס מיט דיר? אויסגעקאָראָנעיעט זאָלסטו ווערען?! אַ מהומה זאָל אויף דיר קומען!

שיינדעלע: כדאי געווען פון דיינטוועגען זאָרגען זיך, אַלטער שכור! (ביידע פרויען שרייען, יאָסעלע געהט אום צוטראָגען, דאָניע קוקט אין שפיגל, מחלה קומט).

מחלה: האָט קיין פּעראיבעל ניט, מירעלע בעט, איהר זאָלט ניט שרייען אזוי.

שיינדעלע: אויב זי קען ניט הערען, זאָל זי זיך פּערשטאַפּען די אויערען מיט וואַטע. (צום פאטער) גזלן, רוצח, וואָס האָסטו עס געטהאָן? ווי שטעהט מען עס אויס?...

מחלה: וואָס דאָ אין שטוב טהוט זיך! — יעדע רגע אַ נייע פּגע... נאָ! (אב צוריק).

יאָסעלע: אַ סוף! שווער, וואו זיינען די חשבונות און די קאָנסעמענז טען פון אייזענבאַהן...

נחומצע: די חשבונות דאַרף איך ערגעץ האָבען פּערשריעבען, אָבער די קאנא... קאנא... ווי אזוי רופט מען דאָס? די קוויטאַנציעס, האָב איך

חנה דבורה: וואָס איז שוין דאָרט פאַר אַ נייע צרה? פער'צרה'ט און פער'חשוד'ט זאָלסטו ווערען! ... שכור, לאָז, לאָמיר זעהן, וואָס איז דיר פון וועג געבליעבען. (זוכט אין זיינע טאַשען).

נחומצע (לאַכט): הער אויף, חנה דבורה, עס קיצעלט מיך...

חנה דבורה: קיצלען זאָל דיר שוין דער מלאך חמות, רבונג של עולם! יאָסעלע (קומענדיג צוריק אין טהיר): זיי רוחיג, מאַמעניו, און עס זיך ניט אָב אומזיסט דאָס האַרץ. איך פערזיכער דיר. (שיינדעלע, דאָניע און מחלה פון דער אנדער טהיר. דאָניע געקליידעט ווי אַ פראַנט) אָט איז מחלה... וואָס הייסט, דו וועסט אוועקגעהן? דו ווייסט דען ניט, אַז די מאַמעניו קען ניט אויסקומען אָהן דיר? ווער ווייס נאָך אזוי אַלע איהרע געוואוינהייטען און אַלץ, וואָס זי בעדאָרף?

שיינדעלע: נישקשה, מען וועט אויסקומען אָהן איהר... טאטע, ביסט שוין וויעדער שכור? מזל טוב דיר.

נחומצע: מיט מזל זאָלסטו לעבען, שיינדעלע.

יאָסעלע: נישקשה, נישקשה, מחלה, הער, וואָס איך זאָג דיר — דו בלייבסט דאָ!

שיינדעלע: זי בלייבט ניט דאָ! נישקשה, די גרויסע פריצה וועט אויסקומען אָהן איהר אַלטע אַדיטאָנטיין... אָבער וואָס דאָרפסטו דיר מישען אין אזעלכע נאַרישקייטען? האָסטו בעסער שוין גערעדט מיט'ן טאטען? וואָס הערט זיך דאָרטען?

יאָסעלע: ביי מיר איז דאָס ניט קיין נאַרישקייטען. שיינדעלע, איך שווער דיר ביי אונזער איינציג קינד, אַז מחלה וועט ניט אוועקגעהן פון דאנען... מחלה, געה צו דער מאַמע'ן!...

שיינדעלע: אזוי? נו, נו, שא! מיר וועלען דאָס איבערלאָזען אויף שפעטער. (פיהרט איהם אן אַ זייט און רעדט מיט איהם ביז).

מחלה: מיך לאָזט מען איבער אויף שפעטער, אַז אָך און אַז וועה צו די יאָהרען. (אָב צו מירעלע'ן).

דאָניע (צו נחומצע'ן): נו, ר' איד, אַרויס מיט לשון! איהר האָט געמאַכט אין סלאָנים ווי אַ באַס, הא? אַ שעהנער געשעפטס-פיהרער, ניטאָ וואָס צו רעדען!

נחומצע: ווייס איך, וואָס איז די נפקא מינה? (נעהמט פון זיין טאַש אַ זילבערנע טאבאַטשניצע און מאַכט אַ פאַפיראַס).

יאָסעלע: שווער, איהר האָט אַ טעות, עס איז זעהר אַ גרויסע נפקא מינה. איך האָב ערהאַלטען אַ דעפעשע, אַז די גאַנצע פאַרטי פלאַקס, וואָס

א גרויסע סומע... דארף מען וויסען, וויפיעל איז ביי דיר אוועקגעגאנגען און וויפיעל איז געבליעבען.

דאָניע: איך בין ניט געפאָהרען קיין ריגא פאסטען הפסקות. איך האָב דאָרט געלעבט, ווי עס פאסט פאר דניאל אפרת.

שיינדעלע: איך האָב דיר לאנג געזאָגט, יאָסעלע, גיב אכטונג, ער שטעלט אונז ברלות... ער בע'גנב'עט און בע'גזל'ט אונז!...

דאָניע: איהר, סלוצקער מאדאם, האלט בעסער דאָס מויל, וועט פאר אייך גלייכער זיין!

יאָסעלע: שש! לאָמיר זיך בעסער בערעכענען אָהן געשריי. איך וויל שוין ניט פרעגען, וויפיעל ביי דיר איז אוועק — גיב אָב דאָס איבריגע. האָסט געלעבט א גוטען טאָג — דערויף כיסטו דאָך א דייטש... איך ווייס ניט, ווי אזוי קען מען אויסגעבען טויזענדער, עס זאָל ניט זיין קיין סחורה און ניט קיין געלד.

שיינדעלע: ער האַנדעלט גוטע סחורה, דער שאַרלאַטאַן!

דאָניע: עס איז ניט אייער טאטענ'ס געלד!

יאָסעלע: עס איז אונזער מוטער'ס געלד!

דאָניע: פערשרייבט אלץ אויף מיר. ביי מיר איז גאָל ניט געבליעבען.

שיינדעלע: ער לייגט, ביי איהם איז געבליעבען געלד... גנב!

שאַרלאַטאַן! גיב אָב דאָס געלד! גיב אָב! בעסער מיט גוטען, גיב אָב!

דאָניע: ווי געפעהלט זי אייך? געקומען פון סלוצק א שלעפערקע,

א בעטלערקע, און פרעגט דאָ חשבונות...

יאָסעלע: זאָל זיין שטיל, זאָל זיין גענוג! וועה איז מיר, איך וועל

דאָס ניט אויסהאלטען! איך וועל דאָס ניט איבערטראָגען! (שלאָגט זיך מיט ביידע הענד אין קאָפּ).

שיינדעלע: נו, נעהם און צוואוויין זיך ווי א אידענע. וואָס שווייגסטו?

איך האָב אליין געזעהן, דער בומאזשניק איז ביי איהם אָנגעשטאָפט מיט

הונדערטער... אזא אויסגעלאָזענער יונגאטש! אזא שייגעץ!... איך וועל

איהם ניט ארויסלאָזען פון דאָנען! ער וועט מיט'ן געלד ניט אוועקגעהן!...

(ראַנגעלט זיך מיט איהם און כאַפט אַרויס פון זיין בויז'קעשענע א בומאזש-

ניק מיט געלד) זעהסט, אָט איז דאָס געלד! אונזער געלד!... אונזער בלוט!

דאָניע: חצופה! אונפערשעהמטע! פון די טאשען שלעפען!...

מכשפה! (וויל אָבנעהמען. ביידע שרייען, מירעלע ערשיינט).

יאָסעלע: לאָז זי אָב, דאָניע! הער אויס, זי איז דען ניט גערעכט?

(שטויסט איהם צוריק).

ניט. איך האָב פשוט מורא געהאַט צו געהן צום נאַטשאַלניק דאָרטען אויפ'ן וואַקזאַל. ערשטענס, פערשטעהסטו מיך, האָב איך קיין פאַס ניט און ער איז דאָך פאָרט אַ פּרייז מיט קנעפלעך. צווייטענס, אין רוסיש קען איך נאָר זאָגען: ניםא טאַבאַק, ניםא טרובאַק... ווייס איך, וואָס איז די נפּקאַ מינאַ?

דאָנע: אַ בריה אַ איד! עס איז דאָ אויף וועמען צו פערלאָזען זיך! שיינדעלע: ווי טאָר מען אזא פרא אדם צולאָזען צו אַ געשעפט? חנה דבורה: פויערשע קאָפּ דיינע, צו וואָס טויגסטו אויף דער וועלט? שיינדעלע (קוקט אויף דאָניע'ן): פון איין זייט גנבים, פון דער אנדער זייט גזלנים! געוואָלד! מען קען עס ניט אויסהאַלטען! (שרייט) מען קען עס ניט אויסהאַלטען!

מחלה (אין טהיר): וועה איז מיר, איהר מאַכט זי קראַנק מיט אייער געשריי.

שיינדעלע: ווי געפעהלט אייך אזא חוצפּה, ביי זיך אין שטוב זאָל מען ניט טאָרען רעדען, ווי מען וויל... מען קען פון זיי משוגע ווערען.

מחלה: אין איהר שטוב הייסט שרייען — רעדען... עס איז איצט איהר שטוב. (אב).

שיינדעלע: נעהם איהם צו פון דאָנען. איך קען איהם איצט ניט אַנקוקען. איינער האָט אונז בערויבט אין ריגאַ (קוקט אויף דאָניע'ן); דער אנדערער בדלות געשטעלט אין סלאָנים... עס געהט, דאָנקען גאָט.

חנה דבורה: קום, שכור! קום, גולם, מיט'ן קאָפּ אין דער ערד זאָלסטו שוין געהן!

נחומצע: מהיבא תיתא, וואָס איז די נפּקאַ מינאַ? (זי שלעפט איהם ארויס).

דאָנע: אויב מיר וועלען ניט צונעהמען צוריק שלמון'ען, וועט פון אונז זעהר גיך ווערען אַ תכלית.

יאָסעלע: שלמון פיהרט איצט אַליין די גרעסטע געשעפטען. ער וועט ניט געהן. ביי מירעלע אפרת איז איהם אָנגעשטאַנען צו דיענען, אבער ניט ביי דניאל אפרת...

דאָנע: און ביי ר' יוסף אפרת דאַרף ער ניט דיענען. ר' יוסף אפרת האָט אַ שווער אַ גנב און אַ שכור.

שיינדעלע: מען ווייס נאָך ניט, ווער איז דאָ דער גנב... איהר זאָגט בעסער, פאָרוואָס גיט איהר ניט אָב קיין חשבון? איהר זייט שוין צוויי וואַכען געקומען פון ריגאַ און איהר רעכענט אייך ניט אָב.

יאָסעלע: ברודערלעבען, דו האָסט אַ טעות. עס איז ניט דיין געלד און ניט מיין געלד, עס איז אונזער געלד... דו האָסט געקריעגען אין ריגאַ

שיינדעלע: דער שארלאטאן האָט שיער נ'ט אַראָבגעריסען מיין
בראַש. (זי שטעכט צו איהר בראַש).

מירעלע (בעטראכט שיינדעלע'ס ציערונג): זאָגט מיר, איך בעט
איך, וואָס איז דאָ? מיר איז ביז יעצט ניט געלעגען אין זינען און איך האָב
נאָר ניט בעמערקט... יאָסעלע, זאָג מיר נאָר: דיין ווייב טראָגט עס מיין
ציערונג?

שיינדעלע: דו הערסט? זי האָט זיך דערמאָהנט! איך האָב שוין
לאַנג אלץ אַרויסגענומען פון שקאַטולקע. נאָך וואָס דאָרף ציערונג אָן אַלטע
אידענע? איהר וועט עס דען טראָגען?

מירעלע: וואָס הייסט אַרויסגענומען? האָסט אָהן מיין וויסען
גענומען מיינע שליסלען, האָסט שטילערהייט אָבגעשלאָסען דעם קאמאָד,
נאָכדעם אויפגעריסען די שקאַטולקע און אָהן מיין וויסען עטוואָס צוגענומען...
דאָס הייסט פשוט: איהר האָט ביידע די אַלטע אידענע בע'גנב'עט?
יאָסעלע, דו ביסט שוין צו ווייט פערנאָנגען!

שיינדעלע: וואָס הייסט אַרויסגע'גנב'עט? מיר זיינען דען פרעמדע?
איהר זעהט דאָך, איך בעהאַלט זיך ניט פון אייך.

יאָסעלע: מאמעניו, זאָל מיך גאָט שטראָפען, אויב איך ווייס פון וואָס
צו זאָגען. פרעג מיך בחרם. וואָס האָב איך איהר געקויפט און וואָס דו האָסט
איהר געשענקט? אַי וועה איז מיר, שיינדעלע, נאָך וואָס האָסטו דאָס
געדראָפּט? איך שעהם זיך דיר צו קוקען אין די אויגען אַריין.

שיינדעלע: וואָס איז דאָרט אַזוינס? ניט היינט — מאָרגען וועט
דאָך דאָס סיי ווי סיי זיין אונזערס... און וויעדער איך זאָל נאָר קענען, אַזוי
ווי אַנדערע, צו'חנפ'ענען זיך צו איהר, וואָלט זי דאָך מיר אַליין דאָס אלץ
אַוועקגעשענקט... דער גאַנצער אונגליק איז, וואָס איך קען ניט מאַכען קיין
חנ'דעלעך מיט חניפה'לעך... איהר ווילט נאָך פראַנטירען אויף דער עלטער?
איהר קענט עס נעהמען צוריק. (ווייל אָבגעבען צוריק די ציערונג).

מירעלע: ניין, ניין! איך דאָרף עס ניט... ביסט גערעכט, ניט
היינט, מאָרגען וועט דאָך דיר דאָס אָנקומען... און ווי זאָגט דיין פאָטער:
מהיבא תיתא, וואָס איז די נפקא מינה? ... איך האָב מיך ערשראָקען, ווייל
איך האָב געדענקט יאָסעלע איז שוין אויך אַזוי אויפגעקלערט געוואָרען...
ווי באַלד אָבער ער ווייס ניט דערפון, בין איך צופריעדען. אָה! (קלאַפט
מיט'ן שטעקען). מען מוז זיך צו אלץ צוגעוואוינען... אַמאָל איז דאָ אין
שטוב געלעגען גאָלד און זילבער און עס איז ניט געווען קיין גנבים אפילו
צווישען די פרעמדע מענשען, היינט, דאנקען גאָט, זיינען דאָ אייגענע...

שיינדעלע: אָן אַלטער מענש זאָל דאָס האָבען אַזא מויל!...

דאָניע : אוועק פון מיר, דו אידיאָט ! נאָר ביי דיר קען אזא חיה רעה גערעכט זיין !

יאָסעלע (שטויסט איהם) : איך זאָג דיר : הער אויף ! איך זאָג דיר, הער אויף ! אָה ! דו ווילדער אַקס ! דו ווילסט ניט הערען, וואָס איך זאָג דיר ? (ווארפט איהם צו דער ערד און פאלט אויף) איך וועל דיר ווייזען ווי צו זיין א שייגעץ און אן עזות פנים ! ... (ביידע ראנגלען זיך).

שיינדעלע : אזא שארלאטאן ! אזא גנב ! גיב איהם, יאָסעלע, ער זאָל גערענקען איין מאָל פאר אלע מאָל !...

מירעלע (קלאפט שטארק מיט'ן שטעקען, עס ווערט שטיל, ביידע שטעהען אויף) : הם, אליין דערגאנגען, מיט'ן אייגענעם שכל ! זעהר שעהן, זעהר שעהן !

יאָסעלע : אַי, וועה איז מיר, מאמעניו ! דו ביסט דאָ ? זיי ניט בייז אויף מיר... איך ווייס ניט... זיי פיהרען מיד פון זינען אראָב.

שיינדעלע : קלייבט נחת פון אייער תכשיט. ער איז אויך מירעלע אפרת'ס זוהן.

מירעלע : יא, איך קלייב איצט נחת פון אייך, פיעל נחת, זעהר פיעל נחת... דניאל, איך וויל מיד ניט מישען אין אייערע חשבונות, אָבער דאָך, מיר דאכט זיך, אז דו ביסט שוין צופיעל דייטש געוואָרען, וואָס הייסט, נעהמען געלד אָהן א חשבון ?

דאָניע : עס איז ניט דיין עסק צו מישען זיך. דו זיץ דאָרט ביי זיך און לערען קרבן מנחה מיט צאינה וראינה... מען פרעגט דיך ניט !...

שיינדעלע : נו, איהר זייט דאָך די גרויסע חכמה, איהר זייט דאָך מירעלע אפרת, פארוואָס לערענט איהר איהם ניט קיין דרך ארץ ?...

מירעלע : וועמען קען איך איצט לערנען. ניין, ער איז גערעכט : עס איז ניט מיין עסק צו מישען זיך. איך דארף איצט שווייגען ווי די וואַנדר, זיין שטום, ווי א שטיין. ווער עס קען זיך ניט האַלטען אויפ'ן פערד, דער מוז ליגען אונטער'ן פערד. יא ! און דער פערד מעג איהם בריקען, טרעטען מיט די פיס, שלאָגען מיט די קאָפיטעס !... (זי פערטראכט זיך, דאָניע כאַפט פלוצלונג אַרויס פון שיינדעלע'ס הענד דעם בומאזשניק). יאָסעלע'ן גיב אָב דאָס געלד ! (קלאפט בייז מיט'ן שטעקען) גיב אָב דאָס געלד יאָסעלע'ן, נו !... (דאָניע גיט אָב יאָסעלע'ן דעם בומאזשניק). אַי, ווי גרינג עס איז צו צושטערען דאָס, וואָס עס איז מיט אזוי פיעל מיה געבויט געוואָרען ! ווי גיך מען קען מאַכען א תל פון דעם, וואָס עס איז אזוי שווער אָנגעקומען און יאָהרען לאַנג אָבגעהיט געוואָרען !...

ניט ארויסלאזען פון מיין הויז. (זי קריכט אראָב פון איהר קרעסלע און נעהט לאַנגזאָם צו די קינדער) יאָסעלע, גיב מיר צוויי הונדערטער, איך וויל ניט, מענשען זאָלען וויסען. וואָס דאָ ביי אונז קומט פאַר...
 יאָסעלע: וואָס דארפסטו נאָך רעדען, מאַמעניו? (ער שטרעקט אויס די האַנד צום געלד, שיינדעלע פערדעקט מיט איהרע הענד).
 שיינדעלע: איך זאָג אייך, אַ נויטיגע זאַך... צוויי הונדערטער!
 צוויי הונדערט מכות וועל איך זיי געבען!
 דאָניע: עס איז זעהר נויטיג ארויסוואַרפען געלד אויף פאַנאַטישע זאַכען!

מירעלע: קינדער, איך בעט אייך, זייט מיר ניט מבזה פאַר פרעמדע מענשען... איהר ווייסט דאָך, פאַר זיך האָב איך ניט געבעטען און וועל ניט בעטען... אבער איצט, ביי אזא פערלעגענהייט... (זי ציטערט פון אויפ־רעגונג, יאָסעלע פערדעקט זיין געזיכט).
 שיינדעלע (זאנפט): שוויגער, פאַלגט מיר, וואַרפט אוועק אייערע נאַרישע גדלות און קינדערשע גאווה... איך זאָג...

מירעלע: איך וויל ניט הערען וואָס דו זאָגסט. (קוקט) אַרויס פון דאַנען. אלע אַרויס! (יאָסעלע כאַפט זיך אויף, שיינדעלע לאָזט איהם ניט געהן. דאָניע בלייבט זיצען) דאָס הייסט, איך מיין, אויב איהר האָט דאָ ניט וואָס צו טהאָן, קענט איהר געהן... און אויב איהר ווילט זיצען — בלייבט דאָ.

דאָניע: געוויס וועלען מיר בלייבען דאָ... (מירעלע נעהט צוריק צו צו איהר קרעסלע און פאַלט שיער ניט. מחלה כאַפט זי אונטער).

מחלה (שטיל): מירעלע, זייט ניט ביזו אויף מיר. איהר ווייסט דאָך, איך האָב אָנגעקליבען 126 רובעל... נאָך וואָס דאַרף איך געלד? אומשטיינס געזאָגט, אַן אַלטע עגונה. (שלעפט אַרויס אַ טוך מיט דעפאָזיטען).

מירעלע: יא, יא, ביסט גערעכט. גיב מיר דיין געלד, לייב דאָס מיר! מיין ערנידערונג דאַרף קיינער ניט וויסען. (נעהמט מחלה'ס געלד און זעצט זיך) רבותי, איהר דארפט אויף מיר קיין פעראיבעל ניט האָבען... איך קען ניט געבען קיין פויטיקע... איין הונדערטער. (גיט אַ הונדערטער, איין בעל־הבית בעהאַלט דאָס געלד אין זיין טאַש. מירעלע בלייבט פערטראַכט). ניין!
 זייט־זשע מוחל, גיט מיר אַב צוריק דאָס געלד. איך האָב ערשט געוואָלט טהאָן די גרעסטע עולה אין דער וועלט... מחלה האָט דאָס געלד געזאַמעלט מיט ביטערען שווייס און מיט בלוט און איך האָב געוואָלט אויף איהר חשבון זיין אַ בעל צדקה, ווייל איך האָב מיר געשעהמט זאָגען דעם אמת... ניין! מיין

יאָסעלע: שטיל, איך בעט דיר.

שיינדעלע: ביי איהר זיינען אלע גנבים!

יאָסעלע: הער אויף, איך בעט דיר, הער אויף!

שיינדעלע: אלע זיינען ביי איהר נאָראַנים! אלע שלעכטע מענשען!

נאָר זי אליין איז די גוטע, די קלוגע, די פינע, די... די... (מחלה לויפט אריין).

מחלה: זאָל שוין זיין גענוג, וועה איז מיר!... בעלי בתים געהען

אהער — זיי ווילען רעדען מיט מירעלע'ן. (זי רוקט אַרויס מירעלע'ס שטוהל.

מירעלע זעצט זיך).

דאָניע: אז דאָס געלד איז שוין יא ביי איך, וויל איך, מיר זאָלען

זיך בערעכענען. (זיי זעצען זיך אלע דריי ביי א טישעלע, צעהלען געלד און

רעכנען. שלמון קומט אריין מיט עטליכע בעלי בתים).

שלמון: גאָהט העלף איך, מירעלע, דאָך געקראָגען א זכות אייך צו

זעהן. וואָס איז? איהר האָט זיך אָבגעזאָגט פון דער גאַנצער וועלט?

(בעטראַכט זי) אַי, וועה איז מיר, ווי איהר זעהט אויס!... וואָס איז דאָס

מיט אייך?

מירעלע: זיצט, זיצט, מחלה, גיב נאָך א פאָר שטוהלען. וואָס האָט

אייך געבראַכט צו מיר? איך האָב געמיינט, גראַדנע האָט שוין לאַנג פער-

געסען, אז עס איז געווען אַמאָל א מירעלע אויף דער וועלט. שיינדעלע,

וואָלסט אפשר געהייסען דערלאַנגען בראַנפֿען און פערבייסען? שלמון איז

דאָך אזא גאַסט ביי מיר. וואָס מאַכסטו פאָרט, מיין אַלטער, טרייער, גוטער

פריינד? מיר ווייזט אויס, איך האָב דיר ניט געזעהן א וועלט מיט יאָהרען.

שיינדעלע: שוויגער, מיר האָבען ניט אין שטוב קיין בראַנפֿען. איהר

ווייסט דאָך, יאָסעלע טרינקט ניט, פון וועמעס וועגען זאָל מען האַלטען

בראַנפֿען אין שטוב?

שלמון: וואָס דארפט איהר זיך מטריח זיין? מירעלע, איהר ווייסט,

וואָרום מיר זיינען געקומען? אונזער קהל האָט ענדליך דאָך בעשלאָסען צו

בויען א אידישען האָספיטאַל... נו, ווער נאָך ביי אונז האָט אזא גוט האַרץ

און א יד רחבה, ווי מירעלע אפרת? זיינען מיר טאַקע פריהער פון אלע צו

אייך געקומען... כע! כע! כע! מיר ערוואַרטען פון אייך א פויטיקע...

אזוי א פאָר טויווענדער. (מירעלע בלייבט זיצען פערטראַכט).

שיינדעלע (אפארט): ער האָט געדארפט קומען מיט א זאַק. (יאָסעלע

לאָזט זי ניט רעדען).

מחלה: גאָטעניו, פאטער, דערלאָז זי ניט צו בזיונות!...

מירעלע: הם! א פויטיקע? איך ווייס ניט... פערשטעהט איהר

מיך — שלעכטע געשעפטען. אבער, געוויס, מיט לעדיגע הענד וועל איך אייך

בין איך דאָ ניט — איך אליין האָב זיך פאַר אויס ווירטין געמאכט. אָבער
 בין איך דען אויך ניט מוטער מעהר? ווער האָט עס מיך פאַר אויס מוטער
 געמאכט? הם! מען זאָגט: מען פערגעסט גיך, וועמען די ערד דעקט צו.
 מיך ליידער, האָט מען פערגעסען נאָך בעפאָר די ערד האָט מיך צוגעדעקט.
 (מחלה צואוויינט זיך) מחלה, איך בעט דיך, וויין ניט, וואָרום איצט דאָרף
 איך ניט אַ סך, איך זאָל זיך אליין צואוויינען ווי אַ קינד. (טרערען שטיקען
 זי) אַי, מחלה, מיין האַרץ, מיין האַרץ! (פאלט אויף איהרע שולטערען)
 ניין! די וואונדען פון מיין האַרץ וויל איך ניט אויפדעקען פאַר פרעמדע.
 (שטאַלץ) קום, העלף מיר בעסער אוועקגעהן פון דאָנען! (מחלה פיהרט זי.
 ביידע אָב).

דאָניע: אַי, האָב איך לייעב די ווייבערשע היסטאָריעס מיט די
 געשיכטעס, פע! (אב).

שיינדעלע: זעה נאָך, ווי ער האָט אַראָבגעלאָזט די נאָז. פאַרוואָס
 האַרט עס דיין ברודער ווי די וואַנד?

יאָסעלע: וועה איז מיר פאַר איהר אלטען גרויען קאָפּ. שיינדעלע,
 דו ווייסט דאָך, ווי טייער דו ביסט מיר, אָבער דאָך אָפט, ווען איך זעה,
 וואָסערע יסורים די מאַמע האָט איבער דיר, האָט איך זיך אליין, פאַרוואָס
 איך בין אזוי שוואַך געגען דיר, איך האָט דיך, פאַרוואָס דו האָסט אזא נאָטור...
 און מיר דאָכט זיך אָפט — איך בין דיר אַ דם שונא...

שיינדעלע (קאָקעטיש): אזוי? ביסט מיר אַ דם שונא? קום איך
 וויל מיט דיר וויעדער גוט־פריינד ווערען. (זי אומאַרמט איהם און פיהרט
 איהם).

יאָסעלע: וואָס פאַר אַ טייוועלשע מאַכט די ווייבער האָבען... ווער
 האָט זיי אויסגעטראַכט אויף אויף אונזער קאָפּ? אַי, ניט געדאַכט זאָלט איהר
 ווערען. (ביידע אָב).

מחלה (עפענט פאָרזיכטיג די טהיר): ווי זי קען עס פיהרען ביי דער
 נאָז. אזא וועט שוין ניט בלייבען קיין עגונה... באַלד וועט קומען ר' שלמון...
 ער וועט גאָר ניט גלויבען, אז פון מירעלע'ס הויז האָט מען געמאכט אַ
 סלוצקער יאָטקע. (שלמון קומט, שפעטער גנב'עט זיך אַריין שיינדעלע און
 הערט זיך צו).

שלמון: וועה איז מיר, וואָס טהוט זיך דאָ אין שטוב, מחלה? פאַר-
 וואָס האָסטו מיר פריהער ניט געלאָזט צו וויסען?

מחלה: זי האָט אָנגעזאָגט, למען השם, קיינער אין דער וועלט זאָל
 ניט וויסען, אפילו שלמון ניט. און היינט האָט זי גענומען און האָט אליין
 אַלץ דערצעהלט פון חדר. אַי, ר' שלמון, וואָס אונזער מירעלע שטעהט דאָ

שנור איז גערעכט. מען דארף אוועקווארפען די נארישע גדלות און די קינדערשע גאווה...

שיינדעלע: עס האָבען זיך געענדיגט די צייטען, ווען מען האָט דאָ געוואָרפען הונדערטער אין דער בלאַטע.

מירעלע (נעהמט דאָס געלד צוריק): יא, מיינע פריינד, די צייטען האָבען זיך געענדיגט. מירעלע אפרת איז אַליין איצט זעהר אַרים... עס קען זיין, איך וועל אַליין אין גיכען אַנקומען צו אייך... איך וועל אפשר קומען בעטען אַ נדבה. מחלה, נעהם צו דיין געלד. מען דארף ניט לייהען, ווען מען ווייס ניט מיט וואָס מען וועט קענען בעצאָהלען! (אלע בעלי בתים שטעהען אויף ערשטוינטע).

מחלה: מירעלע, זאָל איך קרענקען, אויב איך קען פערשטעהן, וואָס פאר אַ מענש איהר זייט...

שלמון: פערשטעהט איהר מיד, רבותי, מירעלע אפרת טרייבט שפאס... כע! כע! כע! וואָס הייסט, איהר האָט ניט קיין געלד? איך אַליין בין דאָך אייך שולדיג אזוי פיעל שווערע הונדערטער. מירעלע: דו, שלמון? וואָס הייסט...

שלמון: נו, נו, הערט אויף מאַכען חזק פון אונז! — אָט האָט איהר אַ הונדערטער פאר מירעלע אפרת... קומט, רבותי, לאָמיר געהן. (שטיל צו מחלה'ן) איך קום תיכף ומיד צוריק. (לויט) מירעלע, האָט אַ גוטען טאָג, און זייט געזונד. (אלע אירען געהענדיג: סטייטש, ר' שלמון, וואָס איז דאָס, האָ? ווייס איך וואָס, איהר קענט ניט מירעלע'ן? מסתמא עפעס אַ שפאס, אָדער אַ קאפּריו. עט! לאָמיר געהן... (אלע אָב).

שיינדעלע (זאָנפט): איהר פיהלט אייך שלעכט, שוויגער, האָ? נישקשה, עס וועט איבערגעהן און די הונדערטער וועלען בלייבען אין קעשענע, אַ סך געזינטער...

מירעלע: איך האָב מיד זעהר אָפט געוואונדערט, ווי קענען עס זיין אזעלכע שלעכטע מענער, וועלכע זאָלען זיך ערלויבען צו שלאָגען זייערע ווייבער. איצט זעה איך, עס זיינען דאָ אזעלכע פרויען, מיט וועלכע מען מוז רעדען נאָר ניט אַ שטעקען. (קלאַפט מיט איהר שטעקען) מיט דיר איז ניטאָ קיין אנדער בריה.

יאָסעלע: וואָס רעדסטו דאָס, מאַמעניו? ווער קען עס וואַגען, חלילה, אויף מיין שיינדעלע'ן אויפהויבען די האַנד? זי איז מיין פרוי, זי איז מיין שלמה'לעס מוטער, זי איז די ווירטהין פון דעם הויז!

מירעלע (טרויעריג): זעהסט, ער געדענקט: זי איז מוטער, זי איז ווירטין, און וואָס איך בין, האָבען אלע פערגעסען. זאָל זיין קיין ווירטין

מחלה: גאט איז מיט אייך, שיינדעלע, וואָס טהוט איהר? גאט איז מיט אייך... (איהרע גרויע האָר פאלען ארויס פון איהר שטערען-טיכעל). שיינדעלע: נא! פערקלאָג מיך צו שלמו'ען! פערקלאָג מיך! (שלאָגט זי. מירעלע ערשיינט. נאָך איהר — שלמון).

מירעלע (אויפגערעגט, קלאפט שטארק מיט'ן שטעקען): וואָס טהוסטו דאָס? וועמען שלאָגסטו דאָס? אויף וועמען וואַגסטו אויפהויבען דיין פרעכע האַנד? אַן עלטערע מענשען, מחלה'ן, מיין מחלה'ן, מיין איינציגען פריינד אין דער וועלט שלאָגען? שלאָגען גאָר! וועה איז מיר, דאָ אין שטוב האָט מען פריהער קיין דיענער אפילו מיט אַ וואָרט ניט בעלידיגט און דו וואַגסט מחלה'ן שלאָגען?

שיינדעלע: איך וועל זי שלאָגען אלע טאָג ביז וואַנען איך וועל זי אויסלערנען צו וויסען, ווער איז דאָ בעל-הבית'טע אין שטוב. עס איז קיינעם עסק ניט צו רעכנען, ווער איך בין אַמאָל געווען. איך וויל פון אלעמען כבוד פונקט אזוי ווי איהר...

מירעלע: דו וועסט זי שלאָגען? דו!... שיינדעלע: יא, איך!... עס געפעהלט איהר דאָ ניט — זאָל זי געהן!

מחלה: טייערע מירעלע, איבער מיר נאָך האָבען יסורים איז ניט כדאי... איך וועל בעסער אוועקגעהן, איהר דעט שוין ווי אזוי עס איז אויס-קומען אָהן מיר. וואָס זאָל מען טהאָן? (יאָסעלע לויפט אַריין). יאָסעלע: שא! וואָס איז שוין דאָ וויעדער? היינט איז דאָס אַ טאָג! גאט אין הימעל!...

מירעלע: גאָר ניט. עס איז דאָך איצט ביי אייך אַן אַריסטאָקראַטישע הויז. דעם מאָן געמאַכט פאַר אַ דייטש, אַלץ אויפ'ן גרויסאַרטיגען מאַניער און אין שטוב איז שמוציג, אַליין ביז'ן האַלז אין בלאָטע און מען שלאָגט די דיענסטען — אַט דאָס זיינען זיי דאָך אונזערע אַריסטאָקראַטען!...

שיינדעלע: וואָס-זשע, עס געפעהלט אייך ניט דער שידוך? נו, הייסט שפּאַנען די בוידען און פאַהרט צוריק!...

מירעלע: יא, ריכטיג: מיר געפעהלט ניט דער שידוך. מחלה, לויף, רוף מיר שלמו'ען צוריק, געשווינד! (מחלה אב). יאָסעלע, ביידע צוזאַמען דאָ אין שטוב, קענען מיר ניט זיין, עס איז אונגעגליך — איך וויל, דו זאָלסט היינט נאָך, באַלד זיך גט'ן מיט איהר! גיב איהר שוין אַ גט!... דו הערסט? עס איז ניטאָ קיין אַנדער מיטעל. (קלאפט מיט'ן שטעקען) אַ גט! אַ גט! יאָסעלע: מאַמעניו, וואָס רעדסטו דאָס? גאט איז מיט דיר. (שיינדעלע לאַכט).

אויס. זיי האָבען דאָך זי בענומען פון קאָפּ ביז די פיס, בע'גנב'עט, בע' ראַבעוועט... אַ גראַשען געלד האָט זי דאָך נישט, ווען זי זאָל אפילו אויסגעהן. איהר ווייסט דאָך, ווי איהר איז שווער איבערטראָגען, אז אין שטוב איז שמוציג, שטענדיג הרהא! אַ יריד. זי איז געוואוינט געהן עסען אין אַ געוויסער צייט און אַלע צוזאַמען ביים טיש, איצט עסט מען אַמאָל צוויי אַ זיינער, אַמאָל דריי, אַמאָל פיער... יעדען גיט מען עסען בעזונדער. אין עס - צימער איז שטענדיג שמוציגע געפעס. זי האָט אָנגעווארען דעם „לעפעטיט“ צום עסען. זי עסט נישט, זי טרינקט נישט, זי שלאָפט נישט גאַנצע נעכט. ווען איך כאָפּ זיך אויף פון שלאָף, הער איך, ווי זי קרעכצט נעבעך... שלמון: מחלה, וואָס רעדסטו דאָס? איך קען עס נישט פערשטעהן... וועה איז מיר!

מחלה: היינט וואָס דאָ טהוט זיך אָב יעדען טאָג: מען בעליידיגט זי, מען בעהאַנדעלט זי ערגער ווי אַ דיענסט. אַלע טאָג געשרייען, קללות חרמות, מחלוקות... שש! היינט, דאַנקען גאָט, האָט מען זיך שוין געשלאָגען דאָ אויך... אַי, ר' שלמון, איך ווייס נישט, ווי אזוי זי וועט עס אויסהאַלטען... שלמון: איך האָב געוואוסט, אז זי האָט איבערגעגעבען די קינדער איהר פערמעגען... אָבער אז זי, מירעלע אפרת, ליידעט אויף דער עלטער אַזעלכע צרות און בזיונות — דאָס האָט קיינעם נישט געקענט איינפאַלען. אַי, וועה איז מיר! (פערברעכט די הענד).

מחלה: וואָס ווייסט איהר? די שנור, די מרשעת, פערצאָפט איהר יעדען טאָג דאָס בלוט. איך ווייס נישט, ווי נעהמט זיך ביי מירעלע'ן אזוי פיעל געדולד... איהר איינציגע נחמה איז איהר אייניקעל שלמה'לע. זי נעהמט איהם אויף די הענד, רעדט צו איהם, דריקט איהם צו צו איהר האַרצען און בלייבט זיצען אַ פערטראַכטע.

שלמון: און דו. מחלה, האָסט געקענט דאָס אַלץ צוועהן און שווייגען? גאָט זאָל דיר נישט שטראָפען דערפאַר... מחלה, איך וועל נישט דערלאָזען מירעלע זאָל אזוי שווער ליידען!... און דיר מעג איך זאָגען: שוטה! שוטה! שוטה! (אָב צו מירעלע'ן).

מחלה: וואָס מיינט איהר, איך בין טאַקע אַ שוטה, וואָס איך האָב געשוויגען.

שיינדעלע: דו וועסט ערשט שווייגען ביי מיר, האַר אויס! דו נבלה, דו רכילות'טריבערין! דערצעהלען וואָס אין שטוב טהוט זיך? נישט דערלעבען וועסטו! אַרויסטרייבען קען איך דיר נישט — איך וועל זיך נישט געהן גט'ן מיט יאָסעלע'ן איבער דיר, אָבער פעטש וועסטו ביי מיר קריגען ווי האָלץ. פאַטשטען! רכילות! נא! נא! (שלאָגט מחלה'ן).

געקומען לעבען און פון דאנען געה איך שטארבען. ווי האָט געזאָגט איוב :
 ד' נתן ור' לקח : גאָט האָט געגעבען און גאָט האָט צוגענומען... (אלע וויינען,
 שיינדעלע ווישט אויך אָב א טרער).

שיינדעלע : שוויגער לעבען, טהוט עס ניט. איך בעט אייך, פער-
 צייעט מיר, אָי, וועה איז מיר, אזא שאַנדע, יאָסעלע וועט דאָך דאָס ניט
 איבערלעבען...

יאָסעלע : מאַמעניו, געה ניט אַוועק פון אונז... אויב ניט צוליעב
 אונז — בלייב צוליעב אונזער קינד... דו האָסט דאָך אזוי ליעב אונזער קינד.
 מירעלע : ניין, איצט איז שוין שפעט. מירעלע אַפּרע בלייבט ניט,
 ווען זי בעשליסט צו געהן ! איך קען ניט בלייבען מעהר. יאָסעלע, וועסט
 געבען א קוש שלמה'לען פון מיינטוועגען און אויב דו וועסט וועלען זיין א
 גוטער, וועסטו איהם ווען-עס-איז שיקען צו מיר... איך געה — זאָל די
 גאַנצע וועלט וויסען דעם אמת... בעהאַלטען די שאַנדע, וואָס איז שוין
 געשעהן, נאָרען די וועלט און זאָגען ליגען ? ניין ! דאָס איז געווען פון מיר
 א טעות און א שוואַכהייט... שענדליכעם עקסיסטירט נאָך דערפאַר, ווייל
 מען פערליקענט עס... שלמון, גיב מיר דיין האַנד. מיר איז ליעבער צו זיין
 אין א פרעמדע הויז א דיענסט, ווי צו זיין ביי אייך אין שטוב א נאָר... נו,
 מחלה, און וואָס וועט זיין מיט דיר ?

מחלה : אויך מיר א זאָרג !... מירעלע, ר' שלמון וועט מיר געוויס
 ערלויבען ווען-עס-איז אייך קומען זעהן !...
 שלמון : זיי ניט קיין נאָר, מחלה ! וואָס הייסט, דו וועסט ביי מיר
 אין שטוב ניט פערדיענען דיין שטיקעל ברויט ? נישקשה, מיר זיינען ניט
 קיין אַריסטאָקראַטען. קומט, מירעלע ! מחלה, קום מיט אונז. אַלְטע
 סאָלדאַטען פערלאָזען ניט זייער גענעראַל ביי אַן אונגליק. (שלמון און מחלה
 פיהרען זי.)

מירעלע : נו, קינדער, זייט געזונד... איך ווייס ניט, אויב מיינ פוס
 וועט ווען-עס-איז אריבערטרעטען דעם שוועל. איך געה. (געהט) מיינע
 אַלְטע פריינד פיהרען מיר... געוויס, שענהער און בעסער וואָלט געווען, מען
 זאָל מיר אויך א מטה אַרויסטראָגען פון דאנען. עס איז זעהר א גרויסער
 אונגליק, ווען א מענש לעבט זיך אַליין איבער, אָבער אז גאָט שיקט ניט דעם
 טויט, מוז מען לעבען... איין טרייסט איז דאָך געבליעבען : די קינדער
 פערלאָרען, אַלץ פערלאָרען, אָבער אייניגע גוטע פריינד זיינען דאָך געבליעבען.
 (געהט. ביי דער טהיר קעהרט זי זיך אום און בעטראַכט דאָס גאַנצע הויז).
 מחלה, דו ווייסט, ווי אזוי איך בין צוגעוואוינט צו דעם אַלְעמען. און איצט...
 איך פיהל — איך זעה דאָס אַלץ צום אַלְעמען מאָל... ווער האָט געקענט

מירעלע: האסט זיך דערשראקען, הא? כא! כא! כא! איך מאך שפאס. איך ווייס, אן אלטע מאמע קען מען זעהר לייכט גט'ן, אבער א יונג ווייבעל און נאך א שעהנע גט מען ניט. איך טרעט איהר אָב דעם פלאץ. (שלמון קומט מיט מחל'ן) אַט איז שלמון... גוט, איך מאך באַלד אן ענדע... הער מיך אויס, שלמון, איך האָב צו דיר זעהר א גרויסע בקשה... פינף-אונד-דרייסיג יאָהר האָסטו געדיענט ביי מיר אין שטוב, איצט ערלויב מיר דיענען ביי דיר... איך האָב קיין אנדער ברירה ניט — איך וויל ניט שטארבען אויף דער גאס... איך געה דיענען צו דיר.

שלמון: דיענען גאָר? וואָס רעדט איהר? אזוי ווי א מוטער, אזוי ווי א קינד וועט איהר זיין ביי מיר. מיר זיינען פראָסטע לייט, אָבער מיר קענען שעצען א מענשען. דיענען? וועה איז מיר; איהר ווייס דען ניט, אז אויב איהר וועט נאָר וועלען, וועט די פירמע „מירעלע אפרת און שלמון“ קענען מאַכען די בעסטע געשעפטען.

מירעלע: מירעלע אפרת וועט ניט געהן קאָנקורירען מיט דער פירמע פון יאָסעל און דניאל אפרת! ניין! איך וויל דיענען. אָהן אַרבייט איז מיר אומעטיג — איך געה פון זינען אַראָב... כל זמן איך זעה נאָך מיט מיינע אלטע אויגען, וועל איך פיהרען די ביכער, נאָכדעם, שלמון, וועל איך טהאָן, וואָס דו וועסט מיר הייסען...

שלמון: וואָס איך וועל הייסען? אי, הערט אויף. (ווישט זיינס טרערען).

מירעלע: גענוג! איך וויל ניט, איך קען ניט, איך דאַרף ניט מעהר דולדען! מירעלע אפרת איז נאָך ניט אזוי אַראָבגעפאלען ביי זיך, זי זאָל ערלויבען יעדען טאָג זאָל מען זי טרעטען מיט די פיס... קינדער-ליעבע און געפיהלען פון א מוטער האָבען אויך א מאָס און א גרענעץ! איך געה שוין... איין מינוט... (ראש צו זיך).

שיינדעלע: אויף איהר א קשיא? זי קען עס טהאָן. יאָסעלע, לאָז זי ניט... א קלייניגקייט, וואָסערע בזיונות...

יאָסעלע: איך האָב מורא, עס איז שוין צו שפעט... שיינדעלע, וואָס וועט איצט פון אונז ווערען?

מחל'ה: יעדער ווינקעלע דאָ אין שטוב וועט דאָך וויינען און קלאָגען. (מירעלע קומט, טראָגט א קליין פעקעלע מיט זאָכען).

מירעלע: זעהסט, שלמון, מיט עטליכע און דרייסיג יאָהר צוריק בין איך געקומען אין דיעזען הויז מיט פיעל זאָכען, מיט פיעל זיסע האָפנונגען, פיעל גוטע ערוואַרטונגען. איצט געה איך אוועק נאָר מיט אביסעלע וועט און מיט איין קלייד, אָהן האָפנונגען, אָהן ערוואַרטונגען; אַהער בין איך

פיערטער אקט.

(א זאל ביי שלמון'ען אין הויז. מחלה ווישט דעם שטויב פון די מעבעל. זי איז פיעל עלטער געוואָרען.)

מחלה (א קוק אין שפיגעל): אויב דער שפיגעל איז ניט א פאלשער, בין איך טאקע הפנים שוין ניט קיין יונגע עגונה. גאָטעניו, וואָס איז דער מענש? ער איז אַקוראַט ווי אַ וואָראַטשעק מיט זויער-מילך, אויף וועלכען עס ליגעט אַ שווערער שטיין. דער שטיין קוועטשט, דאָס לעבען גיסט זיך, ווי סיוואָראַטקע, און דער וואָראַטשעק בלייבט טרוקען. וועה איז מיר, אזוי פיעל יאָהרען אויסגעטריקענט געוואָרען. ווי לאַנג דאָכט זיך, איז געווען יאָסעלע'ס חתונה אין סלוצק? איך גערענק אזוי ווי היינט, עס האָט גערעגענט, כל-יזמר האָבען געשפּיעלט אַ דאָכרי דזשען און איך האָב געטאַנצט מיט מירעלע'ן אַ כשר-טאַנץ... און איצט האָט שוין יאָסעלע אַ זוהן אַ בחור — שלמה'לע איז דאָך שוין היינט בר-מצוה געוואָרען, טאטע זיסער! עס איז שוין העכער צעהן יאָהר, אז מיר זיינען דאָ ביי ר' שלמון'ען אין שטוב. צעהן יאָהר! דאָס איז יא, ווי מען זאָגט: לאַ לנו לאַ לנו ומה חינו? אומשטיינס געזאָגט... (א גערויש) ר' שלמון געהט. (שלמון קומט אין אַ באַלאַט.)

שלמון: שש! מחלה, זי איז דאָרט? וואָס טהוט זי? ווי פיהלט זי זיך?

מחלה: זי איז ניט מיט אלעמען. זינט זי איז געקומען פון שוהל, געהט זי אום אַ פערטראַכטע און זיפצט. עס איז אַ קלייניגקייט? איהר איינציגער אייניקעל, איהר געליעבטער שלמה'לע איז היינט בר-מצוה געוואָרען און פאַר איהר נעבעך איז דאָס קיין שמחה ניט. ר' שלמון, וואָס האָט דאָ געדאַרפט דער רב?

שלמון: ער איז געקומען מאַכען צווישען זיי שלום. דער אלטער רבי האָט זיך נעבעך אומזיסט געלעגט אין דער לענג און אין דער ברייט. ער האָט אויסגעשאַטען אַ גאַנצען באַרג מיט תורה. ווייס איך! זיינע רייד האָבען זיך געקלעפט ווי אַן אַרבעס צום וואַנד. דו ווייסט דאָך, אז זי זאָגט: ניין! איז ניין. ער איז אוועק פון איהר אַן אַבגעשמיסענער. (הינטער די קוליסען מירעלע'ס קול: מחלה! מחלה!)

גלויבען, אז איך... אז מיר ביידע... אויף דער עלטער.. יאָסעלע, זיי געזונד!
(אָב מיט מחל'ן און שלמון'ען)

יאָסעלע (פאלט צו אַ שטוהל): וועה איז מיר! מאמעניו! מאמעניו!
(שיינדעלע וויינט).

(פאָר אַ נ.ג.)

געקומען פון שוהל מיט אזעלכע פערשוואַלענע אויגען... זי רעדט ניט, אבער וואָס איהר האַרץ פיהלט נעבעך...

יאָסעלע: ר' שלמון, איך בעט אייך, זייט זיך מטריח און זאָגט איהר, אז איך וויל זי זעהן. אייך מעג איך זאָגען — מיין שיינדעלע וואָרט דאָ אין געסעל אויף מיר. עס לייענט אונז ביידען אין זינען ניט, וואָס היינט דארפֿען ביי אונז זיין אזוי פיעל מענשען... איהר, ר' שלמון, וועט זיך דאָך מסתמא ניט לאָזען בעטען צו אונז?

שלמון: אויב מירעלע וועט ניט האָבען דאגעגען, געוויס. (טהוט אָן אַ ראָק). איהר ווייסט? פאַר מיר איז זי געבליעבען די אייגענע מירעלע אפרת... און עד היום, אז איך דארף צו איהר אריינגעהן, טיאָקעט מיר אביסעל דאָס האַרץ. (הוסט, פערשפילעט אלע קנעפ פונ'ם ראָק. אב).

יאָסעלע: אויב היינט ניט, אין דעם טאָג פון איהר געליעבטען שלמה'לעס בר-מצוה, וועט שוין חלילה בלייבען אזוי... וועה איז מיר! אויף אייביג בלייבען פרעמדע... (שלמון צוריק).

שלמון: יאָסעלע, האָט קיין פעראיבעל ניט, זי זאָגט, זי איז מיעד און קען איך איצט ניט זעהן...

יאָסעלע: איך בעט אייך, ר' שלמון, זאָגט איהר: נאָר איין מינוט, נאָר צוויי ווערטער...

שלמון: צוויי ווערטער, יא! ווייסט איהר, וויפיעל געזונד די צוויי ווערטער וועלען איהר קאסטען? ... אַי, די ווערטער, די ווערטער, ווי טייער זיי קאסטען! (אב).

יאָסעלע: איך מוז מיט איהר רעדען און זעהן, גיט עס נאָך אַ האָפנונג אָדער ניין? קען דאָס זיין, אז זי, מיט איהר איידעלעם האַרץ, וועט קיין מאָל ניט מוחל זיין?

שלמון (קומט צוריק): זי געהט אַליין... איך בעט אייך... שש! (ער עפענט די טהיר, יאָסעלע שטעהט אויף, מחלה פיהרט אַריין מירעלע'ן. זי איז זעהר אלט און שוואַך).

מירעלע: הם, יאָסעלע, אַ גאָסט. זיין, וואָס ווילסטו זאָגען גוטעס? **יאָסעלע:** מאַמעניו, איך בין דיר נאָך אַמאָל געקומען בעטען: האָב רחמנות אויף אונז. צעהן יאָהר ביסטו ניט געווען ביי אונז אין שטוב. **מירעלע:** וואָס-זשע, אין צעהן יאָהר אַרום איז ביי אייך פלוצלונג די אלטע מאַמע אַ גאַנצע מציאה געוואָרען.

יאָסעלע: ניט צעהן יאָהר! יעדע מינוט, יעדען אויגענבליק האָט מיך געשטאָכען ווי מיט מעסער, וואָס דו ביסט ניטאָ מיט אונז, וואָס דו ביסט אויף דינע עלטערע יאָהרען אַליין אין דער פרעמד.

מחלה: שוין! די מינוט!... (אב).

שלמון: עס איז אפשר ניט פיין פון מיר, אבער, גאָט זאָל מיך ניט שטראָפֿען פֿאַר די רייד, איך האָב הנאה, וואָס זי וויל מיט זיי ניט שלום ווערען. די צעהן יאָהר, וואָס זי איז דאָ אין שטוב, איז גלויב ווי ביי מיר עסט קעסט אַ כהן גדול אָדער אַליין אליהו הנביא... שטיל, רוהיג, אַלץ בכבוד... מיין אידענע האָט פֿערגעסען אַלע קללות, און האָט מיך אין גאַנצען אָבגעוואוינט פון שרייען... ביים טיש זיצט מען ווי מענשען, אין אַלע חדרים ריין, ציכטיג... איהר פֿערשטעהט, מען האָט ניט מורא פֿאַר איהר און מען פֿיהלט דאָך, אַז זי איז דאָ... ווער רעדט, געשעפטען מיט איהר פֿיהרען, איז דאָך טאקע אַ געזונד אין האַרצען... געבליבען אַ מיניסטערשע קאָפּ... די פֿריצים רופֿען זי ניט אומזיסט נאָפֿאַלעאָן אין אַ ווייבערשע יאַקע... (אַ גערויש) שאַ! ווער געהט עס וויעדער? יאַסעלע... איך האָב מורא, זי וועט היינט פון זיי קראַנק ווערען. (יאָסעלע קומט) ברוך הבא, יאַסעלע...

יאָסעלע: גאָט העלף, ר' שלמון, ווי מיינט איהר, איך וועל קענען זעהן די מאַמעניו?

שלמון: מען דאַרף זיך אָנפֿרעגען... אָבער איך ווייס ניט אויב עס איז כדאי זי צו בעאונרוהיגען.

יאָסעלע: זייט אַזוי גוט. דער רב האָט זיט געהאַט קיין ערפֿאָלג, וויל איך אַליין נאָך אַמאָל בעטען.

שלמון: יא, דעם רבי'ן איז ניט געראַטען. ער דערצעהלט איהר. וואָס די תורה קדושה זאָגט און זי ענטפֿערט איהם: שלום קען מען ניט מאַכען, ווייל די תורה זאָגט: שלום קען מען מאַכען, ווען דאָס האַרץ זאָגט. יאַסעלע: יא, איך ווייס אַלץ. מיר זיינען אַלע צוזאַמען פון שוהל געאַנגען און מיר האָבען דאָ ניט ווייט געוואַרט אויף אַ תשובה... אַזוי, אַזוי, ר' שלמון, איהר האַרץ איז נאָך פול מיט שנאה...

שלמון: שנאה? ע! זייט ניט קיין קינד! זי אפילו וויל ניט איהר זאָלט עס וויסען, אָבער איך מוז אייך זאָגען: ווען איהר כאַפט אַמאָל ביי מיר „ר“ אָדער „ש“ קערבלעך, וועמעס געלד איז דאָס? איאָ איהר ווייסט ניט? עס איז איהר געלד, מירעלע האָט שוין וויעדער אַ שעהנע פֿאַר הונדערטער. זי טענה'ט ניט, איהר ווייסט דאָך. אונערוואַרטעט איז זי היינט אַליין אוועק אין שוהל זעהן ווי שלמה'לע וועט דאוונען צום ערשטען מאָל אין תפֿילין. (געריהרט) איהר ווייסט? ווען מען האָט איהם אויפֿ- גערופֿען צו דער תורה האָט זי דעם גאַנצען סידור פֿערגאַסען מיט טרערען. אַלע ווייבער האָבען געוויינט אויף איהר קוקענדיג, און מיין אידענע איז

וועט די באַבע ניט הערען, אָבער אַ זייגער מיט אַ קייט האָט די באַבע ניט פֿערגעסען איהם צו קויפֿען. (נעהמט פון איהר טאש אַ זייגער מיט אַ קייטעל) נאָ, גיב איהם, זאָל ער עס פֿערנוצען געזונטערהייד. געה, יאָסעלע, זאָל דיר גאָט העלפֿען דו זאָלסט פון דיין קינד מעהר נחת האָבען. (יאָסעלע וויל עטוואָס זאָגען, גיט אַ מאַך מיט'ן האַנד און לאַנגזאָם אָב).

מחלה: אַוועקגעגאַנגען נעבעך מיט אַ צובראָכען האַרץ. און שלמה'לען וועט אויך דערפון קיין געזונד ניט צוקומען... ער ריכט זיך אויף דער באַבע. מירעלע: מחלה! (וויוזט מיט'ן שטעקען די טהיר. מחלה אָב) שלמון, (זי זיפצט שווער) דער קאָמאָנדאַנט דאַרף האָבען פינף טויזענד קלאַפטער שטיינער, מען קען גוט דערביי פֿערדיענען. אָט האָסטו דעם רעכנונג. (זי רעכענט, ביידע בעמערקען ניט, ווי שיינדעלע געהט אַריין שטיל און בלייבט שטעהן ביי דער טהיר). ברעכען די שטיינער און דאָס צושטעלען פון וויסאַקע וועט קאָסטען...

שלמון: מירעלע, האָט קיין פֿעראַיבעל ניט, דער קאָמאָנדאַנט איז אַ צורר היהודים און איך מײן... אײ, זעהט... (ביידע בעמערקען שיינדעלע'ן). שיינדעלע: אײא, אַן אונערוואַרטערער גאַסט? איך האָב געוואוסט, עס קען זיך מאַכען, מען וועט מיך הייסען אַרויסוואַרפֿען און בין דאָך נעקומען... (מירעלע נעהמט אַראָב די ברילען און בלייבט זיצען).

שלמון: וואָס מיינט איהר? ווער עס דאַרף דאָ ניט זיין, וועט געוויס אַרויסגעוואַרפֿען ווערען. עס מעג זיין אפילו מיינע אַ לייבליכע שוועסטער.

מירעלע: שיש! מען דאַרף קיין מענשען ניט וואַרפֿען. יעדער מענטש איז מחויב אַליין צו פֿערשטעהן, וואו איהם פאַסט ניט צו זיין.

שיינדעלע: ר' שלמון, איך מײן, אַז ניט מיר, איך גאָר פאַסט איצט ניט דאָ צו זיין.

שלמון: איהר מיינט פשוט, איך זאָל זיך אַליין אַרויסוואַרפֿען? נו! נו! (אב. פּויע. ביידע שווייגען).

מירעלע: וואָס איז? דו האָסט עטוואָס צו זאָגען? איך בעט דיר, מאַך עס בקיצור.

שיינדעלע: שוויגער, איך האָב צעהן יאָהר מיט אײך ניט גערעדט, איך האָב אײך אפילו ניט געזעהן פון דער נאָהענט... און איצט בין איך געקומען... ווען דאָס זאָל זיך האַנדלען פון מיר, מעגט איהר מיר זיכער גלויבען, איך זאָל אפילו מוזען שטאַרבען, וואָלט איך קיינעם אין דער וועלט ניט געגאַנגען בעטען. קיינעם ניט! מיינע שונאים זאָלען עס ניט דערלעבען!

מירעלע: מיך פערדריסט זעהר, וואָס דו האָסט יסורים דערפון, אבער רעדען דערפון איז איבעריג... אומזיסטע רייד!...
יאָסעלע: מאַמעניו, קער זיך אום צו אונז.
מירעלע: וואָס מיינסטו, יאָסעלע, איך שפּיעל זיך מיט אייך איין קאמער-קאמער-הויז? דאָס וועל איך טאנצען אַהין, דאָס וועל איך טאנצען צוריק?

שלמון: אָבער אַריינגעהן צו זיי אזוי זיצען א שעה... אזא שמחה... פאַר וואָס ניט?
מירעלע: שלמון, דו ווילסט שפּיעלען א ראָלע פון א רודף שלום און האָסט א פנים פון א נאַר...

יאָסעלע: איך ווייס, ווען דו זאָגסט „ניין“, זיינען אַלע רייד איבעריג. איך האָב עס געזעהן, ווען דאָניע האָט חתונה געהאַט. ניט דאָניע'ס בעטען, ניט די טרערען פון זיין כלה, ניט די שתדלנות פון דער גאַנצער שטאדט האָט געקענט העלפּען. דו האָסט געזאָגט „ניין“ און ביסט ניט געגאַנגען אויף זיין חתונה... אָבער דאָך איך. חלילה, איך רעכען זיך ניט בעסער פאַר דאָניע'ן, נאָר שלמה'לע... דו האָסט איהם אזוי לייעב.
מירעלע: יא, איך האָב שלמה'לען לייעב און בין קיינעם פון אייך קיין שונא ניט. אָבער געהן צו אייך וויל איך ניט. (קלאַפט מיט'ן שטעקען) יאָסעלע, איך וועל ניט געהן!...

יאָסעלע: יעדער אַרימאן, יעדער בעל מלאכה האָט די זכיה דייך זעהן אויף זיין שמחה, און מיר ניט... שלמה'לע וועט זאָגען א דרשה...
מירעלע: דו ווייסט דאָך, איך האלט זעהר וועניג פון דרשות... שלמון, איך האָב ערהאלטען א טעלעגראַמע פון בריסק, מען מעלדעט מיר, דאָס דער קאמאנדאנט פון דער בריסקער פעסטונג... (נעהט ארויס א פאפיער).
מחלה: איך ווייס, מיר פאסט ניט צו מישען זיך, אָבער דאָך, זאָלט איהר געזונד זיין...

מירעלע: מחלה, דערלאנג מיר די ברילען. (זי ברענגט איהר די ברילען) געה געזונדערהייט, יאָסעלע, און האָט אייך דאָרט א גליקליכע און א פּרעהליכע שמחה. (צו שלמון'ען) יא, שלמון, עס איז זעהר א גרויסער קאנטראַסט, מען דאַרף באַלד ענטפערען.
יאָסעלע: האָב א גוטען טאָג, מאמע. האָט אַלע א גוטען טאָג. (געהט טרויעריג ביז'ן טהיר).

מחלה: וועה איז מיר פאַר זיין האַרץ.
מירעלע: יא, יאָסעלע, האר אויס... איך האָב דיר געהאַט עטוואָס צו זאָגען. הם, וואָס האָב איך דיר געוואָלט זאָגען? יא! שלמה'לעס דרשה

מירעלע (איראניש): וואָס מיינסטו, עס איז טאקע געווען א גרויסע עולה פון מיר אַנטהאַן דיר אזעלכע יסורים, אָבער וואָס קען מען טהאָן? עס איז שוין אזא וועלטעל. יעדער זאָרגט נאָר פאַר זיך. מיך האַרט נישט פאַר דיר און דו דאַרפסט זיך נישט זאָרגען פאַר מיר.

שיינדעלע: איך פערשטעה נישט, וואָס איהר מיינט. עס קען זיין — איהר לאַכט פון מיר, און איך בין אייך געקומען איבערבעטען.

מירעלע: מיר איז א חידוש, אזא קלוגע, ווי דו, זאָל געהן טהאָן אזא נאַרישקייט.

שיינדעלע: עס זאָל זיין א נאַרישקייט, וואָלט מיך נישט געהאַרט. עס איז זעהר א שווערע און א ביטערע זאך צו געהן יענעם איבערבעטען... אָבער יאָסעלע, אייער יאָסעלע מיינט, אז איך האָב פערטריעבען זיין אלטע מאַמע פון שטוב און איך האָב מיך בעשלאָסען געהן און ברענגען איהם זיין מאַמע צוריק!...

מירעלע: דו שטעלסט אויף זיך צופיעל. וואָס הייסט: דו האָסט בעשלאָסען? נו, און וואו בין איך? איך דאַרף גאָר נישט זיין דערביי? דו האָסט אביסעל א טעות געהאַט אין חשבון. איך בין מרים אפרת! מיך ברענגט מען נישט און מיך טרייבט מען נישט. טויזענד רבנים מיט שתדלנים וועלען מיך נישט ברענגען אַהין צו אייך, זאָ לאַנג מיין האַרץ וועט מיר נישט הייסען געהן! א גאַנצער פאָלק אזעלכע שנורען-בריות, ווי דו, וואָלטען מיך נישט פערטריעבען און וואָלטען ביי מיר א מכה אויסגעפיהרט די קלענסטע זאך, ווען עס זאָל געהן נאָר אין עקשנות. אָבער, פערשטעהסטו מיך, דאָ האָט זיך געהאַנדעלט, וועמעס לעבען זאָל צובראַכען ווערען: מיין לעבען, אָדער יאָסעלעס? (איהרע הענט ציטערען). איך האָב אָבגעטראָטען, ווייל, דו פערשטעהסט, איך האָב יאָסעלע'ן לייעב.

שיינדעלע: אויב איהר האָט יאָסעלע'ן לייעב, קעהרט זיך אום. אויף איהם האָט רחמנות. אויף מיר, ווייס איך, וועט קיין מאָל קיינער קיין רחמנות נישט האָבען. אָבער ער... ער איז דאָך פון די גוטע און ער וויינט מיט ביטערע טרערען.

מירעלע: וואָס זאָל מען טהאָן? עס איז דאָ אויף דער וועלט זעהר וועניג גליקליכע, וועלכע גיסען נישט קיין טרערען. ווער ווייס, איך האָב אפשר אויך אַמאָל געוויינט.

שיינדעלע: איך בין מקנא די ווייבער, וואָס קענען גרינג וויינען. איך קען נישט. ביי מיר ווערט דאָס האַרץ צוזאַמענגעדריקט... אָה! איך זאָל קענען וויינען... אָבער דאָך, בין איך שוין דאָ, בין איך בערייט אַלץ טהאָן. אַלץ, איבער מיינע קרעפטען. ווי זאָל איך אייך בעטען? זאָל איך

מירעלע: הם, דער אלטער נוסח דיינער, וועלכען איך האָב שוין אזא צייט ניט געהערט.

שיינדעלע (הערט ניט): עס איז אָבער יאָסעלע... ער האָט גרויסע יסורים, האַרצוועהטאָג, ער איז אויס מענש. און איך וויל ניט, ער זאל מיינען, אז נור איך אליין בין שולדיג. עס קען זיין, איך האָב טאָקע אַ שלעכטען כאַראַקטער, אָבער פּערגעסט ניט, אפילו אַזעלכע קינדער, וואָס זיינען ערצויגען געוואָרען ביי אַזא מאַמע, ווי מירעלע אַפּרע, זיינען אויך ניט אזוי אי, אי, און מיינ מאַמע איז ניט מעהר ווי חנה דבורה, און אויסגעוואַקסען בין איך אין נחומצע'ס הויז...

מירעלע: זעהסטו, דאָס רעדסטו דוקא צו דער זאך. אָבער ווער, חלילה, מאַכט דיר שולדיג און ווער האָט עס צו דיר טענות?

שיינדעלע: אָט דאָס איז דאָך דאָס אונגליק, וואָס איהר האָט פיינט טענות... מיר, פּראָסטע מענשען, טענה'ן זיך אויס און דער כּעס געהט איבער... מיר קענען זיך זעהר גרינג צוקריעגען, אָבער איבערבעטען זיך איז ביי אונז אויך ניט שווער. איהר אָבער שווייגט, איהר זייט שטאָלי, און דערפאַר איז שווער פאַר אייך צו פּערענטפּערן זיך. אַי! הלואי וואָלט איהר אויך בעסער געקענט שרייען און שעלטען זיך...

מירעלע: וואָס מיינסטו, עס וואָלט געווען אַ גליק פאַר מיר. מיר וואָלטען נאָך ער היום געשפּיעלט דאָרטען אין צווייען אלע טאָג אַ נייעם ברוגזטאנץ.

שיינדעלע: איהר מיינט, איך האָב אייך אונמיסמען געוואָלט שלעכטס טהאָן. און איך האָב אייך און אייערע פּריונד אַם מייסטען געטהאָן אויף צו להכעיס, ווייל איך האָב געפיהלט, איהר רעכענט מיך זעהר ניעדריג און קוקט אויף מיר, ווי אויף אַ גאָר ניט.

מירעלע: נאָר דערפאַר? דאָס איז ניט ריכטיג. דער מענש וואָס איז ניט אַ גאָר ניט, שרעקט זיך ניט דערפאַר, ווי מען קוקט אויף איהם, און ווער עס האָט אַ גוט האַרץ, טהוט ניט קיין שלעכטס אויף צו להכעיס.

שיינדעלע: וואָס בין איך שולדיג, אז איך האָב ניט קיין גוט האַרץ? פון דעסטוועגען, מיינט איהר, פאַר מיר איז געווען אַ גדולה אייך אַרויס-פּטראָן פון שטוב. ווילט איהר, קענט איהר מיר גלויבען, און אז איהר וועט מיר ניט גלויבען, האַרט מיך אויך ניט, — אז איהר זייט אַרויס פון שטוב, האָט זיך אין מיר מיינ האַרץ אָבגעריסען... שוויגער, איך קען אייך זאָגען, צעהן יאָהר האָב איך קיין פּרעהליכען שמייכעל ניט געטהאָן... איך האָב די גאַנצע צייט דאָס פאַרטאָפּיאַנאָ אפילו ניט געעפּענט... עס האָט זיך ניט געשפּיעלט, פּערשטעהט איהר מיך.

וועלען מיר דא אין „הויז“ חזר'ן. וואָס איז די נפקא מינה? (ביידע זעצען זיך). נו, שלמה'לע, וואו האַלטסטו מיט דער דרשה... האָ?

שלמה'לע: אַי, זיידע איך האַלט שמאַל. (לערנט) „אור לאַרבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר...“ זיידע, זאָגט מיר, איך בעט אייך, יעדער איד מוז בר מצוה ווערען?

נחומצע: א שאלה! קונדס, אַט דאָס איז דאָך די נפקא מינה פון א איד בין א גוי. דאָס הייסט: בר מצוה און... און עס איז דאָ נאָך א נפקא מינה...

שלמה'לע: אַי, זיידע, בר מצוה איז נאָך צו דערליידען, אָבער די דרשה איז א מכה שלא כתובה בתורה... איך לערען די דרשה נור צוליב דער באַבע'ן... איך מוין יענע באַבע, די גרויסע... איאָ זי איז דאָכט זיך ניט קיין הויכע און ווייזט דאָך אויס אזא גרויסע... (לערנט) „אור לאַרבעה עשר... אי!.. נחומצע: דיר איז נעבעך שווער, האָ? הער, איך וועל דיר נאָך אַמאָל איבער'חזר'ן די גאנצע דרשה: „אור לאַרבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר. ווי עס הויבט נאָך אַן ליכטיג צו ווערען אויפ'ן 14טען, איז מען שוין בודק חמץ... ביי דער שיין פון א ליכט, רבותי, בר-מצוה איז דער טאָג ווען 13 יאָהר זיינען אוועק און עס הויבט אַן טאָגען דער 14טער יאָהר פון אידיש-קייט... עס איז דער טאָג, ווען דער איד איז מחויב בודק זיין זיך אליין ביי דער ליכט פון תורה און אויסרוימען יעדען חמץ פון זיין נשמה...“ דו פער-שטעהסט? יעדען חמץ פון דער נשמה. איאָ עס איז גוט?

שלמה'לע (געזעסען פערטראַכט און ניט געהערט): אז איך בין געגאנגען אָהער היינט, האָב איך ווידער גע'הרג'עט, געשלאָגען א אינגעל... ווען איך געה לויפן זיי מיר נאָך און זינגען מיר א ליעדלע „שלמה'לע זשאַבע, אַרויסגעטריבען די באַבע!“ פּע! מיר איז דאָס שוין נמאס געוואָרען. זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיר האָבען זי טאַקע אַרויסגעטריבען?

נחומצע: חלילה, מי האָט זי ניט געטריבען, נור ווייס איך, וואָס איז די נפקא מינה?

שלמה'לע: זיידע, מי זאָגט, ווען די באַבע איז געווען מיט אונז, זיינען מיר געווען זעהר רייך, עס איז אַן אמת?

נחומצע: אמת, וויציב, ונכון, וקים... אַן אוצר מיט גאָלד... דיין פעטער דניאל, איידער ער האָט חתונה געהאַט און אַרויס קיין מאַסקווע, האָט געפלאַקערט א וועלט, ער האָט געמאַכט א תל פון א האַלבען פערמעגען. פונ'ם איבעריגען האָבען אלע צו ביסלעך געמאַכט א תכלית. דער, יענער... וואָס איז די נפקא מינה? אַט ווי דו קוקסט מיך אָן, בין איך דאָן געווען דער הויפט-גלאַוונע-אָבער-אופראַוואַלזשטשי און איצט בין איך אויף דער עלטער

פאלען צו אייערע פיס ? זאל איך קושען אייערע הענד ? (ווייל פאלען צו מירעלע'ס פיס).

מירעלע : ניין ! ניין ! שפיעלסטו עס א קאמערע, אדער דו מיינסט עס מיט'ן גאנצען הארצען — אלס איינס : דיין טרחה איז אומזיסט. א גרויסער בזיון איז געווען, ווען איך בין פון שטוב אוועקגעגאנגען. נאך א גרעסערער בזיון מיט א דומהייט וועט זיין ווען איך זאל זיך צו דיר צוריק אומקעהרען. ווען די שמחה וועט ביי איך פאראיבערגעהן, ווען די טייערע מאמע וועט ווידער אי"ה ביליג ווערען, ווען די יום טוב'דיגע מאמע וועט נאך אמאל וואכעדיג ווערען, און דאס וועט דאך געוויס זעהר גיך געשעהן — וואס מיינסטו, איך וועל אימזשטאנד זיין אויפהויבען זיך און אוועקגעהן ? ניין ! אזא נסיון קען מען איבערלעבען נור איינמאל !... מאכט איך ניט נאריש און ווייסט עס איינמאל פיר אלע מאל : מיין פוס וועט אייער שוועל ניט אריבערטערען ! אזוי ווי טויטע קעהרען זיך ניט אום פון קבר, אזוי וועל איך זיך ניט אומקעהרען פון מיין גלות... אבער גענוג. איך בעט דיר, דו האסט מיר אויפגעפענט אלע אלטע וואונדערן פון מיין הארצען... איך האב מעהר קיין כח ניט, געה זיך געזונטערהייד...

שיינדעל : דאס איז אייער לעצטעס וואָרט ?

מירעלע : יא, דאס איז מיין לעצטער וואָרט. (קלאפט מיט'ן שטעקען) מחלה !

שיינדעלע : נו, ווי איהר פערשטעהט...

מירעלע : געוויס, יעדער מענטש דארף טהאן ווי ער פערשטעהט און דארף פערשטעהן, ווי ער טהוט...

שיינדעל : א גוטען טאָג. (ראש אָב).

מירעלע : שלמון ! מחלה ! (ביידע אריין.) שלמון, ע... וואס האב איך געוואלט זאָגען ?... אַי, מחלה, אפנים איך בין שוין אויך אן אלטע אידענע געוואָרען... (פאלט אויף איהרע שולטערען.)

פערזאנלעכע

(א דראפ פאלט פון פאָרענט, עס בילדעט א פאָדער-צימער אין נחומצע'ס הויז.)

נחומצע (הינטער די קוליסען) : קום אהער, וואס איז די נפקא מינה ? (נחומצע מיט צוויי ביינקלעך, נאך איהם שלמה'לע מיט א גרויס פאפיער אין האנד. נחומצע טראַגט אלטע פערלאטעטע הויזען און א געשטעפטען „לייבעל“.) די רביצין האָט פערשפאָרט די טהיר און איז אוועקגעגאנגען,

נחומצע: וואָס איז די נפקא מינה?

שלמה'לע: איך וועל אייך שפעטער זאָגען, וואָס די נפקא מינה איז — איצט לויף איך אויף גיך אהיים. זיידע, חור'ט איהר דערווייל די דרשה, וואָס איז די נפקא מינה? (אָב.)

חנה דבורה: דער פערצויגענער בן-יחיד איז יענער באַבע'ס אייניקעל! אז ער זאָגט ניין, וועסטו זיך שוין מעגען מיט איהם שלאָגען קאָפּ אָן וואַנד. **נחומצע:** וואָס איז די נפקא מינה?....

חנה דבורה: ביי דיר איז ניט קיין נפקא מינה... זאָל ניט זיין קיין דרשה, אבי עס זאָל נור זיין אַ סעודה מיט יין שרף... פער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען. נעהם די דרשה און קום אהין צו זיי. (זי נעהמט אַ ביינקעלע.) **נחומצע:** קום, גיעב מיר מיין לאַסטיקענע קאפּאָטע.

חנה דבורה: קוק איהם אָן... מעגסט שוין אַנטהאָן די שבת'דיגע תּחתונים אויך....

נחומצע: ווייס איך, וואָס איז די נפקא מינה? וואָס בין איך, אַן אַריסטאָקראַט? (נעהמט דאָס צווייטע ביינקעלע.)

חנה דבורה: אי, ביזטו אַן אַריסטאָקראַט... מאַמעלעך מיינע, אַחוץ מיין שאַדען הלואי אויף אַלע אַריסטאָקראַטקעס געזאָגט געוואָרען!...

נחומצע: שוטה! וואָס איז די נפקא מינה? **חנה דבורה:** געה! געה! (זי שטויסט איהם אַרויס. ביידע אָב.)

פּערוואַנדלונג.

(אפרת'ס הויז, די ווענד דונקעל, דאָס מעבעל אַלט, מירעלע'ס קרעסלע איבערגע-דעקט מיט אַ ווייסע לייווענט. אין הינטערגרונד אַ לאַנגער טיש געגרייט, דער פאָדער-דראפּ געהט אויף, הערט מען אַ פלויטע שפּיעלע, נאָכדעם ווערט שטיל.)

יאָסעלע (אַליין, מיט דער פלייטע אין האַנד, בעטראַכט דעם געגרייטען טיש און געהט צו צו דער מוטער'ס קרעסלע): זינט זי איז אוועק פון אונז, איז קיינער נאָך ניט געזעסען אויף איהר שטוהל... איך האָב געהאַפּט, היינט זעהן זי, ווי אַמאָל, זיצען דאָ צווישען אונז, ווי אַן אַלטע קעניגין צווישען איהרע דיענער... ניין, איך געדענק, אויף מיין בר מצוה איז דאָ אין שטוב געווען אַביסעל בעסער און פרעהליכער... שלמה'לען איז ניט בעשערט... שש! (שלמה'לע לויפט אַריין.)

שלמה'לע (קען ניט כאַפּען דעם אָטהעם): טאַטעניו, איך האָב געהערט אַז די באַבע מירעלע וועט אפילו היינט אויך ניט קומען... איאָ, דאָס קען ניט זיין?

יאָסעלע: יא, מיין קינד, זי וועט אפילו היינט אויך ניט קומען.

א מלמד. דאָס הייסט ניט א מלמד, חלילה, וואָס מי זאָגט „מלמד“... איך מײן : א גמרא מלמד.

שלמה'לע (מיט א ניגון) : און וואָס איז די נפקא מינה ? נחומצע : קונדס, דו, עס איז שוין זעהר א גרויסע נפקא מינה... נו ! חזר זיך אליין... חזר זיך איין גוט, שלמה'לע... עס איז ביז דער סעודה וועניג צייט געבליבען. חזר זיך איין... (נעהמט אַרויס א ליולקע און פער-רויכערט).

שלמה'לע (חזר'ט) : „אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר...“ (גערויש) זיידע, בעהאלט די לולקע — די באָבע געהט. (חנה דבורה קומט מיט א שאַל אויפ'ן קאָפּ, זי אַרבייט א זאָק געהענדיג, זעהר אַלט געוואָרען.) חנה דבורה : איך הער שוין די בשמים — דיין טיטון... האָסט שוין געפיפקט — אויסגעפיפקט זאָלסטו ווערען, רבש"ע (הוסט). שלמה'לע, קענסט שוין די דרשה ? (שלמה'לע לערענט שטיל).

נחומצע (בעהאלט זיין לולקע) : פּיפקע ! בשמים ! ווייס איך וואָס דיר קען זיך אויסווייזען. זאָג בעסער, נאָך וואָס האָסטו פערשפּאַרט די טהיר אין מיטען דערינען ?

חנה דבורה : יא, אין מיטען דערינען, חכם מיינער... דער האָהן איז אונטער'ן בעט ניט צוגעבונדען און אויף וועמען קען איך זיך פערלאָזען ? אויף דיר ? נחומצע, הער בעסער, די אַלטע וויל דאָך ניט שלום ווערען. דער רב איז געווען ביי איהר, יאָסעלע האָט זי געבעטען, וואָס דאַרפסטו מעהר, שיינדעלע אליין האָט ביי איהר מחילה געבעטען — רעד צו דער וואַנד. אַבי מע האָט זיך אויף איהר אַזוי געריכט...

שלמה'לע : וואָס ? די באָבע וועט היינט אויך ניט קומען צו אונז ? איהר ווייסט וואָס איך וועל איך זאָגען ? אז די באָבע וועט ניט זיין, דאַרף איך די גאַנצע דרשה אויף כּפרות (וואַרפט די דרשה).

חנה דבורה : ביזט משוגע, שונאי ישראל ? וואָס הייסט, א פּאַפּיער מיט שמות וואַרפען אויף דר'ערד ! (הויבט אויף). נישקשה, פאַר מיר מענסטו אויך זאָגען דיין דרשה. איך האָב ביי מיין זיידען ע"ה געהערט אַביסעל שעהנערע דרשות... נא ! (ניט איהם דאָס פאַפּיער).

שלמה'לע (נעהמט ניט) : איך דאַרף ניט קיין דרשה. נחומצע : שלמה'לע, זיי ניט קיין עקשן. וואָס הייסט, דער רב, דער גאַנצער עולם ווייס, אז איך לערען מיט דיר א דרשה... איך האָב אומזיסט גאַנצע נעכט געקראַצט דעם אלשי"ך, זכּרוננו לברכה, און אַנדערע גאונים ? שלמה'לע : יא, זיידע, איהר האָט דעם אלשי"ך געקראַצט אומזיסט, — איך וועל ניט זאָגען קיין דרשה !

בלייבען מיין אלטע פלייטע. (קוקט זיך ארום) קיינער קומט נאך נישט, נאָמיר דערווייל אויסריידען מיין ביטער האַרץ. (זעצט זיך אין אַ ווינקעל שפּיעלט דיזעלבע טרויעריגע מעלאָדיע פון 2טען אַקט. פּערטראַכט זיך. שיינדעל קומט.) שיינדעל: נו, וואָס האָסטו ווידער אַראָבעלאָזען די נאָז? דו ביזט דאָך נישט נאָר אַ זעהן, ביזט דאָך אַ טאַטע אויך אויף דער וועלט... (אַ גערויש.) שאַ! אַט געהען שוין געסט. וואָס זאָל מען טהאָן? מיר וועלען זיך אליין משמח זיין, ווי מיר וועלען קענען... נו! נו! קום! גענוג!... (זי פיהרט איהם פאר'ן האַנד, ענטקענען קומען נחומצע און חנה דבורה.) אה! סך הכל? און איך האָב געמיינט געסט קומען.

חנה דבורה: מיר זיינען טאָקע ביי אייך קיין געסט נישט, פון דעסט-וועגען מענט איהר ביידע דערלעבען פיהרען שלמה'לען צו דער חופה. נחומצע: און וואו איז ער, דער גנב? איך האָב געוואָלט מיט איהם נאָך אַמאָל איבער'חזר'ן די דרשה... אַי, אַ דרשה — אַ צאָקע!... יאָסעלע: שלמה'לע וועט באַלד קומען... זיצט, איהר זייט ביי אונז זעהר גוטע און זעהר טייערע געסט...

חנה דבורה: ווי קומען מיר? אומשטיינס געזאָגט, נישט אלע מאַמעס האָבען איין גליק...

שיינדעלע: נישט אלע מאַמעס האָבען איין שכל, אומשטיינס געזאָגט... יאָסעלע: יעדע מאַמע איז אַ מאַמע... שיינדעלע, היינט דאַרף זיין שלום דאָ... (אַ גערויש) שאַ! ווער געהט עס? אַה! ברוך הבא בשם ד'... (שלמון קומט.)

שיינדעלע: אַ חידוש, די שוויגער האָט אייך גאָר נישט פּערבאַטען צו געהן אַהער?

שלמון: איהר האָט אַ גרויסען טעות. זי האָט מיר אליין געשיקט אַהער. עטליכע מאָל האָט זי מיר געזאָגט, איך זאָל לַמען השם דאָ זיין... זי איז מירעלע אַפּרט!

יאָסעלע: עטליכע מאָל? אַי וועה איז מיר! אַפּשער וועט זי נאָך אליין אויך קומען?

שלמון: ניין, זי געוויס נישט, איהר דאַרפט שוין בעסער נישט רעדען און נישט דענקען דערפון... נו, ר' נחומצע, וואָס מאַכט איהר? נחומצע: ע! וואָס זאָל מען מאַכען? מע מאַכט אַ קנעלונג און מע קנעלט. (אַ גערויש.)

חנה דבורה: דער רב און מענשען געהען. שיינדעל, ביי דיר איז שוין דער גאַנדער קרעדענץ אויפ'ן טיש?... (דער רב, אַן אַלטער איד, נאָך אירען און אינגלעך קומען.)

שלמה'לע: היינט! אויף מיין בר מצוה? וואָס האָט זי צו מיר?
איך פערשטעה ניט. זי וואוינט מיט אונז אין איין שטאָרט און קומט קיינמאָל
ניט צו אונז. אויף מיר איז זי ניט ביזן, אויף דיר אויך ניט... דאָס איז די
מאמע שולדיג... איך פערשטעה, זי און איהר משפחה האָבען דער באַבע
בייז געמאַכט...

יאָסעלע: שש!... זיי ניט אונגערעכט (נעהמט איהם אַרום) שלמה'לע,
דו ביזט היינט בר מצוה געוואָרען, דו ווערסט שוין אַ מענש און איך מעג
דיר דעם אמת דערצעהלען. די באַבע איז דאָ אין איהר הויז פון אונז אלע
בעהאָנדעלט געוואָרען ניט אזוי, ווי אַ מוטער דאָרף פון אַרענטליכע קינדער
בעהאָנדעלט ווערען... זי האָט אונז איהר לעבען מקריב געווען און מיר האָבען
איהר איידעלע האַרץ צובראַכען... נ, זי האָט געליטען און ענדליך אונז
פערלאָזט, צוזאַמען מיט איהר איז אַוועק פון אונזער שטוב אויך דאָס גליק
און דאָס פרייד.

שלמה'לע: און זי וועט קיינמאָל ניט קומען צוריק צו אונז אהער?
יאָסעלע: ביז היינט האָב איך נאָך געהאַפּט... אָבער זעה, — ווי זי
האָט דיר לייעב, זי האָט דיר געשיקט אַ זייגער מיט אַ קייט (גיט איהם). די
דרשה, זאָגט זי, וועל איך ניט הערען, אָבער אַ מתנה פון מיר דאָרף ער
האָבען.

שלמה'לע: טאַטעניו, איך וועל אליין געהן צו איהר. איך וועל איהר
זאָגען, אז איהר ווילט ניט הערען מיין דרשה, באַבעניו, וויל איך ניט אייער
זייגער, און איך וועל איהר נאָך אַ סך... אַ סך זאָכען זאָגען...
יאָסעלע: נארעלע, וואָס וועט דערפון אַרויסקומען? מע האָט איהר
שוין אַ סך געזאָגט.

יאָסעלע: זי וועט קומען מיט מיר...
יאָסעלע: דו ביזט נאָך אַ קינד. דו פערשטעהסט ניט, אז זי איז ניט
פון די מענשען, ביי וועלכע עס קען אין איין מינוט זיין יא און ניין.
שלמה'לע: דו וועסט זעהן — זי וועט קומען מיט מיר.
יאָסעלע: רייד זיך ניט איין קיין נאַרישקייטען.

שלמה'לע: און איך זאָג דיר, זי וועט קומען מיט מיר. דו פערשטעהסט
אויך ניט, אז איך בין ניט פון די מענשען, וואָס ריידען זיך איין נאַרישקייטען.
אז איך זאָג, אז איך וועל זי ברענגען, וועל איך זי ברענגען! (ראש אָב).

יאָסעלע: שטאַלץ און שטאַרק ביי זיך — געראָטען אין דער באַבע'ן.
אַ קינד, ווי קומט ער צו פערשטעהן, ווער מירעלע אפרת איז... ווען זי זאָגט
ניין — מעג שוין דונערען און בליצען... (בעטראַכט זיין פלייטע). ניין, זי
וועט ניט קומען און מיין איינציגע פרייד און איינציגע נחמה וועט וויעדער

זי? וואָס האָט זיך דיר אויסגעוויזען? וואָס ווילט איהר מיך איינרעדען? (לויפט, עפענט די טהיר, מירעלע ערשיינט, אָנגעשפּאַרט אויף שלמה'לען).

שלמה'לע: איהר האָט שוין אָנגעהויבען די סעודה אָהן אונז? וואָס האָט איהר קיין צייט ניט געהאַט? איך האָב דאָך אייך געזאָגט, איך וועל קומען מיט דער גרויסער, ביזער באַבעניו!...

יאָסעלע: מאַמעניו, דו ביזט געקומען? ביזט געקומען צו אונז? (אומאַרעמט זי. וויינט.)

מירעלע (מיט אַ שמייכל): וואָס האָב איך געקענט טהאָן מיט דיין מיוחס?... דיין פאָטער איז געווען שלמה'לע, דיין זוהן איז שלמה'לע... זיצט, זיצט!... מחלה, דאכט זיך ביי דיר זיינען מיינע ברילען.... (אלע זעצען זיך, מחלה דערלאנגט איהר די ברילען.)

יאָסעלע: מאַמעניו, איך גלויב זיך אליין ניט, דו ביזט דאָ? דו ביזט געקומען?

מירעלע: זעהסט דאָך. מען קען זיך פיעל ניט בריה'ן, ווען מען טראָגט ביי זיך אַ מוטער'ס האַרץ... עס קען זיין, עס איז טאָקע אן איבעריגע זאך, אָבער וואָס זאָל מען טהאָן, אז מען קען דאָס פאָרט ניט אויסשניידען און אוועקוואַרפּען... רבי, איהר ווייסט דאָך יא, — זאָגט עפעס די תורה וועגען אזא נאָרשיקייט, ווי אַ מוטער'ס האַרץ?....

שיינדעל (קושט שלמה'לען): חכם, תכשיט מיינער... זיצט, שוויגער, אָט איז אייער שטוהל. (רוקט אַרויס מירעלע'ס שטוהל, מחלה העלפט איהר.) מירעלע: ניין, אַ דאנק! איך האָב זיך די לעצטע צייט אויסגעלערענט צו זיצען אויף יעדען שטוהל. (זעצט זיך אויף אַן אנדער שטוהל, טהוט אָן די ברילען און קוקט זיך אַרום.) זעה, מחלה, ווי אַלט, ווי פערענדערט אַלץ איז דאָ געוואָרען. אז מיר זאָלען דאָ זיין, וואָלטען מיר גאָר ניט בעמערקט, ווי אַלץ אַרום אונז ווערט אַלט און לעבט אָב. און אונז וואָלט אפשר גאָר ניט געקומען אויפ'ן זינען, אז מיר זיינען פונקט אזעלכע שטאַרקע, מעכטיגע מיוחסים, ווי אָט די הילצערנע ביינקלעך, ווי די פאָפיערלעך אויפ'ן וואַנד. וועה איז מיר, דער מענש האָט זיך מיט וואָס איבערצונעהמען! (פערטראַכט זיך.) פערענדערט, און דאָך ווי בעקאנט דאָ איז יעדער ווינקעלע, ווי טייער יעדע זאך.... שלמון, דו ווייסט, וואָס איך האָב דאָ איבערגעלעבט און וויפיעל געליטען... וויפיעל גוטע האָפענונגען דאָ זיינען געבוירען געוואָרען, וויפיעל שווערע זיפצען דאָ האָבען זיך פון האַרץ אַרויסגעריסען, וויפיעל שטילע, ביטערע טרערען דאָ זיינען פערגאַסען געוואָרען... (מחלה וויינט) אַי, מיין האַרץ!... (חלש'ט. אן אויפּרעגונג.)

אלע : גאָט העלף! ... גאָט העלף! אין אַ גוטער שעה! ...
שלמון : גאָט העלף! ווי פיהלט איהר אייך, רבי? כע! כע! איהר
האָט היינט ניט געטאָנצט מיט'ן בער... פערגעסט ניט, זי איז מירעלע אפרת,
יאָסעלע, וואו איז דאָס דער בעל שמחה אליין?
יאָסעלע : שלמה'לע וועט באלד קומען... ויצט. אהער אלע, צום טיש,
איך בעט אייך רבי, זייט'זשע מוחל, ר' שלמון, שווער... (אלע זעצען זיך,
מען טרינקט און פערבייסט).

חנה דבורה (צו נחומצע'ן) : איך האָב מורא פון דיין דרשה וועט
זיך אויסלאָזען אַ בוידעם מיט אַ קלאָץ.

נחומצע (טרינקט) : זאָל זיין אַ בוידעם מיט אַ קלאָץ, וואָס איז די
נפּקא מינה? (נאָך אירען און אינגלעך קומען, אלע זעצען זיך צום טיש,
טרינקען און פערבייסען).

יאָסעלע : שיינדעל, וואָס זאָגסטו פאַרט צו שלמה'לען? טרינקט,
פערבייסט. (ביידע בעדיענען די געסט).

נחומצע : לחיים, רבי, לחיים, רבותי, איך האָב געהערט אַ שעהנעם
פּשט'על אויפ'ן פּסוק כּרם היה לשלמה... שלמה המלך האָט געהאַט... א... וואָס
איז?... (מחלה לויפט אַרײַן, שטאַרק אויפגערעגט).

שלמון : וואָס איז, מחלה? וואָס איז געשעהן? (אלע : וואָס איז
געשעהן, חלילה?)

יאָסעלע : אַי, וועה איז מיר! ... מחלה! ...
מחלה (קוים וואָס זי אַטהעמט) : יאָסעלע, אירען, מיר, מיר, געהערט
די מצוה?... איך זאָג אָן די בשורה... איך בין דאָס געלאָפּען....
יאָסעלע : וואָס איז, מחלה? אַי, וועה איז מיר, דו האָסט מיך דער-
שראָקען.

מחלה : וואָס דאַרפט איהר זיך שרעקען? גאָט איז מיט אייך! ... זי...
מירעלע געהט אהער. שלמה'לע פיהרט זי דאָך צו אייך... אַי! וואָס פאַר אַ
חכם דאָס איז... איהר זאָלט הערען, ווי ער האָט גערעדט מיט איהר. זי האָט
ניט געקענט אויסהאַלטען... זי וויינט, ער וויינט, איך וויין... נו, נו! זיי געהען
ביידע אהער... איך זאָל אַזוי געזונד זיין... (אלע שטעהען אויף פון זייערע
ערטער)

יאָסעלע : די מאַמע געהט אהער... שיינדעל, רבותי, אַי, וועה איז
מיר... (ביי איהם רייסט זיך אַרויס אַ געוויין).

שיינדעל (געריהרט) : נאַרעלע וואָס זשע וויינסטו? יעצט דאַרפסטו
דאָך ניט וויינען.

יאָסעלע : וואָס רעדסטו, מחלה? די מאַמע געהט אהער? וואו געהט

און ער וועט אויך מסתמא קענען ; קום אהער, שלמה'לע, צו מיר... איך בין שולדיג, כע! כע! כע! (אומארעמט איהם). נו, וואָס העלפט חכמות, אז קינדער זיינען אזוי לייעב און טייער...

יאָסעלע : שלמה'לע, דו ביזט אַ גנב... נאָר היינט אַרט מיך ניט... ניט דיין בר מצוה איז היינט מיין הויפט שמחה... אידען! זאָל געטרונקען ווערען! שיינדעלע, זעה, ווער זיצט דאָ ביי אונז... (אלע טרינקען, נחומצע מעהר פון אלעמען.)

מירעלע : אַ שמחה, האָ? דאָס איז יא ווי מען זאָגט, ווען פרעהט זיך דער אַרימאָן, ווען ער געפינט, וואָס ער האָט פערלאָרען. (קלאַפט מיט'ן שטעקען.) אָה, נאָרישע וועלט, וואָלט דען ניט בעסער געווען יעדער זאָל קענען שעצען זיין שטיקעלע גליק איידער ער פערלירט עס? וואָלט דען פיר אונז אַליין ניט געזינטער געווען, מיר זאָלען ניט צאָהלען מיט שלעכטעס פיר גוטעס, מיר אַליין זאָלען ניט פערגיפטען די קוואַלען, פון וואָנען מיר שעפען אונזער לעבען און אונזער פרייד. מען איז זיך מיישב אָבער, ווען עס איז שוין שפעט, ווען דאָס לעבען איז אוועק...

שלמון : מירעלע, איהר האָט פערנעסען?

יאָסעלע : מאַמעניו, ווילסטו ביז ווערען? ...

מירעלע : ניין! ניין! גענוג, איך בין אייך ניט געקומען, חלילה, פערשטערען די שמחה. גיט מיר אויך אַ גלעזעל וויין... מחלה, מענסט אויך נעהמען אַביסעל. שלמה'לע'ס בר מצוה דאַרף זיין פיר אלעמען אַ שמחה... לחיים, קינדער! לחיים, פריינד! (אלע טרינקען.)

נחמצע (טרינקט) : איך געדענק אַ פשט'ל אויפ'ן פסוק שלום, שלום, לרחוק ולקרוב....

יאָסעלע : קיינע פשט'לעך, געטרונקען זאָל ווערען, איהר האָט געהערט, וואָס מירעלע אפרת האָט געזאָגט? (ער טרינקט, לויפט אום, קושט די מוטער, קושט מחלה'ן, די אידען פאנגען אָן שטיל זינגען אַ פרעהליכס.)

שלמון (געהט צו צו יאָסעלע'ן מיט אַ גלעזעל אין האַנד) : איך וועל אייך זאָגען דעם אמת... ווען איך דערמאָהן מיך, אז ביי מיר וועט די שטוב בלייבען פוסט, איז עס מיר אורדאי פינסטער און ביטער, אָבער דאָך קינדער זיינען בילכער... אַ מאַמע, ברודער, איז קיין קלייניגקייט ניט. (ווישט אָב אַ טרעהר) ע! לחיים! נאָמיר פרעהליך זיין! (נעהמט זיך אַרום מיט יאָסעלע'ן) אידען, פרעהליך! אידען לעבעדיג! (אלע זינגען פרעהליך, נחומצע טאַנצט מיט צוויי גראַפינעס אין האַנד).

שיינדעל (לויפט צום פיאַנאָ, רייסט אויף די דעק און שפיעלט וואָס

יאָסעלע: מאַמעניו, מאַמעניו, גאָט איז מיט דיר! (אַלע אַרום איהר, זי קומט צו זיך.)

שיינדעל: וואסער! וואסער! שוויגער, איהר זאָלט זיך אַזוי אַבלאָזען....

מירעלע: שלמון, דער שוואכער מענטש איז שטארקער פון אייזען איבערצוטראָגען צרות.

שלמון (טרערען שטיקען איהם): גענוג, מירעלע, בערוהיגט אייך, איהר וועט האָבען צייט שפעטער. איצט איז דאָ אַ שמחה און מיר דארפֿען נאָך הערען אַ דרשה... אַ נון, שלמה'לע חכם, אַרויס מיט עברי. (אַלע: יא! די דרשה, די דרשה!)

יאָסעלע: מאַמעניו, דו זעצ דיך אויף דיין אָרט. (הויבט זי אויף און זעצט זי אַנידער אויף איהר קרעסלע.) דו ווייסט, דיין שטוהל האָט געוואָרט אויף דיר, מיר פלעגט ביטער זיין אויפ'ן האַרצען, פלעג איך רעדען צו דיין שטוהל און איך האָב געמיינט, ער הערט און פערשטעהט, וואָס איך זאָג און אַז... אי! ר' שלמון איז גערעכט... זאָל זיין גענוג איצט... דו ביזט דאָ, דו ביזט געקומען, וואָס דאָרף מען רעדען....

מירעלע: אַז דיין שיינדעל האָט געקענט קומען צו מיר, האָב איך שוין קיין גרויסע בריה'שקייט ניט געוויזען דערמיט, וואָס איך בין געקומען צו אייך... איך וועל זאָגען דעם אמת: שיינדעל, מעהר פון אַלע האָסטו מיר היינט מיין האַרץ צובראָכען... אָה! דער מחותן און די מחותנת'טע....

חנה דבורה: זאָלט איהר געזונד זיין, מירעלע, איך האָב געוואוסט, אַז איהר וועט קומען. אין דער פריה נאָך זאָג איך: זעה, נחומצע, עס וועט זיין אַ גאסט — די קאץ וואָשט זיך אַקוראַט פון יענער זייט.

נחומצע: ווייס איך, די קאץ גאָר... וואָס איז די נפקא מינה?... די חכמים זאָגען: כַּל הַרוּחַ אֶת הַשָּׂעָה, הַשָּׂעָה דוּחַקתָּ, ווער עס שטופט די שעה, נעהמט די שעה און שטופט איהם... אַלץ מיט דער צייט. (אַלע: די דרשה! די דרשה!)

יאָסעלע: נון, שלמה'לע, נאָמיר הערען....

שלמה'לע (שטיל): איך וועל באַלד האָבען המן'ס מפלה, (לויט) אור לאַרבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר... ווען עס קומט... וואָס... ווען... אַי, אויף מיין וואָרט, איך האָב פֿערגעסען... דאָס הייסט, דעם אמת געזאָגט, איך האָב טאַקע ניט געקענט אויף... (אַלע לאַכען.) דאָס איז די באַבע שולדיג...

חנה דבורה: אי, שלמה'לע, מיר פלאַמט דער פנים...

מירעלע: עס איז ניט קיין גרויסער אונגליק. יעדער קען דרש'ענען

קרייצער סאָנאַטאָ
א דראַמאַ אין פֿיער
אַקטען

זיי זינגען): צעהן יאָהר ניט געשפּיעלט! צעהן יאָהר! ... (מירעלע אומ־
 אַרעמט שלמה'לען. מחלה געבען איהר. אַ פּרעהליך געזאָנג. פּיאַנאָ אַקאַמ־
 פּאָנירט פּאַרטאָ.)

(פּאַר האַנג.)

פערזאנען

(און די ארטיסטען, וועלכע האבען אנטויל גענומען ביי דער ערסטער אויפפיהרונג).

ראפאאיל פריעדלענדער, א רייכער פאדריאטשיק, — 50 יאהר אלט
 דוד קעסלער
 חוה, זיין פרוי, — 45 יאהר אלט..... מאדאם גרינבערג
 עמי, זיין עלטערע טאכטער, — 20 יאהר אלט..... מאדאם ב. קאליש
 ציליע, זיין צווייטע טאכטער, — 18 יאהר אלט..... מיסס צייטלין
 סאמואיל, זיין זוהן, — 22 יאהר אלט..... דזשייקאב קאהן
 אפרים פריעדלענדער, א כליזמר, — 50 יאהר אלט..... ס. טארנבערג
 ביילע, זיין פרוי, — 50 יאהר אלט..... מאדאם נאדלאסקי
 גרעגארא, זייער זוהן, — 25 יאהר אלט..... מ. מאשקאוויטש
 נאטאשא, אן אלטע רוסישע פרוי ביי פריעדלענדער'ן אין הויז, —
 55 יאהר אלט..... מאדאם ווילענסקי
 אלבערט, עמי'ס זוהן, — 7—8 יאהר אלט..... בערנשטיין

דיענסטען, געסט, מוזיקער.

ערשטער אקט — אין קרעמענטשוג, רוסלאנד; דריי אקטען אין אמעריקא.
 צווישען ערשטען און צווייטען אקט, 7 יאהר.

KREUTZER SONATA:

Copyright, 1907, by Jacob Gordin, 1907.

Copyright, 1911, by the Estate of Jacob M. Gordin.

The right to produce in Yiddish belongs to David Kessler.

All other rights or any part thereof reserved by the Estate of
Jacob M. Gordin.

ערשטער אָקט.

(א רויבער זאל ביי פרידלענדער'ן, א פיאנא, בלומען. נאטאשא, געקליידעט רוסיש, רוימט, רעדט מיט זיך אליין. ציליע ביי דער פיאנא שפיעלט פליוסיג א שווערען עטווד).

נאטאשא: בארישניא, הא בארישניא! (ציליע הערט אויף שפיעלען) ווי לאנג נאך וועט איהר אייך ברעכען די פינגער און מאראטשען דעם קאפ? **ציליע:** ביזט א נאר, אז מען וויל זיין א גוטע פיאניסטין, דארף מען פיעל לערנען.

נאטאשא: בארישניא, פערגעסט ניט, איהר צימבעלט שוין נייען יאָהר. **ציליע:** נו, נייען! דאָס, ניאניא, איז א גרויסער ליגען. **נאטאשא:** א הונד, בארישניא, לייגט, א מענש רעדט... אייך איז געוואָרען נייען יאָהר, ווען דער גראַבער דייטש האָט אייך אָנגעהויבען לערנען... איהר געדענקט? מיט דער רויטער נאָז... מען פלעגט איהם רופען פאָמפע... **ציליע:** כא! כא! זי געדענקט... קארל לודוויג פאָמפע... **נאטאשא:** און איצט זייט איהר, דאנקען גאָט, שוין אכצען געוואָרען.

ציליע: ניט וואָהר... דער זיעבעצעהנטער געהט מיר ערשט.

נאטאשא: אכצען געוואָרען נאך פאָקראָווע... אי! איך געדענק גוט. ווען איהר זייט געבוירען געוואָרען איז נאך עטי געווען אַט אזא ציפליאַניקעל... האָט נעבעך אַלי געוויינט צו דער מאַמע. וועה איז מיר, נאך גאָר א פיצעלע פויגעלע געווען... געוואוינליך, א קינד וויל צו דער מאַמע'ן, און די מאַמע האָט שוין אן אנדערס... גאנצע נעכט פלעג איך איהר זינגען און וויעגען... אַי! ווי אן ענגעל פלעגט זי לעבען מיר שלאָפען אין איהר בעטעלע... א שטילינקע, א גוטינקע... איך האָב אייך אַלע אויסגעהאָדעוועט, בארישניא, און געדענק גוט, אכצען איז אייך געוואָרען. אכצען!

ציליע (בייז): זי געדענקט! קענסט דען איבערצעהלען אכצען? צעהלסט דאָך אין גאנצען ביז עלף (שפיעלט).

נאטאשא: מענשען וואַקסען, ווי בוימער אין א וואַלד... איין בוימ וואַקסט שעה און גלייך, דער אנדערער קרום... דריי קינדער אין איין הויז

ציליע (שטעהט אויף מיט רעספעקט) : יא, פאפאשא, די ניאניע איז געלאפען עפענען...

ראפאיל : די ניאניע איז געלאפען ! ביסט דאך אביסעל אינגער, האסט ניט געקענט לויפען ?

חנה (הינטער דער טהיר) : ווער האט געקלונגען ? (ערשיינט אלס וואזשנע דאמע) זיי ? זיי געהען שוין ? (קיינער ענטפערט ניט) ראפאיל, זי וויל זיך ניט אנטהאן... ליעגט און וויינט... (נאטאשא קומט).

נאטאשא : גאר נישט, בארין, קיינער ניט... עס איז נאך אונזער סאמואיל, מעהר גאר נישט. (סאמואיל קומט, דערזעהט דעם פאטער און בלייבט אין א פערלענעהייט).

ראפאיל : אפילו נאטאשא האלט דיך פאר א גאר נישט... (מיט פער-אכטונג) עס איז נאך אונזער סאמואיל... נו, האסט געמאכט א שפאציער ? אונזער סאמואיל !

חנה : אט אזוי פערטיוקעט ער איהם פון קינדווייז אן... א מענש !

ראפאיל : מאכסט עפעס געשעפטען, הא ?

סאמואיל : אי, מאמא, הער בעסער, איך זאל וועלען, וואלט איך איצט מיט אמאל געקענט כאפען א גרויסע סומע געלד... איך זיין אזוי אין ליבערטס קאנדיטערסקי, לויפט אריין אן אונבעקאנטער מאן און פרעגט מיך גאנץ שטיל : איהר זייט ראפאיל פריעדלענדער'ס זוהן ? נעהמט, זאגט ער, אט דעם בומאזשניק און בעהאלט ביז איך וועל קומען... דא איז זיבעצעהן טויזענדראכטהונדערטאון-פיער-און-זיבעציג רובעל... ווי איך בין א איד. אט אזא בומאזשניק אָנגעשטאָפּט... איך אָבער...

ראפאיל : דו אָבער... נו, יא, דו אָבער ביסט א באַלואן ! (אב)

חנה : ציליע, זעהסט, די קיראסע איז וויעדער ענג אויף מיר. (קוקט אין שפיעגעל).

סאמואיל : מאמאשא, אלע אפיציערען פון פאלק זיינען מיט מיר יעצט די בעסטע גוטע ברידער... אליין דער פאלקאוויק באראן אסטען סאקען פרעגט מיך שטענדיג : נו, ווי געהט עס ביי אייך ? ווי איך בין א איד, טויזענד מאל געפרעגט.

ציליע : דורך עטי'ן זיינען מיר געוואָרען מחותנים מיט'ן גאנצען פאלק אפיציערען.

נאטאשא : אז סאמואיל זאגט איז ווי דער ווינד בלאָזט, און עטי'ן טשעפעט ניט, זי האט נעבעך גענוג אָהן אייך.

חנה (גאנץ גלייכגילטיג) : אַך, איך האָב פון עטי'ן אזעלכע יסורים, איך געה אויס.

און נור עטיניו איז צו גאָט און צו לייטען... אַרימעס קינד, וועלכע שמערץ זי האָט איצט נעבעך.

ציליע: נאַטאַשאַ, דער פאפא איז אין דער היים?

נאַטאַשאַ: יא, ציליע, זיצט אין „קאבינעט“.

ציליע: און וואו איז עטי?

נאַטאַשאַ: עטי איז ביי זיך אין צימער, ליעגט אויפ'ן קושעטקע און וויינט. אַמאָל פלעגט זי זינגען ווי אַ קאנערעיקעלע, איצט שווייגט זי ווי די שטומע נאכט... אַמאָל פלעגט זי זיך אויספוצען ווי אַ קוקלע, איצט ליעגט איהר גאָר נישט אין זינגען. (ווישט אַ טרער) קינד מיינס, טייערס...

ציליע: איך זאָל זיין אויף איהר פלאץ, וואָלט איך ניט געוויינט... איז שוין געשעהן — פערפאלען. זעה וואָס גיכער פערגלעטען, אַרויסדרעהען זיך און שטיף ווייטער.

נאַטאַשאַ: ניין! עטי איז ניט פון אזא סאָרט... זי האָט מיין כאַראַקטער... איך האָב אויך גאָר איין מאָל געליעבט אין מיין לעבען... ווי געליעבט! כאָטש שטאַרבן, כאָטש אין סיביר, כאָטש אין פייער אַריין!... ווי די ליעבע האָט זיך געענדיגט, האָט זיך פאַר מיר אין לעבען אַלץ געענדיגט... איך האָב שוין גאָר ניט געדאַרפט, — איך האָב גאָר געזאָרגט פאַר אַנדערע... געלעבט ביי פרעמדע און פאַר פרעמדע.

ציליע: אָה, דו וועסט זיך נאָך אַמאָל פערליעבען... כאַ! כאַ!

נאַטאַשאַ: ניט ווילענדיג, מוז מען נעהמען גאָט ווייס וועמען, אַרימע עטי! זאָג מיר, ציליע, וואָס איז ער, אַ מוזיקאַנט, וואָס?

ציליע: אַן אַרטיסט... שפיעלט פיעדעל, האָט געענדיגט קיעווער מוזיקאַלנע שקאַלע... אַ שעהנער יונג... זאָלסט זעהן אויגען... יעדעס אויג ווי אַ קולאַס...

נאַטאַשאַ: שעהנע מענער זיינען שוואַך, נאַריש און צובאַלעוועט... ווער רעדט נאָך אַז ער איז אַ מוזיקאַנט... אַז ער שפיעלט האַלטען איהם אַלע פאַר אַן אָבגאָט... און נאָך דעם, ווען ער שפיעלט שוין ניט, מיינט ער נאָך אַלץ, אַז מען דאַרף זיך צו איהם בוקען... אי! ער שפיעלט אַ שטונדע, און לעבען דאַרף מען מיט איהם אַ גאַנצען טאָג... אַרימע עטי, זי קען זיך ניט העלפען, זי מוז נעבעך. (אַ גלעקעל)

ציליע: אי, דאָס געהט ער, דאָס געהען זיי שוין. (שפיעלט) איך וואָלט געטאַנצט און זי, דער נאַר, וויינט...

(נאַטאַשאַ לויפט עפענען, ראפאיל'ס שטרענגע שטימע פון זיין צימער.)

ראפאיל: ווער איז דאָרט? עי! (קומט) ווער האָט געקלונגען? איז מען געגאַנגען עפענען?

ראפאיל: דאָס קען שוין אנדערש ניט זיין, דר'מוזט!
עמי: ווי דו וועסט הייסען, פאפא... (בויגט זיך אָן און ווישט אַ
 טרער, דער פאָטער זאָל ניט זעהן. נאָטאָשאַ לויפט אַריין).
נאָטאָשאַ (זוכט): וואו האָב איך אַהינגעטהאָן? (כאַפט ראפאיל'ס
 האַנד, קוישט עמי זאָל ניט בעמערקען און זאָגט גאַנץ שטיל): באַרין, גוטער
 מענש, זייט ניט שלעכט צו איהר יעצט. גאָט פעהגייט אונז אלע זינד, מיר
 דארפען אויך פערגעבען... זי איז דאָך אַ קינד און פערגעסט ניט איהר לאַגע...
 (טרערען שטיקען זי) וואו האָב איך אַהינגעטהאָן? (וואַרפט אויף עמי'ן
 אַ בליק פול מיט לייעכע. אָב).

ראפאיל: יא! נאָר באַלד אין אַמעריקא... אזוי דאָרף מען. די וועלט
 ווייסט נאָר, אז דו האָסט צוליעב אַן אַפֿיציער געוואָלט זיך שמד'ען, האָבען
 מיר שוין אזוי פיעל צרות און בזיונות, היינט וואָס וועט זיין, ווען דער גאַנצער
 אמת וועט אַרויס! שוין איצט זאָגט מיר מלך כאָמכע, ער וועט מיר ניט
 בעצאָהלען טויזענד רובעל, ווייל מיין טאָכטער האָט זיך געוואָלט שמד'ען...
 פערשטעהסט אַ טענה? וואָס וועלען זיי אלע זאָגען שפעטער? איך בין
 פערבונדען מיט גרויסע פאָדריאָדען... מיין נאָמען... מיין קרעדיט און... ע...
 פאַר דיר אליין איז אויך בעסער... דאָ וועט מען עס דיר אייביג ניט פער-
 געסען, אין אַמעריקא אָבער ווייסט מען ניט, וואָס איז געווען דאָ. מען וועט
 דיר דאָרט ניט פרעגען, ווען האָסטו חתונה געהאַט און קיינער וועט ניט
 צעהלען, וויפיעל מאָנאַט נאָך דער חתונה. (לויפט צו איהר, אַ טופ מיט'ן
 פוס, אויסער זיך) אַך, דו סקאַטינע! אַ שטילינקע, הא!... אַ מפלה האָב
 איך זיך אויף דיר געקענט ריכטען! דו! — (הויבט אויף די האַנד).

עמי: טאַטעניו, איך ווייס, דיר איז זעהר שווער... אויב דו ווילסט
 דער'הרג'ע מיד. מיר איז אַלץ איינס...

ראפאיל (רוהיג): ער ווייסט, אז ניט פון תענוג געהט פריעדלענדער
 אַ שידוך טהאָן מיט דעם כל־זמר'ס משפחה... ער האָט מסתמא געהערט און
 פערשטעהט אַלץ... ער וועט ניט קענען זאָגען: מען האָט איהם גענאָרט...
 דו דארפסט מיט איהם ניט רעדען, עס וועט זיין גענוג וויפיעל איך וועל איהם
 געבען אַנצוהערען... נדן פערשפרעך איך איהם נאָר צוויי-און-אַהאַלב
 טויזענד, ניט פינף טויזענד, זוי איך האָב פריהער גערעכענט צו געבען. וואָס
 קוקסטו מיד אָן?

עמי: פאפא, זיי ניט בייז, איך מיין, ער וועט אפשר זיין בעסער צו
 מיר, אז דו וועסט ניט אַבשפּאַרען...
ראפאיל (בייז): אַבשפּאַרען! איך ווייס, וויפיעל נדן דו פערדיענסט.
 פינף טויזענד! איך זאָג דיר!...

ציליע: יא, מען זעהט עס.

סאמוואיל: אלע האַבען רעספעקט צו מיר, נאָר דער פּאַפּא איז נישט פויל אלע טאָג פרעגן מיך זייענדיג און זייענדיג ציגטויענד מאַל: וואָס איז מיין געשעפט? ווי איך בין אַ איד, דאָס פערדריסט, מען איז דאָך אַ מענש...
 חוה: וואָס האַרט דיר, נאָר? דו וועסט נאָך צייט האַבען מיט'ן געשעפט... דערווייל קאפּעט ביי דיר נישט איבער'ן קאפּ... נישטקשה, ביסט איינער ביי אונז און דער טאַטע האָט גענוג... (ראפּאַיל קומט) אָבער דער פאַפּא איז דאָך דיר קיין שונא נישט... ער וויל דו זאָלסט זיין אַ מענש.
 ראפּאַיל: געהט אלע אַרויס פון דאַנען און שיקט מיר אַריין עטי'ן אַהער! (אַלע אָב, אויסער חוה'ן) מאַדאַם, איהר מענט זיך אויך מטריח זיין... זייט-זשע מוחל...

חוה: אי, ראפּאַיל... איך... בין דאָך אַ מאמע... דו וועסט ביין ווערען... פערגעס נישט, זי איז דאָך אַ דערוואַקסענע מאמע... ווער קען נאָך אזוי מיטפיהלען ווי אַ מאמע?

ראפּאַיל: נו, יא, וועסט מיטפיהלען דאָרטען... און ווי צו האַלטען זיך מיט איהר און וואָס צו זאָגען, וועל איך זיך ביי דיר נישט לערנען, זיי אזוי גוט! (צייגט אויפ'ן טהיר) זיי-זשע מוחל!

חוה: אַ ברירה האָב איך גוט צו זיין. (געהט. אפּאַרט) ביי אַ געבילדעטען קריסט, איז אפילו אַן אייגענע פרוי אַ דאַמע און ביי אידען איז מען נאָר אַ זיי-זשע מוחל (אָב).

ראפּאַיל (שרייט איהר נאָך): וועסט מיר אַריינשיקען עטי'ן באַלד! (געהט אַווס, זיפצט) מיט מיין עטי'ן זאָל אזעלכעס קענען פאַסירען? דאָס האָב איך זיך נישט געקענט פאַרשטעלען... געוויס, עס ווענדעט זיך אָן דער מוטער, אַן אַנדער מוטער וואָלט... ע! בעסער שווייגען. (זיפצט, עטי קומט, טרויעריג, נישט אָנגעטאהן, ווי עס געהער צו זיין, האַלט אַ בוך אין האַנד.)

עטי (שטייט און גאַנץ רוהיג): האָסט מיך גערופען, פאַפּא?
 ראפּאַיל: יא! (פויזע) זיי וועלען באַלד אַהער קומען, מען מוז היינט ענדיגען.

עטי: דו ווייסט דאָך, פאַפּא, איך וועל טהאָן, וואָס דו וועסט מיר הייסען.

ראפּאַיל: איך וועל דיר הייסען חתונה האַבען וואָס גיכער און באַלד נאָך דער חתונה פאַהרסטו מיט איהם קיין אַמעריקא!
 עטי: באַלד? פאַפּא איך קען איהם אזוי וועניג, מיט אַ פרעמדען מענשען... אזוי ווייט.

אייפערזיכטיג? זי איז דאך א מענש און א גאל. (א גלעקעל) אי, זיי געהען שוין! (לויפט צום פענסטער).

ראפאיל (צו עטי'): געה טהו זיך אן באלד!
 עטי (געהט לאנגזאם ביז'ן טהיר): פאפא, דו וועסט שוין זיין ביז אויף מיר אייביג, ביז איך וועל שטארבען? (פערברעכט די הענד).
 ראפאיל: געה טהו זיך אן! (עטי זיפט. לאנגזאם אָב). ציליע, איך וועל שיקען נאך דיר, אז איך וועל דיר דארפען. (ציליע אָב, פערנעסט דעם בוך) ווען זי, די... די דאזיגע זאל עס טהאן, וואָלט איך פערשטאנען, אָבער עטי? נו, געה זיי א חכם... (נאטאשא עפענט די טהיר).
 נאטאשא: יא, יא, דער הער פריעדלענדער איז דא... פאָזשאלויטע!
 (אפרים און ביילע קומען יום־טוב'דיג געקליידעט, ער טראָגט א פליסענעם קארטו).
 ראפאיל: אוהו! קומט אריין! קומט אריין! נאטאשא, רופ אריין די מאדאם און זאג, מען זאל דערלאנגען בראנפען און פערבייסען.
 נאטאשא: באלד. (אפארט) צו זיי דארף עס אָנקומען אונזער עטי? א שעהנע פאָר גענו (אָב).
 ראפאיל: זיצט... איהר זייט דאָס דער פאָטער? איך קען אייך אזוי פון ווייטען. (פעררויכערט א פאפיראָס אין א לאנגען פאפיראָסניק).
 אפרים: ווער קען דאָס גיט אין קרעמענטשגאָר אָדער אין קריוקאָוו אפרים'ען דעם בליזומר? איך האָב שטענדיג געהאלטען א קאפעליע...
 ביילע: אי, די קאפעליע האָט דיר געהאלטען.
 אפרים: אויף די רייכסטע חתונות אין קרעמענטשגאָר, אין קריוקאָוו, ווערנענעפראָווסק, אין קאביליאָק זאָגאר אין פאָלטאווע — אפרים מיט זיין קאפעליע, זאָגאר אין רוסישען טהעאטער צווישען די „קאָנטראַקטען“ — מיין קאפעליע. (ווישט די נאָז מיט'ן האַנד).
 ביילע: זיי דארפען עס גויטיג וויסען. (שטיל) האָסט דאך א פאטשיילקע. (לויט) אונזער זוהן וועט באלד קומען, ער וועט צופאָהרען אויף א דראַשקע. ער ווייסט שוין ווי מען דארף.
 אפרים: ער האָט זיך מסתמא פשוט געשעמט מיט אונז צוזאמען צו קומען, האָט ער אויסגעטראַכט, ער דארף ערגעץ צופאָהרען. איצט שעמט מען זיך מיט אונז... ביי אונז אין די אלטע צייטען איז געווען פראָסט, און ביי זיי איז היינט מיט סטיקאטאָ, פיטשיקאטאָ, פלאזשעלעטאָ. אָה, די מאדאם. (טהוט אויס זיין הימעל. הוה קומט).
 הוה: אָה, געסט... עס פרעהט מיך זעהר... ראפאיל, דו וועסט היינט דארפען די קארעטע? איך האָב געוואָלט היינט ארויספאָהרען. (ער שווייגט).

עמי: ווי דו פערשטעהסט, פאפא. (זי דריקט דעם בוך צו איהר הארצען).

ראפאיל (פריינדליך): נו, וואָס שטעהסטו? זעץ דיר. (זי זעצט זיך) וואָס איז דאָס פאר אַ בוך ביי דיר?

עמי: דאָס איז דער עלפטער באַנד פון טאָלסטאָי'ס ווערק... דאָ איז בוך, איז דאָ... איך וועל דיר זאָגען די וואַרהייט, פאפא... (דערשראָקען).

ראפאיל (פריינדליך): זעה נאָר, וועגען אַ בוך מעגסטו דאָך רעדען רוהיגער... וואָס איז דאָ?

עמי: דאָ? דאָ איז זיין... דאָ איז „קרייצער'ס סאָנאַטע“... איך האָב ערשט עטליכע קאָפיטלעך געלעזען... אי, דאָס מאַכט אזוי מיאוס דאָס לעבען, נאָך מיאוס'ער, ווי איך האָב פריהער געפיהלט.

ראפאיל: אַ בוך קען דאָס לעבען ניט מיאוס מאַכען. דער מענש מאַכט מיאוס דאָס לעבען. אַט האָסטו גענומען און האָסט זיך דאָס גאַנצע לעבען מיאוס געמאַכט... אהער גיב דעם בוך! (זי גיט איהם דאָס בוך) עי, ציליע, אהער געה! (ציליע קומט, קוקט נייגעריג) נעהם צו דעם בוך און בעהאַלט! זי דארף ניט לעזען אַזעלכע ביכער! וואָס איז דאָס „קרייצער סאָנאַטע“, אַ ראָמאַן? איך האָב געמיינט אַ סאָנאַטע שפּיעלט מען.

ציליע: פאפא, דער גרויסער קאָמפאָזיטאָר בעטהאָווען האָט אָנגעשריעבען אַ סאָנאַטע פיר פיעדעל און פיאַנאָ און האָט זי געווידמעט דעם מוזיקער קרייצער.

ראפאיל: אזוי? פאר וואָס-זשע רופט זיך די געשיכטע קרייצער סאָנאַטע?

ציליע: גראַף טאָלסטאָי דערצעהלט, ווי אַ פּערהייראַטע פרוי פער-ליעבט זיך אין אַ מוזיקער, ווען זיי שפּיעלען ביידע די סאָנאַטע און איהר מאַן שטעכט זי.

עמי (שטיל): אין דעם בוך לייעגט זיין לעצטער בריעף און זיין בילד... איך וועל דאָס ציליען ניט זאָגען...

ראפאיל: ער האָט זי גאָר געשטאָכען? איך וואָלט איהם בעסער געשטאָכען.

ציליע: איך וואָלט זיי ביידע צושניטען אויף שטיקער. איך וואָלט געווען זעהר אייפערזיכטיג.

ראפאיל (שמייעלט): אזוי? שרעקליך... נו, און דו, עמי?

עמי: איך ווייס ניט, פאפא (זי זיפצט).

ציליע: איך ווייס, זי וואָלט גאָר ניט געטהאָן. ווי קומט זי צו זיין

נאטאשא (פערשעמט): וואָס רעדט איהר? גאָט איז מיט אייך!
(ווייל ניט נעהמען, ראפאיל צווינגט זי.)

חיה: טרינק, ניאניע, דו האָסט דאָך ליעב אביסעלע... דאָס איז
אונזער ניאניע... שוין 25 יאהר ביי אונז אין שטוב... אלע קינדער ביי איהר
אויף די הענד אויסגעוואַקסען, און עט'ן האָט זי ליעב... כמעט אזוי ווי איך...
נעהם א שטיקעל לעקעך, נאטאשא.

ביילע: עס מאַכט זיך א גויה און האָט אויך... ע... אזוי ווי א מענטש,
להבדיל.

נאטאשא (נייגט זיך טיעף צו ראפאיל'ן): אייער געזונדהייט און
אויף אונזער עט'ס גליק! (טרינקט מיט אמאָל, ווישט מיט'ן אַרבעל די
ליפען, נעמט א שטיקעל לעקעך, אב.)

אפרים: איהר וועט גלויבען? ביי מיר אין קאפעליע האָט געשפּיעלט
אויפ'ן קלאַרנעט א גוי, פלערעפענקא, פון אַסטאָוואַניע סאָלדאטסקע מוזיקאַנט-
טען... א שכור... די נאָז ביי איהם שטענדיג געמאָזעלט... האָט גערעדט
אידיש בעסער פון קעלמער מגיד... פלעגט וויסען דעם חילוק פון א כשרה
ביז א טרפה בלה...

ביילע (שטיל): אָי! פער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען!
אפרים: הא? און ער פלעגט אמאָל אזא ברום טהאָן אויס'ן קלאַר-
נעט, אז ביי אנדערע פלעגען אַזש די ציין אייליג ווערען. (א גלעקעל) דאָס
איז אונזערער... לחיים. (טרינקט שנעל, ראפאיל און חיה געהען אין
קאָרידאָר.)

ביילע: אי, א פגירה זאָל אויף דיר קומען, וואָס טהוסטו דאָס?
אפרים (גנב'עט לעקעך): פאר די קינדער, נאר. (ראפאיל, חיה און
גרעגואַר קומען. גרעגואַר אויסגעפוצט.)

גרעגואַר: ענטשולדיגט, אביסעל פערשפעטיגט.
ראפאיל (נעהמט זיין זייגער): איין האַלבע שטונדע, ניט געפעהרליך.
גרעגואַר: אָך, וואָס פאר א גרויסארטיגער זייגער. פס! (בעטראַכט
דעם זייגער.)

ראפאיל (רוהיג): א כראָנאָמעטער... טויזענד פראַנק אויף דער
פאַרזייער אויסשטעלונג. ביטע.

גרעגואַר: אָה, אונזערע שוין דאָ!... איהר זעהט מוסיו פריעדלענדער,
איך שטאַם פון זעהר גרויסע אַריסטאָקראַטען... זאָ וואַהר איך לעב, ניט מיין
שולד...

ראפאיל: וואָס פאר אַן אַריסטאָקראַטיע ביי אירען? ביי וועמען

אפרים (נייגט זיך): אפרים קאפעלמייסטער. פאָ פאמיליע פיעדלער.
מיון טאטענס, מיון זיידענס, מיון עלטער-זיידענס פאמיליע — פיעדלער.
הפנים, ווייל מיר זיינען מוזיקאנטען ז'פופקא...

ראפאיל (רויכערט): ווי אזוי? ז'פופקא? דאָס איז גוט.
(נאטאשא קומט, נאָך איהר אַ יונגע דיענסט טראָגט אויף אַ טאץ פער-
שיעדענע גראפינען, פערבייסען, גלעזלעך.)

נאטאשא: וואהין קריכסטו? דאָ שטעל אנדער... אזוי... נו, וואָס
שטעהסטו? (דיענסט אב) מאדאם, סאמאיל פרעגט, אויב ער מעג אריי-
געהן?

חנה: ווארום דען ניט? ער איז ניט קיין פרעמדער... זאָג איהם,
איך הייס, ער זאָל אריינגעהן.

ראפאיל: ווער? סאמאיל? וואָס דארף ער דאָ? ! ניין! (גיסט
אָן גלעזלעך) נו, אַ כליזמר האָט מסתמא ליעב אַ קנאק.

אפרים: ליעב? איך האָב ניט פיינט.

ביילע: אַ שעהנע פאָהאָדע היינט, ווי ל"ג בעומר...

חנה: דער יונגער הער פיעדלער, ווי איך זעה, איז נאָך ניטאָ... וואָס
וועט דאָ טהאָן סאמאיל מיט אלטע לייט? נאטאשא, מען דארף סאמאיל'ן
ניט רופען...

אפרים: נו, לחיים, זאָל גאָט העלפען. (טרינקט) ביי מיר איז געווען
אַן אמת'ע ריכטיגע קאפעליע: צווייטע פיעדלען, צוויי; ערשטע אליין
געשפיעלט... אַ טראַמבאָן, אַ פלייטע, אַ קלארנעט, אַ קאָנטראַבאַס, אַ קעסעל-
פויק...

ביילע: מען האָט דאָך דיך געבעטען זאָלסט דאָ ניט פייקלען אויפ'ן
קעסעל-פויק. (לויט) אַך, וואָס פאַר אַן איינגעמאַכט ביי אייך...

חנה: יא, אייך געפעהלט? ביי מיר שטעהט 19 באנקעס פון דעם
זעלבען סאָרט... און מאלינע, סמאראדינע.

אפרים: מיינע האָט אלץ מורא, אין אזאַ הויז, איך זאָל זיך ניט אויס-
רעדען עפעס אַ כליזמר'שע זאך... נישטקשה, מיר וועלען דאָך זיין אים ירצה
השם אייגענע מענשען... און וואָס איז דאָס די רויטע? אויך אזא מין
משקה? (ראפאיל גיסט איהם אָן, ער טרינקט) אָה! עס ניט אַ כאַפּ ביים
פויק...

חנה: נאטאשא, וואָס דארפסטו דאָ? (נאטאשא האָט די גאנצע צייט
געקוקט אויף ראפאיל'ן און די געסט... זי ווייל אוועקגעהן.)

ראפאיל: ניין, נאנע, דיר איז דאָך עטי אזוי טייער ווי יעדען פון
אונז... הער אויס... דו נעהם אויך אביסעלע. (גיסט אָן.)

אפרים (שטעהט אויף): מיין נאָמען — אפרים פיערלער... האָט קיין פּעראַיבעל נישט... טאָמער...

ראַפּאַיל: ר' אפרים און די מאַדאַם. איך וועל זיך דאָ מיט'ן יונגען מאַן אַליין דורכשמועסען... זייט אזוי גוט...
חוה: טאָקע, קומט בעסער אַהין... איך האָב ווישנאָווקע זיסע און נישט זיסע.

אפרים (שטיל צום זוהן): הערשעל, איך האָב זיך דען נישט געהאַלטען ווי אַ מענש? (ביילע פיהרט איהם אַרויס. אלע דריי אב.)

ראַפּאַיל: איך האָב געהערט, איהר ווילט פאַהרען קיין אַמעריקא? גרעגואַר: יא! מיינער אַ בעקאַנטער, וועלכער האָט נישט מיין טאָן, נישט מיין טעכניק, נישט מיין מוזיקאַלישע בילדונג, שפּיעלט דאָרט ערשטע פיערעל אין מעטראָפאָליטאן אָפּערא... אזא אַרטיסט ווי איך קען דאָרטען מאַכען אַ קאַריערע... איך וויל פאַהרען, אויב דאָס איז נישט געגען אייער פלאַן...

ראַפּאַיל: אָה, ניין! פערקעהט, אויב עס וועט זיין אַ שידוך, נעהם איך באַלד נאָך דער חתונה אויף מיין חשבון צוויי בילעטען פאַר אייך ביידען פון קרעמענטשוג ביז ניו יאָרק... צווייטע קלאַסע, און געזונדערהייט. אייך געפעהלט די פאַרטיע?

גרעגואַר: זאָ וואָהר איך לעב, וואָס איז דאָס פאַר אַ פראַגע? אזא פאַמיליע! שעהן, געבילדעט... וואָס אַרט מיך דאָרטען וואָס? זאָל איך נאָר געפעהלען איהר.

ראַפּאַיל: וואָס עס געפעהלט מיר, געפעהלט אויך מיין טאָכטער! נאָך דער חופּה גיב איך צוויי-און-אַ האַלב טויזענד.

גרעגואַר: , איך ווייס... די וואַרהייט, פינף-און-צוואַנציג הונדערטער איז גאָר נישט שלעכט, זאָ וואָהר איך לעב.

ראַפּאַיל: איך וויל נישט לייקענען, איהר איז געווען פערשפראַכען שוין לאַנג פינף טויזענד.

גרעגואַר: ע! ווילט איהר ביי מיר אַברייסען צוויי-און-אַ-האַלב טויזענד, וויל איצט זייט איהר מיט איהר אונצופריעדען?

ראַפּאַיל: אזוי מיינט זי. אייך מעג איך זאָגען: איך וויל גאָר נישט אַברייסען... דריי יאָהר נאָך דער חתונה קריענט איהר די איבריגע פינף-און-צוואַנציג הונדערטער מיט פראַצענט. איהר הערט? פריעדלענדער'ס אַ וואָרט איז אזוי גוט ווי אַ קייזערליכער קרעדיטנער בילעט... יא! מיט פראַצענט... געוויס, אויב איהר וועט נאָר לעבען ווי מענשען... און זי וועט נישט האָבען קיינע אורזאַכען צו בעקלאָגען זיך...

די נאָז מעהר האָרבאטע, ביי וועמען וועניגער האָרבאטע — און אירען און נאָר... זיצט... איהר רויכערט?

גרעגואַר: דאנקע, רויכער ניט און טרינק ניט.

ביילע: ער רויכערט ניט און טרינקט ניט? גנב!

אפרים: מיין כלל: קענסטו געבען א גוטען זופ, ביסטו א גוטער בעל-מלאכה. (צילע קומט אויפגערעגט.)

ציליע: ענטשולדיג, פאפא, איך האָב דאָ פֿערגעסען...

גרעגואַר (נייגט זיך): פרייליך ציליע, האבע די עהרע. (צום פאָטער) איך האָב געהערט זי איז ביי אייך איינע טיכטיגע פיאניסטין.

ראפאָיל: וואָס דארפסטו דאָ?

ציליע: אַך, פאפא, איך האָב פֿערגעסען דאָ די „קרייצער סאָנאַטע“.

גרעגואַר: אָה, איהר שפיעלט קרייצער'ס סאָנאַטע?

ציליע: ניין, דאָס איז טאָלסטאָ'ס ערצעהלונג... די סאָנאַטע מוז זיין זעהר שווער צו שפיעלען...

גרעגואַר: לערענט אױס די ערשטע טײל, וועלען מיר ווען-עס-איז שפיעלען צוזאמען.

ראפאָיל: נעהם דעם בוך און געה!

ציליע: ענטשולדיגט. (אפארט) א שעהנער יונג ווי גאָלד (אָב).

אפרים: נו, יא! כע! כע! איך זאָל האָבען מיין פיעדעל, וואָלט

איך אָנגעשלאָגען דעם טאָן. (גרעגואַר און ביילע קוקען זיך איבער) ע! מען

מעג נעהמען נאָך א קאפּעטשקע? די רויטע דאָ איז אַן אַנטיק... איך לָאָז

זי אַראָב מיט אַן אַקטאָווע אַראָב און זי שלאַגט מיט אַ גאַנצע אַקטאָווע אַרויף.

(טרינקט).

ביילע: אפרים קום נאָר אַהער. (שטיל) פערלעגען זאָל דיר דיין

כלי-זמר'שע הלאטקע מיט א באָליאַטשקע, רבּונו של עולם!

ראפאָיל (פערקנייטשט דעם שטערען): אַלזאָ גאַנץ איינפאך מכח'ן

שידוך... איך פערשטעה, אַז איהר ווייסט אַליין — איך וואָלט מיט אייך ניט

געטהאָן קיין שידוך, איך זאָל ניט מוזען... נו, איהר האָט דאָך געהערט, מיין

טאָכטער האָט זיך געוואָלט שמד'ען...

חוה: אַי, ראפאָיל, זיי ווייסען דען ניט, ווער מיר זיינען? וואָס

דארפסטו זיך אַליין שפיען אין פנים?

אפרים: מאַלע וואָס זי האָט געוואָלט... יעדער בשר ודם וויל...

ראפאָיל (בייז): חוה, זיי אַזוי גוט, רוה אַריין אין עס-צימער דעם...

ווי איז אַייער נאָמען?

פאסט ניט זיין ביי פריערדלענדער'ן אין הויז... נו! נאך ניט געוויינט... איך לאז אייך אליין, דו הערסט? ניט געוויינט! (אָב, פּוּזע.)

גרעגוואַר: פריילין, איך וויל, מיר זיינען נאך יעצט ווי פרעמדע... עס איז גאנץ נאטירליך, איהר קענט מיך נאך זעהר וועניג... מען קען זאגען, איהר קענט מיר נאך גאָר ניט, וואָרום אָהן מיין פיעדעלע, זאָ וואָהר איך לעב, בין איך אַ האַלבער מענש... ווען מיין פיעדעלע וועט רעדען שפעטער צו אייך, וועט אייער האַרץ ניט קענען בלייבען געשלאָסען, איך וויל עס. די וואָהרע שפראך פון אַן אַרטיסט איז זיין קונסט... פריילין, איהר הערט גאָר ניט וואָס איך זאָג?

עמי (שטיל און טרויעריג): אַלזאָ, איהר האָט אייך טאַקע בעשלאָסען מיך צו נעהמען?

גרעגוואַר: יא, פריילין, איך וויל האָבען די עהרע און דאָס גליק... עמי: עהרע און גליק? ניין! איך וויל אייך ניט נארען. בעפאָר איהר וועט אייך בעשליסען מיך צו נעהמען, וויל איך, איהר זאָלט אַלעס וויסען... איך האָב מיך געוואָלט שמד'ען...

גרעגוואַר: אַ גרויסע זאָך! איך האָב מיך אויך געוואָלט שמד'ען, מען זאָל מיך נאָר צונעהמען אין דער קייזערליכער אָפּערע אין פעטערסבורג. עמי: איך האָב געליעבט.

גרעגוואַר: אָה! ווער פון אונז האָט ניט געהאַט קיינע ראָמאַנען? און נאָך וויפיעל ראָמאַנען! איך קען גאָר ניט איבערזעהלען, וויפיעל מאָל איך האָב געליעבט, זאָ וואָהר איך לעב.

עמי: אי! איך האָב נאָר איין מאָל אין מיין לעבען געליעבט. (פּוּזע) איך האָב געליעבט אַ קריסט, אַן אָפיציער... איך וויל אייך ניט בעטריגען, מיין האַרץ און מיין זעלע האָב איך איהם אָבגעגעבען... זיינע עלטערען האָבען איהם ניט ערלויבט נעהמען אַ אירישע טאָכטער, זאָגאר ווען זי וועט זיך טויפּען... ער האָט זעהר געאַכטעט זיינע עלטערען און אָהן זייער ברכה האָט ער ניט געוואָלט חתונה האָבען... אָבער מיך פערלאָזען אין אַזאַ לאַגע, ווי איך בין שוין געווען, האָט ער ניט געקענט. ער איז געווען אַן עהרליכער מאַן און האָט עהרליך געליעבט... ער האָט זיך דערשאַסען... (פערדעקט איהר געזיכט און וויינט. נאטאשא עפענט שטיל די טהיר.)

נאטאשא: עמי, דאַרפסט פילייכט עטוואָס? האָסט מיך גערופּען? דימאַטקא, קינד, איך שמעה ביי דער טהיר און הער זיך צו, ווייזט זיך מיר אויס, דו וויינסט... (טרערען שטיקען זי.)

עמי (בעהערשט זיך): ניין, ניאניע, איך וויל ניט. גרעגוואַר: איך וויל, איהר זאָלט אונז לאזען אליין.

גרעגואר: בעקלאגען זיך? ... וואָס הייסט, מען נארט מיך... איך ווייס דען ניט אלעס?

ראַפּאַיל: פילייכט ווייסט איהר נאָך ניט אלץ...

גרעגואר: עס מען זיין טויענד מאָל ערגער ווי עס איז, וויל איך ניט וויסען דערפון, זאָ וואהר איך לעב...

ראַפּאַיל: איהר זאָגט עס און איהר מיינט עס ערנסט? איהר גיט מיר אייער עהרענוואָרט?

גרעגואר: מיינ עהרענוואָרט, אלס מענטש און ארטיסט. (גיט איהם זיין האַנד.)

ראַפּאַיל (ווארים): הערט, יונגער מאַן, איהר קענט מיך ניט... איהר ווייסט ניט וואָס פריעדלענדער איז אימזשאַנדע צו טהאָן... אי, אויב זי וועט זיין גליקליך, אויב זי וועט ביי אייך פערעסען, וואָס זי דארף נעבעך איצט אויסשטעהן! ... מיינ פריינד, זי איז א יונג קינד... עלטערע און קליגערע פון איהר מאַכען פעהלערען... איהר מענט מיר גלויבען, זי האָט געליטען גענוג... איך האָב פיינט צו מאַכען אַ מענטשען גערעכט אין די אויגען, אָבער, יונגערמאַן, קיינער ווייסט ניט, ווי ליעב דאָס קינד איז מיר... (אין טרערען) זי, מיינ עטי... (קעהרט זיך אָב, פויע, בעהערשט זיך) עך, טשאָרט וואָזמי! ... אז איך וועל נאָר זיין מיט אייך צופרידען. ניט נאָר צוויי און אַ האַלב טויענד, נעהם מיינ פערמעגען, מיינ גאנצעס לעבען, מיינ אלעס! זי וועט לאַנג אליין דאָרטען ניט זיין. ווי איך וועל נאָר קענען ליקווידירען מיינע געשעפטען, באַלד אַהין צו אייך. (וויעדער טרערען) וואָס דען, איך וועל קענען לעבען אָהן איהר? נאָר שש... איהר דארפט איהר גאָר נישט ניט זאָגען... איך וועל אייך גליקליך מאַכען, אויב זי וועט זיין גליקליך... איך שווער עס אייך. (פלוצאָנג הוסט ער שטרענג און שרייט) עי, עטי, אַהער געה! גרעגואר: הער פריעדלענדער, איך ראטה אייך יעצט גוט זיין צו איהר...

ראַפּאַיל: יונגערמאַן, איהר ווילט מיך פאַלגען? גיט מיר קיין מאָל קיין עצות ניט! (עטי קומט, נאָך בלאַסער, שעהן געקליידעט, גרעגואר נייגט זיך העפליך) קום אַהער צו מיר. (פיהרט זי אָן אַ זייט) ביי אונז איז אלעס אָבגעמאַכט. דארפסט איהם קיינע געשיכטען ניט דערצעהלען... איך בין אַן אלטער סוחר און האַנדעל מעשה סוחר... יעדער קונה דארף אליין וויסען, וואָס ער קויפט... הם! וועסט חתונה האָבען און באַלד קיין אַמעריקאַ, ווייטער פון מיינע אויגען... נו, נו! וואָס איז אַמעריקאַ? וועסט זעהן עס איז שלעכט, באַלד אַ טעלעגראַמע און מען גט זיך אָב... אַ טאָכטער אַ גרושה איז קיין אונגליק ניט, (בייז) אַן אונגליק איז אַ טאָכטער... אזא... וועלכע

עמי: קום אריין, ניאניע, מעגסט שוין אריינגעהן. (נאטאשא קומט)
אלעס איז שוין פאראיבער...

נאטאשא: אי, מיין קינד, ווען וועסטו שוין אויפהערען צו וויינען.
(בלעט איהר דעם קאפ. שטיל). ער ווייס שוין אלעס? בעסער אזוי!...
מען טאג נישט פערלויקענען... טס. (א גערויש) ער אליין געהט. (מאכט א
פרעהליכען געזיכט. ראפאיל קומט און בעטראכט זיי.)

ראפאיל: נו, מען האט דא גע'טענה'ט און געוויינט... איך זעה שוין...
גרעגואר (ערוואכט ווי פון שלאף): אבער אלעס איבערגע'טענה'ט
און איהר קענט אונז גראטולירען...

ראפאיל: אזוי? זי געפעהלט אייך דאך? הם! הערט, איך האב
אייך פריהער פערגעסען זאגען, אז... ע... אויסער בילעטען ביז אמעריקא
קריעגט איהר פינף-הונדערט רובעל אויף וועג-הוצאות, און... ע... איהר גיב
אייך נישט קיינע פרעזענטען! זי האט נישט פערדיענט ביי מיר! אבער אייך,
אייך האב בעמערקט, אייך געפעהלט מיין זייגער, איהר קענט איהם האבען.
(גיסט איהם זיין זייגער) נאטאשא, רופ זיי אלע אהער. (נאטאשא אב) עי,
ציליע, קום נאך אהער! (ציליע לויפט אריין) געה, ווינט גליק דיין
שוועסטער. (ציליע קויפט זיך מיט עמי'ן, דריקט שטארק גרעגואר'ס האנד.
סאמואיל קומט.)

סאמואיל: האבע די עהרע צו גראטולירען... איך האב פיעל מאָל
געהערט, ווי איהר האט געשפיעלט קאנצערט אין וואָיענע קלוב.

גרעגואר: איך? אין וואָיענע קלוב?

סאמואיל: איך מיין, אין אַבישעסטווענע קלוב... אויסגעצייכענט...
איהר האט נישט געבראכט אייער פיעדעל? ישאדע, געוויס אן אלטער איטאַ-
ליענישער אינסטרומענט... איך האב א בעקאנטען פאָמעשטיק, טרעמפּוכ-
אָוויטש, האט ער א וואָלאָנטשעל, וועלכע קאָסט זיבעצעהן-טויזענד רובעל,
ווי איך בין א איד זיבעצעהן-טויזענד... זי איז צוויי טויזענד פיער הונדערט
יאהר אלט... (גרעגואר רעדט מיט ציליען.)

ראפאיל: סאמואיל, קום אהער. (זאגט איהם עפעס) נא, רויכער א
פאפיראס. (חנה, ביילע, אפרים און נאטאשא קומען.)

אפרים: הייסט עס, קומט מיר שוין א מול טוב? אי, א שנור!
הלאוי וואָלט איך בעסער געווען זיין טאטענס זוהן. ווי זאגט מען, דעם הונד
קומט אן דער בעסטער ביסען.

ביילע (שטיל): וועסט שוין אין דער היים קריגען פון מיר א ביסען,
וועסט זיך דערווערגען!

נאָמאַשאַ: שוין, מיין הער, באַלד. (ווישט מיט'ן פארטוך די אויגען.)
(אב.)

גרעגוואַר: איך פערשטעה ניט, ווארום דארפט איהר דאָס אלעס מיר
ערצעהלען? איהר מיינט, איך האָב ניט געהערט, אז דער שטאַבס־קאָפיטאַן
בעלאָסאָוו האָט זיך דערשאַסען?

עטי: יא, ער האָט זיך דערשאַסען, ער איז טויט, אבער אונטער מיין
צוואוואונדעט הערץ לעבט זיין קינד.

גרעגוואַר: קינד? הו! קינד! זאָ וואהר איך לעב, דאָס האָב איך
ניט געוואוסט... אָבער ערלויבען זי, היינטיגע צייטען, איבערהויפט ווען מען
איז רייך... עס גיבט מיטלען... עס זיינען דאָ דאָקטוירים, וועלכע קענען
בעפרייען...

עטי: די שאַנדע און שמערץ, וואָס מיין פאָטער ליידעט, מאַכען מיר
אזוי וועה, דאָס ווען ער זאָל מיר הייסען נעהמען גיפט, וואָלט איך גענומען...
ער זאָל מיר הייסען דאָס טהאָן, וואָס איהר מיינט, וואָלט איך אפשר געשוויגען
און געפאָלגט... אָבער ער וויל ניט. ער און נאָמאַשאַ ווייסען אלעס... קיינער
אויסער זיי, זאָגאר מיין מוטער ווייסט ניט, זיי ביידע זיינען מיינע בעסטע
פריינד אינ'ם לעבען... אי! מיין פאָפּא ווייסט ניט ווי איך האָב איהם
ליעב... זיין איין גוט וואָרט מאַכט מיך גליקליך, און זיינע יסורים דורך מיר
צוברעכען מיר דאָס האַרץ... און די ניאַניע?... זיי ביידע ווילען דאָס
ניט דערלאָזען... און דאָס, וואָס איך דערצעהל אייך איצט דעם גאַנצען אמת,
ווייסט נאָר די ניאַניע, נאָר זי... (שטעהט אויף) יעצט הייסט מיר דער פאָפּא,
איך זאָל הייראַטען און מיט אייך פאָהרען איבער'ן אָקעאַן... איך טהו עס
נאָר, ווייל ער הייסט מיר דאָס טהאָן... יא, דאָס איז וואהר... אבער, אויב
איהר, וויסענדיג אלעס, וועט מיך ניט אָבשטויסען פון זיך, אויב איהר, פער-
אַכטענדיג מיך ווי אזא פרוי פערדיענט, וועט דאָך האָבען צו מיר כאָטש
אַביסעל מיטלייד... איך שווער אייך, איך וועל אייך זיין אַ שטילע, איבער-
געבענע דיענסט, אַן אונטערוואָרפענע שקלאַפּין. איך וועל אָפּפערען מיין
געזונד, מיין לעבען, איך וועל אלעס דולדען און ערטראָגען, אום אייער גליק
זאָל ניט זיין דורך מיר געשמערט, אום איך זאָל ווען-עס-איז קענען פער-
דיענען אייער פערציהונג און איהר זאָלט פערגעסען אַמאָל, וואָס איך האָב
געזינדיגט געגען אייך, ווען איך האָב אייך נאָך ניט געקענט... איהר ווייסט
אלעס... טהוט ווי איהר פערשטעהט... (וויינט וויעדער, ער בלייבט זיצען
פערטראַכט.)

נאָמאַשאַ (הינטער דער טהיר): עטי, דער פאָפּאשאַ וויל ניט דו זאָלסט
וויינען. דו הערסט, עטי?

צווייטער אקט.

נאָ שעהנער פארלאָר רום, פיעל משערס, אַ פּיאַנאָ, אויף וועלכער עס שטעהט בעטהאווענ'ס סטאַטוע און עס ליעגט אַ וויאַלון אין אַ שאַכטעל. אפרים און ביילע בעטראַכטען אלע זאַכען אין צימער. אַלבערט, אַ אינגעל פון אַ יאהר זיבעען, בלאַס און קרענקליך, גיט זיי ערקלערונגען. אין צווייטען צימער לערנט זיך אימיצער שפּיעלען פיעדעל. גרעגואַר מאַכט אָפּט ביזנעס בעמערקונגען. אלע רעדען מיט אַ האַלבער שטימע, פאַרזיכטיג.

אפרים : נו, ראָבערט, אַלבערט. מיין איך, און וואָס איז דאָס ?

אַלבערט : דאָס איז בריק-אַ-בראַק, גרענרפּאַ...

אפרים : דו הערסט, ביילע ? דאָס איז בריק-בראַק-גרענרפּאַ...

ביילע (זיפּצט) : נו, יא, אַמעריקאַ איז בריק און בראַק.

אפרים : און גרענרפּאַ אויך... דו הערסט דאָך, וואָס ראָבערט, אַלבערט

מיין איך, זאָגט...

אַלבערט : ניין, זיידע איז גרענרפּאַ...

אפרים : נו, יא, וואָס זשע איז דאָס גרענרפּאַ ?

ביילע : הערסט דאָך : גרענרפּאַ איז זיידע (קוקט זיך אום). זעה נאָר,

וואו איז עטי ?

אַלבערט : מען דאַרף איצט דעם פאַפּאַ דערלאַנגען זיין „קאַפּ“

טשאַקאַלאַד...

אפרים : דו הערסט ? דיין יורש דערלאַנגט מען טשאַקאַלאַד...

ביילע : אַ גדולה אויף זיין טאַטע'ן, נו, און טאַנטע ציליע וואו איז ? זי

איז שטענדיג דאָ ביי אייך ?

אַלבערט : ניין, זי וואוינט מיט'ן אַנדערען גרענרפּאַ אין דער קאָנטרי...

נאָר אין שטאָרט געפעהלט איהר בעסער... זי קומט זעהר אָפּט און שטעהט

ביי אונז אַ וואָך, צוויי. זי איז איצט געפאָהרען דאָן-טאָן זעהן אָנקעל

סעמואיל... ער איז זעהר אַ גוטער צו מיר... און אָט געהט די מאַמאַ (עטי קומט

מיט אַ טאַסע שאַקאַלאַד).

עטי (געהט אויף די שפיץ פינגער) : טס ! רעדט ניט אזוי הויך (קלאַפּט

אין טהיר), פראַפּעסאָר, שאַקאַלאַד.

אפרים : פראַפּעסאָר ! דו הערסט ? ניט ווי דו רופסט דעם מאַן כל-י-

זמר'שע קישקע.

חוה (פאלט אויף עמי'ס שולטערען): זעהט זיך אן א שטילער, א העפליכער... אי, דו וועסט זיין גליקליכער ווי די מאמע דיינע!...
 עמי: אה, מאמא, ווען ער וואלט כאטש וויפיל-עס-איז געווען עהנליך צום פאפא... איך וואלט מיין גאנץ לעבען פאר איהם אויף די קניע געשטאנען און ווי א גאט אנגעבעטען... מאמא, איהר לעבט מיט פאפא דרייסיג יאהר און איהר זייט נאך ניט בעקאנט...

ביילע (פיהרט גרעגואר'ן אן א זייט): נו?
 גרעגואר: נו, נו. צוויי-און-א-האלב טויזענד באלד, צוויי-און-א-האלב טויזענד שפעטער, צוויי בילעטען צווייטע קלאסע ביז אמעריקא, פינף הונדערט רובעל אויף הוצאות, א זייגער שוין, זא וואהר איך לעב, קאסט טויזענד פראנק און...

ביילע: אי, מחותנת'טע, מזל טוב אייך! (פאלט חוה'ן אויפ'ן האלד.)
 ציליע: מוסיו פיעדלער, מיר וועלען ביידע עפעס שפיעלען אין פיער הענד. (זעצען זיך ביידע צו דער פיאנא.)

גרעגואר: יא, מיינע ליעבע... ניט אומזיסט איז אייער שעהנער נאמען ציליע... צעציליע איז די הייליגע בעשיצערין פון דער מוזיק.
 אפרים (צו ראפאלי'ן): מחותן, וואס אנבעלאנגט צו חכמת המוזיק, טהעאריע, הארמאניע, גענעראלכאס, קאנטראפונקט — א קענער, פס... און צורביסלעך וועלען מיר דאך נעהמען מסתמא, הא?
 (אלע בוים טיש טרינקען און פערבויסען. ציליע און גרעגואר שפיעלען אין פיער הענד.)

עמי (זעצט זיך, שלעפט צו זיך נאטאשא, זי זאל זי פערשטעלען מיט איהר קערפער): ניאניע, איך וויל וויינען, אבער שטיל, שטיל, דער פאפא זאל ניט זעהן... איך קען זיך ניט בעהערשען... איך האב מורא, וועל באלד אנהויבען יאמערען אויפ'ן גאנצען קול.

נאטאשא: שש!... שטארק זיך, קינד מיינס... מיין ארימע שפעלע.
 עמי (פאלט איהר אויפ'ן ברוסט און וויינט שטיל): אי, ניאניע, ניאניע, ניאניע!

(פ א ר ה א נ ג.)

אין רוסלאנד אז מען שעלט זיך, רופט מען אפיציער ? נאָר עפעס זאָגט דער פאפא... (אפרים און ביילע קוקען זיך איבער).

עמי : אלבערט, איך זאָג דאָך דיר, דו זאָלסט שווייגען ! ע, שווייגער, האָט איהר עפעס אַ רעכטע וואוינונג ? איך האָב געוואָלט אַראָבפאַהרען.
ביילע : לאָזט דיר ניט דער פראָפעסאָר... איך ווייס ! אי, אַ דירה, דריי ענגע שפייקעסטלעך.

אפרים : אז ביילע וויל זיך שעלטען, האָט זי אפילו ניט, וואו צו עפענען דאָס מויל און אז איך האָב זיך אויסגעקליבען אַמאָל דורכשמועסען זיך מיט מיין פיעדעלע, וועלכע איז נעבעך געלעגען, ווי אַן עגונה פון קרעמענ-טשוג אָן, האָט מען באַלד אָנגעהויבען קלאַפּען פון אויבען און שטורכען פון אונטען... אי, און וואָס מאַכט פאָרט דער מחותן ר' רפאל ? איך האָב איהם אזוי געוואָלט זעהן און בעדאנקען פאַר די שיפס־קארטען. אַן אייגענער זוהן האָט ניט געוואָלט שיקען נאָך אזא לייעבען טאַטע און אזא טייערע מאמע, און דער מחותן האָט געשיקט. דאָס איז מסתמא דיינע שתדלנות, עמי, ביזט אַ גוטע, עס איז ווייט פון דאנען ? וואָס איז דאָס, אזוי ווי מען רופט ביי אונז אַ אימעניע, אַ מאַיאָנטיק ?

עמי : אַ גרויסע פאַרמע, לעבען דער שטאָדט הארטפאָרד. דער פאפא האָט בעצאָהלט 35 טויזענד דאָלאַר. 2 טויזענד אַקער ערד, זעכציג בהמות, שאַף, פערד, מולען, מאַשינען, וועגען, קארעטען... זעהר אַ גרויסע פאַרמע. מאַנכעס מאָל פאַהרען מיר אַהין אויף קריסטמעס. עס איז ניט ווייט...

ביילע : מחשבות'ן, זיי זיינען שוין דאָ אַ קימא לן פון אַ יאָהר פיער.
עמי : יא, זיי זיינען געקומען דריי יאָהר נאָך אונז.

אפרים : איך געדענק, ווי דער מחותן האָט זיך געאויילט... איך מוז זיי, זאָגט ער, פונקט דריי יאָהר נאָך דער חתונה ברענגען 2½ טויזענד רוסישע קערבלעך, ווי איך האָב צוגעזאָגט. אי, הלאוי האָב איך אזא שווער.

עמי : דער פאפא איז נעבעך זעהר אַלט געוואָרען. אויף דער פאַרם געהט שלעכט, ער איז אַליין... סעמואיל איז דאָ אין ניו יאָרק און ציליע... נו, וואָס קען ציליע העלפען ? נאָר די ניאניע נאטאָשאַ איז די איינציגע הילפע... גוטע זעלע !

אפרים : אַ פראַוואַסלאָוונע גוי'ע זאָל זיין אזוי טריי ! ניט אנדערש, זי האָט אין זיך אַ גלגול פון אַ אידען.

ביילע : אויף דער עלטער, מיט אידען, אין אַ פרעמדע מדינה. טאקע אַ דימענטענע גוי'ע, להבדיל אַ כפרה (עמי הערט זיך צו, לאָזט שנעל אַראָב דאָס קינד פון שוים).

עמי : דער שילער געהט אַוועק, גרעגואַר וועט באַלד אַריינגעהן.

אלבערט: אלע רופען דעם פאפא פראפעסאָר (עמי האָט דערלאנגט אין טהיר דעם שאָקאלאד).

עמי (שטיל): זיצט... שש! געוואוינט איהר אייך צו מיט אמעריקא? קום אהער, אלבערט, וואָס איז דיר? פיהלסט זיך ניט גוט? (נעהמט איהם צו זיך אויף די קניע).

ביילע: שעהנע אמעריקאנער! ווען מיר פאָהרען אהער בלאַנדזשען מיר... די סטאנציע איז 76 און מיר דארפען 72, זאָג איך איהם אָבער, אז מיר דארפען ביז 72 געהן אראָב און ער קריכט ארויף... נו, זיינען מיר פער-קראַכען...

אפרים: ווי אזוי ווייס איך, וואו איז אין אמעריקא ארויף און וואו אראָב? עס זאָל זיין א באַרג, נו? ... אָבער אז דאָ איז ארויף און אראָב גלייך... איך האָב געפרעגט, איך האָב זיך ניט געשעהמט... סעוואַנטי טו? זאָג איך, לאַכט ער, סעוואַנטי טו? זאָט ער, סעוואַנטי סעקאָנדר... איך האָב צוקייט נאָכדעם, סעקונד איז ווי ביי אונז בלייזער סעקונדע... וואָס זשע דאָרף מען זאָגען פרימע סטריט, סעקונדע סטריט, טערצע סטריט? אין לעטיין, הא? (זינגט נאָך דעם עטויד, וואָס מען שפיעלט, טע דע) אַי! פאלש! דער פראָ-פעסאָר הערט ניט... דו הערסט ווי פאלש? ראָבערט, אלבערט מיין איך.

ביילע: קיין ביזע אויג. אלבערט איז אזא וואוסקיגער. פאר וואָס איז ער ביי דיר אזוי בלייך? מחשבות'ן וויפיעל איז ער אלט?

עמי: זיעבען יאָהר געוואָרען, דאָס אַכטע.

ביילע: דאָס אַכטע? האָסט א טעות... וואָס זשע, האָסט איהם גאָר ניט געטראָגען?

אפרים: האָבען און טראָגען — דאָס איז די גאַנצע ווייבערשע מוזיקע..

עמי: איך מיין, יא! איך רעכען שטענדיג אזוי בינאָהע... איהר זייט גערעכט.

אלבערט: גרענר פא, איהר ווייסט, דער פאפא האָט מיך ניט ליב.

עמי: אלבערט! שוויגער, איהר האָט מיר וועניג נייעס ערצעהלט פון קרעמענטשוג.

ביילע: זעהסט, א קינד און פערשטעהט שוין וואָס פאר אַ מענש זיין טאטע איז.

אלבערט: איך שמעה און ציטער... איך ווייס, דאָס איז דער לעצטער שילער און באלד וועט ער מיך רופען שפיעלען.

עמי: קען דיין לעסאָן, וועסטו ניט דארפען מורא האָבען. גענוג רעדען!

אלבערט: איך דערשרעק זיך פאר איהם און פערגעס אלץ. גרענפא,

ענטשוויגען) נו, (פויע) נו? שפיעלט אָב צוויי טאקטען, און שטעלט זיך אָב...
 נו, זאָג איה, נו! נו! (מען הערט, ער שלאָגט דאָס קינד, וועלכעס שרייט
 ערשראָקען „פאפא! פאפא!“).

עמי: ער שלאָגט איהם וויעדער, וועה איז מיר! (קעמפט מיט זיך
 אליין ביי דער טהיר) ניין! ניין! איה וועל זיך ניט אריינמישען... עס איז
 נאָך ערגער... ער ווערט וואהנזיניג און שלאָגט איהם נאָך גרויזאמער... אַי,
 אונגליקלעכעס קינד!

גרעגואַר: פאָרט פון דאנען, באַלוואן! פאָרט! (ווארפט ארויס אל-
 בערט'ן און בלייבט אליין אין צווייטען צימער).

עמי (דריקט דאָס קינד צו זיך און קושט): שש! וויין ניט... וויין ניט...
 אלבערט (וויינענדיג מיט א פערשטיקטער שטימע): מאמא, ווען דער
 פאפא שלאָגט מיר איבער'ן קאָפּ, הויבט מיר אָן שווינדלען אין די אויגען...
 (גרעגואַר קומט).

עמי: שש! (לאָזט איהם אראָב פון די קניע).

גרעגואַר: נו, ווארום האָסטו איהם אויפגעהערט טרייסטען? דיין
 גאנצע ליבעע קומט דאָך איהם אָן... קענסט שענקען ליבעע נאָר ווי א גנב,
 הא?

עמי: איה ווייס, דיר קרענקט, ווען איה צייג ליבעע צו איהם און איה
 וויל דיר ניט קרענקען... ווייסטו דאָך דאָס ניט? אלבערט, געה, וואש דיר אָב
 און זיין דאָרטען מיט'ן זיידען און מיט די באָבע (אלבערט אָב).

גרעגואַר: מיט זיין זיידען און מיט זיין באָבען, כע! כע! כע!
 עמי (מאכט זיך ניט הערענדיג): גרעגואַר, איה בעט דיר, שלאָג ניט
 דאָס קינד איבער'ן קאָפּ. עס איז זעהר שעדליך.

גרעגואַר: אזוי? שעדליך? ווער האָט עס דיר געזאָגט? דער אָפיציער
 דיינער אָדער דער גלח, ווען ער האָט דיר פאר'ן שמד'ען געלערענט האָספאָדי
 פאָמילוי? (זי פערברעכט די הענד און לאָזט אראָב דעם קאָפּ. ער געהט אום
 אויפגערענט) שלאָגען איהם! עס הויסט, איה שלאָג איהם, וויל איה רעכען
 עפעס? מיט אנדערע האָב איה געדולד, מיט איהם ניט. פערקעהרט, איה
 האַלט זיך נאָך איין, וויל איה ווייס, מען וועט מיינען איה שלאָג איהם
 דערפאר... ווען אָבער איה זאָל האָבען מעהר רעכט אויף איהם, ווען ער זאָל
 טאקע זיין מיינער, וואָלט איה איהם דער'הרג'עט אויף טויט... זאָ וואהר איה
 לעב... פשוט, מען טאָר מיט אן אייגענעם ניט לערנען... גענוג, איה לערען
 מעהר ניט מיט איהם... איה וועל בעסער צאָהלען פאר איהם פראָפעסאָר וויל-
 דערמייערען. עס וועט זיין געזינטער פאר מיר, פאר איהם, און פאר דיר אויך...
 עמי, דו הערסט?

גרעגואַר (ביים טהיר): יעס, גוד ביי (אריין), רויכערט א סיגאר,
טראַגט א שעהנעם סמוקער) אה, איך הער, ווער ברומט דאָ מיר אונטער'ן
אויער? (צו אלבערט) העריין!

אפרים: הער, מילא, עס מוז דאָך זיין אן עק מיט דער יוניאָן. עס
קאָסט צעהן סענט פאָהרען ארויף און צעהן סענט אַראָב!

גרעגואַר: שפעטער! ציליע, נאָך ניט געקומען? עטי, קענסט זיי ניט
נעהמען אין דיינינג רום? טאָמער קומט אימיצער, זעהר שעהן, די רוישישע
גרינהאַרנס, שנאָרצירס.

ביילע: איך וואָלט שוין געוואָלט זעהן וואָס מען קען ביי דיר אויס-
שנאָרען.

עטי: נעהם דיין פיעדעלע און געה שפיעלען (אלבערט אָב). קומט,
איך וועל מאַכען טהעע, מיר האָבען אמת'ע רוישישע טהעע, פאָפּאָו'ס...
גרעגואַר, איך בין שולדיג, וואָס אלבערט וועט היינט ניט קענען גוט זיין
לעסאָן. ער האָט געפיהלט שלעכט, האָב איך איהם ניט געלאָזט לערנען...
(צווייגט זיך צו לאַכען) נו, קרעמענטשוג, לאָזט זיך ניט בעטען! (אפרים,
ביילע און עטי אָב).

גרעגואַר (קעמט דעם שנורכאַרד מיט א קליין בערשטעלע ביים שפּיע-
געל): אז ציליע איז ניטאָ אין שטוב, איז ניטאָ קיין אינטערעס אין דער
היים... אז זי איז דאָ, ווילט זיך רעדען, לאַכען, שפיעלען... דער טייפּעל זאָל
זי נעהמען, זי קריכט מיר פון קאָפּ ניט אַרויס... שפיעל איך, — מוז איך
דענקען פון איהר. בין איך ערגעץ — אייל איך זיך אַהיים צוליעב איהר...
זאָ וואָהר איך לעב... דאכט זיך שוין אן אלטע מויד און ברעקעלט זיך נאָך...
זי רייצט זיך נאָך מיט מיר... אָבער סוף כל סוף, וועל איך זיך מיט איהר
אַברעכענען... כע! כע! כע! נו, מען דאַרף געהן לערנען מיט מיין ווייב'ס
זוהן... (אָב, אין צווייטען צימער ביז) אָנפאַנגען! (אלבערט שפיעלט).

עטי (שליסט אויף די פּראָנטטהיר און קומט אריין שטיל): איך האָב
זיי געזאָגט, איך געה אין דעליקאַטעסען סטאָר און אליין האָב איך זיך
אריינגעכאַפט אַהער (הערט זיך צו). מיין האַרץ וועט צוריסען, ווען ער
לערענט מיט איהם און ניט לאָזען איז נאָך ערגער (הערט זיך צו). אַי, ער
שפיעלט ריכטיג... ער שפיעלט ריכטיג (הערט זיך צו און דיריגירט מיט'ן
פינגער, צושאָקלענדיג מיט'ן קאָפּ).

גרעגואַר (אין צווייטען צימער): עי! עי! טעמפּאָ! טעמפּאָ! כאָם!
באָלואַן! (דאָס פיעדעלע שפיעלט ניט, עטי זיפצט) נו, ווייטער! (שפיעלט)
איינס, צוויי, דריי, פיער! איינס, צוויי, דריי, פיער! קענסט ניט צעהלען
קיין פיער פערטעל? פערשטאַפטער קאָפּ! אָפּיציער! (דאָס פיעדעלע ווערט

עמי: ניין, ער איז געווען ניעדריגער פון דיר...
גרעגואר: ניט דאס מיין איך... זאג, דו וויסט וואס איך מיין...
עמי: זאל מיר גאט שטרעפן, אויב איך ווייס וואס דו מיינסט. אה,
גרעגואר, דער מאן איז שוין לאנג טויט...

גרעגואר: אבער דו האסט איהם ניט פערגעסען?
עמי: איך וויל ניט זאגען קיין ליגען; איך האב איהם ניט פערגעסען...
גרעגואר: איך פערשטעה שוין גוט, פארוואס דו קענסט איהם ניט
פערגעסען... מיר וועסטו ניט נארען! דו האסט געהאט איין ליעבהאבער, איך
האב געהאט פראקטיקע מיט צוואנציג אזעלכע ווי דו... איך ווייס שוין פאר
וואס דו האסט איהם ניט פערגעסען...

עמי: איך האב איהם ניט פערגעסען, ווייל איך האב איהם ליעב
געהאט.

גרעגואר: ליעב געהאט! אויסגעלאסענע פרוי! בוחלערין! (ניט איהר
א פאטש, איין אויגענבליק בלייבט זי איבערראשט).

עמי (כאפט בעטהאוווען'ס סטאטוע): וויעדער שלאגען? (וויל איהם
פלעטען דעם קאפ, ער דערשרעקט זיך און בויגט זיך צונויף. גיט א קוק אויף
איהם מיט פערזאכטונג). ניין, איך דארף ניט... (לאזט ארויס די סטאטוע פון
איהרע הענד).

גרעגואר: כי! כי! כי! האסט מיר אזוי דערשראקען, אז מיר ווילט
זיך לאכען, זא וואהר איך לעב, איך וויל ביז זיין און עס לאכט זיך.
כא! כא! כא! ביזט פלוצלונג געווארען ווי דער אלטער פריעדלענדער... כע! כע!
וויל איך האב ניט ערווארטעט, האב איך זיך דערשראקען... געשלאגען גאר? עס
איז ניט וואהר... איך האב אפילו ניט געמיינט... אזוי... עס האט זיך ארויסגע-
ריסען... עס האט דיר דען וועה געטהאן? ווייס איך, א גלעט געטהאן איבער'ן
בעקעל... זא וואהר איך לעב, איך האב ניט געמיינט. נו, נעהם און גיב מיר
צוריק צעהן פעטש (כאפט איהרע ביידע הענד און פאטשט זיך איבער די
באקען). אט אזוי! אט אזוי! דו זאלסט מיר ניט זיין טייער, וואלט מיר ניט
פערדראסען. אבער איך האב ניט געמיינט, זא וואהר איך לעב (קושט זי ליי-
דענשאפטליך אין די הענד, אין די באקען. אפרים און ביילע שטעלען ארויס
די קעפ דורך די פארטייערען און קוקען)...

ביילע: עמי, דאס ביזטו אזוי אין „דעלמיקאטעסען“ סטאר? אי, נאך
ניט אנגעקושט זיך.

אפרים: דער פראפעסאר שפיעלט אן אווערטיורע מיט דער פראפע-
סארשע... כע! כע!

עמי : איך הער און דערפאר דאנק איך דיר זעהר.
גרעגואר : יא ? נו, ביזטו שוין נישט ביז אויף מיר ?
עמי : ווער נישט מיר רעכט ביז צו זיין ?...

גרעגואר : קיין פרוי האָט נישט קיין רעכט ביז צו זיין... א פרוי האָט
נאָר רעכט צו לייעבען און צו זיין גוט (נעהמט זי צו זיך אויף די קניע) נו,
אז דו ביזט נישט ביז, גיב מיך א קוש אהער אין די ליפען אריין... אנדערע
פרויען האָבען אזוי לייעב מיינע ליפען, זיי בייסען מיך, ווען זיי קושען, נו !
(זי קושט קאלט) פון דעסטוועגען האָב איך א היבשע ווייבעל, זאָ וואָהר איך
לעב. איך ווייס, אנדערע זיינען מיר מקנא... און אז איך זעה, אז מען איז
מיר מקנא, געפעהלסטו מיר בעסער (אומארעמט זי). ווייסט וואָס, עמי קום
צו מיר א ביסעל (שטעהט אויף).

עמי : דיינע עלטערען ווארטען דאָרטען אויף אונז...
גרעגואר : א גרויסע זאך ! זיי קענען ווארטען... נו !...
עמי : מיר טהוט איצט אזוי וועה דאָס הארץ.
גרעגואר : וויעדער דיינע אלטע שטיק. נאָך נישט אויסגעלערענט ?
איך וויל וויסען : געהסט, צו ניין ?

עמי : יא ! איך געה, (זיפצט, ער זאָלט נישט בעמערקען און געהט).
גרעגואר : כע ! כע ! ניין ! איך האָב דיר נאָר געוואָלט אויספרוואַרען.
בין איך נישט דיין מאַן ? דארפסטו נישט טהאָן אַלץ, וואָס איך פערלאַנג ? קום
אהער ! זעץ זיך דאָ לעבען מיר. (זעצען זיך ביידע אויף א סאָפּקע) ע ! וואָס
האָב איך דיר געוואָלט פרעגען ? פריהער אז דו האָסט מיך א קוש געטהאָן,
זיינען דיינע ליפען געווען קאלט ווי אייז... זאָג מיר, איך וועל נישט ביז ווערען,
זאָ וואָהר איך לעב. גלאַט אזוי, מיר ווילט זיך וויסען... אז דו פלעגסט איהם
קושען....

עמי : אה, גרעגואר, האָסט זיך וויעדער דערמאָהנט ?...
גרעגואר : איך וועל נישט ביז ווערען. א יא, דיינע ליפען האָבען
דאמאָלס געברענט, הא ?
עמי : איך ווייס נישט.

גרעגואר : פלעגט ער דיר דען נישט זאָגען ? (שווייגט) ווייסט דען
נישט ? (אויפגערעגט) איך בין רוהיג. זאָ וואָהר איך לעב. גלאַט אינטערעסאנט
צו וויסען... ער האָט דיר געזאָגט, הא ?
עמי (נאנץ שטיל) : יא !

גרעגואר : זעהסט ! דו ! (בעהערשט זיך) זאָג דעם אמת, דו פער-
גלייכסט איהם אַמאָל מיט מיר ? ער איז געווען א געזונדער, א שטארקער,
א הויכער ?

עמי : פאפא, און וואָס האָסטו אלבערט'ן געבראכט ?
ראפאיל (קאלט) : אלבערט'ן ? פערגעסען... נא, קויה זיך אליין עט-
וואָס (גיט איהם קליין געלד).

גרעגור : פאפא, ווי געהט דאָס אויף דער פארמע ? ווארום איז די
שוויגער ניט געקומען ?

ראפאיל : אויף דער פארמע ? יא ! עס געהט אַל-דרייט. אלע זיינען זיך
צולאָפּען, האָט די שוויגער געמוזט בלייבען אין דער הויס. איך האָב געבראכט
נאטאש'ן... דו ווייסט, עמי, זי איז די לעצטע צייט אומעטיג און בענקט נאָך
רוסלאַנד, האָב איך זי געבראכט אין ניו יאָרק. אז ביי נאטאש'ן וועלען זיך
אַבלאָזען די הענד, געהט די גאנצע פארמע פראכאם ! נ, אז זי וועט זעהן
איהר עמי, ווערט זי דאָך שוין לעבעדיגער. און דערצו, מיר האָבען געהערט, עס
איז דאָ אין ניו יאָרק אַ רוסישע פראַוואַסלאָוונע קירכע, זאָל זי אָבדאוונען אַ
פאָר מאָל, ווי איהר גלויבען פאָדערט, וועט זי ניט בענקען... נ, און אונזער
מאָמועל ציליע ניטאָ דאָ ? (בייז) זיי שפאציערען דאָ אום אין אמעריקא !...
שפיעלט איהר שוין מחותן ?

ביילע : וואָס הייסט ער שפיעלט ? נ, און די יוניאָן ?
אפרים : איהר פערשטעהט ? איך, אפרים כליזמר, וואָס איך בין
כליזמר נאָך ז'פופא, איך דארף פריהער דערלאנגען אַ פראָשעניע, מען זאָל
מיר ערלויבען זיין אַ כליזמר, און אז מען וועט מיר ערלויבען זיין אַ כליזמר
דארף איך, אלטער כליזמר, האלטען עקזאמען אויב איך קען זיין אַ כליזמר,
און אז איך קען זיין אַ כליזמר, דארף איך אריינטראַגען 25 דאָלאַר, אז איך
מען זיין אַ כליזמר, און אז איך מעג שוין זיין אַ כליזמר דארף איך שטעהן
אויף דער אָטשערער, ביז וואָנען מען וועט מיך הייסען כליזמר זיין... אי, איך
בין שוין 40 יאָהר אַ כליזמר, אי, איך וויל עסען, אי, איך האָב ניט קיין 25
דאָלאַר ? ענטפערען זיי מיר : אַ יוניאָן ! אפרים קאפּעלמייסטער דארף בעטען
אַ ראָזשעניע ! געוואָלד, אין דער פינסטערער רוסלאַנד ווער עס וויל פיעדלען
פיעדעלט און דאָ אין דער פרייער אמעריקא דארף מען אַ ראָזשעניע !... אי !
זיי האָבען דאָך דאָרטען אין דער יוניאָן אזעלכע פארטאטשעס, כליזמר
מיט קלאָטשע אין די אויערען... שפיעלט מיט אַ האַלבען טאָן ניערריגער און
הערט ניט... פיוועל וואַרעניק האָט ביי מיר אין קאפּעליע געקלאפּט מיט טאָ-
צען, דאָ שפיעלט ער אלט... און גאָר-ניט ! אַ יוניאָן !

ביילע : געווען כל ימיו אַן עהרליכער מאַן... האָט זיך ניט געמישט...
פלוצלונג יוניאָן !

אפרים : איינער ביי זיי אַ גאנצער מאַכער אין דער יוניאָן, פרעג איך:
ברודער, זאָג מיר, וואָס איז סעפטימאָ אַקאָרד ? זאָגט ער מיר : סעפטימאָ

גרעגואר (בייז): אין אמעריקא דארף מען פריהער אָנקלאַפּען איידער מען געהט אַרײַן...

אפרים: נו'ם איך אַקאַרשט פריהער זיין אין אמעריקא... דיינע יונ- יאָנס לאָזען דאָך מיך ניט אין אמעריקא אַרײַן! אפרים כל־זמר קען דאָ גאָר קיין כל־זמר ניט זיין, וואָס איז דאָס אַ געזעץ פון פּאָליציי, צי פון קהל? (מען הערט אַ שטאַרקען גלעקעל, שפּעטער אַ גערויש).

גרעגואר: פּאָליציע! קהל! איך ווייס ניט, וואו וואַקסען אויס אַזעלכע מענשען. (אַלבערט לויפט אַרײַן מיט אַ גרויסען אימפּעט).

אַלבערט: אי, מאַמא! (אַ קוק אויף גרעגואר'ן און ווערט ענטשוויגען).

גרעגואר: וואָס איז דאָרט? באַלװאָן!

אַלבערט (צייגט מיט'ן האַנד): געקומען!... (מען הערט ראפּאָל'ס שטימע).

ראפּאָל: וואָס איז דאָס, זשמורקעס? וואו האָבען זיי זיך בעהאַלטען דאָרטען? (קומט מיט אַ סעמטשעל, נאָך איהם נאַטאַשאַ מיט אַ באַנקע וואַרעניע).

עטי (אויסער זיך פון פרייד): פאַפּאַ! (פאַלט איהם אויפ'ן האַלז) באַבושקאַ! ניאַניע! (קושט נאַטאַשאַ'ן, בלייבען ביידע צוזאַמען).

ראפּאָל: נו, וואָס מאַכט איהר דאָ? (דריקט די האַנד גרעגואר'ן) אַהאַ, דער מחותן דאָ... שלום עליכם... נו, מחותנת'טע, ווי שמעקט אייך אמעריקא?... מיינער געפּעהלט ניט, איהר שמעקט ניט...

אפרים: מחותן, איך האָב ערשט דערמאָנט, פאַר די שיפּס-קאַרטען קומט אייך...

ראפּאָל: אַה! פּוסטיאַקי! נו, עטי, זעהסט אויס גאַנץ היבש, די אויג- לעך גלאַנצען, די בעקלעך ברענען.

עטי: רויט מיינע באַקען? נו, יא, אַזוי איז דאָס אין פאַמיליען-לעבען: אַמאָל זיינען די באַקען בלאַס, אַמאָל רויט.

ביילע: אַזאַ באַנקע מאַלינע וואַרעניע ביי אונז אין קרעמענטשוג... אי, מחותן, מיר האָבען זיי ערשט געטראָפּען... קושען זיך, האַלזען זיך... אַ דעלימעקאַטעסען סטאָר.

ראפּאָל: אַזוי גאָר? הייסט עס, אַלל־רייט, האַ? נו, און וואָס הערט זיך אין קרעמענטשוג? דו, פּראָפּעסאָר, דיר האָט זיך געגלויסט מין פּענקאָווען סיגאַרענשפיץ, נא! וואָס דאַרף איך איהם אין דאָרף? (גיט איהם אַ טייערען סיגאַרענשפיץ).

גרעגואר (ענטציקט): דאָס איז אַ פּרעזענט, איז אַ פּרעזענט... (אַלבערט קוקט נייגעריג).

ער ! (אויפגערענט) וואו איז דיין פיעדעל ? נו'ם איך זעהן, אויב דו וועסט קענען אזוי ווי איך שפיעלען „יעכאו קאזאק“ מיט וואריאציעס ? (כאפט דאס פיעדעלע) יא, יא, לאָמיר זעהן (אלע לאכען). ער איז זעהר אויפגערענט. ווי ער הויבט אָן שפיעלען קומען : סאמואיל, ציליע און אלבערט).

גרעגואַר (מיט אַ איראָנישע מינע) : שש ! קאָנצערט (אלע זעצען זיך, סאמואיל נעהמט אלבערט'ן אויף די קניע און קושט איהם).

אפרים (שפיעלט מיט געפיהל, האלט זיך מאיעסטעמיש, די וואריאַציעס שפיעלט ער מיט קונצען) : נו, עטי, וואָס זאָגסטו ?

עטי : עס איז גוט : אָבער מען דארף אויסהערען ביידע צדדים.
ראפאיל : בראַוואָ ! כאָ ! כאָ ! (פערקנייטשט דעם שטערען) די אלטע זיינען גאָר-ניט, נאָר זיי זיינען די בריות... מיר אלטע געפעהלען זיי ניט... נו, וואָס וועלען זאָגען די יונגע ארטיסטען ?

גרעגואַר : אנו, ציליע, זעץ דיך אונמיסטען צו דער פיאנאָ... איך האָב שוין לאנג פאָר'ן פאפא ניט געשפיעלט און איך בין יעצט אויפגעלעגט צו שפיעלען, זאָ וואהר איך לעב, זעץ דיך ! זעץ דיך ! (זעצט זי אַנידער מיט געוואלד און זאָגט איהר שטיל) טהייערע, איך האָב שוין דאָ געבענקט נאָך דיר. (לויט) יא, די זעלבע זאך. (גיט איהר נאָטען. זיי שפיעלען די ערשטע טייל פון „קרייצער'ס סאָנאַטא“).

ראפאיל (פערטראכט) : ע, אלטער, הפנים מיר זיינען טאקע אויף צרות... הם ! טשאַרט וואָזמי !...

עטי (שטיל צו נאטאשא'ן) : ווען ער שפיעלט האָט ער גאָר אַן אַנדער געזיכט... און דאָן פערגעס איך אַלץ...

ראפאיל : וואָס האָבען זיי דאָס געשפיעלט, עטי, דו ווייסט ניט ?
עטי : איך הער אָפט פון דיינינגרום ווי זיי רעפּעטירען דאָס און וואָס דאָס איז, האָב איך ניט געפרעגט.

גרעגואַר : כע ! כע ! אדרבה, זאָל דער הער קאפּעלמייסטער זאָגען וואָס דאָס איז.

אפרים : אמת, עס איז מיר ניט בעקאנט, אָבער אַ וואוילע זאך. דער מענש וואָס האָט דאָס געשריעבען זעהט זיך אָן, האָט געקענט קאָנטראָפּונקט. גרעגואַר : אזוי ? קאָנטראָפּונקט ? (צום שווער) דאָס רעפּעטירען מיר מיט ציליע'ן קרייצער סאָנאַטא פון בעטהאָווען.

אפרים : אה, קרייצער'ס סאָנאַטא ? קיין מאָל ניט געהערט.
סאמואיל : קרייצער סאָנאַטא ? איך האָב עס באלד דערקענט. איך האָב ריעזע סאָנאַטא געהערט אָהן אַ גוזמא טויזענד מאָל. ווי איך בין אַ איד ! בעטהאָווענ'ס קרייצער סאָנאַטא, וואָס טאָלסטאָי האָט אָנגעשריעבען. נו, יא !...

אקאָרד איז : אויב דו וועסט זיין א סקעב, וועט דיר א רוח אין טאטענ'ס ערד אריין ! יוניאָן !

גרעגואַר : סעפטימאָ אקאָרד ! דו וויסט זעהר פיעל פון סעפטימאָ אקאָרד... עס איז ניט קרעמענטשונג... דאָ פאָדערט זיך יוניאָן, דאָרף זיין יוניאָן...

ביילע : עס איז גרינג צו זאָגען, אז מען האָט א פולען מאָגען.
ראַפאַיל : אויב עס וועט זיך האַנדלען גאָר פון די 25 דאָלאַר, זאָגט מיר... מיין פארמע עסט סיי ווי סיי אויף אַלץ, וועט איהר אַנקומען מיט א 25-ער וועניגער.

ביילע : אז מיר האָבען שוין יא אייער 25-ער, פאַר וואָס זאָל עס זיי אַנקומען ! א ריס פונ'ם האַרצען, אין שטוב ניטאָ קיין קאָטשערע, ניט קיין לאָפּעטע.

אפרים (צום זוהן) : יוניאָן גאָר ! פאַר וואָס לאָזט מען דיר שפּיעלען ? בריות ! זיי קוועטשען דעם קבצן מיט די אויסגעדראָרטע געדערים, זאָלען זיי קוועטשען דעם, וואָס האָט פולע קישקעס.

גרעגואַר : וואָס גלייכסטו זיך צו מיר? איך בין ניט קיין כל־זמר, איך בין אַרטיסט. און וויעדער, אין אַמעריקא דאָרף מען האָבען שכל. איך האָב אַנדערש געהאָן... ווי איך בין געקומען, באַלד געדונגען א רייכע סטודיע, אין אלע מוזיקאלישע צייטונגען גרויסע רעקלאַמען, ניט געהאט קיין שילער און דאָך ניט גענומען ביליגער פון פינף דאָלאַר פאַר א שטונדע, זאָ וואָהר איך לעב. דערפאַר שלאָגט מען זיך יעצט איבער פראָפּעסאָר גרעגואַר פיעדלער, איך שפּיעל ערשטע פיעדעל אין דער סימפאָניע ; בין דירעקטאָר פון א קוואַרטעט, בין קאָנדוקטאָר אין א רייכען מוזיקאלישען פּעראַיין. מען דאָרף פערשטעהן...

ביילע : ביזט א קאָנדוקטאָר אויך ? נעהמסט די בילעטען, ווי אויף דער טשוהונקע ?

גרעגואַר : טשוהונקע ? קאָנדוקטאָר הייסט דיריזשער, קאָפּעלמייסטער (מען קלינגט, אַלבערט אָב).

אפרים : א גרויסע זאך ! איך בין געווען קאָפּעלמייסטער, אז דו ביזט נאָך אומגעלאָפּען מיט א סמיק פון הינטען... ביזט א חכם אין אַמעריקא, ווייל דיין שווער איז דער גרויסער פריעדלענדער, איך קען ניט זיין אזא חכם, איהר טאטע איז געווען טרייטעל סופניק. ער איז אַן אַרטיסט ! און איך בין א קאָטשקע, א כל־זמר ! ניש'קשה, לאָמיר זיך נאָך פּערהערען ! יא, יא, לאָמיר שפּיעלען פאַר אידען, וועלען מיר זעהן וועמעס פיעדעלע וועט א צופ טהאָן ביים האַרצען. איך בין א כל־זמר און ער איז אַן אַרטיסט, א „ווירטאָהוּ" איז

עסט איהם, אי, קינדער, קינדער... טס... (ראפאיל מיט א סארוועטקע געהט, קייענדיג).

ראפאיל : איך האָב פערשטאַנען, אז דו, נאַטאַשא, ווילסט זיי איינ-רעדען... וואָס-זשע, מען דאַרף זיי נאָך בעטען ? סאַמואַיל'ן געפעהלט בעסער דאָ זיין אַ קנעכט...

סאַמואַיל : פאַפּא, איך בין יעצט אן איידזשענט ביי געהמאַשינען... ווען נאָר צוויי מאַשינען אַ וואָך, איז שוין 39 דאָלאַר. היינט, ווי זיס דאָס איז, וואָס איך פערדיען זיך אַליין און פערלעב זיך אַליין... 39 דאָלאַר אַ וואָך איז אויך געלד, ווי איך בין אַ איד. ניין, האָ ?

ציילע : נו, יא, און ווען דערצו שיקט נאָך די מאמע אַ פאָר דאָלאַר, קען מען שוין לעבען.

ראפאיל : דו, איידזשענט, ווייסט ניט, וואו די רוסישע קירכע איז ? נו, און דו, ציילע, דו מאכסט דאָ אויך אַזעלכע גליקליכע געשעפטען ? זעהסטו, דיר וועל איך יא זאָגען... ע... איך דאַרף דיר ניט בעטען... (ביז) מיינע שונאים וועלען ניט דערלעבען, איך זאָל וועמען בעטען ! עס קומט אימיצער, רעדט צו מיר, איך פערשטעה ניט... אָדער אַמאָל אַנשרייבען אַ פאָר ווערטער. עס איז אַ גרויסע בעל-הבית'ישקייט... איך וועל דיר צאָהלען וויידזשעס, ווי אַ פרעמדער...

נאַטאַשא : דער פאַפּא מעלסט אַליין די בהמות, און יונגע קינדער זאָלען זיך פוילען.

ראפאיל : זאָנטיקעס מיט קאָרסעטען מיט האַנדשוה קען מען דאָרט אויך טראָגען... די מאמע געהט ניט אַרויס אויף דער טעראסע אָהן אַ וואואַל. **ציילע :** וואָס וועל איך זיצען דאָרט אין דער בערלאָגע ? דאָ אין ניו יאָרק, מען זעהט מענשען, מען לעבט. פון פיאנאָ לעסאָנס פערדיענען דאָ געלד אַזעלכע, וואָס ווייסען ניט מיט וועלכען פּינגער מען קלאַפט „דאָ“ און מיט וועלכען „רע“. איך בין אַ פיאַניסטקע.

ראפאיל (ביז) : ווילסט דאָ אין ניו יאָרק קלאַפען דאָ און רע מיט די פּינגער ? מאַמעל, דו וועסט פאָהרען אַהיים !

ציילע : שרייט ניט אזוי, מיסטער פריעדלענדער... מיינט ניט, עס איז ראסעיע. ניט קרעמענטשוג איז דאָס — מיר זיינען אין יונייטעד סטייטס אָוו אַמעריקא ! (אָב).

נאַטאַשא (פערברעכט די הענד) : אָה, גאָט אין הימעל !

ראפאיל : דו הערסט ? עס איז ניט ראסעיע ! פאָטער און מוטער — דאָס איז אין ראסעיע, דרך ארץ פאר עלטערע — דאָס איז אין ראסעיע, פאָמיר-ליען-עהרע — דאָס איז אין ראסעיע, פאר גאָט מורא האָבען — דאָס איז אין

עמי (פאר זיך): קרייצער'ס סאָנאַטאָ! דאָס בוך... אה! מען וועט עס אַמאָל דאַרפֿען געפינען און ענדיגען...

ציליע: נו, ווי געהט עס, פאפא? העלאָ!

ראפאיל: העלאָ! העלאָ! עמי, מיר חלש'ט דאָס האַרץ, האָסט אפּשר אַ ביסעל בראַנפֿען, האָ?

גרעגואַר: אה, פאפא, געוויס, קומט אין דיינינג־רום. איך וועל אויך געהען אַ ביסעלע, זאָ וואָהר איך לעב. עמי, מיר האָבען נאָך די אַנטשאַסען, וואָס איך האָב געקויפט פאַר זיך?...

עמי: קומט אלע. (צו גרעגואַר'ן) דיינע אימפּאָרטירטע אַנטשאַסען? דאָס וואָס דו קויפט פאַר זיך, בלייבט שטענדיג נאָך פאַר דיר. (גרעגואַר געהט פריהער, עמי געהט ביילע'ן און געהט, ראפאיל געהט מיט אפּריס'ען).

ראפאיל: ברודער, די אַלטע האַלטען נאָך ביי „יעכאוּ קאַזאַק“ און די יונגע האַלטען שוין ביי „קרייצער'ס סאָנאַטאָ“. ע! זיי זיינען גרויסע חכמים און קליינע מענשעלעך (ביידע אָב. ציליע, סאַמואַיל, נאַטאַשאַ בלייבען).

נאַטאַשאַ: וואָס-זשע קינדער, איהר קלייבט זיך גאָר ניט צוריק אהיים? אויף דער פאַרמע איז אַ ראַזאַרעניע... פרעמדע ראַבאָטניקעס קענען ניט זיין טרייע... ניטאָ קיין אייגענער מענש... דער אַלטער געהט אַראָב פון זינען. איך ווייס, די הויפטזאַך וואָס ער איז געקומען איז וועגען אייך... ער וויל זעהר איהר זאָלט לעבען מיט איהם אין איינעם.

סאַמואַיל: מיר איז דאָ 70 טויזענד מאָל בעסער ווי דאָרטען... דאָ בין איך אַליין אַ מענש און וואָס דאָרטען? זעצען קאַרטאָפֿלעס? שעהנע בויזנעס (געהט אלבערט'ן, שטיפּט מיט איהם).

ציליע: נאַטאַשאַ, איך וויל אויך בלייבען אין שטאָדט אויף שטענ־דיג. דאָרט איז לאַנגווייליג.

נאַטאַשאַ: דאָרט איז ניט גוט? פאָטער אין הימעל! איך שטעה אויף אין דער פריה, די ליכטיגע זון שיינט, מיט דער האַנד צו דערלאַנגען אַ קלאָרען טייך, אַרום שטוב בוימער, עפעל, באַרען, וויינשעל, אויפ'ן בערגעל אַ וואַלד: באַזשע בלאַגאָדאַט. פיש, אויבסען, פרוכטען, האַלץ, לאַנד! ווען מען גיט אונזערען אַ מוזשיק אַזאַ געשאַנק פון גאָט, וואָלט ער דאָך געפאַלען אויף די קניע, וואָלט געקושט די מוטער־רער און בעגאָסען זי מיט טרערען פון דאַנק־באַדקייט... דאָ אין שטאָדט קאָכט ווי אין די קעסלען פון גיהנום און דאָרטען איז רוהיג... דער אַלטער האָט קיין הילפע. ער פערשטעהט ניט זייער שפּראַך און ווייס גאָר ניט אין דער ווירטהשאַפט. ער שווייגט און אַרבייט שווער, אָבער אָהן נוצען, און די באַריניע וויל דאָרטען ניט זיין, טאָטשעט איהם,

נאטאשא: דער פאפא, דאכט זיך, אזא קלוגער מאן און זעהט ניט...
 ער מיינט, דו ביזט גליקליך... מען דארף איהם עפענען די אויגען...
עמי: ניין, ניין, ניאניע, בעוואהרע גאט, ער האט גענוג צרות און
 יסורים אָהן מיר.
נאטאשא: עס איז יעצט ניט אזא אונגליק. צוגעהט זיך נאָכ'ן אידישען
 זאקאן.

עמי: ניין, ניאניע, עס וועט נאָר ברענגען אלעמען שאַנדע און שמער-
 צען און קיין גליק וועט עס מיר ניט ברענגען. דער פאפא האט איין טרייסט,
 איין פרייד, דאָס אַם וועניגסטען איך בין גליקליך, וואָרום זאָל איך ביי איהם
 זיין איינציגע טרייסט רויבען? מיין קינד האט יעצט אַ פאָטער און ווייס ניט
 פון קיין זאך, איהם קאָסט טייער אזא פאָטער, אָבער וואָס זאָל מען טהאָן, אז
 די וועלט פאָדערט עס? יעצט שווייגט ער, זאָגאר זיינע עלטערען, קיינעם
 אין דער וועלט האט ער נאָך ניט געזאָגט, אז דאָס איז ניט זיין קינד. ווען
 אָבער עס וועט אַרויס אַ סקאנדאַל, אַן אַמעריקאַנער שמוציגער דייוואָרס לויט,
 וועט די גאַנצע וועלט זיך אָנהויבען גריבלען אין מיין פערגאַנגענהייט... דאָס
 קינד וועט ליידען פאַר מיר, דער פאפא וועט האָבען נייע בזיונות... און ער
 האט דאָך אזוי פיעל געאַפּפערט אום אלץ צו פערדעקען... און וואָס קען איך
 ערוואַרטען? בלייבען אַ גרושה אויפ'ן פאָטער'ס האַלז? אָדער געהן זוכען
 אַן אַנדערען, אַ בעסערען? אי, ניאניע, וואו זיינען די בעסערע, וואו? און איז
 דאָס שעהן פון אַ פרוי: פריהער האָבען אַ געליעבטען, נאָכדעם האָבען אַ
 מאַן, נאָכדעם אויסבייטען דעם מאַן אויף אַן אַנדערען? אזוי ווי ציגיינער
 בייטען פערד אויף אַ יאָריר. ניין! ניאניע, מיר איז בעשערט צו ליידען,
 דולדען און שווייגען, אזוי האָב איך פערשפּראָכען... ניאניע, עס איז אזא
 וועלט, פאַר איין אויגענבליק פרייד מוז מען בעצאָהלען מיט אַ גאַנצען
 לעבען וועהטאָגען, — פאַר איין זיסע האָפענונג — מיט אַ גאַנצען אָקעאַן
 טרערען (וויינט). אי, ניאניע, איך זאָל דיך ניט האָבען, פאַר וועמען אין דער
 גאַנצער וועלט וואָלט איך געקענט אויסוויינען מיין ביטער האַרץ. (פאלט צו צו
 איהר און וויינט).

נאטאשא: דיטיאטקא, קינד מיינס, אַרימע שעפעלע מיינע (ביידע
 וויינען).

גרעגואַר (פון אַנדערען צימער): עי, עמי, נאטאשא, וואו זיינען זיי
 דאָרט?

עמי: ניאניע, געה אַהין געשווינד, איך וועל אַריינלויפּען אין זיין
 צימער אויסוויינען זיך אין דער שטיבל... איך וויל ניט, מען זאָל זעהן מיינע
 טרערען (אָב אין גרעגואַר'ס צימער. גרעגואַר קומט).

ראסעיע, — האָב זשע מורא פאַר'ן רוח — דאָס איז אין ראסעיע. אַ הפקר וועלט! וואָס איינעם פאלט איין אין זיין פערדישען קאָפּ, דאָס טהוט ער, אי! (סטראשעט מיט'ן קולאָס).

סאַמואַיל: פאַפּא, וואָס דארפסטו די פאַרמע? מיט דיין קאפיטאַל קענסטו דאָ אין ניו יאָרק פיהרען 77 טויזענד געשעפטען. מיין גענעראלנער אנענט האָט געשפיעלט אויף דער בירזע ווען עס איז געווען די פאַניקע, האָט ער פונקט אין 65 מינוט פערדיענט פיער און אַכציג טויזענד דאָלאַר, 84 טויזענד ביז אַ סענט, ווי איך בין אַ איד.

ראפאיל: איך בין ניט געקומען אַהער מאַכען קאפיטאַל פון שווינדעל און רויך. איך האָב געקויפט אַ פאַרמע און האָב געזאָגט, איך וועל אַליין אַרבייטען, וועל איך אַרבייטען דאָרט ביז איך וועל פאַלען צו דער ערד און וועל שטאַרבען! סוויני! פאָרלעצי! (אַב).

נאַטאַשאַ: מען זאָגט געבילדעטע מענשען גלויבען ניט אין גאָט, האָבען זיי סאָוועסט.

סאַמואַיל: ניאניע, ווי קומסטו צו פערשטעהן אַזעלכע זאכען? אַ באַי פון דריי יאָהר ווייסט דאָ אין אַמעריקאַ 20 טויזענד מאָל מעהר פון דיר (עטי קומט).

עטי: ניאניע, סאַמואַיל, וואָס זיצט איהר דאָ?
נאַטאַשאַ: בלייב דאָ, עטי, איך דאַרף דיר עפעס זאָגען.
עטי: זעהסט, ניאניע, סאַמואַיל איז אַלבערט'ס בעסטער פריינד.
אַלבערט: איך האָב קיינעם ניט אַזוי ליעב, ווי אַנקעל סעם, קיינעם ניט.

סאַמואַיל: מיר דאַכט זיך, איך זאָל האָבען 97 אַזעלכע זיהן, וואָלט נאָך ניט געווען גענוג פאַר מיר... קום, מיר וועלען פאַהרען אין דיינינג-רום (נעהמט איהם אויף די פלייצעס) נא, האָרוי, הי! הי! הי! (הירושעט ווי אַ פערד און לויפט. אַב).

נאַטאַשאַ: עטי, זיי ווילען דאָך ניט פאַהרען צוריק... אי, מיר דוכט זיך, אַז ציליע... וואָס קען דאָ ציליע'ן אַזוי אויפהאַלטען?
עטי: איך ווייס ניט, ניאניע.

נאַטאַשאַ: איך ווייס, דו האָסט זיך פיינד צו קלאָגען... אָבער זייערע אויגען האָבען גערעדט, ווען זיי האָבען דאָ געשפיעלט... הייליגער גאָט! אַ שוועסטער!

עטי: דאָס האָט זיך דיר אויסגעדאַכט, ניאניע.
נאַטאַשאַ: אי, עטי, דו קוק זיך צו בעסער.
עטי: וואָס פאַר אַ רעכט האָב איך זיך צו צוקוקען.

עמי : יא, איך האָב דיר געוואָלט פרעגן : דו וועסט פאָהרען מיט'ן פאפא אהיים ?

ציליע : ניין, איך וועל ניט פאָהרען.

עמי : דעם פאפא איז דאָרטען זעהר שווער צו זיין אליין.

ציליע : איך קען ניט אייביג לעבען פאר'ן פאפא, איך וויל לעבען פאר זיך אליין אויך.

עמי (רוהיג) : יא ! פאר זיך אליין אויך. ציליע, אויב דו ווילסט לעבען פאר זיך אליין אויך, דארפסטו זיך ניט זשענירען, ניט בעהאלטען זיך. האָסט ליעב מיין מאן ? (ציליע : אי !) יא, האָסט ליעב מיין מאן, לאָמיר באלד ארויסרופען אהער דעם פאפא, גרענוואר'ן און לאָמיר זיך דורכרעדען ווי מענשען, ווי אזוי מען זאָל אלעס ענדיגען אָהן סקאנדאלען און אָהן בזיוניות. ציליע : וואָס ? ווער האָט עס דיר געזאָגט, אז איך האָב ליעב דיין מאן ? גאָר ניט, א שוואַנער ... אן אייגענער ...

עמי : אויב דו האָסט איהם ניט ליעב, איז ערגער פאר דיר, דערווייל מיין ניט, אז איך בין בלינד. איך האָב פריהער געזעהן און האָב געזעהן איצט ... שרעק זיך ניט, איך וועל צו דיר ניט האָבען קיין טענות, נאָר זאָל ער מיר פריהער געבען א גוט ... ער זאָל אפילו ליעב האָבען א פרעמדע פרוי, וואָלט איך איהם קיין מאָל ניט געשטאנען אין וועג. ווער רעדט נאָך א שוועסטער. אָך, זאָל זיין מיט גליק. אָבער אין אן אָרענטליכען וועג, ניט ווי אויסגעלאסענע מענשען ...

ציליע : זי רעדט פון אויסגעלאסענע מענשען ! דו האָסט געמעגט האָבען א ליעבהאָבער ? וועמעס קינד איז דאָס ? ער האָט מיר אלץ דער- צעהלט וועגען דעם קינד ! האָסט ניט אָבגענאָרט די גאנצע וועלט ... הא ? יעצט פערשטעה איך, ווארום איך, און זאָגאר דער פאפא, אלע האָבען דאָס קינד ניט ליעב ? ...

עמי : איך בעשולדיג דיך ניט, חלילה, אין דעם, אז דו האָסט ליעב מיין קינד, — ניין, איך זאָג, דו האָסט ליעב מיין מאן.

ציליע : דו האָסט געמעגט, מעגען אנדערע אויך. אזא ווי דו האָט ניט קיין רעכט צו רעדען און האָבען פרעטענזיעס ...

עמי : ווער זאָגט דען דיר, דו מעגסט ניט ? איך רעד ניט און האָב ניט קיין פרעטענזיעס ... ציליע, איך וועל ניט דערלאָזען צו אזא מיאוס'ען סקאנדאל ! צוויי שוועסטער ... ראפאיל פריעדלענדער'ס ביידע טעכטער ! אויף זיין אלטען גרויען קאָפּ נייע שאַנדע און שמאץ ? ניין ! אָדער דו פאָהרסט באלד מיט פאפא אהיים און אלץ איז ביי אייך געענדיגט, אָדער ... ציליע (אויפגערעגט) : ניין ! איך וועל ניט פאָהרען !

גרעגואַר : ביזט דאָ אַלײן, נאטאַשא, עטי, ניטאָ דאָ?
 נאטאַשא : ניין, קומט, מיין הער, אהין, צו דער גאַנצער קאָמפּאַניע.
 (ציליע לויפט אַרײַן) ציליע, וויעדער קאָנצערט? אי, באַרעמעהערציגער גאָט
 (אַב).

גרעגואַר : ציליע, איך וויל ניט דו זאָלסט פאַהרען. איך וויל ניט!
 דו הערסט?

ציליע : נאר, איך האָב געזאָגט, איך פאַהר ניט, זאָלען זיי זיך אפילו
 שטעלען אויפ'ן קאָפּ, וועל איך שוין ניט פאַהרען. קום אהער גיכער, איך וויל
 אַרײַנבאַפען אַ פאַר קושען... אי! ווען מיר האָבען געשפּיעלט די סאָנאַטא, האָב
 איך זיך פּלוצלונג דערמאָהנט, ווי טאָלסטאָי שילדערט דעם אײַנדרוק
 פון דעם שפּיעלען אויף זײַנע העלדען... מיין האַרץ האָט פּלוצלונג אָנגעהויבען
 פאַכען און די זיסע טענער האָבען זיך צונױפגעגאָסען מיט'ן פייער פון דײַנע
 אויגען... דו זאָלסט אײַביג שפּיעלען, וואָלט איך דיך אײַביג ליעב געהאַט.
 (קושט איהם און בייסט).

גרעגואַר : אי! האָסט מיר וויעדער שיער ניט אָכגעביסען אַ ליפּ,
 זאָ וואָהר ווי איך לעב (אומאַרעמט זי, עטי קומט צוריק, בלייבט שטעהן
 איבערראשט. זיי בעמערקען זי ניט און בלייבען געאַרעמט).
 ציליע : איך בין ניט ווי די צוקראַכענע ווייבעל דײַנע. איך ווײַס, ווי
 אַן אַרטיסט האָט ליעב געליעבט צו זײַן.

גרעגואַר : נאָך ווען איך האָב עטי'ן גענומען, האָב איך שוין אַ טראַכט
 געטהאָן : די שוועסטער וועט אויך זײַן מײַנע, זאָ וואָהר ווי איך לעב... ציליע,
 אזוי פּיעל צײַט אַוועק און...

ציליע : רעד ניט, דאָס מאַכט מיר דול, איך האָב מורא.

גרעגואַר : די יוגענד געהט אַוועק... וועסט נאָכדעם חרטה האָבען,
 וועט זײַן צו שפּעט.

עטי (גאַנץ רוהיג) : איהר זײַט גאָר דאָ?

גרעגואַר (מאַכט זיך גלייכגילטיג) : יא, עטי, מיר זײַנען דאָ... ציליע
 איז מיר שולדיג געווען אַ קוש, האָב איך זי אַרויסגערופען... אזא שוויין! זי
 האָט מיר אָכגענאַרט... זי בײַסט זיך גאָר.

עטי (שמייכלט) : אָבנאַרען און בײַסען! הם!... ציליע, נאָך וואָס
 זאָלסטו דאָס טהאָן? קומט, דער פּאַפּא איז דאָרט אַלײַן. (גרעגואַר און ציליע
 געהען פריהער, עטי נאָך זײַ. שוין בײַ דער טהיר זאָגט זי גאַנץ רוהיג) יא,
 ציליע, איך האָב דיר עטוואָס געוואָלט פרעגען (ביידע שוועסטער בלייבען).

ציליע : האָסט מיר געוואָלט פרעגען עטוואָס?

דריטער אָקט.

(נאָכט, עס ברענגען לאַמפּען. אַ גרויסער זאַל ביי פּריעדלענדער'ן אויף דער פּאַרמע אַ טרעפּ מיט אַ קאַרפּעט פּיהרט אויפ'ן צווייטען שטאַק. טהירען רעכטס און לינקס. צוויי זעהר גרויסע פענסטער, דורך וועלכע מען זעהט בוימער און געביידע, פּער-וואַרפענע מיט שנעע. פּערשיעדענע אַלטע און נייע מעבעל, גרויסע שטרויענע ראָקונגדטשערס, אַ פּיאַנאָ, אויף וועלכער עס ליעגט גרעגואַר'ס פּיעדעל און אַלבערט'ס קלוינע פּיעדעלע. ביי די ווענד גרויסע בייטשען, שטעקענס צום פּישען, שפּאַנגעצייג, אין הינטערגרונד עטליכע נייע באַרלעך. פּיעל גרויסע קאַסטענס מיט ביכער. נאָטאָשאַ זיצט ביים פענסטער און קוקט ווי דער שנעע פאַלט. ע טי זיצט אויף דער ערד נעבען די קאַסטענס. שלעפט פון זיי ביכער, בלעמערט זיי און לעגט נעבען זיך... שוין פּיעל ביכער נעבען איהר.)

נאָטאָשאַ: דאָנק דיר, פּאָטער אין הימעל. דערלעבט קריסטמאס, ראָזשדעסטוואָ קריסטמאָוואָ. מען זאָגט, ביי אונז דאָרט אין דער היים וועט קריסטמאס זיין ערשט מיט צוועלף טעג שפּעטער; וואָס האָבען זיי קיין צייט ניט, די אַמעריקאנער? נאָר זיי לויפּען! איך בין ניט קיין געלערענטע און איך פּערשטעה ניט, פאַר וואָס איז אונזער ערלעזער אין אַמעריקא געבוירען פריהער און אין רוסלאַנד שפּעטער. אי, ביי אונז דאָרט אין דער היים, איז היינט דער סאָטשעלניק. מען עסט קאַלטע קוטיא מיט פּלאָמען-קיסעל... די גלאָקען קלינגען און שאַלען, ליעדער טראָגען זיך פון איין דאָרף צום אַנדערען... יונגע פּאַרלעך פּאַהרען אום אין שליטענס מיט פּרעהליכע געשרייען און פיהרען וועטשערע צו זייערע עלטערען. גאַנצע פּאַרטייען געהען פון שטוב צו שטוב און זינגען קאַליאָדקעס (זינגט) „סיאָלאַ זויערדא נא וואסטאַקע אי שלי טרי וואלכוואיי... פּערגעסען. פּאָטער אין הימעל, פאַר'ן שנעע דאָנק איך דיר... עס דערמאָהנט די פּערגאַנגענהייט, די היימאט, און דאָס האַרץ טהוט וועה און עס איז גוט... עס קען זיין, אז דער זעלכער שנעעלע איז פאַר-איאָהרען געלעגען אויף אונזערע סטעפּעס דאָרט... ווייט... און היינט פאַלט ער פון הימעל דאָ... (קוקט זיך אום) זעה נאָר, ווי זי האָט זיך פּערטיעפּט... קינד, וואָס זוכסטו דאָרטען?

עמי: אָה, ניאניע, דינעזע ביכער דערמאָהנען מיר די אַמאָליגע גליקליכע יאָהרען, ווען איך בין געווען זאָרגלאָז, ווען איך בין אין די לאַנגע ווינטער-

עמי: דאן דארף ער מיך גט'ען און דיר נעהמען! באלד, שוין דארף אלץ ווערען געשלאסען! (שרייט אין טהיר) פאפא! גרעגואר! אהער געהט!

ציליע: וואָס טהוסטו? ביסט אַראָב פון זינען?

עמי: מיר וועלען עס באלד ענדיגען... ציליע, איך האָב ניע אין מיין לעבען ליעב געהאט שפּאַס צו מאַכען! (אין טהיר) פאפא, דו געהסט? ציליע (דערשראָקען): ניין, ניין! גאָט איז מיר דיר, וואָס טהוסטו? ניין, ניין!...

עמי: אָה, ניין! דאן שווער מיר, גיב מיר דיין עהרענוואָרט, דיין האַנד אז דו פּאָהרסט און ביי אייך איז אלץ געענדיגט. (שווייגט) ניין? אָט זיינען זיי אלע דאָ. (ראַפּאָל, גרעגואַר, נאַטאַשאַ, נאָכדעם אַפּריס מיט בייַלען, סאַמואַל מיט אַלבערט'ן).

ראַפּאָל: נו, (אַ קוק אויף עמי'ן) וואָס איז, עמי? האָ?

גרעגואַר: וואָס איז דאָ געשעהן? (דערשראָקען, אלע פּערוואַנדערט).

אַפּריס: אייגענע שוועסטער, מסתמא, זיך אַביסעל צודראַפּעט...

נאַטאַשאַ: יא! אייגענע שוועסטער. גאָט אין הימעל...

ראַפּאָל: איך פּרעג דאָך, וואָס איז דאָ ביי אייך פּאַרגעקומען?

עמי (רוהיג): נו, ציליע? (ציליע קעמפּט מיט זיך און גיט איהר ענדליך די האַנד).

גרעגואַר: וואָס איז דאָס אַזוינס?

עמי (מיט אַ שמייכלעך): הם, וואָס איז דאָרט אַזוינס? גאָר נישט.

ציליע פּאָהרט אַהיים מיט'ן פאפא... יא! אַהיים, אַהין, אויף דער פאַרמע! (ציליע פּערדעקט איהר געזיכט און וויינט ביז).

(פ א ר ה א נ ג.)

נאָר ניט. אין ניו יאָרק איז דאָ אַלצדינג, אָפּעפּע, קאָנצערטען, רוסישע באַלען... אַי, איך געה דאָ אויס ווי אַ וואַקס.

ביילע: וואָס רעדט איהר, מחתנת'טע? איהר בליהט דאָך ווי אַ יונגער וויינשעל-בוים...

אפרים: הלואי אויף אלע אידען געזאָגט געוואָרען, קיין עין הרע, ווי אַ גוטער קאָנטראַבאַס.

עמי: מאַמא, מיר האָבען אין קרעמענטשוג אויך ניט געהאַט קיין אָפּערע און דו ביזט דאָרט, חלילה ניט אויסגעגאַנגען ווי אַ וואַקס.

אפרים: אי, עמי, וואָס גלייכסטו? אַ קלייניגקייט קרעמענטשוג? אַ כּרף! וויפּיעל אידען קיין עין הרע, די כאָר'שול, גור אריה'ס קאָזארמעס: פּס! היינט למשל דאָרט חנוכה-צייט לאַטקעס, משקה, אַ קערטעל, גענוענע גריווען. דאָרטען לעבט מען... אי, אי!

חנה: און דאָ לעבט מען ווי אין אַ וואַלד... איהם האַרט עפעס פאַר אַן אנדערען?...

עמי: אָה, ווען איהם זאָל ניט האַרען פאַר אַן אנדערען!... ער וואַלט געווען גליקליכער...

חנה: איך ווייס? איך זעה אנדערע מענשען ניט רייך, אָבער עס איז זיי גוט... מען לאַכט, „אַ בליזמר, אַ בליזמר“, אויך ניט קיין יונגער מאַן און פול מיט לעבען, לאַכט, רעדט, געהט ניט אָנגעבליאָזען טאָג און נאַכט...

אפרים: אַ יאָ? און ביי ביילען בין איך גאָרנישט... אַ, איהר זאָלט מיר געווען קענען אַמאָל, — געוועזען אַ מוזיק!

חנה: דער רוח נעהמט אייך נאָך איצט אויך ניט... איהר שפּיעלט בעסער פאַר גרענוואַר'ן.

עמי: אזאַ מבין ביזטו? פערשטעה איך שוין וואָרום דו קענסט ניט לעבען אָהן אָפּערעס מיט קאָנצערטען.

אפרים: זי נעהמט זיך אָן! יונגע לייט האָבען זיך ליעב אָנצונעהמען איינער פאַר'ן אנדערען.

ביילע: איך ווייס, די ווייבער גלייכען זעהר די בליזמר, חזנים, אלע קונצענמאַכער... אַי, ווען מען קען זיי גוט... חזיר'שע קישקעס... וואָס איז דאָס פאַר מענשען, אז דער עיקר פעהלט זיי?

אפרים: אונז פעהלט דער עיקר? ע, ביילע, זאָג ניט קיין ליגען... די נשמה פון אַ גוטען בליזמר, איז ווי אַ פיעדעלע, מען דאַרף זי נאָר ריכטיג אָנסטראַיען.

חנה: מיר זיינען דאָ אייגענע מענשען, איך מעג אייך זאָגען, איך וועל ניט זיצען דאָ אין דאָרף מיט איהם... גענוג אָנגעליטען זיך פון איהם דאָרט

נעכט געזעסען און האָב געלעזען און געטרוימט. פּערגאַנגען. (אַפּאַרט) עס קען זיין, אז די גאַנצע צייט איז דאָס בוך געלעגען ניט געעפּענט... און דער ברענע מיט'ן בילד זיינען גאַנץ.

גאַטאַשע (זעצט זיך נעבען איהר): שוין באַלד פינף יאָהר, אז מיר זיינען דאָ און די ביכער זיינען נאָך ניט אויסגעפאַקט... נויטיג געדאַרפט שלעפען. (גלעט איהר די האָר) עמי, נו, און ווי אזוי איז איצט דיינער צו דיר?

עמי: ווי שטענדיג, צוויי טאָג פערליעבט, צוויי וואָכען צוקריעגט. ניאַניע, איך בין שוין צוגעוואוינט געוואָרען צו אזא לעבען און צו איהם אויך... ע! פון טויזענד פּערהייראַטע, ווי איך זעה, לעבען 999 אזוי ווי איך... איך האָב זיך אונטערגענומען צו דוּלדען... ניאַניע, וואו זיינען די גליקליכע?

גאַטאַשע: עמי, ווען דו זאָלסט האָבען קינדער, וואָלט דיין לעבען ניט געווען אזוי דונקעל.

עמי: יא, מיין פאַמיליען-לעבען וואָלט ניט געווען אזוי זינלאָז... ער וויל אָבער ניט קיין קינדער.

גאַטאַשע: וואָס הייסט, ער וויל ניט? גאָט האָט בעשאַפען יעדע פרוי מוטער צו זיין.

עמי: און פאַר אַלבערט'ן וואָלט געווען נאָך שווערער דאָס לעבען, ווען עס וואָלט געווען נאָך קינדער... ניאַניע, וואו איז אַלבערט?

גאַטאַשע: מיט סאַמואַיל'ן געגאַנגען גליטשען זיך אויפ'ן טייך. דער פאַפּאַ מיט ציליע'ן זיינען געפּאָהרען קיין האַרטפּאָרד איינקויפּען פער-שיעדענע זאַכען. אזוי פיעל געסט און דער פאַפּאַ, דו ווייסט דאָך, האָט לייעב טראַקטירען ברייט, פאַ רוסקיי... פאַר-אַ-אַהרען זיינען געקומען צו אונז די אַמעריקאַנער מוזשיקעס מיט מוזיקאַנטען... נו, האָט זיך דאָ אָבגעטהאָן... עמי, וואָס איז דיין שווער און שוויעגער געקומען, אויך נאָר צו גאָסט?

עמי (זוכט): אפּשר נאָר צו גאָסט, און אפּשר וואָס בעטען ביים פאַפּאַ. גאַטאַשע: און דיינער שלאָפּט פון נאָך מיטאג אָן? ... אין דער קאָנטרי קומען זיי שלאָפּען און אין שטאָרט עסען זיי ברויט אומזיסט. אַי, גאָט! וויפיעל דאַרמאָיעדעס דו האָסט אין דיין גרויסער וועלט! (חנה אויס-געפוצט, נאָך איהר אפּריס און בייַלע).

חנה: קומט, איך וועל אייך ווייזען אַלע צימערען... אַט די שטאַל רופּט זיך ביי זיי זאָל... אי, די אַמעריקאַנער האָבען דען שכל צו לעבען?

עמי: דו זאָלסט זעהן ווי זיי לעבען, וואָלסטו אָן אַנדער מיינונג געהאַט.

חנה: אַט דאָס איז דאָך, מען זיצט דאָ אין דער מדבר און מען זעהט

ווערטער, וועל איך שוין ניט לעבען מעהר — איך האב ניט קיין אנדער אויסגאנג. צווישען דיר און מיר געפינט זיך א וואנד, וועלכע מענשען האבען מיט אייפער געבויט טויזענדער יאָהרען לאַנג. אַי! וויפיעל לעבענס האָבען זיך אָן דיזער וואַנד צובראָכען, וויפיעל גליק צושטערט, וויפיעל טרערען און בלוט זיינען פֿערגאַסען געוואָרען נעבען דיזער וואַנד פון ברודער־פיינדשאַפט און מענשענהאַס! איך בין צו שוואַך, איך זאָל קענען דיזע פּעסטיג דורכברעכען, זאָגאר אום, אַם וועניגסטען, צו מיין אייגענעם גליק זיך וועג צו מאַכען און... איך מוז שטאַרבֿען. (פּויע) מיך פרעהט וואָס דו, עמי, ביזט שטאַרקער פון מיר... דו דאַרפסט, דו מוזט לעבען און, איך וויל, דו וועסט נאָך פיעל מווען ליידען... איך נעהם יעצט מיין רעוואָלוער, און מיין לעצטעס וואָרט איז: לעבע וואָהל, מיין עמי, לעבע וואָהל! איך האָב ניט געקענט זיין דיינער אינ'ם לעבען, בין איך דיינער אינ'ם טויט". (וויינט איין אויגענבליק. בעהערשט זיך) און דאָס איז זיין בילד... אי, ווי גערען וואָלט איך יעצט דיזע טויטע אויגען געקושט (בעטראַכט עס) אָבער דאָס דאַרף איך ניט טהאָן... דאָס וועט ניט זיין עהרליך. דאָס וואָס מען קען ניט טהאָן אָפֿען, דאַרף מען זיך ניט ערלויבען אין געהיים. איך געהער יעצט צו אַן אנדערען, וועלכען איך האָב געשוואָרען טריי זיין. ע! גנב'ענען ביי איהם, ביי מיסטער גרעגואַר פיערלער אַ קוש פאַר דעם טויטען? ניין! (בעטראַכט דאָס בילד, גרעגואַר קומט פון די טרעפּ, פערקעמט, ערשט אָבֿ געוואַשען. בעמערקט, ווי זי בעטראַכט עטוואָס און גנב'עט זיך צו.)

גרעגואַר: זעהסט, איך וויל טהעע און זי זיצט גאָר דאָ... עי! וואָס איז דאָס ביי דיר?

עמי (זעהר דערשראָקען): אָה! זעה נאָר!

גרעגואַר: דעם ערשטען מאָל זעה איך, דו זאָלסט זיך דערשרעקען, דאָס איז ניט אומזיסט, זאָ וואַהר איך לעב. וואָס איז דאָס פאַר אַ בריעף מיט אַ בילד, האָ? מיר האָט דאָס הערץ שטענדיג געזאָגט, אזעלכע פרויען ווי דו, טאָר מען ניט גלויבען... וואָס איז דאָס פאַר אַ קאַרעספּאָנדענציע?

עמי (שוין רוהיג): עס איז אַ בריעף און אַ בילד געשיקט צו מיר. (לעגט עס אַריין אין בוך און מאַכט דעם בוך צו.)

גרעגואַר: אזוי? צו דיר? ווי באַלד אַז צו דיר, דאַרף איך עס פריהער זעהן (וויל אַרויסקריסען דאָס בוך).

עמי: דיזער בריעף איז געלעגען העכער אַכט יאָהר אין דעם בוך, איך האָב עס ערשט היינט געפונען... געשריעבען פון אַ מענשען, וואָס איז שוין לאַנג טויט.

גרעגואַר: אָה, פון דיינעם? פון דעם גע'פּאַר'טען מנובֿל? פון דעם

אין ראָסיע... ווייס איך, דאָרטען מען האָט געמיינט ער איז ראפאָיל פריעד-
לענדער, ראפאָיל פריעדלענדער! דאָ זעהט מען זיין בריה'שקייט, שעהנע
געשעפטען מאַכט ער דאָ...

עמי: מאַמא, מיר דאכט זיך, עס וועט זיין גלייכער, אז דו וועסט ניט
רעדען טיין סך.

חנה (בייז): נו, יא, איך זאָל שכל האַבען און זיין פריהער בעקאנט
מיט אָפּיציערען, וואָלט איך איצט אויך געווען אַ סטאַטיק און געשוויגען.
דאנקען גאָט, איך האָב זיך ניט מיט וואָס צו שעמען, איך מעג רעדען! קום,
מחותנת'טע! קומט מחותן... אהער געהען די בעדרומס, און דאָרט, איהר
זעהט? די „לייבערין“ רום, מיר האַלטען דאָרט סוויט-פאָטיטאָס. (זי און
ביילע אָב).

אפרים: עמי, זי שטורכעט זיך? ביי מיר איז דאָס געגליכען צו אַ
מוזיקאַלישע זאָך... וואָס דארף איך זוכען חסרונות אין דער אינטראָדוקציע,
אז די קאָמפּאָזיציע אַליין איז גוט? עט! (אָב).

עמי (צו נאַטאַשאַן), וועלכע האָט די גאַנצע צייט געווישט די גלעזער):
אז מענשען ווייסען דאָס דו האָסט אַ וואונד, שלאָגען זיי דיר ניט אויף אַ
געזונדען פלאַץ... ניין! יעדער ציעלט נאָר אין וואונד אַריין און וואָס
שטאַרקער, וואָס גרויזאַמער. (שלעפט אַרויס אַ בוך — שטיל) מיין גאָט,
דאָס איז דער עלפֿטער באַנד! (בעהערשט זיך) איך וועל עס זעהן שפעטער.
(לעגט דעם בוך אוועק און געהט אַנדערע ביכער. שטיל) ווער האָט דאָס
געקענט איבערבּינדען דעם בוך מיט אַ ווייסען פאַדעם?

נאַטאַשאַ (אפּארט): זי האָט געפונען (לויט) עמי, דאַמאַלס, ווען
דיינער איז געקומען צום ערשטען מאָל, עס איז געוואָרען אַ סומאַטאָכע....
ציליע האָט אַ וואָרף געטהאָן דעם בוך... איך האָב דערזעהן, האָב בעהאַל-
טען... איך האָב געטראַכט, אפשר וועסטו אַמאָל וועלען זעהן. ע, קינר,
איך געה באַלד אַריין, איך דארף אַ ריינעם האַנדטוך (אָב).

עמי (שמעחת אויף): אָה, טייערע ניאַניע! (געהט לאַנגזאַם צום
טיש, זעצט זיך). קיינער האָט דעם בוך ניט געעפֿענט זייט דאָן... איך פיהל,
דער בריעה און דאָס בילד זיינען דאָ. (עפֿענט דאָס בוך) זיין בריעה!
צוזאַמען מיט דיעזע לעצטע ווערטער האָט ער אויסגעוויכט זיין לעבען...
(געהט פון אַן אַלטען קאָנווערט אַ בריעה). אַי, איך וועל איבערלעבען נאָך
אַמאָל די גאַנצע שרעקליכע דראַמע און דאָן פערניכטען, צורייסען אַלץ, פער-
געסען... (קוקט אויפ'ן בריעה) די טרערען זיינען אויסגעטריקענט און נאָר
די פלעקען געבליבען. דיעזע פלעקען וועלען בלייבען אויף אייביג. (קוקט
זיך אום און לעזט) „מיין טייערע עמי, ווען דו וועסט לעזען דיעזע מיינע

לערין! אפיצירסקי מאדאם! (זי קוקט אויף איהם גלייכגילטיג. נאטאשא קומט).

נאטאשא: דער יונגער הער וויל געוויס א גלאז טהעע?

גרעגואר (שרייט): איך דארף ניט אייער טהעע! (צו עטי'ן) ביים טאטען אין דער היים ביזטו א גאנצער העלד... איך בלייב דאָ ניט מעהר! איך פאָהר שוין אַהיים (קוקט אויפ'ן זינגער) מיר קענען נאָך פאָהרען מיט'ן לעצטען טריין נאָך ניו יאָרק...

נאטאשא: גרינגארי אפרימאָוויץ, דאָס וועט זעהר קרענקען דעם אלטען הער'ן.

גרעגואר: מיך קימערט זעהר וועניג דער אלטער הער! געה זאָג מען זאָל מיר שפאנען פערד.

עטי (מיט א שמייכלעך): גרעגואר, דארף איך אויך פאָהרען? גרעגואר: א שעהנע פראגע, זאָ וואָהר איך לעב. אז איך וועל פאָהרען, ווילסטו בלייבען דאָ? אויב דו ווילסט דאָ בלייבען, דארפסטו אין גאנצען ניט קומען מעהר.

עטי (מיט א שמייכלעך): איך האָב געמיינט דו ווילסט מיך ניט מיט-נעהמען... אז דו ווילסט איך זאָל פאָהרען — פאָהר איך. מיר וועלען אָבער ניט האָבען קיין צייט צוריק אלע זאכען איינצופאקען.

גרעגואר: זיי וועלען אָבשיקען די זאכען. געה טהו זיך אָן באלד און ברענג מיר מיין פעלץ מיט מיין היטעל... דאָרט ביי אונז אין צימער...

עטי: באלד... נאָניע, זיי אזוי גוט, רוף מיר אַלבערט'ן.

נאטאשא: עטי, דאָס וועט דעם אלטען זעהר קרענקען, בעט איהם ער זאָל בלייבען.

עטי: געה רוף אַלבערט'ן. (נאטאשא אָב. אפארט) זי מיינט, ער פאָהרט שוין טאקע (געהט מיט די טרעפ ארויף) הם! ווען יעדע פרוי זאָל גוט קענען און פערשטעהן איהר מאן, וואָלט זי וועניגער געוויינט און מעה, געלאכט... אָבער דאָס לאַכען, איך האָב מורא, איז נאָך ביטערער פונ'ם וויינען (אָב).

גרעגואר: עהע! אז איך זאָג פאָהרען, פאָהרט מען! ביי מיר טענה'ט מען ניט... מע דארף וויסען ווי אזוי מיט זיי צו האַנדלען און צייגען כאַראַקטער. הם! אַבוואָהל יעצט פלוצלונג אוועקפאָהרען? ... עס איז ניט שעהן, זאָ וואָהר איך לעב, ניט שעהן... דער אלטער וועט ביז ווערען און ציליע... זי האָט געזאָגט זי דארף מיר עטוואָס זעהר וויכטיגעס מיטטיילען... (בייז) פאר וואָס האָט זי מיך ניט געבעטען, איך זאָל ניט פאָהרען? זי האָ מיך געדארפט בעטען, איך זאָל בלייבען! איך פערשטעה, זי האָט אומיסטען ניט געבעטען,

געמיינעם שורקע! גיב עס אהער! (רייסט ארויס דעם בוך, קוקט אויפ'ן בילד) א מאַרדע פון א ניעדערטרעכטיגען לומפ!

עמי: איך ווייס, דו שימפסט איהם, ווייל דו ווילסט מיך קרענקען... מיך הארט ניט.

גרעגואַר: איך ווייס, דו ביזט אזא פרוי, וואָס דיך הארט שוין נאָר ניט... נו, און דאָס וועט דיך אויך ניט האַרען, האָ? (רייסט דאָס בילד אויף שטיקלעך.)

עמי: דאָס וועט מיך אויך ניט האַרען — איך האָב עס אַלײן געוואָלט פערניכטען...

גרעגואַר: זי האָט עס געוואָלט פערניכטען! געפונען וועמען צו נאַרען... אזא פרוי ווי דו האָט געדאַרפט מעהר שכל האָבען ווי צו זאָגען ליגען... און דאָס איז זיין סאָלדאַטסקי שרייבעכץ (ווייל אַרויסנעהמען דעם בריעף פון קאָנווערט).

עמי: גרעגואַר, דאָס איז געשריעבען צו מיר און דו דאַרפסט עס ניט לעזען... ניע האָב איך מיר ערלויבט דינע בריעף צו עפענען.

גרעגואַר: אזוי? צו דיר? דו אָבער מיט אַלע דינע בריעף, סעקרעטען, סודות, אַלץ געהערט מיר. מיינע בריעף האָסטו ניט קיין רעכט צו עפענען... איך אָבער... איך בין דיין מאַן! אַן עהרליכע פרוי קען קיינע געהיימניסע ניט האָבען פון איהר מאַן. (ווייל עפענען דעם בריעף.)

עמי: איך וואָלט דיך געקענט פרעגען: דאַרף אַן עהרליכער מאַן האָבען געהיימניסע פון זיין פרוי? אבער צו וואָס רעדען? איך זאָג דיר נאָר, דינע בריעף וועסטו ניט לעזען... מענסט מיר גלויבען אָדער ניט, איך זאָג דיר, דאָ איז ניטאָ קיינע סעקרעטען... איך פערבאָרג און פערלייקען קיין זאך ניט... דער, וואָס האָט דעם בריעף געשריעבען, לעבט ניט מעהר. ווען ער האָט עס געשריעבען, איז ער געווען ווייט פון אונזער שמוציגע וועלט — און לעזען דעם בריעף מיט שלעכטע, אונריינע געדאַנקען וועל איך ניט ערלויבען! דעם בריעף, גרעגואַר, וועסטו ניט לעזען, דאָס זאָג איך דיר!... (שטרענג) דעם בריעף גיב אהער מיר!

גרעגואַר (דערשרעקט זיך און גיט אָב דעם בריעף): כי! כי! אז דו ווערסט פּליצלינג אזא שטאַרקע, הויבט עס מיך אָן קיצלען צום לאַכען. כי! כי! זאָ וואָהר איך לעב.

עמי (רייבט אָן לאַנגזאַם אַ שוועבעלע און פערברענגט דעם בריעף): דעם בריעף וועט שוין מעהר קיינער ניט לעזען.

גרעגואַר: זעהסט! וועל איך דאָך טאַקע קיינמאָל ניט וויסען, וואָס דאַרטען איז געשטאַנען? (ווערט וויעדער ביזו) אונפערשעהמטע פרוי, בודה-

וועל דיר העלפען זיך אויסטהאן (טהוט זי אויס און קושט איהר בגנבה די הענר, ציליע קוקט אויף זיי זעהר בייז).

עטי: אז מארגען, מעג מען דאך דאס אלץ טראגען צוריק, א יא? (נעהמט אלע זאכען, געהט צוריק).

גרעגואר: יא, עטי, מעגסט עס טראגען צוריק. (כאפט זי שוין ביי די טרעפ און קושט זי, דער אלטער זאל ניט זעהן, עטי אָב).

ציליע (צו גרעגואר): אידאָט! מיינסט עס איז מיר א פערגע-ניגען צו זעהן אייערע צערטליכקייטען?

גרעגואר: אז איך האָב דיר געקענט פערגלייכען צו עטי'ן בין איך טאקע אן אידאָט, זא וואהר איך לעב... פאפא, איהר וועט רויכערען א גוטען סיגאר! איך ברענג שוין א פאָר סיגארען (אָב נאָך עטי'ן).

ציליע: איך וועל הערען וואָס דו וועסט זאָגען מיט א מינוט שפעטער (חיה און נאטאשא קומען. נאטאשא קוקט איבער די פעקלעך). מאמא, דו אינטערעסירסט זיך גאר ניט, וואָס מיר האָבען איינגעהאנדעלט?

חיה: איך ווייס שוין ווי ער האנדעלט... נויטיגע זאכען אלץ...

ראפאיל: ניט נויטיגע זאכען? האָסט א טעות, איך האָב דיר געקויפט לאַקירטע טופליעס צו טאנצען אינ'ם שניי... שוועדישע האנדשוה, צו קלייבען קארטאפליעס און אן אָפערען מאנטעל צו מעלקען די בהמות. נאטאשא, העלף מיר זיך אויסטהאן (נאטאשא שלעפט פון איהם דעם פעלץ).

חיה: נו, יא, פאר וואָס ניט? האָסט דאָך איצט א סך געלד, מאכסט דאָך גליקליכע געשעפטען אין אמעריקא!

נאטאשא (שטיל): יעווא אראָנאווא, זאל כאָטש היינט זיין אין שטוב פריעדען און לייעכע...

ראפאיל: מאדאם פריעדלענדער, זייט אזוי גוט, הענגט אויף מיין פעלץ (זי טהוט עס). נאטאשא, איך האָב דיר געקויפט א קריסטמאס פרעזענט (שלעפט ארויס פון דער טאשע) זעהסט, א גאָלדענעם קרעסט.

חיה: איהר זעהט, וואָס ער האנדעלט?

ראפאיל: דו דארפסט עס ניט, האָב איך דיר עס ניט געקויפט... איך דארף עס אויך ניט, וועל איך פאר מיר דאָס ניט קויפען... נאטאשא אָבער מיינט, זי דארף עס... עס וועט זי פרעהען, האָב איך איהר געקויפט... עס קאָסט ניט קיין מיליאָן — אין גאנצען צעהן דאָלאַר.

נאטאשא: גוטער הער, גאָט וועט אייך בעלוינען... מיר האָבען אלע איין פאָטער אין הימעל (קושט דעם קרייץ).

ראפאיל: דיר געפעהלען ניט די אמעריקאנער קאלאָשען, האָב איך דיר

מען זאל מיך רעכענען פאר א משוגע'נעם, פאר א שלעכטען. (גלעקלעך. מען זעהט דורך די פענסטער א שליטען פאָהרט צו) אי, זאָ וואָהר איך לעב, דער אלטער איז געקומען צו פאָהרען... אָבער יעצט איז שוין שפעט... זי קען מיינען, איך האָב זיך איבערגעשראָקען (געהט אום אויפגערעגט. ראפאיל און ציליע קומען אין ווינטערקליידער, פערשנייט, נאָך זיי אן ארבייטער. אלע טראָגען פיעל פעקלעך. ראפאיל גיט דעם קוטשער געלד. ער נייגט זיך און זאָגט: דזשענקויע. אין דער זעלבער צייט געהט עמי לאַנג-זאם מיט די טרעפּ, אָנגעהאָן, טראָגט גרעגואר'ס פעלץ און היטעל).

ראפאיל (צום ארבייטער): שאַבעלסקי, פערנעסט גיט איינדעקען די פערד (צונעהמט די פעקלעך, לעגט אויפ'ן טיש).

ציליע (צו גרעגואר'ן): עי, מיסטער, וואָס שטעהסטו, ווי אַ ליימענער גולם? העלף מיר אויסטהאָן זיך (גרעגואר טהוט עס).

ראפאיל (כעשעפטיגט צו גרעגואר'ן): ברודער, האָב איך געקראָגען אַ פּלאַש ראָם! כע! כע! מיר וועלען היינט מאַכען אַ רוסישען פּונש... און דער שניי, האָ? אַ פערנעניגען... אז מען פערמאַכט די אויגען, מיינט מען, עס איז ראָסיע... דער אונגליק איז, מען קען נישט שטענדיג האַלטען די אויגען צוגעמאַכט (לעגט די פעקלעך) גיט... מאַנדלען... וואָס איז דאָס? אָה! אַפּעל-סינען. (עמי קומט אָנגעהאָן, ברענגט גרעגואר'ס קליידער).

עמי: נו, גרעגואר, טהו זיך אָן, וועלען מיר קענען פאָהרען מיט'ן זעלבען שליטעל...

ראפאיל (הויבט אויף דעם קאָפּ): וואוהין איז דאָס?

גרעגואר: פאַפּא, איך דאַרף. זאָ וואָהר איך לעב, איך מוז...

עמי (מיט אַ שמייכלע): יא, פאַפּא, מיר וועלען פאָהרען יעצט...

ראפאיל: וואוהין פאָהרען, ווער זאָגט עס פאָהרען?

ציליע: דאָס איז שוין עמי'ס אויפטהעכץ. איך זעה שוין.

עמי (מיט אַ שמייכלע): אז גרעגואר זאָגט, מען מוז פאָהרען.... ע,

(קוקט אויף איהם) פערשטעה איך נישט, ווארום זאָלען מיר זיך טאָקע נישט דורכפאָהרען? אזוי פיעל שניי... אַ שליטען... ווען קענען מיר אין ניו יאָרק האָבען אזא פערנעניגען?

ראפאיל: אָה! איהר האָט זיך געוואַלט אַ ביסעל קאטאיען? נישט היינט, קינדער, מאָרגען וועל איך הייסען שפּאַנען אַ טראָקע און מיר וועלען עס מאַכען אזוי פאַרוסקי... טשאַרט וואָומי!... היינט אָבער נישט פון פּלעק... היינט פערברענגען מיר דאָ אַלע צוזאַמען... וואָס האָט מען דאָ צוקוועטשט? נו, כאַפּט עס דער רוח! (וואַרפט איין פעקלעך אַוועק).

גרעגואר: זאָל זיין מאָרגען, עמי, דער פאַפּא איז גערעכט. גיב איך

סאמוואיל: א נייעס! וואָס הייסט, וועמענס זעהן ער איז? ביזט משוגע? (עטי קומט פון די טרעפּ).

ציליע: ביי קיינעם איז דאָס קיין נייעס ניט, נור ביי דיר... דו האָסט זיך נאָך ניט אָנגעשטויסען, אז ער איז דעם אָפיציר בעלאוסאָוו'ס זעהן?
סאמוואיל: בעלאוסאָוו'ס זעהן?

ציליע: דו גיב נאָך אַ טראַכט מיט דיין קלוגען קאָפּ, וועסטו פער-שטעהן די גאנצע געשיכטע... חכם!

סאמוואיל: האָ? אזוי גאָר? אַה, איצט פערשטעה איך. (לאָזט אַראָב אַלבערט'ן פון די הענד) אזוי? (קוקט אויף אַלבערט'ן) ווייס איך, וואָס האָרט מיר? אַ קינד איז אַ קינד. (נעהמט צוריק אויף די קניע אַלבערט'ן, עטי קומט).

חזה (בעמערקט זי): ציליע! (ווינקט) האָסט ניט פערגעסען מיר קויפּען הערפּינס?

עטי (רוהיג): ציליע, קום אַהער (בויגט זיך אָן צו די פעקלעך) איהר האָט געקויפט קאָרטען? וואו זיינען דאָ די קאָרטען? (ציליע געהט צו און העלפט איהר זוכען. שטיל) וואָס האָסטו דאָס געטהאָן?
ציליע: וואָס מיינסטו?

עטי: וואָס האָסטו דאָס געטהאָן? פאַר וואָס ווילסטו דעם קינד פער-גיפּטען זיין לעבען? וואָס האָסטו צום קינד?
ציליע: צום קינד האָב איך גאָר ניט.

עטי: וואָס פאַר אַ רעדע האַלסטו דאָס אין זיין געגענוואָרט?

ציליע: וואָס מיינסטו, עס איז אַ סוד? אַלע ווייסען שוין...

עטי: יא, עס איז געווען גענוג דו זאָלסט וויסען, ווייסען שוין אַלע.

ציליע: ווילסט וויסען וואָרום איך דערצעהל אַלעמען? כע! כע! איך וויל מען זאָל אַלץ פון דיר וויסען, וויל טאָמער וועט זיך מיט מיר טרעפּען אזא געשיכטע, זאָל מען מיר ניט רעכענען ערגער פון דיר, כאַ! כאַ! מיט דיר האָט זיך געקענט טרעפּען, קען זיך דאָך מיט אַן אנדערען אויך טרעפּען... איך בין אויך ניט מעהר ווי אַ לעבעדיגער מענש... כאַ! כאַ! כאַ!

עטי: ציליע, דיין לאַכען איז נאָך שענדליכער פון דיין רעדען!

ציליע: מאַך מיר ניט קיין גוגו אויגען, וועסט מיר נאָך אַמאָל ניט דערשרעקען!

עטי (שטיל, אָבער זעהר ענערגיש): ציליע, איך האָב מורא, עס וועט קומען אַ צייט, ווען איך וועל דיר דערשרעקען, דאָ... וועה וועט זיין פאַר אונז ביידען! זעה, וועסט חרטה האָבען! געה, דער פאַפּא קומט (ציליע געהט

אויסגעשריעבען פון רוסלאנד, טיעפע, דאמסקי קאלאָשען... אָנגעקומען מיט דער פּאָטשט... נא! (וואָרפט צו איהר אַ פעקעל).

ח'וה: רוישישע קאלאָשען? דאָס איז דוקא גוט... אין די אַמעריקאנער קאלאָשען קריג איך באלד דעם קאטער... אז מען דאַרף דאָ אומגעהן אין שניי און אין בלאָטע... קיין טראָטואַרען ניטאָ...

ראפאיל (בייז): איך וועל הייסען דאָ אויף דער פארמע מאכען דיר טראָטואַרען... נאטאָשא, געדענקסט, ווי מען מאכט וואַרענוכע?
נאטאָשא: איך געדענק ניט, ראפאיל מאָיסעוויטש...

ראפאיל: אָנשטאָט אָנצוגיסען דעם סאַמאָואַר מיט וואַסער, וועסטו איהם אָנגיסען מיט רויטען וויין... און עס קאָכט זיך... מע וואַרפט אַריין לאַקריצע, נעגעלעך, באַקסער, זאַליץ... אָט דאָ איז דאָס אין די פעקלעך...
ח'וה: אַ נויטיגע זאַך, וואַרענוכע!

ראפאיל: עס איז ניט נויטיג, האָ? קום, ניאניע, איך וועל דיר לערנען, ווי מען מאכט וואַרענוכע... (ער און נאטאָשא אָב).

ציליץ: נאָר דו טשעפעסט זיך צו איהם, וואָס ביזטו אזוי אונזער פריעדען?

ח'וה: אַי, מען דאַרף זיין שטאַרקער פון אייזען פון איהם אויסצו-האַלטען. (א גערויש) אָט געהען אונזערע זיסע קינדער... אי! (מאכט אַ זויערע גרימאַסע. סאַמאָואַל מיט אַלבערט'ן קומען פערשנייט, פרעהליכע, צופלאַמטע). סאַמאָואַל: זעץ זיך דאָ, וועל איך אַראָבנעהמען דינע סקייטס. אַלץ איז נאָס... כא! כא! אָנגעגליטשט זיך, האָ? אפשר 27 טויזענד מאָל געפאַלען... אַלבערט (פרעהליך): אָנקעל, איך בין נאָר צוויי מאָל געפאַלען, אָט אזוי, אויף אַלע פיער (ביידע לאַכען).

סאַמאָואַל: דער שניי זאָל ניט זיין, אז איך גיב זיך אַ גליטש, פליה איך צוויי און אַ האַלב מייל, ווי איך בין אַ איד. ביי אונז אין קערעמענטשונג, אז דער דניעפער פלעגט פערפריירען ווערען, בין איך געווען דער ערשטער גליטשער... איך האָב זיך אַמאָל געוואָלטען, אז איך קען זיך גליטשען פון קרע-מענטשונג ביז קאטערינסלאַוו, ווי איך בין אַ איד. זעה נאָר ווי זיינע בעקלעך האָבען זיך צופלאַמט, מאַמע, איז ער ניט אַ שעהנער יונגאטש? (קושט איהם געשמאַק אין די באַקען).

ח'וה: אי, דול ניט דעם קאָפּ, נאָר דיין שעהנער יונגאטש ליגעט מיר אין זיינען.

ציליץ: זעה נאָר ווי ער לעקט איהם. האָסט איהם לייעב, האָ? פערר, דו זאָלסט וויסען, וועמענס זוהן ער איז, וואָלסטו ניט געקוואַלען אזוי... כא! כא! (אַלבערט הערט זיך צו).

גענוג... אט זאל אלבערט שפיעלען... ער האט טאלאנט... עטי, זאל אלבערט שפיעלען? (די גאנצע צייט פערליעבט אין עטי'ן).

אלבערט (מע הערט ווי ער פרעגט סאמואיל'ן): אַנקעל, איז רוס-לאנד זעהר ווייט פון דאנען?

סאמואיל: רוסלאנד? 77 טויזענד מייל... אפשר נאך מעהר, ווי איך בין א איר.

גרעגואר (נעהמט אלבערט'ס פיעדעל): אלבערט, קום אהער, דער גרענפא וויל הערען ווי דו שפיעלסט. (אלבערט ריהרט זיך ניט פון ארט, אלע שווייגען) נו? דו!

אלבערט: מאמא, פליען, מע דארף ניט, איך בין זעהר מיעד.
סאמואיל: ער איז טאקע מיעד, מיר זיינען היינט אויסגעלאפען אפשר 35 טויזענד מייל.

גרעגואר: געה, שפיעל, אז מען זאגט דיר!
אלבערט: ניין! ניין! ניין!

גרעגואר: וואס איז דאס? זא וואהר איך לעב, איך פערשטעה ניט.
עטי: אלבערט, אהער געה! נעהם דאס פיעדעלע און שפיעל (אלבערט נעהמט דאס פיעדעלע און שטעלט זיך שפיעלען).

אלבערט (לאזט פלוצלונג אראב די הענד): מאמא, מיר טהוט וועה דער קאפ... איך וויל געהן שלאפען.

סאמואיל: קום, יונגער מאן, איך וועל דיר אויסטהאן און איינפא-קעווען גוט.

ראפאיל (טאפט זיין קאפ): קיין היץ האט ער ניט, פוסטיאקי! נא, גיב א זופ א ביסעל פונש (אלבערט וויל ניט).

עטי: ווילסט א גלאז מילך?
אלבערט: ניין, איך וויל גאר ניט... נאר שלאפען.

עטי: געה שלאפען... אַנקעל סאמואיל וועט דיר נעהמען.
סאמואיל: עטי, עס איז גאר ניט... ער האט זיך אָנגעהאַרעוועט און וועט באלד אנשלאפען ווערען ווי א געקוילעטער חזיר'יוק... אבו, ווער פון אונז וועט גיכער ארויפלויעפן מיט די טרעפ ארויף... איינס, צוויי, דריי! (לויפט, אלבערט געהט לאנגזאם).

אלבערט: ניין, איך וויל איצט ניט לויפען (סאמואיל פיהרט איהם ביי א האנד. ביידע אָב).

אפרים: איך וואלט געטרונקען נאך א גלאז פונש... א תענוג! עס ווארימט, ווי מען ליעגט אויף א לעזאנקע... מחיה נפשות... אָה! מיך בעט מען ניט, אָבער איך נעהם און שפיעל אליין.

שטייל צו דער מוטער. עמי קוקט אויף אלבערט'ן) ניין, דאָס קינד האָט גאָר-
נישט ניט פערשטאַנען... (ראפאיל קומט).

ראפאיל: אהער! כא! כא! עמי, וואָס לאָזטו דיין שווער און
שוויגער דאָרטען אליין שפיעלען זיך אין קאַמער, קאַמער הויז. (אפרים און
ביילע קומען) דאָ וועלען מיר זיצען אלע. ציליע, זאָל מען אונז געבען טיי אהער.
(ציליע אָב, באַלד צוריק) סאַמואיל, עפען, דאָרט שטעהט אַ פלאַש ראָם.
(סאַמואיל טהוט עס) זיצט! נו, מחותן, ווי געהט עס? איך וועל זיך וועטען,
איחר דארפט איצט אַ פינגאָן-צוואַנציגער אויסצוקויפּען זיך צוריק פון דער
יוניאָן, הא?

ביילע: אי, מחותן, וואָס רעדט איחר? ער איז דאָך איצט פערקאָכט
אין זיין יוניאָן... מען הערט פון איהם גאָר סקעב, קאָנסטיפּושען, אָרגאַניזווי-
שען, שמאַרגאַניזווישען. און אז אַ נייער נעמבער וויל אַריין צו זיי, בריקעט
ער זיך מעהר פון אלע. (נאַטאַשאַ און אַ יונגע דיענסט ברענגען טיי, ראפאיל
גיסט ראָם אין די גלעזער).

ראפאיל: אזוי? ער בריקעט זיך מעהר פון אלע? עמי, דו וועסט עס
גלויבען?

אפרים: יא! ווארום, אויב מיר, אלס אָהנאַניזירטע אָרגאַניזווישענס
וועלען ניט זעהן, ווי ווערליג דער טרייד-„אָניזמוס“ און נאָך די רולס נאָך,
וועלען דאָך טאַקע... נאָר איחר, מחותן, וועט עס ניט פערשטעהן, איחר זייט
דאָך אַ קאַפיטאַליסט... ניין, איך האָב צו אייך אַן אַנדער ביזנעס: איך וויל
עפענען אויף הויסטאָן סטריט אַ קאָנסערוואַטאָריע אָף מוזיק, אזוי טאַקע
פיין... עס זאָל זיך רופען די קרעמענטשוג קאָנסערוואַטאָריע אָף מוזיק אָף
ניו יאָרק... הם... אַט געהט גרעגואַר, איהם שמעקט ניט דער פלאַן... שפעטער.
(גרעגואַר קומט מיט די טרעפּ, רויכערט).

גרעגואַר: פאַפּא, אַ גוטען סיגאַר (גיט איהם אַ סיגאַר, אפרים
שטרעקט אויף אויס די האַנד). וואָס דארפסטו אַ סיגאַר? איבערפיהרען?
(גיט ניט).

ראפאיל: איך וויל ניט, דו רויכערסט צו שוואַכע סיגאַרען... איך וועל
בעסער פעררויכערען אַ פייפקע... מחותן, אפשר וועט עס אייך שמעקען (גיט
איהם די סיגאַר. פעררויכערט אַ פייפּ). חברה, מיר האָבען דאָ די גאַנצע
קאַפעליע, טאָמער וואָלט מען אונז אַ ביסעל געגעבען קאָנצערט... אַ נו, ציליע
מיט גרעגואַר'ן.

ציליע: היינט, ווי עס זעהט אויס, וועל איך מיט איהם קיין דעט ניט
שפיעלען.

גרעגואַר: פאַפּא, איחר האָט שוין אונזערע קאָנצערטען געהערט

מיט. גרעגואר זעצט זיך צו דער פיאנאָ און אקאָמפאנירט. אלע טאנצען לעבעדיג, ביז איינער גיט א געשריי: סטאפ! אין איין אויגענבליק טהוען זיך אלעאָ, שרייען „גורנייט“ און לויפען פאָרט מיט געשרייען. אן אלטער פארמער דריקט ראפאיל'ן די האַנד, ראפאיל גיט איהם געלד, אלע געהען צום פענסטער און קוקען ווי די געסט פאָהרען אָב זינגענדיג „דעי אַלד קענטאָקיי“. נאָר גרעגואר בלייבט ביי דער פיאנאָ און פאנטאזירט שטיל. ציליע געהט צו איהם צו. עס הערט זיך ווייט דאָס געזאנג פון אַלד קענטאָקיי...

ציליע: נו, הער ארטיסט, איהר פאנטאזירט, הא? גענוג פאנטאזירען! גרעגואר: אוועק! איך בין בייז, זא וואהר איך לעב, איך בין שטארק בייז... איך וויל צווישען אונז זאָל אלץ זיין געענדיגט. און דו זאָלסט סטאפן דינע וויזיטען קיין ניו יאָרק...

ציליע: עס איז שוין יעצט שפעט, האָסט געדארפט זיין א חכם פריהער. (זאָגט איהם עטוואָס אויפ'ן אויער).

גרעגואר (דערשראָקען אויף טויט): עס קען נישט זיין? אי! וועה איז מיר.

ציליע: ווען עס האָט זיך געטראָפּען מיט עטי'ן, האָסטו זי גענומען קיין אמעריקא, ווילסט אפשר מיט מיר פאָהרען צוריק קיין קרעמענטשוג? גרעגואר: וואָס גלייכסטו זיך צו עטי'ן? אי, וועה איז מיר! איך וועל דאָס נישט איבערלעבען... א סקאנדאל... דער אלטער... עטי! איך וועל זיך מוזען שיסען, פערניפטען.

ראפאיל: אזוי ווי א שטורעם, אָנגעפלוויגען און פערביי... (קומט צוריק).

אפרים: וואָס הייסט, איהר צאָהלט זיי דערפאר? אויך מיר מוזיקער! ראפאיל: קיינע כליזמר — אלע פארמערס. זיי מאכען היינט א פאָר דאָלאַר פאר אַרימע. זיי זיינען גוטע מענשען, נאָר מען קען זיי גיך נישט צו קייען... ביי א רוסישען מוזיק איז איבער'ן האַרצען נאָר א לייווענטענע העמד פערבונדען מיט א שטריקעל, קען מען גרינג צוקומען. דאָ טראָגט ער א געפלאַכטענע לייבעל, א געפרעסטע העמד, א זשילעט, א פירזשאַק. די ציווי-ליזאציע האָט איהם פערקנעפעלט דאָס האַרץ מיט צו פיעל קנעפלעך. קען מען לייכט נישט צוקומען... אָבער דאָס האַרץ איז דאָ... (עטי קומט) אי, עטי, וואו ביזטו געווען, דו נאר... וואָס דאָ האָט זיך אָבענטהאָן!... נו, קינדער, איצט וועלען מיר אליין א ביסעל פערברענגען... נאטשאַשא, גיב אונז אויך צו גלעזער וואַרענוכע... הער נאָר, דו, עטי, פאר וואָס זאָלסטו אונז נישט זינגען עפעס, הא? גרעגואר: עטי, איז אלבערט פערקיהלט?

עטי: ניין! ערשט אַנטשלאָפּען געוואָרען... האָט נישט געוואָלט אַראָב-

חנה: טאקע שפיעלט פון מיינעטוועגען עפעס א גוטע קלאסישע זאך.
(אפרים נעהמט די פיעדעל פון דער פיאנא).

ראפאיל: יא, שפיעלט איהר, "יעכאו קאזאק זא דונאיעס" מיט ווארי-
אציעס... כא! כא!

עמי: איך וויל געהן זעהן וואס טהוט דאס קינד.

גרעגואר: זיין, עמי, איך וועל געהן. (זי לאזט איהם ניט. אב).

אפרים: מחותנת'טע, איך ווייס, איהר האט ליעב א גוטע אידישע
זאך, איך וועל איך שפיעלען א, "זיי געזונד" פון די שקלאווער בליזמר, אהן
סטיקאטא, אהן פוטשיקאטא, אהן פלאזשעלעטא, אבער זיס, מיט געפיהל,
מיט אמת'ע אידישע איינפעלע.

ראפאיל: קאטאי, בראט, קאטאי! גרעגואר, דיין פונש ווערט קאלט.
אפרים (מאיעסטעמיש): זאל זיין שטיל! (שטעלט זיך אין א פאזע
און ווי ער וויל נאך אנפאנגען, א גערויש, פיעל גלעקלעך, פערשיעדענע קינד-
דערשע טרובעס, א גרויסער שליטען פאָהרט צו פול מיט מענשען, א געשריי,
א געלעכטער).

ראפאיל (כאפט זיך אויף): אהא! זיי זיינען דא! נאטאשא, די ווא-
רענוכע אהער! ציליע, אהער די פעקלעך מיט לעקעך, נים, מאנדלען. (עס
קומען אריין פיעל באיעס און גוירלס מיט א פרעהליכען געלעכטער, אלטע
פארמערס מיט גרויע בערד און גענאלטע שנורבער, עטליכע דאָרפישע מוזי-
קאנטען (א פיעדעל און צוויי באַנדזשעס) אלע אין ווינטערדיגע קליידער,
פערוויקעלט מיט שאַרפען און שאַלען. אלע גריסען זיך, אייניגע שרייען:
העלאָ סאַנטא קלאָו! אנדערע זאָגען: העלאָ, רושיען דושענטעלמאן. זיי זעצען
זיך ווי ווער עס וויל, נאטאשא טראָגט אַריין א סאַמאָואַר, אלע שרייען:
הוריי! איינער זאָגט: „איט איז איי פייער אינדזשען“. געלעכטער. דער
אנדערער: „איט איז איי רושיאן סטימער“. נאטאשא און נאָך א דיענסט
דערלאַנגען יעדען א גלאָז וואַרענוכע, ציליע טראָגט יעדען נים און קענדי.
עטליכע אַרבייטער און שאַבעלסקי קומען אויף אַריין. מען טרינקט די וואַרע-
נוכע; איינער: „אה, נים!“ דער אנדערער: „איי רושיאן קאָסטיל“, שטעלט
צוריק די גלאָז, שטימען: „לעט אָז העוו סאם מוזיק!“ די מוזיקער הויבען
אָן שפיעלען און אלע זינגען, „דחי אָלד קענטאַקיי“ און אנדערע ליעדער. אַב-
געזונגען הויבען זיי אָן שפיעלען א טאַנץ, אלע ווערען בעגייסטערט. סאַמאָאָל
קומט פון די טרעפּ, א מיידעל כאַפט איהם און שלעפט טאַנצען, א בחור
נעהמט ציליע'ן, און אַן אלטער שלעפט ביילע'ן. א שעהנע מיידעל כאַפט
ראפאיל'ן און צווינגט איהם טאַנצען... ער טאַנצט אזוי דאָס אלע אַפלאַדירען
און שרייען בראַוואָ. אפרים ווערט פרעהליך, כאַפט דאָס פיעדעל און שפיעלט

De.

אָה, מיין גאָט!
 דו פערצייהסט יעדע זינד,
 נאָר דער מענש האָסט בלינד,
 צו יעדער צייט....
 אָה, שווער צו לעבען
 פון פיינדע אומגעבען....
 און מיין פריינד איז ווייט,
 מיין פריינד איז ווייט,
 אָה, מיין גאָט, מיין גאָט!

(זעצט זיך און פערדעקט איהר געזיכט. אלע בלייבען שטיל. פויזע).
 ראפאיל: איך האָב געזאָגט פריהער, איך בעט יעצט און עס העלפט
 ניט, טשערט וואָזמי. איהר ווייסט, ווי מיר איז גרינג צו בעטען! פאַר וואָס
 זאָלען מיר ניט לעבען צוזאַמען? אָט איהר האָט געזעהן דאָ די פאַרמערס.

חוה: נו, יא, אַ גליק וועט אונז טרעפן...
 ראפאיל: דורך פרעגט מען ניט! אז אלע וועלען זיין אין פאַרמע,
 וועסטו אויך זיין...

סאַמוואַיל: זאָגאר די פייפערס לאַכען פון די פאַרמערס און מאַהלען
 פון זיי טויזענדער מיליאָנען קאריקאַטורען.

ראפאיל: ווער לאַכט? לידיגנעהער, פאַראַזיטען... זיי פרעסען דאָרט
 דעם פאַרמער'ס קאַרטאָפליעס און לאַכען פון איהם.

סאַמוואַיל: דו זאָלסט מיר אפילו צוזאָגען 27 טויזענד גליקען וועל איך
 זיצען דאָ?...

ביילע: אזא גוטס! איך ווייס, ווי ביי אונז די רייכסטע פאַמעש-
 ציקעס...

חוה: וואָס ווייסט איהר? עס איז דען זיינס שוין? פערמאָרטגיידיזשט,
 פער'משכנ'ט, פערזעצט, געמאַכט אַ תכלית.

ציליע: איך דאַרף דיר זאָגען, פאַפא, אויך איך בלייב דאָ גיט מעהר...
 אויב פיעל, וועל איך דאָ קענען זיצען נאָך אַ וואָך.

ראפאיל: אזוי? וועסט ניט קענען זיצען? וועלען מיר דורך לערנען,
 ווי אזוי מע זיצט...

ציליע: מיין ניט, אז דו וועסט מיך דאָ האַלטען מיט געוואַלד, איך
 פאָהר אַרויס קיין ניו יאָרק.

ראפאיל: דאָס וועלען מיר נאָך זעהן!

ציליע: איך פאָהר אַרויס קיין ניו יאָרק.

נעהן. אז מען איז פרעהליך און מען לאכט, זאגט ער, טהוט מיר וועה דער קאפ...

ראפאיל: נאטאשא, דו געדענקסט אז עמי איז געווען א קליינע פלעגט זי זינגען דיין ליעדעלע (ער זינגט ווי א קינד און נאטאשא, וועלכע גיסט ווארענוכע ביים סאמאזואר, זינגט מיט), כאטש בי דיווטינא, כארנא אי, באזשע מאי, א טא רודא טא פאהאנא, אי, באזשע מאי.

עמי: פאפא, דאס איז געווען אמאל, זעהר לאנג, איצט אבער... איך האב שוין פערגעסען ווי מען זינגט.

אפרים: איהר דארפט אייך ניט שעהמען, וואס מיר מוזיקער זיינען דא... זינגט פראסט, ווי פאר פראסטע מענשען.

גרעגואר: זי איז מוזיקאלישער פון דיר, עמי, זינג, דער פאפא הייסט...

ראפאיל: אמאל פלעג איך הייסען, איצט בעט איך. (טרויעריג) יא, איך בעט, און מיין בעטען העלפט שוין איך ניט...

עמי: פאפא, איך וועל דיר זינגען א קליינעם ראמאנס מיט'ן נאמען „מיין געבעט צו גאט“. (זינגט)

פריה אין מארגען

שטעה איך אויף מיט זארגען,

אה, מיין גאט!

און ביי נאכט די שטערען

בעגעגען איך מיט טרערען,

אה, מיין גאט!

עס בלוטיגט מיין הערץ

פון שאנדע און שמערץ

צו יעדער צייט.

איך וואנדער ארום

ווי בלינד און שטום...

מיין פריינד איז ווייט,

מיין פריינד איז ווייט,

אה, מיין גאט, מיין גאט.

צו דיר מיין געבעט

שיק איך יעצט און בעט,

אה, מיין גאט!

ווי לאנג מוז איך ליידען

אום דיין שטראף צו פערמיידען?

אהן א קאפעליע. (פערקנייטשט זיין שטערען) נו, אנזער קריסטמאס באַל איז
ניט זעהר גערקאטען... איך מײן, איהר מעגט אלע געהן שלאָפֿען (סאמואיל
ראש אָב).

אפרים: מכח דעם משא ומתן... (ראפאיל הערט ניט. פערטיעפט אין
זיינע געדאַנקען).

ביילע: אי, דו! איהם איצט ניט דעם קאָפּ.

אפרים: מכח דער קרעמענטשונער קאָנסערוואַטאָריע אָף מוזיק אָף
ניו יאָרק.

ראפאיל: א גוטע נאכט... (אפרים און ביילע אָב).

גרעגואַר: עטי, קום, פאפא, זאָ וואָהר איך לעב, מיר טהוט זעהר
לייד... איהר ווייסט ניט, עס גיבען מאָמענטען אינ'ם לעבען פון אַן אַרטיסט...
ווען... אלץ... באַלד אויפ'ן אָרט די גאַנצע וואָהרהייט... און... זאָל זיין וואָס
עס וועט זיין... אָה! האָט אַ גוטע נאכט... (געהט ביז די טרעפּ) די וואָהרהייט
זאָגען וועט נאָך זיין צייט... ווייס איך וואָס עס קען זיך נאָך טרעפֿען ביז יענע
צייט... ציליע איז אַ מענש, וואָס קען אַרויס טרוקען פון וואַסער און... אפשר
וועט זי נאָר שטאַרבֿען?

עטי (בעטראכט לאַנג ראפאיל'ן): פאפא, ווילסט אפּשר מיר וואָס
זאָגען? זאָל איך בלייבען?

ראפאיל: געה שלאָפֿען... אַ גוטע נאכט... (עטי מיט גרעגואַר'ן געהען
מיט די טרעפּ. ער קושט איהר האַנד).

עטי: ביזט עפעס צו שטאַרק פערליעבט. זעה נאָר, פיהלסט זיך
מסתמא זעהר שטאַרק שולדיג... (ביידע אָב. נאטאַשאַ רוימט פון טיש).

ראפאיל (שטעהט אויף): געה, וועסט מאָרגען אויפֿרוימען. (נאטאַשאַ
געהט ביז'ן טהיר).

נאטאַשאַ: ראפאיל מאיסעיעווייטש, גוטער מענש, איך האָב אייך נאָר
געוואָלט זאָגען, זאָלאַנג איך וועל האָבען כח, וועל איך אייך ניט לאָזען אליין...
ניין! איך וועל אייך דאָ אליין. ניט לאָזען.

ראפאיל (פריינדליכער): אַ גוטע נאכט, נאטאַשאַ. (צייגט אויף דער
טהיר. נאטאַשאַ אָב. ער פערלעשט אלע לאָמפֿען, פעררויכערט זיין פיפּ, געהט
אום לאַנג פערטראכט. ענדליך זעצט ער זיך אין אַ ווינקעלע און זיפצט. די
שטוב ווערט בעלויכטען נאָר פון דעם שניי-דורך די פענסטער, מען הערט ווי
דער ווינד יאָמערט און מען זעהט ווי דער שניי פאַלט. פּויעז. אַל ב ע ר ט
אַנגעטהאָן ווארים און מיט אַ שטעקען אין האַנד געהט שטיל פון די טרעפּ,
בעמערקט ניט ראפאיל'ן, געהמט שטיל זיין פיעדעלע פון דער פּיאַנאָ און
וויל געהן. גאַנץ ווייט זינגט מען „אַלד קענטאָקי“).

עמי: קיין ניו יארק? וואָס זשע, ציליע, ווי איך זעה, ציהסטו ביס-לעכווייז צוריק דיין וואָרט.

ציליע: זי האָט זיך דערמאָהנט! איך האָב שוין מיין וואָרט לאַנג צוריקגעצויגען.

עמי (גאנץ רוהיג): איך האָב דיר איין מאָל געזאָגט און זאָג דיר יעצט נאָך אַמאָל... צום לעצטען מאָל; ציליע, זעה, זאָלסט נאָכדעם קיין חרטה ניט האָבען, עס וועט זיין שפעט.

ראפאיל: וואָס איז דאָס?

סאָמואיל: פאַפּא, עס וועט טאקע 20 טויזענד מאָל בעסער זיין, אז דו וועסט ציליע'ן ניט לאָזען אין שטאָדט. ווארום ווען זי קומט קיין ניו יארק...

עמי: ווייסט דאָך, פאַפּא, זיינע גוזמאות. (שטיל) ציליע, געדענק, וואָס איך זאָג דיר!...

סאָמואיל: זאָל איך פלאַצען אויף טויזענד שטיקער, אויב דאָס איז אַ ליגענע...

ראפאיל: וואָס מיינסטו דערמיט?

חנה: וואָס ער זאָל ניט מיינען, איז אַ ליגענע!

ציליע: און אויב עס איז וואהר, איז וואָס? אַמעריקאַ איז ניט ראָסיע און ניו יארק איז ניט קרעמענטשונג. דאָ האָט מען ניט זעהר שטאַרק מורא פאַר אַ חטא און מען שרעקט זיך ניט נאָכדעם זעהר שטאַרק פאַר אַ סקאַנדאַל... ראפאיל: אזוי? אַ חטא און אַ סקאַנדאַל איז דאָ גאָר ניט? ביזט גערעכט, דיין פלאַץ איז אין ניו יארק. נאטאשא, זאָג שאַבעלסקי'ן, ער זאָל באַלד שפּאַנען די פערד. באַלד פאַרט פון מיין הויז... שוין! די מינוט!

ציליע: יעצט איז ניטאָ קיין טריין!

ראפאיל: וועסט פיער, פינף שעה ווארטען אויף דער סטאַנציע... דאָ ביי מיר ניט, וואָן!

חנה: וועה איז מיר! ווייסט ניט, ווער, וואָס, וועמען — טרייבט!

ראפאיל: אויב עס איז גאָר ניט! אויב זי רעדט נאָר אזוי, קען זי ניט זיין דאָ מעהר. איך בין נאָך אַ קרעמענטשונגער! (עפענט די טהיר) אַרויס פון דאַנען! (ציליע אָב).

חנה: איך וויל דאָ ניט זיצען מיט דיר... איך וועל זיין מיט די קינדער אין שטאָדט, וועסט קומען צו אונז, ניש'קשה... וועסט זיך לאַנג ניט בריה'נען! ראפאיל (אַ קלאַפּ אין טיש): איך וועל קומען? מאדאם, פון דאַנען וועט מען מיך פיהרען אויפ'ן בית עולם!

חנה: ווי דו פערשטעהסט... איך וועל זיין מיט מיינע קינדער (אָב).

ראפאיל: איהר זעהט, ר' אפרים, הפנים איך בלייב אין אַמעריקאַ

פיערטער אקט.

א' גרויסער צימער אהן קארפעט, איין טישעל, עטליכע שטולען, צוויי אדער דריי פיאנאס. אפרים, פון דער קוילעכדיגער בארד געמאכט א שפאניאלקע, אהן א זיורטוק, שפועלט מיט בעגיוסטערונג א אידישע זאך. ביילע, חוה און נאטאשא זיצען און הערען אויפמערקזאם צו, עס איז נאכט, גאז ברענט).

אפרים: נו, ווייבער, עס איז גוט, הא? דאס איז דער אמת'ער שקלאך ווער „זיי געזונד" אהן פישטיקאטע און עס שציפעט ביים פופיק, אהן סטיקאטע און עס סטוקעט איבער'ן הארצען... איריש! עכט-איריש!... איהר זעהט, נאטאשא, א גוי'ע, און א ריכטיגע אירישע זאך געפעהלט איהר אויך... נאטא-שא, רו פאָהרסט אוועק, האָב איך דיר געשפיעלט „זיי - געזונד"... דאָ אין אמעריקא וויל איך זיך ניט גרויס האלטען געגען דיר מיט דעם, וואָס איך בין א איר. אין אמעריקא מעג מען אפילו אן אלטע גוי'ע אויך רעכענען פאר א מענשען... דאָך א פרייע לאַנד!

ביילע: אי, נאטאשא, איך בין דיר ניט מקנא, וויעדער העצקען זיך איבער'ן ים ארויף און אראָב... פע!

חוה: דיך פערדריסט ניט, מיך דאָ צו פערלאָזען? אזוי לאַנג געווען ביי מיר...

נאטאשא: שוידען זיך פון מיין עטי איז מיר זעהר שווער... מיין הארץ ווערט צוריסען... און דער אלטער הער נעבעך דארטען אליין... אָבער איך וויל ניט אין דער פרעמד שטארבען, זאָלען כאָטש מיינע אלטע ביינער ליגען אין דער היים...

ביילע: זעהסט, לעבען צווישען פרעמדע האָט זי ניט מורא געהאט און ליגען אין דער ערד צווישען פרעמדע האָט זי מורא...

אפרים: נו, יא, ליגען ווילט זיך מיט אן אייגענעם, דאָס הייסט, נאָר אין דער ערד... ניין! איך וואָלט ניט פאָהרען צוריק, מען זאָל מיר דאָר-טען אפילו צוזאָגען אלע נאכט א חתונה... אויך מיר א מדינה ראָסעיע!...

חוה: און איך בענק זעהר נאָך קרעמענטשוג...

אפרים: א כרך — קרעמענטשוג! וואָס איז דארטען דאָ? גור אריה'ס קאזארמעס? דאָ בין איך דאָך מיר א גראַף, א פאָמעשטיק... די פאָליציי האָט מיך נאָך איין מאָל ניט געפרעגט צו איך האָב א פאָספארט און אז איך האָב

ראפאיל (שטיל): וואָס ווילסטו טהאָן? (אַלבערט דערשרעקט זיך).
אַלבערט: דאָס ביזטו גרענדפּאַ?... איך וויל נעהמען מיין
פיעדעל און אוועקגעהן פון דאנען... איך וויל געהן קיין רוסלאַנד...
ראפאיל: קיין רוסלאַנד געהן? הם! דאָס איז אַ פּלאַן. (געהט, נעהמט
איהם ביי דער האַנד און זעצט איהם אַנידער נעבען זיך). זעץ דיך דאָ יונגער
מאַן, און לאָמיר זיך אַ ביסעל דורכשמועסען... וואָרום עפעס ווילסטו געהן
קיין רוסלאַנד, האָ? (אַלבערט שווייגט, עטי קומט שטיל מיט די טרעפּ).
עטי (שטיל): אָרימער פּאַפּאַ, איך ווויס, ער זיצט דאָ געוויס אַליין...
ראפאיל: וואָרום שווייגסטו, אַלבערט?
עטי: דאָס קינד איז דאָ מיט איהם? (פאַלט צו צו דער באַריער פון די
טרעפּ און הערט זיך צו).

אַלבערט: איך וויל אוועקגעהן פון דאנען קיין רוסלאַנד און קינמאַל
זיך ניט אומקעהרען: דאָ האָט מיר קיינער ניט לייעב, אויסער אַנקעל סעם, און
איך ווויס שוין, מיין פּאַפּאַ איז דאָרטען...
עטי (שטיל): אי! וועה איז מיר!

ראפאיל: אָה! ווען איך זאָל דיר קענען נעהמען פאַר אַ האַנד און
געהן מיט דיר קיין רוסלאַנד זוכען דאָס פערלאָרענע גליי... קינד, דו האָסט
דאָרט פערלאָרען דיין פאָטער און איך האָב דאָרטען פערלאָרען מיינע קינדער...
אַבער, אַלבערט, מיר וועלען אין רוסלאַנד גאָר ניט געפינען... נאָר קברים פער-
וואָרפענע מיט שניי... אונז ביידען, אַלבערט, האָט קיינער ניט לייעב... מיר
האָבען ביידע קיינעם ניט אין דער גרויסער וועלט... ניט דאָ און ניט דאָרטען...
(עטי איילט פון די טרעפּ. גאנץ ווייט הערט זיך דאָס לייער פון „אַלד קענ-
טאַקי“...)

עטי: פּאַפּאַ, און וואו בין איך? אי, איהר צוויי קינדער... מיינע צוויי
לייעבע, גוטע, אונגליקליכע קינדער! (אומאַרעמט דעם פאָטער מיט איין האַנד,
אַלבערט'ן מיט דער צווייטער האַנד און דריקט זיי שטאַרק צו זיך און וויינט
ביטער. אַלע דריי וויינען. נ א ט א ש א קומט, און וויל געהן מיט די טרעפּ
ארויף, דערזעהט ווי זיי וויינען, זעצט זי זיך אויף דער ערשטער טרעפּ און
וויינט שטיל. אַלע בלייבען אזוי אייניגע אויגענבליקען, עס איז שטיל, עס
הערט זיך ווי עס קלינגט אַ זייגער צוועלף מאָל. דער ווייב'ר זיכט שטאַרק, און
דער שניי פאַלט).

(פ א ר ה א נ ג.)

ציליע (פון איהר צימער) : זעהט, עס האָט געוויס גרעגואַר געקלונגען !
(חנה קומט צוריק.)

חנה : אי, האָט זי זיך אויסגעפּוצט, נאָר אַ ליידי פון דער פינפטער
עוועניו ! אַמאָל פלעג איך זיך אויך אָנטהאָן ווי אַ מענש... און איצט... אי,
ווי מען ווערט פערשוואַרצט אין אַמעריקא.

אפרים (קוקט אַרויס פון טהיר) : אונזער קדיש !... אי... ווען ניט די
קאָנזערוואַטאָריע אָף קרעמענטשג אָף מוזיק אָף ניו יאָרק ! (מען קלאַפט)
נו, קאָם אין ! (גרעגואַר קומט.)

ביילע (אפּאַרט) : קוק איהם אָן, אויך אויסגעפּוצט ווי אַ חזיר.

חנה : ציליע טהוט זיך אָן... אָה, בין איך אייך מקנא — הערען די
קאלווע אין אזא אַפּעראַ ווי קארמען... אויב מען וועט קענען אויסרייניגען
און פיקסען מיין אַפּער'ן מאַנטעל, וועל איך אויך אַמאָל געהן.

ביילע : נו, יא, אז די אַפּעראַ איז קלמן, איז מסתמא גוט.

גרעגואַר : אַ דירעקטאָרשע פון אַ קאָנסערוואַטאָריע זאָל צונויפּפאַרען
קלמן מיט קארמען ! נאַטאַשאַ, וועסט פאַהרען צו אונז ? עטי וועט דאַרפֿען
שפּעט זיצען אַליין. (אפּאַרט) די לעצטע צייט בעזוכט אונז צו אַפּט אַ
בעקאַנטער פּיאַניסט. ער איז אַ שעהנער יונג... זאָ וואָהר איך לעב, עס איז
בעסער ניט לאָזען זי אַליין.

ביילע : פאַרוואָס געהט ניט עטי מיט אייך אין דער אַפּעראַ ?

גרעגואַר : אז זי דאַרף געהן געהט זי, און אז זי דאַרף זיצען אין דער
היים, זיצט זי אין דער היים... מיין נאָמען און מיין געשעפט פאַדערט איך זאָל
זיצען אויף אַ טייערען פּלאַץ... ווען זי געהט אָבער אַליין, מעג זי זיצען וואו
זי וויל... און אויסער דעם, איך מיט ציליען געהען ניט נאָר פון פערגעניגען
וועגען, מיר זיינען פּראָפּעסיאָנעלע מוזיקער... ע... (געהט) ציליע, וועגען דעם
קלאַוויר אויסצוג... ע... (אב צו איהר אין צימער.)

אפרים : נו, געה, לאָז ניט !... ער פרעגט ניט און געהט... זי טהוט
זיך אָן... אפּשר איז זי אָהן אַ לייב־סערדאָק נאָך !...

נאַטאַשאַ : אי, גאָט, הפנים עס קומט דער שרעקליכער יום הדין, ווי
די הייליגע שריפטען זאָגען, אז קינדער וועלען אויפּשטעהן געגען עלטערען,
אַ ברודער אויף אַ ברודער, אַ שוועסטער אויף אַ שוועסטער... דער פאטער
נעבעך...

חנה : נאַטאַשאַ, מיר טהוט הנאה וואָס דעם אַלטען געהט דאָרטען
שליס־שלימזל... נישט־קשה, ער וועט קליגער ווערען, און קומען צו אונז לעבען,
ווי אַלע מענשען. (מען קלינגט.)

אפרים : ווער איז דאָס ? (עפענט) אָה, מסתמא סווע קניפּעל, זי

געוואָלט, האָב איך נישט געפרעגט נישט ביים פרעזידענט, נישט ביי דעם גובער-
נאטאָר און האָב מיר געגעבען אַ נאָמען „פּראָפּעסאָר“ און האָב מיר אַליין
געעפענט אַ קאָנסערוואַטאָריע אָפּ מוזיק און איך בין מיר אַליין דאָ אזא מיוחס
ווי טשאַיקאָוסקי מיט רובינשטיין'ען.

נאָטאַשאַ: און, ווי אזוי רופט איהר דאָס, די... די יוניאָן?

אפרים: ע! יוניאָן איז נאָר פאַר פּראָסטע מענשען — איך בין איצט
פּערשטעהסטו מיר, פּראָפּעסאָר פּיעדלער.. דירעקטאָר „אָף דהי קרעמענטשונ
קאָנסערוואַטאָריע אָפּ מוזיק אָפּ ניו יאָרק“, „קאָפּעלמייסטער אָפּ דהי אַמאָ-
טיאָרגעגענאָמען-אַרקעסטער“ צוליב מיינערבער'ן, וועלכער איז אויך געווען אַ
איד, כע! כע! כע! מען קומט, מען טראָגט קוואַדערס, מיט האַלבע דאָלאַרס...
מען פרעגט נישט... ווער קען דאָרטען אין דער קבצנ'ישער מדינה צאָהלען?
דאָרטען איך זאָל אפילו שווערען מיט שבועות וחרמות, וואָלטען זיי דאָך מיר
נישט געגלויבט, אז דאָס איז אַ קאָנסערוואַטאָריע... פאַר אזא מענשען, ווי איך
מיט אַ ספּעציאַלנאָסט איז אַמעריקא בעשאַפּען געוואָרען...

נאָטאַשאַ: אונזער אַלטער הער האָט נישט געטראָפּען אין אַמעריקא...
אַ, יעווא אַראָנאָווא, נאָט זאָל אייך נישט שטראָפּען דערפאַר, וואָס איהר האָט
איהם אויף דער עלטער אַלע פּערלאָזט. (צ י ל י ע שרייט פון אַנדערען
צימער: מאַמא, קום אַהער! חוה ראַש אָב).

ביילע (מיט אַ גרימאַסע צו אפרים'ן): זי טהוט זיך אָן... זי געהט
היינט מיט גרענאָר'ן אין דער אָפּערא. אַי! עס איז אַ צרה מיט זייער אָפּערא...
אפרים: די צרה איז, וואָס אויף איהר שטעהט די גאַנצע קאָנסע-
רוואַטאָריע, אז נישט, וואָלט איך איהר שוין לאָנג אַ שפּיעל געטהאָן אויף דער
קווינטע. (צו נאָטאַשאַ'ן) איך האָב געהערט, דער אַלטער איז דאָרט גאָר צוכלאָ-
בעט געוואָרען, האַ?

נאָטאַשאַ: אַלץ געהט פּראַכאָס: אַ ראַזאַרעניע... ער האָט נישט קיין
הילפּע, גאָר נישט זאָגאַר מיט וועמען אַ וואָרט אויסרעדען. (ווישט זיך אַ טרער)
זיין איינציגער פּריינד איז יעצט אַלבערט. זייט פאַר אַי-אַהערען קריסטמאַס
לאָזט ער איהם נישט אָב פון זיך... דאָס קינד פּיהרט אויס ביי איהם אַלץ.
(שטיל) ציליע, ווי איך זעה, שטיפּט, האַ? אי, עלטערען זאָלען דערלאָזען אזא
זינד... לייבליכע שוועסטער, וועה איז מיר! און עטי נעבעך...

אפרים: אַ גרינגע זאָך אין אַמעריקא זאָגען: דערלאָז נישט! ער
זאָל מיר קומען פרעגען: טאַטע, דערלאָז... וואָלט איך געזאָגט: ניין, איך
לאָז נישט... אַ כאָלעריע זיי אין די ביינער אַריין, זיי דערלאָזען זיך אַליין. (אַ
גלעקעל, ער קוועטשט דעם קנאַפּ ביים טהיר.)

גרעגואר: מיד? וואָס איז עפעס?
ביילע (ביים טהיר): יא, יא, קומט אַרײַן, גרעגואר איז דאָ... אין דרויסען גאָר, האָסטו געהערט אביסעל! (אַרײַן) זעה, וואָס דאָ טהוט זיך. (וואַרפט זיך רוימען, ראַפּאַיִל עלטער און אַרומער געקליידעט פיהרט פאר אַ האַנד אַלבער טאָן, ברענגט אַ סעטשעל.)
ראַפּאַיִל (אַ שאַקעל מיט'ן קאָפּ צו אַלע): העלף! נאטאשא, וואָס מאַכסטו?

ביילע (צו אַפּריס'ן): דו, בעל הבית מיינער, וואָלסט אפּשר אָנגעהאָן דעם סיורטוק!

אַפּריס: אין אַמעריקא איז גוט אָהן אַ סיורטוק.
ראַפּאַיִל: יא, אז מיר קומען אין אַמעריקא, טהוען מיר זיך אויס... און מען שעמט זיך ניט.

אַפּריס: איך מײַן, אין אַמעריקא איז ניטאָ קיין מיוחסים, אַלע זיינען גלייך... אַ פרייעס לאַנד! ניט אזוי מחותן? נו, וואָס מאַכט איהר?
ראַפּאַיִל: יא, ניטאָ קיין מיוחסים... אַ פרייעס לאַנד! אַלבערט, טהו זיך אויס דערוויילע. (העלפט איהם אויסטהאָן זיך.)

עמי: פאַפּאַ, זאָל איך איהם זאָגען? גרעגואר, דער פאַפּאַ פּרעגט מיד, וויפּעל געלד דו האָסט? דו האָסט מיר קיינמאָל ניט געזאָגט און איך האָב ניט געפרעגט.

ביילע: פאַר יעדען טויזענדער, וואָס ער האָט אין באַנק, זאָל איך האָבען אַ גוטען מול'דיגען יאָהר, רבּונו של עולם!

גרעגואר: וועמען דאַרף איך געבען רעכענונג וועגען מיין געלד?
ראַפּאַיִל: גאנץ איינפאַך... פאַר אייך דאָ וויל איך זיך ניט שעהמען... גבירים — דריי פאַר אַ ניקעל! און ראַפּאַיִל דאַרף צו זיי קומען רעדען פון געלד־פּראָגען... טשאַרט וואַזמי! צייטען, האָ?

אַלבערט: גרענדפאַ, האָסט מיר צוגעזאָגט ניט זיין ביזן, האָסט פּערנעסען?

ראַפּאַיִל: נו, יא, איך האָב געוואַרט ביז דער לעצטער מינוט. און אויב איך וועל מאַרגען ביז צוועלף ניט אַריינטראָגען אין ניו הייווענער באַנק פּראָצענט פאַר'ן מאַרגינדרוש און אַ טייל פון קאַפיטאַל, וואַרפט מען מיד שוין אַרויס פון דער פאַרמע... איך האָב זעהר ליעב בעטען גמילות חסדים! יעדען שוויין בעמען! נאָר בלייבען אין דרויסען... אַלײַן... אַ בעטלער... הם, אַלבערט אפילו זאָגט, מיר זאָלען נעמען רעוואָלווערען און ביקסען און שיסען, ווען זיי וועלען קומען אונז טרייבען... עס איז אָבער קיין פּלאַן ניט...

ציילע: אַפּיציערסקי בלוט!

האָט דאָ פּערגעסען איהרע נאָמען... (מען קלאַפט) קאָס אין! (עמי קומט, שעהן געקליידעט. זי אַטהעמט קוים.)

אַלע: עמי!

עמי: פּערשפּעטיגט? זיי זיינען שוין אוועק אין דער אָפּעראַ? (אפרים קוקט אויף ביילען און שווייגט.)

נאַטאַשאַ (דערשראָקען): גאָט איז מיר דיר, עמי, וואָס ווילסטו טהאָן? עמי (מיט אַ שמייכלעך): שרעק זיך ניט, ניאַניע, איך האָב געדאַרפּט גרעגואַר'ן בלויז וועגען אַ געשעפּטס-זאָך. מיר האָבען געסט... ווי גרעגואַר איז נאָר ארויס פון שטוב איז געקומען דער פּאַפּאַ... ער דאַרף גרעגואַר'ן זעהר נויטיג... אַי, ניאַניע, אַלבערט איז אַ לעבעדיגער, געזונטער פּאַרמער. חוה: ראַפּאַל איז אין שטאדט? (געהט צום שפּיגל און ברענגט אין אַהדונג איהר טואַלעט.) זיי זיינען נאָך ניט אוועק אין דער אָפּעראַ.

ביילע און אפרים: דער מחותן איז געקומען! וואו איז דער מחותן? עמי: ער ווארט דאָ אויף דער שטראַסע, ער וויל אַהער ניט אַרייַן געהן... ער דאַרף מיט גרעגואַר'ן רעדען אַ פּאָר ווערטער. ביילע: וואָס הייסט, ער וויל ניט? האָסטו געהערט אַ ביסעל? (לויפט אָב.)

עמי: הייסטעס, זיי זיינען נאָך ניט אין דער אָפּעראַ? חוה: ניין! ציליע טהוט זיך אָן... דאָס הייסט זי איז שוין לאַנג אָנגעטהאָן, נאָר זי קלייבט זיך צו... ער איז ערשט נאָר וואָס אַרייַנגעגאַנגען צו איהר...

עמי: איך האָב געוואוסט, מיר וועלען זיי נאָך טרעפּען... (קלאַפט אין ציליע'ס טהיר) מעג מען אייך אַביסעל כּעאונרוהיגען? (גרעגואַר קומט, נאָך איהם ציליע אָנגעטהאָן צום געהן.)

גרעגואַר: דו דאָ? וואָס איז? (עמי בעטראַכט זיי און שווייגט.) ציליע: עמי, דאָס איז דיין נייעם קלייד? אַה, שעהן... פּראַכטפּאַל... גרעגואַר: אַיאָ, שעהן? עס קאָסט שעהנעם געלד, זאָ וואַהר איך לעב, מיין פרוי דאַרף געהן שעהן און רייך געקליידעט... אַיאָ, עס פאַסט איהר? און ווען זי האָט עס אויסגעקליבען, האָב איך געוואָלט מאַכען אַ גאַנצען סקאַנדאַל, זאָ וואַהר איך לעב, אַ קליין סקאַנדאַלטישק טאַקע געווען, עס איז מיר ניט געווען געפּעהלען. (רייניגט איהר קלייד פון שטויב.) איך צאָהל געלד און פּריהער פון אַלע דאַרף מיר געפּעהלען. פאַר וואָס האָסטו ניט אָנגעטהאָן דיין דזשולערי?

עמי: איך האָב ניט געהאַט קיין צייט... איך האָב מיך זעהר געאיילט... גרעגואַר, דער פּאַפּאַ איז געקומען און דאַרף דיר באַלד זעהן.

גרעגואר: האָב שכל און מיש זיך ניט. דאָס איז ניט קיין ווייכערשע ביזנעס! דו האָסט דאָס, וואָס דו דארפסט? זיז און שווייג!
עטי: דער פאפא בעט נאָר לייהען.

גרעגואר: נו, יא, איך וועל איהם געהן נאָכדעם לאָדען...

עטי: גרעגואר, דער פאפא האָט דיר... אונז... געגעבען געלד און...

גרעגואר: זאָ וואהר איך לעב, איך האָב דיר געדארפט נעהמען אָהן געלד... איך זאָל דאמאלס מעהר שכל האָבען, וואָלט מען מיך ניט אָבגעהאָנדלעלט מיט שיהע־פיהע... דו מיש זיך ניט אין געלד־פראגען, דאָס איז ניט דיין זאך! (קוקט אויפ'ן זיגער.) אי, ציליע, זאָ וואהר איך לעב, מיר וועלען פערשפעטיגען די אואווערטיורע. אלזאָ, איך וועל אייך דאָ טרעפען... עטי, דו זאָלסט ווארטען דאָ, איך וועל ברענגען ציליע'ן אהיים און מיר וועלען פאָהרען צוזאמען... דו הערסט? איך וויל ניט, זאָלסט פאָהרען אליין אהיים... זאָ וואהר איך לעב, דער פיאניסט מאכט דיר צופיעל קאמפלימענט טען... כע! כע! אויפ'ן וויעדערזעהן. (ביידע ראש אָב. עטי בעגלייטעט זיי מיט אן איראנישען בליק און א פערדעכטיגען שמייכלע.)

ראפאיל: אזוי! אזוי איז דאָס? (בייז) עטי, פאר וואָס געהסטו ניט מיט זיי אין דער אָפּערא?

עטי: פאר וואָס? מען האָט געקראָגען נאָר צוויי בילעטען, נו, זיי זיינען מוזיקער, זיינען זיי בילכער.

ראפאיל: אזוי? מען קע נאָר צוויי טיקעטס קריגען? קום, איך וועל פאָהרען מיט דיר אין דער אָפּערא... מיר וועלען נעהמען אלבערט'ן, דער פארמער האָט דאָך נאָך גאָר ניט געזעהן. אז איך וועל בעצאָהלען צעהן דאָלאַר פאר צוויי בילעטען, וועלען מיר האָבען וואו צו זיצען? נו, טאָ קום... איך וויל היינט זיין אין דער אָפּערא מיט דיר.

עטי (שמייכלעט): ניין, פאפא, איך וויל ניט געהן אין דער אָפּערא אויף צו־להכעים. לעג עס אָב אויף אַן אנדערס מאָל. איצט איז ניט די צייט.

ראפאיל: דו ווילסט נאָך ניט געהן אויף צו־להכעים? עטי, איך פערשטעה ניט, ביסטו אזוי שטאַרק, אָדער ביסט אַ שמאטע, וואָס לאָזט זיך טרעמען מיט די פיס? ברודער אלבערט, איך מיינ, מיר מעגען פאָהרען אהיים, ביז מען וועט אונז ניט אַרויסוואַרפען איז דאָרט אונזער היים, דאָרט! נאָטאָשאַ: פאָטער אין הימעל, אַרויסוואַרפען! בעסער וואָלט איך דאָס ניט דערלעבט צו הערען.

עטי: מאמא, איך ווייס, דו האָסט אין באַנק זעקס הונדערט דאָלאַר.

ראפאיל: איך דאַרף ניט קיין פרעמד געלד!

חנה: איך בין געווען דער איינציגער מענש, וואָס האָט געהאט שכל

ראפאיל: איך דארף צוועלף הונדערט דאלאר... (פויע)
ציליע: הערר פריעדלעכער, מיט מיר און דער מאמא זייט איהר נאָר
 ניט בעקאנט?
ראפאיל (צו גרעגואר'): צוועלף ביינאכט געהט די שיף אָב קיין
 ניו הייווען.

גרעגואר: הם, צוועלף-הונדערט דאלאר? זאָ וואָהר איך לעב, עס איז
 אַ היבשע סומע געלד! איך וועל אייך זאָגען די וואַרהייט, ווען איך זאָל
 זאָגאר האָבען, וואָלט איך ניט געגעבען... וואָצו? העלפען אייך נאָך אַ יאָהר
 פלאַגען זיך? מיין געלד וועט זיין פערלאָרען און די פאַרם וועט מען ביי
 אייך צונעהמען מיט אַ יאָהר שפעטער... עס איז צייט איהר זאָלט ווערען
 פראַקטישער! איהר זייט ניט קיין פאַרמער...

ראפאיל: איך בין ניט געקומען צו דיר לערנען זיך פראַקטיק!
גרעגואר: איך מיין אייער טובה, זאָ וואָהר איך לעב...
ראפאיל: ווען איך טראָג אריין מאָרגען דאָס געלד, קען איך אַם
 וועניגסטען, אויב איך וועל מוזען, פערקויפֿען אַלץ און רעטען אַ פאַר טויזענד
 דאלאר מיט פראַצענט... און אויב אז ניט... ע... (בייז צו אַלבערט') דאָס
 ביסטו שולדיג, דיפלאַמאַט מיינער! איך האָב דיר געזאָגט, מען דארף ניט
 פאָהרען! מען קען ניט מאַכען קיין שטריימעל פון אַ חזיר'שען אויער...
אַלבערט (פריי): מיר וועלען נאָך זעהן... נאָניע, אפשר האָסטו
 צוועלף-הונדערט דאלאר? זאָל איך אזוי געזונד זיין, מיר וועלען דיר
 אָבגעבען. (אלע, זאָגאר ראפאיל, לאַכען. עטי קושט איהם.)
נאַטאַשאַ: אי, מיין קינד, ווען איך זאָל האָבען, נארעלע, אויב ראפאיל
 מאָסעוויטש וועט ניט בעקומען קיין געלד, וועל איך ניט האָבען מיט וואָס
 צו פאָהרען אַהיים...

גרעגואר: זעה אַ יונג! אַ ריכטיגער פאַרמער! (קושט איהם)
 שווער, איך זאָג אייך גאנץ אָפען. איך קען אזא סומע געלד ניט געבען, נאָר
 איהר בלייבט ביז מאָרגען... איהר וועט קענען נעהמען אַ טריין. און מיר
 וועלען זיך מישב זיין... דאָ איז נאָך דאָ פערזאָנען, וואָס האָבען געלד, פאַר
 וואָס זאָלען זיי אייך ניט העלפען?
חנה: איך זאָג דיר! געלד!

ביילע: אַי, אומשטיינס געזאָגט, געלד! (ראפאיל בלייבט זיצען
 פערטראַכט.)

עטי (שטיל): גרעגואר, קום אַהער, דו ווייסט, איך האָב ביי דיר נאָך
 קיין מאָל, קיין זאך, קיין געפעליגקייט ניט געבעטען, אבער יעצט ווען דער
 פאַפּאַ...

האָט אַליין פיינט צו בעטען און וויל ניט, מען זאָל איהם בעטען... ער ווייס ווי בעטען ערנידערעריגט. (לעגט דער מוטער'ס באַנקדובך נעבען אפריס'ס ביכעל).

אַלבערט : נעהם ביידע ביכלעך און מאַך ביזנעס ווי אַ גוטער פאַרמער. **ראַפּאַיל :** כאַ ! כאַ ! איהר הערט, וואָס מיין אַלטער פריינד זאָגט ? דאָס וואַקסט דער ריכטיגער פאַרמער. איבערמוטשען זיך נאָר ביז ער וועט ענדיגען אַן אַגריקולטור־שולע און וועט ווערען אַ מענטש... נו, בעלי טובות מיינע, דערוויילע נעמט צו אייערע אוצרות מיט געלד... (וואַרפט אוועק ביידע ביכלעך) איך האָב פיינד קבצנישע קאַלעקשאַנאַס. מיר וועלען שוין מאַרגען פאַהרען מיט דער טריין, האָבען מיר נאָך צייט צו הערען וואָס אונזער איידים וועט אונז ראַטען צו טהאָן... דערוויילע, אַלבערט, גיב נור אַ קוק, וואָס מיר האָבען איינצוקויפּען... ביי דיר איז פערשריעבען, סעקרעטאַר מיינער. **אַלבערט (נעהמט פון דער טאַשע אַ צעטעל) :** אַ פּלאַש טערפּענטין, שטריק, אַ פּלאַש שוואַרצען קאַרבאָליק עסיד און... **עמי (קושט איהם ליידענשאַפטליך) :** אַי, מיין טייערער, מיין זיסער פאַרמער !

ראַפּאַיל : נו, אַלבערט, מאַרש ! מיר קומען באַלד. (געהט עטליכע טריט, שטעלט זיך אָב און קוקט אויף אפריס'ן) עי, דו, כל־זמר ! אויף מיין וואָרט, איך דאַרף זיך ניט שעהמען מיט דיר. (אומאַרעכט איהם יטאָרא, שטויסט פון זיך און ראַש אָב).

חנה (בעהאַלט איהר באַנק־ביכעל) : איך זאָל מיר ניט יטעהמען, וואָלט איך מיט איהם מאַרגען געפאַהרען אַהיים. קיין מאָל ניט געהאַט קיין דאָנות, נאָך וואָס דאַרף איך דאָס ?

נאַטאַשאַ : גוטע יעוואַ אַראָנאָווא, נאָך ניט צייט אויף איהם רחמנות האָבען ? און אויב איהר פאַהרט, פאַהר איך אויף צוריק. וואוהין וועל איך פאַהרען ? קיין ראַסיע ? וועמען האָב איך דאָרט ? איך האָב נאָר ניט געקענט צוועהן וואָס דאָ קומט פאַר. יא ! מיר וועלען פאַהרען צוריק, מיר וועלען אַכטונג געבען און איהם העלפּען. און... איך וועל זיך דען הענגען שיידען פון איהר ? (וויינט) פון מיין עטי'ן, פון מיין הינד ? וואָס האָב איך אויסער איהר אויף דער וועלט ? (פאַלט עטי'ן אויפ'ן האַלז).

עמי : טייערע, גוטע ניאָניע, איך האָב געמיינט, איך בלייב אַליין... און דו פערלאָזט מיר גיט... (וויינען ביידע) ניין ? ניין ? **אפריס :** מחותנ'עסטע ! ביילע ! נו, און מכה סאפער, האַ ? איך לויף שוין אַראָב. (שנעל אָב זינגענדיג).

חנה : נאַטאַשאַ, דער אַלטער איז געוויס הונגעריג, אַי, ווער ניט נעכעך

אָברייסען ביסלעכווייז ביי דער פארמע... ווען ניט מיין עקאָנאָמיע, א שעה פנים וואָלטען מיר יעצט געהאט.

ראַפּאַיל: פינאַנסיסטען געוואָרען דאָ אין אמעריקא! האָ? אַלבערט, טהו זיך אָן, מיר פאָהרען שוין אַהיים. (טהוט איהם אָן).
אפרים: הייסט עס, מחותן, אויב איהר בעצאָהלט ניט מאָרגען איז אַלץ אין גאַנצען פערפאלען?

ראַפּאַיל (בייז): יא, הייסט עס, מחותן.
אפרים: א ביטערע עבירה, ווי איך בין א איריש קינד. ביילע, קום אָקאָרשט אַהער. (רעדען ביידע שטיל).
עמי (שטיל אָבער ענערגיש צו דער מוטער): איך ווייס דאָך, דו ווילסט איהם אָבגעבען דאָס געלד.

חיה: ווער? איך?
עמי: נו, יא, דו! ער וועט אָבער דיין געלד ניט געהמען, וועסט איהם מווען בעטען און שטארק בעטען...

אפרים: הערט, מחותן, איך האָב אין באַנק 265 דאָלאַר.
ראַפּאַיל: 265 דאָלאַר! א גביר! איך קוק, וואָס ער האָט זיך געמאַכט א פראַנצויזישע בערדעל! זייט ניט קיין נאַר, אייערע עטליכע פעהאַרעוועטע גראַשען וועלען מיר וועניג העלפען.

אפרים: מיר וועלען מיט ביילע'ן צונויפקראַצען ביז דריי הונדערט... די מחותנת'טע האָט, שא, בייזערט זיך ניט, די מחותנת'טע האָט זעקס מאות... גיט אויף איהר איין טאָפּע מיט'ן פוס, האָט איהר דאָס געלד... (צושפילעט זיין זשילעט און לעגט נעבען ראַפּאַיל'ן זיין באַנק־ביכעל).

ראַפּאַיל: טאָפּען מיט'ן פוס? גיט דערלעבען וועלען עס מיינע שונאים! זי האָט געדארפט וויינען און בעטען, איך זאָל דאָס געלד געהמען, און דאָן וואָלט איך עס ערשט ניט גענומען.

עמי: פאַפּא, די מאַמא דארף דאָס געלד ניט פאַר זיך, זי רעכענט, טאָמער פערליערסטו דיין גאַנצעס פערמעגען און קומסט אין שטאדט לעבען, זאָלסטו ניט דארפען אָנקומען צו פרעמדע מענשען. אבער אויב דו קענסט מיט געלד רעטען די פארמע, וועט זי געוויס ניט זיין דאָגעגען... פאַר וועמען דארף זי דען דאָס געלד? זי וועט דיר אַליין אָבגעבען איהר באַנק־ביכעל, א יא, מאַמא? וואו איז דיין באַנק־ביכעל?

חיה (קעהרט זיך אָב און שלעפט פון בוים א באַנק־ביכעל, וויינענדיג): מען דארף איהם נאָך בעטען און וויינען! ער מיינט, עס איז איהם קרעמענטשוג!

עמי: עס רעדט זיך נאָר אזוי!... מען דארף ניט בעטען, דער פאַפּא

עמי : הא ? ! פע ! וואָס רעדט איהר דאָס? ... א שעהנער שפּאַס !
איך פערשטעה ניט...

ביילע : וואָס פערשטעהסטו ניט ? נאר, וואו איז זי דען געווען ?
איך זאָל אזוי געזונד זיין, — עס לעבט ! זיי האָבען עס אָבגעגעבען אין, ווי
אזוי רופט מען דאָס, א פינדלינג הויז... זי קאָמאָנדעוועט איבער איהם און ער
איז א גאָרנישט... אי ! אויב דו וועסט שווייגען, וועט דערפון, חלילה גאָט
ווייסט וואָס, אַרויסקומען שפּעטער.

עמי (רוהיג) : אָה, עס קען ניט זיין...

ביילע : עס זאָל ניט קענען זיין, וואָלט דאָס ניט געווען.

עמי : פון וואָנען ווייסט איהר דאָס אזעלכע נייעס ?

ביילע : די מחותנת'טע האָט מיך בעשוואוירען איך זאָל קיינעם ניט
א וואָרט... אבער זי ווייסט יעדעס פיצעלע... אי ! שעהנע בשורות...

עמי : די מאַמא ווייסט אלץ ? אָה, איך גלויב ניט... דאָס איז שוין
צופיעל... (אין טהיר) מאַמא, זיי אזוי גוט, אויף איין מינוט. (חיה קומט
פרעהליך, א פארטוך איבער'ן קלייד.)

חיה : מחותנת'טע, מיר מאַכען מיט נאטאַשא'ן לאַטקעס. צוליעב די
געסט וועלען מיר אויך געניסען. יוואָס איז, עמי ?

עמי : מאַמא, זעץ דיר אַנידער. (רוהיג) זאָג מיר, איך בעט דיר,
האָסטו געוואוסט אז ציליע האָט געבוירען א קינד ?

חיה (דערשראָקען) : אַי, א שלאָג האָט מיך געטראָפען ! מחותנת'טע !

עמי : איך פרעג דיר : דו האָסט געוואוסט און געשוויגען ?

חיה : זי האָט מיך אַריינגעשלעפט... איך ווייס דען ? ...

עמי : דו האָסט געוואוסט און געשוויגען ?

חיה : אין קרעמענטשג וואָלט איך פערברענט געוואָרען פון שאַנדע
און דאָ... איך ווייס, פאַר וואָס דאָ שעמט מען זיך ניט ?

עמי : דו שעמסט זיך ניט און איך שעם זיך ! איך שעם זיך, ווען איך
האָב געוואַגט מיינען, אז קיין אונגליקליכערע פון מיר איז ניטאָ אויף דער
וועלט !... געגען מיין פאפּא בין איך נאָך א גליקליכע. איך לעב מיט
גרעגאָר'ן קאָרגע 10 יאָהר און ער האָט מיט דיר, מיט אזא פרוי ווי דו, געלעבט
זיין גאנצעם לעבען !

חיה : זעהסט, אויף מיר נאָך דעם בלבול. (א גערויש) די מאַמא דאַרף
אַלץ אויסשטעהן.

ביילע : שש ! דער מחותן געהט. (ראפּאַיל און אַלבערט צוריק.)

ראפּאַיל : קיין טערפענטין ניט געקראָגען... שטריק... קארבאָליק

אויף איהם אכטונג דאָרט ? און מיר, מיינסטו, איז גוט ? איך געה דאָ אויס יעדען טאָג ווי אַ וואַס.

נאַטאַשאַ: איהר פאָהרט אַהיים ? פאָטער אין הימעל, ווי גוט דו ביסט צו אונז, זינדיגע מענשען. (זי און חוה אָב. אַ גלעקעל.)
ביילע: עטיניו, וואָכטער מיינע, דו ווייסט, איך האָב דיר ליעב. (קושט זי.)

עטי: איך האָב שוין אזא גליק, אלע אלטע האָבען מיך ליעב.
ביילע: איך בין דען אַן אלטע ? שלעכטע דו. הער, (קוקט זיך אַרום) איך האָב געוואָלט מיט דיר עפעס רעדען. (סאָמוואַיל קומט) אָה! פון וואַנען קומט עס אַ איד ?

סאָמוואַיל: העלף, עטי, איך האָב געהערט, אלבערט איז דאָ מיט'ן פאָפּא, איך האָב זיבען-און-צוואַנציג טויזענד מאָל געוואָלט שרייבען אלבערט'ן און עס האָט זיך ניט געמאַכט. איך קום פון דער אָפּערע, קאלווע האָט קאטער, עס געהט ניט קארמען, האָב איך צוגענומען מיין געלד צוריק. צעהן טויזענד מאָל געבלאָפּט, היינט ניט. אי! ביי דער קאסע איז אפשר צוועלף טויזענד מענשען געשטאַנען... פיערציג פאָליסלייטע, דריי אַמבולאַנסען, אַ פאַטערלי-וואַנען. עס האָט זיך אָנגעהאַנגן.
עטי: שפיעלט מען היינט ניט „קארמען“ ?

סאָמוואַיל: ניין, די „מייסטערזינגער“... ווייסט דאָך, ווי איך האָב ליעב וואַנגער'ן. וואו זיינען זיי, הא ? (אב אין אַנדער צימער.)
ביילע: עטי, איך קלייב זיך לאַנג מיט דיר צו רעדען. איך ווייס, דו וועסט האָבען יסורים, אָבער מען דאַרף דאָך אַמאָל מאַכען א סוף.
עטי: „סוף“ איז זעהר אַ טרויעריגעס וואָרט. איך וויל פון „סוף“ ניט דענקען.

ביילע: זי האלט דאָ די מאַמע, נאָר די אויגען צו פערשטעלען, און דו שווייגסט...

עטי: וואָס זאָל איך טהאָן ? זאָ לאַנג איך קען שווייגען, שווייג איך. זי איז דאָ ניט געווען אַ פיער, פינף מאָנאַט אין ניו יאָרק, האָט ער זיך געפיהרט פיעל אַנשטענדיגער...

ביילע: אַי, עטי, דו זאָלסט וויסען, וואו זי איז געווען.
עטי: נו, וואָס איז מיר דער אונטערשיעד ? זי איז אָבער געקומען אַזוי געזונד, שעהן.

ביילע: נו, יא, עס האָט איהר וואויל בעקומען.
עטי: וואָס מיינט איהר ?

ביילע: נאר, זי איז דאָך — (זאָגט איהר עפעס שטיל אין אויער.)

וועל ארויס פון מיין ראָלע... דער סוף קומט!... די ענדע! די ענדע!
 אַרימער פאפא, א שעהנעם עלטער דערלעבט... א שעהנעם נחת פון קינדער...
 צוויי טעכטער! כא! כא! כא! ביידע! ווי קומט צו אזא פאטער
 אזעלכע קינדער? (אלבערט און סאמואיל ארוין.)

אלבערט: מאמא, קום אהין! (זי בלייבט זיצען אונבעוועגליך.
 אלבערט עפענט כגנבה דעם זיידענ'ס סעטשעל.) אַנקעל סעם, שש! זעהסט,
 דער גרענדפא פיהרט עס שטענדיג מיט זיך. (צייגט א רעוואָלווער. עטי גיט
 א קוק.)

סאמואיל (בויגט זיך אָן, גיט א קוק): לעג אוועק, ער איז אָנגעלאָרען.
 (לויט) עטי, מען האָט דיר הונדערט־פּינדיאָן־זיבעציג מאָל גערופען אהין!
 (מען קלאפט) ווער איז דאָס? קאם אין! (גרעגואר און ציליע קומען צוריק
 פרעהליכע.)

גרעגואר: זעהסט, איך האָב דיר געזאָגט, זי וועט זיצען דאָ און
 וואַרטען. אז איך האָב געהייסען וואַרטען, וועט מען וואַרטען!

עטי (זיצט רוהיג): וואו זייט איהר דאָס געווען, אין דער אָפּערא?

גרעגואר: א נייעס נו! וואָס דען? געוויס אין דער אָפּערא.

עטי: וואָס האָט מען געשפּיעלט? קארמען?

גרעגואר: דאָס געפּעלט מיר, זאָ וואַהר איך לעב, כא! כא! כא!

געוויס קארמען. וואָס איז? דיר געפּעהלט ניט די אָפּערא?

ציליע: אַך, ווי די קאלווע האָט געזונגען! (זינגט קארמענ'ס אַריע
 און טאַנצט) זי האָט זיך איבערטראָפּען.

עטי: עס איז א ליגען! מען האָט ניט געשפּיעלט קארמען, קאלווע

האָט ניט געזונגען, און איהר זייט ניט געווען אין דער אָפּערא... עס איז א
 ליגען!

גרעגואר (כיוו): וואָס איז דאָס פּלוצלונג פאַר א טאָן עפעס, דו!...

מיט וועמען רעדסטו דאָס?

סאמואיל: איך גיב אייך ניין־און־צוואַנציג־טויזענד בעווייזע, אז מען
 האָט ניט געשפּיעלט קארמען... מען האָט געשפּיעלט „מייסטער־זינגער“.

גרעגואר: אַה! ער? געפונען וועמען צו גלויבען, זאָ וואַהר איך

לעב...

סאמואיל: איך ווייס, ווי איך בין א איד, איהר האלט מיך פאַר א

לינגער... איך זאָג א ליגען, וויל אָבער קיינעם ניט בעטריגען... איהר זייט

אַן אמת'ער מענש און איהר זייט א בעטריגער! נאט... אָט איז אַנאָנסירט

אין די איוונינג פייפערס... קאלווע איז קראַנק... קארמען געהט ניט... (צייגט

איהם א צייטווייג.)

עסיד... (שטעלט אויף דער פיאנאָ) מחותנת'טע, איך בעט אייך, פאָרזיכטיג, עס איז קארבאָליק... וואָס איז, עטי?

עטי: גאָר נישט... די מאַמא וויל מיט דיר פאָהרען צוריק אין דער קאָנטרי... זי איז מודה, דאָס זי האָט זיך געפיהרט זעהר מיאוס און נאָריש... זי זאָגט, אַ פרוי וואָס האָט אַליין קיין שכל ניט צו לעבען איז נאָר דאָן אַ שטיקעל מענש, ווען זי איז אונטער דעם שוין פון אזא מאַן, ווי דו, פאפא. (ווערט אַלץ מעהר אויפגערעגט) זי וויל וויינען און קושען דיינע פיס. (וויל חוה'ן מיט געוואלט איינבויען.)

ראפאָיל (בעפרייט די דערשראָקענע חוה): וואָס טהוסטו? דו דארפסט ניט רעכענען מיינע חשבונות מיט איהר... דיין מוטער איז זי... דרך־ארץ, דו!

עטי (נערוועז): גאָר נישט, פאפא, כא! כא! כא! עס איז מיר עפעס אזוי איינגעפאלען אַ שטיקעל משוגעת... קומט עסען... די מאַמע האָט צוליעב דיר געמאַכט לאַטקעס. אַלבערט, אָנקעל סאַמאָיל איז דאָרט. (אַלבערט ראש אָב.)

חוה (פלוצלונג מיט אַ יאָמער): ראפאָיל, האָב רחמנות, נעהם מיך צו פון דאנען! איך קען ניט איבערטראָגען קיין צרות. עטי: יא, האָסט אָנגעלעבט דיין לעבען אָהן צרות!...

ראפאָיל: וואָס־זשע וויינסטו, אַלטער נאָר? איך וועל דיר ניט געהן בעטען, דו זאָלסט פאָהרען אַהיים, דאָס וועלען מיינע שונאים ניט דערלעבען! נאָר אויב דו ווילסט צוריק, נו... ווי געלעבט, אָבער דאָך אָנגעלעבט אזוי פיעל יאָהר... דאָס גאַנצע לעבען אינאיינעם אָנגעלעבט... איין גאָט ווייס, וויפיעל איך האָב דיר פערצייהט, נאָר דערפאַר וויל דו ביסט געווען די מוטער פון ראפאָיל פריעדלענדער'ס קינדער... און עס קען זיין, גאָט אַליין ווייסט אויך ניט, וויפיעל דו ביסט מיר שולדיג דערפאַר, (טרערען) וואָס מיינע קינדער זיינען מעהר דיינע, ווי מיינע... זאָגאָר עטי... ניין! ניט דאָס האָב איך פון זיי ערוואַרטעט. נאָר יעצט איז שוין שפעט צו רעכענען זיך... עס איז ניט גרינג אויף דער עלטער צו בלייבען אַליין... (פערדעקט דאָס געזיכט און שווייגט לאַנג) טשאָרט וואָזמי, ווי גרינג אין אַמעריקא צובינדט זיך אַלץ, וואָס דאָרט איז געווען פערבונדען אויף אייביג... (עטי האָט ניט געהערט דעם פאָטער'ס רעדען; געזעסען פערטראַכט.)

אפרים (אין טהיר): מחותן, נו? איך האָב געקריגען אַ פלאַש ברענדי אין „גים דור“ (אַלע אָב, אויסער עטי'ן.)

עטי: ניין, איך דאַרף זיך פריהער בערוהיגען, אַז ניט וועט זיין שלעכט... הם! איך דאַרף זיי דאָ ניט בעגעגענען, איך האָב מורא, איך

עמי: דערווייל רעד איך נאך ניט צו דיר! ציליע, וואו איז דיין קינד?

ציליע: איך בין ניט קיין קרעמענטשוגער מויד, איך וועל זיך ניט געהן פערבינדען דעם קאפ!

עמי: אזוי? ווילסט זיך ניט פערבינדען דעם קאפ, הא? ציליע, איך האב דיר געבעטען: זעה, זאלסט קיין חרטה ניט האבען... זעה זאלסט קיין חרטה ניט האבען... איך האב מורא, דו וועסט איצט חרטה האבען! (ציטערט פון אויפרעגונג.)

גרעגואר: עמי, דו ווייסט אליין, אז איך האב דיר ליעב... אלע פרויען פון דער וועלט מעגען קרעפירען פאר דיר. נאך דו ביסט מיר טייער... געוויס, איך טהו אמאל א דומהייט... אלע מענער טהוען דאס, אלע! זא וואהר איך לעב! אבער נאך דו ביסט מיר טייער, נאך דו ביסט טאקע מיינע! עמי: דייןע! איך ווייס, וואס הייסט דייןע! דיין אייגענטהום!

מיין קערפער געהערט דיר! מיין קערפער האט דיר געהערט זינט איך בין געבוירען געווארען און וועט דיר געהערען ביז איך וועל שטארבען! ווען דו דארפסט מיין קערפער, האסטו מיך ליעב! ווען דו האסט מיך ליעב, הייסט עס, דו דארפסט מיין קערפער! דו זעהסט מיך אבהיטען, איך בין דיר טייער, ווי יעדעס אייגענטהום ביי יעדען אייגענטימער!... מיין קערפער האט דיר אינטערעסירט, מיין זעלע אבער האסטו יעדען טאג צעהן מאל ערמאָרדעט! מיינע מענשליכע געפיהלע האסטו יעדען אויגענבליק געטראָטען מיט די פיס! כמעט צעהן יאהר געלעבט מיט דיר, און דו האסט מיך אויף איין מינוט ניט בעטראכט אלס מענש, נאך אלס פרוי, אלס ווייב, אלס דיענסט! האסטו ניט געוואלט און ניט געקענט מיך פערשטעהן; האסטו ניט געוואלט און ניט געקאנט וויסען, וואס איך האב פאר דער צייט איבערגעפיהלט. איך האב פערשפראכען צו דולדען און שווייגען, — האב איך געשוויגען און ערטראגען מעהר ווי איך האב געדארפט!... גענוג! בעלאָגען, בעטראָגען און ערניעדריגט וועל איך שוין ניט זיין מעהר! ניין! מעהר ניט!...

ציליע: דו ווייסט פון וואנען זי האט אָנגעכאפט דיווע געדאנקען? כא! כא! עס איז פון קרייצער סאָנאטא.

עמי: ציליע, לאך איצט ניט! (פערוויירט) איך זאג דיר, לאך ניט! ציליע: אז דו ביסט פאָרט אזוי קאמיש... כי, כי!

עמי: איא? איך בין קאמיש? איך האב מורא, איך וועל מווען זיין טראגיש. דו געדענקסט די „קרייצער סאָנאטא“? געדענקסטו אבער ווי דו האסט דעם פאפא געזאָגט, ווען מיר האבען הער גרעגואר פידלער ערווארטעט צום ערשטען מאל, דאס דו ביסט זעהר אייפערזיכטיג, דו וואלט ביידען

ציליע: זעה נאָר ווי ער האָט זיך דערשראָקען! אויך מיר אַ מאָן!
וואָס איז דאָרט אזוינס? מיר זיינען טאָקע ניט געווען אין דער אָפּערא!
וואָס זיינען מיר קינדער? מיר דארפֿען אָבגעבען חשבון, וואוהין מיר געהען?
אלבערט (בייז): אי! ווען איך זאָל איצט זיין אַ גרויסער, וואָלטען
זיי צו דער מאַמע אַנדערש גערעדט!

עמי: אלבערט געה אַהין! סאַמואַיל, זאָלסט דאָרטען ניט פֿלאַפלען.
(פיהרט ביידע אַרויס און מאַכט צו די טהיר) ניין! איצט אָבגעבען דין
וחשבון איז שפּעט... וואָס איז דאָרטען — יא אָפּערא, ניט אָפּערא. איך וויל
אויך נאָר זאָגען: דאָס איז געווען אייער לעצטער ליגען, איהר וועט ניט לייגען
מעהר!

גרעגואַר: שש! דער אלטער איז דאָרט? הער, עמי, דו ביזט
שטענדיג אַ גוטע... איך בעריהם זיך פאַר מיינע בעקאָנטע, מיין פֿרוי, זאָג
איך, גיט מיר שטענדיג פֿולע פֿרייהייט.

ציליע: נו, הויב זיך אָן מיט איהר קושען און האַלזען פאַר מיר אין די
אויגען!

עמי (שמייכלט): ביזט אייפערזיכטיג, הא? זאָג מיר בעסער,
ציליע, האָסטו מיר אַמאָל ניט געגעבען דיין עהרענוואָרט, אז...

ציליע: האָסטו זיך נאָך ניט פֿערגעסען?

עמי: דו האָסט זיך ניט געקענט פֿערגעסען, אז איך האָב אַמאָל געהאַט
אַ קינד.

ציליע (פרעך): אַ, יא! דאָס געדענק איך...

עמי: געדענקסט? נו, און אז דו האָסט געהאַט אַ קינד, געדענקסטו?
(ציליע דערשרעקט זיך) איך בין געווען פֿריי, איך האָב געגלויבט מיין קינד'ס
פאטער וועט זיין מיין מאָן, און בין דערנאָך פאַר דעם קינד געזאָנגען ליידען
און פֿלאַגען זיך. פאַר דעם קינד האָט מען מיר יעדע מינוט געשטאָכען די
אויגען; פאַר דעם קינד האָסטו מיך פֿיעל מאָל ערניעדריגט, גענומען אַ רעכט
דעם אַנדערען פֿערפּאָלגען פאַר זיינע זינד, — האָסטו אַליין געדאַרפֿט אָבהיטען
זיך פֿון געמיינהייטען און פֿערברעכען. מאַדאָם, דו האָסט געהאַט אַ קינד
פֿון דיין אייגענער שוועסטער'ס מאָן, וואו איז דאָס קינד? ביסט מוטער?
געה פֿלאַגען זיך, געה זיין געפּאָלטערט און געמאַרטערט, געה ליידען פאַר דיין
קינד!... דו האָסט געמיינט, וועסט זיך אָבלעבען אָט אזוי דיין גאַנצעם
לעבען מיט אָפּערא, געזאָגט און ליגען? ... אויס געזאָגט! דער שרעקליכער
סוף קומט!

גרעגואַר: שש! עמי, איך בעט דיך, נאָר דעם איין מאָל זיי אַ גוטע.
דו וועסט זעהן...

עמי (פאלט נאטאשא'ן אויפ'ן האלז) : ניאניא, מיינע געדאנקען מישען
 זיך, מיין קאפ איז צודולט, אין די אויגען שווינדעלט. אלץ וואנקט אונטער
 מיר. מיר ווייזט זיך אויס, איך זינק! איך זינק! ... (שרייט אויסער זיך)
 אי, ניאניא! ניאניא! ניאניא!

פ א ר ה א נ ג.

צושינטען אויף שטיקער, אָבער עמי איז אַ מענש אָהן אַ גאַל, הע! איהר האָט ביידע געמיינט, אז איך בין ווירקליך אַ מענש אָהן אַ גאַל און איהר האָט אייך צופיעל ערלויבט, ניט אלע מאָל וועל איך שווייגען און ניט אלץ וועל איך ערטראַגען! (קוקט זיך אום און כאַפט די פֿלאַש מיט קארבאָליק און גרייפֿט אָן ציליע'ן).

גרעגואַר (זיצט פון דער ווייט, פערדעקט זיין געזיכט, זעהט ניט, וואָס עס קומט פֿאַר): אי, איך האָב מורא, עס וועט אַרויס אַ סקאַנדאַל. עס קען זעהר שאַרען מיין נאָמען...

ציליע: וואָס איז דאָס? וואָס ווילסטו טהאָן?
עמי: דאָס איז קארבאָליק! איך וויל דיך פערברענגען! איך וויל אויסברענגען דייע אויגען. זאָלסט ניט קענען קוקען אויף פרעמדע מענער! איך וועל דיר פערקריפלען דיין געזיכט, יעדער מאָן זאָל אויף דיר קוקען מיט עקעל און אָבשיי! אז דו וועסט ניט זיין מעהר ווייב, וועסטו זיך דערמאָגען דאָס דו ביסט מוטער! (קען בשום אופן ניט עפענען די פֿלאַש).

ציליע: לאָז מיך! לאָז מיך! (ראנגעלט זיך) גרעגואַר!
גרעגואַר: עמי! דו שרעקסט מיך! (ער און ציליע ראנגעלען זיך מיט איהר לאַנג און רייסען ענדליך אַרויס די פֿלאַש פון איהר האַנד).
עמי: דאָס וועט אייך ניט העלפען! קיין זאך וועט אויך יעצט ניט העלפען! (כאפט אַרויס פון סעטשעל דעם רעוואָלווער און ציעלט אויף דער שוועסטער).

גרעגואַר: אונגליקליכע, וואָס ווילסטו טהאָן? (שמעלט אויס די האַנד, זי שיסט איהם, ער פאלט, דאן שיסט זי ציליען, ציליע פאלט און עמי שיסט אלע פינף קוילען אויס, ווי אַ פערוורטע, די לעצטע קוילען שיסט זי אויס, ווען אלע זיינען שוין אין צימער... ביילע און אפֿרים לויפען צו גרעגואַר'ן. חוה לאָזט זיך אַראָב אויף דער ערד נעבען ציליע'ן. סאַמואַיל האַלט דעם דערר שראַקענעם אַלבערט'ן. ראפּאַיִל און נאַטאַשאַ געהען צו עמי'ן).

עמי: פאַפּא, איך האָב ניט געקענט מעהר. (לאָזט אַרויס פון איהרע הענדר דעם רעוואָלווער).

ראפּאַיִל: איך האָב לאַנג מורא געהאַט, דו וועסט דאָס טהאָן... עמי, מיין אַרים קינד. (אומאַרעמט זי און וויינט) הער אויס, לאָז מיך זעהן... (בויגט זיך אָן צו גרעגואַר'ן).

גרעגואַר: און דאָך, עמי, איך שווער דיר, איך האָב דיך ליעב געהאַט... פאַר מיין טויט, שווער איך דיר (אַנאַניע).

נאַטאַשאַ (וויינט): דיטיאַטקאַ, קינד מיינס, וואָס האָבען זיי געמאַכט פון דיר?

דיא אמת'ע קראפט
א דראמא אין פיער
אקטען

פערזאנען

(און די ארטיסטען, וועלכע האָבען אַנטויל גענומען ביי דער ערשטער אויפֿפֿיהרונג).

דאָקטאָר יעווגעני גאָלדעמווייזער, אַ געזונטער מאַן, טראָגט אַ לאַנגע
באַרד, גרויליך, 45 יאָהר אַלט..... י. פ. אַדלער
אַליע, זיין טאָכטער פון דער ערשטער פרוי, 11 יאָהר אַלט... פרענסים אַדלער
מאַרק, זיין ברודער, אַ בוכהאַלטער אין אַ באַנק, 30 יאָהר..... י. גרינבערג
דבורה, זייער מוטער (מען רופט זי „מאַדאַם“), טראָגט ברילען, 65
יאָהר אַלט..... מאַדאַם גרינבערג
שמשון־דוד זרחי, אַ לעהרער אין תלמוד תורה, האָט אַסטמאַ,
45 יאָהר אַלט..... גראַף
שרה הינדע, זיין פרוי, דיזעלבע יאָהרען..... מאַדאַם מאַני
פאַניע, זייער טאָכטער, שפּעטער דעם דאָקטאָר'ס צווייטע פרוי,
20 יאָהר אַלט..... מאַדאַם אַדלער
פייזעל פומפּיאָן, אַ וואַיזנער פּעלדשער, 45 יאָהר אַלט... קעסלער און אַדלער
אַבראַם חיוטין, אַליע'ס לעהרער, קורצזיכטיג, טראָגט ברילען,
25 יאָהר אַלט..... שאַכט
ערשטע אָרימע פרוי.
צווייטע אָרימע פרוי.

דיענסטמייַדעל, אָרימע פרויען, בוקיניסט.

עם קומט פאָר אין איינער פון די גרויסע ליטווישע שטעט אין רוסלאַנד
אין אונזער צייט.

EMESE KRAFT:

Copyright, by Jacob Gordin, 1909.

Copyright, 1911, by the Estate of Jacob M. Gordin.

The right to produce in Yiddish belongs to Jacob P. Adler.

All other rights or any part thereof reserved by the Estate of
Jacob M. Gordin.

ערשטער אָקט.

ד.ר. גאלדענווייזער'ס הויז. א גרויס צימער, איבערגעטהוילט מיט פארטייערען אין דער ערשטער העלפט דעם דאָקטאָר'ס קאַבינעט, שאַפּעס מיט ביכער, אינסטרומענטען, א וואַשיטשעל, א. ז. וו. אין דער צווייטער אַכטהיילונג א קליידער-שאַפּע אַ פּיאַנאָ, ווייכע מעבל, וויענער שטוהלען, א טיש, אַלץ אין אַ גרויסער אונגאַרד נוגג, ווען אַ פאַציענט קומט, אָדער דער דאָקטאָר וויל בלויבען אַלויין — פער ציהט מען די פארטייערען.

פייזועל (פּוצט אַ קאָסטיוו מיט אַ קליידער-ערשטעל): ווער וועט גלויבען, אז איך, פייזועל פומפיאן, וועל טהאָן אזא אַרבייט — פּוצען פרעמדע הויזען גאָר! און דאָך, איהר זעהט דאָך! (פּוצט מיט מעהר ענערגיע). הויזען פּוצען געהערט אויך צו דער מעדיצין. פערשטאַנען? וואָרום דער דאָקטאָר קומט פון אַ דיפּטעריא און וועט מוזען איבערבייטען די קליידער. באַציליס דיפּטעריקא! (מען קלינגט) אַהא, פאַציענטען! (לויפט עפענען, קומט צוריק מיט אַ בוקיניסט, וועלכער ברענגט פיעל ביכער). וויעדער ביכער פאר'ן דאָקטאָר? לעגט אַנידער אָט דאָ, איך וועל איהם זאָגען. האָט אַ גליקליכען תּמיד... (בוקיניסט אָב). נאָר ער קויפט ביכער, דער דאָקטאָר. אז מען ווייסט שוין ווי צו זיין אַ דאָקטאָר, נאָך וואָס, דאָכט זיך, דאָרף מען נאָך עפעס וויסען? אי, וויפיעל ביכער עס איז דאָ אויף דער וועלט! עס זאָל ניט זיין אזוי פיעל ביכער וואָלטען ניט געווען אזוי פיעל גראַבע יונגען! (פּוצט דעם ראָק). אַהא, ביים דאָקטאָר'ס פירזשאַק פעהלט אַ קנעפעל. מיר דאָכט זיך, איך האָב ערגעץ ביי זיך אַ קנעפעל. לאָמיק איהם צונעהען, וואָרום אז ניט איך, ווער דען? (געפינט ביי זיך אַ קנעפעל, אַ נאָדעל מיט אַ פּאָדעם און נעהט). דער דאָקטאָר האָט זיך היינט פערשפּעטיגט אין שפיטאַל. די קבצנים טאָסקען איהם, ווי דער רוח דעם מלמד... מען ווארט אין שפיטאַל אויפ'ן האַלדונעם דאָקטאָר, און וואו איז ער? ביי אַביונים. מען דאָרף מאַכען אַן אָפּעראַציע, און וואו איז ער? ביי דלפנים... און אָהן איהם הויבט זיך ניט אָן און לאָזט זיך ניט אויס. אַ קלייניגקייט דאָקטאָר גאלדענווייזער! (אַליע עפענט אויף אַן אינערע טהיר). אַליע: מוסיי פומפיאן, איז דער פאַפּאַטשקע שוין דאָ?

פייזועל: ניין, אַליע, דער דאָקטאָר איז נאָך ניטאָ. (אַליע אָב צוריק). איהר הערט? איך בין מוסיי פומפיאן... פריהער געווען אַ צירולניק, אז מען

אינפיצירען... ברודער פומפּיאָן, זיי אזוי גוט. (וואָרפֿט פֿון זיך זיין ראָק, גיט איהם פומפּיאָנ'ען, יענער טראָגט איהם אַרויס. געהט צו אַ וואַש-טישעל, וואַשט זיך, רעדענדיג לעבאַפֿט) נו, ווי געהט עס, ליאָליע, האָבען מיר היינט מוזיצירט? געלערענט די עטיודען, האָ? (וואַשט זיך) ניט געפּוילט זיך? טאַקע? בראַוואָ! קאַלעגאַ פּיוועל, דו ווייסט ניט, ווי גוט איך פּיהל זיך. דער קראַנקער שניידער, דו ווייסט דאָך, ניט געשטאַרבען.

פּיוועל: דער וואָס האָט געהאַט אולקוס ווענטריקולי? ניט געשטאַרבען? דאָס קען זיך טרעפֿען נאָר מיט אַ שניידער.

דאָקטאָר: ניט געשטאַרבען, ניין! דער מלאַך המות זאָגט: גיב מיר דעם שניידער. און די מעדיצין זאָגט: אַ פּייג ווילסטו ניט? כאָ! כאָ!... איך מוז שוין פֿאַהרען אין באַלניצע און, אַי, איך שטאַרב עסען. ליאָליע, וואו איז אונזער מאַמאַ? געה, זיי מיין מליץ יושר... בעט, זי זאָל מיך ניט לאָזען אויסגעהן פֿון הונגער. (ליאָליע אָב). פומפּיאָן, דאָרט ליגענט דער מעדיצינישער זשורנאַל, מיין אַרטיקעל איז געדרוקט וועגען דעם: „איז דער מאָגען אַ פאַראַזיט צי ניין?“ אַי, מיין פאַראַזיט וויל אַ ביפּשטעקס מיט אַ טעלער זופֿ. (פומפּיאָן נעהמט דעם זשורנאַל און קוקט, דער דאָקטאָר ווישט זיך). האָ? דער בוקיניסט האָט געבראַכט ביכער... בראַוואָ! אַ גוטער יונגאַטש דער בוקיניסט. (פּיוועל שפּריצט אויף איהם פֿון אַ פּול-וועריזאַטאָר. דאָקטאָר קוקט איבער די ביכער. אָליע און די מאַדאַם קומען). מאַמאַ, ענטשולדיג, וואָס איך האָב דיך בעמיהט. איך וויל פשוט פרעגען: איז דאָ וואָס צו קייען? פומפּיאָן, זיי אזוי גוט, לויף נעהם מיר אַ דראַשקע. (פומפּיאָן אָב. מען הערט באַלד, ווי ער שרייט פֿון קאָרידאָר: עי! אייז-וואַזשציק!) אָליעטשקע, עס איז ערלויבט! (כאַפט זי אויף די הענד און קושט).

מאַדאַם: יעוועגעני, ווילסט גאָר עסען? דיר זאָל ליגען אין זיין אַזאַ נאַרישקייט? דיין מיטאָג איז שוין לאַנג קאַלט, און די קעכין איז אוועק צו גאַסט. אָליע, וואָס גיט מען איהם קייען, האָ?

אָליע: אָה, אַרימער פאַפּאַטשקע!

דאָקטאָר (קוקט איבער די ביכער מיט פּרייד): די ערשטע אויס-נאַכע? בראַוואָ!.. מאַמאַ, גאָרנישט ניטאָ? אַ שטיקעל קאַלטע פלייש, אַ ציבעלע, אַ הערינג, אַ קאַטשקע, אַן עפּעל, אַ געבראַטענער אינדיק, אַ וואָס-עס-איז? פומפּיאָן, זיי אַ גוטער ברודער און שלעפֿ אַהער, וואָס דו וועסט דאָרט געפינען. (פומפּיאָן אָב אין אַ אינערסטע טהיר). און, מינע צוויי טהייערע דאַמען, איהר זייט רוהיג, האָ? און אז איך דערמאָן זיך, וואָס איך וועל אייך היינט מוזען דערצעהלען... אָבער ניט איצט, שפּעטער. (זוכט

האָט מיך גענומען אין סאָלדאטען, געריבען זיך דאָרט נעבען פעלדשעריי, און איצט שטודיר איך אויף א ריכטיגען פעלדשער, פערשטאנען? דער דאָקטאָר לערנט מיך ווי אן אייגענעם, און צאָהלט מיר ווי א פרעמדען. א גוטער מענש — איך האָב איהם ליעב, און דאָס קנעפעל וועט מען ניט אַברייסען אפילו מיט די ציין. מען דאַרף לערנען, ווי מען קריעגט א קערבעל פאַר א קרענק — שווער! (לערנט). דוקטוס ארטעריאָזוס, בולבוס — (מען קלינגט) וויעדער ניט דער דאָקטאָר; ווי ער האָט זיך פערשפּעטיגט! (לויפט עפענען). בולבוס ארטע... (אב).

אַליע (עפענט וויעדער די טהיר): איז דאָס דער פאפאטשקע געקומען? (פיוועל מיט אן אַרימע פרוי, אַליע אַב צוריק).

אַרימע פרוי: אַי, דער דאָקטאָר האָט אוראיי פערנגעסען.

פיוועל: דאָקטאָר גאָלדענווייזער פערנגעסט ניט. דאָ איז די מיקסטורע פאַר אייער מאַן. דער דאָקטאָר האָט אַליין בעצאָהלט אין אפטייק. מען קען גליקליך ווערען פון אזעלכע געשעפטען. יעדע שעה אַ לעפעל, א סופֿ-לעפעל. פערשטאנען?

אַרימע פרוי: וואָס הייסט פערשטאנען, וואָס דען? זאָלט איהר מיר געזונד זיין, איז ווי אזוי זאָל ער נעהמען, מיט אַ לעפעל סופֿ, האָ?...

פיוועל: דאָ איז שוין דאָ סופֿ... אַווקא דיסטילאַטאָ... און דאָס איז פאַר'ן קראַנקען אַ לייבעל מיט וואַרימע זאָקען. דער דאָקטאָר האָט עס פאַר איהם געקריגען... האָט אַ גליקליכען תמיד... (ניט איהר אַ פעקעל זאכען). אַרימע פרוי: אַי, הלואי קומט מיר אַן אַ חלק פון זיינע ברכות. (אב).

פיוועל: ער וואַקסט אין דער לענג און אין דער ברייט פון אייערע ברכות! (זוכט אין די קעשענעם פון דעם אויסגעפּוצטען קאַסטיום). איהר זעהט? אין די הויזענקעשענעם האָט זיך ביי איהם פּערוואַלגערט אַ רובעל, אין זשילעט זילבער-געלד. ער האָט פיינט צו פיהרען חשבונות. (לעגט דאָס געלד אויפ'ן טיש) מען דאַרף זיין שטאַרקער פון אייזען, מען זאָל דאָ אין שטוב קיין גנב ניט ווערען... (לערענט) בולבוס ארטעריאָזוס. (מען קלינגט שטאַרק) אהא! ענדליך דער דאָקטאָר. (געהט עפענען). אַליע לויפט אַריין מיט אַ בוך אין האַנד).

אַליע: דער פאפאטשקע איז געקומען! דער פאפאטשקע! (מען הערט דעם דאָקטאָר'ס מוטהיגע שטימע).

דאָקטאָר (אין קאָרידאָר): קאַלעגא פּומפּיאָ, איך האָב מיך פּער-שפּעטיגט, ווי אַ פּשע ישראָל. (ער קומט מיט אַ סאַקדוואַיאָזש, נאָך איהם פיוועל. אַליע לויפט צו איהם). צוריק! דו גזלן! מען טאָר ניט! (שטרעקט אויס ביידע הענד). ליאַליעטשקע, מען דאַרף זיך פריהער דעז-

פיינוועל (אין קאָרדאָר): איך זאָג, איהר קענט איצט דעם דאָקטאָר
ניט זעהן...

פרוי: אַי, טאטינקע מיינער, הארצעלעך...
דאָקטאָר (עפענט די טהיר): לאָז זי אַרײַן, פומפּיאַן. — נו, וואָס
איז דאָרטען?

פרוי: מיין עלטערער זוהן, דאָקטאָר... ברענט ווי אַ פייער, רעדט
פון היץ. טאטינקע דאָקטאָרעל, פריהער אויף גאָט און נאָכדעם אויף אייך...
דאָקטאָר: קאַלעגא, דאָס איז מאַרבוּם פאַופערום... זיי האָבען ניט
וואָס צו עסען, ווערען זיי פערצעהרט; האָבען ניט מיט וואָס צו הייצען,
ברענען זיי פון היץ. גאָט פערזאָרגט זיי. איך וועל זיין ביי אייך...
פומפּיאַן, פערשרייב איהר אַרעסט. (עסט).

פיינוועל: נו, וואו וואוינט איהר דאָרטען?
פרוי: אומשטיינס געזאָגט, וואו וואוין איך? (זיי רעדען שטיל).
דאָקטאָר: מאַמא, דו זאָלסט זעהן, וואָס עס טהוט זיך יעצט ביי די
קבצנים. ביי אנדערע איז איצט דער סעזאָן פון טהעאטער, אָפּערא, קאָנ-
צערטען, באל־מאָסקעראדען, און ביי זיי איז איצט דער סעזאָן פון סקארלאטין,
טיפוס, דיפטעריא, אינפלוענציע, פנעאומאָניאַ... דאנקען גאָט, די מעדיצין
האָט זיך ניט צו בעקלאָנען.

פיינוועל: נו, געהט און דולט ניט דעם קאַפּ. האָט אַ גוטען תמיד.
פרוי: טאטינקע, דאָקטאָרעל, פערגעסט־זשע ניט, למען השם...
פיינוועל: זיי לאָזען איהם ניט רוהען, ניט עסען, ניט שלאָפען. די
ערגסטע נאַציע אויף דער וועלט זיינען ווייבער.
דאָקטאָר: איך פערגעס ניט, אז איך זאָג צו.
פרוי: אַי, טאטינקע, דאָקטאָרעל! (קוקט אויף דער וואַזע מיט
פרוכטען).

פיינוועל: נו, וואָס איז שוין וויעדער, איהר, פערשלעפטע קרענק?
פרוי: אַי, מיין קראַנקער זאָל האָבען אַן אַפּעלצין... איצט, נאָך
סכות אַן אַפּעלצין... פאָטער מיינער... ער האָט געבעטען און איך האָב ניט.
דאָקטאָר: און איהר האָט ניט! דאָס איז אַ גרויסע עולה... מען
דאַרף האָבען. אַן אַפּעלצין, הא? (געהמט די גאַנצע וואַזע מיט פרוכטען)
גבאי'טע, האָלט דעם פארטוך. (קעהרט איבער אין איהר פארטוך אלע
פרוכטען). אבער זעהט, די עפעל זאָלט איהר פריהער אָבבאַקען... גיט
איהם ניט קיין רויהע עפעל... (פומפּיאַן פיהרט זי אָב) זעהסט, ליאָליעטשקע,
עס זיינען דאָ אונגליקליכע מענשען, ביי וועמען אַן אַפּעלצין אין אַ גאַנצער
לוקסוס... מעהר ניטאָ וואָס צו עסען? פערגעסען זיך איבערלאָזען אַן עפעל.

אין שאפע). מאמא, וויסט ניט, איך האָב ערגעץ אַ ריינע נאָזטיכעל ? דאָס, וואָס איך וויל אייך זאָגען, איז אַ גרויסער סעקרעט.

מאָדאָס: איך ווייס ניט, אויב דו האָסט אַ נאָזטיכעל... דו דארפסט אַ נאָזטיכעל צום נאָז, אָדער צום סעקרעט ? וועמען ווילסטו דאָס די נאָז אָבווישען ? (פומפּיאַן ברענגט אויף אַ טעלער אַ שטיקעל קאלטע פלייש, אַ גאָפעל און אַ מעסער, ברויט, אַ וואַזע מיט עפעל און אַפּעלסינען).

דאָקטאָר: עס קען זיין, איך וועל זיך אַליין אָבווישען די נאָז... (ערנסט) אַי, איך זאָל פאַר אייך ביידע ניט מורא האָבען, וואָלט איך אייך שוין אויסגעזאָגט... שפעטער ! שפעטער ! (טהוט אָן דעם ראָק, וואָס פייוועל האָט אויסגעפּוצט). זעה נאָר, איין קנעפעל אַ גרינער און די איבריגע שוואַרצע. פּע ! דאָס איז אַ בעלידיגונג פאַר דער מעדיצין. (טהוט אויס און זוכט אין שאַפּע אַן אַנדער ראָק).

פייוועל: איך האָב ניט געהאַט קיין שוואַרצען, האָב איך צוגענהט אַ גרינעם... אז מען האָט ניט קיין כינינוס מוריאַטיקוס, גיט מען כינינוס סולפּוריקוס. פערשטאַנען ?

דאָקטאָר: יא, ברורער, פערשטאַנען. כינינוס סולפּוריקוס. (טהוט אָן אַן אַנדער ראָק). מען קען נאָך געפינען ביי מיר אַ ראָק מיט קנעפלעך. האַ ? דער אַרבעל איז אַביסעל אָבערטערנט. ליאָליע, אז איך הויב אויף די האַנד, זעהט זיך דאָס ווייסע העמד ?

אָליע: יא, פאַפּאַטשקע, עס זעהט זיך אַ ווייסע זאָך...

דאָקטאָר: אַ ווייסע זאָך ? אַ שלעכטע געשיכטע. איך וועל זיך מווען אָבהיטען און ניט אויפהויבען די האַנד.

פייוועל: איהר וועט זיך אָבהיטען ? גיט, איך וועל אייך בעסער צושטעכען מיט אַ שפּילקע. (שטעכט צו) אין ליטיין, וועט עס הייסען: שפּילקוס שטעכאַטוס.

דאָקטאָר: שפּילקוס שטעכאַטוס ? דאָס איז וויטעבסקער ליטיין. נו, איך כאַפּ אַ ביים און לויף. (עסט) אָליע, קענסטו דיינע לעקציאָנען ? דיין לעהרער, דער שטרענגער חיוטין...

מאָדאָס: יעוונגעני, איך האָב זי אויסגעהערט, זי קען ווי אַ וואַסער... דעם טאַטענס טרפּה'נער קאָפּ.

דאָקטאָר: קליינער רוח'ל ! נו, און וואָס לעזען מיר ? (עסט און קוקט אין איהר בוך) ראָבינזאָן קרוואַ ? אַ שעהנע געשיכטע, האַ ? וועסט מיר דערצהלען פון אָנהויב. (עסט איילענדיג) פומפּיאַן, וועסט געהמען אַלע מיינע באַקטעריאָלאָגישע פּרעפּאַראַטען און... (מען קלינגט, פומפּיאַן אב. מען הערט אַ פרויענשטימע).

חיוטין : יא, חט! פומפיאן, אייער פאטער איז געוויס א דיוק, אָדער שני למלך, מיין טאטע איז, במחילה, א שניידער... איך מין אָבער, און אפילו א שניידער א טאטע איז אויך א טאטע. אן אַרימען שניידער'ס א זון, און האָב זיך אליין דורכגעשלאָגען, געענדיגט גימנאזיע... איך זאָל ניט זיין קיין קבצן און קיין איד דערצו, וואָלט איך געוויס געענדיגט אונז-ווערזיטעט אויך. וואָס-זשע שטעהט ניט אָן אזוי דעם טאטען אייערען?... נו, ווי געהט עס, מאַדאם? אַליע, דו האָסט ווירקליך געבענקט נאָך מיר! קעצעל דו! (קושט זי).

פיוועל (לערענט ביז): דוקטוס ארטעריאָזוס, בולבוס ארטעריאָזוס. מאַדאם (שטי): האָט איהר געבראכט עטוואָס פערבאָטענעס? א צייטונג, א פראַקלאַמאַציע? (לויט) שליס-מול'ניק, זעהט, ביי אייך איז דאָך דער האַלטונג אריבערגעקראַכען איבער'ן קאַלנער. חיוטין: אויך מיר א דאגה. (שטי) אַלטע רעוואָלוציאָנערקע, וואָס איהר זייט. (ניט איהר בגנבה א צייטונג). אַליעטשקע, קום לערנען... (פיהרט זי) מען דאַרף ארבייטען. „מאַרגען, מאַרגען, נור ניכט הייטע, זאָגען אַלע פוילע לייטע“.

אַליע (זינגט און טאַנצט): מאַרגען, מאַרגען, טערערעס, נור ניכט הייטע, טערערעס, זאָגען אַלע, טערערעס... (אב מיט חיוטינ'ען).

פיוועל: ארטעריאָזוס, ארטעריאָזוס... פערשייטער קבצן... מאַדאם: און דו ביסט א גביר? וואָס קענט איהר ניט צוטהיילען? דאָטשיסל'ס ירושה?

פיוועל: איך האָב איהם פיינט... וויפיעל געלד ער שלעפט ביים דאָקטאָר. (לערענט) ארטעריאָזוס בולבוס...

מאָדאם: פיוועל! איך מין, ביסט א גרויסער בולבוס... פער-שטאַנען? וואָס איז, נאטאשא? (א דיענסטמיידעל קומט מיט א לאַמפּ, שטעלט אויפ'ן טיש און זאָגט עפעס דער מאַדאם). וועסט זיך ניט פער-געסען צו קומען אהיים, דו שפּרינגערקע? מענסט געהן. (נאטאשא קוסט זי אין באַק מיט לייעבע און ראש אב. די מאַדאם געהט צו דער פּיאנאָ, זעצט זיך, וויל לעזען חיוטינ'ס צייטונג, זעהט אָבער, אז פומפּיאן קוקט, און הויכט אָן שפּיעלען פון מענדעלאָהנ'ס אַראַטאָריאַ „עליאַס“ — „עס איז שוין גענוג“. פומפּיאן הערט זיך צו).

פיוועל: דאָס איז דעם דאָקטאָר'ס זאָד... (זינגט) איאָ עס איז ישהן, ווען אזא אַלטע באָבעצע שפּיעלט פּיאנאָ? דער דאָקטאָר זאָגט, זי איז אַמאָל געווען א גרויסע שפּיעלערקע... דימענטענע מענשען! דאָס הייסט, זי און דער דאָקטאָר. דער אנדערער זון, דער בוכהאַלטער, איז א

נו, בערוהיגט אביסעל דעם מאָנען און צו דער ארבייט... פומפיאן, א דראַשקע איז דאָ? איך פאָהר. מאדאם גאָלדענווייזער, אַדיע. (קושט זי). פרייליין גאָלדענווייזער, האבע די עהרע. (קושט איהר הענטעל. נאָכדעם אומארמען זיי זיך). אַי, אז איך דערמאָהן זיך, וואָס איך וועל אייך היינט דארפֿען זאָגען, קריעג איך אזא פיעבער, אז איך האָב מורא, איך וועל אַליין דארפֿען שיקען נאָך א דאָקטאָר. מען קען ניט בעמערקען מיין ארבעל? (הויבט אויף זיין האַנד). ברודער פומפיאן, אויפ'ס וויעדערזעהען. מען זעהט ניט? דיין שפילקום שטעכאטום איז גוט, האָ? אַדיע, אַדיע. (כאַפט זיין סאַקרוואַיאַזש, ראש אָב. פייוועל בעגלייט איהם. אַליע לויפט צום פענסטער און מאכט מיט'ן האַנד).

מאדאם: איך ווייס, יעווגעני איז א מענש אָהן סעקרעטען... וואָס קען דאָס זיין ביי איהם? (פייוועל קומט) פומפיאן, דו ווייסט ניט דעם דאָקטאָר'ס סוד? ביסט דאָך זיין אָבערהאַפּמייסטער?

פייוועל: מסתמא עפעס וועט אָדער קליידער פאַר א קבצן. ע! (לערענט) דוקטום ארטעריאָזוס... (ביסלעכווייז ווערט דונקעל. מען קלינגט). אַליע (ביים פענסטער): אונזער לעהרער געהט! מוסיו חיוטין געהט! פייוועל: ער מעג קלינגען. דעם קבצן מיט די אויסגעקרימטע שטי-וועל וועל איך ניט געהן עפענען.

אַליע: מוסיו פומפיאן, ער האָט בעסערע שטיוועל פון אייך און איך וועל איהם עפענען. (ווייל געהן, פומפיאן לאָזט ניט).

פייוועל: אייך וועל איך ניט לאָזען. איהר וועט זיך פערקיהלען. לאָז ער קלינגען. (מען קלינגט).

מאדאם: ווער-זשע וועט עפענען? די דיענסטען זיינען זיך אַלע צולאָפֿען. זיי הערען מיד, ווי די קאַז... (שרייט) נאטאשא! נאטאשא! יא, שריי חי וקים.

פייוועל: מאדאם, איך וועל איהם עפענען, נאָר זאָל ער קלינגען אביסעל. איך האָב ליעב צו זעהן, ווי ער ווערט בייז. (מען קלינגט שטאַרק). אהא? פערשטאנען? (געהט עפענען).

מאדאם: פארוואָס האָט איהם פומפיאן ניט ליעב? ער איז א ביסעל משוגע, דער חיוטין, אבער דיין און כשר, ווי גאָלד. (חיוטין אין אן אַלטען סורטוקעל, אויסגעטראָטענע שטיוועל, איז בלאַס, ווישט אויס די בריילען, ווען ער קומט אַריין, נאָך איהם פומפיאן מיט אן איראָנישען שמייכלעל).

אַליע: מוסיו חיוטין, איך האָב שוין געבענקט נאָך אייך. פייוועל (קרימט זיך): מוסיו חיוטין! אז מען שטאַמט פון אַ היט, איז מען חיוטין. פערשטאנען?

זרחי: פערשטעהט איהר מיד, מאדאם, היינט וועט זי צום ערשטען
מאָל אַרויסגעהן. נו, האָבען זיי, דאָס הייסט די ווייבער, אויסגעבאָקען אַ
טאָרט און וועלען קומען דעם דאָקטאָר בעדאָנקען פאַר דער קרענק. אַי!
איהר האָט געדאַרפט זעהן, ווי איך האָב מיט צוויי גאָפּלען געשלאָגען די
ווייסלעך פון די אייער... פון עטליכע אייער האָט זיך אויפגעשלאָגען אַט
אַזאַ פּולע שיסעל מיט קאַשע... מיינע הענד זיינען מיר געשוואָלען און
געדראָלען, אָבער אַ געראַטענער טאָרט... די ווייבער קראַכמאַלען זיך און
דער דאָקטאָר יאָקבי ווייסט ניט... עס איז כלומר'שט אַ סוד... איהר האָט
דאָך מסתמא געהערט די געשיכטע, ווי מען זאָגט: „אַ ווייבערשער סוד,
געה האַלט זיך אַיין“?

מאָדאָם: זעהט איהר, די געשיכטע האָב איך פונקט דוקא ניט
געהערט.

זרחי: עס איז אַ וואוילע זאָך. (דערצעהלט מיט חשק און שטיקט
זיך אַליין פון געלעכטער). הינדע, אַ אידענע, האָט בעגעגענט יענטען, וועלכע
איז אויך געווען, במחילה, אַ אידענע, און האָט זי אָנגעהויבען שעלטען:
סטייטש! איך האָב דיר דערצעהלט אַ סוד, און דו ביסט געגאָנגען און
האָסט צופויקט איבער'ן גאַנצען שטערטעל! זאָגט יענטע: עס איז אַ
גרויסער ליגען מיט אַ בלבול! ערשטענס, האָסטו מיר קיין מאָל אין מיין
לעבען קיין זאָך ניט דערצעהלט, דאָס איז איינס. צווייטענס, איך קען דיר
שווערען ביים הייליגען פּרוכת, אַז איך האָב ניט געוואוסט, אַז דאָס, וואָס
דו האָסט מיר דערצעהלט, איז אַ סוד, דאָס איז צוויי. דריטענס ביסטו
אַליין שולדיג... אַז דו זאָלסט מיר גלאַט אַזוי דערצעהלען, וואָלט איך זיך
געקענט אַיינהאַלטען. באַלד אבער עס איז אַ סוד? ... נו, געה האַלט זיך
אַיין מיט אַ ווייבערשען סוד! כאַ! כאַ! כאַ! (פּערהוסט זיך שטאַרק
און לאַכט). געה האַלט זיך אַיין מיט'ן ווייבערשען סוד... כאַ! כאַ! כאַ!
האָט מיר אַ גוטע נאַכט. (געהט, הוסטענדיג).

מאָדאָם: ר' שמשון דוד זרחי, וואָס'זשע איז געווען אייער קאָמיסיע?
זרחי: הערסט אַ קאָפּ! והעיקר שכחתי. זיי האָבען מיד געשיקט
בעטען דעם דאָקטאָר, אויב ער קען היינט אבענד זיין אין דער היים, וואָרום
אימיצער וויל קומען... יאָקבי דער דאָקטאָר ווייסט ניט ווער איז דער
„אימיצער“... עט! געה האַלט זיך אַיין מיט אַ ווייבערשען סוד... כאַ!
כאַ! כאַ! פּיינלעך, דו וועסט דאָך מסתמא זאָגען דעם דאָקטאָר, האָסטו?
מאָדאָם, האָט מיר אַ גוטע נאַכט. (אב).

מאָדאָם: פּיינלעך, ווי געפּעהלט דיר זיין קאָמיסיע?
פּיינלעך: ער דערצעהלט נאָר פון ווייבער. ער האָט אַ ווייב אַ

מערדער, אן עוכר ישראל... א... (לערענט) בולבוס ארטעריאָזוס... (מען קלינגט, פומפיאן לויפט עפענען, די מאדאם שפיעלט, פומפיאן קומט מיט זרח'ן).

זרחי: נו, וואָס מאַכסטו, פייוועל? א גאנצער מומחה, הא? גוטען אבענר, מאדאם.

פייוועל: דאָס איז ר' שמשון דוד זרחי. געלערענט מיט זיי אין תלמוד תורה דקדוק מיט תנך. איך גערענק נאך: אח'הע, פעל, התפעל — דאָס איז דעם דאָקטאָר'ס מוטער, די מאדאם.

זרחי: ווער קען ניט די מאדאם אין שטאדט? בפרט מיר. אלע טאָג האָט אונז אייער אייגענער זוהן דערצעהלט אייערע שבחים... אָי, אַ זוהן! איהר מענט יא זאָגען: אשרי מי שכניו זכרים. איך האָב נאָר איין טאָכטער. פייוועל, דו געדענקסט נאך מיין פאָניעל?

פייוועל: אויב איך געדענק? זי פלעגט מיך דראַפּען ווי אַ קאָץ.

זרחי: איהר דארפט וויסען, זי איז אַ בת יחידה ביי מיר.

מאדאם (שטיל): איך דארף עס נויטיג וויסען. (לויט) איהר דארפט מיין זוהן צו אַ קראַנקען?

זרחי: ניין, איך בין געשיקט געוואָרען מיט אַ קאָמיסיע. אזא מענש, ווי אייער זוהן... איהר ווייסט דען, וואָס אייער זוהן איז? מאדאם: וואָס מיין זוהן איז — ווייס איך. וואָס איז אייער קאָמיסיע?

זרחי: הערט איהר דאָך: מיין טאָכטער איז געווען קראַנק העכער אַ מאָנאַט. זי איז געווען ממש אַ טויטע און דער דאָקטאָר האָט זי געשטעלט אויף די פיס. ער האָט זיך ניט געפּוילט בייטאָג, ביינאַכט, פאַרטאָג...

פייוועל: יא, איך ווייס, זי האָט געהאַט וועבריס אינטערמיטענס...

זרחי: יא, הפנים זי האָט דאָס געהאַט. דער דאָקטאָר האָט ניט גענומען קיין צובראָכענע פרומה.

פייוועל: דעם דאָקטאָר'ס געשעפטען...

זרחי: עס רופט זיך אזוי, איך בין אַ לעהרער. אָבער באמת אַ מלמד, אַ קבצן, ווי אַ איד דארף זיין.

מאדאם: וואָס-זשע ווילט איהר איצט? אייער טאָכטער דארף וויעדער אַ דאָקטאָר?

זרחי: יא, דארף זי אַ דאָקטאָר! ברוך השם, עס איז שוין דריי וואָכען, אַז זי האָלט אין איין עסען... געזונד ווי אַן אויווען, קיין עין הרע, און דער דאָקטאָר קומט דאָך אַלע טאָג צו איהר געוואָהר ווערען.

מאדאם: וואָס-זשע איז אייער קאָמיסיע?

הער, איך ווייס, דו ביסט מיר א גוטער פריינד, און פריהער פון אלעמען וויל איך זיך מיט דיר אן עצה האלטען. דו ווייסט, איך... מיר דאכט זיך, איך וועל נעהמען און וועל מיט דעם... ע... מיט זרח'ס טאכטער...

פיינוועל: פאניע זרח'ס! זעהט איהר, פון אזא בשורה קען יא א קלאפ טהאן די אפאפלעקסיע...

דאקטאָר: זי איז ניט קיין נאר... גאָר ניט קיין נאר. אמת, זי איז ניט ענטוויקעלט, ביי אונז אין הויז אָבער וועט זי זיך ענטוויקלען!... זי האָט אין זיך גוטען מאַטעריאַל.

פיינוועל: יא, זי וועט זיך ענטוויקלען! אזא קבצנישע קישקע! זרח'ס טאכטער האָט גוטען מאַטעריאַל!

דאקטאָר: זי איז א געזונטע. דאָס איז זעהר וויכטיג, ווען מען געהט חתונה האָבען...

פיינוועל: א געזונטע שטיק פלייש. ווייסט פון קיין זאך ניט...

דאקטאָר: די געבילדעטע פרויען ווייסען אָבער צו פיעל, דאָס איז נאָך ערגער. פומפיון, עס איז בעסער, וואָס וועניגער פאלשע ציוויליזאַציע און וואָס מעהר נאטור.

פיינוועל: וואָס מעהר נאטור! וויפיעל נאטור קען פאניע זרח'ס האָבען? זי די דאקטאָרשע? זאָל איך בעסער פריהער אייננעהמען א מיתה משונה!...

דאקטאָר: זעהסט, פיינוועל, און איך האָב שטענדיג געמיינט, אז דו ווינשט מיר גליק... צום סוף...

פיינוועל: איך ווינשט אייך אודאי גליק און אויב איהר פערשטעהט... איהר זייט א געלערענטער... און אויב עס ווענדעט זיך אן מיר, איך ערלויב... דאקטאָר, איך ערלויב אייך...

דאקטאָר: ביסט ניט דאגעגען? (דריקט זיין האַנד) ביסט א בראווער יונגמאַטש, הער, מיר וועלען היינט האָבען א קליינע וועטשערניקע... נאָדיר געלד... הויב אויף די נאָז!... איך וויל היינט ניט זעהן קיין זויערע פנים'ער ארום זיך... סאָלדאט, סטאָי פריצמאָ, סמאטרי בראַוואָ! סמירנאָ!... כאָ! כאָ! הער-זשע, נאָדיר געלד און... מיר וועלען מאַכען פונש ווי שטענדיג... די ליבט אויס... פערשטאַנען? (זאָגט איהם עטוואָס שטיל. חיוטין קומט און געהט גלייך צום שראַנק מיט ביכער. דער דאקטאָר כאַפט איהם פון הינטען פאַר די הענד). עי! קאָמאָדיר, איהר שלעפט שוין וויעדער מיינע ביכער?

פיינוועל: לכל הפחות, אז זי וועט זיין, וועט מען ביי איהם ניט

משולחת און האָט מורא פאַר איהר. זי גיט איהם די גאנצע מעדיצין:
פיאָוועלס, קאַלטע קאָמפרעסען, האַרטשיצניקעס, באַנקעס... פערשטאַנען?

מאָדאַם: פערשטאַנען. זי גיט איהם די גאנצע מעדיצין און ער
דערצעהלט איהר דעם גאנצען ווייבערשען סוד. כע! כע! (אב).

פייִוועל: פאַר הונדערט ווייטען א צוקער־לעקער. א גליק האָט מיך
געטראָפּען. אַי, ווען וועל איך שוין אויסלערנען דעם דאָקטאָר זיין א שטיקעל
מענש. (לערענט). קולקוס ארטעריאָזוס. (מען קלינגט) שוין דער
דאָקטאָר? (אב). דאָקטאָר'ס שטימע, ער קומט מיט פיעל פּעקלעך. נאָך
איהם פומפּיאָן).

דאָקטאָר: שאַדע, פומפּיאָן, דו ביסט גיט געווען. איך האָב אויפֿ־
געשניטען ביי חיים שמש דעם קארבונקעל. זעהר געלונגען. איך האָב
געוואוסט, מסתמא האָב איך גיט קיין ריינעם קאַלנער מיט מאַנזשעטען, האָב
איך געקויפט. (האלט אַנאָדער קאַלנער מיט מאַנזשעטען, וועלכע ער האָט
געבראַכט מיט זיך). איז חיוטין שוין דאָ? קאַלעגא, נעהם מיין פּולס,
אונטערזוך אומיסטען מיין האַרץ...

פייִוועל: וואָס איז? איהר זייט קראַנק, חליִה? ... די האַרץ?
אפשר דאַרפט איהר טינקטורע דעגאָטאַליס.

דאָקטאָר: עס איז אפשר אַ הערץ־קרענק... אָבער מיט דער קראַנק
הייט קרענקט אלץ וואָס עס לעבט... ברודער, איך בין פינף־און־פּערציג
יאָהר אלט און מיין האַרץ שלאָגט יעצט, ווי עס האָט געשלאָגען מיט צוואַנציג
יאָהר צוריק. ע! האָסט אפשר אַ זאַפּאָנקע? איך וויל היינט זיין אַ
פּראַנט. וואָס הערט זיך נייעס?

פייִוועל: קיין זאַפּאָנקע האָב איך גיט — סייִדען איהר ווילט אַ
סאָלראַסטקען קנעפּעל. חיוטין דער קבצן איז דאָ... און קיין אַנדער נייעס
איז נישטאָ, נאָר וואָס זרחי איז דאָ געווען מיט'ן ווייבערשען סוד...

דאָקטאָר: פומפּיאָן, אין דעם ווייבערשען סוד איז פערבאַרגען נאָך
אַ גרעסערער סוד, פון וועלכען זרחי אליין ווייסט נאָך גיט... קענסט פער־
בינדען אַ האַלזטיכעל, גיט אזוי ווי איך מאַך פשוט אַ קניפּעל, נאָר מיט אַ
באַנטיק? (פומפּיאָן פערבינדט איהם דאָס האַלזטיכעל). הער, וואָס
וואָלסטו געזאָגט, אַז דו זאָלסט פּלוצים דערהערען, דאָקטאָר גאָלדענווייזער
וויל חתונה האָבען? וואָלסטו גיט געקראָגען די אַפּאַפּלעקסיע, האַ?

פייִוועל: פערקעהרט, איהר דאַרפט אַ ווייב זאָל אויף אייך אַכטונג
געבען... איך קען דאָך גיט מעהר ווי צונעהען אַ קנעפּעל, אָבער ווייטער...
פערשטאַנען?

דאָקטאָר: יא, ברודער פומפּיאָן, עס איז גיט גוט צו זיין אליין.

איחר אריין די שטיוועל? דאָקטאָר, איחר האָט מעהר רעכט פון יעדען מענשען צו פערלאָזען זיך אויף זיך אליין... אלע מענשען דארפֿען זיין גליק־ליך, און ווער רעדט אזא מענש, ווי איחר... אויב איחר מיינט, איך בין אייך ניט קיין גוטער פריינד, פערשטעהט איחר מיך ניט... איך אָבער פערשטעה אייך און האָב אייך לייעב... אז ניט, וואָלט איך ניט ווערטה געווען — די ערד זאל מיך טראָגען... און ווייטער מעגט איחר אייך געהן אפילו צום טייפֿעל. (געהט).

דאָקטאָר (לאָזט איהם ניט): הערסט, איך וויל חתונה האָבען און ער שיקט מיך צום טייפֿעל! חיוטין, יעדער מענש האָט אַ רעכט גליקליך צו זיין? הא? איא, עס איז ניט לעכערליך, ניט עגאָאיסטיש, ווען איך וויל אביסעלע גליק פאר זיך? איחר ווייסט, איך האָב ניט קיין היים איצט. ווען איך בין געווען אינגער, האָב איך עס ניט געפֿיהלט. ברודער, איך ווער אלט, דאָס לעבען געהט אוועק און... חיוטין, ברודער, איז דאָס אַ פערברעכען, ווען איך זוך כאָטש אַ קליין ביסעלע פערזענליכען גליק פאר זיך אליין? (אומדארמט איהם. אָליע לויפט אריין).

אָליע: פאפאטשקע, ווילסט צוקוועטשען מוסיו חיוטין?
דאָקטאָר: דאָס קינד! חיוטין, איך האָב מורא, זי וועט ניט ערלויבן בען... קום אהער, ליאָליע, איך דארף מיט דיר רעדען... דו ביסט אַ קלוגע פרוי. חיוטין, זי איז שוין צוועלף יאָהר געוואָרען. (נעהמט זי אויף די קניע). איא, אָליעטשקע, דו האָסט מיך לייעב?
אָליע: אַי, פאפא, וואָס פרעגסטו דאָס? (נעהמט איהם אַרום מיט איהרע הענטלעך).

דאָקטאָר: עס איז שוין מעהר פון פינף יאָהר, אז דיין מאמא איז געשטאָרבען...

אָליע: זעהסט, פאפא, האָסט שוין מיר לאנג צוגעזאָגט צו קויפֿען אַ בלויען מעדאליאָנטשיק מיט דער מאמא'ס בילד.
דאָקטאָר: יא, אָליעטשקע, איך וועל דיר קויפֿען... (ווערט ענטשוויגען). אָליע, אָנקעל מארק איז נאָך ניט געקומען פון באַנק?
אָליע: אָבער, פאפא, דו האָסט מיר וואָס געוואָלט זאָגען.
(די מאדאם קומט און בלייבט שטעהן אונטערערקט).

דאָקטאָר: איך האָב געוואָלט זאָגען: דו וועסט גיך אויסוואַקסען, ווערען אַ גרויסע, דאָן וועט אימיצער קומען און וועט דיר צונעהמען, און איך וועל בלייבען אליין... די גרענד מאמא איז אלט...

אָליע: פאפא, איך פערשטעה... דו ווילסט נעהמען אנאָנדער מאמא. (וויינט). איך וויל ניט... איך וויל ניט!...

שלעפען... פאניע זרח'ס, א ווייב מיט נאטור! פערשטאנען? אַי, וועה
איז מיר. (אב).

דאָקטאָר: קעשענע שניידער, איהר מאַכט דאָך אַ תל פון מיין
ביבליאָטעק. מערדער, באַנדיט! רינאלדאָ רינאלדיני!

חיוטין: אוהו די ניעדריגע אינסטינקטען פון אַן אייגענטימער
האַבען זיך אויפגעוועקט ביי אַיך, איהר זאָטער ברוזשוא, וואָס איהר זייט.
ביי אַיך דארפֿען ביכער ליגענען אין שאַפֿעס, ווען די, וואָס האָבען ניט קיין
מיטלען, האָבען ניט וואָס צו לעזען? נו, יא, אַז אַיך דאַרף אַ בוך, וועל אַיך
אַיך באַלד געהן פרעגען! קומט בעסער אַהער, איהר אָבגעפרעסענער
ברוזשוא... שש... אונזערע... מיר דארפֿען געלד... ניש'קשה עס מעג אַיך
קאָסטען, איהר שלעפט אַרויס גענוג געלד ביים פּאָלק... (זאָגט עפעס שטיל).
דאָקטאָר: אזוי? ביים פּאָלק? חיוטין, אַיך גיב אַיך געלד, ווייל
פונקט היינט וויל אַיך זיך מיט אַיך ניט קריעגען. נאָט, דאָס גיב אַיך אַיך
אַ טייל פון סקארלאַטין, דאָס האָט איהר אַ חלק פון קדחת, דאָס האָט איהר
אייער פאַרציע פון אַ געשוויר, כאַ! כאַ! (גיט איהם עטליכע אַסיגנאַציעס).
איהר ווייסט, חיוטין, וואָרום אַיך חנפֿ'ע זיך צו אַיך? אַיך האָב בעשלאָסען
— חתונה צו האָבען... און וויל ניט, איהר זאָלט מיך קריטיקירען...

חיוטין: נו, יא, נעהמען אַ מאַדאָמע אין שטוב, וועלכע וועט
דארפֿען שליאַפֿקעס, שעמיזעטקעס, מאַנטאָנען, פאַנטאַלאָנען, און דער רוח
ווייס נאָך, וואָס זיי דארפֿען דאָרטען...

דאָקטאָר: חיוטין, איהר האָט אַ טעות, אַיך נעהם אַן איינפאַכע
מיידעל, אַ קינד פון פּאָלק. (זעצט זיך צו דער פּיאַנאָ און שפּיעלט דאָס
זעלבע, וואָס זיין מוטער האָט געשפּיעלט. פּויעזע). נו, חיוטין, ווי מיינט
איהר?

חיוטין: ע! איהר מאַכט שפּאַס פּונ'ם פּראָטעלאָריער...
דאָקטאָר: יא, פּראָטעלאָריער, אַ-פּראָפּאָ... איהר זייט ניט זעהר
קיין שטאַרקער גבור... עס געהט ווינטער, קאַלט, נאָס... איהר דארפט אַ
פאַלמאָ, שטיוועל... אַיך קען אַיך געבען פאַראַוויס...

חיוטין (בייז): הערר דאָקטאָר, עס איז ניט אייער באַבע'ס עסק,
וועלכע שטיוועל אַיך טראָג! אַיך דאַרף ניט קיין טובות!... אַז עס וועט
מיר קומען פון אַיך, וועל אַיך מאַהנען...

דאָקטאָר: אַי, משוגענער! אַיך געה טהאָן אַזאַ פּעראַנטוואָרטליכען
שריט, האָב זיך געוואָלט בעראַטהען, ווי מיט אַ גוטען פּריינד... נו, געה,
רעד צו זיי!

חיוטין: הייסט עס, איהר מיינט עס ווירקליך? וואָס-זשע מישט

מאדאם: איך האָב נאָר מורא, גרויסע ערנסטע מענשען זיינען אָפט בלינד, ווי קינדער... אָה, ווי גרויזאם עס וועט זיין, אויב ער, אין זיינע יאָהרען, וועט מאַכען אַ מיאוסען פעהלער!...
(דאָקטאָר און מאַרק קומען).

דאָקטאָר: מאַרק, האָסט געטראָפּען ווען צו קומען, פונקט צו דער צייט...!

מאדאם: מאַרק, דו ווייסט, איך געפעהל ניט יעווענעני'ן אלס ווירטהין, טהוט ער מיר אָב און האָט חתונה...!

מאַרק: חתונה? דאָס איז ניט פראַקטיש... אַ פּערהייראַטער דאָקטאָר פערליערט זיין אינטערעס ביי די רייכע פאַציענטקעס... וואו איז דיין פערלשער? ... אין קאָרידאָר אָנגעוואָרפּען אפשר צוואַנציג פאָר קאַלאָ-שען... ער אַרבייט ביי דיר צו פיעל! ... אזא פאַראַזיט!

מאדאם: וואָס לייעגען דיר איצט אין זין די קאַלאָשען?

מאַרק: אָבער איך ווייס, מען רעדט שוין לאַנג אין שטאדט, ער שדכנ'ט זיך צו ליליענוואַסער'ס טאָכטער... אזא פאַרטיע בעצאָהלט זיך שוין. אַ רייכע אלמנה, דער פאטער איז דירעקטאָר פון שפיטאַל... אָט האָסטו דיר די אידעאָליסטען, און אז עס קומט צו וואָס, זיינען זיי געשעפט-מענשען.

דאָקטאָר: מאַרק, האָסט אַ טעות... איך האָב חתונה ניט צו מאַכען גוטע געשעפטען. איך נעהם אַן אַרימע מיידעל... (מען קלינגט) אַי! איך וואָלט איצט ניט געוואָלט קיין פאַציענטען. (לויפט עפענען).

מאַרק: ער מיינט עס ערנסט? נו, וואָס זאָגסטו, מאַמא, צו דעם אַלטען נאָר? ... ער שפיעלט זיך נאָך אין ראָמאַנען...

מאדאם: מאַרק, מיר האָבען ביידע ניט קיין רעכט און ניט קיין שכל איהם צו לערנען! (מען הערט דעם דאָקטאָר'ס פּרעהליכע שטימע. ער קומט צוריק, נאָך איהם זרחי, שרה הינדע און פאַניע מיט אַ טאָרט).

אַלע: גוטען אַבענד! גוטען אַבענד!

דאָקטאָר: גוטען אַבענד. זיצט, זיצט... דאָס איז הערר זרחי, זיין פרוי, זייער טאָכטער פאַניע... (שרייט אין טהיר) נאַטאַשא, דאָי טשאַו! מאַרק: וואָס איז דאָס? געסט פון דעמאָקראַטישען קוואַרטאַל? ... אוהו!

פאַניע (זעהר פערשעמט): מאַמע, זאָג דו בעסער... איך האָב פער-געסען די נאַנצע רעדע... הערר דאָקטאָר, איך האָב אייך געבראַכט אַ טאָרט... און ווי אזוי צו דאַנקען, ווייס איך ניט...

דאָקטאָר: וואָס־זשע וויינסטו, נאָר? אויב דו ווילסט ניט, דאָרף מען ניט. איך וועל געוויס ניט פערביטערען דיין לעבען צוליבע זיך. (לאָזט זי אַראָב פון די קניע). איך האָב אייך געזאָגט, חיוטין, אָליע וועט זיין דאָגעגען...

אָליע: פאַפּאַטשקע, איך ווייס גאָר ניט... אויב דו מיינסט, אז די, וועלכע דו זאָגסט, וועט זיין אַ גוטע און וועט דיר ליעב האָבען, ווי איך, ווי די באַבוסיע... (וויינט). אבער איאָ, פאַפּאַטשקע, מיך וועסטו אויך ליעב האָבען?... (חיוטין ווישט בגנבה זיינע אויגען).

דאָקטאָר: יא, קינד, דו וועסט מיר זיין נאָך טהייערער, נאָך ליעבער. (אומאַרמט זי און קוישט. די מאַדאַם קעהרט זיך אָב און ווישט אַ טהרער).

אָליע: אבער איאָ, פאַפּאַ, דו ביסט ניט בייז אויף מיר?
דאָקטאָר: איך זאָל זיין אויף דיר בייז?... צארטעס, נאָבלעס קינד... (דריקט זי צו זיין האַרצען). נון, און יעצט, אָליע, געה שיק מיר די באבוסיע. מאַדאַם: איך בין דאָ, יעוועגעני... דאַרפסט ניט שיקען נאָך מיר... (אַלע איבערראשט) איך האָב ניט געוואָלט אונטערהערען און האָב דאָך אַלץ געהערט.

חיוטין: קום, ליאָליע, איך דאַרף דיר וואָס זאָגען... (ביידע געהען).
דו, פרוי פון צוועלף יאָהר! (ביידע אב).
דאָקטאָר: מאַמע, איך ווייס ניט, ווי וועל איך וואַגען דיר ערקלע־רען... איך האָב מורא, איך וועל פערליערען דיין אַכטונג... דו וועסט לאַכען פון מיר.

מאַדאַם: לאַכען? יעוועגעני, זאָל מען נור ניט דאַרפען וויינען...
דאָקטאָר: ביסט בייז אויף מיר?... און איך האָב געוואָלט בעטען דיין הילף... איך ווייס, אונטער דיין איינפלוס קען זי ווערען אַ מענש... מען דאַרף זי לערנען... מען דאַרף זי בילדען. ביסט ניט בייז אויף מיר?
מאַדאַם: איך זאָל אויף דיר בייז זיין?... איך האָב געהערט, וואָס דו האָסט געענטפערט דיין קינד, און דאָס זעלבע זאָג איך דיר... מיין קינד, אויף דיר בייז ווערען? איידעלער מענש און עהרליכער מאַן?... דו פער־שמעסט געוויס וואָס דו טהוסט... און, יעוועגעני, צווייפּעלסטו, אז איך וועל איהר זיין אַ מאַמא?... שש... דאַרפסט מיר גאָר ניט דערצעהלען... די, וועלכע דו רעכענסט ווירדיג צו ברענגען אין דיין הויז, ווער זי איז, זי איז מיין קינד...

דאָקטאָר: אָה, טהייערע, גוטע־מוטער!... (אומאַרמט זי און קוסט).
און דו האָסט מיך געשראָקען מעהר פון אַלע. (מען קלינגט). מאַמא, ענט־שולדיג, פומפּיאַן איז ניטאָ. (לויפט עפענען).

ווען איהר פלעגט מיך אונטערזוכען ? און דאָס, וואָס איהר פלעגט אזוי אָפט קומען צו מיר כלומר'שט געוואָהר ווערען... איך בין ניט קיין קליינינקע מיידלעך, איך בין 20 יאהר אלט.

דאָקטאָר: גאנץ אָפען, האָ ? כאָ ! כאָ ! דאָס געפעהלט מיר. א געבילדעטע מאַמעל וואָלט זיך געמאכט, אז זי פערשטעהט גאָר ניט, און איהר זאָגט פשוט : אָט אזוי איז דאָס !... פאַניע, וואָס וואָלט איהר געטהאָן, למשל, ווען איך זאָל אייך פלוצלונג אַרומנעהמען און געבען אַ קוס ? אָי, איך האָב זיך שוין אליין דערשראָקען.

פאַניע: וואָס דארפט איהר אייך שרעקען ? וואָס מיינט איהר, מען האָט מיך נאָך קיינמאָל ניט געקוסט און ניט אַרומגענומען ? פאַר וואָס ניט ? אָי, דאָקטאָר, נאָך וואָס טראָגט איהר אזאָ לאַנגע באָרד ? איהר זאָלט זי אַבשערען, וואָלט איהר אויסגעוויזען אַ סך אינגער. וואָרום איך מיינ, איהר זייט נאָך זעהר אַ געזונטער מאַן.

דאָקטאָר: מיט אנדערע ווערטער, דאָס הייסט איך געפעהל אייך ? זאָגט דעם אמת, איהר וואָלט געוואָלט מיט מיר חתונה האָבען ?
פאַניע: געהט, געהט איהר מאַכט שפּאַס פון מיר... אזא גרויסער מענש... אַ דאָקטאָר...

דאָקטאָר: פאַניע: איך בין ניט דער מענש, וואָס מאַכט שפּאַס פון הייליגע געפיהלען.

פאַניע: דעם אמת געזאָגט, ווען איך בין געלעגען קראַנק, האָב איך אָפט גלאַט אזוי געטראַכט, וואָס וואָלט געווען אַ שטייגער, דער דאָקטאָר זאָל מיך נעהמען ? פלעג איך זיך אליין דערשרעקען...

דאָקטאָר: אַהא, איהר דערשרעקט אייך אויך...

פאַניע: איך דערשרעק זיך ניט פאַר אַ קוס, אזוי ווי איהר, און האָב ניט מורא פאַר אַ מאַן, ווי איהר האָט מורא פאַר אַ פרוי.

דאָקטאָר: ווי ווייסט איהר, אז איך האָב מורא פאַר אַ פרוי ?

פאַניע (לאַכט): איך זאָל אַן אנדערען אזוי געפעהלען, ווי אייך, וואָלט ער... ניין, איך האָב מורא גאָר פאַר אַנאָנדער זאָך. איהר זייט אלע געבילדעטע דאָ אין הויז, אזוי פיעל ביכער מיט אַ פאָרטאָפּיאַן, אייערע זיינען אלע אַריסטאָקראַטען, איך וועל ניט וויסען, ווי אזוי צו עסען ביים טיש, ווי אזוי זיך צו פיהרען און וואָס צו זאָגען.

דאָקטאָר: ע ! נאָרישקייטען ! איהר וועט דאָ זיין די ווירטהין. איהר וועט דאָ ניט זיין אַ פרעמדע, איהר וועט דאָ זיין די ווירטהין.

פאַניע: יא, דאָ אין שטוב איז ניטאָ קיין ווירטהין. דאָרט אויפ'ן טיש האָב איך געזעהן אַ גאָפעל מיט אַ טעלער, אויפ'ן קושעטקע, אַ קליידער-

שרה הינדע: אַט האָסטו דיר אַ העלד! פּע, פּאַניע, אויף דיר האָב
איך זיך ניט געריכט...

זרחי: פּע, רבש"ע, אויף דיר האָב איך זיך ניט געריכט... מען דער-
צעהלט וועגען דעם אַ וואוילע זאך.

שרה הינדע: מעגסט אָבלעגען אויף שפּעטער דיין וואוילע זאך.
(דער דאָקטאָר צינדט אָן אין קאבינעט לאָמפּען און ליכט. פּאַניע בעטראַכט
אַלץ אין שטוב און לאָזט אַראָב דעם קאַפּ).

זרחי: קריעגען זיך דערפאַר איז ניט כּדאי.

מאַדאַם: ניין, ניין! דערצעהלט אונז די וואוילע זאך... מיר ווילען
הערען... אַ געראַטענער טאַט!

זרחי: אין חומש, אין סדרה בראשית איז בעשריעבען, ווי גאָט האָט
בעשאַפּען אונזער מוטער חוה. אין סדרה נח שטעהט בעשריבען, ווי נח האָט
געבויט זיין תּבה פון פּימסען-האַלץ און האָט זי אויסגעשמירט פון אינוועניג
און פון דרויסען מיט פּעד... ביי אַ אידענע האָט מען אַרויסגעריסען פון
איהר עברייטישט חומש אַ פאַר בלעטלעך, זאָגט זי זיך: (מיט אַ ניגון) „און
גאָט האָט אויסגעשנימען אַ ריפּ ביי אדם הראשון און האָט בעשאַפּען חוה“,
פון פּימסען-האַלץ, און ער האָט זי אויסגעשמירט פון אינוועניג און פון
דרויסען מיט פּעד.“ פּע, זאָגט זי, אויף דיר רבונז של עולם, האָב איך זיך
דאָס ניט געריכט. אויסשמירען אונזער מוטער חוה פון אינוועניג און פון
דרויסען מיט פּעד... כאַ! כאַ! כאַ! (חוסט) פּע! איך האָב זיך ניט
געריכט. (לאַכט און חוסט. אַלע לאַכען. דער דאָקטאָר פיהרט פּאַניע'ן אין
זיין קאבינעט. פּומפּיאן קומט מיט פּערשיעדענע פּעקלעך).

דאָקטאָר: זיצט, פּאַניע, דאָ ביי מיר... דאָס איז מיין קאבינעט.
פּייזעל: אַז דער דאָקטאָר האָט אַ פּאַציענטין, מעג מען דאָך פּער-
ציהען די פּאַרטיערען. פּערשטאַנען!

דאָקטאָר: פּומפּיאן! אַזא נאַר! ער מיינט, איהר זייט אַ פּאַציענט-
טין. נח, זאָל זיין אַזוי, פּאַניע. איך וועל איך זאָגען די ווארהייט, איך האָב
איך ערוואַרטעט מיט אונגעדולד. (בעטראַכט זי) מיין פּאַציענטין זעהט
גוט אויס. רויט... געזונד... די אויגעלעך גלאַנצען...

פּאַניע: דאָקטאָר, וואָס פאַר אַ סעקרעט ווילט איהר מיר היינט
זאָגען! איך וויל אַזוי וויסען דעם סעקרעט!

דאָקטאָר: דעם סעקרעט? פּאַניע, דער גאַנצער סעקרעט איז —
איהר געפּעהלט מיר.

פּאַניע: סך הכל? דאָקטאָר, דעם סעקרעט ווייס איך לאַנג. וואָס
מיינט איהר, איך האָב ניט בעמערקט ווי אַזוי איהר פלעגט קוקען אויף מיר,

איהר ביים טיש). פייוועל! זעה נאָר, שיער ניט פֿערנעסען, די אָרימע פרוי ווארט דאָרט... איהר עלטערער זוהן... (וויל לויפֿען) איהר מוזט מיך ענט-שולדיגען.

מאדאם: יעווגעני, ווילסט אוועקגען? היינט מענסטו זיך נעהמען צייט.

שרה הינדע: דער דאָקטאָר וועט קיין צייט ניט האָבען חתונה צו האָבען...

דאָקטאָר: עס איז טאקע איצט א גרויסע פרייד ביי מיר, אָבער דאָרט ווארט אויף מיר א קראַנקער... פריהער פון אלץ בין איך דאָקטאָר! (לויפט אין קאבינעט) איך קום באלד.

פייוועל: דער קראַנקער זאָל פיהלען שלעכט וואָלטען זיי זיך ניט געשעמט, זיי וואָלטען שוין דאָ געווען פינף מאָל... קבצנים צערעמאָניען זיך ניט מיט אייך... איהר קענט דאָך אָבלעגען אויף שפעטער.

דאָקטאָר: האָ? ! יא, איך וועל מיר ערלויבען היינט איין האַלבע שעה... ברודער פומפּיאָן, דעם פונש! (ער געהט צו דער פּיאַנאָ און שפּיעלט דיזעלבע זאך, וואָס פריהער. פומפּיאָן צינדט אָן דעם פונש).

זרחי: שרה הינדע, וואָס? (שש! זי לאָזט איהם ניט רעדען. פומפּיאָן פערלעשט אלע לאַמפּען, עס ווערט דונקעל, דאָס צימער בעלויכטען נור פון דעם פייער פון פונש. אלע בלייבען זיצען גאנץ שטיל. דער דאָקטאָר שפּיעלט פּיאַנאָ).

אַליע (לעהנט זיך אָן אויף חיוטינ'ס האַנד): מוסיו חיוטין, איאָ עס איז שעה? ... א בלויער פייער. אקוראט ווי אין די הימלען, דאָרט, וואו מיין מאַמא איז... (דאָקטאָר הערט פלוצלונג אויף שפּיעלען און שפּאַרט זיך צו צו דער פּיאַנאָ. אלע איבערראשט).

פ א ר ה א נ ג

בערשטעם... דאָ אויפ'ן טיש וואַלגערט זיך געלד. איהר האָט דאָך אַ פרעמדען מענשען אין שטוב... דער פומפּיאַן איז דאָך ביי אייך, וואָס הייסט אוועקוואַרפּען געלד? אין קאַרידאָר אַ באַרג מיט קאַלאָשען... דער אַרבעט דאָ ביי אייך צוגעשפּילעט מיט אַ שפּילקע... וואָס טהוען די דיענסטען דאָ? דאָקטאָר: עס איז אזוי אַנגענעהם צו וויסען, אז אין שטוב וועט זיין אַ פרוי, וועלכע וועט זיך בייזערען. און איהר יונגע שטימע וועט קלינגען איבער אלע צימערען און מיר וועלען אלע פאַר איהר מורא האָבען... פאַניע: גיט, איך וועל אייך בעסער צושטעכען דעם אַרבעט... (שטעלט זיך זעהר נאָהענט צו איהם און שטעכט איהם צו דעם אַרבעט).

דאָקטאָר (ליידענשאַפטליך): פאַניע, איך האָב דיך ליעב... ביסט אַ קלוגע, האָסט שוין דאָס לאַנג געזעהן און פערשטאַנען. (אומאַרמט זי און קוסט) נעהם מיין האַנד און קום, איך וועל דיך פאַרשטעלען אלס צוקינפטיגע מאַדאַם גאָלדענווייזער.

פאַניע: שוין? אַי, דאָקטאָר, איך האָב אזוי מורא. דאָקטאָר: פאַניע, נעהם מיין האַנד און זיי רוהיג. די האַנד האָט נייעמאלס וועמען געפיהרט צום שלעכטען. (פיהרט זי, עפענט די פאַרטייערען. ביים טיש זיצען זרחי, שרה הינדע, חיותין צוזאַמען מיט אַליען. מאַרק פון דער ווייטען. ביי דער טהיר נאָטאַשאַ מיט אַ טאַץ אין האַנד, אויפ'ן טיש גלעזער מיט טהעע. אין מיטען טיש אַ גרויסע זילבערנע וואַזע מיט פונש. פומפּיאַן סערווירט).

דאָקטאָר: טהייערע מאַמאַ, האָב די עהרע דיר פאַרצושטעלען דאָס מערענען, וועלכע... (פערווירט).

מאַדאַם: יעווגעני, איך ווייס שוין. קום אַהער, פאַניטשקע. (נעהמט זי ביים האַנד און בעטראַכט זי).

אַליע (שטייט צו חיותין): מוסיו חיותין, ווער איז זי? חיותין: אַליע, אַזאָ מענש ווי דיין פאַפּאָ פערדיענט, אלע זאָלען זעהן ער זאָל זיך גליקליך פיהלען.

מאַרק (אַפּאַרט): הם, אונזער אידעאָליסט נעהמט אַ מאַטעריאַלי-סטישע ווייב, טאַקע אַ ווייב...

דאָקטאָר: נון, מיין ליעבע, איצט וועלען מיר זיך אלע זעצען אַביסעל פערברענגען... מאַכען אַ פונש...

פיוועל: דער פונש איז שוין געמאַכט, ווי איהר מאַכט שטענדיג אין גרויסע יום טובים. (געהט פערלעשט די ליכט אין קאבינעט).

דאָקטאָר: מאַרק, וואָס שטעהסטו פון דער ווייטען? איך האָף, איהר וועט זיין גוטע פריינד. (מאַרק דריקט איהר האַנד און זעצט זיך נעבען

פאניע: מיר איז זעהר אומעטיג דאָ. אָט איז איצט סכות, יום טוב ביי לייטען. מען טהוט זיך אָן שעהן, מען געהט צו גאסט... ביי זיי איז יום טוב, אין דער וואָכען, שבת — אַלץ איינס. הפנים זיי גלויבען ניט אין גאָט... איך ווייס זעהר, יא גאָט, ניט גאָט, נאָר אז עס איז ניטאָ קיין גאָט, זאָל זיין עפעס אנדערס... אז עס איז גאָר נישט ניטאָ, איז אומעטיג.

שרה הינדע: נו, און וואָס טהוען זיי? פאר וואָס איז זיי ניט אומעטיג?

פאניע: איך ווייס? זיי לעזען, זיי רעדען פון אזעלכע זאכען, וואָס איך ווייס ניט. ער זעצט זיך גאָר אנידער אויף א גאנצע נאכט מיט'ן נאָז אין בוך אריין... דאָס מאכט מיך אַמאָל אזוי בייז, אז איך וואָלט, דאכט זיך, גענומען און צוריסען אַלע ביכער... די אַלטע שפיעלט פיאנאָ, און איך קען ניט, אזא בושע... זעהסט, איך האָב פערגעסען. (זוכט אין די קעשענים פון דעם צוגעגרייטען קאָסטיום). יא, וואָס דען? א רובעל... אזא תם... געהט אום ווי אין עולם התהו... דו קענסט בערעכענען, וויפיעל געלד פייוועל האָט ביי איהם אָנגע'גנב'עט... ער איז מסתמא שוין אן עושר.

שרה הינדע: דו זיי ניט קיין גולם און קוק מיט אויגען! אויב דו ווילסט, פאניע, קענסטו דאָס געלד קלייבען ביי מיר. מאלע וואָס עס מאכט זיך חלי'ה.

פאניע: ניש'קשה, איך קען אַליין בעהאַלטען, ווען מען דארף. (בעהאַלט דעם רובעל).

שרה הינדע: האָט ער דיר געמאכט א נייע קלייד אויף יום טוב? דארפסט זיך ניט שעהמען פאר איהם. ער איז מחויב צו מאַכען דיר קליידער און קויפען ציערונג. צוליעב וואָס דען האָסטו חתונה געהאַט פאר אן אַלטען? **פאניע:** ווייס איך! ער האָט מיר געקויפט א זייגערעל, מיינט ער עס איז א גאנצעס גליק... איך האָב ניט קיין דימענטענע אויערינגלעך, איך האָב ניט אפילו קיין איין דימענטענעם רינג. אויך מיר א דאָקטאָרשע! דערווילע זעה איך נאָך ניט, וואָס האָבען מיך די מיידלעך אזוי מקנא געווען. **שרה הינדע:** עס איז שוין דער עלפטער חודש נאָך אייער חתונה. (פרעגט זי שטיל) אַלע ווייבער פרעגען מיר. וואָס איז דאָס עפעס, הא? ביילע ציזשיק'ס האָט מיט זעקס וואָכען שפעטער חתונה געהאַט און איז שוין געלעגען געוואָרען.

פאניע: דאָס דארפסטו ביי איהם פרעגען.

שרה הינדע: און דו שעהמסט זיך פאר איהם? וואָס ביסטו ניט קיין אידישע טאָכטער? און ער איז א קלייניקער, וואָס? אין זיינע יאָהרען און נאָך א דאָקטאָר... ער דארף וויסען. (זיי רעדען שטיל).

צווייטער אָקט.

דאָס זעלבע צימער, נייע מעבלעך. אַרדנונג. נאכט. אין ביידע אָבטהיילונגען ברענגען לאַמפּען. זרחי און די מאַדאַם זיצען אין דער צווייטער אָבטהיילונג בוי אַ קליין טישעל און שפּיעלען אַ דאַמקע, נעבען זיי אַליע, וועלכע מאַכט פון די פעשקעס קאַלאַנען... שרה הינדע און פאַניע זיצען אויף אַ קושעטקע און רעדען שטיל.

זרחי: געגאַנגען זאָל ווערען... איך האָב ניט געוואוסט, אז איהר שפּיעלט ווי אַ מוזיק. אַ אירענע זאָל אויך האָבען אַ קאַפּ.

מאָדאַם: און אז אַ מאַנסביל האָט אַ קאַפּ, אין וועלכען אַנשטאַט געהירען ליגען ווייבערשע געשיכטעס?

זרחי: ע! איהר קריעגט זיך מיט מיר? וועל איך אייך מאַכען צוויי בערדעס מיט אַ שטיבעלע.

פאַניע: קום אַהער, מאַמע. (זיי געהען אין דאָקטאָר'ס קאַבינעט).
שרה הינדע (געהענדיג): פרא אדם, מיין ניט, אז דו שפּיעלסט אין דאַמקע מיט האַצקעל ציזשיק!...

אַליע: באבוסיע, זי בייזערט זיך, ווייל דער איר האָט געזאָגט אַ נאַרישקייט?

מאָדאַם: פוי! אַליע, אַן עלטערער מענש זאָגט קיין מאָל ניט קיין נאַרישקייטען!

אַליע: קיין מאָל ניט? טאַקע קיין מאָל ניט?...
מאָדאַם (לאַכט): זי גלויבט ניט... ווי מיינט איהר, ר' זרחי, טאַקע קיין מאָל ניט?...

זרחי: געגאַנגען זאָל ווערען. (זיי שפּיעלען).

פאַניע: זעהסט, מאַמע, דאָ אויפ'ן טיש ליגען פאַר איהם נאָד-טיכלעך... דאָ — אַ קאָסטיום איבערצובייטען. איך זאָרג פאַר דעם, און ער קוועלט דערפון. איך זאָל האָבען מעהר צו טהאָן דאָ, וואָלט מיר אפשר דאָ ניט געווען אזוי אומעטיג.

שרה הינדע: וואָס ביסטו געקומען אַהער אַ דיענסט זיין? אַ שעהנע מציאה!

מיר האסטו שוין לאנג געדארפט זיין א גוטער בודער... פאניע, דו זאלסט פיהלען, וואלט זיך שוין ביי דיר די צונג געקעהרט.

פאניע: וואס מיינט איהר?

מארק: דו פערשטעהסט שוין זעהר גוט, וואס איך מיין. אזעלכע שעהנע, אפעטיטנע ווייבלעך, ווי דו, פערשטעהען אויפ'ן וואונק.

פאניע: עס קען זיין, איהר זאגט נאך קאמפלימענטען און איהר מיינט עס גאר ניט... אבער עס איז אזוי גוט צו הערען.

מארק: איא, עס איז גוט? (קוקט זיך אום און גיט איהר א קניפ אין האנד. אליע בעמערקט עס).

פאניע (כאפט זיך ביים האנד): אי, איהר שד, דער רוח זאל אייך נעהמען! (לאכט). צוויי לייבליכע ברידער, דאכט זיך, איינער האט ליעב צו פיעל צו קניפען, און דער אנדערער... (מען קלינגט, מארק זעצט זיך פון דער ווייטען).

מארק: דאס איז ער!

פאניע: נו, וואס אנטלויפט איהר, ווי א גנב? (פומפיאן קומט).

פייוועל: מען האט געקלונגען? אה, ר' שמשון דוד, האט איהר עפעס א גוטען סכות?

זרחי: יא, קיין סאלדאט איז מיר אין דער סוכה ניט אריינגעפאלען. געהט מען.

פייוועל (לויפט עפענען): יא, געגאנגען זאל ווערען, געהט מען. (מען קלינגט נאך אמאל. פייוועל לויפט עפענען).

מארק: פאניע, דו ווייסט, מען קען פון דער ווייטען קושען מיט די אויגען. זעה ווי איך קוק... (קוקט אויף איהר לאנג).

פאניע (גענעצט): פע! געהט אין דר'ער אריין. (פייוועל קומט מיט חיוטינ'ען. ברענגט א פאקעט און לעגט עס אויפ'ן דאקטאר'ס טיש.

חיוטין ווישט אויס די ברילען. ביזו). וואס איז דאס פאר א פאקעט? פייוועל (שטיל): אלץ דארף זי וויסען! איהר טאטענ'ס עסק...

(לויט) א בריעה צום דאקטמאר פון באלניצע.

חיוטין: גוטען אבענד, מאדאם דאקטארשע... גוטען אבענד, הערר פינאנסיסט. וואס הערט זיך וועגען קורס, אקציעס, אבליגאציעס, דעפאזיטען, קאנסאלידירען, דעפאנירען, דיסקאנטירען?

מארק: דער קורס פון אייערע אקציעס האלט ביים דיסקאנטירען, און מיר דוכט זיך, אז מען וועט אייך דיסקרעדיטירען.

חיוטין: אזוי? בין איך אונגליקליך... אה, די גאנצע כאפטע איז דא... גוטען אבענד! ליאלעטשקע, ווי געהט עס?... (קושט זי).

זרחי: עהע, מאדאם, איהר האלט שמאָל... איהר האָט הפנים ביים רבונז של עולם נישט אויסגענארט קיין גוטען צעטעל. איהר האָט דאָך מסתמא געהערט פון דער אידענע מיט'ן צעטעל?

מאדאם: איך ווארט שוין לאנג, ווען וועט איהר דערצעהלען עפעס א ווייבערשע געשיכטע.

זרחי: אַי, א וואוילע זאך. (קוקט זיך ארום און דערצעהלט מיט חשק). ארויסגעהענדיג יום־כפור פון שול, האָט זיך א אידענע אָבעשטעלט און האָט געזאָגט: רבונז של עולם, גיסטו מיר א גוטען צעטעל, איז רעכט, אז נישט, פאָהר איך גאָר אין גאנצען אוועק צו מיין שוועסטער אויף סכות. — זאָגט די שכנה: וואָס דארפסטו רעדען, וועסט דען פאָהרען? — שש! ענטפערט זי, מאך א שווייג... איך שרעק איהם נאָר... זיי זיינען אלע אזעלכע!... למשל, אז איך זאָג מיינעם: איך פאָהר גאָר אוועק צו מיין שוועסטער, ווערט ער דאָך אזוי גוט, כאָטש לעג איהם צו א מכה — וואָס דען מיינסטו? אָהן א סטראַשונאָק קען מען ביי זיי עפעס אויסנארען?... רבונז של עולם, דו הערסט, איך פאָהר צו מיין שוועסטער אויף סכות... כא! כא! (הוסט און לאַכט) צו מיין שוועסטער... כא! כא! כא! (אלע לאַכען, בעזאָנדערס אַליע. מאַרק קומט פון זיין צימער).

מאַרק (מיט א גרימאסע): אָה, וועלכע געסט ביי אונז, גרויסאַרטיג! מיט א ווייזט, הא? גוטען אבער.

אַליע: אַיא, באבוסיו, אָנקעל מאַרק קומט יעצט שטענדיג זעהר פריה אהיים?

מאדאם: יא, טאקע, מאַרק, ביסט עפעס די לעצטע צייט געוואָרען א סטאַטעק. ר' שמשון דוד זרחי, אָהן חרטה איז אָהן חרטה... גענאנגען זאָל ווערען, געהט מען... (זיי שפיעלען. מאַרק געהט אינ'ם דאָקטאָר'ס אבטהיילונג. זעצט זיך אין א ווינקעלע).

פאַניע (געהט צו איהם): וואָס בעהאַלט איהר זיך? אייך שטעהט נישט אָן אונזער קאָמפּאַניע? (אַליע לאָזט פון זיי נישט אַראָב די אויגען).

מאַרק: פאַניע ביסט געזונד, ווי א סאָלדאַט.

פאַניע: א העזה פון אַן אַריסטאָקראַט! איך זאָג איהם „איהר" און ער זאָגט מיר „דו".

מאַרק: דו נאר, פאר וואָס זאָנסטו מיר נישט „דו".

פאַניע: איך האָב עטליכע מאָל געוואָלט פרובען זאָגען דער שוויגער מאַמא, דעם דאָקטאָר — יעווגעני און אייך — „דו"; גאָר אז מען פיהלט נישט, קעהרט זיך נישט די צונג.

מאַרק: פאר זיי ארט מיד נישט. — זיי זיינען אַלטוואַרג, אָבער מיט

פאניע: ביז... הם! וועט ער מיר ניט שיקען קיין שלח מנות...
ביכער קאסטען געלד...

חיוטין: איהר רעדט אויך פון ביכער?

פאניע: איך רעד דערפון, וואס מען בענוצט זיך דערמיט, וואס דער דאקטאר איז א שטילער תם, און מען בענעהמט איהם... מען שטעלט איהם בריל-דל... מען שלעפט!... יעדער שלעפט.

חיוטין: וועמען מיינט איהר דאס? ווער שלעפט?...

פאניע: עס איז דא גענוג שלעפער... (מאדאם הערט אויף שפיעלען).

פיוועל: זי וועט איהם אבהאקען די פליגלען. דאס איז גוט. א שניידער'ס א זוהן, א גאנצער שמעלקע...

זרחי: פאניע, מילא די מאמע דייענע אין דער היים — אבער דא?...
מען דארף דאך וויסען, וואו דער חמור שטעהט...

שרה הינדע: וואס איז? וואס איז? ער איז דא, דער גולם!
פאניע וועט דאך ניט רעדען אזוי אין דער וועלט אריין... וואס מיינסטו, זי האט דיין שכל? זי פערשטעהט, מסתמא, וואס זי טהוט...

חיוטין: יא, זי פערשטעהט א סך. זי נעהמט דעם דאקטאר אונטער איהר השגחה, מסתמא פערשטעהט זי א סך. (טהוט אן זיין הוט. מען קלינגט).

פיוועל: איך האב מורא, דער פראפעסאר וועט מיר אַבטהאן, און וועט ברוגז ווערען. פערשטאנען? א גוטען תמיד. (אב).

אליע: פאניע, איבער דיר געהט קיינער ניט צום פאפא... האסט אלעמען פערטריבען...

פאניע: איך דארף זיי נויטיג די פריצים דארטען מיט די געלערענטע, איך זאל זיצען און קוקען אויף זיי, ווי א האָן אין בני אדם. אויך מיר קאמפאניעס!

אליע: יא, קאמפאניעס! מוסיו חיוטין, איהר געהט אוועק? און לערנען? — איך האב פריהער געזאגט, ער וועט ביז ווערען... קומט לערנען, מוסיו חיוטין.

חיוטין: לערנען? די מאדאם דאקטארשע וועט דא מיט אויך אלעמען לערנען! איך לערען ניט היינט! (לויפט צום טהיר, בעגעגענט דעם דאקטאר און פיוועלען. דער דאקטאר טראגט א נייעם קאסטיום און א בערדעל בולאנזשע).

דאקטאר: טור! וואס איז געשעהן? א כאטאליע, הא? (כאפט איהם ביי דער האנד).

חיוטין: אי, לאזט מיר צורוח!... (רייסט זיך).

שרה הינדע: א דייטש מיט אן אויסגערבענעם פאלמערסטאן.

מאדאם: חיוטין, איהר מישט אייד ניט...

חיוטין: ניט מישען זיך? דען קום לערנען, ליאליע...

אליע: ניין! איך וויל זעהן, ווי מען שפיעלט, און הערען, ווי מען דערזעהלט היסטאריעס.

פיוועל: אז איך בין געווען א אינגעל, האב איך אויך לייע געהאט צו זעהן א שפיעל... איך פלעג שטארבען. (אלע אין דער צווייטער אבי טהיילונג. מארק און פאניע אין דאקטאָר'ס קאבינעט).

פאניע: איך ווייס ניט, פאר וואָס איך האָב דעם חיוטין פיינט, ווי חזיר.

מאָרק: ער איז פערמישט, דער טיוועל ווייסט, אין וועלכע זאכען. עס קען זיין, ווען ער געהט אהער, געהען איהם נאָך זשאנדארמען מיט שפיאָנען... ער איז פון די דאָזיגע: — א סאָציאַליסט!
פאניע: טאקע? נו, יא, אייער ברודער'ס געשעפטען.

מאָרק: ער און די אלטע, זיי נעהמען ביי איהם פראָקלאַמאַציעס און דעקלאַראַציעס... ער וועט אונז אלע אַמאָל אונגליקליך מאַכען. זעהט איהר דאָס בוך? (קוקען אריין. רעדען שטיל).

חיוטין: אַלזאָ, אליע, דו געהסט ניט? וועל איך דערוויילע אַרייַן-קוקען דעם דאָקטאָר אין ביבליאָטעק אַריין. מאדאם דאָקטאָרשע און הער פּינאַנסיסט, איך האָף, איך שטער אייד ניט. (געהט צום שאַפּע מיט ביכער).
מאָרק: ניין, הערר פּילאָזאָף, איהר שטערט מיר ניט. (אב צו זיך).
שטאַלין ביי זיך, דער אַרימער בעל גאווה. (אב).

פיוועל: דער געלערענטער קבצן וועט באַלד פערקירעווען דעם דישעל. פערשטאַנען?

חיוטין (בייז): וואָס איז? פערשלאָסען גאָר? דאָס איז א נייעם. פומפּיאַן, ביי אייד איז דער שליסעל פון שאַפּע?
פאניע: וואָס איז עפעס פומפּיאַן פאַר א מאַכער? דער שליסעל איז ביי מיר.

חיוטין: ביי אייד דער שליסעל פון די ביכער?
פאניע: יא, ביי מיר... עס איז איצט ניט ווי אַמאָל, יעדער איז געווען דאָ בעל-הבית אין שטוב.

חיוטין: אזוי? נו, זייט-זשע מוחל און ניט אהער דעם שליסעל. (אליע קומט אין קאבינעט).

אליע: אַה, פאניע, מוסיו חיוטין וועט ביז ווערען.

דאָקטאָר: געהן גאָר? דאָס ניט... זיצט! איהר וועט ביי מיר ניט געהן אזוי גיך.

מאָדאָס: ר' זרחי, וואָס האָט איהר קיין צייט ניט? קומט, מיר וועלען ענדיגען די דאָמקע. (זיי זעצען זיך שפּיעלען). יא! יא!

דאָקטאָר: אָלע, אהער צו מיר!... עס איז ערלויבט!... פון היינטיגע קראַנקע האָב איך אפילו קיין קרענק ניט געקענט ברענגען אַהיים... (אומאַרמט זי און קוסט). ניש'קשה, אָלעטשקע, מיר וועלען איהם ברענגען צוריק מיט פּויקען און טרומייטען... איהר זעהט, שוויגער, נאָזטיכלעך — פאַר אונז, אַ קאָסטיום — פאַר אונז, און מאַנזשעמען — פאַר אונז! אין שטוב געמיטליך, יעדע זאך אויפ'ן פלאץ, אויף יעדער זאך קוקט אַן אויג פון אַ נאַטשאַלניק... אַ מאָל כאַפט די נאַטשאַלסטוואָ אַביסעל אַריבער די מאָס, אָבער דאָס מאַכט ניט אויס... ברודער פומפּיאַן, איך בין אַביסעל מיער, איך וועל מיט דיר לערנען מאָרגען. שש! אַיאַ, זי איז געוואָרען נאָך שעהנער און געזונטער? כע! כע! כע! זי בליהט, ווי אַ יונגער, שטאַר-קער בוים... (געהט אין דער צווייטער אַבטהיילונג).

פּיוועל: נו, יא, אַ ווייב מיט נאַטור...

דאָקטאָר: מאַמא, דו געה אהער מיט דער פּעשקע, געהמסטו דאָך צוויי. פאַניע, דו שפּיעלסט ניט אין דאָמקעס?

פּיוועל: זי שפּיעלט אַ גאַנצע דאָמע. פּערשטאַנען?

דאָקטאָר: פאַניע, איך וועל האָבען צייט, וועל איך דיר לערנען שפּיעלען שאַך... זעהר אינטערעסאַנט.

פאַניע: ווייס איך, אויך מיר אַ שפּיעל!... קארטען האָב איך לייעב, ווען מען שפּיעלט אויף געלד. עס פּערכאַפט אזש דער אָטהעם. אין אָקע, אָדער וואָזאָק — צעהן קאָפּיקעס אַ קאָן! דער דאָקטאָר אָבער האַלט ניט פון אַזעלכע זאַכען. וואָס איך האָב לייעב, האָט ער פּיינט.

דאָקטאָר: איך זאָל שפּיעלען קאָרטען? פאַניע, איך ווייס ניט, וויפּעל אויגען האָט אַ זעקסטעל און וויפּעל אַ זיבעטעל, אַ שעהנער קאָרטענ-שפּיעלער!

זרחי: אַ קאָרטענשפּיעלער? דאָס דערמאָהנט מיך אַ וואוילע זאָך..

שרה הינדע: איהר דאַרפט איהם? אָט איז ער דאָ מיט זיין וואוילע זאָך.

דאָקטאָר: אייערע געשיכטעס זיינען מאַנכעס מאָל זעהר כאַראַקטע-ריסטיש. אויב איך וועל האָבען אַמאָל צייט, וועל איך זיי פּערשרייבען...

עס איז אַ מאַטעריאַל צו פאַרשען דעם כאַראַקטער פּונ'ם אידישען הומאָר. זרחי (ערפרעהט): דאָס איז הומאָר? און איך האָב ניט געוואוסט.

דאָקטאָר: קומט נאָר אַהער, משוגענער! זעה נאָר, אַ באַמבע האָט אויפגעריסען...

חיוטין: איהר וועט מאַכען שפּאַס שפּעטער... קומט נאָר אַהער... (שטיל) איך ווײס, בײַ אײך אײן שאַפּע אײז דאָ פּערבאַטענע זאַכען — רױמט עס אױף... אײהר האָט יעצט פּיעל שונאים... אײך ווײס נײט, פאַר וואָס די גאַנצע שטאדט אײז אױף אײך לױד וואָרד. דאָס זאָג אײך אײך, און ווײטער מענט אײהר שלאָגען קאַפּ אײן קישען... מײן פּוס וועט אײער שוועל נײט אַריבערטעטען! (ראש אָב).

דאָקטאָר: איבער'ן שוועל נײט אַריבערטעטען! וואָס אײז דאָ געווען?

מאָדאָס: גאָר נײט, האָבען זיך צואווערטעלט אַ ביסעל מיט פאַניען... מיר, פּרײדליכע בירגער, האָבען אַנערקענט איבער זיך די מאַכט און די אױטאָריטעט פון אונזער יונגער ווירטױן... ער אָבער אײז אַ רעוואָלוציאָנער, ער בונטעוועט... ניש'קשה, מיר וועלען איהם צוגעוואוינען... אײַ, פאַניע? מיר דאַכט זיך נאָר, ביסט געווען אַביסעל צו שאַרף. מײנסטו נײט, פאַניע? פאַניע: אַ מענש דאַרף זײן מיט אַ גאַל... נײט שטענדיג זײס, אַמאָל ביטער אױך.

דאָקטאָר: כאַ! כאַ! כאַ! זי האָט זיך איהר אײגענע לאַגיק... און ער אײז אַ ביסעל אַ משוגענער... נײט שרעקליך... דאָך, פאַניע, חיוטין פּערדיענט געאַכטעט צו זײן. אײך האָף, מיט דער צײט וועסטו זיך אױס-לערנען צו שעצען אַזעלכע מענשען...

פאַניע: אַ גרויסער מענש מיט אױסגעריבענע אַרבעט!

דאָקטאָר: און אױסער דעם, מײן פּרײנדר... הײנטיגע צײטען אַן אמת'ער גוטער פּרײנדר אײז זעהר אַ טהײערע זאַך, מען דאַרף זיך נײט וואַרפּען מיט זײ.

פאַניע: אײך זאָג דיר, ווערסט גליקליך פון אַזעלכע פּרײנדר.

אַליע: מוסיו חיוטין וועט שוין מעהר נײט זײן מײן לעהרער? פאַפּא! פאַפּא! ער אײז אַזא גוטער מענש... נאָר זײ פּערשטעהען איהם נײט. שיק נאָך איהם, פאַפּא.

דאָקטאָר: ניש'קשה, אײך וועל איהם זעהן, און וועל איהם בעטען מחילה, און ברענגען.

פאַניע: אַ נױטיגע זאַך...

זרחי: שרה הײנרע, מיר דאַכט זיך, מיר מעגען שוין געהן. (שטיל) אײ, זי קאָמאָדעוועט.

קיין גוטע מיינונג פון מיר... דאָס איז שוין ניט קיין איראָניע, דאָס איז שוויינעריי! מאָטיווען? וועלכע מאָטיווען האָבען אונזערע פילאַנטראָפּען? קליינינקע פּערזענליכקייטען. כבוד איז ביי זיי וויכטיגער, ווי די ליידען און די ווירקליכע אינטערעסען פון אלע אונגלייכע און ליידענדע! (קלאַפּט אין טיש). געמיינע לומפּען!

שרה הינדע: וואָס איז דאָס, פּאַניע, מען האָט איהם אָנגעזאָגט פון דער שטעלע?

פּאַניע: מאַמע, דאָס איז פּופּצעהן הונדערט רובעל אַ יאָהר... פּער-שטעהסטו, וואָס דאָס איז?

מאָדאָם: דער דירעקטאָר ליליענוואַסער קען דיר ניט מוחל זיין, וואָס דו האָסט ניט גענומען זיין טאַכטער, די אלטע אלמנה. נאָר, וואָס דארפסטו זיך אַבעסען די האַרץ? פּערפאַלען.

אַליע: פאַפּאַטשקע, וואָס איז דאָס? אלע מוטשען דיר — עס איז ניט אויסצוהאַלטען!

דאָקטאָר (געריהרט): גאָר ניט, קינד. זיי ווילען מיך ניט אין באַלניצע, מען דאַרף מיך ניט מעהר... איך הויב אָן צו ווערען אַן איבריגער מענש... (פּערטראַכט זיך) אָבער, אַליע, עס איז שוין שפּעט און דיר איז שוין צייט צו געהן שלאָפּען... אז דו וועסט ניט וויסען אַלץ, פון וואָס מען רעדט דאָ, וועט פאַר דיר געזונטער זיין...

אַליע: נאָר איך אליין זאָל געהן שלאָפּען?

מאָדאָם: קום, איך וועל געהן מיט דיר. האָט קיין פּעראַיבעל ניט, זי איז ביי אונז אַ געבאַלעוועטע. אַ גוטע נאַכט. יעווגעני, האָב אַ גוטע נאַכט און הער זיי, ווי די קאַץ... איך ווייס ניט, וואָס עס וועט ווערען פון האָספּיטאַל אָהן דיר. דו אָבער וועסט אָהן זיי אויך בלייבען יעווגעני גאָלדענווייזער... ניט אזוי, פּאַניע?

פּאַניע: דער שפּיטאַל קען קריגען אַן אנדער דאָקטאָר; גאָלדענ-וויווער קען אָבער ניט קריגען קיין אנדער שפּיטאַל.

פּיוועל: ניש'קשה, עס איז ניטאָ אין שטאָדט אַ סך אזעלכע דאָקטוירים, ווי מיר זיינען. פּערשטאַנען?...

פּאַניע: עס איז גרינג צו זאָגען — פּופּצעהן הונדערט רובעל!...

מאָדאָם: פּאַניע, גוטע נאַכט. (שטיל) שש! פּאַניע, עס איהם ניט אָב די האַרץ. (לויט) אַ גוטע נאַכט.

פּאַניע: ניט יעדען קען מען נעהמען און ארויסוואַרפען.

אַליע: אַ גוטע נאַכט, פאַפּאַטשקע (קושט איהם און געהט).

דאָקטאָר: נו, און פּאַניען זאָגסטו ניט אַ גוטע נאַכט?

דו הערסט, שרה הינדע? דער דאָקטאָר זאָגט, עס איז הומאָר, און ביי איהר איז דאָס גאָר ניט. הערט-זשע: אין מאַרק האָבען זיך צוויי ווייבער צוקריעגט. זאָגט איינע: בעגראָבען זאָלסטו זיך, דיין מאַן איז דאָך אַ קאָרטענשפּיעלער! — מיין מאַן איז אַ קאָרטענשפּיעלער? איך בין דאָך גאָר אַן אלמנה, ווי אזוי איז ער אַ קאָרטענשפּיעלער, זאָל ער זיך מיהען פאַר אונז, אז ער איז שוין לאַנג אויסגעלייטערט געוואָרען אין גן-עדן? האָסטו געהערט? איך זאָל זיך בעגראָבען, זאָגט זי, אויב מיין מאַן איז אַ קאָרטענשפּיעלער? — שא! שא! זאָל זיין ער איז ניט קיין קאָרטענשפּיעלער, אָבער בעגראָבען זיך מעגסטו דאָך... כא! כא! אָבער... כא!

(הוסט און לאַכט).

אַליע: פאַפּאטשקע, דער דיאָדיע זרחי דערצעהלט אַליין און לאַכט אַליין. פאַפעלע, וואָס ער האָט דערצעהלט, איז געווען אַ געשיכטע? איך האָב גאָר ניט פערשטאַנען. (אַלע לאַכען).

דאָקטאָר: יא, הינדעלע, דאָס איז אַ געשיכטע, כא! כא! פּיוועל: אַי, דאָקטאָר, איך האָב פערנעסען, אַ פאַקעט פון באַלניצע. (דאָקטאָר און פומפּיאַן געהען אין קאבינעט אַריין. דער דאָקטאָר לעזט דעם פאַקעט).

מאָדאָם: פאַניע, פאַר וואָס זאָלסטו דינע געסט ניט מכבד זיין? זרחי: אַ ביסעלע בראַנפּען מיט אַ שטיקעלע קיכעל וואָלט געווען שחל נחיה מיט מזונות.

פאַניע (גענעצט): אָה, עס איז שוין שפּעט. די געסט מעגען געהן היינט אַהיים אָהן כיבוד.

שרה הינדע: מען געהט דען צוליב כיבוד? אַבי מען זעהט זיך אין נחת און פריידען...

פּיוועל: דאָקטאָר, וואָס איז? אַ שלעכטער בריעף? דאָקטאָר (זעהר ערביטערט): ברודער פומפּיאַן, זעהר אַ טרויעריגע בשורה... מען האָט מיך אַרויסגעוואָרפּען פון האָספיטאַל... צעהן יאהר שווער געאַרבייט... מאַמא, ווילסטו עפּעס הערען? פאַניע, קום אַהער — מיר האָבען נייעס (אַלע געהען אין קאבינעט). כא! כא! די דירעקציע פון האָספיטאַל שרייבט מיר, איך זאָל מוחל זיין זיצען אין דער היים...

מאָדאָם: אָהן מאָטיווען, אָהן אורזאַכען? וואָס איז דאָס עפּעס פּלוצלונג מיט דער דירעקציע, מיט דינער?

דאָקטאָר: אָה, זיי דערמאָהנען פון מינע נייע פאַמיליען-אַנגעלעגנע-היימען, וועלכע צווינגען מיך צו פערנאַכלעסיגען מיין אַרבייט... דאָס איז איראַניע! זיי דערמאָהנען, אז דער זשאַנדאַרמסקי פּאָלקאַוויק האָט ניט

(אָב מיט איהרע עלטערען. דער דאָקטאָר עפענט די שאַפּע, נעהמט אַרויס פון די ביכער פאַפירען און צייטונגען).

דאָקטאָר: חיוטין איז גערעכט, מען דאַרף אויסראַמען דעם חמץ. די זשאַנדאַרמען און די דירעקטאָרען זיינען מיט מיר ניט צופריעדען... (פאַניע קומט צוריק). ברודער פומפּיאַן, ווילסטו זיין אזוי גוט און דאָס אלץ באַלד פערברענען?

פיינוועל: אז איהר וועט מיר הייסען, וועל איך אָנצינדען די גאַנצע שטאָרט (נעהמט אלע פאַפירען און געהט). דאָקטאָר, איך וועל זיין דאָרטען ביי מיר, טאָמער וועט איהר דאַרפֿען, איך וועל זיך נאָך קראַצען אַ ביסעל מיט דער אַנאַטאָמיע. אַ גוטע נאכט (אָב).

פאַניע: איצט פערברענסטו דאָס, ווען דער שפּיטאָל איז שוין פער־ברענט געוואָרען... נאָך דער שרפה בלאָזען אויפ'ן פייער... דאָקטאָר, מען זאָגט, וואוהין חיוטין געהט, געהט נאָך די גאַנצע פאָליציע.

דאָקטאָר (גוטמוטהיג): נארעלע, וואָס האָסטו מורא פאַר דער גאַנצער פאָליציע?

פאַניע: מען זאָגט, ער איז אַ סאָציאַליסט... זעהר שעהן פאַר אייך צו זיין מיט איהם גוטע ברידער... דאָס פאַסט דער רוח ווייסט פאַר וועמען, אָבער ניט פאַר אַ רעכטען מענשען.

דאָקטאָר: פאַניע, וועסט זיך ענטוויקלען וועסטו מעהר פערשטעהן, וואָס איז אַ רעכטער מענש און וואָס איז ניט אַ רעכטער מענש....

פאַניע: ער וועט אונז אונגליקליך מאַכען.

דאָקטאָר: אז מיר זאָלען ניט וועלען, קען אונז קיינער ניט אונגליק־ליך מאַכען.. אין דעם זין איז ריכטיג, אז יעדער מענש מאַכט זיך אליין אונגליקליך.

פאַניע: איך האָב איהם פיינט און וויל ניט, ער זאָל געהן אַהער... איך וויל, דו זאָלסט ווערען מיט איהם אויס מחותן...

דאָקטאָר: פאַניטשקע, מיט וועמען איך זאָל זיין מחותן, אָדער ווערען אויס מחותן, דאָס איז מיין זאך... נאָר געוויס, דו ביזט דאָ די ווירטין פון הויז און אַהער דאַרף ניט געהן קיינער, וועמען דו קענסט ניט ליידען... אָבער אז איך וועל דיך בעטען, פאַניע, צוליבע מיר און אַליען זאָלסטו איהם ערלויבן בען אַהער געהן, וועסטו דאָך ניט זיין קיין שלעכטע? נישט אמת?

פאַניע: אן אַלטער מענש זאָל זיך לאָזען פון אַ אינגעל פיהרען ביי דער נאָז, פּע!

דאָקטאָר (גוטמוטהיג): ניט נאָר פון אַ אינגעל, אַ מיידעל האָט מיר אַמאָל געפיהרט ביי דער נאָז... כאַ! כאַ! ניט וואַהר?

אַלִיע : ניין, פאניען ניט, איך האָב זי ניט ליעב היינט. ווילסט, פאפא, איך זאָל מיך פארשטעלען און זאָגען ליגען? וועל איך איהר זאָגען א גוטע נאכט.

דאָקטאָר : ניין, אַלִיעטשקע, דאָס וויל איך ניט. אָה, דו קליינער טייוועל!...

פאניע : זעהסט, מאמא, ווי אזוי זי פיהרט זיך אויף, ביי איהר טאטען? איך האָב זיך ביי דיר ניט אזוי אויפגעפיהרט. אנדערע קינדער האָב בען גליק. האָסט מיך ניט ליעב היינט, אַלִיע? ניש'קשה, וועסט מיך ליעב האָבען מאָרגען... אויב דו ווילסט זיך ניט איבערבעמען, האָב א גוטע נאכט ניט איבערגעבעמענערהייט.

מאדאם : קום, קום, דו קאפריזנע מיידעל. א גוטע נאכט. (זי דראָהט אַלִיען מיט'ן פינגער און פיהרט זי. אַלִיע דראָהט איהר צוריק. ביידע אָב).
שרה הינדע : נו, קום. פון דעסטוועגען האָט מען געדארפט זעהן מענ'שען זאָלען זיך אַריינלעגען, עס איז דאָך א קהל'שע זאך...

זרחי : מיט דיינע מענשען מעג זיך אַריינלעגען אין דר'ערר דיין קהל'שע זאך, אז אזא זאך קען זיך טרעפען!
פיוועל : ניש'קשה, אַלע קראַנקע און אַלע דיענער דאָרט וועלען ניט פערגעסען אונזער דאָקטאָר.

דאָקטאָר : ביזט א נאר, פיוועל. איך האָב דאָרט צעהן יאָהר געאַרבייט, און זיי וועלען מאָרגען שוין זעהר וועניג דענקען פון מיר... אזוי איז דאָס לעבען (פערדעקט זיין געזיכט).

זרחי : קום, שרה הינדע, אהיים. דעם דאָקטאָר ליעגען איצט די געסט אין דער לינקער פיאטע.

שרה הינדע : קום. אונזערע שונאים, אָנשטאָט אונז מקנא צו זיין, וועלען נאָך האָבען נקמה... מסתמא וועט דער דאָקטאָר זיי ווייזען, אז עס איז א טעות, וואָס מען רעכענט איהם פאַר א מעקעלע... א גוטע נאכט.

זרחי : א גוטע נאכט... עס איז אורדאי ביטער, עס פערדריסט, אָבער די בעלי טובות אונזערע, זיי מיינען נאָר זייער כבוד... אין דער תלמוד תורה, מיינט איהר איז ניט אזוי? מיר זיינען קליינע מענשעלעך, אָבער אזא מענש ווי איהר... האָט א גוטע נאכט (זיי געהען. פאניע בעגלייט זיי).

דאָקטאָר : געהט געזונטערהייט. פאניע, מיר וועסטו געבען דעם שליסעל פון דעם ביכער שראַנק?

פאניע (ניט איהם דעם שליסעל) : א גדולה אויף מיין קאפ!... ער וועט שוין נעהמען א בוך און זעצען זיך לערנען, אָברייכטען חצות... א לעבען...

איך פערשטעה... ריין יונגעס, געזונדעס לעבען איז נאך דערווילע לעער... האסט ניט דערווילע קיינע אינטערעסען...

פאניע: איך האב געמיינט, אריסטאקראטען, מען לעבט, מען טאנצט, מען מאכט זיך פרעהליך... ביי פראסטע מענשען, ביי קבצנים איז דאך א סך פרעהליכער.

דאקטאר: פיהלסטו זיך לאנגווייליג, הא? עס קען זיין, עס איז א גערעכטע טענה... הער, פאניע, ווילסט, וועל איך אָבלעגען מיין שרייבען און וועל דיך לערנען שפיעלען א שאך (נעהמט א קעסטעל מיט שאך-פיגורען).

פאניע: א שאך? א פרעהליכער שפיעל. א מחיה!...

דאקטאר: האר אויס, פאניטשקע, ווינטער וועט דא זיין א רוסישע טרופע, וועסטו פאָהרען אָפּט אין טהעאטער. וועל איך ניט האָבען קיין צייט, וועט מאַרק מיט דיר פאָהרען.

פאניע: נו, יא, עס וועט זיך ווען אמאָל טרעפען. דערווייל געה איך אום ווי צו חלום, מיר איז אומעטיג. איך ווייס ניט וואָס צו טהאָן, אין קאָפּ קריכען, דער רוח ווייס, וואָסערע געדאַנקען... און דערצו נאָך, דו הער בעסער, דיין ברודער, דיין מאַרק, ער קריכט צו מיר, ווי א חזיר.

דאקטאר: וואָס? מאַרק? כא! כא! כא! נאר, געוויס איז ער פאַמיליאַר מיט דיר, ווי מיט א שוועסטער... אזוי וואָלט איך אויך געווען מיט זיין פרוי, ער זאָל זיין פערהייראַט...

פאניע: דו מיט זיין פרוי? ניין, דו ביזט ניט אַזעלכער.

דאקטאר: מיר פרעהט זעהר, וואָס ער האָלט זיך ניט שטאַלץ געגען דיר. אָבער, פוי! דאָס איז ניט שעהן פון דיר צו האָבען אזא מיאוס'ען געדאַנק... מיר זיינען אַלע אינטיים, ווי ברודער און שוועסטער... כא! כא! כא! וואָס איהר קען איינפאַלען!... (זעצט זיך צו זיינע פאַפירען).

פאניע: איך האָב דיר געזאָגט, און ווייטער ווי דו פערשטעהסט. אַי, איך זאָל כאַטש האָבען א קינד. אז איך האָב שוין יא חתונה געהאַט, וויל איך זיין א מאַמע, ווי אנדערע... ביילע טשיזיק'ס האָט חתונה געהאַט שפּעטער פון מיר און האָט שוין א קינד. ביזט דאך א דאָקטאָר!

דאקטאר: יא, איך בין א דאָקטאָר און איך זעה, דו הויבסט אָן ווערען נערוועז, דאָס איז ניט גוט (טיעפט זיך איין און שרייבט). „די פאַסיווע פונקט-ציאָנען“...

פאניע: נו, יא, ער שרייבט זיך פונקציאָנען, שמונקציאָנען! און וואָס זאָל איך טהאָן? וואָס זאָל איך טהאָן?

דאקטאר: דו ווילסט נאָך ניט שלאָפען? (לעגט אוועק זיין פערדער).

פאניע: פונפצעהן הונדערט רובעל! א קלייניגקייט! ... און גאָר ניט!
דאָקטאָר: פאניע, דאָס געלד קימערט מיך וועניג. זיי רוהיג, קינדר, אויב איך וועל נאָר וועלען, קען איך פון פריוואַטער פראַקטיקע פיעל מעהר פערדיענען. דער האָספּיטאַל פלעגט ביי מיר צונעהמען די גאנצע צייט מיינע.
פאניע: טאָקע? פיעל מעהר? אויב עס איז אזוי, מעג קומען אויף זיי די כאַלעריע מיט'ן שפיטאַל.

דאָקטאָר: די כאַלעריע? פע, פאניע, עס איז ניט שעחן אזוי צו שעלטען זיך. מיך פערדריסט, איך האָב ליעב געהאַט די אַרבייט. פער-שטעהסט, עס איז אַ פּעלד, וואו מען קען לערנען און נוצליך זיין. אזוי פיעל עקספּערמענטען, אזוי פיעל מאַטעריאַל אונטער'ן האַנד.

פאניע: מען האָט דען געצאָהלט פאַר דעם מאַטעריאַל בעזונדער?
דאָקטאָר: היינט, מיינע באַקטעריאַלאָגישע אַרבייטען. דאָרט האָב איך געהאַט אַ קעלער, אלעס איינגעריכטעט. טערמאָסטאַטען, מיקראָסקאָפּען, האָב געהאַט פיעל קראַליקעס.

פאניע: קראַליקעס? דאָס איז אויך אַ גרויסע זאַך! אַן אַלטער מענש זאָל האָבען יסורים, וואָס מען נעהמט צו ביי איהם די קראַליקעס.

דאָקטאָר: קינדר, איך פלעג זיך ניט שפּיעלען מיט די קראַליקעס, איך פלעג זיי אַריינשפּריצען פערשיעדענע באַקטעריען.

פאניע: וועסטו זיי ניט אַריינשפּריצען מעהר. אַ נויטיגע זאַך!

דאָקטאָר: איך האָב געהאַט דאָרט אַן אָבעזיאַנע אויך...

פאניע: נו, יא, די אָבעזיאַנע ליעגט דיר מעהר אין זין, ווי דיין ווייב!

דאָקטאָר: פערשטעהסט, איך שרייב איצט אַ וויכטיגע אַרבייט ווע-גען די פונקציאָנען פון דעם מילץ, און איך האָב ניט געענדיגט מיינע עקס-פּערמענטען, וואָס איך פלעג מאַכען מיט דער אָבעזיאַנע...

פאניע: אַ מילץ! אַן אָבעזיאַנע! אויף מיין וואָרט, עס איז ניטאָ, ווער עס זאָל לאַכען פון דיר. דאָס רעדט אַ איד, וואָס איז אין איינע יאָהרען מיט מיין טאַטען (גענעצט). קום שוין בעסער שלאָפען...

דאָקטאָר: ניין, פאניע, איך וועל נאָך אַ ביסעל אַרבייטען... איך דאַרף שרייבען (נעהמט פון זיין שרייב-טיש פאַפירען און פאַרבערייטעט זיך צו שרייבען).

פאניע: דאָס האָב איך פון איהם! דו וועסט שרייבען, און וואָס וועל איך טהאָן? מען קען דאָך דאָ משוגע ווערען פון אומעט...

דאָקטאָר (מיט מיטליד): דיר איז דאָ לאַנגווייליג? אַרימע פאניע,

געכאפט אן איבעריגען בים מיט א זופ... עס איז זעהר א שארפער גאס-טריטס, מען מוז באלד געהן זעהן...

פיוועל: איך געה מיט איך, איך וועל נאָר עפעס כאַפּען אויף זיך. (אַב צו זיך אין צימער).

פאַניע: ניש'קשה, צו קיין אנדער דאָקטאָר קריכען ניט די קבצנים ביי נאכט... פאר דיר איז דאָס א געשעפט אנטלויפּען פון מיר דערוויילע.

דאָקטאָר: פאַניע, איך וועל באלד קומען.

פאַניע: איך דארף בלייבען אליין, זיצען און ווארטען... (מארק קומט). מען קען משוגע ווערען.

מארק: ווער האָט עס געקלונגען אזוי שפעט? און דאָ ביי איך הער איך קאָנווערזאציאָנען.

דאָקטאָר: אָט איז מאַרק! ער וועט זיצען מיט דיר. מאַרק, דאָ איז טורגעניעו'ס א ראָמאַן. אז דו וועסט איהר לעזען, וועט איהר אינטערעסאַנט זיין צו הערען. (פיוועל קומט). איהר וועט גאָר ניט בעמערקען די צייט, ביז איך וועל קומען... פומפּיאַן, וואו איז דער סטעטאסקאָפּ? (זוכט).

מאַרק (נעהמט דאָס בוך): אָה, טורגעניעו'ס ראָמאַן „רודין“... פאַניע, דאָס איז זעהר א שעהנער ראָמאַן.

פאַניע: איך דארף עס נויטיג...

מאַרק: דו זיי ניט קיין נאָר און שווייג.

פאַניע: וואָס מיינט איהר שוין וויעדער.

מאַרק (גאנץ שטיל און ליידענשאפטליך): אַזא געזונטע, אַזא שעהנע, אַזא יונגע ווייבעלע, זאָל ניט פערשטעהן...

דאָקטאָר: מיינ ביזע דאָקטאָרשע, אויפ'ס וויעדערזעהן. מאַרק, לעז לאַנגזאַם און ערקלער איהר יעדע זאך. ברודער פומפּיאַן, מאַרש. (געהען ביידע ביז דער טהיר. אַליע קומט פון איהר צימער אין א שלאָפּראָק, שטעק-שיך אויף באַרפּיסע פּיס).

אַליע: פאַפּאַטשקע!

אַליע (ערשטוינט): אַליע!

דאָקטאָר: וואָס איז דאָס, אַליעטשקע, דו שלאָפּסט גאָר ניט?

אַליע: פאַפּאַ, אויב דו פאַהרסט אַוועק וועל איך דאָ זיצען, ביז דו וועסט קומען (מאַרק איז בייז).

דאָקטאָר: וואָס הייסט דאָ זיצען? אַליע, ביזט ניט אָנגעטהאָן, וועסט זיך פערקיהלען. געה שלאָפּען באלד.

אַליע: ניין, פאַפּאַ, איך וועל דאָ זיצען, ביז דו וועסט קומען.

דאָקטאָר: וואָס איז מיט דיר, אַליע? נייע פאַנטאַזיען?

פאניע, הער, אויב דו ווילסט, וועל איך זיך זעצען דא מיט דיר און וועל דיר ענדיגען די ערקלערונג: פון וואנען נעהמען זיך שנעע און רעגען?

פאניע: נו, יא, שנעע און רעגען ליעגט מיר איצט אין זין. איך דארף עס נויטיג.

דאקטאָר: שא, ווייסט וואָס? איך וועל דיר וואָס שפיעלען אויף דער פיאנא (זעצט זיך צו דער פיאנא און נעהמט עטליכע אקארדען).

פאניע: האלבע נאכט באראבאנען אויפ'ן טאפטשאן... דו זאלסט שפיעלען ניטארע, אָדער כאַטש פיעדעל. פאָרטעפּיאַן פערשטעה איך ניט און איך האָב ניט קיין הנאה דערפון.

דאקטאָר: עס טהוט מיר לייך, איך שפיעל ניט גיטארע, זאָגאר ניט פיעדעל... דו פאלג מיר בעסער, פאניע, נעהם א בוך און לעז. קענסט דאך לעזען... האר אויס, איך וועל געפינען, איך האָב, דאכט זיך, ערגעץ טורגע-ניעו'ס א ראָמאַן (זוכט). צום לעזען דארף מען זיך נאָר צוגעוואוינען. די ערשטע צייט איז שווער, נאָכדעם קען מען זיך ניט אַברייסען (געפינט א בוך). א גוטער ראָמאַן! דו וועסט האָבען פערגעניגען און וועסט פערגעסען, אז דיר איז אומעטיג. לעז, פאניע, דאָס לעזען ענטוויקעלט דעם גייסט און בילדעט דעם כאַראַקטער פון א מענשען...

פאניע: איצט זאל איך מיך זעצען לערנען גאָר! דערויף האָב איך חתונה געהאַט? אי, אפנים דו זאלסט זיין אינגער, וואָלט אנדערס געווען. (מען זעהט, ווי זי לעזט לאַנגזאַם, פיהרענדיג מיט'ן פינגער איבער'ן בלאַט. ער שרייבט לאַנג. פּוּוּזע. זי ווערט אנטשלאָפּען איבער'ן בוך. ער גיט א זיפּין און געהט צו צו איהר).

דאקטאָר: פאניע, ביזט אנטשלאָפּען געוואָרען? טורגעניעו מאכט דיך שלעפּעריג. הא?

פאניע: הא? נו, יא, עס איז זעהר אינטערעסאַנט. (מען קלינגט. פייוועל קומט און לויפט עפענען).

דאקטאָר: פומפיאן, ווער קען דאָס זיין אזוי שפּעט?

פאניע: וועסט שוין איהר אוועקפאָהרען אויף א גאַנצע נאכט. אַי, בעסער וואָלט איך ניט געבוירען געוואָרען אויף דער וועלט!

דאקטאָר: פאניע, נאך וואָס האָסטו חתונה געהאַט פאַר א דאָקטאָר? דעם דאָקטאָר'ס צייט געהערט ניט צו איהם. מיין אַרימע דאָקטאָרשע. (פייוועל קומט).

פייוועל: דאָקטאָר, מען רופט צום אלטען מלמד, וואו איהר זייט געווען פארנאכט. איהם איז ערגער.

דאקטאָר: נו, יא. א גאַנצען יאָהר הונגערען זיי און יום טוב האָט ער

נאכט... איך ווייס ניט פאר וואָס מיר ווייזט זיך יעצט אויס, איך בין ווי היינע'ס דאָפּעלגעגנער: „שטיל איז די נאכט, עס רוהען די גאסען“... (מען הערט ווי עס שלאָגט לאַנגזאַם דער שטאָדט-זייגער צוועלף. ער פערטראַכט זיך). האָ? וואָס איז דאָס פאַר אַ געדאַנק? מאַרק! ע! נאַרישקייטען, דומ-הייטען, אונזין! זי ווייסט ניט קיין חכמות און פערשטעהט ניט פון קיין אנדערע פערהעלטניסע צווישען מאַן און פרוי. כע! כע! דאָס איז די לאַגיק פון דער ניט דענקענדער נאַטור... די נאַטור האָט פיינט למד-וואָוניקעס... (זעצט זיך און שרייבט). „אַלזאָ די אַלע פיזיאָלאָגישע פּראָצעסען“ (פאַניע קומט אין אַ ווייסער קאָפּטע און אַ ווייסער קליידעל).

פאַניע: דו וועסט היינט געהן שלאָפּען צי ניין? אַ גאַנצע נאכט דאַרפֿען ברענען די לאָמפּען?... איך דאַרף זעהר נויטיג דיין שרייבעריי! (פערלעשט די לאָמפּ, זיי בלייבען אין דער פינסטער).

דאָקטאָר (כאַפט איהר האַנד): וואָס מיינסטו? דו... איך...

פאַניע: נו, ביזט ביז געוואָרען? ביזט אַ גרויסער העלד, איך...

דאָקטאָר (ציטערט פון אויפֿגעגונג, בעהערשט זיך, לאָזט אָב איהר האַנד): פאַניע, דאָס איז זעהר ניט שעהן.

פאַניע: פאַר וואָס גיסטו מיר ניט אַ שלעפּ, מיינע ביינער זאָלען אָנהויבען קראַכען? פאַר וואָס גיסטו ניט אַ טאָפּ מיט'ן פּוס, איך זאָל פער-ציטערט ווערען? פאַר וואָס גיסטו ניט אַ געשריי, מיינ בלוט זאָל אין מיר פערקיהלט ווערען? האָ! ווייסט פאַר וואָס? ווייל דו ביזט אַלט, ווייל דו האָסט מורא פאַר מיר... אפילו אין דער פינסטער האָסטו מורא פאַר מיר! (דער דאָקטאָר האָט דערוויילע אָנגעצונדען די לאָמפּ).

דאָקטאָר: יא, איך האָב מורא פאַר דיר... איך האָב מורא פאַר דיר. אָבער דו זעה בעסער, פאַניע, זיי פאַרויכטיג, איך קען אויך אין כעס ווערען און דאָן... דאָן דאַרף איך מורא האָבען פאַר זיך. דו הערסט?...

פאַניע: נו, פאַר וואָס ווערסטו ניט אין כעס? שטאַרקער גבור מיינער!

דאָקטאָר: דו ביזט גערעכט, איך בין ניט קיין יונגער מאַן מעהר... אין מיינע יאָהרען דאַרף מען זיך קענען בעהערשען. אַ שלעפּ טהאָן די ביינער זאָלען קראַכען, דאָס קען יעדער כאָטש, טאָפּען מיט'ן פּוס קען יעדער פערד... בעהערשען זיך — דערויף דאַרף מען זיין אַ מענש! (זעצט זיך צום טיש). אַלזאָ וואו האַלט איך? יא... (שרייבט קאַלטבלוטיג).

פאַניע: ביזט אַזא בריה אַ מענש, ווי מיינ טאַטע...

דאָקטאָר (שרייבט): און איך האָב מורא דו ביזט אַזא בריה אַ מענש, ווי דיין טאַטע. פאַניע, דאָס וואָלט געווען זעהר טרויעריג.

אַלײַע : אויב דו פֿאַהרסט אַוועק, וועל איך דאָ זיצען מיט פּאַניע'ן און אַנקעל מאַרק, ביז דו וועסט קומען אַהײם.

פּײַוועל : אפשר וואָלט איך אַלײן אַריבערגעגאַנגען ? גאַסטראַ קאַ-טאַריס, איך ווײס.

דאָקטאָר : איך פערשטעה ניט, וואָס איז דאָס מיט איהר ? (פיהלט איהר קאָפּ). פיהלסט זיך שלעכט ? דיר טהוט וואָס וועה ? פומפּיאַן, נעהם אַ דראַשקע און פֿאַהר אַריבער (זאָגט איהם עטוואָס שטיל).

מאַרק : דער קלײנער טײוועל ! (לױט) נו, דעם ראָמאַן וועל איך דערווײל אַלײן לעזען. גוטע נאַכט (אָב צו זיך).

דאָקטאָר : אַלײַע, אַזעלכע קאַפּרײזען געפּעהלען מיר גאָר ניט. געה שלאָפּען, איך בלײב אין דער הײם.

פּײַוועל : זײַנט מיר האָבען דאָ אַ ווײב מיט נאַטור, האָט זיך אַלץ איבערגעקעהרט דאָ קאַפּויר מיט די פּײַס. נו, יא, פּאַניע זרחײַם ! (אָב).

אַלײַע : אַ גוטע נאַכט, פּאַפּאַטשקע. מיר טהוט גאָר נישט וועה. אַז דו זאָלסט הײַנט אַוועקפֿאַהרען, וואָלט איך מוראַ געהאַט צו שלאָפּען. אַ גוטע נאַכט, פּאַניע.

דאָקטאָר : קלײנער דעספּאָט, געה שלאָפּען (קוסט זי און בעגלײט זי ביז דער טהיר). גוטע נאַכט.

פּאַניע : איך האָב ניט געקענט בײַ דיר אױספּיהרען זאָלסט ניט פֿאַהרען, זי איז אַ גרעסערער מײַחם... נו, יא, איך זאָל האָבען אַ קינר, וואָלט עס אפשר געווען בײַ מיר אַ סך בילכער פון דיר (גענעצט). נו, וואָס וועסטו אײַצט טהאָן ?...

דאָקטאָר : איך וועל אַ בײַסעל בערוהיגען מײַנע נערווען און וועל זיך זעצען ענדיגען מײַן אַרטיקעל.

פּאַניע : נערווען, אַרטיקעל, שמאַרטיקעל ! איך געה שלאָפּען, למד-וואָונײַס מײַנער ! (אַ קלאַפּ מיט'ן טהיר, אָב).

דאָקטאָר : (בעגלײט זי מיט אַ לאַנגען בליק) : מײַנע נערווען הױבען אָן אַראָבצושפּרינגען פון די רעלסען... און איך האָב מוראַ, דאָס קינר, אױף איהרע נערווען ווירקען אױך ניט גוט די קלײנע פּאַמיליען-סצענען... זי פיהרט אונז אַלע אַרױס פון געוואוינליכען טאָן. נו, יא, יעדער מענש האָט זײַן אײַגענע אינדיױדוואַליטעט, מען מוז זיך רעכענען דערמיט. מיט געוואָלט קען מען אַ מענשען געוויס ניט איבעררעציהען, גאָר מיט גוטען, מיט געדולד, מיט אַן אױסגעהאַלטענעם פּעדאַגאָגישען סיסטעם... כע ! כע ! בעשערט אױף דער עלטער ווערען אַ פּעדאַגאָג אױך... (זעצט זיך שרײַבען. שטעהט אױף באַלד און געהט צום פענסטער. פּויעז). ווי רוחיג איז די נאַטור און ווי שטיל די

דרימער אַקט.

(דאָס זעלבע צימער. אין דער ערשטער אבטוילונג זיצט דער דאָקטאָר מיט פיוולען און לערנט. אין דער צווייטער אבטוילונג זיצט אַליע ביי דער פיאנאָ און שפּיעלט אַ גרינגען עטיוד, די מאַדאם זיצט לעבען איהר און צעהלט דעם טאַקט און קעהרט איבער די נאָטען. עס איז טאָג, ענדע זומער. דער דאָקטאָר טראָגט אַ העלען קאַסטיום. זיין שפּאַניאַלקע איז גרויער געוואָרען).

מאָדאם: אזוי אזוי, ליאַליע, פויל זיך ניט. איינס, צוויי, דריי! איינס, צוויי, דריי! פערנעם ניט די פּעדאַל... איינס, צוויי, דריי (אַליע שפּיעלט).

דאָקטאָר: שטעל זיך פאַר, פומפּיאָ, אויפ'ן עקזאמען פּרעגט מען דיך, אויף וויפּיעל טהיילען צופאַלט זיך די אַנאַטאָמיע?

פיוולעל: צופאַלט זיך די אַנאַטאָמיע? זי צופאַלט זיך אויף: אָסטער-אַלאָגיע, סינדעסמעלאָגיע, ע... ע... מיאַלאָגיע, ע... אַנגיאַלאָגיע. און נאָך עפּעס אַ לאָגיע. פּערגעסען.. אין ביכעל איז דאָס דאָ.

דאָקטאָר: ע, ברודער, אין ביכעל איז שלעכט, עס דאַרף זיין אין קעפּעל. גיב איך וועל דיר אויפּשרייבען אַ גאַנצע רייהע פּראָגען (שרייבט). איך בין דיר מקנא, דו לערענסט און איך האָב די לעצטע צייט אויפּגעהערט לערנען און שרייבען — בין געוואָרען פויל, ווי אַ פּשע ישראל. ברודער, דו וואָלסט האָבען אַ יונגע ווייבעל, וואָלסטו אויך ניט געווען אזא פלייסיגער סטודענט. כע! כע!

אַליע: באבוסיע, איך בין מיעד... נא, שפּיעל דו אַ ביסעלע, שפּיעל, וועסט פּערגעסען שפּיעלען.

מאָדאם: דו, גנב, אז איך וועל שפּיעלען, וועסטו קענען? פאַר וואָס, אז דו ביזט הונגעריג זאָגסטו ניט: באבוסיע, געה עסען פאַר מיר? (זעצט זיך צו דער פיאנאָ, טראכט אַ ביסעל און שפּיעלט ליסט'ס וואַריאַציעס אויף שובערט'ס סערענאַדא).

דאָקטאָר (הערט זיך צו): סס! פומפּיאָ. גיב אַ קוק אויף דער מאַמען מיט אַליע'ן... ביידע — צוויי אונשולדיגע קינדער. איך ווייס נאָר ניט, ווער פון זיי איז מעהר קינד. (הערט זיך צו. פאַניע קומט פון אַ אינערסטע טהיר אויסגעפּוצט. אַ הוט, האַנדשוהען, ציערונג, טראָגט פאַנסנע). בעטראכט נאָר אונזער דאָקטאָרשע. דו סאָלדאט, סאָלר-

פאָניע : מיין טאטע איז כאַטש אין איינע יאָהרען מיט מיין מאמען, און דו ביזט צוויי מאָל, דריי מאָל אזוי אַלט ווי איך (דער דאָקטאָר גיט אויף איהר אַ קוק רוהיג און שרייבט ווייטער). דו לָאָז מיך בעסער געהן אַהיים צוריק... איך וויל געהן צוריק! (דער דאָקטאָר גיט אויף איהר אַ קוק און שרייבט ווידער). האָסט געהערט מענשען! אָדער קראָליקעס, אַז ניט זיצט ער און טענטעלעט אַ גאנצע נאַכט מיט'ן פערדער... אַבי עס איז דאָ טינט מיט פאַפיר. (דער דאָקטאָר הערט אויף שרייבען און קוקט אויף איהר). פרעגט איהם בחרם, וואָס שרייבט ער? ווער דאַרף דאָס?... געבילדעטער חכם מיינער!

דאָקטאָר (פיר זיך): אָי! איך הויב אָן פערשטעהן, ווי אזוי מען קען אַמאָל קומען צו אַזאַ געמיינהייט, ווי שלאָגען...

פאָניע (שרייט און וויינט): אַז דו דאַרפסט מיך ניט, נאָך וואָס האָסטו מיך גענומען?... נאָך וואָס האָסטו מיך גענומען?

דאָקטאָר (קאַלט): מאָרגען וועל איך אייך ענטפערען אויף אייערע פראַגען, היינט, מאַדאם, געהט בעסער שלאָפען און בערוהיגט אייך.

פאָניע: מאָרגען? אַ דאַנק דעם טאטען דיינעם!... (דער דאָקטאָר צוקט מיט די אַקסלען און שווייגט). איך האָב געמיינט אַ דאָקטאָר, אַ גרויסער מענש, אַן אַריסטאָקראַט, איך וועל פאַר איהם מורא האָבען. דאָ פאַר וועמען מורא צו האָבען! ער וועט מיך נאָך אַמאָל ברענגען דערצו, אַז איך זאָל איהם שלאָגען אויך.

דאָקטאָר (כאַפט זיך אויף, צייגט מיט'ן האַנד אויפ'ן טהיר, און שרייט אויס מיט אַן אונגעוואוינליכער מאַכט): מאַדאם, איך וויל איצט בלייבען אַלײן! איהר הערט? (גיט אַ קלאַפּ איבער'ן טיש, אַז די לאָמפּ אָן אַלץ ציטערט). פאַרט! אַרויס פון דאַנען!

(פאָניע דערשראָקען, געהט לאַנגזאַם און וויינענדיג אָב).

(פ א ר ה א נ ג.)

איז מײן רעכטע האַנד. שש! ער געהט... אין זײן געגענווארט דארפסטו אזוי ניט ריידען. עס איז ניט פיין צו ערניעדריגען א מענשען. (פומפּיאן קומט, נאָך איהם דער בוקיניסט מיט ביכער).

פּאַניע: נו, יא, מיט פומפּיאנ'ען דארף איך זיך אויך צערעמאַניען. וואָס איז, וויעדער ביכער?

דאָקטאָר: געבראכט עטוואָס נייעס? עטוואָס גוטעס, הא? פּאַניע: איהר מענט געהן, ר' איר, דער דאָקטאָר האָט שוין גענוג ביכער, איבער גענוג...

דאָקטאָר: איהר פערשטעהט דאָך מסתמא, די יונגע דאמע מאַכט שפּאַס. לאָזט איבער די ביכער, איך וועל זיי שפעטער איבערקוקען... יא!... אדיע, מײן פריינד, אדיע. (בוקיניסט אָב).

פּיינװעל: האָט א גוטען תמיד. (מען קלינגט). הערר דאָקטאָר, מען קלינגט, מען קלינגט און קיין קלינגערס איז ניטאָ. פערשטאַנען? (געהט עפענען).

פּאַניע: וועניג ביכער האָסטו...

דאָקטאָר: פּאַניע, דיר ניט צו ערגערען מאַך איך פיעל קאָמפּראַמיר סען. צו פיעל... אָבער...

פּאַניע: קאָמפּראַמיסען צו קאָמפּרעסען? איך ווייס ניט, וואָס דו מיינסט.

דאָקטאָר: איך אָבער, לײדער, ווייס, וואָס פאַר א געפעהרליכע זאָך קאָמפּראַמיס איז און איך זאָג דיר, אלץ מוז האָבען א גרענעץ. וואָס אָנבער לאַנגט מעדיצין, אָדער ביכער דארפסטו זיך ניט מישען! איך וועל זיך ניט שטעלען מיט דיר האָבען א דיספּוט אין דער געגענווארט פון פרעמדע מענשען, אָבער ווייס, אז...

פּאַניע (לעגט צו איהר האַנד צו זײן מויל, ער קוסט איהר האַנד): אז דו ביזט פאַרט, ווי א שוואַך קינד און מען דארף אויף דיר אַכטונג געבען... אָבער שטאַ... איך הער פאַציענטען געהען. (פומפּיאן צוריק).

פּיינװעל: מאַדאם, אייערע זיינען געקומען. איך האָב זיי געהייסען זיצען אין קאַרידאָר אויפ'ן באַנק...

פּאַניע: נו, זאָלען זיי זיצען. זיי מעגען אויך ווארטען דאָרטען. זאָלען אייגענע בענייען די באַנק.

דאָקטאָר: וואָס רעדסטו דאָס, פּאַניע? פומפּיאן, וואָס איז דאָס פאַר וויצען? קומט אריין! קומט אריין!

(זרחי און שרה הינדע קומען. ביידע: גאָט העלף!).

טיר. וואָ פּראָנט ! (סאלוטירט). פּאַניע, וואוהין איז דאָס אין אזא פּאַראד ?
פּאַניע: איך פּאָהר צו דער מאָדיסטקע, יעווגעני, און איך דאַרף אַ
סך געלד (נעהמט פון זיין זשילעט עטליכע אַסיגנאַציעס).

דאָקטאָר: עס איז אנגענעהם, ווען אַזעלכע הענטעלעך גראַבלען
אַרויס דאָס געלד פון דיין קעשענע. פּאַניע, איך שעהם זיך פאַר פּומפּיאַנ'ען,
איך וואָלט דיר עפעס געזאָגט...

פּאַניע: נאָר דו שעהמסט זיך. ווען וועסטו זיך שוין אויפהערען צו
שעהמען ? מאַמאַ, איהר גיט שוין וויעדער קאַנצערט, ווען ליאַליע'ס פּיאַנאָ-
לעהרערין וועט דאָ זיין היינט, וויל איך, איהר זאָלט איהר זאָגען, אז איך
הויב אָן זיך לערנען שפּיעלען פּיאַנאָ. יא, איך וועל נעהמען אוראָקען.

מאָדעם: אזוי ? ווילסט ווערען אַ פּיאַניסטקע אויך ? פון אָנפאַנג
קען איך דיר לערנען. איך וויל זיין דיין פּראָפּעסאָרקע.

פּאַניע: ניין, איך וויל לערנען ביי אַן אמת'ע לעהרערקע.
דאָקטאָר: דו, פּאַניע ? האָסט דאָך פיינט דעם טאָפּטשאַן. זאָנסט
שטענדיג, דו פערשטעהסט ניט.

פּאַניע: נו, יא, און די גרויסאַרטיגע דאַמען, וואָס צימבלען אויף
דער פּיאַנאָ, פערשטעהען עפעס ?... עס איז אַ מאָדע, דאַמען זאָלען שפּיעלען,
וויל איך אויך זיין אַ דאַמע, ווי אלע. (עפענט די טהיר פון קאָרידאָר). יעווגעני,
זעהסט ? איך האָב געהויסען אין קאָרידאָר אַוועקשטעלען אַ לאַנגע היל-
צערנע באַנק. דינע קבצנים מעגען וואַרטען דאָרט און ניט קריכען אַהער
מיט די בלאָטיגע שטיוועל.

דאָקטאָר: אין קאָרידאָר ? פּאַניע, ווינטער וועט זיין קאַלט דאָרט
פאַר די קראַנקע...

פּאַניע: וועסט זעהן ניט האַלטען זיי לאַנג. פּומפּיאַן, איהר וועט
הייסען די קראַנקע וואַרטען דאָרט. פערשטאַנען ?

דאָקטאָר: פּאַניע, דו געהסט מיט דינע רעפּאַרמען אלץ ווייטער
און ווייטער, האָ ? (ווינקט צו פּומפּיאַנ'ען, ער זאָל זי ניט פּאַלגען).

פּאַניע: דאָס בלייבט שוין אזוי. פּומפּיאַן, געהט, נעהמט מיר אַ
פּאַיעמאַן.

פּיוועל: אַיאָ, איהר גלויבט ניט, אז דאָס איז פּאַניע זרחי'ס ? זי,
מיט די ביינער. ווי איהר זעהט מיך אַ אידען (אָב).

פּאַניע: עס איז שוין צייט פון איהם אויך פטור ווערען... אויך אַ
מענש אין שטוב !

דאָקטאָר: ער וועט אויסשטודירען, וועט ער דאָ אַליין ניט זיין.
ער ווייסט, דו האָסט ניט קיין גרויסע סימפּאַטהיען צו איהם... שאַדע, ער

מאדאם: פאניע, מיינסטו ניט, אז דין שליאפע איז מיט צו פיעל שיק?

פאניע: איהר ווילט, איך זאל אויסזעהן, ווי אן א ל ט ע דאקטאָר שע? דאָס ניט!

מאדאם: פאָהרסט האַנדלען, יונגע דאָקטאָרשע, פאָלג מיך און קויה ניט אזעלכע זאכען, וואָס וואָרפען זיך אין אויג.

פאניע: פערלאָזט זיך שוין אויף מיר.

דאָקטאָר: אַ דאגה דיר, מאַמע, זאל איהר ווילען זיין פריי. ביס לעכווייז וועט איהר געשמאַק פערעדעלט ווערען, דאן וועט אויך איהר ווילען אן אנדער ריכטונג נעהמען...

פאניע: אדיע! מוסיו און מאדאם זרחי, אדיע (אָב).

פיוועל: אַ גוטען תמיד.

שרה הינדע: מיר זיינען געקומען איין מאָל אין אַ יובל, געהט זי אַוועק.

דאָקטאָר: איהר דארפט איהר פערצויהען... אַ יונגע דאמע, דאָרף איינקויפען נויטיגע זאכען. ביי איהר איז דאָס וויכטיג.

זרחי: נו, אז דיר געפעהלט ניט, רופ זי צו אַ ווייבערשע דין-תורה. איהר האָט דאָך געהערט מסתמא פון דעם ווייבערשען דין-תורה? אַ וואוילע זאך (לאַכט).

דאָקטאָר: ניין! ניין! איהר לאַכט און איהר הוסט פון אייערע וואוילע זאכען. נאָך וואָס דארפט איהר דאָס?

שרה הינדע: ער קוועלט, ווי אַ באַקסער, פון זיינע אייגענע חכמות. אויך מיר אַ מאַנסביל!...

אַליע: פאַפאָטשקע, מיר ווילט זיך אזוי לאַכען... כי! כי! כי! טאַנטע! לאָזט דעם אָנקעל דערצעהלען געשיכטען. איך האָב שוין לאַנג ניט געלאַכט. אָבער, אָנקעל — דערצעהלט, אז איך זאל פערשטעהן. איך זאל לאַכען, ניט איהר.

זרחי: אַליעטשקע, איך וועל ניט לאַכען, וועסט זעהן...

מאדאם: דערמיט פיהרט איהר איבער די געשיכטע, וואָס אַהר לאַכט אַליין... אנדערע דארפען לאַכען, ווי מיין אַלינקע זאָגט, און איהר קוועלט אַליין פון זיך.

זרחי: איך וועל זיך איינהאַלטען (הוסט). צוויי ווייבער זיינען געקור מען צום רב מיט אַ דין-תורה. רבי, זאָגט איינע, זי האָט ביי מיר געליהען אַ שפאָגעל נייע סקאוואַראַדע און האָט זי מיר אומגעקעהרט אַ צובראַכענע און אַ צובויגענע. ענטפערט די צווייטע: רבי, איך האָב ביי איהר קיין

פיוועל: צוליעב די געסט בלייבט איהר דאך מסתמא, און איהר פאָהרט ניט?

פאָניע: וואָס הייסט איך פאָהר ניט? איך דאַרף נויטיג האָבען די געסט.

פיוועל: הייסט עס, איהר פאָהרט יא? זאָל זיין יא (אָב).
דאָקטאָר: נו, ווי געהט עס? זיצט... מוסיו זרחי, איהר זעהט ניט גוט אויס? (רעדען שטיל).

שרה הינדע: נו, פאָניע, וואָס מאַכסטו? אָה, איך זעה, האָסט שוין נייע ציערונג... שעהן! שעהן!

פאָניע: יא, יעווגעני האָט מיר געקויפט נאָך א רינג און דעם בראָש. (שטיל) ביסלעכווייז האָב איך איהם אויסגעלערענט. (לויט) וואָס איז דאָס פאַר א צורגאסט אין מיטען דערינען! איך פאָהר אוועק.

זרחי: פאָניע, מיר זיינען ניט געקומען צו דיר, צום דאָקטאָר... איך בין קראַנק. (הוסט. פומפיאן קומט).

פיוועל: מאַדאם, איך האָב גענומען א דראַשקע.
פאָניע: איך האָב אייך געזאָגט, איך וויל א פאָיעטאָן, ניט קיין דראַשקע!

פיוועל: דוקא א פאָיעטאָן? (געהט). פאָניע זרחי'ס איז אנדערש ניט געוואוינט געוואָרען ביי איהר טאטען (אָב).

פאָניע: ער טהוט עס מיר אונמיסטען. דעם דאָקטאָר'ס מענשען!

שרה הינדע: דאָקטאָר, איך האָב אייך געבראַכט א חולֶה. הוסט און פערכעט א גאנצע נאכט... מיד וואָלט ניט געהאַרט, א מצוה אויף איהם... מען קען אָבער אן אויג ניט צומאַכען איבער איהם. קען א וואָרט ניט אויסרעדען, ער זאָל זיך ניט צוהוסטען, און נאָר עס וואָלט גערעדט. אויך מיר א מאַנסביל!

זרחי: אז איך בין ניט קיין מאַנסביל, דאָס הייסט אז איך בין א אידענע, בין איך דאך פון אייערע, דארפסטו מיט מיר גוט פריינד זיין און לאָזען מיד רעדען א סך... אָי, דאָקטאָר, עס שטיקט מיד... די מלמדות שטיקט מיד... 25 יאָהר אָבגעקענעלט... (הוסט).

דאָקטאָר: מיר וועלען באַלד זעהן, מיר וועלען אייך גוט אויסהערען און אונטערזוכען. (פומפיאן קומט).

פיוועל: א פאָיעטאָן!

פאָניע: נו, איך פאָהר... יעווגעני, פערגעס ניט, האָסט וויזיטען. מיט די געסט דארפסטו זיך ניט צערעמאַניען.

(אום) מיין חולאת איז, פשוט גערעדט, מיין פלונית'טע. איך ווייס די חולאת... א גאנץ לעבען ליידען און דולדען... איך האב געוואלט מיט איך אליין בלייבן, ווייל איך וויל פרעגען... הערר דאקטאָר, איך ווייס, מיין טאכטער האָט געלערענט פון דער מאמע'ס סידור... און אז איך דערמאָהן זיך, אז ביי אייך איז, חלילה, אזוי ווי ביי אונז, אַי, וועה איז מיר...

דאָקטאָר: אַ, זייט רוהיג. געוויס, מיר האָבען געהאַט מאַנכע סצע-נען. מען האָט עס געדאַרפט ערוואַרטען. די פערשיעדענהייט אין יאָהרען, די פערשיעדענהייט אין געדאַנקען. אָבער מיט יעדען טאָג ווערט די פערשיע-דענהייט קלענער... זי ווערט פריינדליכער, פיהלט זיך היימישער, לעזט אַ ביסעלע, ענטוויקעלט זיך אַ ביסעלע. יא, עס קען זיין ניט אלץ, וואָס איהר געפעהלט, געפעהלט מיר... אָבער איך זעה, איהר ווילען זאָל זיין גאנץ פריי. איהר ענטוויקלונג וועט קומען מיט דער צייט. זי האָט קאַפּריוזען, ווי יעדע יונגע פרוי, דאָס איז אָבער ניט וויכטיג. איהר כאַראַקטער איז אַ ביסעל פער-דאָרבען, אָבער איך ווייס, ער בעשטעהט פון גוטען מאַטעריאַל... איך בין אַ מבין...

זרחי: הלואי, רבנו של עולם. און איך האָב שוין געמיינט, אז ביי אייך איז אזוי ווי ביי אונז...

דאָקטאָר: איך ווייס ניט, ווי ביי אייך איז געווען... זייט איהר געווען פערליעבט, האָט אַלטער, איך בין אַ ביסעל צופיעל פערליעבט. (אומ-אַרעמט איהם). מיין פריינד, איך האָף, איך וועל מיט אייער חולאת ניט קרענקען. כאָ! כאָ! כאָ! אַ ביטערער חולאת, האָט אַ הערט, איך וועל אַריי-פאָהרען צו אייך אפשר היינט נאָך און וועל אייך געבען אַ גאַנצע סיסטעם, ווי צו קורירען און ווי צו פיהרען זיך... מען דאַרף אייך גוט געהמען אין די הענד, איהר אויסגעקנעלטער סוביעקט, וואָס איהר זייט. איצט אָבער מוז איך געהן. איך האָב זעהר אַ שווערען קראַנקען אויף די הענד. אַן אַרימאָן האַלט ביין שטאַרבן פון געפּלעקטען טיפּוס און לאָזט איבער אַ פולע שטוב מיט יתומים. שליס-מזל, וואוהין קריכסטו? צום קבצן. (עפענט די פאָרטייערען). שוויגער, האָט קיין פּעראַיבעל ניט, איך מוז פאָהרען. (זרחי טהוט אַן אויף זיך זיין סיורטוק). מאַמא, אויפ'ס וויעדערזעהן. (קוסט זי). ליאָלע (קרימט זי איבער). עס איז אַ געשיכטע? כי! כי! ברודער פומפּיאָן, קוק אַריין אין דער קניגע, אז ניט וועסטו זעהן אַ פיגע... (כאַפט זיין סאַקוואַ-יאָזש, ראש אָב).

שרה הינדע: נו, וואָס האָט דיר דער דאָקטאָר געזאָגט, טשערעפּאָכע

דו?

זרחי: איהר הערט? טשערעפּאָכע גאָר. שרה הינדע, דער דאָקטאָר

מאָל אין לעבען ניט גענומען קיין סקאוואַראַדע. זאָלט איהר אַליין אזוי לעבען און געזונד זיין, ווי איך האָב ביי איהר אַמאָל אין מיין לעבען געליהען אַ סקאוואַראַדע. און אַ חוץ דעם, אַלע שכנות ווייסען, אז די סקאוואַראַדע, וואָס זי האָט מיר געגעבען, איז געווען אַן אַלטע און אַ צובראָכענע. און וויעדער, פון וואַנען ווייסט זי, אז די סקאוואַראַדע איז צובראָכען און צובויגען? איך האָב זי נאָך ניט אָנגעבראַכט צוריק. זי איז נאָך ביי מיר. כאַ! כאַ! אַ ווייבערשער דין-תורה (לאַכט און הוסט).

מאַדאַם: וואָס ער טראַכט אויס אויף די אַרימע ווייבער. (אַלע לאַכען, בעזאָנדערס אַליע).

דאָקטאָר: מאַמא, דו זעה בעסער, ווי ליאַלאַ לאַכט... מיין טייערער זיסער נאָרעלע, וואָס געפעהלט עס דיר אזוי? (קוסט זי). אַה, ר' זרחי, איהר הוסט אַ סך ערגער ווי פריהער...

שרה הינדע: אויף הוסטען — דערויף איז ער אַן אייזערנער בריה. וואָס דען, עפעס אַ רעכטע זאך וועט ער קענען. אסור... אזוי ווי איהר זעהט, טאָג ווי נאכט, פּכ-פּכ-פּכ...

דאָקטאָר (שרייט): פּומפּיאַן! הערר פאַציענט באַלד אַהער... די דאַמען וועלען אונז ענטשולדיגען. (אַלע פרויען מיט אַליען אָב. ער פערציהט די פאַרטערען).

דאָקטאָר: די בעקעשע אַראָב... דעם זשילעט אַראָב. (טהוט איהם אויס). אַה! אַ לייבסערדאָק? קיינמאָל ניט בעמערקט.

זרחי: וואָס-זשע, איך האָב זיך געדאַרפט בעריהמען דערמיט? עס איז יא, ווי מען דערצעהלט, צוויי ווייבער האָבען זיך בעגעגענט אין מאַרק, זאָגט איינע: חיה העני, דו בעריהמסט זיך גאָר ניט, וואָס דו האָסט... (הוסט).

דאָקטאָר: באַסטא! קיינע געשיכטעס! סילענטיום! (קלאַפט אין ברוסט און הערט זיך צו. דו הערסט, ברודער פּומפּיאַן? (פּומפּיאַן הערט זיך צו). נו, קעהרט זיך אום. קאַלעגא, וואָס זאָגט איהר, האַ? (פּומפּיאַן הערט זיך צו).

פּייַוועל: עמפּיזעמאַ פאַלמענאַליס דעקסטראַ.

זרחי: דאָקטאָר, איך וויל אייך פרעגען וועגען אַן אַנדער חולאַת. אָבער ער דאַרף ניט הערען.

פּייַוועל: אַ גוטען תּמיד. יא, עמפּיזעמאַ פאַלמענאַליס. (אָב צו די פרויען).

דאָקטאָר: וואָס איז, מיין פּריינד, איהר האָט אַ סעקרעטנע קרענק?

זרחי: יא, עס איז אַ חולאַת, אָבער ניט קיין סעקרעטנע... (קוקט זיך

געלערענט און באלד אוועק, ווי א פרעמדער. (מען קלינגט, פומפּיאָן לויפט צוריק עפענען).

מאדאם: ווער איז דאָס? די לעצטע צייט, ווען א פאציענט קומט שוין יא אמאָל, איז פונקט ווען יעווגעני איז ניטאָ אין דערהיים. אָלע, מיר בלייבען אַהר פראַקטיקע.

אָלע (ביים פענסטער): עס איז פאניע! אָי, איך וויל אזוי זעהן, וואָס זי האָט איינגעקויפט. (פאניע קומט מיט פיעל פעקלעך. נאָך איהר פומפּיאָן).

פיינוועל (שטיל. שלעפט קלומקעס): פונקט ווי ביי איהר טאטען אין וויין-הויז. פאניע זרחה'ס (בייז אָב צוריק צו זיך).

מאדאם: פאניע, זעה, ווי דיינע בעקלעך האָבען זיך צופלאמט (קנייפט זי פאר'ן באַק). ניט אומזיסט איז מיין יעווגעני אזוי פערליעבט אין דיר — דו בליהסט.

פאניע: וואָס פעהלט מיר? האָב וואָס צו עסען, האָב וואָס אַנצוטהאָן, — פונקט ווי אלע דאָמען...

מאדאם: אבי דיר פעהלט גאָר ניט... אָלע, קום, דו געהסט?

אָלע: ניין, באבוסיע, איך בלייב דאָ מיט פאניע'ן.

פאניע: מאמא, איהר ווילט גאָר ניט זעהן, וואָס איך האָב איינגע-האַנדעלט?

מאדאם: וואָס פערשטעהט אן אלטע אידענע? אז דיר געפעהלט, ביזטו צופריעדען... און אז דו ביזט צופריעדען, געפעהלט עס מיר... (זי פערציהט די פאָרטיערען. אָב).

פאניע (בינדט אויף א פעקעל): זעהסט, אָלע, דאָס וועט זיין מיין „דעלי“ סעזאנע קלייד.

אָלע: ווי? פאניע, ניט דעלי, דעמי סעזאָן דאָרף מען זאָגען.

פאניע: דעמי סעזאָן? איך וועל געדענקען (חזר'ט). דעמי, דעמי סעזאָן. (ענטציקט) זעהסט, דאָ דער ליעה וועט זיין בעפוצט מיט קרושעוועס. די אַרבעל מיט אויפגעבלאָזענע בופס, דאָ וועלען געהן שנורען מיט לענטעס איבער דער גאַנצער קיראסע, פון דאָנען וועלען געהן ביע ביז אַראָב און אונטען אובאַרקעס...

אָלע: איך מוין, דאָס וועט זיין שעהן. פאניע, מאַך בעסער דער ליעה זאָל זיך פערשפילען פון א זייט... אָט אזוי...

פאניע: אָבער איאָ, עס וועט זיין שעהן? עס וועט מיר פאסען, הא? טייערע! (כאַפט אָלען און טאַנצט א וואלצער, זינגענדיג פרעהליך: טעם טראַ טעם, טעם טראַ טעם...). אָלע, ווילסט א קאַנפּעטקע? (נעהמט פון

זאָגט, דו דארפסט זעהן למען השם, איך זאָל האָבען וואָס מעהר תענוג זאָן וואָס וועניגער קללות.

מאָדאָם: זעהר אַ ביליגע רפואה און דערצו אַן אייגענער אַפטייקער. (צייגט אויף שרה הינדע'ן. אַליע נעהמט איהרע ביכער. לעגט אַוועק אויפ'ן טיש. נעהמט טינט און פערער).

שרה הינדע: וועסט שוין האָבען תענוג... קום אַהיים. נו! נו! די טאָכטער אפילו ניט געזעהן, ווי מען דארף. אַ שעהנע טאָכטער ביי דיר, פער'ן שרפ'עט זאָלסטו ווערען...

זרחי: איך בין שולדיג? ... דאָס איז יא, ווי מען דערצעהלט... צוויי ווייבער... (הוסט).

אַליע: אַי, באַבוסיע, אַ נעשיכטע! (אַלע לאַכען).

זרחי: דו זאָגסט מיר, שרה הינדע, אָקוראַט ווי איין אידענע זאָגט צו דער אנדערער, וועלכע איז געווען אַ בעזדעטיכע: דיין טאָכטער איז פון די דאָזיגע, פון די גוטע... וואָס ע...

שרה הינדע: גענוג נו! וואָס איז דער משל, פרא אדם? אז איך בין אַ בעזדעטיכע, אָדער אז דיין טאָכטער איז אַ גוטע? זאָלסט פערשטעהן וואָס דו רעדסט, וואָלסטו זיך טאָקע בעגראָבען... האָט אַ גוטען טאָג מחותנת'טע... די דאָקטאָרשע שמעקט ניט אַריין צו אונז. עס שטעהט ניט אָן דעם טאטען איהרען... קום! טשערעפאָכע.

זרחי: יא! געווען ביים דאָקטאָר און מוז אַהיים געהן מיט מיין אַלטע קרענק (צייגט אויף זיין פרוי). אַ גוטען טאָג (ביידע אָב).

פיוועל: האָט אַ גוטען תמיד... שעהנע זאכען קען זיך ליאָליע אויס-לערנען פון דער משפחה...

מאָדאָם: פיוועל, דו לערען פריהער דיין אַנאַטאָמיע, נאָכדעם וועסטו רעדען פון סאָציאַלאָגיע. משפחה... כע! כע! דאָס איז סאָציאַלאָגיע... פערשטאַנען?

פיוועל: דאָס איז דאָך דאָס אונגליק, וואָס איהר מיט'ן דאָקטאָר קוקט אַריין אין דער סאָציאַלאָגיע מיט דער סווינטעסמאָלאָגיע, און וואָס אונטער'ן נאָז טהוט זיך, זעהט איהר ניט. פערשטאַנען? (אָב מיט'ן בוך).

מאָדאָם: סווינטעסמאָלאָגיע? אַ נייע וויסענשאַפט און זעהר אַ בע-ליעבטע אין אונזערע צייטען. אַליע, מיר דאָכט זיך, דו קאָנסט ניט דיינע אוראָקען? חיוטין וועט באַלד קומען, וועט זיין טאָקע, ווי פיוועל זאָגט, אַ זעהר מיאוס'ע סווינטעסמאָלאָגיע.

אַליע: באַבוסיע, פאַר וואָס איז מוסיו חיוטין ניט ווי פריהער? אָב-

מארק : איך פערשטעה, פאר וואָס דער אלטער נאר איז אזוי פערליעבט...

פאָניע : דער אלטער נאר האָט מעהר שכל פון דיר, פון מיר, פון אונז אלע.

מארק : נעהמסט זיך פון דעסטוועגען אָן פאר דיין אלטעטשקען... פאָניע, קום אהער צו מיר.

פאָניע : אַי, לאָז מיר צו רוה !...

מארק : ביי אונז אין באַנק זאָגען אלע, דו ביזט די שענהסטע פרוי אין שטאָרט.

פאָניע : טאָקע ? דאָס געפעהלט מיר ! זאָנסטו דאָס אונמיסטען ? טאָקע די שענהסטע ?

מארק : ניין, איך זאָג ניט אונמיסטען. איך הויב זיך טאָקע אָן פער-ליעבען אין דיר אויף אַן אמת.

פאָניע : פאר וואָס האָסטו זיך אין מיר ניט פערליעבט, ווען איך בין געווען אַ מיידעל ? דיר איז דאָמאָלסט ניט אָנגעשטאנען, אַריסטאָקראַט מיינער. איצט אַרט דיר ניט.

מארק : נו, וואָס אַרט דיר, נאר ? מען האָט דיר ליב ?

פאָניע : נו, יא, עס איז אָבער דאָ אימיצער, וועמען עס אַרט. (אָליע פאלט צו צום פאָל און וויינט).

אָליע (שעפענדיג) : מיין פאפאָטשקע ! ! מיין פאפאָטשקע ...

מארק : איהם מיינסטו ? איהם אַרט ניט, זעהסט דאָך... ער איז אַן אידעאָליסט. ביי זיי איז דאָס גאָר ניט. זיי אַנערקענען ניט מיינס... דיינס... קאָמוניסטען !...

פאָניע : טאָקע ? געה, דו זאָנסט אַ ליגען.

מארק : ביי זיי איז דאָס גאָר ניט. שש... פאָניע, קום אהער צו מיר.

פאָניע : אַי, לאָז מיר צו רוה.

מארק : פאָניע, ווילסט וויסען, ווי דו געפעהלסט ? קום אהער, וועל איך דיר דערצעהלען, וואָס עס האָט וועגען דיר געזאָגט דער וויצע־דירעקטאָר פון אונזער באַנק.

פאָניע : טאָקע ? (געהט צו איהם). וואָס האָט ער געזאָגט ? (ער זעצט זי אַנידער אויף זיינע קניע און קוסט זי ליידענשאפטליך). אַי, לאָז מיר ! זאָל זיין גענוג ! וואָס טהוסטו ? (מען קלינגט). לאָז מיר ! (ער לאָזט זי ניט). משוגע'נער, מען געהט ! (זי רייסט זיך אַרויס, פומפּיאַן קומט, זי איז אין אַ פערלעגענהייט). ע... ע... פומפּיאַן, מען קלינגט....

איהר קעשענע א קליינע שאכטעל). איך קען זיך ניט אויסלערנען, דאָס איז מאָנפּאַסיע צי באָנפּאַסיע?

אַליע: דאָס האָסטו געקויפט זעהר אַ גוטען סאָרט, עס רופט זיך באָנפּאַסיע...

פּאַניע (חזר'ט): דאָס רופט זיך באָנפּאַסיע, באָנפּאַסיע. איך האָב דאָס ניט געקויפט. אַ נויטיגע זאַך! דאָס האָט מאַרק געקויפט.

אַליע: אָנקעל מאַרק? דאַרף איך ניט! (וואַרפט די קאָנפּעקטען צוריק אין שאכטעל).

פּאַניע: אָבער דאָס קלייד וועט זיין גרויסאַרטיג, האָ? מאַרק זאָגט, ער האָט פונקט אזאָ קלייד געזעהן ביי דער דירעקטאָרשע פון באַנק.

אַליע: פּאַניע, איך בין שוין וויעדער ברוגז אויף דיר. דו דאַרפסט ניט הערען, וואָס אָנקעל מאַרק זאָגט, נאָר וואָס דער פאַפּאָ זאָגט.

פּאַניע: וואָס מיינסטו?

אַליע: אָ, דו ווייסט, דו ווייסט, וואָס איך מיין. און אז דו זאָגסט, דו ווייסט ניט, זאָגסטו אַ ליגען (בייז אָב).

פּאַניע: וואָס מיינט זי דאָס? ווייס איך, וואָס אַרט מיד? (נעהמט וויעדער דעם טוך און מעסט). אָה, ווי שעהן עס וועט זיין! איך ווייס, עס וועט מיר זעהר פאַסען (מאַרק גנב'עט זיך שטיל פון זיין צימער).

מאַרק (אומאַרעמט זי פּלוצלונג): אַהא! דו ביזט דאָ? איך בין אויך דאָ!

פּאַניע (דערשראָקען): טפו! האָסטו געהערט אַ חכמה!

מאַרק: שש! שריי ניט. וועסט שוין אַמאָל שכל האָבען צי גיין? ווען וועל איך דיר שוין אויסלערנען?

פּאַניע: יא, דו לערנסט מיד! זאָג בעסער ווי קומסטו בייטאָג פּלוצלינג אַהיים?

מאַרק: איך געה פון קאזנאַטשעיסטוואָ און טראַכט: אפשר ביזטו אַליין? און האָב געטראָפּען.

פּאַניע: האָסט ניט געקלונגען. דו ווייסט גוט די גנב'ישע שטיק. ביזט אַ שטודירטער אויף די זאַכען.

מאַרק: פּאַניע, ביזטו היינט פיקאַנט!

פּאַניע: טאַקע?

מאַרק: מען קען אַ כּפּרה איינגעהמען.

פּאַניע: נו, נעהם איין. (די פּאַרטיערען צונעהמען זיך אַ ביסעלע. מען זעהט, ווי אַליע שטעהט אויף דר'ערד אויף די קניע און קוקט אַריין).

אלטער — איז רעד צו דער וואַנדר. און איהם זאָגן האָב איך מורא. פערשטאָ-
נען? (צונעהמט די פאָרטיערען און קוקט זיך אום).

חיוטין: דערוויילע האָב איך גאָר ניט פערשטאַנען. רעדט ניט צו
דער וואַנדר, רעדט צו מיר...

פיוועל: איהר זייט א פערשייטער קבצן און איהר קענט יעדע זאך
טהאָן.

חיוטין: איהר האָט א טעות... דאָס הייסט, א פערשייטער קבצן בין
איך, אָבער יעדע זאך טהאָן קען איך ניט. וואָס איז דאָס פאַר אַן אָפּעראַציע?
פיוועל: דער בוכהאַלטער, אונזער ברודער, מוסיו מאַרק און פאַניע
זרח'ס. פערשטאַנען? עס איז אַ שאַנדע און אַ וועהטאָג אין האַרצען, אַזאַ
מענשען מאַכען צום נאַרען. אין שטאָרט לאַכט מען פון איהם. דאָקטאָר
קאַפּילקין האָט מיך אין אַפּטייק פאַר אַלע פּראָוויזאָרס געפרעגט: ווער פון די
צוויי ברידער? פערשטאַנען? און האָבען געלאַכט און חזק געמאַכט. פשוט
מען מיינט, דער דאָקטאָר ווייסט און מאַכט זיך ניט וויסענדיג.

חיוטין: האָ? מען האָט עטליכע מאָל אין מיין געגענוואַרט געפרוואוּט
רעדען דערפון, האָב איך געהייסען שווייגען. איך ווייס, זי איז אַ בהמה, אַ
ניערדיגער כאַראַקטער, אָבער...

פיוועל: ער איז בלינד, ער זעהט ניט. איך זעה, זאָגאַר ליאַליע...
ליאַליע זעהט.

חיוטין: וואָס? דאָס קינד? ... דאָס אונשולדיג קינד?
פיוועל: זי איז ערשט געלינגען דאָרט אויף דר'ערד לעבען די פאָר-
טיערען און ביטער געוויינט, ווייל זי האָט געזעהן, וואָס זיי ביידע האָבען פון
דער זייט... פערשטאַנען? ניט אנדערש, ער ווייסט און איהם פאַסט ניט
אַריינצומישען זיך. (מען קלינגט). אַי, שאַ! דער דאָקטאָר (לויפט עפענען).

חיוטין: אַזוי? ער ווייסט און מאַכט אַ שווייג? ... אַזוי ווייט זאָל
עס געהן? און מיט דיעזער פערפעסטעטער לופט אַטהעמט דאָ דאָס קינד! איך
בין ניט קיין סענטימענטאַלער מענש. און איך מיינ, ווי ביטער און גרויזאָם
דער אמת זאָל ניט זיין, איז אַ ליגען אָבער שטענדיג ביטערער און גרויזאָמער...
(דאָקטאָר קומט, ער איז זעהר טרויעריג, נאָך איהם פיוועל).

דאָקטאָר: יא, ברודער פומפּיאָ, עס איז געווען אַ צו שווערער טיפּוס
און נאָך אַ געפּלעקטער... מיין פאַציענט איז געשטאַרבן... איך האָב עס
ערוואַרטעט, און עס פערדריסט דאָך... אַזוי פיעל יאָהרען האָב איך צו טהאָן
מיט'ן טויט און שטענדיג ברענגט מיך דיעזע שרעקליכע מיסטערע אין
פערצווייפלונג. אַ געהיימניספּאָלע ערדריקענדע ערשיינונג! (פערטראַכט זיך).
יעצט ליגען דאָרט צוויי קינדער אין טיף און דאָס גאַנצע הויז איז אָנגע-

פיוועל: יא, מאדאם, מען קלינגט. (שטעהט און בעטראכט זיי ביידען). מען קלינגט אין אלע גלאקען.

פאניע (צונעהמט די פארטייערען און בעמערקט אַליען אויף דר'ערד): זעה נאָר, אַליע! ... וואָס איז, אַליע? וואָס טהוסטו דאָ? (ווייל זי אויפהויבען). אַליע (וויינט): אוועק פון מיר! ... רעד ניט צו מיר! ... דארפסט זיך ניט אַנריהרען צו מיר! אוועק, דו! אוועק! (לויפט אָב. מען קלינגט ווידער). פיוועל (אפארט): אַי, וועה! עס האַלט שוין זעהר ווייט. פער-שטאנען? (געהט עפענען).

פאניע: איך האָב מורא, דאָס קינד האָט געזעהן. אַי, פער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען!

מאַרק: נו, איז וואָס? א ביסעל שפּאַס געמאַכט. פאניע, איך וועל ווארטען ביי זיך אין צימער, עס קען זיין, עס איז ניט ער. ברענג דיינע האָר אין אָרדנונג און האַלט זיך ווי א ווירדיגע, אַנשטענדיגע דאַמע. דער עיקר איז נאָר אין האַלטען זיך (אָב צו זיך).

פאניע: אלע זאָגען, איך האַלט זיך שוין ווי א ריכטיגע דאַמע. אז מען האָט שכל, איז ניט שווער אויסצולערנען זיך זייער גאַנצע תורה. און איך האָב געמיינט, איך וועל זיך אייביג ניט אויסלערנען צו זיין א דאַמע. (חיוטין און פיוועל קומען. זי מאַכט א גרימאַסע, נעהמט איהרע פעקלעך, פערציהט די פאָרטייערען. אָב).

חיוטין (ווישט די ברילען): הם, די דאָקטאָרשע אייערע ווערט מיט יעדען טאָג גרויסאַרטיגער. פומפּיאַן, וואָס איז אייך? איהר זעהט אויס, ווי איהר וואָלט ליידען פון בויכוועהטאָג. וואו איז אַליע? פיוועל: דעם בויכוועהטאָג בין איך אייך מוחל. נאָר זאָגען וואָס דאַרף איך אייך...

חיוטין: וואָס איז דאָס, אַמיקוס מעדיקוס?

פיוועל: איהר ווייסט, אז איך האָב אייך פיינט... דאָס איז ניט קיין סוד.

חיוטין: פיינט! דאָס הייסט ניט פיינט... איהר זייט ניט שטערבליך פערליעבט אין מיר.

פיוועל: יא, אָבער ער האַלט פון אייך. איך ווייס ניט, וואָס האָט ער אין אייך דאָרטען דערזעהן.

חיוטין: פיוועל פומפּיאַן, אויב איהר האָט וואָס צו זאָגען, רעדט עברי. דער, וואָס רעדט א סך, איז א סימן: ער האָט ניט וואָס צו זאָגען.

פיוועל: יא, איך האָב וואָס צו זאָגען. איך האָב געפרופט זאָגען דער

געווען שולדיג און איצט בין איך שולדיג אין מאגאזינען און צו פערשיעדענע קרעדיטאָרען איבער 12 הונדערט רובעל. ביסלעכווייז אזוי... אריינגערקאכען...
 חיוטין: דאָס רעקאָמענדירט אייך זעהר שעהן! נאָר דאָס איז נאָך גאָרניט. איהר דעמאָרלאַזירט, איהר פערדארבט אייער אייגען קינד... הא! איהר זייט אזוי צופריעדען פון אייער בעסטיאלער זאָלאָגישער פריידע, אז איהר דולדעט דאָ אין הויז יעדע געמיינהייט, און אייך ארט ניט, וואָס אייער אונשולדיג קינד...

דאָקטאָר (צאָרנדיג): וואָס מיינט איהר? איהר! וואָס ווילט איהר זאָגען?

חיוטין: איך וויל זאָגען, אייער קינד איז ערשט געלעגען דאָ ביי די פאָרטיערען און האָט געוויינט. איהר יונגעס האַרץ ווערט דאָ צובראָכען, איהרע ריינע געדאַנקען פערגיפטעט, איהרע הייליגע געפיהלען פערשמוצט! און איהר, אלטער פערליעבטער סאַטיר, איהר קוקט און שווייגט! פוי! איך וויל ניט האָבען וואָס צו טהאָן מיט אַזאַ הויז און מיט אַזעלכע מענשען! (ראש אָב).

דאָקטאָר: פומפּיאן, וואָס האָט ער געפלאַפּעלט? ער איז פון זינען אַראָב!...

פּיוועל: ביי איהם איז דאָס אַ נייעס, און איך האָב פריהער געוואוסט, אז פאָניע זרחי'ס...

דאָקטאָר: פומפּיאן, פאָניע זרחי'ס איז מאַראָס גאָלדענווייזער. פער-געס דאָס ניט!

פּיוועל: יא, דאָקטאָר, אָבער דאָ אין הויז געפינען זיך צוויי גאָלדענ-ווייזערס. פערשטאַנען?

דאָקטאָר (רוהיג): הא? צוויי גאָלדענווייזערס? וואָס מיינסטו דאָס?

פּיוועל: איך מין, אייער ברודער מאַרק.

דאָקטאָר: זיי ניט קיין נאָר, פומפּיאן, און רעד ניט קיין נאַרישקייט. מען דאַרף ניט גלויבען יעדע דומהייט, וואָס מען הערט.

פּיוועל: אָבער אז מען זעהט?

דאָקטאָר (כאַפט זיין אָרעם): וואָס ווילסטו דאָ מיר דעדצעהלען פאַר געשיכטעס? דו!

פּיוועל: אז מאַרק און אייער פרוי... אַי, דאָקטאָר, איהר וועט מיר איבערברעכען די האַנד! דאָקטאָר!

דאָקטאָר: די האַנד? די האַנד וועל איך דיר ניט איבערברעכען...
 נין! דאָס ניט. (רוהיג). אָבער איך וויל דאָ אין הויז ניט האָבען קיינע

שטעקט. חיוטין, איך גיב אייך ניט די האַנד, ווייל איך בין אין גאַנצען פערפעסטעט. וואָס זעהט איהר אויס אזוי זויער, ביי אייך איז אויך אַ פאציענט געשטאָרבען? פומפאן, איך מוז זיך שוין איבערטאָהן. (פיוועל ניט איהם אַנדערע קליידער).

חיוטין: דאָקטאָר, איהר זאָלט ניט זיין פערפעסטעט, ווייס איך אויך ניט, צי איך וואָלט גענומען אייער האַנד. יא, איהר האָט רעכט, ביי מיר איז היינט געשטאָרבען ניט אַ פאציענט, נאָר אַ מענטש איז געשטאָרבען...

דאָקטאָר: חיוטין, וויעדער משוגעת'ן? ניט יעצט, איך בין אליין ניט אין אַן איבריג גוטער שטימונג.

חיוטין: וואָס זיינען שטימונגען? אַן עהרליכער מענטש דאַרף האָבען פרינציפּען.

דאָקטאָר: חיוטין, לאָזט מיך היינט צו רוה מיט אייער קינדישער מאָדאל.

חיוטין: דאָקטאָר, איהר קענט אייך ניט אוועקמאַכען מיט פראַזען! איהר זייט געווען אַ פאָפּולערער, בעליעבטער מענטש, אַן אַנערקענטער פאָלקס-פריינד, — און יעצט לאַכט מען און מען פעראַכטעט אייך. מען וועט גיך אין גאָס טייטלען אויף אייך מיט די פינגער. איהר זייט אַמאָל געווען אַ מענטש מיט אידעען. וואו זיינען אייערע אידעען יעצט?

דאָקטאָר (פריינדליך): זייט ניט קיין נאַר, חיוטין! מיינע אידעען טראָגן איך אין מיין מאַרד, אין דעם בלוט פון מיינע אָדערען. מיינע פרינציפּען זיינען הייליג! צו פרינציפּען מוז מען אָבער נאָך פיהלען און דענקען ווי אַ מענטש. אַ פרינציפּ איז אַ טויטע זאַך און דער געדאַנק פון אַ מענטשען לעבט. יא, איך ערלויב זיך אַמאָל אַ קאָמפּראָמיס, ווייל איך וויל ניט קיין סקאַנדאַלען אין הויז, ווייל איך וויל ניט פערגיפּטען דאָס לעבען פון אַ יונגע אונענט-וויקעלטע פרוי; זי וועט זיך ענדערען מיט דער צייט.

חיוטין: זי וועט זיך ניט ענדערען, איהר האָט זיך געענדערט! דאָס איז די היינטיגע פאַמיליע, גראַדע ווי די גאַנצע געזעלשאַפט. זיי דעמאָראַליזירען די פערזענליכקייט. נעהמט מען אַ ווייב, קען מען שוין ניט זיין נוצליך פאַר אַנדערע... אויס פרייהייט, אויס טהעטיגקייט, אויס אידעאַלען. מען זאָרגט נאָר פאַר'ן עגאָאיסטישען טרעמבוק, פאַר'ן חזיר'שען „איך“. אַמאָל פלעגט מען פאַר אַ גוטען צוועק קענען קריגען ביי אייך הילף, זינט איהר האָט חתונה געהאַט....

דאָקטאָר: ברודער, מיינע פינאַנסען זיינען ניט אין אַ גלענצענדען צושטאַנד. די פראַקטיקע איז מאָגער און די אויסגאַבען — אי, אי! כאַפט אייך דער רות, איך מעג אייך זאָגען: איך בין קיינמאָל קיין גראַשען ניט

דאָקטאָר (לאָזט זי אַראָב פון די קניע): "ניין! ניין! ליאָליע, איך וויל גאָר נישט הערען פון אָנקעל מאַרק. זעה נאָר, וואָס האָב איך עטוואָס געדאַרפט טהאָן און האָב פּערגעסען?"

אַליע: פאַפּא, זיי האָבען דיר ניט ליעב. איך האָב שוין לאַנג דאָס געוואוסט, און היינט בין איך געלעגען דאָ און האָב געוויינט, ווייל איך האָב אַלץ געזעהן.

דאָקטאָר: וואָס האָסטו געזעהן? (זעצט זיך געגען איהר).
אַליע: אָנקעל מאַרק האָט זי גענומען אויף די קניע, ווי אַ קליין מיידעלע. און איך האָב אזוי געוויינט.

דאָקטאָר (מאַכט זיך רוהיג): דערפאַר האָסטו געוויינט? כאָ! כאָ! דו נאָר! זיי זיינען ווי אַ ברודער מיט אַ שוועסטער... ווי איך מיט דיר... און... יונגע לייט — זיי שטיפען.

אַליע: יא, איך האָב אויך געמיינט אזוי... אָבער פאַר וואָס דערשרע-קען זיי זיך אזוי שטאַרק, אז מען קלינגט?

דאָקטאָר: פּו! ...! ליאָליע, עס איז זעהר ניט שעדן צו טראַכטען שלעכטעס פון מענשען און נאַכצוקוקען. (זינגט זיין מעלאָדיע) טעירע דע רעם... איך קען זיך ניט דערמאָהנען, וואָס האָב איך געהאַט אין זינען! (זינגט) טעירע דע רעם. אויף די קניע ווי אַ קליין מיידעלע... הם... (זוכט).

אַליע: יא, יא, פאַפעלע! אויף די קניע און ער האָט זי געקושט אין די ליפען, אין די באַקען, אין די אויגען, אַ סך, אַ סך מאָל.

דאָקטאָר: הם! דאָס האָסטו געזעהן? (גיט אַ קלאַפּ און קעהרט איבער אַ ביינקעל, מאַכט באַלד, אז דאָס איז געווען אונגערן). ווייס איך, דאָס איז גאָר נישט, נאַרישקייטען... ליאָליעטשקע, דו געה צו זיך... איך האָב געדאַרפט עפעס טהאָן און האָב פּערגעסען. מיין קאָפּ ווערט אַ ביסעל מכולה.

אַליע: פאַפּא, פאניע איז איצט אין אָנקעל מאַרק'ס צימער.
דאָקטאָר: האָ? אין זיין צימער? נו, איז וואָס, קינד? וואָס איז דער אונטערשייד, דאָס צימער, יענעס צימער? (זינגט) טעירע-דערעם... וואָס האָב איך פאַרט פּערגעסען, האָ? געה, ליאָליע, און זאָג דער באַבוסיע, אויב זי פּוילט זיך ניט און אויב זי וויל מיך זעהן איצט, זאָל זי קומען צו מיר אהער. (לעגט איבער זיינע אינסטרומענטען און פייפט אַ ליעדעלע גאנץ רוהיג. מאַכט זיך, ער זעהט ניט, ווי זי געהט).

אַליע (צוקט מיט די אַקסעלען): דער פאַפּאָטשקע פערשטעהט גאָר ניט... (אָב).

דאָקטאָר: האָ! דאָס האָט זי געזעהן?... אזעלכע סצענען דאַרף מיין

שפיאנען, קיינע מוסרים, קיינע אינטריגאנטען! איך ווייס, דיר געפעחלט
ניט מאדאם גאלדענווייזער. נעהם דייע זאכען און געזונטערהייט! קענסט
נעהן...

פיוועל: איך מיינ אייער טובה, ווי א גוטער פריינד... נאך אז אייך
פאסט בעסער מאכען זיך ניט וויסענדיג, ווי איהר פערשטעהט... איך וויל
אליין דא ניט בלייבען. האט מיר א גוטען תמיד (אב).
(דער דאקטאר בלייבט שטעהן פערטראכט).

דאקטאר: מארק? איך הער דאס ניט צום ערשטען מאל! אבער האט
מען צוטרויען צו מענשען, דארף מען גלויבען טראץ אלע פערלוימדונגען און
גאסען-שמועסען! וואס? ערניערדיגען זיך? אפשר ווערען א שפיאן? נאך-
קוקען? צוהערען זיך ביי דער טהיר? בעהאלטען זיך אונטער'ן פארהאנג,
ארונטערקריכען אונטער די קושעטקע? פוי! אייפערזוכט איז א מיאוס'ער,
געמיינער, זעהר ניערדיגער געפיהל. פיוועל פומפיאן אין דער ראַלע פון
יאגא? צו קליין... און איך אן אייפערזוכטיגער זידענדר אטהעלא? כע!
כע!... ווי געפעחלט אייך אזא אטהעלא? (אליע עפענט די טהיר).

אליע: פאפאטשקע, ביזט שוין געקומען?

דאקטאר: אה, אליע! קום אהער, זע'ן דיר דא (נעהמט זי אויף די
קניע). האסט געוויינט? (קין ענטפער). האסט געוויינט, ליאליע?

אליע: יא, פאפא.

דאקטאר (ווישט איהרע אויגען מיט'ן האנד): נארעלע, אז מען
וויינט, פיהרט מען זיך איבער די אויגען. ווארום האסטו געוויינט? (זי
שווייגט). איך פרעג דיר, ווארום האסטו געוויינט? (גיט זי א צופ ביים
האנד).

אליע: אַי, פאפא, מיר טהוט וועה! זעה, ווי רויט מיינ האנד איז
געוואָרען.

דאקטאר (קוסט איהר הענטעל): ניין, קינד, דאס האב איך אונגערען.
זיי זאגען, ביזט דא געלעגען אויף דר'ערד און געוויינט. ווען אזא עהרענ-
ווירדיגע דאמע, ווי דו, ציהט זיך אויס אויפ'ן פאל און פערגיסט טרערען...
כע! כע! איז געוויס א גרויסער טרויער. וואס איז דאס, ליאליעטשקע, הא?
דאס הייסט, אויב דו ווילסט און דארפסט עס מיר זאגען — זאג, און אויב ניט
— דארף מען ניט (אומארעמט זי). ליאליעטשקע, מען זאל זיך צוהערען צו
אלע גיפטיגע רייד, מיט וועלכע אונזערע גוטע פריינד ווילען אונז טובות
טהאן, וואלט מען געדארפט שטענדיג ליעגען אויף דר'ערד און וויינען,
קלאָגען און יאָמערען.

אליע: פאפא, אַנקעל מארק איז זעהר א שלעכטער מענש.

האָבען אַרויסצוגעהן! מאַרק, דו געה ניט אוועק איך דאַרף דיר זאָגען אַ פאָר ווערטער.

פאַניע (שטיל): דו הערסט זיין קול? איך האָב מורא.
מאַרק (מיט אַ גרימאסע פון פעראַכטונג): עע! (לויט) יעווגעני,
וואָס טהוסטו דאָרט? קליידעסט זיך איבער? בריה מיינער, מאַך עס גיכער,
איך האָב קיין צייט ניט.

דאָקטאָר (קומט איבערגעקליידעט): דו האָסט קיין צייט ניט?
(בעטראכט זיי ביידע). יא, מיר וועלען דאָס מאַכען בקיצור. זיצט, מאַדאַם!
פאַניע: ניש'קשה, איך קען בעשטעהן...

דאָקטאָר: לאָזט אייך ניט בעטען, מאַדאַם, זיצט, ווען מען הייסט
אייך זיצען! (זעצט זי אָנידער. זי איז זעהר דערשראָקען).

מאַרק: יעווגעני, דו ווייסט, מיר האָבען שוין מיט איהר דורכגעלעזען
אַלע טורגעניעו'ס ראָמאַנען. יעצט וועלען מיר אָנפאַנגען טאָלסטאָי'ס ווערק.
דאָקטאָר (סאַרקאסטיש): אזוי? טאָלסטאָי'ס ווערק? זי דאַרף דיר
זעהר דאַנקבאַר זיין!

פאַניע: דו גלויבסט ניט? איך קען דיר דערצעהלען יעדע זאַך פון
טורגעניעו'ס ראָמאַנען: „רודין“, „דוואַריאַנסקאָיע גניעזדאַ“, „נאַקאַנונע“.
(די מאַדאַם קומט).

דאָקטאָר: הערר בוכהאַלטער, צוליעב וואָס האָסטו מיט איהר געלעזען
ראָמאַנען, צו פערבעסערען זי אָדער צו פערדערען? האָ? ! קענסט מיר
זאָגען די וואַהרהייט? ! (פאַניע פאַנגט אָן צו וויינען).

מאַרק: מאַמאַ, וואָס מיינט ער, דער פילאָזאָף דיינער?
דאָקטאָר: ווילסט זיך אוועקמאַכען מיט דיין צינישער פרעכהייט,
(כאַפט איהם ביים קאָלנער און גיט איהם אַ וואָרף צו דער ערד). מיט דיין
צינישער פרעכהייט? מיט דיין צינישער פרעכהייט? (שלעפט איהם אַהין
און צוריק אויף דר'ערד).

מאַדאַם (דערשראָקען): יעווגעני, וואָס ווילסטו טהאָן?
דאָקטאָר: שרעק זיך ניט, מאַמאַ... (לאָזט איהם). וואָס טהוט דאָס
קינד? מאַמאַ, מיר ביידע זיינען געווען בלינד און ליאַליע האָט געזעהן. דאָס
וואָס מיר האָבען געדאַרפט וויסען, האָט דאָס קינד געוואוסט... (מאַרק
ציטערט פון שרעק. זיינע קליידער אין אונגאָרדונג).

מאַדאַם: איך האָב שוין געהערט די שעהנע בשורה... אַי!
דאָקטאָר: מיין פערשטאַנד זאָגט מיר, אַז אייפערזוכט, ראַכע,
בלינדער צאָרען זיינען ניעדריגע, טהיערישע געפיהלען, און דאָך דאָס טרעה
בלוט... די גערווען!....

קינד בייוואוינען? כא! כא! כא! איך האב אלעמען גערעכענט פאר משוגעים און האב אליין געשפיעלט די ראָלע פון אן איריגאט. די קאטאראקטע איז אראָב פון מיינע אויגען, איך זעה יעצט די ווירקליכע, די שרעקליכע וואהר-הייט. וואָס זאָגט זי? זיי זיינען יעצט ביידע דאָרטען. גאנץ אָפען הייסט עס. נו, יא, וואָס דארפֿען זיי זיך מיט מיר זשענירען? (מאכט עטליכע טריט צו מאַרק'ס צימער). אָטהעלאָ, וואָלט יעצט אויפגעבראָכען די טהיר און געפאקט די פערברעכער אויפ'ן אָרט, ער וואָלט דערוואָרגען דעם ענטעהרער מיט זיינע הענד, וואָלט צוטראַטען די שלאַנג מיט זיינע פיס, וואָלט גענומען ראכע און געלאָשען זיין צאָרן מיט בלוט! און וואָס וועט טהאָן דער דאָקטאָר, דער אינטעליגענט, דער מענש, וואָס האָט אַ ביסעל געדענקט און אַ ביסעל געלע-רענט? נו, דאָקטאָר? (גיט זיך פלוצלונג אַ כאַפּ ביים קאָפּ). וועה איז מיר! דער דאָקטאָר איז ערשט געקומען פון אַ פערפעסטעטען הויז און דער רוח ווייס צוליעב וואָס, צוליעב וועלכע געמיינהייטען, האָט ער פערגעסען, אז ער איז דאָקטאָר! (פאנגט זיך אָן ראש אויסטהאָן). ליאָליע! פומפּיאַן! כע! כע! האָב פערגעסען, איך האָב אלעמען און אלץ פערלאָרען... און צוליעב וועמען? צוליעב וואָס? (מאדאם קומט). מאמא, וואָס טהוט ליאָליע? געה, זעה, וואָס טהוט דאָס קינד! איך בעט דיך...

מאדאם: גאָט איז מיט דיר, איך האָב זי ערשט געצוואונגען זי זאָל זיך זעצען עסען אַ קאָטלעטקע.

דאָקטאָר: מאמא, איך בעט דיך, געה באַלד וואַש זי אַרום, טהו איהר אָן אַן אנדער קליידעלע. איך בין ערשט געקומען פון אַ הויז, וואָס איז פער-גיפטעט מיט געפלעקטען טיפּוס... (מאדאם אָב). איבערטהאָן זיך און פריהער פון אלץ זעהן דאָס קינד... אָה, אָטהעלאָ! אָטהעלאָ! מיט אַ קאָפּ — אָנגע-שטאַפט מיט ביכער-געדאַנקען, מיט נערווען פון אַ ציוויליזירטען אינטעלי-גענט: אָטהעלאָ, מיט אַ דאָקטאָר'ס ריפּלאַם אין קעשענע און אָהן אַ דעזדעמאַנע! אָהן אַ דעזדעמאַנע! ... (כאַפט דעם קאָסטיום וואָס פומפּיאַן האָט פאַרבערייטעט, לויפט אין דער צווייטער אָבטהיילונג און פערציהט די פאָרטיערען. פּויעז. מאַרק און פאַניע קומען פון מאַרק'ס צימער, זי קומט שפּעטער).

מאַרק: זי האָט מורא געהאַט אַרויסצוגעהן. עס האָט זיך דיר נאָר אויסגעוויזען אז דיינער איז אין דער היים... נו, איך לויף שוין אין באַנק אַריין.

דאָקטאָר (הינטער די פאָרטיערען): עס האָט זיך איהר ניט אויסגע-וויזען, איך בין אין דער היים. מאדאם, איהר האָט מורא געהאַט אַרויסצוגעהן? דאָס איז ניט גוט. אז מען האָט ניט מורא אַריינצוגעהן, דאַרף מען ניט מורא

ציטט... נעהמט אייערע זאכען, אלץ, וואָס איהר רעכענט פאַר אייערס און געהט אַהיים. אייער היים איז דאָ קיין מאָל נישט געווען און קען נישט זיין. געהט צוריק, פון וואַנען איהר זייט געקומען!...

פאַניע: געהן צוריק? (וויינט). פאַר אַ יאָהרען, ווען איהר זאָלט מיר לאָזען, וואָלט איך געגאַנגען. דאמאָלסט וואָלט איך געקענט ערוואַרטען, אז מען וועט אויף מיר רחמנות האָבען... ווער קען איצט אויף מיר האָבען רחמנות? ניין, איצט נישט. פאַר אַ יאָהרען וואָלט מיר נאָך נישט געווען שווער צו לעבען, ווי פריהער. איצט בין איך שוין צו פיעל געווען אַ גרויסע דאַמע... דערפאַר וועט מען מיר נאָך מעהר פערצאָפּען מיין בלוט, אלע וועלען נעהמען נקמה און מאַכען שפּאַט און חוזק... איך ווייס, דאָ קען איך איצט נישט זיין, דאָרטען אָבער ביי מיין מאַמע'ן קען איך שוין קיין היים נישט האָבען. דאָקטאָר, וואוהין זאָל איך געהן? (דאָקטאָר געהט אום לאַנג. די מאַדאַם קעהרט זיך אָב און ווישט אָב אַ טרער).

דאָקטאָר: איך ווייס, מיט וואָס פאַר אַ שרעקליכען, מיט וואָס פאַר אַ שענדליכען וועג איך וואָלט געבליבען צו געהן. איך וועל אייך נישט שטויסען אויף דעם וועג. ניין, איך נישט! איהר האָט געטרעמפּעלט מיין עהרע, מיינע געפיהלען, מיינע פרינציפען, טרעמפּעלט נאָך מיין נאָמען. יא, איך ערלויב דאָס אייך. פאַר דער וועלט קענט איהר בלייבען, זאָ לאַנג איהר וועט דארפּען, מאַדאַם גאָלדענווייזער, פאַר אונז אָבער דאָ זייט איהר פֿאַן דיעזער מינוט אַ פרעמדע. איהר הערט? פרעמדע זיינען מיר! (צייגט אויף דער מוטער). דיעזע ריכטיגע מאַדאַם גאָלדענווייזער איז די איינציגע ווירטין דאָ אין הויז! מיין הויז וועט זיך פיהרען מיט דיזעלבע פרינציפען ווי פריהער. (בייז) אָהן איהר וואָגט איהר נישט אַ ביינקעל איבערשטעלען פון איין אָרט אויפ'ן אַנדערען! (רוהיג) אַהער צו מיר וואָגט איהר נישט אַריינגעהן, זאָ לאַנג מען רופט אייך נישט. קיינע קאָנווערזאַציאָנען מעהר מיט מיר! אז מען וועט אייך וואָס פרעגען, וועט איהר ענטפערען. מיין פרוי זייט איהר נישט מעהר, פאַר מיר זייט איהר אָבערשטאַרבען היינט גראַדע ווי דער פאַציענט מיינער, וואָס איז היינט געשטאַרבען פון טיפּוס... מאַמא, וואָס טהוט אַליע? מאַדאַם: איך וועל באַלד זעהן... אַי, וועה איז צו מיינע אַלטע יאָהרען (אָב).

דאָקטאָר: ווילט איהר דאָ בלייבען אין שטוב, זעהט, מאַכט אייך נוצליך, טהוט עפעס, אַרבייט! (בייז) איך דאַרף נישט קיין פאַראַזיטען דאָ ביי מיר! צו דער גרעסטער פערדאָרבענהייט פיהרט דאָס, וואָס אין די וואָהל-האַבענדע פאַמיליען פיהרען די פרויען אַם מייסטען אַ פאַראַזיטענ-לעבען. זיי זאָלען האָבען זאָרג, פליכטען, פעראַנטוואָרטליכקייט, וואָלט זיי נישט

פאניע (קוקט פערוואונדערט): **אבי** ער האָט געזאָגט, דאָס איז ביי זיי גאָר ניט.

דאָקטאָר: בוכהאלטער, אהער געה, צו דער מאַמא! (ער געהט צו דער מוטער). וואָסטו מיט דייע בעסטיאלע אויגען קוקען אויף דיעזער פרוי און זאָגען: דאָס איז מיינ מוטער?

מאָרק: מאַמא, לאָז איהם ניט, ער וועט מיך דער'הרג'ענען...
דאָקטאָר: יא, דיעזע פרוי איז, ליידער, דיין מוטער, מיר אָבער זיינען קיין ברידער ניט מעהר קיין מאָל ניט, אין לעבען ניט!

מאָרק: מאַמא, לאָז איהם ניט, ער קען מיך יעצט ערמאָרדען.
דאָקטאָר: זעהסט דעם טאָפּפערען קאוואליער און לאָוועלאַס? קוק איהם אָן! אָה, דאָן זשואן! יא, איך קען דיר איצט דער'הרג'ענען, צוקווער טשען ווי אַ מילב און צורייבען אויף אַש! פיהלסטו דאָס? אָבער אזא עהרע טהוט מען ניט אזא קליינינקען, אנווירדיגען מענשען... ערמאָרדען אַן אינסעקט, אַ גרויסע בריה'שקייט! ניין! אַזעלכע ווי דו ווייזט מען נאָר די טהיר און מען זאָגט: (בייז) וואָן! (מאָרק געהט דערשראָקען. דער דאָקטאָר וויל איהם ביי דער טהיר אַ זעץ טהאָן און בעהערשט זיך). וואָן! (מאָרק אָב). איך וועל זעהן, וואָס טהוט ליאַליע (לויפט אין ליאַליע'ס צימער).

מאָדאָם: פאניע, און דו האָסט גאָר געשפּיעלט אַ לעבע מיט מאָרק'ן, הא? (דאָקטאָר קומט צוריק).

פאניע: ניין, איך האָב ניט געשפּיעלט קיין לעבע. געוויס, אַ יונגער מאַן, און איך האָב געמיינט אַז ער איז אַ גאנצער טהוער... איך האָב איצט געזעהן, וואָס פאַר אַ פנים ער האָט, — אַ קאץ געגען אַ לייב. ער איז געווען דאָ אין שטוב דער איינציגער, מיט וועמען איך האָב געהאַט פון וואָס צו רעדען, וואָס ער פלעגט מיר דערצעהלען, פלעגט מיר זיין אינטערעסאַנט... ער פלעגט מיר זאָגען, ווי איז די מאָדע... וועלכע קליידער זיך צו מאַכען... אייך איז דאָס ניט אינטערעסאַנט... עס איז אמת, ער האָט מיט אַ מיאוס'ען געדאַנק ביכער אָנגעפאַנגען מיט מיר צו לעזען, — מיט אייך אָבער לעזען וואָלט איך מורא געהאַט, איהר זייט גאָר אנדערע מענשען... אָבער דאָך עס זאָל זיך אזוי ענדיגען האָב איך קיינמאָל ניט גערעכענט און קיין מאָל ניט געוואָלט... איך ווייס אַליין ניט ווי אזוי... ער האָט אין זיך אזא העזה... אזא קראַפט. איך האָב עטליכע מאָל געזאָגט דעם דאָקטאָר...

דאָקטאָר: דער דאָקטאָר האָט צו אייך קיין טענות ניט, קיינע פרע-טענזיעס, איך וויל ניט קיין ראַכע און מאַך אייך ניט קיין פאָרווירפע, מאָדאָם, איהר האָט מיט צעהן, עלף מאָנאַטען צוריק געבעטען, איך זאָל אייך בעסער לאָזען אַהיים צוריק. איך בין געווען נאָריש, איך האָב געמיינט אַז מיט דער

פיערטער אָקט.

דאָס זעלבע צימער. עס איז נאָכט. לאַמפּען ברענען. אויף אַלע מישען פלעשלעך, סיפּאָנען, גלעזער, חיוטין שלאָפט אויף דער קושעטקע, זיצענדיג אין אַלע קלוידער. פּאַניע קומט פון אַן אינערסטע טהיר אין זעהר אוינפאַכע קלוידער אָהן פענסנע — זי געהט שטיל, אויף די שפיץ פינגער, ביז דער טהיר פון דער מאַדאָס'ס צימער. זי איז זעהר בלאָס און טרויעריג. שטעהט ביי דער טהיר לאַנג און הערט זיך צו.

פּאַניע (געהט ראש צו חיוטין'ען): מוסיו חיוטין, ענטשולדיגט, מוסיו חיוטין! (זי וועקט איהם).

חיוטין (ערוואכט, דערשראָקען): וואָס איז?

פּאַניע: איך האָב מורא, דאָרט איז שוין חס וחלילה עפעס געשעהן. מיר דאַכט זיך, איך האָב געהערט, דער דאָקטאָר וויינט. (חיוטין לויפט אין צווייטען צימער. זי הערט זיך צו). גאָט אין הימעל, פאַרוואָס זאָל אַן אונז-שולדיגעס קינד בעשטראָפט ווערען? (חיוטין צוריק).

חיוטין: שש, בערוהיגט אייך. עס האָט זיך אייך אויסגעוויזען.... דער דאָקטאָר וויינט ניט און עס איז נאָך דערוויילע קיין ענדערונג ניט. אָה, אַרימע ליאַליע! (זעצט זיך צוריק אויפ'ן קושעטקע).

פּאַניע: מוסיו חיוטין, אפשר וואָלט איהר געגעבען דעם דאָקטאָר כאָטש אַ גלאָז טהעע? ער האָט אויף זיך אין גאַנצען פערגעסען. איך וועל ברענגען באַלד, און איהר זאָגט איהם. (אב).

חיוטין: איך ווייס ווירקליך ניט, ווי ער האַלט זיך נאָך אויף די פיס. זעקס וואָכען — דאָס איז קיין קלייניגקייט ניט. עס הייסט נאָר ער? און זיי אַלע דאָ אין שטוב? מען דאַרף פערטרייבען דעם שלאָף מיט אַ פאַפּיראָס. געדענק שוין ניט, ווען איך האָב געשלאָפּען... (פעררויכערט). אַרימע ליאַליעטשקע! (דער דאָקטאָר עפענט די טהיר, ער איז זעהר פער-ענדערט).

דאָקטאָר: חיוטין, איהר זייט דאָ?

חיוטין (לויפט צו איהם): וואָס איז, וואָס האָט איהר געדאַרפט?

(פּאַניע קומט מיט אַ גלאָז טהעע, שטעלט אויפ'ן טיש). דאָקטאָר, אַ גלאָז טהעע פאַר אייך.

געקראַכען אין קאָפּ, דער רוח ווייסט וואָס! עס איז אָבער שפעט יעצט צו רעדען דערפון. געדענקט, ריעזע קאָנדיציאָנען זיינען גוט נאָר אזוי לאַנג ווי אייער אויפפיהרונג וועט ניט קענען האָבען קיין שלעכטען איינפלוס אויף מיין אונשולדיגעס קינד! (בייז) שעהנע ביישפיעלע האָט איהר דאָ, מאַדאם, געקענט.... ניין! דערפון איז שוין איבעריג צו רעדען. איך וויל נאָר זאָגען, פערגעסט ניט, דאָ אין הויז וואַקסט און ערציהט זיך אַ קינד. (צייגט אויף דער טהיר). יעצט וויל איך בלייבען אליין!...

פאַניע (זעהר ניעדערגעשלאָגען): איך האָב ניט געוואוסט, אַז איהר קענט מאַכען, מען זאָל פאַר אייך מורא האָבען (קוקט זיך אום, לאַנגזאַם אָב). דאָקטאָר (זיפצט שווער, געהט זיך דורך איבער'ן צימער, זעצט זיך צו דער פּיאנאָ. שפיעלט גאנץ פּיאנאָ זיין געליעבטע מעלאָדיע פון מענדעל-זאָנ'ס אָראַטאָריאַ און זינגט אָהן ווערטער. די מאַדאם קומט וועהרענד ער זינגט און זעצט זיך שטיל אַוועק אויף דער קושעטקע. דער דאָקטאָר רייסט פלוצלונג אָב, קעהרט זיך אום, בעמערקט די מוטער, געהט צו צו איהר, לאָזט זיך אַראָב נעבען איהר אויפ'ן פּאָל און לעגט אַניעדער זיין קאָפּ אויף איהרע קניע): מאַמא, פאַר וואָס איז ניטאָ פאַר אַזעלכע מענשען, ווי איך, כאָטש אַ קליין שטיקעלע גליק אויף דער גרויסער וועלט? אַליע'ס מוטער האָט מיר מיין האַרץ פערגיפטעט, און די האָט מיר מיין האַרץ צוטראָטען מיט די פיס... מאַדאם: אָה, איידעלער מענש, מיין זוהן, מיין אונגליקליכעס קינד! (אומאַרעמט איהם, ביידע וויינען ביטער).

, (פ א ר ה א נ ג) .

חיוטין (שטיל): פון איהר איז שוין וועניג געבליבען וואָס צו דענקען. איך האָב מורא פאַר איהם...

דאָקטאָר (אין טהיר): חיוטין, דערלאַנגט מיר די פּלאַש מיט עסיג. פאַניע: דעם אַראָמאַטנעם עסיג? באַלד. (זי דערלאַנגט איהם די פּלאַש עסיג).

דאָקטאָר: דאַנקע. חיוטין, זייט אזוי גוט. (חיוטין געהט צו איהם, ער זאָגט איהם עפעס און מאַכט צו שטיל די טהיר. אב).

חיוטין: מאַדאַם, דער דאָקטאָר זאָגט, איהר זייט געוויס מיעד, איהר מעגט געהן שלאָפּען. מען וועט איך מעהר ניט דאַרפּען היינט.

פאַניע: ניין, איך בין ניט מיעד. וואָס הייסט, איך וועל געהן שלאָפּען, ווען מען ערוואַרטעט דעם קריזיס פון מינוט אויף מינוט?

חיוטין: ווי איהר פערשטעהט. (קוקט אויפ'ן זייגער). יעדע מינוט ציהט זיך ווי אַ שעה לאַנג.

פאַניע: אַי, ווען די אַלטע מאַדאַם זאָל איצט ביינאַכט אַוועקגעהן אין שול, אויפרייסען דעם ארון קודש און אָנהויבען שרייען און בעטען צו גאָט... איהרע טרערען וואַלטען געעפענט די שערי רחמים...

חיוטין: די מאַדאַם וועט עס ניט טהאָן. אויב איהר גלויבט אין אַזאַ מעדיצין, פאַר וואָס זאָלט איהר דאָר ניט טהאָן?...

פאַניע: איך? מיר פאַסט ניט, און מיין געבעט וועט ניט העלפּען... איך וואַלט נאָר געקענט מיט איהר מיטגעהן, שטעהן ביי דער טהיר פון פּאַלעש און וויינען. מוסיו חיוטין, איבער מיר שטאַרבט דאָס קינד... איך ווייס...

חיוטין: נאַרישקייטען, דאָס קינד שטאַרבט פון טיפּוס. פאַניע: ניין! איך ווייס, דער דאָקטאָר האָט זי אָנגעשטעקט מיט טיפּוס איבער מיר.

חיוטין: ווייס איך וואָס... אַזעלכע זאַכען טרעפּען זיך אָפט. ווער קען אייך בעשולדיגען?

פאַניע: איך ווייס, איך ווייס... (זי זעצט זיך שטיל אין אַ ווינקעלע. דאָקטאָר קומט, גיסט פון פערשיעדענע מעדיצינען אין זיין פלעשעלע).

דאָקטאָר: איהר זיצט נאָך דאָ, מאַדאַם? איך האָב דאָך שוין געזאָגט, עס איז גאַנץ איבריג. מען וועט איצט קענען אויסקומען אָהן אייך... (מאַכט די מיקסטור).

פאַניע: איך בין ניט מיעד.

דאָקטאָר: אייער איבריגער אייפער קען איצט זעהר וועניג העלפּען.

פאַניע: איך העלף נאָר מיט וואָס איך קען.

דאָקטאָר (צו פאָניע'ן, קאלט און העפליך): דאָנקע, מאַדאַם, איך וויל
ניט קיין טהעע. חיוטין, מען דאַרף וואַרימע וואַסער. זייט אזוי גוט. (מאַכט
צו די טהיר. חיוטין וויל געהן נאָך וואַסער).

פאָניע: זיצט, איך ברענג באַלד. (שטיל אב).

חיוטין: גאָט בעוואַהר, אויב עס וועט זיך ענדִיגען שלעכט, ווייס איך
ניט, ווי אזוי ער וועט עס אַריבערטראָגען. פאַר איהם איז ניטאָ קיין ראַטה
און קיין טרויסט. (פאָניע קומט מיט אַ שיסעל וואַסער).

פאָניע (קלאַפט שטיל אין טהיר): וואַרימע וואַסער.

דאָקטאָר (אין טהיר): דאָנקע. (נעצט איין זיין פינגער). חיוטין,
זייט אזוי גוט, דאָס וואַסער דאַרף זיין וואַרימער.

פאָניע: וואַרימער? באַלד. (ראַש אָב צוריק מיט'ן שיסעל וואַסער).

דאָקטאָר (זוכט צווישען זיינע פלעשלעך): חיוטין, ווי שפעט איז
דאָס?

חיוטין: באַלד צעהן.

דאָקטאָר: צעהן? איך האָב געמיינט, עס איז שוין איינס אָדער
צוויי נאָך האַלב נאכט. איך ערוואַרט דעם קרויזס פון מינוט אויף מינוט.
אָי! ווי גליקליך זיינען די, וואָס גלויבען, אַז די בלינדע נאָטור זעהט. —
זיי קענען בעטען און האָפען. איך ווייס, דאָס בעטען העלפט ניט, אָבער די
האָפנונג איז אזוי זיס. אָי! בלייבען אָהן האָפנונגען איז זעהר שווער.
(זיפצט, פאָניע קומט מיט וואַסער). חיוטין, איהר האָט ניט געזעהן, דאָ איז
ערגעץ געווען אַ פלעשעל מיט אַראַמאַטענס עסיג?

פאָניע: אַראַמאַטענס עסיג? אָט איז דער אַראַמאַטענער עסיג. (גיט
איהם אַ פלאַש).

דאָקטאָר: דאָנקע. (פרואווט דאָס וואַסער). ע! עס דאַרף זיין
נאָך וואַרימער... איהר דאַרפט אַיך ניט בעמיהען, מאַדאַם, איך וועל אַלײן.
(געהט מיט דער שיסעל אין דער טהיר, פון וואַנען פאָניע איז געקומען).

פאָניע (קוקט זיך אום): איך וועל דערוויילע אַ קוק טהאָן, וואָס דאָס
קינד טהוט. (עפענט אויף די טהיר).

חיוטין (שטיל): אָי, וויפיעל דראַמאַס און טראַגעדיען עס שפיעלען
זיך אָב אַרום אונז אין דער שטיל...

פאָניע: וועה איז מיר, וועה איז מיר! אַרימע ליאָליע... (פערברעכט
די הענד).

חיוטין: איך האָב מורא, עס איז געבליבען זעהר וועניג האָפנונג.

פאָניע: זאָל גאָט היטען. שש! דער דאָקטאָר געהט. (מאַכט צו
די טהיר, געהט אָן אַ זייט. דער דאָקטאָר פאַסירט דאָס צימער).

אונזער אַליע, ברודער, אונזער אַליע... זעהר' שלעכט... איך האָב זי אָנגעשטעקט מיט אַ שווערען טיפּוס... זעקס וואָכען קעמפּפּען מיר, זעהר וועניג שאַנסען געבליעבען... איך קוריר זי ניט אַליין — איך האָב קיין פּער-טרויען ניט צו זיך. דאָקטאָר שעכטער קומט דריי מאָל יעדען טאָג... היינט איז געווען אַ קאָנסיליום פון פיער דאָקטוירים... פּומפּיאַן, אויב מיין קינד וועט שטאַרבען, האָב איך ניט צוליעב וואָס און צוליעב וועמען צו לעבען אויף דער וועלט... דו ביסט ניט געקומען באלד, ווען איך האָב געשריעבען. איך פערשטעה, ביסט געווען ביזו אויף מיר. (לאָזט זיך אַראָב שווער אויף אַ קרעסלע). זעהסט, חיוטין איז אויך ביזו געווען, ווי אָבער ער האָט ערפּאָהרען אז ליאָליע איז קראַנק, איז ער באלד געקומען און זיצט דאָ טאָג און נאַכט. יא, דו האָסט געהאַט אַ רעכט ביזו צו זיין.

פּייַוועל: דאָקטאָר, זאָל איך קרענקען, אויב איך בין געווען ביזו. פון שאַנדע און וועהטאָג האָב איך ניט געקענט בלייבען אין שטאדט, בין איך אוועק צו מיינער אַ מוהמע אין דאָרף. איהר ווייסט דאָך אַ אידישע פּאָטשט — ערשט היינט ערהאַלטען אייער בריעף, און באלד היידא, איך האָב אָבגע-מאַכאיעט דרייסיג וויאָרסט צופּוס און גלייך אַהער. (וויינט). אַי, דאָקטאָר, גוטער דאָקטאָר מיינער, דאָס האַרץ טריפט מיר מיט בלוט, קוקענדיג אויף אייך. (דריקט דעם דאָקטאָר'ס האַנד צו זיין האַרצען).

דאָקטאָר: יא, ברודער, איך בין אויסגעשפּיעלט... איך בין אויס-געשפּיעלט... אַ מיאוסע וועלט... אַ וועלט פון אונגליק, צרות און יסורים. פּומפּיאַן, אויב ליאָליע וועט שטאַרבען, איז פיניטאָ לאַ קאָמעדיאַ. מיט דיר קען איך רעדען גאַנץ אָפּען, איך האָב זיך צוגעגרייט אַ גוטע דאָזע סטריכנין — און קאַפּוט, ברודער.

פּייַוועל: וואָס רעדט איהר דאָס? גאָט איז מיט אייך! און אייער אַלטע מוטער? און מיר אַלע?

דאָקטאָר: איך ווייס, איהר איז געבליעבען וועניג שאַנסען, און מיר ביידע זיינען שוין ניינציג פּראָצענט אויף יענער וועלט... איך! איך האָב זי ערמאָרדעט און איך האָב דאָס רעכט זיך אַליין צו פּעראורטהיילען צום טויט... טאָמער וואָס, איז ניט איבריג דו זאָלסט וויסען. אין דעם הינטער-סטען שופּלאָד פון מין שרייבטיש ליגעט שוין מין פּאַרטיגע צואה... איך האָב דיך אויך ניט פּערגעסען, ברודער, איך לאָז דיר איבער אַלע מיינע נייע דאָקטאָרסקי אינסטרומענטען... (פּערטראַכט זיך).

פּייַוועל: זאָל איך דאָס בעסער ניט דערלעבען...

דאָקטאָר: קום, פּומפּיאַן, ווילסט זי זעהן?

דאָקטאָר: זעהר גרויסמוטהיג, מאדאם, עס קען אָבער קיין פראַקטישען נוצען ניט ברענגען...

פאָניע: יעדער פרעמדער פון גאס וואָלט געהאָבן פאַר'ן קראַנקען קינד, וואָס איך טהו.

דאָקטאָר: דאנקע, מאדאם, איהר זייט זעהר גוט. אָבער היינט וועט שוין אייער הילף געוויס ניט געפאָדערט ווערען. איך געפין, אז אייער אַנוועזענהייט דאָ איצט איז גאַנץ איבריג. מיר וועלען שוין דאָ מיט חיוטני'ען אויסקומען אַליין... גוטע נאכט. דאנקע. (צייגט אויף דער טהיר. זי געהט געהאַרכזאם אָב). חיוטין, קומט, צוזאַמען וועלען מיר אפשר קענען איינדרערען די מאַמא, זי זאָל זיך אויך געהן אַברוהען. ביידע פרויען דארפֿען זיך אַביסעל אויסרוהען. און... איך האָב מורא, באַלד וועט זיך אָנפאַנגען די קאַטאַסטראָפֿע, נאָך וואָס דאָרף מען די פרויען זאָלען זיין דערביי? יא, חיוטין, די קאַטאַסטראָפֿע קומט, די שרעקליכע קאַטאַסטראָפֿע קומט. איהר הערט, ווי עס יאָמערט דער ווינד? (גיט אַ קוק אין פענסטער). דונקעל, פֿער-וואָלקענט... אין דרויסען איז פונקט אזוי ווי אינוועניג. חיוטין, די נאָטור איז גרויזאם און שלעכט. פאַר וואָס קען אַן איינפאַכער סאָלדאַט פון אַרטילעריע אויפטהאָן מעהר פון טויזענד געלערענטע דאָקטוירים? טויטען אין איין אויגענבליק פיעלע לעבענס, אויפרייסען פעסטונגען אָדער שיפען מיט טויזענדער מענשען קען די וויסענשאַפט זעהר לייכט, און רעטען דאָס לעבען פון אַ שוואַכעס קינד האָט זי ניט קיין בעשטימטע מיטלען... איז עס ניט דערפאַר, ווייל די נאָטור סימפּאַטיוזירט מעהר מיט דער וויסענשאַפט פון פֿערניכטונג?... קומט, חיוטין, צו אונזער אָרימער אַליע'ן. (ביידע אָב. פּוויזע. מען הערט ווי דער ווינד רוישט. פאָניע קומט צוריק, נאָך איהר פומפּיאַן אין אַ מאַנטעל, מיט אַ גרויסען שטעקען, טראָגט אַ פעקעל זאַכען). **פאָניע:** שש!... אַלע געהען איצט ביי אונז דורכ'ן קיך. דאָס גלעקעל איז איבערגעבונדען. דער דאָקטאָר געהמט ניט אויף קיינע פאַציענטען. באַלד. (זי קלאַפט שטיל אין טהיר). מוסי'ו חיוטין, זאָגט דעם דאָקטאָר, פומפּיאַן איז געקומען. (געהט צוריק) באַלד... עס איז גוט, וואָס איהר זייט געקומען. (הערט זיך צו) ער געהט אַהער. (ראש אָב).

פיינוועל: אפילו פאָניע זרחי'ס איז געוואָרען אזוי שטיל. איין גאָט ווייסט, וואָס דאָ טהוט זיך... מיר ציטערט דאָס האַרץ און איך האָב מורא, אז איך וועל איהם דערוועהן, וועל איך זיך צוואוויינען ווי אַ חדר-אינגעל. (דער דאָקטאָר קומט).

דאָקטאָר: פומפּיאַן! (דריקט זיין האַנד). ענדליך געקומען... מיר האָבען דאָ געדארפט דיין הילף, איך האָב זיך יעדע מינוט געדארפט האָבען.

שרה הינדע (קוקט אויף פאניע'ן פערדעכטונג): זעה נאָר, ווי דינער רערט צו דיר, אזוי ווי צו אַ פרעמדער.

פאָניע: צו אַ פרעמדער גאָר? ביי גראַבע מענשען האָט מען דרך־ארץ נאָר פאַר פרעמדע, מאַן און ווייב אַבער, מיינען זיי, מעגען קריכען איינער דעם אנדערען אויפ'ן קאָפּ. אַי, טאַטעניו, דאָס קינד איז זעהר שטאַרק קראַנק. (זרחי עפענט די טהיר אין קיך אַרײַן און הוסט).

שרה הינדע: בעטראַכט נאָר, וואָס פון איהר איז געוואָרען. בהמה, וואָס נעהמסטו זיך אזוי צום האַרצען, עס איז דען דיין קינד? געוויס, עס פערדריסט, אַבער אוועקלעגען זיך איז דאָך גיט כּדאי.

פאָניע: איך זאָל האָבען קינדער, וואָלט איך אַלע מיינע קינדער אַנגעבען פאַר איהר. גאָט זאָל וועלען נעהמען מיין לעבען פאַר איהר, וואָלט איך זיך אפילו באַלד געביטען.

שרה הינדע: אַ נויטיגע זאַך, איך זאָג דיר! (פומפּיאַן קומט צוריק מיט וועש און אַ ריינע שוואַם).

פייִוועל: פייִוועל פומפּיאַן דאַרף גיט לאַנג זוכען. פערשטאַנען? (אב, צו דער קראַנקער).

פאָניע: טאַטע, איך האָב דיר וואָס געוואָלט פרעגען, נאָר... ע...

זרחי: וואָס־זשע, עס איז עפעס אַ שווערע זאַך, אַ קלאַץ־קשיא?

פאָניע: איך האָב געוואָלט וויסען, זאָג מיר... דו גלויבסט, עס איז טאַקע אַן אמת, איך האָב געהערט, מען דערצעהלט, ווען... ע... עס טרעפט זיך עפעס ביי אירען אַ חטא, שטאַרבען קינדער? דו גלויבסט עס? פאַר וואָס זיינען די קינדער, נעבעך, שולדיג?

זרחי: וואָס פאַלט דיר עפעס פלוצלינג איין אזא פראגע? דו האָסט עפעס אַ חשד אויף אימיצען ביי אונז אין שטאדט? (פאָניע פערטראַכט זיך און הערט גיט מעהר).

שרה הינדע (אפּאַרט): דו הערסט אַ חכם? ער ווייסט גיט פון זיין געזונד.

זרחי: דאָס איז יא, ווי מען דערצעהלט די געשיכטע...

שרה הינדע: אַי, פער'שרפ'עט זאָל ער ווערען! געפונען אַ פלאַץ פאַר זיין געשיכטע.

זרחי: עס קען זיין, עס פאַסט איצט גיט, אַבער פאָניע, איך מוז עס דיר דערצעהלען, זעהר אַ וואוילע זאַך. צוויי ווייבלעך האָבען זיך געאַמפּערט. איינע זאָגט: ווען אין שטאדט איז אַ חטא, געהען קינדער. די אנדערע זאָגט: עס הויבט זיך גאָר גיט אָן, וואָרום איך ווייס דאָך... — ווי אזוי ווייסטו? — ווי אזוי איך ווייס? איך בין שוין צעהן יאהר אַן אשת איש...

פיוועל: דאָקטאָר, זי האָט טיפּוס רעקורענס? (דאָקטאָר הערט ניט, ביידע אב. פאָניע פיהרט אַרײַן איהר פאָטער און מוטער).

פאָניע: שש! קלאַפט ניט מיט די פיס. איך ווײס ניט, אויב דעם דאָקטאָר וועט נאָר אין גאַנצען זעהר געפעהלען אייער וויזט. זרחי: נו, ווי קומט מען עס ניט געוואָהר ווערען? וואָס מאַכט דאָס קינדר, האָ?

פאָניע: ווי איך פערשטעה, איז דאָ וועניג האָפנונג.

זרחי: אזוי? גאָט זאָל זיך מרחם זיין.

שרה הינדע: ביילע טשיזיק'ס קען אַ גויה, וועלכע היילט אויס אזעלכע קראַנקהייטען מיט אַ גראָז. נור די געבילדעטע... זיי גלויבען דאָך ניט. (פומפּיאַן קומט אָהן אַ סורטוק מיט פערקאטשעטע אַרבעל, נאָך איהם דער דאָקטאָר).

דאָקטאָר: אָה, איהר זייט געקומען זעהן, וואָס ליאַליע מאַכט? איהר פערגעסט ניט מיין ליאַליע, האָ? זעהר פּיין פון אייך, דאנקע. (צו פאָניע'ן). מאַדאם, איהר וועט זיין אזוי גוט און ווייזען פומפּיאַנען, וואו איז וועש, מילך, אייז, די אַלע זאַכען וואָס מען דאַרף. ער וועט איבערנעהמען די גאַנצע אַרבייט פון אייך... בין אייך זעהר דאַנקבאַר, וואָס איהר האָט אייך אזוי פּיעל בעמיהט... איצט וועט איהר מעהר ניט דאַרפֿען בעמיהען זיך. יא, עס קען זיין, אונז אַלע איז שוין געבליעבען ניט פּיעל צו בעמיהען זיך. **פיוועל:** דאָקטאָר, אפשר וויל ניט די מאַדאם? מען דאַרף פריהער פרעגען.

דאָקטאָר: וועלכע מאַדאם מיינסטו?

פיוועל: פערשטעהט זיך, איך מיין די יונגע מאַדאם.

דאָקטאָר: די יונגע מאַדאם דאַרף מען ניט בעאונרוהיגען מיט קיינע פראגען... נאָר צו דער אַלטער מאַדאם זיך ווענדען! (מיט אַ שמייכלע). מיר, אַלטע, דאַרפֿען זאָרגען פאַר יעדע זאַך. די יונגע דאַרף מען ניט דולען דעם קאַפּ מיט קלייניגקייטען. ניט וואַהר, מוסיו זרחי? אַלזאָ, מאַדאם, איהר וועט זיין אזוי גוט און איהר וועט אייך בעמיהען צו טהאָן, וואָס איך האָב אייך געזאָגט. (אב, צוריק).

פאָניע: קומט, פומפּיאַן. (וויל געהן).

פיוועל: זיצט, איך וועל אַליין אַליז געפינען. איך בין דאָ ניט קיין פרעמדער. (אב אין קיך אַרײַן).

זרחי: וועה איז מיר, עס האַלט הפנים זעהר שלעכט... דער דאָקטאָר איז זעהר צוטראַגען...

פיוועל: איך האָב היינט כאור בוקר ביי דער מוהמע גענעסען א קניש מיט קארטאפליע און האָב נאָך טאקע אין מיין מויל ניט געהאט. (ביידע געהען).

חיוטין (ביי דער טהיר): קנישום קארטאפעניום? (אב). דאָקטאָר: מאמעניו, דו זאָלסט מיך וועלען פאָלגען, וואָלסטו זיך געגאנגען א ביסעל צולעגען. איין גאָט ווייסט, וויפיעל דיר שטעהט נאָך פאָר היינט איבערצוטראָגען.

מאדאם: ניין, יעווגעני, שלאָפען וויל איך ניט און קען ניט. איך מוין, אויב דו וועסט זיצען דאָ א ביסעל, וועל איך אויך געהן טרינקען א גלאָז טהעע. (קוקט אויפ'ן קינד) איך דארף זיין געזונד, און א קינד, וואָס פאָנגט ערשט אָן לעבען אויף דער וועלט... אָי, געה פרעג קשיות. (געהט אָב אין דערזעלבער טהיר ווי אלע).

דאָקטאָר: ליאָליעטשקע, איצט, ווען איך פערליער דיר, בעגרייף איך ערשט, ווי אונדאנקבאר, ווי לייכטזיניג איך בין געווען, ווען איך האָב אויסער דיר געזוכט נאָך גליק. איך האָב געהאט דיר, געהאט נוצליכע ארבייט, געהאט א צוועק אין לעבען און בין ניט געווען צופריעדען... דו האָסט פראָטעסטירט, און איך האָב דיר ניט געפאָלגט... איך האָב טהייער דערפאר בעצאָהלט. אָה, ווען דו זאָלסט יעצט בלייבען מיט מיר! דו הערסט ניט און פערשטעהסט ניט, וואָס דיין פאפא זאָגט דיר... אָליע, מיט וועמען וועט דיין פאפאטשקע בלייבען? מיט וועמען לאָזטו מיך איבער דאָ אויף דער וועלט? (בויגט זיך צו צום בעטעל. פויזע). אָה, קינד, איך זאָל דיר קענען רעטען! איך קען אָבער ניט. דעם מענשענ'ס זשעני, די גרויסע וויסענשאפט, אלע מעכטע פונ'ם מענשענ'ס פערשטאנד און לאָגיק זיינען ניט אימשטאנד צו קעמפפן געגען דער בלינדער נאטור. פאר וואָס זאָל א בליהענדעס, יונגעס, אונשולדיגעס קינד שטארבען? פרעגט די מאמא. טויזענדער יאהרען פרעגען מענשען די פראגע און קיין ענטפער איז ניטאָ. וואו איז די גערעכטיגקייט? די ברוטאלע נאטור ווייסט ניט פון דעם בעגריף, וועלכען מיר רופען מיט דעם נאָמען. (שפארט אָן זיין קאפ צום בעטעל). איך זאָל זיין אן אונוויסענדרער מענש, וואָלט איך איצט געלאָפען צו דאָקטוירים, געקלאָפט אין זייערע טהירען, געזוכט א בעריהמטען פראָפעסאָר... איך וואָלט געגלויבט, אז זיי זאָלען זיך נור וועלען א כח אַנטהאַן, אז איך זאָל זיי נור קענען גוט בעצאָהלען, וואָלטען זיי מיר געוויס גערעטעט דאָס קינד. ליידער, איך ווייס, ווי בערגענצט איז די מאכט פון דער מעדיצין. מיר קענען נור מיטהעלפן דער נאטור, מיר קענען אין דעם כענשענ'ס אָרגאניזם פערשטארקען אָדער אַבשוואַכען אייניגע פון איהרע

זאגט די אנדערע: עט! וואָס פאַר אַן אַשט איש ביסטו? דיון מאַן איז דאָך אַ שניידער. כּי! כּי! אויך מיר אַן אַשט איש! (ווייל לאַכען, פער-שטיקט זיך און לויפט אַרויס אין קיך, הוסטענדיג).

שרה הינדע (קוקט זיך אום): פאַניע, דו ווייסט, איך האָב זיך איבער דיר היינטיגע וואָך שיער ניט צופאַטשט אין מאַרק מיט ביילע טשיזיק'ס. זי זאָגט מיר, אַז דעם דאָקטאָר'ס ברודער יאַקבי...

פאַניע: איך וויל ניט וויסען, וואָס ביילע טשיזיק'ס זאָגט. מיך אַרט זעהר וועניג, וואָס זיי זאָגען!

שרה הינדע: וואָס מיינסטו, עס איז אַ סוד? מען קען די קאַץ אין זאַק ניט בעהאַלטען. אַז דו האָסט מיר ניט דערצעהלט, מיינסטו, ווייס איך ניט יעדעס פּיצעלע?

פאַניע: מאַמע, מיך אַרט ניט, אַז דו ווייסט; מיך אַרט ניט, אַז אפילו די גאַנצע וועלט ווייסט. (פערברעכט די הענט און געהט אום איבער'ן צימער). מיר איז איצט אַלץ איינס! מיר איז איצט אַלץ איינס. (פומפיאן קומט).

פּיוועל: האָט קיין פאַראיבעל ניט, איהר וועט מוזען מוחל זיין פון דאַנען. מיר טראָגען אַהער אַריין דאָס קינד. מעהר לופט, אַ בעסערע טעמפּעראַטורע. אָהן פומפיאן ווייסט מען עפעס? (צורוקט דאָס מעבעל).

פאַניע: קום, מאַמע, אַהין צו מיר. וואו איז דער טאַטע? שרה הינדע: ער קען זיך ניט אויספערעכען. אַי, טאָכטער, מיר ביידע האָבען געהאַנדעלט שעהנע מציאות.

פאַניע: מאַמע, דו ווייסט ניט, וואָס דו רעדסט! ווייסט ניט, וואָס דו רעדסט. (דער דאָקטאָר מיט חיוטני'ען ברענגען אַליע'ן אויף אַ בעטעל, בעדעקט מיט ווייסען, נאָך זיי קומט די מאַדאַם. פאַניע קוקט זיך אום, זיפצט און אָב מיט דער מוטער).

דאָקטאָר: שש! אַט אַזוי. פומפיאן איז גערעכט. דאָ וועט זיין בעסער. אַי, איך האָב נאָר מורא, ער איז געקומען מיט זיין עצה צו שפעט. (זעצט זיך אויף אַ קרעסלע נעבען בעטעל. דאָס קינד וואַרפט זיך און קרעכצט שווער. דער דאָקטאָר דעקט זי צו). פומפיאן, ביסט געוויס הונגעריג. איך בעט דיך, געה עס עפעס. געהם חיוטני'ען מיט. קינדער, קרעפטיגט זיך אונטער אַ ביסעל, מיר וועלען היינט האָבען אַ שרעקליכע נאַכט. (אַליע קרעכצט).

חיוטין: קומט, פומפיאן, איך וועל טרינקען אַ גלאַז טהעע. איהר דאַרפט אייך איצט געגען מיר ניט גרויס האַלטען. איך בין שוין פון אייערע.. אַ גאַנצער מעדיקום.

זיך, עס האָט גענומען אַ גוטע ווענדונג. (אומאַרמט זי) האָפּנונג! גוטער חיוטין, פּריינר, מיר דאַכט, עס איז דאָ אַ האָפּנונג צו לעבען... מיר וועלען ניט פערליערען אונזער ליאַליען! מיר וועלען ניט פערליערען אונזער ליאַליען! (אומאַרעמט איהם, לויפט וויעדער צום קינד). האָ? קיין צווייפּעל מעהר. אַי, ר' זרחי, עס קען נאָך זיין, אז כאַטש איין מאָל אין מיין לעבען, וועל איך אויך זיין אַ גליקליכער.

זרחי: געלויבט איז גאָט... ברוך רופּא חולים... איהר ווייסט ניט מיט וואָס פאַר אַ שווער האַרץ איך בין געגאַנגען אַהער און מיט וואָס פאַר אַ שמחה איך געהאָבט. קום, שרה הינדע.

שרה הינדע: יא, קום. מיר האָבען געלאָזט ביי נאַכט די שטוב אויף הפּקר. איך האָב דען געקענט איינזיצען. איך ווייס ניט, ווי אזוי איך וואָלט דאָס אויסגעהאַלטען. נו, דאַנקען גאָט, קום.

פאַניע (אין טהיר): טאַטע, האַר אויס איין מינוט אויף מיר... איין מינוט. (מאַכט צו די טהיר. אב).

דאָקטאָר (נעבען אַליען): יא, דער פּולס האָט גאָר אַנאָדער ריטם. אַ טיעפּער, רוהיגער שלאָף. זי אטהעמט אַנדערש. האָ? יא, זי שוויצט... פּומפּיאַן, ווי מיינסטו מען דאַרף שיקען נאָך דאָקטאָר שעכטער, אָדער אַזעלכע צוויי גרויסע דאָקטוירים ווי דו און איך, איז גענוג? און חיוטין, מיינסטו, איז פון אַזעלכע, וואָס מען קויפט צוויי פאַר אַ גראַשען? מיר האָבען דאָך דאָ אַ גאַנצען אייגענעם קאַנסיליום. קאַלעגיום סאַניטאַטיס, בענע? עס איז גוט, האָ? מאַמטשיק, דו זאָלסט מיר וועלען פאַלגען, וואָלסטו איצט נעגאַנגען שלאָפען. צייט דיינע אַלטע ביינרלעך זאָלען זיך אויסרוהען.

מאָדאָם: יעווגעני, מיר וועלען זיך איצט שוין אַלע אויסשלאָפען. מיר וועלען אזוי בראָפּען, אז אַלע צרות וועלען זיך פון דאַנען צולויפּען פאַר שרעק. (גיט אַ קוק אויף שרה הינדע און זאָגט עפּעס שטיל דעם דאָקטאָר). שרה הינדע: זי זאָגט, אַלע צרות וועלען זיך פון דאַנען צולויפּען, און קוקט אויף מיר.

זרחי (שטיל): שרה הינדע, וואָס האָט עפּעס פאַניע געהייסען וואַרטען?

שרה הינדע: איך ווייס? זי האָט דאָ אַ פנים אין שטוב ווי אַ שוואַרץ יאָהר. מען ווייסט גאָר ניט, אז זי איז דאָ. אויך מיר אַ דאָקטאָרשע! האָט קיין שכל ניט געהאַט, פער'שרפּעט זאָל זי ווערען!

זרחי: שוטה, וועמען ליגעט איצט אין זין? עס וועט ווערען פרעהליך-כער אויפ'ן האַרצען, וועט דער דאָקטאָר זיך דערמאָהנען אויף דער דאָקטאָרשע. אָט איז זי! וואוהין איז דאָס? (פאַגיט קומט מיט אַ קליין

פראצעסען, — אַבשטעלען אָבער דעם טויט קענען מיר ניט, מיר קענען ניט, מיר קענען ניט! אַי! (ער זיפצט שווער. פּוּזע. דער דאָקטאָר שלאָפט איין, אָנגעשפּאַרט אויפ'ן בעטעל. פּאַניע עפענט שטיל די טהיר און שטעהט עטליכע מינוט אונבעשלאָסען. נאָכדעם מאַכט זי צו די טהיר און געהט לאַנגזאַם און גאנץ שטיל צום בעטעל, קוקט אויף אַליען, פערברעכענדיג די הענד, און בלייבט שטעהן. נאָכדעם הויבט זי אויף איהרע אויגען אויפ'ן דאָקטאָר. אין דעם אויגענבליק קומט אַרײַן שטיל די מאַדאַם, זי בלייבט שטעהן, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ. פּאַניע קוקט לאַנג אויפ'ן דאָקטאָר מיט ליכע און בערויערען, דאן בויגט זי זיך צו און קוישט לאַנג דאָס האַלץ פונ'ם בענקעל, אויף וועלכען ער זיצט. זי קעהרט זיך אָב און וויינט שטיל. ווען זי ווישט אויס איהרע טרערען און געהט צו דער טהיר, בעמערקט זי די מאַדאַם און בלייבט איבערראַשט. אונטערוואַרטעט גיט זי די אַלטע אַציה צו זיך, מאַכט אַ צייכען זי זאָל שווייגען, אומאַרעמט זי, און ביידע פרויען וויינען גאנץ שטיל איינע ביי דער אַנדערער אין די אַרעמס. פּאַניע בעפרייט זיך ענדליך און געהט ראַש אַב. די מאַדאַם בלייבט שטעהן און ווישט איהרע טרערען).

אַליע (שרייט פלוצים אויס): פאַפּאַ! אָה, פאַפּאַ! (ווערט ענט-שוויגען. מען הערט ניט מעהר קיינע קרעכצען פון איהר).

דאָקטאָר (ערוואַכט): האָ? מיר דאַכט זיך, זי האָט מיך גערופען, דו האָסט געהערט מאַמאַ? ליאַליעטשקע! שש! זי שלאָפט... דער פּוּלם רוהיגער... האָ? מאַמעניו מיר ווייזט זיך אויס, זי שוויצט. איך גלויב זיך אַליין ניט. מען דאַרף שיקען נאָך דאָקטאָר שעכטער. (אין טהיר). טס! פּומפּיאַן. אַהער, גיכער! (פּומפּיאַן לויפט אַרײַן, נאָך איהם חיוטין. שפּעטער זרחי, שרה הינדע. פּאַניע בלייבט שטעהן אויפ'ן שוועל).

פּיוועל (דערשראָקען): וואָס איז? שוין, מאָרטאַ?

דאָקטאָר: דער קריזיס! גיב אַ קוק, איך בעט דיך. אפשר נאָר איך זיך אָב... מיר דאַכט זיך, זי איז רוהיגער, זי אטעהמט רוהיגער... פּומפּיאַן, מיר ווייזט זיך אויס, זי שוויצט...

פּיוועל: יא, זאָל איך אַזוי אויסהאַלטען מיין פּעלדשערסקי עקזאַמען. וואָס? איהר צווייפעלט? אפילו אַזאַ פּראָסטער מענש, ווי מוסיו חיוטין, וועט אויך זאָגען... זאָל איך אַזוי לעבען. (רופט מיט'ן האַנד חיוטין).

חיוטין: קאַלעגאַ פּומפּיאַן, איך פיהל עס... טהייערע אַליעטשקע, זי שלאָפט... אַזוי לאַנג ניט געשלאָפען...

דאָקטאָר (אונטערוואַכט דאָס קינד נאָך אַ מאָל): פּומפּיאַן, אַי! מיר דאַכט זיך, איך האָב ניט קיין טעות. (דריקט זיין האַנד). מאַמאַ, מיר דאַכט

דאָקטאָר: מאַדאַם, וועגען אַלטע חובות דאַרפט איהר אייך וועניג קימערען. זאָרגט פאַר דער צוקונפֿט...

פאַניע: איך זאָרג מיך זעהר וועניג וועגען מיין צוקונפֿט. וואָס עס וועט זיין — וועט זיין. איך ווייס ניט, אויב דאָס אינטערעסירט אייך, נאָר איך פערזיכער אייך, איך וועל געהן אויף אַ שטעלע אין האָספּיטאַל. איך האָב מיך די לעצטע צייט צוגעקוקט צו אַזאַ אַרבייט, און עס געפּעהלט מיר. אויב ניט, וועל איך דיענען... אָדער...

שרה הינדע: קוק זי נאָר אָן! אָדער זי איז געקראָכען ביז די וואַלקענס, אָדער זי קריכט אין דר'ערד. וואָס הייסט דיענען? וואָס מיינסטו, מיר וועלען שווייגען? וואו בין איך עפעס, הא?

פאַניע: מאַמע, וועסט טענה'ן מיט מיר אין דערהיים, וויפּיעל דו וועסט וועלען. איך בין שולדיג אליין און צו מיר אליין דאַרפסטו טענה'ן, נור צו מיר!

דאָקטאָר: ר' זרחי, אויב איהר וועט האָבען אירגענדר וועלכע פּרעטענז זיעס צו מיר, קומט צוגעהן און מיר וועלען אַלץ בעשפּרעכען. איך האָף, מיר וועלען זיך צושיידען, ווי אַנשטענדיגע מענשען. מאַדאַם, אַלע אייערע קליידער, אייערע זאַכען, ציערונג געהערט אייך און איהר קענט עס נעהמען מיט זיך.

פאַניע: ניין, איך וויל עס ניט און דאַרף עס ניט.

שרה הינדע: וואָס הייסט, דו דאַרפסט ניט? אַי, אַ בראַנד זאָל איהר אין די ביינער אַרײַן!...

זרחי: ווי באַלד מיינע זעהט, אַז אויס מחותנים, וועט זי שוין עפּענען איהר מויל כּרת משה וישׂראל...

פאַניע: איך האָב עס ניט פּערדיענט צו האָבען, און אויסער דעם, איך ווייס ניט פאַר וואָס, מיר איז דאָס אַלץ נמאס געוואָרען... מאַמע, אין דערהיים וועסטו מיט מיר לערנען בלז. (שטיל) אויב דו וועסט וועלען, וועסטו מיך מעגען אפּילו שלאָגען, וויפּיעל דיין האַרץ וועט געלוסטען, מיך האַרט ניט. מיך האַרט קיין זאך ניט... קומט, לאָמיר געהן, האָט אַ גוטע נאַכט אַלע... גוטע מאַדאַם, האָט אַ גוטע נאַכט, איך בין ניט ווערטא געווען צו האָבען אַזאַ מאַמא.

זרחי: רבּונו מרא דעלמא כּולאַ, וואָס טהוט זיך דאָ? זאָל איך שטאַרבען, אויב איך פּערשטעה אַ וואָרט עברי... דאַכט זיך, מען רעדט ניט טערקיש, און איך פּערשטעה ניט.

פאַניע: מאַמע, דיר וועל איך אַלץ דערצעהלען, דעם גאַנצען אמת... דאָקטאָר, אויב איהר וועט ערלויבען וועל איך נאָך איין מאָל אַ קוק טהאָן אויף אַליען און אָבעזעגענען זיך מיט איהר. עס איז וואַהר, איך בין איהר

פּעקעלע זאכען. א טיכעל אויפ'ן קאפ, א מענטעלע אויף די שולטערען).
שרה הינדע: וואוהין קלייבסטו זיך אזוי שפעט, פער'חשכ'טע
דאָקטאָרשע מיינע ?

פאַניע: טאטע, איך וויל געהן מיט דיר אהיים. איך געה אוועק פון
דאנען.

שרה הינדע: וואס ? וואוהין אהיים ? ! (אלע ערשטוינט, נור דער
דאָקטאָר בלייבט רוהיג).

פאַניע: מאמע, וועסט טענה'ן מיט מיר אין דער היים. וועסט האָבען
לענוג צייט. (מיט א ביטערען שמייכל). דו דארפסט וויסען, טאטע, איך
בין שוין לאנג ניט קיין היגע. איך... איך בין שוין לאנג ניט דעם דאָקטאָר'ס
פרוי מעהר. מיר זיינען פרעמדע, און איך וויל דאָס מעהר ניט פערלויקענען.
זרחי: וואָס איז דאָס ? מיין מח קען דאָס ניט בעגרייפן. דאָקטאָר,
וואָס רעדט זי דאָס ?

דאָקטאָר: מיין פריינד, זי דערצעהלט אייך די ריכטיגע ווארהייט,
אזוי איז דאָס. (צו פאַניע). ווי איך געדענק, מאדאם, האָט אייך זעהר
געשראָקען דאָס אוועקגעהן פון דאנען. איהר האָט מורא געהאט, דאָס וועט
אייך שטויסען אויפ'ן וועג פון אונגליק. איך האָב קיין רעכט און האָב קיין
פערלאנגט ניט אייך דאָ צו פערהאלטען. איהר זייט פריי און קענט געהן, ווען
איהר ווילט און וואוהין איהר ווילט. אָבער צווינגט איהר געהן פון
דאנען דארף קיינער ניט. די קאנדיציאָנען האָבען זיך ניט געביטען. קיין
מענש, ווער עס זאָל ניט זיין, וועט פון מיין הויז ניט אַרויסגעשטויסען ווערען
אויף דער גאָס.

פאַניע: דאָקטאָר, קיינער צווינגט מיך ניט און קיינער טרייבט
מיך ניט, חלילה. איך געה אלליין.

שרה הינדע: הערסט א חכמה ! אז מען טרייבט דיר ניט, נאָך וואָס
זאָלסטו געהן ?

פאַניע: יא, דאמאלס האָט עס מיך געשראָקען, איך האָב אום יעדען
פרייז געוואָלט בלייבען א מאדאם, עסען זיס און שלאָפן ווייך. איך האָב
געמיינט, דאָס גאנצע גליק איז נאָר אויסצואווייזען, ווי א מאדאם. איצט
פערשטעה איך א ביסעל אנדערס. איך וואָלט נאָך מיט צוויי וואָכען צוריק
פערלאָזען דאָס הויז, נור ליאָליע'ס צושטאנד האָט מיר ניט ערלויבט. איצט,
ווען זי איז, גאָט צו דאנקען, בעסער, מעג איך געהן. מיך שרעקט מעהר ניט,
וואָס דער טאטע, די גאנצע וועלט וועט וויסען. פערקעהרט, איך מיין, וואָס
מעהר איך וועל ליידען, וועל איך אלץ בעסער פיהלען. וועניגסטענס וועל
איך וויסען, אז מיט מיינע צרות צאָהל איך אויס מיין שווערען חוב...

דיך צו דער ערר, און שטעה אויף א פרייע און אויסערלייזטע פרוי. (פאניע און אלע פרויען וויינען).

פאניע (שטעהט אויף): דאנקע, איהר האָט רעכט... מיר איז א ביסעל געוואָרען גרינגער אויפ'ן האַרצען. איצט האָט א גוטע נאכט. **דאָקטאָר**: האָט א גוטע נאכט. איך ווינט אייך ניט קיין שלעכטס. **זרחי**: האָט א גוטע נאכט... איך פערשטעה כלל וכלל גאָרנישט. אבער איך בין זיכער, אז אזא איידעלער מענטש, ווי איהר... האָט א גוטע נאכט. **שרה הינדע**: נו, האָסט זיך שוין דאָ געקניעט און געבוקט צו אלע אַריסטאָקראַטען? וועסט זיך שוין ביי מיר קניען און בוקען אין דער היים, האר אויס! (זיי געהען אלע).

פאניע: יא, מאמע, וועסט טהאָן מיט מיר אין דערהיים, וואָס דו ווילסט. מיר איז אלץ איינס. א גוטע נאכט. (עפענט די טהיר). **דאָקטאָר**: נאָך איין וואָרט... מאדאם, איהר זאָגט, איהר ווילט איצט געהן פיהרען אן עהרליך לעבען? אהער געהט געהענטער! וואָס שטעהט איהר ביי דער טהיר? איך מוז אייך זאָגען די וואַרהייט, איך האָב די גאנצע צייט אן אויג פון אייך ניט אַראָבעגלאָזט. איך ווייס, אלץ וואָס איהר זאָגט איצט, זיינען ניט קיין כלויזע פראָזען. איהר האָט דאָס דורכ געפיהלט און דורכגעליטען. יא, איך גלויב, איהר ווילט איצט פיהרען אן עהרליך לעבען, און אויב אזוי, פאניע, פאר וואָס זאָלט איהר ניט בלייבען דאָ ביי אונז, מיט אונז? (פאניע וויינט). פאניע, וויינט ניט... איך ווייס, איהר האָט די לעצטע צייט אין דער שטיל ענוג געוויינט. מיינט ניט, איך האָב ניט געזעהן אייערע פערבאָרגענע טרערען און האָב ניט געהערט אייערע פערשטיקטע זיפצען. (נעהמט איהר האַנד). פאניע, איך ווייס, דו האָסט די לעצטע צייט מיך א ביסעלע לייעב געקריגען און איך, נאָך וואָס זאָל איך לייקענען? איך האָב דיך קיינמאָל ניט פיינט געהאט... קום אהער צו מיר, אומגליקליכעם קינד. און זאָל אלץ פערגעסען ווערען. (דריקט איהר האַנד). **פאניע**: דאָקטאָר, די גאנצע וועלט ווייסט, איך בין אייך געווען אונז טריי. ווי וועט איהר עס קענען פערגעסען?

דאָקטאָר: פערגעסען? איך וויל ניט זאָגען קיין ליגען. עס קען זיין, איך וועל ניט קענען. עס קען זיין, עס איז אונמעגליך דאָס צו פערגעסען. אָבער איך בין זיכער, איך וועל שטענדיג זיין מענטש ענוג צו געדענקען, דאָס עס איז ניטאָ קיין שטערבליכער אויף דער וועלט, וועלכער האָט ניט געזינדיגט. איך וועל שטענדיג זיין מענטש גענוג, איך זאָל מיט קיין וואָרט, מיט קיין וואונק, מיט קיין מינע ניט דערמאָהנען דאָס פערגאנגענע און אויפֿ־דעקען די אלטע וואונדערן. פאניע, וואָס די גאנצע וועלט ווייסט, הארט מיך

קיין מוטער ניט געווען — ווי קום איך מיט מיין שכל זיין א מוטער צו אזא
קינד ? — אָבער קיין שטיעפּמוטער בין איך איהר אויך ניט געווען. (טרערען)
ציטערען אין איהר שטימע.

דאָקטאָר: מאַדאַם, דאָס קינד איז שוואַך, דאָס קינד שלאָפּט... דאָך
אויב איהר ווילט זי זעהן, האָב איך געוויס ניט דאָגעגען... אייערע ביידענס
וועגען צוגעהען זיך יעצט און עס קאן זיין, איהר וועט זי ניט גיך נאָך אַמאָל
בענגענען.

פאַניע (געהט צום בעטעל): זיי געזונד, אָליעטשקע. אז דו וועסט,
אם ירצה השם, אין גיכען אויפשטעהן, וועסטו שוין ניט הערען קיין מיאוס'ע
רייד און ניט זעהן קיין שלעכטע מענשען — איך געה אוועק. (בייגט זיך
צו, קוסט זי פאָרזיכטיג און ווישט אָב א טרער). נו, טאַטע, קום. האָט א גוטע
נאַכט. איך ווייס, וויפיעל צרות איך האָב אייך געבראַכט אין שטוב אַרײַן.
הלאזי וואָלט איך אלץ געקענט נעהמען מיט זיך צוריק. עס איז אָבער
פערפאַלען. האָט א גוטע נאַכט. זי, זרחי און שרה הינדע געהען).

דאָקטאָר: גוטע נאַכט. ווינש אייך אין דער צוקונפּט מעהר ערפאַנג.
מיך פרעהט זעהר, וואָס מיר שיידען זיך שטיל, אָהן סקאַנדאַלען און קריעג;
מעהר אָדער וועניגער ווי אַנשטענדיגע מענשען. איך גיב אייך מיין האַנד,
מאַדאַם, אלס א בעווייז, דאָס אויב מיר קענען זיך ניט שיידען ווי גוטע
פריינד, שיידען מיר זיך דאָך ניט ווי פיינד. (שטרעקט אויס זיין האַנד).

פאַניע: אייער האַנד ? (טראַכט) ניין! ניין! איך האָב נאָר א
טראַכט געהאַן, אז איך וועל זיך צוריהרען צו אייער האַנד, האָט מיר
אָנגעהויבען וואַרפען הענד און פיס. ניין! אייער האַנד ניט. נאָר אויב
איהר וועט מיר ערלויבען... (וויינט שטאַרק) אויב איהר וועט מיר ערלויבען,
וועל איך פאַלען צו אייערע פיס... (פאַלט צו דער ערד). וועל קוסען די ערד
נעבען אייערע טריט. וועל אָבּוואַשען מיט מיינע טרערען... מיט מיינע
טרערען... (קען ניט רעדען פון געווייז).

מאַדאַם: יעוועגעני, ווי ערלויבסטו אזא ערניעדערונג פון א מענשען ?
(וויינט).

דאָקטאָר (רוהיג): מאַמא, איך זאָל זיין א ליבעראַל אָדער א פילאַנ-
טראַפּ, וואָלט איך זיך געמאַכט, אז איך בין אויסער זיך, וואָס א פרוי ליגעט
אויף דר'ערד און וויינט... איך רעכען פערקעהרט, איך האָב קיין רעכט די
ערניעדערונג ניט צו ערלויבען, וואָרום די ערניעדערונג ערהויבט, און די
ביטערע טרערען מאַכען גרינגער די לאַסט, וואָס דריקט דאָס האַרץ... אַט
דעם טרויסט און די ערליכטערונג וויל איך ביי איהר ניט רויבען... יא,
אונגליקליכעס וועזען, וויין אויס מיט דייע טרערען אלץ, וואָס עס דריקט

פאָרריאָד. איהר האָט שוין געמיינט, איהר וועט האָבען וועמען צו שעלטען און פֿלובען יאָהרען לאַנג, צום סוף — בלא ! פאָניע איז יעצט אונזערע אויף צו אמת.

זרחי : דאָס דערמאָהנט מיר אַ וואוילע זאָך. איהר האָט דאָך מסתמא געהערט די געשיכטע פון צוויי ווייבער, וואָס האָבען זיך געקריענט אום פעלד־מעסטען, איהר ווייסט, וואָס פעלד איז אין אידיש? ... אַ אידיש פעלד איז דער בית עולם.... הערט־זשע... (זיי זעצען זיך אַלע דריי, זרחי דערזעהלט שטיל).

פאָניע : איך גלויב זיך אַליין ניט. איז דאָס מעגליך ? מיר זיינען קיין פרעמדע ניט מעהר ? פֿערגעבען ? אַלץ פֿערגעבען ? גאָטעניו פאָטער, איך פֿערדיען דאָס ניט....

דאָקטאָר : קינד, ווען מיר זיינען געווען אייגענע, זיינען מיר געווען פרעמד, און ווען מיר זיינען געווען פרעמדע, זיינען מיר געוואָרען אייגענע... יא, פאָניע, פֿערגעבען אויף אימער און אייביג. וואָרום פֿערשטעהן, הייסט : פֿערגעבען... (ער לעגט זיין האַנד אויף איהר קאָפּ. ביידע גרופען רעדען גאנץ שטיל און רוחיג).

פיינוועל (בלויבט אייניגע אויגענבליקען ווי פֿערשטיינערט, גאנץ שטיל) : די לעבעדיגע דענקען פון לעבען... אַי, עס איז גוט, וואָס ער איז איצט ניט אַליין... דאָך זיין גרינגער אַריבערצוטראָגען. און דאָס... קינד... איז טויט... אַרימע ליאַליע ! (פאלט צו צום בעמעל און וויינט שטיל. אַלע רוחיג און גליקליך, ווי פֿריהער).

(פאָר אַ נג).

וועניג. אויב זיי וועלען דיר ניט פערנעבען, פערגיב איך דיר. דאָס שרעקליכסטע איז ניט דאָס, וואָס דו האָסט געלעבט מיט אַן אַנדערען. דאָס שרעקליכסטע איז דאָס, וואָס דו האָסט געלעבט מיט מיר, ווען דו האָסט מיך ניט געליעבט.

פאַניע: ווי אזוי האָב איך דיר געקענט לייעבען, אַז איך האָב דיר ניט געקענט פערשטעהן? אַז איך האָב ניט בעגריפען, ווי שטאַרק, ווי גרויס, ווי מעכטיג דו ביסט? מיר, פראָסטע מענשען, מיינען, אַז שטאַרק איז דאָס, וואָס שרייט, דונערט, ברעכט, רייסט... און די אמת'ע קראַפט, די וואַהרע, די גרויסע מאַכט איז אזוי שטיל, פערבאַרגען...

זרחי: ווען גאָט איז ערשינען צו אליהו הנביא, איז ניט אינ'ם ווינר, וואָס ברעכט שטיינער, איז ער געווען, ניט אין שטורם, ניט אין פייער, נאָר אין דער צאָרטער שטילקייט — קול דממה דקה, דאָס איז די אמת'ע קראַפט. **פאַניע:** צו שעצען די אמת'ע, די וואַהרע מאַכט, דאָס קומט אונז אָן מיט צרות. אבער ווען מיר הויבען שוין יא אָן צו פערשטעהן... אָה, ווען מיר הויבען שוין אָן צו פערשטעהן!...

חיוטין: אַט דאָס איז דאָך דאָס אונגליק מיט דעם מענשען פון פאָלק. ווי ער הויבט אָן אַ ביסעל פערשטעהן — הויבט ער אָן פערגעטערען. פער-געטערען דאָרף מען קיינעם ניט! קיינעם ניט!

דאָקטאָר: ער וויל זיך מיט מיר קריעגען, ווייל ער פערגינט מיר ניט רי פערגעטערונג.

חיוטין: מיט איהם קריעגען! אויף מיין וואָרט, ער ווייסט אַליין, ניט, ווי גרויס ער איז... דאָס איז די אמת'ע גרויסקייט: זי ווייסט ניט, אַז זי איז גרויס... זי בעזיעגט אָבער אַלץ און בעהערשט יעדען. (אומאַרעמט איהם). מאַדאם גאָלדענווייזער, איך האָף, איך וועל יעצט פערדיענען אייער פריינד צו זיין. (קוסט פאַניע'ס האַנד מיט גרויסער אַכטונג).

מאָדאָם: קום אַהער צו מיר, פאַניע, קום צו מיר, אַרימער קינד, האָסט זיך, נעבעך, גענוג אָנגעליטען. (פאַניע זעצט זיך נעבען איהר). טאָכטער מיינע, די וואַהרע פרייד קומט נאָר דורך גרויסע שמערצען... (אומאַרמט זי). קום אַהער, יעווגעני. איך ווייס, איהר האָט פיעל פון וואָס צו רעדן. (ווען דער דאָקטאָר געהט צו, שטעהט פאַניע אויף. ווען ער זעצט זיך, זעצט זי זיך נעבען זיינע פיס אויף דר'ער. זיי רעדען שטיל און רוהיג. אַלע מיט'ן רוקען צום קראַנקען קינד'ס בעטעל. פומפּיאָן געהט צו צום בעטעל, אונטערזוכט די קראַנקע. קיינער בעמערקט איהם ניט).

חיוטין (צו זרחי'ן און שרה הינדע'ן): נו, איצט קענט איהר זיצען אַביסעל. מאַדאָם שרה הינדע, איהר האָט ערשטע פערלוינדען אַ גוטען

דער אונבעקאנטער
א דראמא אין פיער אקטען
מיט א פראָלאָג

פערזאנען

(און די ארטיסטען, וועלכע האָבען אַנטויל גענומען ביי דער ערסטער אויפפיהרונג).

שמואל אשכנזי, א רייכער סוחר, אלט א יאָהר 60..... לעאָן בלאַק
בערטא, זיין עלטערע טאָכטער, א שעהנער בלאַסער אינטעליגענטער
פנים, האָט א קליינעם הויקער, שטענדיג געקליידט איינפאַך און
מיט גוסט, 25 יאָהר אלט..... מאַד. ק. ליפצין
טאָליע, זיין זוהן, א גימנאזיסט, 18—19 יאָהר..... דזשיקאָב קאָהן
אידא, זיין צווייטע טאָכטער, א גימנאזיסטין, 16—17 יאָהר. מאַד. ווילענסקי
מיליע, זיין אינגסטעם קינד, 9—10 יאָהר..... דזשעני גאָלדשטיין
סאַפיע גרינשטיין, אן אלמנה, אשכנז'ס צווייטע פרוי, 35 יאָהר
מאַד. עפשטיין
גינא, איהר טאָכטער, 17 יאָהר..... מיס צייטלין
בערנאַרד זילבערמאַן, אשכנז'ס געשעפטספיהרער, 35 יאָהר
מ. מאַשקאָוויטש
לואיס קאַרשונסקי, אן אינזשעניער טעכנאָלאָג, 27—28 יאָהר.... טאָביאָס
שליאַמע הויז (שלמה זילבערמאַן), בערנאַרד'ס פאָטער, 60 יאָהר
ז. מאָגולעסקאָ
שרה הינדע, זיין פרוי, דיזעלבע יאָהרען (זעהר א העסליכע און זעהר
א גוטע פרוי)..... מאַד. נאַדאַלסקי
א דיענער, א דיענסט.

פערזאָניפֿיצירונגען:

דער אונבעקאַנטער מ. מאַשקאָוויטש
די פרוי מאַד. עפשטיין
האַפנונגען, טרוימערייען, אונזעהבאַרע גייסטער.

עס קומט פאַר אין א קליינער שטאָרט אין זיידרוסלאַנד. די צייט — די 90ער
יאָהרען פון פאַריגען יאָהרהונדערט.

DER UNBEKANNTER:

Copyright, 1907, by Jacob Gordin.

Copyright, 1911, by the Estate of Jacob M. Gordin.

The right to produce in Yiddish belongs to Kenie Lipzin Mintz.

All other rights or any part thereof reserved by the Estate of
Jacob M. Gordin.

פ ר א ל א ג

(אן אָפּענער פּלאַץ לעבען אַ וועלדעל, אַלץ איז פּערגאָסען מיט רויטע שטראַהלען פון דער זון, וועלכע האַלט ביים אונטערנעהן, לאַנגזאַם ווערט גרויער און גרויער, ביז עס ווערט דונקעל. פון אָנפאַנג לעבשאַפטע און פאַרביגע מוזיק, נאָכדעם טרויעריג און פּיאַנאָ. דאָן, ווען עס ווערט דונקעל, הערט מען דאָס לאַנגזאַמע און טרויעריגע קלינגען פון אַ קירכען-גלאָק, אונזערהאַרע גייסטער זינגען אין דעם כאַראַקטער פון אַ רעקוויום.)

(דער אונבעקאַנטער ערשיינט פון צווישען די בוימער, פּערוויקעלט אין אַ שוואַרצען מאַנטעל. אויף זיינע הענד זעהט מען ווייסע האַנדשוה. ער געהט לאַנגזאַם. דאָס געזאַנג הערט אויף, דאָס קירכען-גלאָק הערט נישט אויף צו שאַלען, טרויעריג און לאַנגזאַם.)

דער אונבעקאַנטער : די נאכט איז געקומען און אַלץ איז פּערוויקעלט אין דונקעלהייט. שוואַרצע געדאַנקען און טרויעריגע געפיהלען קומען צוזאַמען מיט דער פינסטערניס. די נאכט איז אַ פאַרבערייטונג צום שטאַרבען, דער שלאָף איז אַ פאַרבילד פונ'ם טויט. אינ'ם מענשענ'ס געזעלשאַפט, אין דער וועלט פון חיות און פלאַנצונגען, אומערדום פראַגראַעסירט דער טויט און פּערשאַפט אַלץ מעהר און מעהר פלאַץ. דאָס לעבען ווערט בעזיגעט, אונטערדריקט, פּערקירצט און געיאָגט. מיר געהען מיט יעדען אויגענבליק זיכערער און נעהענטער צו אונזער ענדליכען ציעל — צו פּער-ניכטונג און טויט. די צייט וועט קומען, ווען אַלץ דאָ אויף דער ערד וועט פּערוונקען ווערען אין אַן אייביגע שטילקייט, אין אַן אייביגע קעלט, אין אַן אייביגע פינסטערניס. מיט'ן לעצטער שטראַהל פון דער זון וועט אויס-געלאָשען ווערען דער לעצטער פונק פונ'ם לעבען און דאָן וועט קומען דער אייביגער טויט... די בלומען פון גאַרטען, די בוימער פונ'ם וואַלד, די חיות פונ'ם פעלד, די אלע פישען פון די וואַסערען צוזאַמען מיט'ן מאַרד פונ'ם דענקער, מיט'ן האַרץ פונ'ם דיכטער און מיט דער בויענדער האַנד פונ'ם אַרכיטעקט — אַלץ צוזאַמען וועט ווערען איין קאַלטע, דונקעלע, שטילע, לעבענסלאָזע מאַסע. (ער בלייבט שטעהן שטיל, פּערוונקען אין זיינע געדאַנקען. פּלוצלינג ווערט ער אונרוהיג און קוקט אויפ'ן הימעל. עס הויבט אָן ווערען ליכטיגער. דאָס קירכען-גלאָק הערט אויף קלינגען. מען הערט פון

בלאָנדע). איך וואַנדער אַרום אַליין. (ער עפענט זיין מאַנטעל. מען זעהט, ער איז געקליידעט אין אַ פראַק). פערצווייפלונג און מעלאַנכאָליע, ענטריסטונג און וואַהניזן זיינען אין מיר און מיט מיר!...

די פרוי (בעטראכט איהם): ווי געענדערט דיין ערשיינונג איז! אַ מאָל פלעגסטו זיך ווייזען, אַלס אַן אבשייליכער סקעלעט מיט אַ גרויסען מעסער, אָדער דו פלעגט קומען אַלס אַן עקעלאַפּטע בעשעפעניס, פול מיט אויגען, און איצט שפאַצירסטו אום, ווי אַ גאַלאַנטער הערר.

אונבעקאַנטער: יא, פראַנט און דזשענטעלמאַן בין איך איצט. איך פאַטראָניזיר די מאָדע, ווייל די מאָדע איז איינע פון אונזערע טהעטיגסטע אַגענטען. די מאָדע פיהרט מענטשען צו אייפערזוכט און קנאה, צו געלרגייז און פאַלשקייט — דאָס פערקירצט זייערע יאָהרען. דורך דער מאָדע ווערען פיעלע פערקריפעלט און ערקעלטערט — דאָס ברענגט מיר אַ שעהנעם פראָפּיט. און אויסער דעם, די מאָדע פאָדערט, מען זאָל טויטען פער-שיעדענע חיות און אונשולדיגע פויגלען, מען זאָל רייסען לעבעדיגע בלומען און פערניכטען שעהנע פלאַנצונגען. מיט איין וואָרט, מיר מאַכען מיט דער מאָדע די גלענצענדיקסטע געשעפטען. בענוצסטו זיך מיט דער מאָדע פיר דייןע ליבעס-צויבערייען?

די פרוי: ניין! די אמת'ע ליבע קוקט ניט אויף דער מאָדע. ווי איך זעה, אונזער פראַקטישע צייט האָט דיך אויך געמאַכט פאַר אַ פראַקטי-שען געשעפטס-פיהרער.

אונבעקאַנטער: יא, מאַדאַם, זיין פראַקטיש הייסט: ניט זיין סענטי-מענטאַל. מיט אנדערע ווערטער, דאָס הייסט זיין געפיהללאָז; וואָס פראַק-טישער זיי ווערען דאָרט, בלייבט וועניגער פלאַץ פאַר אייך, זיסע האָפנונגען (צו די בלאָנדע); און פאַר אייך, שעהנע טרוימערייען (צו די ברונטע); און מען פערגעסט אויך אָן דיר, די געטליכע ליבע, און דאָס פערגרעסערט אונזערע בילאַנצען. כע! כע! אַ מאָל, ווען זיי האָבען טהייער געשעצט און זיך שטאַרק געהאַלטען אָן דעם לעבען, האָב איך זיי געדאַרפט שרעקען מיט אַ שניידמעסער און מיט אויגען... איצט פיהר איך מיין טהעטיגקייט געשעפטסמעסיג. מען שרעקט זיך פאַר מיר אַלץ וועניגער און וועניגער. די פילאָזאָפּען שרייבען גאַנצע פעסימיסטישע ביכער פאַר'ן טויט און געגען לעבען; די דיכטער זינגען הימנען דעם טויט און פערמיאוס'ען דאָס לעבען; די וויסענשאַפטליכע מענשען לערנען, אז דער טויט איז ניט מעהר, ווי אַ געוואוינליכע נאַטירליכע רעאַקציע; די קויפלייטע און פערזיכערונגס-געזעלשאַפטען בעטראַכטען דעם טויט, אַלס אַ וויכטיגע אינדוסטריע און פראָפּיטאַבלעס געשעפט. אַ מאָל, ווען אַ מענש פלעגט בעגעהן זעלבסטמאָרד,

צווישען די בוימער דאָס פרעהליכע געזאָנג פון אַ נאַכטיגאַל. די לבנה שווימט אַרויס און בעגיסט אַלץ מיט זיכערנע שטראַהלען. די האָפּנונגען און טרוימערײען זינגען לוסטיג :

כ אָ ר :

ווי שעהן און ווי פרעכטיג איז די רוהיגע נאַכט! ...
דער מענש רוהט פון זיין אַרבייט. די בוימער שטעהען פערטראַכט.
דער ליכטיגער מאָנד בלייבט דאָ ביז'ן מאָרגען,
פערשוויגען איז דער טומעל, פערגעסען אַלע זאָרגען.
די נאַכט איז געשאַפען ניט פיר מערדער און דיעבע,
זי ברענגט זיסע טרוימען פון רוהע און לייעבע.
זי איז אונזער אבבילד פון רוהע און פריעדען
פיר אַלעס, וואָס לעבט דאָ, גאַנץ אונפערשיעדען.
פערטיעפט זיצט דער דענקער אין געדאַנקען און ביכער,
און זוכט ווי צו ברענגען דאָס גליק נור ווי גיכער.
דער דיכטער איז פערליעבט אין דעם מאָנד און די שטערען,
און זינגט פון אַ צוקונפט אָהן ליידען, אָהן טרערען.
די נאַכטיגאַל זינגט זיס פון פרייד און פון לעבען.
אַלעס פיהרט דאָ דעם מענשען צום פיהלען און שטרעבען...

(די פרוי ערשוינט אין וויסע קליידער. זי האַלט אין האַנד אַ „האַרן פון איבער-פלוס“, געמאַכט פון בלומען. אין איהרע בלאַנדע האָר און אויף איהרע קליידער פיעלע בלומען. זי קומט בעגלייט מיט פיעלע בלאַנדע און שוואַרצע יונגע מוידלעך, אַלע אין וויסען.)

די פרוי : די נאַכט איז געקומען און האָט אַלץ פערוויקעלט אין אַ הייליגע שטילקייט. דער, וואָס ליידט און מיהט זיך, רוהט איצט, עס וואַכט נאָר דער, וואָס לייעבט און שאַפט. דער שלאָף איז אַ פאַרבערײטונג צו טהעטיגקייט און לעבען, די נאַכט איז אַן אבבילד פון רוהע און פריעדען. שלאָף אין פריעדען, מוטער ערד, אונטער דעם געהיימיניספולען שירם פון דונקעלהייט ! מאָרגען קומט וויעדער די זון מיט איהר ליכט און לעבענס-קראַפט. (זי בעמערקט דעם אונבעקאַנטען). אָה, דו ביסט דאָ ; דו אונט-פערמיידליכער און דונקעלער אונבעקאַנטער ?

אונבעקאַנטער (נייגט זיך איראָניש-העפליך) : יא, לייעבע בעקאַנטע, דאָ בין איך אויף מיין „איביגען פעלד“. און ווי געהט עס דיר ? וואַנדערסט נאָך אימער אַרום אויף דער שמוציגער ערד, בעגלייט פון שעהנע טרוימערײען (צייגט אויף די ברונעטע דאַמען) און זיסע האָפּנונגען ? (צייגט אויף די

איז נאָר אַ פערניכטונגס-קראפט. די געשיכטע פון אוניווערום איז אַן ערצהלונג פון קאטאקליזמען, צוזאמענשטויסונגען, פערפלייצונגען און עקספלאָזיאַנען! די געשיכטע פון דער מענשהייט איז אַ בעשרייכונג פון בלוטיגע מלחמות און שרעקליכע געוואלט-טהאטען... די וועלט-געשיכטע איז אַן אלטער בית-עולם, און די לעבעדיגע מענשען זיינען נאָר מצבות אויף די קברים פון דער פערנאנגעהייט. ווילדע פלאנצונגען האָבען סימפאטיע צו אַ שענהעם בוים, וואָסען זיי אַרײַן אין זיינע וואָרצלען און טויטען איהם. אַ וואָרים האָט סימפאטיע צו אַ רויטען עפעל און ער עסט דורך זיין האַרץ. אַ וואָלף האָט סימפאטיע צו אַ שאָף און פרעסט זי אויף... אַ שטארקער מענש האָט סימפאטיע צו אַ שוואַכען, ווייל ער קען איהם לייכט אַריינשלינגען אין זיין „איד“... אַ מאַן האָט ליעב אַ פרוי, ראָטעט ער אויס אין איהר דעם מענש, טויטעט איהר פערזענליכקייט און פערניכטעט איהר זעלבסטשטענדיג-קייט. אַ פרוי האָט ליעב אַ מאַן און פערניכטעט זיין שטרעבען צו פרייהייט, פאַראַלזירט זיין ענערגיע און רויבט זיין מענער-קראַפט.

די פרוי: נו, און די ליעבע, וועלכע מאַכט פרוי, גליקליך און גרויסמוטיג?

אונבעקאַנטער: די ליעבע רופט אַרויס געפיהלען פון ווילדע ליידענ-שאַפטען, אייפערזוכט, האַס, צאָרן, וועלכע פיהרען צו מאָרד און זעלבסט-מאָרד, צו בעטרוג און פערברעכען, צו שוואַכקייט און וואהנזין! (די טרוימע-רייען פערשווינדען, דערשראָקענע).

די פרוי: אָה, דו דונקעלער אונבעקאַנטער! און וואו איז די ליעבע, וועלכע איז ביי די מענשען פערגעטערט? און וואו איז די ליעבע, וועלכע זיי אַלע רעכענען פאַר דאָס הייליגסטע אין דער וועלט, די מענשענליעבע? אונבעקאַנטער: דעם גאָט פון דער ליעבע מיינסטו? אינ'ם נאָמען פון דעם גאָט איז מעהר געטויטעט און ערמאָרדעט געוואָרען, ווי אין דעם נאָמען פון דעם גאָט פון קריעג און מענשענהאַס. און די פיעל-געפרייטע מענשענליעבע איז נאָר אַ שפיעלצייג, מיט וועלכער עס אַמזירען זיך פערדיגער, מאָראַליסטען, פילאַנטראָפּען און אנדערע שווינדלער און נאָרען. די פרוי: און וואו איז די ליעבע, וועלכע עקזיסטירט אין דער פאמיליע צווישען מאַן און ווייב, קינדער און עלטערען?

אונבעקאַנטער: אַ מאַן האָט ליעב זיין פרוי, אויף וויפיעל זי דיענט איהם און שאַפט איהם פערגעניגען, אַ פרוי האָט ליעב איהר מאַן, אויף וויפיעל ער פערזיכערט זי מיט לעבענס-מיטלען און לוקסוס-זאַכען. עלטערען האָבען אין די קינדער ליעב נאָר זיך, און קינדער האָבען ליעב עלטערען בעפאָר זיי פאנגען אָן לעבען פאַר זיך.

אָדער אימיצער פלעגט דורך אן אונגליק געטויט ווערען, פלעגט די גאנצע געמיינדע א לאנגע צייט זיין דערשראקען, ערביטערט, ניעדערגעשלאָגען. איצט בעגעהט מען זעלבסטמאָרד, געדאָדע ווי מען רויכערט א ציגאר. קאטאסטראָפֿען און מאַסענמאָרדען מאַכען ניט קיין איינדרוק מעהר. עס איז נאָר א געלעגענהייט פיר צייטונגען צו שרייבען סענזאציאָנעלע קעפלעך. מענשען ווערען ערמאָרדעט ווי פליעגען, צוריסען פון פולווער, צובראָכען פון מאַשינען, דערטרונקען מיט שיפען, פערשאַטען אין מינען — קיינעם אַרט עס ניט. די גלייכגילטיגקייט, וואָס אַ מענש פיהלט צו זיינע מיטמענשען, טויטעט מעהר, ווי מענשענהאַס, גרויזאַמקייט און שלעכטיגקייט... יא, דער טויט איז איצט אַ געוואוינליכע ערשיינונג. איך בין אומעטום איצט א היימישער מענש און מיין קעניגרייך ווערט מיט יעדען טאָג גרעסער און ברייטער.... די פרוי: און די לעבע, די טרייע, ריינע, איבערגעבענע לעבע? איז זי ניט מעהר די בעשיצערין פונ'ם לעבען, די בעקעמפערין פונ'ם טויט?

אונבעקאַנטער: די לעבע אליין איז איצט אַ מיטהעלפערין און מיטאַרבייטערין פונ'ם טויט... אין אַלץ און אין אַלעמען זעהט מען איצט דעם טריאומף פון טויט. ביסט צו שוואַך, מיין שענהע קאָנקורענטין!

די פרוי: עס איז ניט וואָהר! לעבע — דאָס איז די איניציאַטיווע פון לעבען, די פּעראַייניגונגס־קראַפט פון דער נאַטור. לעבע, דאָס איז דער נאַטור'ס מאַכט צו שאַפֿען, איהר מיטעל צו רעפּראָדוצירען. דורך לעבע ווערט דאָס לעבען געשטיצט; דורך לעבע לעבט אַלץ ניט נאָר אין דער מענשליכער וועלט, נאָר אין דעם גאנצען אַוניווערזום. די שטערען און די פלאַנעטען זיינען פּעראַייניגט דורך דעם, וואָס זיי האָבען איינע צו די אנדערע אַ צוציהונגס־קראַפט. קאָלאָסאַל גרויסע און מיקראָסקאָפֿיש קליינע געגענשטענדען ווערען געשאַפֿען נאָר דורך דעם, וואָס פּערשיעדענע עלעמענטען גרופירען זיך צוזאַמען דורך איינשטימונג. וואָס איז די געשיכטע פון דער מענשהייט, אויב ניט די בעשרייבונג פון דעם קאַמפּף, וואָס די לעבע פיהרט געגען דעם, וואָס מאַכט שווער דאָס לעבען?; אויב ניט די ערצעהלונג וועגען דעם, ווי די צוטיילטע און צושיעדענע האָבען זיך פּעראַייניגט אין געזעלשאַפֿטען, נאַציאָנאַלע און קעניגרייכען דורך איינזיגיקייט? די שענהע פאַרבען פון אַ בלום קאָמבינירען זיך נאָר דורך סימפּאַטיע; פּערשיעדענע טענער האַרמאָנירען זיך אין איין אַקאָרד דורך סימפּאַטיע; די שטראַהלען פון דער זון שאַפֿען די צויערישע קאָלירען פונ'ם רעגענבויען דורך סימפּאַטיע. יא, סימפּאַטיע איז די ערשטע בעוועגונג פון לעבע, און לעבע — איז לעבען!

אונבעקאַנטער: מאַדאַם, דאָס, וואָס דו רופסט סימפּאַטיע און לעבע

טרוימט אין א שעהנע נאכט ביי דעם שיין פון דער לבנה! ...! דו קוק בעסער אריין אין דאָס לעבען פון די מענשען.

די פרוי: יא, אינ'ם לעבען פון די מענשען! בליק ארונטער, זעהסט, דאָרט לייענט אין טהאַל א קליינע שטאָרט. זעהסט דאָס הויכע הויז דאָרט? אונבעקאַנטער: דאָס הויז דאָרט נעבען דאמפף-מיהל? איך ווייס, דאָרט געפינט זיך א לייעבענדע שעהנהייט מיט א הויקער, א קריפעל, וואָס וויל זיין אן אידעאל פון פאַלקאָמענהייט. איך האָב אן אויג אויף דעם הויז. די פרוי: איך וועט, אז זאָגאר אין דעם הויז אליין זיינען דאָ גענוג בעווייזע, אז מיר געהען ניט צום טריאומף פון טויט דורך זעלבסטפערניכטונג און עגאָאייזם, נאָר, פערקעהרט, מיר געהען צום טריאומף פון לעבען דורך זעלבסט-אויפאָפּערונג און לייעבע.

אונבעקאַנטער: אויב דו מיינסט עס ערנסט, נעהם איך אָן די וועט. מיר וועלען זיך בעגעגענען דאָרט און איצט מוז איך געהן. ביי דער לייעבע שפיעלט די צייט קיין ראָלע ניט, דער טויט אָבער טאָר ניט פערלירען קיין אויגענבליק. א גוטע נאכט. כע! כע! אזוי לאַנג וואַנדערען אויף דער שמוציגער ערד, דורכגעהן אזוי פיעל הענד, וויפיעל די לייעבע איז שוין דורכ-געגאנגען פון דעם סאָלדאט מאַרש, דורך דעם פריעסט קרעדאָ, ביז'ן מעדיקער עקסקולאַפּ און דאָך בלייבען אזוי ראָמאַנטיש און סענטימענטאַל! כאַ! כאַ! דאָס קען נאָר א דאמע! (מאכט עטליכע שריט צוריק און קוקט זיך צו). די פרוי: עי, וואו זייט איהר, מיינע בעגלייטערין? (די האָפנונגען און טרוימערייען ערשיינען). ער האָט אייך פערשראָקען און פעריאָגט? קיין מאַכט קען אונז ניט פערטרייבען פון אונזערע פריינד, די מענשען, וויל מיר זיינען א טייל פון זייער נאטור. און ער — דער מענש, ווי ער איז, איז א טייל פון דער גרויסער מוטער נאטור. זי, די מעכטיגע, ווייסט ניט פון קיין שום שטימונגען, פעסימיסטישע טעאָריען און שאַרפזיניגע אַרגומענטען, — זי געהט אונפערמיידליך מיט איהר אייביגען וועג פון לעבען און ענטוויקלונג און צוזאַמען מיט איהר מוֹד געהן און ענטוויקלען זיך אַלץ, וואָס לעבט און עקזיסטירט. געהט, טראָגט דעם מענשען שעהנע טרוימען און זיסע האָפנונגען און נאָכדעם וועל איך קומען און וועל איהם ברענגען לייעבע און אן אייביגע שטרעבונג צום לעבען!

(די האָפנונגען און טרוימערייען זינגען: ווי שעהן און ווי פּרעכטיג איז די רוהיגע נאכט! א. ז. וו. אלע געהען).

(דער פאָרהאַנג פאלט לאַנגזאַם.)

די פרוי: און וואו איז די נאָבעלע ליבע, וועלכט רופט זיך פריינדשאפט?

אונבעקאנטער: פריינדשאפט עקזיסטירט צווישען מענשען, נאָר ווען זיי האָבען פערשידענע אינטערעסען. בעגעגענען זיך אָבער זייערע אינטערעסען, דאן איז יעדער אַ פריינד נאָר זיך אַליין. יא, עס איז דאָ אַ ווירקליכע, אַ שטארקע, אַ מעכטיגע ליבע — דאָס איז זעלבסטליבע, עגאָאיזם. דיעזע ליבע איז אַ וואַהרע, אויפריכטיגע, שטענדיגע. זי רופט אַרויס אין דער גאַנצער וועלט דעם קאַמפּף פיר דאָס דאָזיין, זי איז אַ געפעהרליכע געגנערין פונ'ם טויט, ווייל זי זוכט אַלע מיטלען אין דעם איינציגן „איד“ צו פערשטאַרקערען און פערלענגערען דעם אינסטינקט פון לעבען... אָבער סוף כל סוף פיהרט אויך דיעזע זעלבסטליבע צום טויט. די שוואַכע ווערען געמיטעט פון די שטאַרקע. נאָכדעם קומט אַ צייט, ווען די מעהר שטאַרקע קעמפּפּען מיט די וועניגער שטאַרקע... דיעזער אייביגער קאַמפּף איז די פאַבריק פונ'ם טויט, קיינער וועט נישט אויסגעלאָזען ווערען, קיינער נישט! (די האָפּנונגען פערשווינדען).

די פרוי: שוואַרצער גייסט, די נאַטור איז אַ פאַבריק פון לעבען, נישט פון טויט. זאָגאר דער טויט אַליין איז נאָר אַ פאַרברייטונג צו אַ נייעם לעבען. אין דער גאַנצער נאַטור איז דאָ נאָר איין שטאַרקע מאַכט און דאָס איז די שטרעבונג צום לעבען. דער קאַמפּף פיר דאָס דאָזיין איז נישט דאָס ציעל פונ'ם לעבען, עס איז נאָר אַ מיטל צו פערזיכערען דאָס לעבען. דער קאַמפּף ווערט אָבערשאַפט, גלייך ווי מען קען לעבען אָהן קאַמפּף... ווילדע חיות, שטומע פויגלען, קליינע אינסעקטען פעראייניגען זיך אין גרויסע געזעל־שאַפטען אום צו מאַכען ליכטער דעם קאַמפּף פיר דאָס דאָזיין, אום אַלע זאָלען זאָרגען פיר איינעם און איינער פיר אַלע. און ביי די העכסטע בעשעפּע־ניסען, ביי די מענשען, מיינסטו, עקזיסטירט און וועט אייביג עקזיסטירען נאָר איין פרינציפ: איינער געגען אַלע און אַלע געגען איינעם? בלינדער, דונקלער גייסט! אָפּפערען דען נישט איצט מענשען זייער לעבען פיר דאָס גליק פון אַנדערע? פערלייערען דען קינדער זייער חן און ליבע ביי עלטערען זאָגאר דאן, ווען זיי מאַכען זיך ביי פרעמדע אונבעליעבט דורך זייערע פעהלערען? ריזיקירט דען נישט אַ מענש זיין לעבען צו רעטען דעם צווייטען פון געפאָהר? און וואו איז די ליבע, וועלכע האָט אַ מאַכט צו פערוואַנדלען מיאוס'ע אין שעהנהייטען און פערקריפעלטע אין אַן אידעאל פון פאַלקאָמענהייט?

אונבעקאנטער: נאָאיווע פרוי, אזא ליבע זעהט מען נאָר, ווען מען

עפענען א פרעמד בריעה איז אזא פערברעכען, גראדע ווי ארויס'גנב'ענען
עטוואס פון א פרעמדער טאש. מען דארף זיך אזא זאך קיינמאל נישט
ערלויבען!

מיליץ: איא, בערטא, איך האב זיך אזא זאך קיינמאל נישט ערלויבט?
בערטא: גיין, טייערע, און איך האף, דו וועסט עס קיינמאל נישט
טהאן.

אידא: זיי נישט ביזן אויף מיר, בערטא. איך האב דערוועגן דעם
פאפא'ס האנדשריפט, האב איך זיך נישט געקענט בעהערשען. איך טהו אפט
אזעלכע זאכען, וואס נאכדעם פערדריכט מיר, אבער איך קען זיך אליין נישט
איינהאלטען. ביזט נישט ביזן, בערטא?

בערטא (שוין וויעדער בעשעפטיגט): איך בין נישט ביזן, דו נאר.
איך זאג נאר, מען דארף עס נישט טהאן. (עפענט א בריעה). א נייעס! אונזער
געוועזענע קעכין, ישרה, שרייבט, אז איהר מאן איז שוין וויעדער קראנק.
זי האט נויטיג געדארפט חתונה האבען! מען וועט איהר דארפן שיקען
צעהן רובעל. איך זאל נישט פערגעסען. (פערשרייבט אין איהר מעמאראנדום).
אידא: א נויטיגע זאך! איך זאל האבען דאס געלד, וואלט איך
בעסער געקויפט א קליינע בראסלעטקע מיט א קעסטלע און מיט א שלע-
סעלע... פיעלע גימנאזיסטקעס האבען אזעלכע בראסלעטען...

בערטא: מענטשן זאלען נישט געפינען פאר נויטיג צו העלפען איינע
די אנדערע, וואלט נישט נויטיג געווען זיי זאלען לעבען אויף דער וועלט.
טאליץ: די פרינצעסין זאל פרובירען זיין א קעכין, וואלט זי
געוואוסט...

אידא: איך זאל זיין א קעכין, וואלסטו געווען א קוטישער...
טאליץ: און וואס מיינסטו, א קוטישער איז נישט אזא מענטש, ווי דו?
בערטא (שטעהט אויף): קינדער, קריגעט זיך נישט און טהוט בעסער
אייער ארבייט. (געהט צו מיליץ'ן). נו, קינד, ביזט נאך נישט מייער? קום,
איך וועל דיר אביסעל העלפען. זיין נישט אזוי איינגעבויען, וועסט נאך קריגען
אזא הויקער, ווי איך האב, און מען וועט פון דיר לאכען. (גלייכט זי אויס).
אט אזוי זיין, מיליטשקע!

מיליץ: מען לאכט פון דיר? ווער לאכט פון דיר? (זי שפיעלט).
טאליץ: עס זיינען דא אויף דער וועלט גענוג גראכע יונגען און
איריאטען. (ער לערענט).

בערטא: מיליץ, דו נעהמסט די נאטע נישט מיט דעם פינגער. דו
זינג אין טאקט, וואס דו שפיעלסט, וועט דיר זיין גרינגער. (זינגט מיט איהר,
וואס זי שפיעלט). איינס, צוויי, דריי, איינס צוויי, דריי, איינס.

ערשטער אַקט.

אַ גרויסעם אַרבייטס־צומער בוי אשכנז'ן אין הויז. אַ גרויסער שפּיעגל, אַ פּיאַנאָ, אַ קושעמקע, וויענער שטולען... ביי אַ וואַנד אַ שענהער שרױב־טיש, אויף וועלכען עס ברענט אַ לאַמפּ מיט אַ גרינעם אַבאָזשור. איבער'ן טיש אַ בילד פון דער פּערשטאַרבענער מאַדאַם אשכנז. ענטקעגען אַ לאַנגער טיש, אויף וועלכען עס ברענט פונקט אַזאַ לאַמפּ מיט אַזאַ אַבאָזשור. אויפ'ן טיש ביכער, קארטען, העפּטען, שרױבעצייג, פאַפּיערען. אין הינטערגרונד איז אַפּען אַ גרויס פּענסטער, דורך וועלכען די לבנה שיינט און מען זעהט בוימער פון גאַרטען. עס הערט זיך אַפּט דאָס רוישען פון אַ דאַמפ־מױהל.)

(בערטאַ זיצט ביים שרױב־טיש, עפעס אַ בריעף, לעזט, שרױבט, פּער'חתמ'עט קאַנווערטען, פּערטיעפט. אידאַ אין אַ קלױד פון אַ גימנאַזיסטין און טאַליע אַלס גימנאַזיסט זיצען ביידע ביים לאַנגען טיש. ער לערענט עטוואָס פון אַ בוך אויס־וועניג, זעהר שטיל. מען זעהט, ער וויל נישט שטערען בערטאַ'ן. אידאַ ציכענט אַ קאַרטע, זי איז זעהר נערוועז, מעקט און ציכענט ווייטער. מיליע זיצט ביי דער פּיאַנאָ און עקזערצירט. אַלע אַ לאַנגע צייט בעשעפּטיגט.)

בערטאַ (געפינט אַן אָפּענעם בריעף, קעהרט זיך אום, ערשטוינט):
קינדער, ווער האָט געעפענט דעם בריעף? (קיין ענטפּער). עס איז אַ בריעף
צו מיר פונ'ם פאפא, ווער האָט עס געקענט עפענען? (קיין ענטפּער). קינדער,
איחר הערט נישט, וואָס איך פרעג?

טאַליע: ווייסט נישט, ווער עס קען זיך ערלויבען אַזאַ זאַך? מסתמא
די פּרינצעסין אידאַ! פּרינצעסין!

אידאַ (שטיל, קרימט איהם): פּרינץ האַמלעט פון דענעמאַרק! (לויט)
איך האָב דערקענט דעם פאפא'ס האַנדשריפט... און ווייל מען זאָגט עפעס
אויפ'ן פאפא, האָב איך נישט געהאַט קיין געדולד... איך האָב געוואָלט זיך
איבערצייגען, אויב עס איז אמת...

טאַליע: זי האָט זיך נאָר געוואָלט איבערצייגען, מעהר גאָר נישט...
אידאַ: מען זאָגט, דער פאפא וועט אונז אַלעמען ברענגען אַ פּרעזענט...
האָב איך געעפענט דיין בריעף, בערטאַ.

בערטאַ (ערנסט): קינדער, איך האָב נישט קיין סעקרעטען. איך מײן,
ווי אין זיינע פּערזענלעכע בריעף, אַזוי אויך טיעף אין זיין האַרצען דאַרף נישט
זיין ביין מענטשען אַזעלכעס, וואָס מען זאָל דאַרפּען פּערבאַרגען. אָבער דאָך

טאליע: איהר העלפען? א נויטיגע זאך! זי פערדיענט עס טאקע.
איך זאג דיר, אזא דיאמאנט!

בערטא: דו שלעכטער! דעם, וואָס פערדיענט, העלפט מען ניט, מען בעצאָהלט איהם איינפאך פיר זיין פערדיענסט. הילף הייסט, ווען מען העלפט דעם, וואָס האָט ניט פערדיענט. גיב מיר די קארטע אירא, איך וועל זיך פאר'ן שלאָף אנדרערזעצן אויף א שעה און וועל עס ענדיגען. (נעהמט די קארטע).

טאליע: קארג האָט בערטא צו טהאָן א גאנצען טאָג, זי דארף זיך נאָך זעצן פאר'ן שלאָף צייכנען דער פרינצעסין א קארטע! (נעהמט צו ביי בערטא'ן דאָס פאפיער). איך וועל ענדיגען די קארטע. (קוקט אַרױן). א שעהנע אויסטראליע אָנגעשמירט! בערטא, איך געדענק, ווי דו פלעגסט אָבזיצען שטונדען לאַנג מיט מיר, ווען איך בין געווען אין ערשטען און צווייטען קלאַס.
בערטא: יא? טאליע, איך האָב געמיינט, דו האָסט פערגעסען. איך וואָלט נאָר געוואָלט וויסען, פאַר וואָס האַלט איהר אייך אין איין קריעגען?
מיליע: כע! ער רופט זי פרינצעסין, און זי רופט איהם פרינץ פון יענעם מאַרק.

בערטא: ניט פון יענעם מאַרק, פון דענעמאַרק, גנב. (דריקט מיליע'ן צו זיך). נאָרישע קינדער, אפנים אין אייערע יאָהרען קריעגען זיך אלע ברידער און שוועסטער.

טאליע: אז דו ביזט געווען אונזער יונגע שוועסטער, האָבען מיר זיך מיט דיר ניט געקריעגט.

בערטא: איך? קינדער, איך בין זעהר וועניג געווען א יונגע שוועסטער. איך בין נאָך אַליין געווען א קינד און האָב שוין געמוזט ווערען אייער מאַמע. (קוקט אויף דער מוטער'ס בילד). עס פליהען די יאָהרען... ע! קינדער, איהר ווייסט וואָס? עס איז א שעהנע נאכט, קומט, מיר וועלען זיך אַביסעל דורכגען. מיליע וועט זיך אַביסעל דורכלויפן, וועט זי שלאָפען בעסער. און דו, פרינצעסין, דאַרפסט אויך אַביסעל מעהר שפאַצירען, דו זיצסט צופיעל... און דערוויילע וועלען מיר טאקע צוגעהן צו דער מיהל, איך דארף נויטיג זעהן בערנאַרד'ן.

אידא: (לעבען שפּיגעל, ברענגט איהרע האָר אין אָרדנונג): אָה! איך פערשמעה... די הויפטזאך איז ניט שפאַצירען, נאָר זעהן בערנאַרד'ן... איך פערשמעה שוין...

בערטא: (אונרוהיג): וואָס מיינסטו? (רוהיג). נו, יא, איך דארף זעהן בערנאַרד'ן — איך האָב ערהאַלטען א וויכטיגען געשעפטס-בריעף. איך האָב מורא, עס איז קיהל, טהו אָן א מאַנטעלע, מיליע. (טהוט איהר אָן א

אידא: בערטא, פון מיין נייעם רעגענמאנטעל האָבען זיך וויעדער אָבגעריסען צוויי קנעפלעך.

טאָליע: קענסטו ניט נעהמען אַליין און צונעהען? פרינצעסין מיינע!
 בערטא: פאר וואָס האָסטו ניט געזאָגט מאַשע'ן? וועסט מאַרגען דאַרפֿען פֿריה געהן אין גימנאַזיע, דו גיב בעסער, וועל איך דיר צונעהען די קנעפלעך. (אידא ברענגט איהר מאַנטעל, טאָליע קוקט אויף איהר ביזו. בערטא נעהמט פון דער טאַש נעהגעצויג, זיצט ביי דער פּיאַנאָ און נעהט). קינדער, ווי מען זעהט פונ'ם טאַטענ'ס בריעה, דאַרף מען איהם ערוואַרטען יעדען טאָג... אזוי, אזוי, טייערע. (זינגט) איינס, צוויי, דריי, איינס....

אידא: מען זאָגט, דער פאַפּא איז ניט געפֿאַהרען קורירען זיך, נאָר עפעס אַנדערש... בי! בי!

טאָליע: וואָס קוועלט זי אזוי, די פרינצעסין אונזערע?

אידא: איך קוועל פונ'ם פאַפּא.

בערטא: אידא! (אלע בלייבען שטיל). זאָל זיין גענוג, קינד! (קושט מילע'ן). אידא, אָט האָסטו דיין מאַנטעל. נאַשערין, האָסט נאָך עפעס טאַשען-געלד? זעה, וואַרף ניט אַרויס, איך לעג דיר אין טאַש קליינגעלד. (זי טהוט עס).

אידא: בערטא, דו ווייסט, ע... ע... איך בין שוין וויעדער שולדיג אין קאָנדיטאָרסקי אַ רובעל מיט צוואַנציג.

טאָליע: קאָנפעקטען מיט לעקעד אויף באָרג? זי האָט קרעדיט, די פרינצעסין!

בערטא: עס איז ניט שעה, אידא... איך האָב דיך עטליכע מאָל געבעטען, זאָלסט ניט נעהמען קיינע נאַשערייען אויף באָרג... דו זאָגסט צו און טהוּסט פערקעהרט...

אידא: בעסער וואָלט געווען, זאָלסט איהם אָנזאָגען, ער זאָל ניט געבען אויף באָרג... וואָרום, איך ווייס אַליין ניט, פאר וואָס איך קען ניט... בערטא, דו וועסט זעהן, איך וועל מעהר ניט נעהמען אויף באָרג... (צייכענט) אי, צום טייוועל! צום טייוועל! (וויינענדיג און קאַפּריזנע) איך וועל היינט ניט אַרויסקריבען.

בערטא (געהט צו איהר): נו, וואָס איז שוין דאָרט וויעדער?

אידא: איך מוז מאַרגען ברענגען דעם לעהרער פון געאָגראַפיע אַ קארטע פון אויסטראַליען און איך קען ניט ענדיגען.

בערטא: אַ געשיכטע מיט אויסטראַליען! טאָליע, אפּשר וואָלסטו געווען אַ פיינער מענש און געהאָלפֿען איהר אַ ביסעל?

שליאָמע: ער איז ניט חולה צו געבען... ער-איז א זוהן... צוליעב וואָס דען דארף מען קינדער? נעהמט בערטאָן, וואָס טהוט זי ניט צוליעב איהר מאטען? אזוי דארף זיין, קינדער, וואָס דען!
שרה הינדע: וואָס גלייכסטו זיך? איהר פאָטער איז שמואל אשכנזי... און זי איז בערטא....

שליאָמע: יא, א קאָפּ איז אויף איהר ניט קיין ווייבערשער. עס איז טאקע נאָר דערפאר, ווייל זי האָט, ווי זאָגט מען, האָט קיין פּעראיבעל ניט, א זאָמעל...

שרה הינדע (שטיל): אפשר וואָלסטו צוגעמאכט דיין שניידערשען פּיסק?...?

שליאָמע: מיט אזא געשיכטע קען מען זיך ניט בעהאַלטען. עס וואָלט ניט געווען, אויב עס וואָלט ניט געדארפט זיין. יאָהרען-לאַנג האָב איך געטראכט: פאַר וואָס איז דאָס? ווארום איז יענעס? און בין מיט מיין שכל דערנאָנגען, אז אַליץ קומט נאָר, ווייל אויבען צייכענט מען: דו זיי א האַרבאַטע, און דו זיי א פּאָנפּעוואטע, און דו זיי א פּאָדסליפּאָוואטע... אַליץ דאָרטען!

טאליע (שטיל): נו, יא, הלואי וואָלסטו געווען דאָרטען, ניט דאָ. לויט) איך וועל לויפּען זוכען אייער בערנאַרד'ן. (געהט). אז איך בין געווען א אינגעל פלעג איך סקלאָנאיען: הויז, הרצא, הוצו, הוצאָם.... (אָב).

שרה הינדע: דיין זוהן איז טאקע דאָ אין שטוב דער גאַנצער מענש און דו ביזט טאקע צוליעב איהם אויף א גאַנצער ר' שמעלקע, פון דעסטוועגען דאַרפסטו ניט פּערגעסען, אז דו ביזט געווען שליאָמע הויז, דער זשענסקער שניידער...

שליאָמע: בכּן איז באַשר איז וואָס? אז מען האָט אויבען אָנגעד-שריבען: דו זיי אשכנזי און דו זיי שליאָמע הויז, איז ער דער חכם און איך דארף שווייגען?

שרה הינדע: און בערטא? הלואי האָט יעדער אזא האַרב און אזוי פיעל חן ביי גאָט.

שליאָמע: דעם האַרב בין איך דיר מוחל און... (טיעפּזיניג) דער חן, וואָס אזעלכע האָבען, איז ניט פון גאָט... איך ווייס, פון וואַנען די דאָזיגע האָבען חן... דו פרעג שליאָמע הויז, וועט ער דיר זאָגען... איך האָב פיעל געהערט און פיעל געטראכט פון די דאָזיגע זאכען...

שרה הינדע: בערנאַרד פּערשטעהט אביסעל מעהר פון שליאָמע הויז און פון דעסטוועגען לעקט ער די פינגער פון איהר... (בערנאַרד ערשיינט ביים פּענסטער און הערט זיך איין מיט א פּרעהליכען שמייכעלע). הלואי שיקט

מאנטעלע). דו, מאמזעל, נעהם אויך עפעס אויפ'ן האלז... יא. יא, פראנטיבע מיינע! (טהוט איהר אן עטוואס אויפ'ן האלז מיט געוואלד). איהר, מוסיז אשכנזי, געהט מיט?

טאליע: ווי קען איך? א רעדע פון ציצערקאן, אין לעטיין קענען אויסוועניג. דער פרינצעסין דערשמירען די אויסטראליע... און...

בערטא: אלזא, דער מאן געהט ניט... קומט... טאליע, איך האָף, איהר וועט דאָ ניט רויכערען קיין פאפיראסען, האָ?

טאליע (בעליידיגט): איך האָב געזאָגט, איך וועל ניט רויכערען, רויכער איך ניט. איך בין ניט אידא!

אידא: ניין! דו ביזט דאָן קיבאָט דע לאַ מאַנטשאַ.

טאליע: און דו ביזט דאָנא דולצינעא דעל טאָבאָאָ!...

בערטא: שא! שוין וויעדער אַ מלחמה... אי, איהר מערדער, וואָס איהר זייט. טאליע, וועסט זיך דאָ הייסען געבען אַ גלאָז וואַרעמע מילך. אויפ'ס ווידערזעהן. (אידא'ן נעהמט זי געאַרעמט, מיליע'ן פיהרט זי ביי דער האַנר. אלע דריי אָב).

טאליע (געהט צום פענסטער, לוסטיג): אַ שעהנע נאַכט, אַ שעהנע לבנה און שעהנע שטערען... און דער לעבען וואָלט געווען אזוי שעהן, ווען ניט די לעטיינישע רעדע פון ציצערקאן... האָ? מאַכען איהר די קאַרטע פריהער. (זעצט זיך צום טיש). זעה נאָר אַן אַרבייט! צו קיין זאַך טויג זי ניט און קיין זאַך קען זי ניט. נאָר קוקען אין שפיעגעל און פוצען זיך. (צייכענט). ניט ווי בערטא, ניין, ניט געראָטען אין בערטא'ן. (אַ גערויש). ווער געהט עס? (שליאַמע הויז און שרה הינדע קומען). אָה, שליאַמע הויז! אי! איך האָב פערגעסען, בערטא ביזערט זיך, ווען מיר רופען אייך אזוי... אַן אַלטע געוואוינהייט... ענטשולדיגט...

שליאַמע: יונגער מאַן, אויב איך בין שליאַמע הויז, מסתמא דאַרף איך זיין שליאַמע הויז... אויב מען רופט אונטען „הויז“, איז דאָס נאָר דערפאַר, ווייל מען רופט אויבען „הויז“! אלץ דאַרטען! (צייגט אויפ'ן הימעל). טאליע (שטיל): אי, פונקט איצט, ווען איך האָב אזוי פיעל אַרבייט! (לויט) איהר דאַרפט עפעס?

שרה הינדע: בערנאַרד איז ניטאָ אין קאַנטאָר, האָבען מיר געמיינט, ער מוז זיין ביי בערטא'ן. איהר ווייסט דאָך, היינט איז מיטוואָך... און אלע מיטוואָך קומען מיר אין קאַנטאָר נעהמען ביים זוהן די פויטיקע... דאָס הייסט, יאַקבי אויף מאַכען שבת און אויף אַ גאַנצע וואָך... 15 רובעל יעדע וואָך בּוואָך. עס געהט דען ביי אונז אַוועק אַזאַ סומע גאָלד? חלילה! נאָר גאָר ניט, ער איז אַ גוטער און גיט...

בערטא : אָה, אַ גוטען אבענד ! היינט איז געוויס מיטוואָך, האָבען מיר געסט. זיצט... מען קען אייער בערנארד'ען גאָר ניט געפינען ; ער וועט מסתמא באַלד קומען. איהר וועט מיך ענטשולדיגען אויף אַ מינוט, איך מוז מיין מוזיקעלע פיהרען שלאָפען. אָהן מיר וועט זי ניט געהן. איך מוז זי אנדרעלעגען אין בעטעלע און צודעקען...

שרה הינדע : איהר באַלעוועט זי, נעהמט זי זיך איבער.

בערטא : קיין וואונדער ניט, אויסגעוואקסען אויף מיינע הענד. אידא (ביים טיש) : דו זעהסט, דער דאָן קיכאָט האָט מיר די קארטע נאָך ניט געמאַכט !

בערטא : און זי, די מאַמוזעל איז געווען בעסער ? שוין געווען אַ גרויסע מויד און איך פלעג מוזען זיצען געבען איהר און דוקא גלעמען זי איבער'ן קאָפּ, ביז זי פלעגט איינשלאָפען. אידא, מעגסט זיין רוהיג, טאליע האָט צוגעזאָגט, וועט ער האַלטען וואָרט. ער איז אַ מאַן ! קום, מיליטשקע... ענטשולדיגט ! אידא, דיר איז אויך צייט צו געהן שלאָפען.

אידא : יא, באַלד. (ווינקט ביטרע). איך דאַרף נאָך עפעס טהאָן.

מיליע : אַ גוטע נאַכט, אידא !... אַ גוטע נאַכט, ר' שליאַמע הו... (בערטא לאָזט זי ניט אויסרעדען „הוי“). שליאַמע : אַ גוטע נאַכט, קיצעלע.

שרה הינדע : שלאָף געזונדערהייט. (בערטא מיט מיליע'ן אָב).

אידא (לויפט צו שליאַמע'ן) : ר' שליאַמע הוי, לאָמיר שפיעלען אין באַראָן בויז ! (שטויסט מיט איהר שטערען זיין שטערען. ער לאַכט). איהר ווייסט, שרה הינדע, וואָס איך האָב נאָך צו טהאָן ? שש ! איך וואָש אַלע נאַכט פאַר'ן שלאָף דעם פנים מיט דעם טוי, וואָס לייענט אויפ'ן גראָז. מען זאָגט, דערפון ווערט דאָס פנים גלאַט ווי אַ סאַמעט.

שרה הינדע : הערסט ? און איך האָב ניט געוואוסט.

אידא (לויפט און זינגט „אזרא'ס ליעד“) : „דעם סולטאַנ'ס שענהע טאַכטער איז יעדען אבענד שפאַצירען געגאַנגען“... (אָב).

שליאַמע : זעהסטו, די דאָזיגע איז שוין אַ שטיקעל סחורה... אז מען האָט אזא ווייבעל, דאַרף מען שוין ניט קיין טובות פון רבונז של עולם ! שרה הינדע : אַן עזות פנים מיט אַ שייגעז ! נו, יא, ביי דיר קומט דאָך אויס קאפּויר מיט די פיס... ביזט שוין אזא מענש.

שליאַמע : נו, יא, מסתמא איז אויבען אָנגעצייכענט : שליאַמע הויז דאַרף זיין אזא מענש, ביי וועלכען אַלץ דאַרף אויסקומען קאפּויר מיט די פיס. אַלץ דאָרטען !

אידא (אין פענסטער שטיפענדיג) : בערטא וועט פון זיי ניט פטור

דער אויבערשטער צו בערנארד'ען אזא ווייב. א קלייניגקייט אזא עשירות מיט אזא יחוס!...

שליאָמע: בכּן איז באַשר איז וואָס? וועט ער געהן שלאָפען מיט'ן יחוס? גולם, ער איז דאָך אַ מאַנסביל, און אויב זי געפעלט איהם איצט, וועט זי איהם שפעטער ניט געפעלען. די אויגען זיינען איהם דאָך ניט אַרויסגע- קראַכען, און וואו ער וועט גאָר דערוועהן אַ ווייב, וואָס איז טאַקע ווייב, וועט איהם דער רוח נעהמען. (בערנארד ווערט טרויעריג).

שרה הינדע: זאָלען מיינע שונאים אזוי וויסען פון זייער געזונד, ווי איך ווייס, וואָס דו רעדסט!

שליאָמע: בכּן איז באַשר איז וואָס? דו פרעג שליאָמע הויז'ען. אָט האָב איז זיך אָבעגעפלאַגט מיט אזא כּאָלעריע, ווי דו, און האָב איבער דיר פון מיינ גאנץ לעבען קיין הנאה ניט געהאַט. וויפּיעל מאָל האָב איך זיך פּערשאַל- טען די יאָהרען און געביין? וויפּיעל מאָל האָב איך געטראַכט דיר גט'ן, אָדער ווי אזוי עס איז פון דיר פטור ווערען, אָדער גאָר דער'הרג'ענען דיר צום שוואַרץ יאָהר? נאָר גאָר ניט, מען איז דאָך אַ מענש און אַ שטיקעל איד אויך דערצו. מען האָפט, אפשר וועט דער רבּונו של עולם זיך מרחם זיין און וועט אליין מאַכען אַן ענדע. דערוויילע האָב איך זיך מיינ גאנץ לעבען געשלאָגען מיט דיר קאַפּ אָן וואַנד...

שרה הינדע: נו, שלאָג זיך מיט זיך אליין קאַפּ אָן וואַנד...

שליאָמע: ניין, ברודער, אז מען האָט חתונה, דאַרף מען קודם כל קוקען אין תּוך אַרײַן. אַ ווייב דאַרף האָבען אויגען. וועלכע זאָלען קיצלען טיעף ביז דער נשמה, און זי דאַרף האָבען אַ פּאָר באַסען, ווי פאַמפּושקעס, און זאָל טאַקע האָבען אַ...

שרה הינדע: הער אויף צו רעדען, פּער'שרפ'עט זאָלסטו ווערען! (בערנארד פּערשווינדט).

שליאָמע: אלא וואָס דען, אויבען זאָגט מען יאָ? העלפט דאָך ניט, קוק יא, קוק ניט... אלץ דאָרטען!... (צייגט אויפ'ן הימעל).

שרה הינדע: עס איז נאָך גוט, וואָס בערנארד האָט ניט געהערט דיינע שניידערשע דרשות. ער ווייסט טאַקע, אז דו רעדסט, איז פונקט ווי להבדיל דער הונד בילט. אָבער ער וואָלט דאָך געהאַט יסורים. ביי שליאָמע הויז איז בערטא אשכּנז'ים אַ קלייניגקייט!

שליאָמע: אויב זי איז ניט קיין קלייניגקייט, בכּן איז באַשר איז וואָס? (אַ גערויש).

שרה הינדע: ווער שוין פּערשטומט, איך הער, מענשען געהען. (בערטא, מיליע און אידא קומען צוריק, שליאָמע און זיין פרוי שטעהען אויף).

בערטא : ניט נאָר צוגעזאָגט, דער פאפא האָט אונטערגעשריבען אַ קאָנטראַקט און זיי פאָדערען... אָט איז זייער בריעף. (ניט איהם אַ בריעף). דער פאפא איז ניטאָ און איך ווייס ניט, וואָס מען טהוט. וואָס זאָגט איהר, בערנאַרד ?

בערנאַרד : איך זאָג, עס איז אַ גרויסע עולה פון הערר אשכנזי. ער קימערט זיך ניט פון קיין זאך. עס איז וועניג, וואָס ער האָט אויף אייך אַרויפגעוואָרפען אזא הויז, אזא בעל-בתישקייט, האָט אייך איבערגעגעבען אלע זאָרגען און די ערציהונג פון אלע קינדער, האָט ער נאָך אין גאַנצען פער-לאָזט זיך אויף אייך מיט אלע זיינע געשעפטען !

בערטא : נו, וואָס איז דאָרט ? ערשטענס, קען מען דאָך אויף מיר מעהר לאָסט אַרויפוואָרפען, כע ! כע ! (לאַכט גוטמוטהיג). ווייל איך בין אַ בריאה מיט אַ האָרב, און צווייטענס, ערנסט גערעדט, ער איז דאָך אַ טאַטע און אַן אלטער מענש...

בערנאַרד : איך אַכטע זעהר הערר אשכנזי. גאנץ אָפען גערעדט, איך פערגעס ניט, אז ביי איהם אין שטוב בין איך פון אַן אָרעמען שניידער'ס אַ אינגעל געוואָרען אַן אָנגעזעהענער מענש און פיהרער פון אַ גרויסען געשעפט... אָבער דאָך מוז איך זאָגען, אויב ער איז אַ טאַטע, דאָרף ער אַביסעל מעהר דענקען פון זיינע קינדער, און אויב ער איז יא אַן אלטער מאַן, דאָרף ער ניט דענקען פון דעם, פון וואָס ער דענקט איצט. עס איז ניט שעהן ! איהר ווייסט, וואוהין ער איז געפאָהרען ?

בערטא : וואָס מיינט איהר דאָס ? די קינדער האָבען דאָ היינט אויך עפעס וועגען איהם בעמערקט. איך ווייס, ער איז שוואַך און איז געפאָהרען קיין אַדעס צו אַ ספעציאַליסט.

בערנאַרד : שוואַך איז ער אפשר, אָבער געפאָהרען איז ער ניט צו אַ דאָקטאָר אַ ספעציאַליסט, — ער איז געפאָהרען צו אַ ספעציאַליסט פון... פון שדוכים.

בערטא : וואָס ? צעהן יאָהר געווען אַן אלמאָן און איצט, ווען ער איז שוין אזא אלטער מאַן, ווען אלע קינדער זיינען שוין געשטעלט אויף די פיס, — איצט וועט ער דענקען פון אַ שידוך ?

בערנאַרד : ער שרייבט מיר, איך זאָל אייך פאָרבערייטען. מען רעדט איהם אַ היבשע אלמנה, וועלכע איז אַמאָל געווען גאנץ רייך און וועלכע האָט אַ טאָכטער פון אַ יאָהר 16—17, זעהר אַ גוטע פיאַניסטין.

בערטא (איראָניש) : אַ היבשע אלמנה, וועלכע איז אַמאָל געווען רייך און האָט אַ טאָכטער אַ פיאַניסטין ? נו, וואָס זייט איהר נאָך אונזער פריעדען ? עס איז דאָך זעהר אַ פיינער שידוך ! ע ! גלויבט עס ניט, איך האָב

ווערען ביז טאָג. (לויט) שש! אייער בערנארד איז אין קאנטאָר, ער רופט אייך. געהט גיכער! (שטיל) איך האָב געזעהן, ער איז גאָר אוועק אין גאָרטען. (פערשווינדט).

שרה הינדע: ווי געהט מען אוועק אָהן אַ זיידעזונד? (שטעהען ביידע אויף).

שליאַמע: מיר וועלען נאָך אַריינגעהן אַהער שפעטער. אַזעלכע, ווי זיי, שלאָפען ביי נאכט זעהר וועניג. אַמאָל פלעגען אַזעלכע ביי נאכט אומ-פאָהרען אויף אַ קאָטשערע, איצט זיצען זיי ביי נאכט אין אַ קאנטאָר און רעכענען... עס ווערט געטהאָן מיט'ן זעלבען כח. דו פרעג שליאַמע הוי'ן, וועט ער דיר דערצעהלען פון די דאָזיגע זאַכען. (ביידע אָב).
(א פּויע. מען הערט אידאָ זינגט אין גאָרטען „אזרא'ס ליעד“.

בערטאָ קומט).

בערטאָ: וואו זיינען דאָס מיינע געסט? ענטלאָפען?

אידאָ (אין פענסטער): אז זיי קומען, פּערגעסען זיי אַוועקגעהן, האָב איך זיי אומיסטען אָבגענאָרט און געזאָגט, אז בערנארד רופט זיי.

בערטאָ: אָבגענאָרט עלטערע מענשען? פּע! דאָס איז ניט שעהן!

אידאָ: וואָס זשע, מען טאָר קיינמאָל ניט אַ שטיף טהאָן?

בערטאָ: שטיפען מעג מען און מען דאַרף, אָבער אין אַן אונשולדיגען, אַנשטענדיגען און עהרליכען וועג. אָבנאָרען איינעם אָדער וועה טהאָן איהם, הייסט ניט שטיפען, — דאָס הייסט זיין ווילד און אויסגעלאָסען. (זעצט זיך צום טיש). פאַר וואָס געהסטו ניט שלאָפען? (אידאָ גיט אַ מאַך מיט'ן האַנד און לויפט פאָרט). אי, די ערציהונג פון קינדער איז זעהר אַ שווערע און פּעראַנטוואָרטליכע זאַך... מיר ווילט זיך זעהר מאַכען פון זיי עהרליכע, גוטע מענשען און וואָס עס וועט פון זיי אַרויסקומען, ווייס איך ניט. (פּער-טיעפט זיך אין איהרע פאפיערען. בערנארד גיט אַ קלאַפּ אין טהיר און קומט אַריין).

בערנארד: שטער איך אייך ניט, פרייליך בערטאָ?

בערטאָ: ניין! ניין! פּערקעהרט, איך האָב אייך געזוכט, איך דאַרף אייך האָבען. זיצט! (ער זעצט זיך). איך האָב ערהאַלטען אַ בריעף, וואָס פּערשאַפט מיר פיעל שמערצען. דער פאַפּא האָט צוגעזאָגט דעם ערשטען יוני אַרוישיקען די פאַרטיע מעהל קיין קאָנסטאַנטינאָפּאָל. עס איז שוין היינט דער 26טער מאי, די צוויי טויזענד זעק מעהל וועלען מיר ניט קענען האָבען פּערטיג.

בערנארד: הערר אשכנזי האָט דאָך נאָר צוגעזאָגט, וועלען מיר זיך ענטשולדיגען...

בערנארד : איך בעט אייך, מיינט ניט, עס איז א שפאס. איך קען אייך שוין ניט פון היינט און ניט פון נעכטען. איהר ווייסט, מיך קען מען ניט קויפען פיר געלד.

בערטא (לאכט) : וואָס? איהר אליין ווילט זיין דער פרעטענדענט? דאָס איז אַ סיורפריז!

בערנארד : יא, איך אליין. איהר ווייסט, איך האָב אַ היבשען קאפיטאַל אין אייער פאַפּאַ'ס געשעפטען און מיך אינטערעסירט זעהר וועניג אַ רייכע כלה. מיך אינטערעסירט די רייכקייט פון אייער איידעלען כאַראַקטער און פון אייער איידעלען האַרץ...

בערטא : איך האָב גאָר ניט געוואוסט, אז איהר האָט פון מיר אזא גוטע מיינונג, אָבער זאָגט מיר נאָר, וואָס איז מיט אייך פּלוצלונג געוואָרען? זעהט נאָר, אין אזא שעהנער זומער-נאַכט וואַנדערט אום די געטין פון לייעבע מיט איהרע טרוימען. מאָרגען אבענד וועלען די טרוימען אוועק און איהר וועט זיך אויפכאַפּען מיט אַ האַרץ-קלעמעניש און מיט אַ קאַפּ-וועהטאָנג... (לאַכט און וויינט). מיך אָבער קען די שעהנע געטין ניט אַריינכאַפּען אין איהרע נעצען, איך געהער צום מלאך המות. (פויער. ווייט אַ טרויעריגעס קירכען-גלאַקס).

בערנארד : איך בעט אייך, רעדט ערנסט מיט מיר. איך בין ניט קיין אינגעלע, בין שוין 35 יאָהר אַלט. איך האָב שוין פּיעל דורכגעלעבט און איבערגעליטען. עס איז ביי מיר ניט אַ טרוים פון אַ זומער-נאַכט — עס איז אַן ערנסטער געדאַנק, אַן איבערלעגטעס געפיהל. איך ווייס אלע אייערע אייגענשאַפטען און פערשטעה, אז גליקליך קען זיין דער מאַן, וואָס קען האָבען אזא קלוגען קאַמעראַד ווי איהר, אזא בעגאַבטע פרוי, אזא ערציהערין און מוטער צו זיינע קינדער, אזא ווירטין און ראַטגעבערין אין שטוב. ניט פּלוצלונג בין איך געקומען צו דעם בעשלוס, איך האָב פּיעל נאָכגעטראַכט און אלץ אָבענוואויגען... בערטא, שטויסט מיך ניט אָב פון זיך! איהר קענט מיך... איך בין ניט זעהר אינטעליגענט. ווי קום איך דערצו? אָבער איהר ווייסט, אז איך בין ניט קיין לייכטזיניגער מענש. (טרערען אין זיין שטימע). אויב איך זאָל אייך ניט קענען אַכטען און שעצען, ווער דען אין דער גרויסער וועלט וועט עס זיין אימשטאַנדע צו טהאָן? (די גלאַקס הערט אויף צו קלינגען).

בערטא : איך דאַנק אייך, איהר זייט זעהר אַ גוטער מענש, אָבער...

בערנארד : מיין מוטער וועט זיך גליקליך שעצען צו האָבען אזא טאָכטער.

בערטא : אזוי? נון, און אייער מוטער'ס זוהן?

ערשט היינט פון פאפא געקראָגען אַ בריעף און ער שרייבט מיר ניט אַ וואָרט. עס קען זיין מען רעדט איהם אַ שידוך. וועמען לאָזען דען די שדכנים צורוה? אָבער חתונה האָבען וועט ער ניט, בעפאָר ער וועט זיך מיט אונז ניט מישב זיין. אַם וועניגסטענס פערדיען איך דאָך, אַז מען זאָל זיך מיט מיר אַן עצה האַלטען, ווי מיט אַ פריינד.

בערנאַרד: פרייליך בערטא, איך האָב מורא, ער וועט איצט חתונה האָבען.

בערטא: יא? כא! כא! וואָס זשע האָט איהר מורא? אויב ער מיינט, אַז ער דאַרף חתונה האָבען, מסתמא ווייס ער דאָך. און אויב זי איז אַן אנשטענדיגע פרוי, זאָל זיין מיט מזל.

בערנאַרד: איך האָב מורא, ווייל איך דענק וועגען אייער לאַגע דאָ אין הויז. עס קומען איצט פאר אייך נייע זאָרגען מיט נייע אונאַנגענעמדיגקייטען. בערטא, זאָגט אליין, ביז וואַנען וועט איהר שלעפען אויף זיך אַזא שווערען יאָך? איז נאָך ניט צייט, איהר זאָלט אייך אויך אַברוהען? איהר האָט נאָר געלעבט פיר אַנדערע, האָט איהר דען קיין רעכט ניט איצט פיר זיך אויך אַביסעל לעבען? (אידא עפענט דעם פענסטער און הערט זיך צו, זעהר נייגעריג).

בערטא: מיין אויפגאבע און מיינע פליכטען זיינען נאָך ניט געענדיגט. פערנעסט ניט, מיליטשקע איז נאָך אַ קינד און אידא איז נאָך אויך צו יונג. זי איז פונקט אין די יאָהרען פון איהר ענטוויקלונג, ווען מען דאַרף אויף איהר זעהר גוט אַכטונג געבען.

בערנאַרד: איהר וועט דאָך ניט געהן צוליעב אידא'ן אָפּפערען אייער לעבען...

בערטא: מיין פריינד, איך האָב איצט קיין אַנדער ציעל ניט, ווי אָפּפערען זיך צוליעב זיי. מיינט ניט, אַז פערזענליכעס גליק איז אַלץ.

בערנאַרד: מען דענקט נאָר ניט צו צונעהמען ביי אייך די מעגליכקייט צו זאָרגען פאר מיליע'ן מיט אידא'ן.

בערטא: וואָס מיינט איהר דאָס? (אידא קוקט אויף זיי ביזן. זי איז זעהר פאָרויכטיג און פערשווינדט אָפּט).

בערנאַרד: איך מיין גאנץ איינפאך, ווען אייך מאכט זיך אַ פאַסענדע פארטיע און איהר זאָלט ניט דאַרפען פערלאָזען אייער היים און אייערע פליכטען?

בערטא (גוטמוטיג): ווי? כא! כא! איהר מיינט, איך זאָל חתונה האָבען? די האַרבאַטע מויד זאָל זיך פשוט פאר איהר געלד קויפען אַ חתן מיט'ן צושטעלען אַ היים? איך בין ניט אַזא נאַר!

בערטא: איך שעהם זיך... מען דארף זיי פריהער פאָרבערייטען...
(טאליע לויפט אַרײַן. דאָס געזאָגט הערט אויף).

טאליע: בערטא, מיר האָבען געסט! דער פאפא איז געקומען צופאָהר
רען. מיט איהם עפעס א דאמע מיט א מאַמעל! (שליאמע און שרה
הינדע קומען).

שליאמע: בכּן איז באשר איז וואָס? דארפּען מיר זיצען דאָרטען?
שרה הינדע: האָסט אפנים פּערגעסען אויף אונז דאָרטען אין
קאנטאָר...

שליאָמע: ביי דער מאַמעל, ביי דייןער זיינען שוין דאָרט געוואָרען
די אויגלעך אַזעלכע קליינע, ווי ביי א הוהן בין מנחה למערב, און איך אליין
בין שוין אויך א פאָר מאָל א פאָהר געטהאָן מיט'ן נאָז קיין צפון זייט און
קיין דרום זייט.

בערנארד: דערפאר וועט איהר באַלד הערען פון מיר א זאך, וואָס
וועט אייך...

בערטא: ניין! ניין! ניט איצט, ניט היינט! שפּעטער! (אידא
לויפט אַרײַן זעהר אויפגערעגט).

אידא: ווער איז גערעכט? איך האָב אייך געזאָגט, דער פאפא וועט
אונז ברענגען א פרעזענט... אזא אלטער זאָל דענקען פון אַזעלכע זאכען!
(אַלע ערשטוינט).

בערטא: שש! אידא! קום אהער צו מיר! פּערגעס ניט, פון וועמען
רעדסטו דאָס!

אידא (קוקט אויף איהר מיט פּעראכטונג): איהר זייט אַלע גוטע!
איהר זייט אַלע גוטע! (עס הערען זיך שטימען. אשכנזי עפענט די טהיר).

אשכנזי: יא, קומט אַרײַן אהער! ... זיי זיינען אַלע מסתמא דאָ ביי
בערטא'ן, ווי געוועהנליך... האָ? וואָס? דומהייטען! ווי באַלד איך בין
צופריעדען, דארפּען מיינע קינדער געוויס צופריעדען זיין. (ער אַרײַן, נאָך
איהם סאָפיע און נינא אין רײַזע-קליידער). א גוטען אבענד, קינדער, איך
האָב אייך די עהרע פאָרצושטעלען... ע... מאַדאם סאָפיע גרינשטיין, וועלכע...
וועלכע איז יעצט מיין פרוי און אייער צווייטע מוטער... און דאָס איז פּריילין
נינא. (אַלע ערשטוינט).

שליאָמע (קוקט אויף סאָפיע'ן און זיין שרה הינדע).

טאליע (ביים טיש, נעהמט צונויף זיינע ביכער): איך וועל איהם
באַלד זאָגען, אז איך בלייב דאָ ניט אין שטוב. (געהט צום פאָטער, בעגעגענט
דעם בליק פון נינא'ן. זיי לאָזען ביידע אַראָב די אויגען פּערשעהמט).
אידא (וויינט שטאַרק): איידער צו זעהן און הערען, וואָס איך האָב

בערנארד : איך ? מיין גליק וועט זיין צו געבען אייך א פריעדליכעם רוחיגעס, זארגלאזעם לעבען. איך מיין עס מיט מיין הארץ און זעעלע !
בערטא : בערנארד, איך וועל אייך זאגען די וואהרהייט, איך וואלט שוין געדארפט אביסעל זיך אברוהען און האבען וועניגער זארג. איך האב שטענדיג געזארגט נאך פיר אנדערע... עס דארף זיין א גרויס גליק צו פיהלען, אז אויף דער גרויסער וועלט איז דא איין מענטש, וואס זארגט כאטש אביסעלע פאר דיר...

בערנארד (נעהמט איהר האנד) : בערטא, ערלויבט מיר זארגען פיר אייך.

בערטא : ווארט... איך וועל א קוק טהאן אין אייערע אויגען. איך ווייס, איהר האט עהרליכע אויגען. (קוקט אין זיינע אויגען).
בערנארד : בערטא, זאל אויסגעלאשען ווערען דאס ליכט פון מיינע אויגען, אויב זיי קוקען ניט אויף אייך מיט אן עהרליכער, אויפריכטיגער אב-זיכט.

בערטא : ניין ! ניין ! מען דארף ניט אזוי שווערען ! איך פיהל, איהר רעדט יעצט אויפריכטיג... הייסט עס, עס קען זיין, פאר מיר איז נאך אויך דא א שטיקעלע גליק, און איך האב געמיינט. (פאלט צום טיש און וויינט).
בערנארד : וואס וויינסטו, בערטא ?

בערטא : איך וויין... אבער דאס זיינען גוטע טרערען... פאר וואס ביזטו פריהער ניט געקומען ? איצט מעג איך דיר זאגען די וואהרהייט, איך האב לאנג געווארט אויף דיר. איך האב געמיינט, דא איז א גוטער און א קלוגער... ער פיהלט דאך, איך בין ניט שולדיג, וואס די נאטור האט מיך גרויזאם בעהאנדעלט... ער קען מיך און ווייס, אז מיין הארץ און מיין זעעלע זיינען ניט ערגער, ווי ביי אנדערע. איך האב געווארט און ער האט געשווייגען... דאן האב איך בעשלאסען : אויב דער ניט, קיינער ניט ! און ער איז דאך געקומען ! (איידא גיט אויף זיי א עוק מיט צאָרן און פעראכטונג און פערשווינדט).

בערנארד : יא, איך בין געגאנגען לאנגזאם, אבער בין געקומען צו דיר, מיין טייערע, גוטע בערטא. (אומארמט זי. ווייט דער כאָר פון די האַפנונגען און טרוימערייען) עס איז שוין צייט, איך זאל אויך האבען א היים. און ווער עס וויל האבען א גליקליכען, פריעדליכען, רוחיגען היים, דארף נעמען אזא פרוי, ווי דו, מיין גוטע, מיין קלוגע, מיין נאָבעלע בערטא. (פאלט צו מיט זיינע ליפען צו איהר האנד. דאס געזאנג שאלט העכער. פויזע. א גערויש. בערטא רייסט ארויס איהר האנד). וואס האסטו מורא, נאר, זאלען זיי וויסען....

צווייטער אקט.

(דאָס זעלבע צימער. נינאָ זיצט ביי דער פּיאַנאָ און שפּיעלט עטוואָס זעהר טרויער
רויגעס גאַנץ פּיאַנאָ. זי פערדעקט איהר געזיכט און בלויבט זיצען אונטערוועגליך.
סאָפּיע קומט זעהר אויסגעפּוצט.)

סאָפּיע: אַט איז זי! וואָס זיצסטו עפעס דאָ?
נינאָ: וואָס איז מיר דער אונטערשייד? אבי איך ליעג ניט אין
דער ערד.

סאָפּיע: נינאָ, איך פערשטעה ניט, מיט וואָס ביזטו אונצופריעדען?
דיר פעהלט דען דאָ עטוואָס?
נינאָ: ניין! מיר פעהלט גאָר ניט.

סאָפּיע: וואָס־זשע געהסטו אום דאָ ווי אין עולם היתהו? איך האָב
געמיינט, דאָ וועסטו עקזערצירען יעדען טאָג 5—6 שעה...
נינאָ: פינף, זעקס שעה באַראַבאַנען אין אַ פרעמד הויז! וואָס
רעדסטו דאָס, מאַמאָ?
סאָפּיע: אין אַ פרעמד הויז גאָר? דו ביזט אין דער הויז פון דיין
מוטער'ס מאַן!

נינאָ: וואָס איז מיר מיין מוטער'ס מאַן?
סאָפּיע: דיין מוטער'ס מאַן איז דיין צווייטער פאָטער.
נינאָ: נו, יא, עס רעדט זיך גאָר אזוי... עס קען ניט זיין קיין צווייטע
מוטער און עס קען ניט זיין קיין צווייטער פאָטער, עס קען גאָר זיין אַ
צווייטער מאַן...

סאָפּיע (זיפצט): פערגינסט ניט דער מאַמע'ן דאָס גליק? וועסט
ווערען עלטער, וועסטו פערשטעהן.

נינאָ: האָסט זיך אויסגעפּוצט, גרויסאַרטיג!
סאָפּיע: עס איז ניט פון מיין פערגעניגען וועגען, מעגסט מיר
גלויבען. מיר פרויען לעבען גאָר צוליב אַן אנדערענ'ס פערגעניגען וועגען.
מיר מוזען טהאָן, וואָס דעם מאַן געפעלט...
נינאָ (פערצווייפעלט): אַי! איך האָב ניט קיין היים! איך האָב
ניט קיין היים!

סאָפּיע: איך פיהל זיך אפשר אויך ניט אין גאַנצען ווי אין דער
היים... נו, וואָס קען מען טהאָן? איך האָב דען אַן אנדער ברירה? נינאָ,

היינט ביי נאכט געזעהן און געהערט, וועל איך בעסער שטארבען! (פאלט מיט א געוויין אויף בערנארד'ס שולטערען. די קירכען-גלאַס שאלט וויעדער און ווייט זינגט דער כאָר פון די טרויעריגע גייסטער, ווי אין פראָלאָג).

בערנארד (גלעט אירא'ן זעהר צארט): בערוהיגט איך, אירא! בערוהיגט איך, איראטשקע!

אירא (וויספערט): איך וויל ניט, איהר זאָלט זי לייעב האָבען, בערנארד! איך וויל ניט, איהר זאָלט זי לייעב האָבען! (סאָפיע און נינא די גאנצע צייט אין זעהר א גרויסע פערלעגענהייט).

בערטאָ (בעטראכט די געסט): איך האָב, דער פאפא האָט געבראכט אין זיין הויז א מענש, וואָס וועט זיין א טרייער פריינד צו איהם און צו זיינע קינדער. (גיט סאָפיע'ן די האַנד. דאָס גלאַס און טרויעריגער כאָר מעהר פאָרטאָ).

(פאָר האַנד).

טאליע: אייך איז ניט גוט דאָ ביי אונז?

נינא: ניין, מיר איז דאָ זעהר גוט.

טאליע: פאר וואָס זשע וויינט איהר?

נינא: איך ווין ניט מיט שטיף טרערען... די טרערען זיינען מיינע אייגענע...

טאליע: עס זאָל מיך ניט פערדריסען, וואָלט איך אויף אייך ביז געוואָרען.

נינא: ווער בעט אייך, עס זאָל אייך פערדריסען?

טאליע: איך פרעג נאָר, אפשר האָט אייך אימיצער דאָ ניט גוט בעהאַנדעלט... איך ווייס, אירא קען זיך אזא זאך ערלויבען... איהר זאָגט נאָר מיר!

נינא: איך האָב ניט וואָס צו זאָגען!

טאליע: ענטשולדיגט, איך האָב אייך ניט געמיינט צו ערגערען. (זוכט) איך האָב צוגעזאָגט אונזערע אַרבייטער פון דאמפּף-מיהל צו ברענגען נאָך פערבאָטענע ביכלעך. (נעהמט פון א שופלאָד ביכלעך). איך האָב געדאַרפט אויף איהר ביז ווערען דערפאַר, נאָר איך קען ניט. אירא זאָל מיר אזוי ענטפערען, וואָלט איך איהר געוואָרפען א טינטער אין קאַפּ... פאַר וואָס איז דאָס? אירא איז דאָך אַן אייגענע און זי איז ניט מעהר ווי א פרעמדע. אפנים די נאטור קוקט ניט, וואָס אייגענע, וואָס ניט אייגענע, זי וויל ניט א מענש זאָל בלייבען גלייכגילטיג צו א מענש. (אָב).

נינא (קוקט איהם נאָך): איך בין אזוי שלעכט צו יעדען און איך ווייס ניט פאַר וואָס. ער זאָל מיר זיין אַן אמת'ער ברודער, וואָלט איך איהם געמעגט לייעב האָבען. ער איז מיר אָבער א שטיפברודער, א פרעמדער! און איך האָב קיינעם ניט! (לאָזט ווידער אַראָב דעם קאַפּ צו דער פיאַנאַ. בערטאָ קומט, שעהן און נעט געקליידעט. צוויי געמאַכטע בלומען אין איהר קאַפּ. מיליע קומט מיט איהר, אויסגעפוצט און אויך מיט א בלום אין איהר קאַפּ). **בערטאָ** (לֹאסטיג): יא, יא! דו קליינער גנב! כא! כא! ער וועט היינט קומען, וועל איך איהם אלץ דערצעהלען...

מיליע: דו מיינסט, איך האָב מורא פאַר בערנאַרד'ן?

בערטאָ (בעמערקט נינא'ן): שש! דו, מויד, זעץ זיך דאָרט אין א ווינקעלע און שפיעל זיך אין דער שטיף, און איך וועל אביסעל אַרבייטען. (מיליע בויט פון ביכער א שטוב. בערטאָ אַרבייט ביי איהר טיש. פּוּוּזע. נינא וויינט). **נינא**, וואָס איז אייך? (קיין ענטפער). קומט אַהער צו מיר, איהר קליינע וועלפין, און דערצעהלט מיר, וואָס איז אייך? (קיין ענטפער). איהר ווילט ניט געהן צו מיר? ניין? וועל איך געהן צו אייך. (געהט צו איהר).

א פרוי איז קיינמאל נישט אין איהר היים, זי איז אין איהר מאן'ס היים... אויב זיי קענען אונז פערטראָגען גיבען זיי אונז פלאץ אין זייער היים, אויב נישט, נעהמען זיי צו ביי אונז די היים...

נינא: בעסער שטארבען, איידער צו לעבען אזוי...

סאָפיע: אזוי לעבען מיר אלע, כמעט אלע. מיר קענען אליין נישט זאָרגען פיר זיך, מוזען מיר זיין אונטערטעניג צו אונזערע פערזאָרגער... אייניגע האָבען כאַטש אַ גליק און די פערזאָרגער זיינען זיי אַמוועניגסטען נישט אַנטיפאַטיש... די גרעסטע צאָהל אָבער, אלע כמעט דאַרפען לעבען, ליעבען און מאַכען זיך ה'ענווידיג צו זייערע פערזאָרגער, וועלכע זיינען זיי אונזער-טרעגליך עקעלאַפּט!... אזוי וואָכען, מאָנאַטען, יאָהרען, אַ גאַנץ לעבען... נינא: מאַמאַ, שווייג בעסער!...

סאָפיע: איך האָב דאָך נישט געקענט צוּלאָזען מיין טאָכטער זאָל זיין, חלילה, אַ נעהמערין, אַ שניידערין — דאָס וואָלט געווען אַ גרויסע שאַנדע און אַ גרויסער אומ'כבוד פאַר מיר. אַי, דו זאָלסט אָבער ווערען אַ גרויסע און בעריהמטע פּיאַניסטין, וואָלט עס געווען אַן עהרע און אַ פרייד פאַר דער מאַמען.

נינא: נו, יא, איך לעב דאָך נאָר דערויף, דו זאָלסט האָבען פון מיר נחת, כבוד און פרייד!

סאָפיע: האָסט דיין טאַטענ'ס שגעון, זאָל ער מיר מוחל זיין. נישט איין מאָל האָב איך פון איהם געוויינט און ביטער געקלאָגט און נישט איין מאָל וועל איך קלאָגען און וויינען פון דיר... דער טאַטע מיט די ביינער!...

נינא: נו, יא, ווען דער פאַפּא האָט געלעבט, האָסטו געליעבט דעם פאַפּא, יעצט לעבט הערר אשכנזי, האָסטו ליעב דעם הערר אשכנזי. און ווען דער אַלטער הערר אשכנזי וועט שטארבען, וועסטו...

סאָפיע: גענוג! (ווישט די טרערען). נאָך וואָס דען גיט אונז גאָט קינדער, אויב נישט דערויף זיי זאָלען אונז פערביטערען די יאָהרען און פער-גיפטען דאָס לעבען? אַ פאָטער נעהמט זיך נישט צום האַרצען און אַ מאַמע ליעגט אין דער ערד. (אָב וויינענדיג).

נינא: איך זאָל נישט מורא האָבען פאַר'ן טויט, וואָלט איך בעסער געוואָלט שטארבען... דער טויט אָבער מוז זיין עקעלאַפּט, שרעקליך, מיאוס. (לעגט דעם קאָפּ אויף דער פּיאַנאָ. טאליע קומט מיט ביכער).

טאליע (בעטראַכט זי מיט מיטלייד): עס איז אַ רחמנות אויף איהר. זי פיהלט זיך אזוי עלענדיג. (לויט) פרייליך נינא, מעג איך פרעגען, וואָס וויינט איהר אזוי אָפּט?

נינא: איך האָב נישט קיין אַנדער פערגעניגען.

בערטא: איהר זעהט, זי איז דער מענש, וואָס ווייסט... יא, היינט איז ביי מיר אַ גליקליכער טאָג און איך וואָלט אזוי געוואָלט אַלע זאָלען זיין גליקליך. (נעהמט פון איהרע האָר איין בלום). איך האָב זיך ערלויבט היינט אַביסעל נאָריש מאַכען און האָב זיך אַליין געמאַכט די בלומען. אַיא, ניט שלעכט? איין בלום האָב איך געגעבען מיין בעסטען פריינד אין דער וועלט, וועלכער איז דער מענש, וואָס ווייסט. איינע, נינא, גיעב איך אייך, זאָלען מיר זיין פריינד. (פלעכט איהר אַרײַן די בלום אין איהר האָר). קינד, אַ פריינד זאָגאר מיט אַ הויקער איז בעסער, ווי גאָר ניט, און אַז איהר וועט האָבען אַ בעסערען פריינד, וועט איהר מיך אוועק וואַרפען. (בויגט זיך צו צו איהר, שטיל). נינא, איך וויל דיר זיין אַ שוועסטער... (נינא פאַלט צו צו איהר ברוסט מיט אַ געוויין. בערטא גלעט זי איבער'ן קאָפּ. פּויוזע. מען הערט אשכנז'ס שטימע). שש! נינא, דער פאַפּא קומט. מיליטשקע, נעהם נינא'ן צו מיר אין צימער.

מיליע: קום, נינא, אַז בערטא האָט ריך ליעב, האָב איך דיך אויך ליעב. (ביי נינא'ן רייסט זיך אַרויס אַ היסטערישער געוויין. זי אומאַרעמט און דריקט מיליען צו זיך. אשכנז'ס שטימע).

בערטא: פאָרט פון דאנען, גנבים!... מיליע, מעגסט נינא'ן אַלץ דערזעהלען, זאָל זי אויך זיין אַ מענש, וואָס ווייסט... (זי שטויסט זי ביידע מיט צערטליכקייט אַרויס. הוסט). מען וועט דאַרפען דעם פאַפּא דיפּלאָמאַטיש רעפּאָרטירען. זעהר שטאַרק וועט ער זיך ניט ברעקלען, דאָך ניט מעהר ווי אַ האַרבאַטע טאָכטער. (אשכנזי אַרײַן).

אשכנזי: בערנאַרד איז נאָך נישטאָ? נו, יא, ער האָט צייט. אזוי פיעל רעכענונגען, מיט געשעפטען, מיט קאָנטראַקטען, צום שוואַרץ יאָהר! און קיין מילנער האָבען מיר דערווילע אויך ניט, וואָס זשע, איך דאַרף זיך ברעכען דעם קאָפּ מיט אַלעמען?

בערטא: פאַפּא, בערנאַרד וועט געוויס באלד קומען. פערגעס ניט, ער איז ערשט געקומען נעכטען פון דער רייזע, רוהט ער זיך אַביסעל אויס. דאָך דריי חדשים געווען אין וועג.

אשכנזי: נו, יא, אַנדערש ביי זיין טאַטען ניט געוואוינט געוואָרען! שליאָמע הויז'ס זוהן מאַכט אַ רייזע קיין אויסלאַנד. ווי זיי קריכען אַרײַן גיך אין די פּעדערען, די הויז-אַריסטאָקראַטען!

בערטא: שליאָמע הויז'ס זוהן האָט זיך אַליין מיט זיין מיה און שווערע אַרבייט געשאַפּען אַ מעגליכקייט צו רייזען. ער האָט גענוג געליטען, ער מעג זיך אַברוהען. און אויסער דעם, פאַפּא, דו ווייסט דאָך, עס איז ניט געווען נאָר אַ לוסט-רייזע, — ער איז געפאָהרען לערנען דעם געשעפט פון

איחר וויינט גאר? פוי! איחר ווילט אייך איבערפיהרען אזא שעהנע פאך אויגען? (גלעט זי איבער'ן קאפ. נינא וויל ניט ליידען). איחר ווילט אייך מאכען פאר א שלעכטע, איך ווייס אבער, אז קיין שלעכטע זייט איחר ניט. **נינא:** איך בין יא א שלעכטע. געגען מיין ווילען בין איך שלעכט.... **בערטא:** זאגט מיר, וואס איז אייך, קינד. (זעצט זיך נעבען איחר). איחר ווייסט דאך, אמאל, ווען מען רעדט אויס דאס הארץ אפילו צו א פלאקען, ווערט אויך גרינגער. וואס איז אייך, נינא?

נינא: איך ווייס אליין ניט, וואס איז מיט מיר. אמאל האב איך ליעב געהאט די מאמא, איצט קען איך זי ניט ליעבען און ניט אכטען. און ווען איך זעה זי מיט אייער פאפא, פיהל איך אזוי מיאוס. (טרערען) איך האב קיינעם ניט!

בערטא: איך פערשטעה אייערע געפיהלען. אבער בערעכענט, וואס האט אייער מוטער געקענט טהאן? א שוואכע מיטעלאזע פרוי. איך גלויב ניט, זי זאל זיין שטארק פערליעבט אין מיין פאפא, אדער זי זאל זיך פיהלען גליקליך מיט א מאן פון עטליכע און זעכציג יאָהר. ניין, צו איחר קען מען גאר ניט האָבען. ניט זי, איחר... איחר פערדיענט געטאדעלט צו ווערען! **נינא** (הויבט אויף דעם קאפ): איך גאר?

בערטא: יא, איחר! איחר זייט א קלוגע מיידעל און די לאנגע פון אייער מוטער האט אייך געדארפט לערנען צו דענקען פון זיך אליין. איחר האט א מוזיקאלישען טאלאנט, ווארום ארבייט איחר ניט און פארברייטעט אייך ניט צו זיין א זעלבסטשטענדיגער מענש אינ'ם לעבען? מיין שוועסטער אירא איז רייך, אבער אויך זי וועט בערייהען, וואס זי האט אויפגעהערט צו לערנען אין גימנאזיע און וויל זיין א פרוי בעפאך זי איז געוואָרען א מענש. מען דארף לערנען, נינא, אום צו קענען זאָרגען פיר זיך. ערלויבט מיר, איך וועל אייך העלפען. איך ווייס, יונגע חברה זיינען מאנכעסמאל אביסעלע פויל. איך וועל אייך ניט לאָזען צו פערגעסען אייער פליכט און אייער ציעל אין לעבען.

נינא: איחר?

בערטא: יא, איך! איך האב שוין לאנג געוואָלט מיט אייך ריידען, גאר איך האב געזעהן, איחר בלאָזט אייך אויף מיר. קינד, וואס בין איך שולדיג, וואס מיין פאפא האט גענומען אייער מאמא? כע! כע! הערט, נינא, ביי מיר איז היינט א גליקליכער טאג. עס קען זיין, היינט איז דער גליקליכסטער טאג אין מיין לעבען. איחר וועט שפעטער, היינט נאך ערפאהרען, וואס איך מיינ...

מיליע: גאר איך ווייס, איך בין דער איינציגער מענש, וואס ווייס!...

געוואקסען און צופיעל קלוג געוואָרען, דו וואָלסט דענקען פון אזעלכע נאָרישקייטען.

בערטא: מעהר איבערגעוואקסענע און קליגערע פון מיר דענקען אויף אמאָל פון אזעלכע נאָרישקייטען... פאפא, איך וויל אויך כאַטש אַביסעלע לעבען...

אשכנזי: נו, יא, נאטירליך... אָבער דו ביזט דאָך גיט בלינד... דו זעהסט זיך.

בערטא: איך בין גיט בלינד און די הויפט־אורזאכע, ער איז גיט בלינד...

אשכנזי: וואָס־זשע, עס איז שוין ביי אייך אַן אָבגעמאכטע זאך?
בערטא: יא, שוין לאנג. מיר האָבען בעשלאָסען צו שווייגען ביז ער וועט קומען פון אויסלאַנד... איך האָב דיר פאַרבערייטעט, וויל איך מיין, ער וועט היינט מיט דיר ריידען דערפון...

אשכנזי: א גוטע, א גוטע, פון דעסטוועגען איז ביי דיר גיט שווער אוועקוואַרפען אלע געשעפטען, דאָס הויז, די קינדער, דעם פאפא.

בערטא: איך פערלאָז קיינעם גיט און וואַרף קיין זאך גיט אוועק....
אשכנזי: הייסט עס, שליאָמע הויז וועט זיין מיין מחותן, דערלעכט זיך אַ כבוד!...

בערטא (לוסטיג): עס איז טאקע אַ ביטערע עבירה צו געבען שליאָמע הויז אזא מחותן, ווי אשכנזי, אָבער דערפאַר קריגט ער אַ האַרבאטע שנור... פאפא, ער פערליערט מעהר, ווי ער געווינט. כע! כע! שליאָמע הויז קען אויך רעכענען... ער איז אַ פאָטער און יעדער פאָטער רעכענט מעהר, ווי ער לייעבט. אַ מוטער לייעבט מעהר, ווי זי רעכענט. (ערנסט). אָה, ווען איך וואָלט יעצט געהאט אַ מוטער! אין דיעזער מינוט וואָלט זי געווען געריהרט פון לייעבע, גליקליך פון פרייד. זי וואָלט מיך געבענשט מיט ציטער־רענדע ליפען און געוואונשען גליק מיט איהר פולען האַרץ... און מיר וואָלטען ביידע געוויינט מיט גוטע, הייליגע טרערען... אַ פאפא אָבער... אַ פאפא האָט גיט איצט פאַר מיר אפילו איין גוט וואָרט. (פרעהליך). ע! עס מאַכט גיט אויס. מען דאַרף לויפען אין קיך אַרײַן. (סאָפיע פערשווינדט). היינט וועלען דאָ געוויס עטליכע פרעמדע מענשען מיטאַג עסען. (געהט). פאפא, מיט אַ זעקס מאָנאַט צוריק האָסטו מיך אַביסעל איבערראשט, היינט האָב איך דיר אַביסעל איבערראשט. איצט זיינען מיר קוויט. (אַב).

אשכנזי: דער שניידער־יונג שליאָמע הויז מיין מחותן! איך וואָלט בעסער שטאַרבען... אָבער דאָ אין דעם פאַל, די וועלט וועט דאָך פערשטעהן. אַ טאָכטער אַ קאָליקע, אַ קריפעל... הם! ווי עס האָט זיך איהר געמאַכט

דאמפף-מיהלען. און דערצו נאך האט ער געבראכט א מילנער עפעס אן אנטיקעל, ווי מען זאגט... נו, היינט וואס ווילסטו פון איהם?

אשכנזי: דערווייל דארף מיין טאכטער, אשכנזי'ס טאכטער, טהאן זיין ארבייט!

בערטא: פאפא, דאס איז ניט געפעהרליך... ארבייט שפיעלט ביי מיר קיין ראָלע ניט.

אשכנזי: מיר מעגען זיין גוט צו איהם, ער אָבער דארף ניט פערגעסען, אז ער איז ניט מעהר ווי שליאָמע הויז'ס זוהן.

בערטא: שליאָמע הויז'ס זוהן האט אָנגעפאנגען ביי אשכנזי'ן אלס א אינגעל — אן ארומלויפער און איצט איז ער אשכנזי'ס קאמפאניאן.

אשכנזי: יא, צום געשעפט איז ער פעהיג, דער רוח נעהמט איהם ניט.

בערטא: ער איז אן עהרליכער מענש, דאס קענסטו דאך ניט לייקענען, פאפא!

אשכנזי: זאָל ער פראווען גנב'ענען ביי אזא מענש, ווי איך! איין קוק — זעה איך אלץ... און דערצו העלפט מיר אביסעל אזא רעוויזאָר, א טייוועל, ווי דו.

בערטא: און ער האט א גוטען כאראקטער.

אשכנזי: וואָס דארף איך זיין גוטען כאראקטער? אויף כפרות?

בערטא (לאַכט): דו, פאפא, דארפסט אפשר זיין גוטען כאראקטער אויף כפרות, אָבער מיר וועט עס צוניץ קומען.

אשכנזי: וואָס פאר א געשעפטען קענסטו מאַכען מיט זיין גוטען כאראקטער? (ער בעמראַכט זי. סאָפיע עפענט שטיל די טהיר און הערט זיך צו).

סאָפיע (גאנץ שטיל): אפשר רעדט זי אָן דעם פאָטער געגען אונז? אי, אַ לעבען! מען דארף ציטערען פיר יעדען שיין. צוויי איבעריגע מענשען אין שטוב...

אשכנזי: בערטא, ביזט מיר עפעס היינט אזוי לוסטיג און אויפגעלעגט.

בערטא: יא, פאפא, איך פיהל זיך היינט גליקליך... איך פראַיעקטיר א גרויס געשעפט...

אשכנזי: אזוי? זאָג נאָר מיר, וואָס פאר א געשעפט פראַיעקטירסטו דאָס?

בערטא: גאנץ איינפאך, פאפא, איך פראַיעקטיר תחונה האָבען מיט בערנארד'ן...

אשכנזי: דו? פע! און איך האָב געמיינט, ביזט שוין צופיעל אַריבער-

סאָפּיע: אי! האָבען א פאָטער אשכנזי, וואָס דאַרף מען נאָך? און אויסער דעם, אפילו שעהנע און געזונדע פרויען ווערען באַלד נמאס, היינט אזא ווי זי. הפנים זי ווייסט ניט, פאַר וואָס די מענער ליעבען אונז... (שטיל) מיר דאַכט זיך, ער איז געוואָרען בייז... (לויט און קאָקעטיש). ניט אלע זיינען דאָך אזעלכע גוטע ווי דו. (שטיל). אַי וואָס זאָל מען טהאָן? מען מוז זיך מאַכען א זיס פנים. (זיפצט).

(אשכנזי (שטרעקט אויס די האַנד צו איהר): סאָפּיע! (א גערוויש).
סאָפּיע: ניין! ניין! אימיצער קומט. (שליאַמע און שרה הינדע קומען, ביידע אין שבת'דיגע קליידער).
ביידע: גאָט העלף! גאָט העלף אייך! (שליאַמע נעהמט אַראָב זיין היטעל).

סאָפּיע: זיצט, זיצט! נעהמט א שטוהל, הערר הויז. (אַלע זעצען זיך).
שליאַמע: הויז האָט מען מיך גערופען, ווען איך בין געווען א זשענסקער... נאָר גאָר ניט, זאָל זיין הויז, מסתמא דאַרף דאָך אזוי זיין. און דאָס, וואָס דאַרף זיין, קענען מיר ניט מאַכען, עס זאָל ניט זיין.
סאָפּיע (אין א פערלעגענהייט): ענטשולדיגט, איך הער שטענדיג די קינדער... ע!

אשכנזי: נו, וואָס איז דאָרטען? שליאַמע הויז, דו דערצעהל בעסער, ווי געהט עס דיר?

שליאַמע: מושיז אשכנזי, אַלץ געהט ווי עס קומט פון אויבען. א מענש קען ניט א קראַץ טהאָן די פאה, אָדער א פייה טהאָן מיט'ן נאָז, אויב עס איז ניט פון דאָרטען...

אשכנזי: הויז מיט זיין פילאָזאָפיע! קום אַהער, זעץ זיך דאָ נעבען מיר. (שליאַמע זעצט זיך נעבען איהם. זיי רעדען שטיל).

סאָפּיע (צו שרה הינדע'ן): און איהר האָט געסט, הא? **שרה הינדע:** יא, אונזער בערנארד איז געקומען און האָט מיט זיך געבראַכט זיין פריינד, האָט ער מיר אָנגעקויפט פּרעזענטען אין „קינצפרעג“, אז טאָקע געזונד זאָל ער זיין!

אשכנזי: ניט „קינצפרעג“ — קעניגסבערג.
שרה הינדע: יא, זיי זיינען איצט געגאנגען בעקוקען די מיהל און אונז האָט בערנארד געשיקט אַהער.

אשכנזי: איך ווייס שוין נאָך וואָס ער דאַרף אייך. הויז, דערלאַנגט מיר א שוועבעלע דאָרט! (הויז געהט נאָך שוועבעלעך). עס וועט זיך אָנהויבען הוצלען ביי אונז, הא?

שרה הינדע: זאָל זיך הוצלען אין א גוטע, מזל'דיגע שעה!

די ערשטע געלעגנהייט, האָט זי זיך אָנגעכאַפּט מיט די הענד... אי! איז דאָס אַ וועלטעל! דאָכט זיך אזא, ווי זי... און דאָך... ע! יעדער לעבט נאָר פאַר זיך! (בלייבט זיצען פערזאָרגט. סאָפיע קומט, מאַכט זיך פריינדליך). סאָפיע: זעה נור, ווי דו זיצסט... דיר איז דאָך אונגעקוועם אזוי. (געהט צו דער סאָפּע נאָך אַ קישעלע, שטיל). אי, מאַנכעס מאָל איז מיר אזוי שווער צו מאַכען אַ פריינדליך געזיכט. (לעגט איהם דאָס קישעלע אונטער'ן רוקען). זעהסט היינט זעהר גוט אויס, אזוי מונטער און די אויגען קלאָר. אשכנזי: טאָקע? סאָפיע, איך בין געגאנגען צופוס צו דער מיהל און צוריק.

סאָפיע: דו זאָלסט מיך פאַלגען, וואָלסטו יעדען טאָג געמאַכט מאַציאָן. דו ווייסט וואָס? פון מאָרגען אָן וועל איך אליין מיט דיר יעדען טאָג שפּאַצירען. (שטיל) וועל איך אפשר דאָך ניט פיהלען, אז איך עס מוין ברויט אומזיסט...

אשכנזי: איך קוק אויף דיר און טראַכט, וואָס פאַר אַ נאַר איך בין געווען, צוליב די קינדער צעהן יאָהר געזעסען אַן אלמאָן... אלץ צוליב די קינדער!

סאָפיע: יא, אָבער מיט צעהן יאָהר צוריק בין איך נאָך קיין אלמנה ניט געווען.

אשכנזי: אָט דאָס איז דאָך! אלץ פאַסירט ניט דאָן, ווען מען דאַרף. הם! סאָפיע, דו האָסט שוין לאַנג עפעס ביי מיר ניט געבעטען קיין געלד. ווילסט דאָך ניט מען זאָל זאָגען, אשכנזי'ס יונגע פרוי האָט ניט קיין פאַר רובעל, ווען זי דאַרף. (גיט איהר אַ קרעדיטנעם בילעט). זיי אזוי גוט, דאָרט ביי בערטאָן אויפ'ן טיש שטעהען שוועבעלעך. (נעהמט אַרויס אַ סיגאַר פון אַ גרויסען פאַרט-סיגאַר).

סאָפיע: שוועבעלעך? באלד. (געהט ראש צום טיש, שטיל). אַ פינף און צוואַנציגער! איך גיב ניט אויס אַ גראַשען פונ'ם געלד, וואָס ער גיט מיר! אי! ביסלעכווייז וועל איך אָנזאמלען נדן פיר מיין נינאָן. (בעהאַלט דאָס געלד, רייכט אויס אַ שוועבעלע און גיט איהם פעררויכערען). איך האָב פריהער געוואָלט אַריינגעהן, האָב איך געהערט, דו רעדסט מיט בערטאָן... אשכנזי: נו, וואָס מיינסטו איז בערטאָ? אזא עגאָאיסט ווי אלע קינדער.

סאָפיע: אַ שאד, אונזער פלאַן הפנים וועגען בערנארד'ן מיט מיין נינאָ איז געוואָרען צו נישט... איך זאָל זיין בערטאָ און דערצו נאָך אשכנזי'ס טאַכטער, וואָלט איך עס ניט געטהאָן. וואָס וואָלט מיך געקענט נויטען?... אשכנזי: דו האָלסט זעהר שטאַרק פון אשכנזי און זי ניט...

איהר הערט ? אין דייטשלאַנד ! דאָס איז אַ קליינגקייט ביי אייך ? הערסט אַ מענש, ביי איהם איז דאָס אַ קליינגקייט !

אשכנזי : ווער זאָגט דיר דען, עס איז אַ קליינגקייט ?
שליאַמע : בכּן איז באַשר איז וואָס ? דו הערסט ווי עס דריידעלט זיך ? זיין טאַטע איז געווען ביי מיר אַ פּועל און מיין זוהן איז ביי אשכנזי'ן דער הויפטמאַכער. יא, עס איז דאָ אויבען אַ פינגער, וואָס פינגערט.

אשכנזי : געוויס, עס זאָל ניט זיין קיין פינגער, וואָלט ניט געווען קיין שניידעריי. הייסט עס, דיין בערנאַרד האָט אַהער געבראַכט זיין פריינד, ווי רופט מען איהם, דעם כּניאַק, ער זאָל איהם אַבאַרבייטען זיין חוב ?

שליאַמע : חוב ? ער האָט לאַנג בעצאָהלט ביז אַ פּרוטה. ער האָט נאָך געוואָלט צאָהלען פּראָצענט אויף. אַ מערקווירדיגע נפּשה ! מיין כלל, זאָגט ער : איך דאַרף דיר, זאָגט ער, ניט זיין שולדיג און דו דאַרפסט מיר, זאָגט ער, ניט זיין שולדיג. דו לעב, זאָגט ער, פון דיינעטוועגען און איך, זאָגט ער, וועל לעבען נאָך פון מיינעטוועגען. איהר זאָלט הערען, אז ער עפענט אַ פּיסק פון פּילאָזאָפּיע מיט סאַמאָגראַפּיע...

אשכנזי : סאַמאָגראַפּיע ? סאָפּיע, דו האָסט געהערט אזא וויסענ-שאפט. ניין ? טאָ קום, גיב אונז צו גלעזער וויין.... דעם שטאַרקען סאַנטורין.
שליאַמע : אַ שאָד, ער גלויבט ניט אין השגחה... אויבען, זאָגט ער, צייכענט מען ניט, מען צייכענט נאָר אונטען...

סאָפּיע (צו אשכנזי) : אייך איז זעהר שעדליך צו טרינקען וויין.
(שטיל) אַי, אז ער טרינקט וויין, געהט עס אויס צו מיין קאָפּ.

אשכנזי : איך מיט הויז'ן מווען היינט נעהמען צו ביסלעך. ווי זאָגט מען : קנייפ זיך אין באַק, די פאַרב זאָל שטעהן.

סאָפּיע (זיפצט שטיל) : נו, וואָס קען מען טהאָן ? מען מוז דולדען, דערויף האָט מען חתונה. (אָב).

אשכנזי : הויז, וועסט טרינקען וויין, וואָס איז בעסער פון סאַמאָגראַפּיע און שטאַרקער פון השגחה, קום ! (זיי געהען).

שליאַמע : מושיז אשכנזי, איהר לאַכט ניט פון השגחה ! אין דער צייט, ווען איהר לאַכט מיט אַ קאַלטען לונג און לעבער, קען זיין קוקט אויף אייך דער אונבעקאַנטער...

אשכנזי : ווער איז ער, דער אונבעקאַנטער דיינער, אויך עפעס אַ שניידער ? כא ! כא ! כא !

שליאַמע : יא, אַ שניידער וואָס מאַכט „חיק“, און שוין אַבגעשנימען אַ מענש פון דער וועלט...

שליאָמע (גיט אשכנז'ן פעררויכערען): אויב עס הוצעלט זיך, איז דאָס נאָר פון אויבען. (זעצט זיך). אי, דער אינזשענער, וואָס איז געקומען מיט בערנארד'ן, האָט אויף זיך אַ ממזר'ישען קאָפּ! פּס! האָט אַ סך געלערענט אין די דאָזיגע זאכען פון השגחה מיט קבלה. אשכנזי: יא, ער האָט שטודירט אין דייטשלאַנד השגחה מיט קבלה! כע! כע!

שליאָמע: ער איז דאָך אַן אונזעריגער — לואים קאָרשונסקי. זיין טאטע איז ביי מיר געווען אַ פּועל, געווען אַ פּאַרטאַטש און אַ שבור, זאָל ער מיר מוחל זיין. איהר דארפט איהם געדענקען. מען האָט איהם גערופען פייוועל כניאָקס...

אשכנזי (איראָניש): הויז, דארפסט אויף מיר קיין פּעראיבעל ניט האָבען, איך האָב כניאָק'ען ניט געקענט...

שליאָמע: און דוקא ביי כניאָק'ען אזא זעהן! אַ קבצן געווען אַן איינזערנער. בכן באשר איז וואָס? איז דער אינגעל טאקע געשוואָלען געוואָרען פון הונגער, האָט זיך געוואָלגערט אויף שמאַטעס און האָט דאָך געענדיגט די רעאלנע שולע מיט אַ גאָלדענע מעדאַל. אז מען זאָגט אויבען „יא“, קען מען אונטען ניט מאַכען „ניין“.

אשכנזי: נו, יא, דוקא ביי די כניאָקעס זיינען געראַטענע קינדער. שליאָמע: מיינער איז פיעל עלטער און דאָך זיינען זיי שטענדיג געווען פריינד, פינגער בפינגער...

שרה הינדע: איך געדענק, בערנארד איז שוין קיין עין הרע געווען אַ בויז און ער איז געווען ווי אַ שרייטעלע קליין, און איז דאָך געווען בערנארד'ס רבי.

שליאָמע: יא, שרייבען, לייענען און האַנדשריפט, יעדעס פּיצעלע! און אז ער איז געפּאָהרען שטודירען אין דייטשלאַנד... ווי אזוי רופט זיך די שטאָרט? ע... עפעס אזוי ווי דער אידישער דאוונען — יא, מנחה! געפּאָהרען שטודירען קיין מנחה...

אשכנזי: ר' חייט, דו מיינסט ניט מנחה, נאָר מינכען, מסתמא.

שליאָמע: אַ דייטש פּערגינט זיך, מנחה! זיי האָבען מסתמא אַ שטאָרט מעריב אויך, אַ קשיה אויף אַ דייטש? האָט איהם מיין בערנארד יעדען חודש געשיקט 25 קערבאַטשעס, מזומן! כסף זוהב! און ווי ער האָט געקראָגען די... די דיפּאָ... די... ווי רופט זיך דאָס פּאַפּיער...

אשכנזי: די דיפּלאָמע מסתמא?

שליאָמע: האָט ער באלד געקראָגען אַ שטעלע אין דייטשלאַנד גופא.

אידא, ווי דו האָסט זיך שעהן אָנגעטהאָן! הפנים דיין הארץ האָט דיר געזאָגט, אז ביי דיין שוועסטער איז היינט אַ גרויסער יום טוב. (אידא קעהרט זיך אָב און שווייגט). וואָס איז מיר דיר, אידא?

אידא (זעהר טרויעריג): בערטא, מיר טהוט זעהר וועה דאָס הארץ פאר דיר...

בערטא: וואָס מיינסטו דערמיט?

אידא: אָבער איך ווייס, דו ביסט אַ גוטע און וועסט טהאָן יעדע זאך צוליעב אונז. איך ווייס. ווען בערנארד האָט דיר געזאָגט אַ מאָל: וועסט דאָך נישט געהן צוליעב אידא'ן אָפּפערען דיין לעבען, האָסטו געענטפערט: איך האָב קיין אנדער ציעל נישט אין לעבען, ווי אָפּפערען זיך צוליעב זיי. איא, דו האָסט עס געזאָגט? געדענקסט, די זעלבע זומער-נאכט, ווען דער פאפא האָט געבראכט די נייע מאַמאַשע?

בערטא: פון וואנען ווייסטו דאָס? אידא, דו רעדסט עפעס אזוי סעריאָזנע...

אידא: ערשטענס, ווייס איך דאָס, ווייל איך קען דיר, אז דו ביסט זעהר אַ גוטע. און, צווייטענס, בערנארד האָט עס מיר געזאָגט.

בערטא: בערנארד? ער האָט מיט דיר גערעדט פון אזעלכע זאכען?

אידא: יא! ער ווייס נישט, אז איך האָב אַלץ געהערט, וואָס איהר האָט גערעדט. דו האָסט נישט געוואָלט און האָסט נישט געדענקט זיין כלה ווערען. ער האָט דיר איינגערעדט און דיר איינגעבעטען. אָבער איא דיר וועט נישט אַרען, אז ניין? איא ביי דיר איז דאָס נישט קיין וויכטיגע זאך?

בערטא: נו, וואָס אַרט עס דיר, אויב עס איז ביי מיר וויכטיג אָדער

ניין?

אידא: וואָס מיר אַרט? ביסט אַ קלוגע און פערשטעהסט נישט. דו

האָסט זיך אפילו נישט אָנגעשטויסען. אז בערנארד איז געפאָהרען קיין אויס-לאַנד איבער מיר! איך וועל דיר אַלץ דערזעהלען: יענע נאכט, ווען איך האָב געהערט, ווי בערנארד האָט מיט דיר גערעדט, האָט זיך אין מיר פלוצלונג אָנגעצונדען אַ העלישער פייער, איך פערשטעה אלליין נישט, וואָס דאָס איז. איך האָב געמיינט, איך וועל משוגע ווערען. פריהער האָב איך גאָר נישט געדענקט פון איהם, און ווי איך האָב דערהערט וואָס ער האָט דיר געזאָגט, האָב איך נישט געקענט נישט עסען, נישט שלאָפען, נישט געקענט לערנען מעהר... איך בין אויף דיר געווען ביז, איך וואָלט דיר צוריסען, איך ווייס נישט פאר וואָס. און... ע... איך האָב גערעדט מיט איהם, געשריעבען איהם בריעה, געבעטען, געוויינט...

שרה הינדע: שלמה זשענסקער, אין שניידערשען קלויז וועסטו האלטען דיין דרשה!

שליאָמע: דאָס, וואָס אונז איז אונבעקאנט, וואָס מיר ווייסען ניט, רופט זיך דאָס השגחה. זי קוקט אפשר איצט פון אויבען און זאָגט: דיר, שליאָמע הויז, זאָל פליהען אַ ציגעל פון בוידעם און זאָל דיר צופלעטען דעם מח און אייך ר' שמואל אשכנזי, זאָל אַ קלאַפּ טהאָן די אַפּאַפּלעקציע... און ע... אשכנזי (בלויבט פלוצלונג שטעהן, דערשראָקען): אַפּאַפּלעקציע? וואָרום מיינסטו דאָס? ווי אזוי איז דיר איינגעפאלען גראַדע די אַפּאַפּלעקציע? וואָס האָסטו געוואָלט זאָגען דערמיט?

שרה הינדע: פרעגט איהם כהרם! אַ חיה מיט אַ צונג און עס רעדט!.. ביי איהם איז דאָך אלץ פון אויבען. (אשכנזי ווערט ווידער פרעהליך). שליאָמע: באשר בכך איז וואָס? עס רעדט זיך נאָר צום „ווייניג שפיעל“... כע! כע!

אשכנזי: גערעכט! ניט צום ביישפיעל, נאָר צום ווייניגשפיעל. (אָב דורך אַן אינערע טהיר. מען הערט זייער געלעכטער).

בערטאָ (אין אַ פארטויך, די באַקען צופלאַמט, זעהר פרעהליך): די מחותנים האַלטען זיך אונטער! (לויפט צום שפיגעל). אויף מיין וואָרט, איך בין היינט גאָר ניט אזוי מיאוס, ווי מען מיינט, (לויפט צום טיש). לאָמיר אַקארשט זעהן, וואָס איז נויטיגער צו טהאָן אויף גיך? (זעצט זיך). אַי, איך מאַך זיך רוהיג, אָבער אין דער ווירקליכקייט? דאָס האַרץ שפּרינגט און רייסט זיך און פערשטאַרבט. איך מײן, בערנאַרד איז אזוי רוהיג, ווייל ער פיהלט גאָר ניט וויפיעל ליעבע און איבערגעבענהייט איז פאַר איהם פאַרבע-רייטעט. איך זאָל זיך ניט שעמען, וואָלט איך געלאַכט און געוויינט פון פרייד. ווייל אזעלכע פרויען ווי איך שעמען זיך פאַר דעם צינישען שפּאַט פון אַנדערע, בעהערשען מיר זיך און מיר צייגען און דריקען ניט אויס ווי שטאַרק און ליידענשאַפטליך אונזער ליעבע איז. מיר דאַרפֿען בעהאַלטען אונזערע געפיהלען! בערנאַרד, קיינמאַל אין דיין לעבען זאָלסטו ניט בערייען דאָס, וואָס דו פערזאָניגסט זיך מיט מיר!! איך וועל זעהן, דיין היים זאָל זיין אַ בית המקדש, פול מיט הייליגע רוה און צופריעדענהייט. (בלויבט פערטראַכט איין אויגענבליק). געוואָלד! געוואָלד! איך קען היינט גאָר נישט טהאָן! (זוכט צווישען די פאַפּיערען. אידאָ קומט פון איהר צימער, אויסגעפּוצט. בערטהאָ קעהרט זיך ניט אום און רעדט צו איהר). אידאָ, דאָס ביסטו טייערע? קום אַהער צו מיר אידאָטשקע. זיך דאָ נעבען מיר. איך וועל אַרבייטען און רעדען מיט דיר. היינט ענדליך איז געקומען די צייט, ווען איך דאַרף דיר עטוואָס מיטטהיילען. (אידאָ געהט צו צו איהר). אָה,

פרוי, פיר דיר געוויס... ער איז א סאָלידער מענש מיט א שטילען, עהרליכען כאראקטער. ביסטו אָבער א גוטע פרוי פאר איהם?

אידא: פאר וואָס ניט?

בערטא: ביסט לייכטזיניג, צו יונג, ניט ענטוויקעלט, ווייסט נאָך אליין ניט, וואָס דו ווילסט.

אידא: האָסט א טעות, איך ווייס יא.

בערטא: ביי דיר איז דאָס נאָר א קאפּריז פון א יונגער, נאָרישער מיידעל, אין וועלכער עס הויבט אָן צו ערוואַכען די פרוי, זעה זאָלסט איהם שעפעטער ניט אונגליקליך מאַכען.

אידא: דאָס איז ניט קיין קאפּריז ביי מיר.

בערטא: האָסט דו איהם ליעב, אידא?

אידא: איך האָב אזוי ליעב, ווען ער קושט מיך און דריקט מיך צו זיך! אַי, איז ער פערליעבט אין מיר! זעהסט, וואָס פאר א פרעזענט ער האָט מיר געבראַכט פון דייטשלאַנד? א מעדאַליאָן — א האַרץ, זיין בילד אין האַרץ. אַיָאָ שעהן? עס איז א פערגעניגען! איך וועל האָבען א מענש, וועלכער וועט מיר שטענדיג קויפּען פרעזענטען.

בערטא: דו האָסט איהם דען שוין געזעהן?

אידא: יא, נעכטען, באַלד ווי ער איז געקומען. דורך וועט ער היינט זעהן. ער האָט א ביסעל מורא פאר דיר, דער נאָר! ער ווייסט ניט, אַז דיר ליעגט עס ניט אפילו אין דער לינקער פיאטע. בערטא, דו וועסט זיין א גוטע און וועסט זאָגען דעם פאַפּא. עס מוז אזוי זיין! אַיָאָ, בערטא, דו וועסט שוין אַלץ בעזאָרגען? וואו איז נינא? אַי, וועט זי מיך מקנא זיין! איך וועל ווערען א כלה און זי נאָך ניט. זי איז עלטער פאר מיר מיט פיער מאָנאַטען. נינא! איך מוז איהר דערזעהלען. איך מוז איהר דערזעהלען. איך ווייס, עס וועט זי קרענקען צום טויט! (לויפט אָב).

בערטא (רעכענט): וויפיעל האָב איך געזאָגט? זעה, איך האָב היינט פערלאָרען דעם זכרון. די ערשטע פינף וועקסלען דעם 17טען... (לעגט אַנידער די פערדער. קוקט לאַנג אויף דער מוטער'ס בילד). מאַמע, דו ווייסט, וואָס דיין אונגליקליך קינד פיהלט איצט? אַי, איך זאָל כאַטש האָבען צייט אויסצואוויינען זיך! איך האָב געליטען גענוג, אָבער דאָס? איך האָב מורא... מאַמע, איז דאָס ניט צופיעל? (פאלט פלוצלונג צום טיש מיט א פערצווייפעלטען געוויין. נינא עפענט די טהיר, זעהט בערטא'ס געוויין, אַיילט צוריק. עס הערען זיך שטימען). הא, זיי געהען! (בעהערשט זיך). יא, הייסט עס, די ערשטע פינף וועקסלען. (בערנאָרד קומט מיט אידא'ן).

בערטא: (ווידערהאלט אויטאמאטיש): געשריעבען בריעף, געבעטען, געוויינט?

אידא: פריהער האָט ער געלאכט פון מיר, נאָכדעם האָט ער זיך געבייזערט, נאָכדעם האָט ער זיך געבעטען רחמים, איך זאָל איהם ניט שטערען צו בלייבען אן עהרליכער מאן, נאָכדעם האָט ער מיר געזאָגט. ער האָט מורא פאר מיר, ווייל איך בין נאָך צו יונג... צולעצט איז ער אליין אויך משוגע געוואָרען. בערטא, דו דארפסט פון איהם ניט דענקען מעהר — איך וועל מיט איהם חתונה האָבען.

בערטא: (איראָניש — בייז): איך דארף ניט דענקען פון איהם, ווייל דו ווילסט חתונה האָבען? (גוטמוטיג). אידא, איך האָב מורא, דו פער-שטעהסט אליין ניט, וואָס דו רעדסט.

אידא: איך פערשטעה שוין זעהר גוט. מיין ניט, עס איז אַ שפּאַס... ער האָט ניט געוואוסט, וואָס צו טהאָן און איז אוועק קיין אויסלאנד. אי, בערטא, דו האָסט געדארפט זעהן, ווי אזוי מיר האָבען זיך געזעגענט פאר זיין אוועקפאָהרען! ער האָט מיר געקושט די אויגען, די הענד, די פיס, יא, יא, די פיס אויך, איך זאָל אזוי געזונד זיין.

בערטא: אזוי? (נעהמט זיך שרייבען און רעכענען). אַלואַ, ווי קומט דאָ אויס די רעכנונג? די ערשטע פינף וועקסלען האָט מען דיסקאָנ-טירט דעם 17טען...

אידא: זעהסט ווי דאָס אינטערעסירט זי? וועקסלען! דיסקאָנ-טירט! איך האָב געוואוסט, אז דאָס שפיעלט ביי דיר קיין ראָלע ניט. מיר האָבען יעדע וואָך איינער דעם אנדערען געשריעבען לאַנגע, לאַנגע בריעף און איצט איז ביי אונז געבליעבען, מיר זאָלען דיר בעטען, דו זאָלסט אונז ערלויבען חתונה האָבען.

בערטא: איך? וואָס פאר אַ רעכט האָב איך צו ערלויבען אָדער ניט צו ערלויבען? (רעכענט). הייסט עס, אַראָב צעהן פּראָצענט... האָ? איך האָב מורא, איך וועל היינט אַ טעות האָבען אין חשבון. עס איז איבער דיר, אידא, ווייל... ווייל דו דולסט מיר דעם קאָפּ מיט אַזעלכע נאַרישקייטען!

אידא: נאַרישקייטען? נו, יא, ביי דיר און ביי אַזעלכע, ווי דו, איז דאָס ניט מעהר ווי נאַרישקייטען! און איך זאָג דיר, אז מען וועט מיך ניט לאָזען חתונה האָבען מיט איהם, וועל איך שטאַרבען. איז ער דען ניט אַ גוטער מאַן פאר מיר? (קיין ענטפער). איך פרעג דיר, בערטא, איז ער דען ניט אַ גוטער מאַן פאר מיר?

בערטא: יא, איך מיין, ער וואָלט געווען אַ גוטער מאַן פיר יעדער

דאך, וואָס פאַר אַ בערדייטונג ביי מיר האָבען די אלע סענטימענטאַלע געשיכטען מיט די ראָמאַנען! איך האָב אייך דאַמאָלט געזאָגט און וויעדער-האַל איצט: איך האָב קיין נייגונג צו פאַמיליען-לעבען. וואו איז דאָס געזאָגט געוואָרען, אז יעדע פרוי מוז דוקא חתונה האָבען? גאָר נישט, איהר האָט מיך דאַמאָלס געבעטען, איך זאָל אייך אַ טובה טהאָן און זאָגען יא, האָב איך געזאָגט יא. איך האָב געוואוסט, איהר וועט אייך אַביסעל דורכלופטערען, וועט איהר קליגער ווערען. ע! יא, איך זאָל ניט פערגעסען, דער אָדעסער בעקער פיליפּאָוו האָט מיר אונטערגעשרייעבען אַ קאָנטראַקט... לאָמיק אקאָרשט זעהן, וואו איז דער קאָנטראַקט. (זעצט זיך געשווינד אויף דר'ערד און שלעפט אַרויס דעם אונטערסמען שיפּלאַך. ביי איהר רייסט זיך אַרויס אַ פערשטיקטער געוויין. זי בעהערשט זיך באלד).

בערנאַרד: איהר דארפט וויסען, בערטא, איך האָב קיינמאָל אין מיין לעבען ניט געליעבט. איך האָב ניט געהאַט קיין צייט און קיין מעגליכ-קייט... און ווען אין די יאָהרען קומט פלוצים אזא געפיהל, מאַכט עס דעם מענשען וואהנזיניג. בערטא, איך האָב ליעב אייער שוועסטער מיט אַ ליעבע, וועלכע וועט זיך ענדיגען צוזאַמען מיט מיין לעבען.

בערטא (שטעהט אויף): אַך, יא, דער קאָנטראַקט איז גאָר דאָ! (נעהמט פון טיש אַ פאַפיער און גיט איהם).

בערנאַרד: איך בין איצט ווייט פון קאָנטראַקטען און געשעפטען, און איהר זייט טאַקע הפנים אזא מענש, וואָס אייך אינטערעסירט קיין אַנדער זאך ניט.

בערטא (קוקט אויף איהם לאַנג): אַיז? און איהר האָט געמיינט. מיך קען אינטערעסירען ווייט איך וואָס? ... וואָס איז אייער מיינונג וועגען דעם קאָנטראַקט? (שטימען). ער נעהמט מעכאַניש דעם קאָנטראַקט און קוקט אַריין. איראָ קומט מיט אשכנז'ן. נאָך זיי שליאַמע, שרה הינדע און סאַפיע. די מאַנסבילען מיט ציגאַרען, ביידע שכור'לעך).

אידא (ביים טהיר): יא, יא, פאַפאָטשקא, קום אַריין, וועסט עפעס הערען נייעס.

אשכנזי: בערטא האָט מיר שוין אַלץ רעפאָרטירט און איך מיט שליאַמע'ן האָבען אויף דעם חשבון שוין אויסגעזופט אַ שעהנע פאָר גלעזער סאַנטורין. זעהסט ניט, ווי זיין שניידערשע פאַלקע איז צופלאַכטען? ... עי, שליאַמע הויז! (צייגט אויף בערנאַרד'ן מיט בערטא'ן). זעהסט? שוין ביידע ביי דער אַרבייט... זיי פאַסען זיך... זאָגאַר ביי דיר דאָרט אויבען האָט מען ניט געקענט בעסער צופאַסען, צושניידען און צוסטריגעווען. (לאַכט).

בערנארד (שטיל): שטענדיג ביי דער ארבייט! שטענדיג ביי דער ארבייט! הייליגע, גוטע זעלע. אידא, מוזט אונז איצט לאָזען אליין. אידא: איך האָב דיך מורא לאָזען אליין מיט דער הייליגער, גוטער זעלע, וועסט זיך נאָך וויעדער פערליעבען.

בערנארד (ערנסט): זיי ניט קיין קינד, אידא! אידא: איך וועל זיך ביי דער טהיר סיי ווי סיי צוהענען צו יעדען וואָרט. (ער מאַכט צו די טהיר).

בערנארד (הוסט): שטער איך איך ניט, פרייליין בערטא? (ער איז אין אַ גרויסע פערלענגעהייט).

בערטא: פונקט מיט די זעלבע ווערטער האָט ער זיך צו מיר געווען דעם יענעם אבער. אָבער מיט אַ גאנץ אנדערער אבזיכט. (ער הוסט הויך. זי שטעהט אויף גאנץ פריינדליך). אָה, בערנארד! (דריקט זיין האַנד). וואָס מאַכט איהר? ווי איז איך געגאנגען די רייזע? אָה! איהר זעהט אויס גראַסאָרטיג. איהר זייט אין דייטשלאַנד גאנץ פערדייטשט געוואָרען. כא! כא! זיצט! זיצט! (ניט איהם אַ שטול).

בערנארד: דאנקע. מיך פּרעהט זעהר, וואָס איהר זעהט אויס אזוי לוסטיג און מונטער.

בערטא: וואָס פעהלט מיר? איהר ווייסט דאָך, איך פאָדער ניט פון דער וועלט מעהר ווי מיר קומט, דערפאַר בין איך שטענדיג צופריעדען. בערנארד, איהר ווייסט, מיר האָבען דאָ געהאַט גרויסע צרות מיט'ן מילנער. בערנארד: אָה, מיר האָבען איצט איינעם פון די גרעסטע ספעציאַל ליסטען, ער אינספּעקטירט איצט די מיהל... אָבער פונ'ם מילנער שפעטער. איך האָב געוואָלט... ע...

בערטא: ביי אונז איז אלץ אין אָרדנונג. איך האָף, איהר וועט בלייבען צופריעדען. נו, דערזעהלט, ווי האָט איהר אויסגעפונען: פּראָדוצירען די דייטשען ווירקליך בעסער מעהל?

בערנארד: בערטא, מיר וועלען נאָך צייט האָבען צו רעדען פון געשעפטען. איך דאַרף מיט איך איצט רעדען פון זעהר אַ וויכטיגע זאַך. (פיוזע). מיט אַ קורצע צייט צוריק האָט מיר מיין קאַפּ, מיין קאַלטען פּראַקטישער זין געזאָגט, אז עס וואָלט געווען אַ גליק פאַר מיר צו האָבען אזאַ פרוי ווי איהר זייט. נאָכדעם... נאָכדעם איז געקומען מיין האַרץ און מיינע געפיהלען און האָבען מיר אָנגעהויבען דיסטירען עטוואָס אנדערש. אַי! איך פיהל מיך זעהר שולדיג געגען איך!

בערטא: וואָס מיינט איהר? אָה, וועגען דעם, וואָס מיר האָבען אַ מאָל גערעדט? אונזין! מיר וועלען עס מאַכען גאנץ קורץ. איהר ווייסט

הערר אשכנזי, אין דער פאבריק-וועלט ערפינדעט מען יעדען טאָג נייע פער-
בעסערונגען, און איהר שטעהט צוואנציג יאָהר אויף איין פלאץ. (פער-
רויכערט. נינא און מילע קומען, בלייבען שטעהן פערוואנדערט).

שליאַמע: און דאָס איז פייוועל חניאַק'ס זון! אַ מפלה וואָלט איך
זיך אויף איהם גלויבען... (שרה הינדע לאָזט איהם ניט רעדען).

סאַפיע (שטיל): ער איז אַן אינזשענער, דאָס וואָלט געווען אַ גוטער
שירוף פאַר מיין נינאָ.

אשכנזי: איהר וועט אונז מוחל זיין, מיר רעדען דאָ פון אַ פאַמיליען-
אנגעלעגנהייט.

לואיס (שטעהט אויף): אָה, איך האָב גערעכענט, מען רעדט דאָ
פון דער דאמפּפּמיהל, אויב עס האַנדעלט זיך פון דער פאַמיליענ-מיהל, בין
איך קיין מילנער מעהר. (ווייל געהן).

בערטא: הערר מילנער, עס מאַכט ניט אויס. עס האַנדעלט זיך
וועגען אייער פריינד און איהר קענט בלייבען. (לואיס זעצט זיך צוריק און
רויכערט די גאַנצע צייט מיט אַ ציגישען שמיכעלע). פאַפּא, איך ווײס, דו
האַלטסט ניט זעהר שטאַרק פון מיר, אָבער וועסט דאָך מוזען צוגעבען, אז איך
בין אידא'ן ניט נאָר אַן עלטערע שוועסטער, איך בין איהר אַ ביסעלע מוטער
אויף. איך האָב אויך אַ שטיקעלע רעכט אַריינצורעדען, ווען עס האַנדעלט זיך
פון איהר גליק. בערנאַרד איז אַן עהרליכער מענש, מיר קענען איהם גוט
און איך מײן, אז קיין בעסערען שירוף פאַר אידא'ן דאַרף מען ניט זוכען.

אשכנזי (אויסער זיך): וואָס? אידא גאָר? וואָס קומט דאָ פאַר?
וואָס קומט דאָ פאַר ביי מיר?

סאַפיע: די אינגערע פאַר דער עלטערער? דאָס קען אייך שאַדען
צום שירוף, בערטא. (נינא און מילע זעצען זיך אין אַ ווינקעלע צוזאַמען
אויף איין ביינקעל).

בערטא: מיך דאַרף מען ניט רעכענען. איך שטעה ניט אין וועג...
מיך מעג מען רעכענען ווי געשטאַרבען. (ווייט הערט זיך אַ טרויעריג קירכען-
גלאָק). דאָ האַנדעלט זיך וועגען אידא'ן.

שרה הינדע (שטיל): אידא גאָר? וואָס הייסט דאָס, שליאַמע?
שליאַמע (גאַנץ שבור): וואָס פרעגסטו קשיות? גולם, דו ווילסט
מיט אַ האָרב און אויבען וויל מען מסתמא אָהן אַ האָרב...
אשכנזי: מען האָט פּערגעסען ווער שמואל אשכנזי איז! (וויטהענד).

איך וועל אייך ווייזען די מאַכט פון שמואל אשכנזי!
בערנאַרד: הערר אשכנזי, ערלויבט מיר זאָגען...

אשכנזי: ניין! איך וועל זאָגען...

שליאָמע: זאָגט שליאָמע: בכן איז באשר איז וואָס? בעסער האָט
 קיין שיעור ניט... נאָר אז עס דארף זי, מוז זיין...

אשכנזי: ביסט דאָך אַ פילאָזאָף, הויז, זאָג מיר, פאר וואָס איז אירא
 מיין מעהר געליעבטעסטע פון אלע קינדער?

שליאָמע (רויכערט, שכור'לעך): הערסט אַ חכם? פאר וואָס זאָגט
 מען: דו שליאָמע הויז מיט דער שניידערשער פאלקע און דו שמואל אשכנזי
 מיט'ן נגידישען לאמטירייטום? אלץ דאָרטען! ווארום!...

שרה הינדע: שא! ער איז שוין שכור! בערטא, וואָס איז, מיר
 דאכט זיך, דו האָסט געוויינט? ... ווען איך האָב נעכטען דערזעהן בערנארד',
 האָב איך געוויינט פון פרייד. (דראָהט מיט'ן פינגער) גנב דו?

אשכנזי: אירא, וועסט עלטער ווערען, וועל איך דיר געפינען אַ חתן
 פון חתן-לאַנד... עס זאָל זיין פאר מיר אַ נחת, אַ כבוד, אַ פעררגעניגען...
 סאָפיע, קום אהער! איא, איך בין אַ מבין אויסצוקלייבען?...

סאָפיע (געהט צו צו איהם): אי, דער וויין! דער וויין! (לויט).
 מיר דאכט זיך אייער ציגאר האָט זיך פערלאָשען. (רייבט אויס אַ שוועבלעך
 און גיט איהם פעררויכערען).

בערטא: פאפא, איך וועל דיר פערשפאָרען אַ טרחה. אז ר' שליאָמע
 הויז איז אַ גוטער מחותן פאר אַ האָרבאָטע טאָכטער, וועט ער זיין גאנץ ניש-
 קשה פאר דער ניט-האָרבאָטע. אירא, קום אקארשט אהער. (אירא געהט צו
 צו איהר).

אשכנזי: וואָס ווילסטו זאָגען? וואָס איז דאָ היינט פאר מאַסקארא-
 דען מיט ספעקטאקלען. (טאָליע אין טהיר).

טאָליע: יא, יא, דאָ זיינען זיי אלע ביי מיין שוועסטער אין צימער.
 (אריין, נאָך איהם לואיס קארשונסקי, געקליידעט מעהר אלס אַמעריקאנער
 ספאָרטסמאן). דאָס איז אונזער נייער מילנער הערר לואיס קארשונסקי.

בערטא, איך וועל איצט האָבען מיט וועמען דורכצולופטערען מיין דייטשע
 שפראַך. וויר האָבען שאָן געשפראַכען געוואָרען געוועזען זיין האָבען...

אשכנזי: עי, דו! איך האָב געהערט, דו פראָפאָנאָדירסט די אַרביי-
 טער ביי מיר אויפ'ן מיהל? וועסט ניט בלייבען אַ לעבעדיגער, אויב עס איז
 אמת. הערר מילנער, איהר וועט אַכט געבען.

לואיס: דאנקע, איך בין ניט געקומען אהער צו טהאָן די אַרבייט
 פון אַ רוסישען פאָליציסט... (נעהמט אַראָב זיין מיצעל און נייגט זיך צו
 אלע). אין אייער דאמפּפּמיהל איז אלץ עכט רוסיש: קיין אָרדנונג. די

מאשינעריי אלט און פערראָסטעט, די וואַלצענרעדער טויגען אַבזאָלוט ניט.
 (זעצט זיך און נעהמט אַ פיפּ). מיט אייער ערלויבניס, האָכווירדיגע דאמען.

דרימער אקט.

(דאָס זעלבע צימער. נעכטן בערטאָ'ס טיש אַ גרויסער אָפּענער קאַסטען און אַ גרויסער טשאַמעדאַן. אויף שטולען און אויף דר'ערד ליעגען פּיעלע מענער-קליידער, וועש, ביכער און פּערשיעדענע זאַכען. מיליע זיצט ביי דער פּיאַנאָ און עקזערצירט. נינאָ קלאַפּט טאַקט מיט אַ גרויסען בלויפּעדער.)

מיליע (ענדיגט): אַיאָ, נינאָ, עס איז געווען גיט שלעכט? (זי שטיפט).

נינאָ: יא! גאַנץ היבש.

מיליע (קרימט זי): יא, גאַנץ היבש! כי! כי! (צייגט אויף די קליידער). דו וועסט ביינאָכען נאָך טאַליע'ן ווען ער וועט אוועקפּאָהרען? נינאָ (מאַכט זיך גיט הערענדיג): אַלזאָ, פיר מאָרגען וויערער נאָך אַ מאָל פון טשערני. די זעלבע זאַך גוט אויסלערנען און... ע... שמאַהל'ס.

מיליע: שמאַהל אויך? אַי, האָב איך פיינט דעם שמאַהל.

נינאָ (צייגט אין די נאָטען): מען מוז אַלץ אויסלערנען, מיליע! יא, טשערני און שמאַהל — דאָס איז אַלץ. איצט, מיליע, קום אַהער, איך וועל נור איבערקוקען דיינע אַריפּמעטישע אויפגאַבען און דו וועסט זיין פריי. (געהט צום גרויסען טיש).

מיליע (ברוגז): ע! אַריפּמעטיק אויך? איך וויל גאָר גיט!

נינאָ: דו ווילסט זיין אַ שלעכטע און בערטאָ זאָל זיך ערגערען איבער דיר?

מיליע (געהט צום טיש): אַריפּמעטיק האָט געמעגט פּערברענגט ווערען, איידער מען האָט עס אויסגעטראַכט אויף אונזער קאַפּ! (מען הערט בערטאָ'ס שטימע).

בערטאָ (פון אנדערען צימער): יא, מאַשע, אַלץ דאַרף מען איבער-פּרעסען.

מיליע (גיט נינאָ'ן איהרע העפטען): אַי, נינאָ, זאָלסט גיט זאָגען בערטאָ'ן, אז איך האָב געשאַלטען די אַריפּמעטיקע!

נינאָ: מיליע, ביסט אַ זיסער גנב'ל! (קושט זי און קוקט אין העפט). ע... „פראַגע: וואָס איז מעהר, 5-צעהנטעל אָדער 4-אַכטעל? ענטפער: אַלע ביידע גלייך.“ כע! כע! אַלע ביידע גלייך, ריכטיג! (בערטאָ קומט מיט וועש).

בערמא : פאפא, ער האָט מיר ערשט געזאָגט, ער האָט ליעב מיין שוועסטער מיט אַ ליעבע, וועלכע וועט זיך ענדיגען מיט זיין לעבען, איך פיהל און פערשטעה, אז דאָס, וואָס ער זאָגט איז צו, איז ריכטיג! אידא, מעגסט מיר גלויבען, איך וויל דיר גליק פון גאנצען הארצען. (נעהמט איהר לעצטע בלוט און שטעקט אריין אידא'ן אין די האָר). איך בין דיר אַ מוטער, אַ שוועסטער און אַ פריינדין. (וויינט). בערנאָהר'ס מוטער האָט רעכט, מען קען וויינען פון פרייד און גליק... אַי! זאָלען מיינע טרערען קיינעם ניט שטערען צו פיהלען זיך גליקליך. (פאלט אויף אידא'ס שולטערען און ביידע וויינען זעהר שטארק. טאָליע וויינט אויך, זיין טיכעל איבער די אויגען).
אשכנזי : איך! (ווייל עטוואָס זאָגען, פאלט צוריק).

מיליע (וויינט ביטער) : נינא, זעה, וואָס זיי טהוען אונזער בערמא'ן! נינא! (אומארמען זיך ביידע און וויינען. שרה הינדע וויינט, שליאָמע לאָזט אַראָב דעם קאָפּ גאָנץ שכור. סאָפיע לויפט צו אשכנזי'ן און לואיס איז שוין נעבען איהם).

סאָפיע : זעהט, וואָס איז מיט איהם?
לואיס : אפּאָפלעקסיע! ... (דער כאָר פון די טרויעריגע גייסטער, ווי אין פּראָלאָג, גאָנץ פיאַנאָ).

סאָפיע : נינא, וואָס וועלען מיר ביידע איצט טהאָן?... וועה איז מיר! וועה איז מיר! (פאָרהאנג פאלט ראש און באַלד צוריק. מען זעהט אלע דערשראָקענע, נעבען אשכנזי. איינע לויפען און שרייען: דאָקטאָר! דאָקטאָר! אַ גרויסער געטומעל).

(פאָרזאָג).

אונגליק, אז מען האָט אַ הויקער. מיינסט, מיר פלעגט זיך ניט וועלען אמאָל אַ שטיף טהאָן? איך פלעג אָבער באַלד אַ טראַכט טהאָן: אַן אנדערער וואָלט עס געפאַסט, פון מיר וועט מען לאַכען. איך האָב שטענדיג געמוזט דערשטיקען אין זיך יעדע לוסטיגקייט און צווינגען זיך צו זיין סאָלד...
נינא: מענשען און זאָגאר די נאטור האָבען אייך אזוי פיעל אונרעכט געטהאָן, און איהר האָט אלעמען ליעב... בערטא, וואו נעהמט איהר אזוי פיעל ליעבע?

בערטא: קינד, אין דער ליעבע געפין איך אַ טרויסט פון אלע מיינע צרות. ליעבען הייסט לעבען. (בלייבט זיצען פערטראַכט. נינא כאַפט איהר האַנד און דריקט זי צום האַרצען). וואָס איז, נינא, ווילסט מיר עפעס זאָגען? **נינא:** יא, בערטא, ער אָבער דאַרף עס ניט וויסען. ווען איך זעה, אז מען פאַקט זיינע זאַכען, פיהל איך, אז ער פאַהרט טאַקע אַוועק, און, איך ווייס ניט פאַר וואָס, מיר טהוט אזוי וועה דאָס האַרץ... און מיר ווילט זיך וויינען... (גיט אַ מאַך מיט'ן האַנד און ראש אב).

בערטא (פאַלגט איהר נאָך מיט איהרע בליקען): אָה, שענהע, גליקליכע יוגענד, איך האָב דיר ניט געקענט! מיר איז געווען בעשערט נור צו קוקען אויף דיר פון דערווייטען. (בלייבט פערטראַכט). דאָך זעהן און פערשטעהן דעם זין, וואָס דו זעהסט, איז אויך אַ גליק. זעה נאָר, איך זי! (פאַקט פלייס). איך הויב אָן ווערען פויל אויף דער עלטער. (אי דא קומט געקליידעט אין אַ דונקעלען דאַמען-קלייד, אין אַ קליין קערבעל איהר האַנד אַרבייט).

אידא (איז זעהר טרויעריג): ווי זי איז פערטיעפט אין איהר אַרבייט. (ווערט פּרעהליך). איך וועל זי אומישנע גוט איבערשרעקען. (גנב'עט זיך לאַנגזאַם אויף די שפיץ פינגער, שטעלט זיך אָב יעדען אויגענבליק. בערטא קעהרט זיך ניט אום, מאַכט אַ ביטערע מינע מיט'ן געזיכט און די אויגען און פאַקט. פּויעז).

בערטא: נו, שוין! ווי לאַנג דאַרף עס נעהמען ביי דיר איבערצו-שרעקען אַ מענשען?

אידא: שלעכטע! איך האָב געמיינט, ענדליך וועל איך האָבען פון וואָס צו לאַכען אַביסעל.

בערטא: עס איז טאַקע אַן עולה פון מיר... נו, וועסט שוין לאַכען אַן אנדערש מאָל.

אידא (זעצט זיך, זיפצט שווער): איך געפין זעהר וועניג און זעהר זעלטען פון וואָס צו לאַכען.

בערטא (קוקט אויף איהר לאַנג): זעה נאָר, מאַדאַם, וועסט אזוי

מיליע (קרימט זי): כע! כע! אלע ביידע גלייך. ריכטיג! (ביידע לאכען). כא! כא! כא!

בערטא: קינדער, איהר ארבייט, צי איהר שטיפט, הא? נינא: מיר ארבייטען שטיפענדיג.

בערטא: דאס איז גוט. (זעצט זיך נעבען אָפּענעם קאסטען). איך גיב טאָלע'ן מיט אין וועג איינגעמאכטס. ער וועט דאָרט אין פעטערבורג איינגלאדען זיינע נייע קאמערעדען און וועט זיי טראקטירען מיט טיי און איינגעמאכטס. מען דארף עס קענען איינפאקען.

נינא: בערטא, ערלויבט מיר, איך וועל אייך העלפען.

בערטא: ניין! ניין! מערדער, דו וועסט מיר נאָר צושטערען מיין גאנצע סיסטעם. (פאקט). אי, איך פערשטעה איצט, וואָס אַ מוטער פיהלט, ווען זי דארף זיך שיינען פון איהר קינד... דאָס לעבען קוקט אָבער ניט אויף אונזערע סענטימענטאלע געפיהלען.

מיליע: בערטא, אַז טאָלע וועט אויסשטודירען אין פעטערבורג, וועט ער טאקע זיין אַ דאָקטאָר?

בערטא: יא, מיליטשקע. (זיפצט). עס וועט זיין אומעטיג אין שטוב אָהן איהם.

מיליע: איך האָב אָבגעמאכט מיט טאָלע'ן, אלע זונטאג זאָל איך איהם שרייבען בריעף. נינא, דו וועסט איהם שרייבען? זעה, וואָס מאכסטו זיך ניט וויסענדיג? איך פרעג דיך דאָך? (נינא מאכט זיך ניט הערענדיג, דערלאנגט זאכען בערטא'ן).

בערטא: וואָס האָט עס צו דיר, דו פלאפלערין.

מיליע: איך וויל אויף איהרע בריעף שרייבען אַ גערום פון זיך.

בערטא: אפשר וועט זי גאָר טאָלע'ן ניט שרייבען...?

מיליע: זי וועט שוין שרייבען... זי מאכט זיך נאָר, עס פערדריסט זי ניט, וואָס ער פאָהרט אוועק. זעהסט, ווי זי איז רויט געוואָרען! ע! ע! בערטא: מיליע! אפשר וועט נינא גאָר ניט וועלען דו זאָלסט שרייבען גריסען אויף איהרע בריעף?

מיליע: אזוי? וועל איך איהר ניט ערלויבען שרייבען גריסען אויף מיינע בריעף.

בערטא (פאקט): ניין? איז ניט געהאנדעלט?

מיליע (קרימט זי): גיין! איז ניט געהאנדעלט. (אלע לאכען). איך לויף זיך שפיעלען אין גאָרטען. (לויפט אָב).

בערטא: האר אויס, דו שטיפערין! נינא, זינט זי איז מיט דיר, איז זי געוואָרען אַ לעבהאפטעס און זאָרגלאָזעס קינד. דאָס איז גוט. נעבען מיר וואָלט זי געוואָרען צו אלט און צו סאָליר... כע! כע! עס איז אַן

שטימען). אַי, ווען איך הער זיין שטימע, ווערט אין מיר פערקיהלט דאָס בלוט. (בערנאַרד און לואיס קומען, דער לעצטער געקליידט אלס אייראָפּע-אישער אַרבייטער. זיין קאָסטיום איז אויסגעשמירט אין מעהל. ער טראָגט פאַפּיערען און פלענער).

בע. נאַרד: אַה! אַט איז אידא! איך האָב דיר היינט נאָך ניט געזעהן. בערטא איז דאָ נישט? יוי געפעהלט דיר, אידא, לואיס האָט שוין אַ שפּאַנגעל נייעם פּלאַן. (לואיס נייגט זיך צו איהר ריטערליך). קארג האָט אונז געקאָסט דאָס איבערבויען.

לואיס: בערנאַרד, דאַרפסט פּערגעסען די רוסישע סיסטעם: מאַכען קאַפּיטאַל אָהן קאַפּיטאַל, נאָר מיט פרעמדע אַרבייט! ביזטו אַ קאַפּיטאַליסט, אַרבייט מיט דער קאַפּיטאַליסטישער מעטאָדע...

בערנאַרד: איך וויל ניט, מיר וועלען ווויזען דעם פּלאַן בערטא'ן. פּערשטעהסטו מיר, מיר קענסטו צוטומלען דעם קאָפּ מיט ציפּערען און מיט טענות, זי אָבער וועט נאָר אַ קוק טהאָן, וועט זי שוין פּערשטעהן, איז דאָס נויטיג אָדער ניין.

לואיס (זעצט זיך): אַלזאָ, וועלען מיר אַביסעל זיצען און וואַרטען אויף פּריילין בערטא. (פּעררויכערט זיין פיף). די וואַהרהייט געזאָגט, זי איז דער איינציגער מענש, וואָס פּערשטעהט עטוואָס.

אידא: דאָס איז אַ שעהנער קאָמפּלימענט פיר אונז אַלע. לואיס: איהר ווייסט דאָך, מאַדאם, איך בין ניט דער מענש, וואָס מאַכט קאָמפּלימענטען.

אידא: נישקשה, איהר זאָלט זיין פּערליעכט אין אַ פּערזאָן, וואָלט איהר שוין יא געמאַכט קאָמפּלימענטען.

לואיס (פרעך): איהר, מאַדאם, ווייסט בעסער פון אַנדערע, איך מאַך ניט קיין קאָמפּלימענטען, זאָגאר ווען איך בין יא פּערליעכט אין אַ פּערזאָן. (אידא אין פּערלעגענהייט).

בערנאַרד: וואָרום מיינסטו עפעס, אז אידא איז דאָס מחויב צו וויסען בעסער פון אַנדערע?

לואיס (קוקט איהם אָן): וואָרום איך מיינ? (רויכערט). בערנאַרד, אויף דיעזער פּראָגע בין איך בערייט צו יעדער צייט דיר ענטפּער געבען.

בערנאַרד: וואָס מיינסטו דאָס? קוק איהם נאָר אָן, איך מאַך שפּאַס און ער רעדט אזוי ערנסט!

אידא (דערשראָקען): וואָס פּעגסטו איהם? ווייסט ניט, ער האָט ליעב מיט יעדען וואָרט וועמען עס איז בעליידיגען, אַ שטעך טהאָן, ברענגען אין פּערלעגענהייט? (שוין רוהיג). דיין טייערער פּרייגער האָט געמעגט זיין

לאנג זוכען פון וואָס צו לאַכען, ביז דו וועסט געפינען פון וואָס צו וויינען, און אנדערע וועלען נאָך אויך וויינען איבער דיר...

אידאָ (דערשראָקען): וואָס מיינסטו דאָס, בערטאָ?

בערטאָ: איך מיינ. וואָס איך זאָג. א, נו, ווייז נאָר, אידאָ, וואָס געהסטו דאָס אויס?

אידאָ: איך נעה אויס אַ זעקעל פיר לאַ... פיר קאַרשונסקי, ער זאָל האָבען אין וואָס צו האַלטען זיין טאַבאַק. איאָ, עס וועט זיין שעה? זעהסט, און דו זאָגסט, איך טהו גאָר נישט...

בערטאָ: נו, יא, אַ נויטיגע אַרבייט! פאַר וואָס מאַכסטו דאָס ניט פיר דיין מאַן?

אידאָ: מיינ מאַן? דו ווייסט דאָך, ער רויכערט ניט און שמעקט ניט, און טאַנצט ניט, און טרינקט ניט, און לאַכט ניט און גאָר נישט ניט!

בערטאָ: דאָס הייסט, מיט אנדערע ווערטער, דו ווילסט זיך בעריהמען מיט דעם, וואָס דיין מאַן איז אַ שטילער מענש, ניט קיין טרינקער, ניט קיין שפּרינגער און גיט קיין שאַרלאַטאַן? דאָס איז זעהר שעהן פון דיר, וואָס דו קענסט איהם שעצען. (געהט). מען דאַרף געהן זעהן, האָט מען ניט פער-געסען דעם פאַפּאַ מאַכען אַ בוליאָן. (ביים טהיר). אידאָ, מיינ ניט, מען קען דורכטאַנצען און דורכלאַכען דאָס גאַנצע לעבען. מען דאַרף זיך צווינגען ערנסט דענקען און עהרליך פיהלען.

אידאָ: איך פערשטעה ניט, וואָס דו זאָגסט.

בערטאָ: איך זאָג. מיר אַלע וואָלטען געווען רויבער, מערדער, ווילדע טיערען, אויב מיר וואָלטען געלעבט נאָר פיר זיך און גאָר ניט געדענקט, אז אנדערער האָט אויך געפיהלען, אַ האַרץ, אַ זעלע. אידאָ, מיר זיינען מענשען דערמיט, וואָס מיר קענען ניט האָבען אַלץ, וואָס מיר ווילען און מעגען ניט טהאָן אַלץ, וואָס אונז געלויבט זיך. געדענק, וואָס איך זאָג דיר! (גיט אויף איהר אַ שטרענגען קוק און אָב).

אידאָ (טראַכט): האָט זי געמיינט עטוואָס דערמיט? אָדער עס איז אַביסעל מאָראַל גלאַט אין דער וועלט אַריין? נו, יא, ער איז דען ניט גערעכט, ווען ער זאָגט: מענשען לעבען נאָר צו רויבען איינער ביי דעם אנדערען די פרייהייט! אַי! זי מיינט, איך קען נאָר לאַכען און טאַנצען. זי ווייסט ניט, אז איך האָב זיך די לעצטע צייט אויסגעלערענט וויינען אויך. איך זאָל קענען שטאַרבען, וואָלט איך בעסער געוואָלט שטאַרבען. (מען הערט אַ לויטען געשפרעך). שש! די מענער געהען! (לויפט צום שפּיעגל). זעה נאָר, מאַדאַם, וואָס פאַר אַ זויערען פנים דו האָסט היינט. (כאַפט אַרויס פון דער טאַש אַ שאַכטעל מיט פודער, פודערט זיך שנעל און זעצט זיך אַנידער. מען הערט

לואים : איך ? (רויכערט לאנג). ניין, איך געה ניט.

בערנארד : יא, דו בלייב דא אביסעל פילאָזאָפירען מיט מיין אידאָ.

ווי איך האָב בעמערקט, ווערט זי ענטציקט פון דיין פילאָזאָפיע. נו, יא, מיר אלע זיינען זעהר שוואַכע פילאָזאָפּען און דיר נעהמט דער רוח ניט. איך קום באַלד. (ראש אָב. אַ לאנגע פּויע. לואים רויכערט לאנגזאָם און קוקט אויף איהר).

אידאָ (אונטערוואָרפען) : דיין בעמערקונג פריהער וועגען מיין

פרעזענט האָט מיר זעהר ביז געמאכט און בעלידיגט.

לואים (רויכערט) : גאנץ איינפאך, ווייל דער פרעזענט האָט ניט קיין

פראַקטישען זין, איז די אַרבייט אונזיניג. איהר ווייסט, איך בין ניט קיין זיסער, ניט קיין סענטימענטאַלער מענש...

אידאָ : אָה, ניין, ניין! ביזט אַ ביטערער. אַ גיפטיגער, אַ שלעכטער

מענש. איך האָב קיינמאָל אין מיין לעבען פאַר אַ מענשען ניט מורא געהאַט

און פאַר דיר האָב איך מורא. יא, איך האָב מורא פאַר דיר! איך פערשילט

דעם טאָג, וואָס איך האָב דיר בעגעגענט, איך בעוויין מיט ביטערע טרערען

דאָס, וואָס איז געשעהן, און העלפּען קען איך ניט. דו ביזט אַ גראַבער מענש,

אַ גרויזאַמער מענש, דו פערשאַפּסט מיר וועהטאַגען און שמערצען און איך

האָב דיר מיט יעדען טאָג מעהר ליעב... דו ערניעדריגסט מיר און איך פער-

געטער דיר. דו זאָלסט מיר שלאָגען און טרעטען מיט די פיס, וואָלט איך

דיר נאָך שטאַרקער געליעבט. נו, דו ווייסט דאָך אַלץ, קענסטו ערקלערען

פאַר וואָס דאָס איז ?

לואים : דאָס איז די מיסטישע געהיימיניס פון אַ פרויען-זעלע.

אידאָ : איך בין בערייט געהן צו מיין אונגליק, ניט דענקענדיג פון

זיך און פון די פאַלגען. איך בין בערייט שטאַרבן פאַר דיר און איך ווייס

ניט זאָגן, אויב דו ליעבסט מיר.

לואים : יא, איך האָב דיר ליעב. ווייסטו פאַר וואָס ? פיר קיין זאך

ניט, נאָר דערפאַר, ווייל דו האָסט מיר אזוי שטאַרק, אזוי בלינד, אזוי עלעמענ-

טאַריש, אזוי ועלכסט-אויפּפּערענד ליעב. נאָר דערפאַר !

אידאָ : אַ, איך האָב דיר שטאַרק ליעב, ווייל דו ביזט אַ שטאַרקער.

אַבער ער ? קרענקט עס דיר, ניט, וואָס דו האַנדעלסט אזוי געגען דיין פריינד ?

לואים : יא, איך בין איהם אַ פריינד. איך בין אַבער זיך נאָך אַ

גרעסערער פריינד. קינד, פריינדשאַפט עקזיסטירט צווישען מענשען נאָר דאָן,

ווען זיי האָבען פערשיעדענע אינטערעסען. ווען אַבער זייערע אינטערעסען

בעגעגענען זיך, ווי צום ביישפּיעל איצט, וואָרום זאָל איך אָפּפערען ?

אידאָ : אָה, לואי, איז דאָס עהרליך ?

אביסעל א בעסערער מענש... קארשונסקי, איהר זעהט? איך נעה אויס פיר אייך א זעקעלע פיר אייער טאכא. אזא שלעכטער פערדיענט ניט קיין פרעזענטען, נאך זיי האָבען שוין אזא גליק, די שלעכטע!...

לואיס (בעטראכט איהר ארבייט): אונניצליכע ארבייט פיר אן אונ-ניצליכע זאך. איהר מיינט דאָך ניט, מאדאם, איך וועל שלעפען אזא זאק מיט טאכא אין מיין טאש?

אידא: דו הערסט א האנקבארקייט פון דיין פריינד? (בייז, שמויסט פאָרט איהר ארבייט).

בערנארד: דו ווייסט דאָך, אידא, דער דייטש איז אביסעל חזיר-עוואטע... ווי אלע דייטשען! דו, דייטש! זאָג מיר, ווען וועסטו זיך טאקע פערליעבען אין עפעס א פערזאן און טאקע חתונה האָבען?

לואיס: פערליעבען זיך בין איך בערייט צו יעדער צייט. די מאדאם קען בעשטעטיגען, אז איך זאָג ניט קיין ליגען.

בערנארד: ווידער די מאדאם? ווי געפעלט עס דיר, אידא, נאָך עפעס שטעלט ער דיר פאר אן עדות! (קוקט אויף איהר פאָרשענר, אידא אין א פערלענענהייט).

לואיס: פערליעבען זיך יא, אָבער הייראַטען? דאָס ניט! די פאָרם פון אונזער פאמיליען-לעבען, פון אונזער הייראַט, איז אלט און צופוילט. מען קען ניט צופאַסען צו אונזער איצטיגען לעבען דאָס, וואָס איז גוט געווען מיט טויענדער יאָהרען צוריק... אונזערע רעכטען, אונזערע עקאָנאָמישע פער-העלטניסען, אונזערע אידעען האָבען זיך ראדיקאל פערענדערט און די פאמיליע בלייבט נאָך אימער, ווי תרח מיט מתושלח'ן האָבען זי געגרינדעט. אויסער דעם. איך וואָלט אין יעדען פאל ניט געהייראַט, ווייל דאָס וואָלט מיך געצוואונגען צו ענטזאָגען זיך פון מיין „איך“ צוליעב אנדערע, צו לעבען ניט נאָר צוליעב זיך, נאָר צוליעב אנדערע... איך וויל ניט זיין געבונדען! איך וויל זיין גאנץ פריי און לעבען נאָר צוליעב זיך אליין...

בערנארד: אַי, ר' דייטש, ביזט א גוטער עגאָאיסט!...

לואיס: מיין פריינד, עגאָאיזם איז פיר דאָס לעבען אזא קראפט ווי דער דאמפף פיר דיין דאמפף-מיהל. עגאָאיזם איז די איינציגע לייעבע, די איינציגע ענערגיע, וועלכע מאכט אונז טהעטיג און בענוצט אלע מיטלען צו פערשטאַרקערען און פערלענגערען אין אונז דעם אינסטינקט פון לעבען. (א דיענער ערשיינט אין טהיר).

דיענער (צו בערנארד'ן): מיין הער, א מאן ווארט אויף אייך אין קאנטאָר.

בערנארד: באלד. (דיענער אָר). הער אָבער-מילנער, דו געהסט?

צוזאמען, אז ניט, וואָלט איך פון לאַנגווייליגקייט און אונטהעטיגקייט שוין לאַנג פון זינען אַראָב!

לואיס: ווי דו טענה'סט, ביזטו גערעכט, ער האָט אָבער אויך וואָס צו זאָגען.

אידא: ווען ער געהט אין מיהל שלאָף איך נאָך, און ווען ער קומט פון מיהל, דארף מען געהן שלאָפען. ניין א זיגער גענעצט ער שוין און דרעמעלט אויף זיין שטוהל.

לואיס: ער איז א שלעפּעריגער ביי דיר, האָ? כא! כא!

אידא: דו לאַכסט און מיר ווילט זיך וויינען מיט ביטערע טרערען. אָבער וואָס איז ער שולדיג? ער איז א גוטער, ער איז זעהר א גוטער, פאַר וואָס זאָלען מיר איהם פּערגיפטען דאָס לעבען מיט אונזער וואַהרהייט? (קניעט נעבען איהם). איך בעט דיך, לואיס, טהו עס ניט... אויב מען מוז מיט ליגען פערמיידען אן אונגליק — מוז מען! (וויינט, אומארעמט איהם, קושט זיינע הענט). טהו עס ניט, טייערער, טהו עס ניט! איך ווייס, וואָס מעהר איך וועל איהם נאַרען, אַליץ ניעדריגער וועל איך פאַלען. עס קען זיין זאָגאַר דו וועסט פּעלליכערען דיין לעצטע אַכטונג צו מיר און וועסט מיך בעהאַנדלען נאָך ערגער ווי איצט. אָבער איך האָב מורא פאַר דער וואַהרהייט, איך האָב מורא! (א גערויט, זי דערשראָקען). ער געהט צוריק! (וויספּערט פּערצוויי-פעלט). לואי, אין גאָט'ס נאָמען, איך בעשווער דיך, זאָג ניט, זאָג איהם ניט! (שפּרינגט אויף, ברענגט איהרע האָר אין אַרדנונג. בערנאַרד קומט).

בערנאַרד: איך בין שוין דאָ. אידא, וואָס האָסטו זיך דערשראָקען אזוי? (זי קען ניט ענטפערען פון אויפּרעגונג). זעה נאָר, וואָס איז מיט דיר? (קין ענטפער). לואיס, וואָס איז מיט איהר? (ער בעטראַכט זי).

לואיס (רויכערט, רוהיג): וואָס מיט איהר איז, דארף זי זאָגען. יעדער מענטש דארף ענטפערען פאַר זיך אַליין.

בערנאַרד: זעה נאָר בעסער, אידא, ווי דו האָסט זיך אויסגעשמירט אין מעהל.

לואיס (רוהיג): מאַדאם, אז מען געהט אום צווישען מיהל-מענשען, איז זעהר אונפּראַקטיש צו טראָגען דונקעלע קליידער.

בערנאַרד: אַיא, עס איז אונפּראַקטיש? אידא, געה בעסער און רייניג זיך אַרום, אָדער טהו אָן אן אַנדער קלייד, אז ניט, וועט מען מיינען, אז דו ביסט דער מילנער, ניט ער. (אידא געהט געהאַרכזאַם. ביי דער טהיר ווענדעט זי זיך אום צו לואיס'ן מיט א בעטענדען בליק. אב. פּויע. בערנאַרד געהט אום איבער'ן צימער. לואיס קוקט איהם אָן און רויכערט רוהיג).

לואים: איך האָב מיינע אייגענע בעגריפען וועגען דעם, וואָס איז עהרליך אָדער אונערהרליך. איך פערשטעה ניט, צוליעב וועמען, אינ'ם נאָמען פון וועלכע אויסגעטראַכטע מאָראַל זאָל זיך דער מענש ענטזאָגען פון דעם, וואָס גיט איהם גליק און פרייד? דער מענש דארף נעהמען אַלץ, וואָס דאָס לעבען גיט איהם. געוויס, איין בעדינגונג נאָר, ער דארף נעהמען אָפּען, ניט ווי אַ גנב, ניט פערבראָגענערהייט, נאָר ווי אַ מענש, וואָס פיהלט, אַז ער איז בערעכטיגט צו נעהמען... און דערפאַר, אירא, האָב איך דיר שוין געזאָגט און זאָג דיר יעצט: ער מוז די גאנצע וואהרהייט וויסען! ער מוז!

אירא (נעהט צו איהם, דערשראָקען): ניין, ניין, לואים! איך בעט דיר, ניין! דו האָסט מיך זעהר איבערגעשראָקען פריהער, דו האָסט זיך געווענדעט צו מיר, ווי צו דיין עדות. איך זעה אָפּט אין דיר אַ מין פּרעכען נצחון, אַ מין צו להכעיס דוקא נעהמען און דערצעהלען איהם. לואים (סאַראַסטיש): הם! איך פערשטעה, דיר שרעקען דעם מאַן'ס רעכטע און דעם פאַפּא'ס נאָמען.

אירא: ווען דער פאַפּא האָט זיך גענומען אַ יונג ווייב, האָט ער געדענקט פון זיך, ניט פון מיר... און ווען איך האָב דיר לעב, דענק איך וועניג פון איהם.

לואים: פריהער פון אַלץ לערנען זיך די קינדער פון זייערע אייגענע עלטערען.

אירא: דעם מאַן'ס רעכטע וואָלטען מיך ניט געשראָקען, אַז דערפון וואָלט אַרויס שלעכטס נאָר פאַר מיר, אַז נאָר איך וואָלט ליידען, אַז בערנארד וועט מיך בעשטראָפּען, אַרויסטרייבען, ערמאָרדען, וואָלט איך ניט געווען דאָגעגען צו דערצעהלען איהם די גאנצע וואהרהייט. איך ווייס אָבער, ער איז אַ צו גוטער, ער האָט מיך זעהר שטאַרק לעב, ער וועט מיר גאָר נישט טהאָן, ער אַליין וועט ליידען! דאָס וועט איהם נאָר צוברעכען דאָס לעבען, אונגליקליך מאַכען, טויטען!... אַה, דו זאָלסט וויסען, ווי שטאַרק ער האָט מיך לעב! לואים (רויכערט, שמייכלט ציניש): פאַר וואָס זשע, מאַדאם, האָט איהר איהם ניט לעב?

אירא: וואָס ווייס איך? אפשר ווייל איך בין אַ שלעכטע, ווייל דו ביזט געקומען, ווייל ער איז אפשר שוין אַן אָבעלעכטער מענש און איך בין צו יונג, ווייל ער איז צו לאַנגווייליג און איך בין צו לייכטזיניג. ווען איך וויל אומלויפּען, טאנצען, שפּרינגען, שטיפּען, פיהלט ער זיך מיער און צו סאָליר. ווען איך בין פּרעהליך, ווערט ער אומעטיג. איך וויל לעבען, זיין לוסטיג, ער אָבער ווייס נאָר: ווייץ, מעהל, מיהל, מאַהלען... עס איז נאָך גוט, וואָס בערטא האָט אויסגעפיהרט און מיר זיינען געבליבען לעבען

צייט זייט ניט קיין גאאוווע נארען און פערנעסט ניט, אז דא ארום איך געהען אום ניט מלאכים, נאך לעבעדיגע, זינדיגע מענשען...

בערנארד: יא, לעבעדיגע, זינדיגע מענשען! עס קען זיין אן אנדערער וואלט זיך בערוהיגט מיט אזא פילאזאפיע, איך אבער וועל דאס ניט איבערלעבען. לואיס, איך האב זי זעהר, צו שטארק ליעב! מיין גאנצע לעבען איז אין איהר. ווען זי שלאפט, קען איך ויצען שטונדען לאנג און זיך צוהערען צו איהר אטהעם; ווען זי רעדט, ווייזט זיך מיר אויס, דאס גאנצע הויז ווערט אָנגעפילט מיט קלינגענדע זילבערנע טענער. איך האב זי ליעב מיט דער ליידענשאפט פון א ליעבהאבער, מיט דער צערטליכקייט פון א מוטער און מיט דער טרייהייט פון א ברודער. איך בין זעהר אייפערזיכטיג, אבער איך האב עס איהר ניט געצייגט, ווייל איך ווייס, אייפערזוכט בער ליידגט א פרוי און מאכט דעם מאן לעכערליך. אבער אין דער שטיל לייד איך זעהר שטארק און זעהר פיעל. ווען איהר רעדט ביידע, אָדער ווען איהר הויכט אָן פלוצלינג אין גארטען לויפען אין איבעריאָגעניס, אָדער ווען איך זעה, ווי דו נעהמסט מיין אידא אין דינע אָרעמס און לערענסט זי טאנצען א דייטשען האַפּטשאַס! — ווערט אין מיר פערקיהלט מיין בלוט, אבער איך זעה זיך צו בעהערשען... היינט אבער קען איך ניט שווייגען מעהר. איך וויל וויסען די ווארהייט, ווי שרעקליך זי זאל ניט זיין. לואיס, איך פערשטעה וואָס דו זאָגסט. מיר זיינען ניט מלאכים, מיר זיינען לעבעדיגע זינדיגע מענשען. וויל איך וויסען, האָבען די לעבעדיגע, זינדיגע מענשען שוין געזינדיגט? (לואיס שווייגט). איך פרעג גאנץ איינפאך: האָבען די זינדיגע מענשען זיך אויסגעשמירט נאָך אין מעהל, אָדער זיי האָבען זיך שוין אויסגעשמירט אין בלאָטע אויך? (קיין ענטפער). דו מענסט זיין ווער דו ביסט, איך קען דיר גוט און ווייס, דו וועסט ניט זאָגען קיין ליגען, דאָרום פרעג איך דיר: זאָג מיר, האָבען די זינדיגע מענשען שוין געזינדיגט? יא, זאָג מיר די גאנצע ווארהייט און ערמאָרדע מיך מיט איין מאָל!...

לואיס (קלאפט אויס מיט כעס דעם טאבאק פון זיין פייה): נא! צום טייפּעל! מיין פייה איז וויעדער אויסגעגאנגען!

בערנארד: לואיס, דו הערסט. וואָס איך פרעג דיר?

לואיס (בעשעפטיגט מיט זיין פייה): הא? וואָס פרעגסטו מיך

אייגענטליך?

בערנארד: לואיס, איך פרעג דיר, האָבען די זינדיגע מענשען שוין

געזינדיגט?

לואיס: הא? אויב די זינדיגע מענשען האָבען שוין געזינדיגט?

(שלאָגט אָן זיין פייה מיט טאבאק, פעררויכערט לאַנגזאָם, זיינע הענדר

בערנארד (שטעלט זיך אָב געגען איהם): לואיס, דו דארפסט מיר זאָגען, וואָס דאָ איז צווישען אייך פאָרגעקומען?
לואיס: גאנץ איינפאך, צווישען אונז איז פאָרגעקומען א געשפרעך, וואָס האָט זי אויפגערעגט.

בערנארד: א געשפרעך? הם! איך פערשטעה! א געשפרעך, פון וועלכען מען ווערט אויסגעשמירט אין מעהל. האָסט ניט געקענט אויס-טראכטען עפעס א מעהר פאסענדען ליגען?

לואיס (בייז): מיין הערר, פאסענדע ליגען, דאָס זיינען די קאָנווענ-ציאָנעלע זיטען אייערע, אין וועלכע איהר אלע, די זאָגענאנטע ציוויליזירטע וועלט, לעבט! יא, אלע אייערע זיטען און אייערע מאָראַלישע רעגלאַמענטען זיינען נאָר פאסענדע ליגען... איך האם פאסענדע ליגען גראדע ווי אונז פאסענדע!

בערנארד (ער האָט איהם ניט געהערט און ניט פערשטאנען): וואָס טויג איצט דיין פילאָזאָפיע? די זעלע וויינט ביי א מענשען, דאָס הארץ בלוטעט און דו פילאָזאָפירסט.

לואיס: ווי איך פערשטעה, פאנגסטו אָן צו ווערען אייפערזיכטיג. אין אזא פאל פרעגט מען ניט דעם אנדערען און מען גלויבט ניט קיינעם. מען זוכט. מען קוקט און מען געפינט אליין די ווארהייט.

בערנארד: לואיס, איך פערלאָז מיך אויף דיין פריינדשאפט און...

לואיס: דו, ברודער, פערלאָז דייך ניט זעהר שטארק אויף פריינד-שאפט. ווען א מענש געהט הייראטען, טהוט ער דאָס ניט צוליעב יענעם פריינדשאפט, נאָר צוליעב זיך אליין און ער דארף זיך פערלאָזען נאָר אויף זיך אליין. ער דארף וויסען, אז א פרוי איז ניט א שטיקעל מעבעל, וועלכעס וועט בלייבען שטעהן דאָרט, וואו דער מאן האָט עס אנידערגעשטעלט. עס איז א לעבעדיגער מענש מיט בלוט, נערווען, געפיהלען, מיט א זעלע, מיט קאפריזען, מיט ליידענשאפטען, מיט משוגעת'ן, מיט פערלאַנגען, מיט, דער טייוועל ווייס, וועלכע פאנטאזיעס! ענטוועדער נעהם זיך א ווייב, וועלכע זאָל אין דיר אליין קענען געפינען איהר גאנצעם גליק און בעפרידיגונג, — דאן ביסטו גאראנטירט; אָדער טהו ווי דער מערק, פערשפאר זי אין א הארעם און שטעל ביי איהר טהיר צעהן רוצען יענונכען, דאן קענסטו זיך אָבנארען און, אם וועניגסטען מיינען, אז דו ביסט גאראנטירט; אָדער, פשוט, פרעג ניט קיין קשיות און קוק זיך ניט צו זעהר שטארק, דאָס הייסט, קוק יא, נור אזוי... צווישען די פינגער, וועסטו קענען שטענדיג גלויבען — אפשר יא, אפשר ניט... פאמיליען-עהרע, מאָראַל, טרייהייט זיינען נאָר שעהנע זאכען און איהר מעגט זיך שפיעלען מיט זיי, אָבער אין דער זעלבער

ערמאָרדעט יעדע לוסטיגקייט... פערנעסט אָבער ניט, אירא איז אויסגעוואַקסן, סען, ווי א פרייער ווילדער פויגל אין וואַלד. זייט א ביסל לעבעדיגער, איהר פערשלאָפּענער איד, וואָס איהר זייט! (קרימט איהם און זינגט). כל נדרי, אי, אי, אי!

בערנאָרד (לאַכט): אי, בערטא, עס ווערט אזוי גרינג אויפ'ן האַרצען, ווען איהר רעדט.

בערטא: אַך, יא! איך האָב ערשט בעגעגענט דעם דייטש, ער איז זעהר בייז און זאָגט: אויב מען וועט איהם ניט געבען קיין געלד אויף דער נייער פערבעסערונג, בלייבט ער ניט דאָ. איך וויל ניט, אויב מען קען געפינען א צווייטען מילנער, ווי ער איז. ער מעג זיך איבערנעהמען. און זיין נייער פלאן איז אויך אן אויסגעצייכענטער.

בערנאָרד: הייסט עס, מען וועט איהם דארפן אַסיגנירען דאָס געלד?...

בערטא: ניין! איך האָב איהם געזאָגט: מיר וועלען ניט אַסיגנירען קיין געלד אויף דער פערבעסערונג און ער מעג פאַהרען, אויב איהם געפעהלט ניט.

בערנאָרד: פאר וואָס? איהר זאָגט דאָך אַליין, דאָס געשעפט וועט ליידען... און...

בערטא: גאנץ איינפאך, ער דארף דאָ ניט זיין מעהר.

בערנאָרד: ער דארף דאָ ניט זיין מעהר? (דערשראָקען). בערטא, איהר האָט עטוואָס בעמערקט?

בערטא (גאנץ רוהיג): עטוואָס בעמערקט? וואָס מיינט איהר דאָס? (זעצט זיך ביים קאסטען און פאקט די איבריגע זאכען). גאנץ איינפאך, ער איז אַנטיפאטיש, וויל איך בענוצען די געלעגענהייט און פטור ווערען פון איהם. פע! איך האָב פיינט די דייטשען, וויל איך זיך אויך א מאָל ערלויבט בען א פערגעניגען און כאָטש פון איין דייטש נקמה נעהמען... יא, מען דארף איהם לאָזען לויפן.

בערנאָרד: ער איז דאָ דער איינציגער מענש, וואָס געהט ניט אום מיט א שווערען זאך אויף די פלייצעס. אויב מיר וועלען איהם אוועקשיקען, וועט אירא מיינען, מיר טהוען עס אומישנע, אום זי צו ערגערען. זי וועט דענקען, איך האָב עס געטהאָן, ווייל... ווייל איך האָב עפעס א פערבאָרגענעם צוועק. דאָס וועט זי בייז מאַכען... דאָס וועט מיך מיאוס מאַכען אין איהרע אויגען. וואָס קוקט איהר אויף מיר אזוי?

בערטא: איך קוק ווי נאָריש פערליעכטע מענער זיינען. גבורים, הא?!

בערנאָרד: אי, בערטא, די ליעבע מאַכט אונז נאָריש, רויבט אונזער

ציטערען. בערנארד זעהט עס ניט). אויב זיי האָבען שוין געזינדיגט ? ע...
ניין !

בערנארד : דו גיסט מיר דיין עהרענוואָרט ?
לואים : דו ווייסט, אז עהרע, מאָראַל און די אלע אנדערע זאכען זיינען
ביי מיר נור ווערטער אָהן אַ בעדייטונג און אָהן אַ זין !
בערנארד : דאָן גיב מיר דיין עהרליכע האַנד, דיין האַנד איז עהרליכער
פון דיין מויל. (דריקט זיין האַנד). ניין ? דו זאָגסט ניין ? אָה, דו ווייסט
ניט, וואָס איך האָב אין דעם אויגענבליק איבערגעלעבט ! דו קענסט עס ניט
בעגרייפֿען. (טרערען שטיקען איהם). מען קען וויסען אַ סך פּילאָזאָפּיע און
ניט פערשטעהן וואָס די זעלע פון אַ מענשען קען ליידען...
לואים : דערוויילע לאָז אָב מיין האַנד ! (רייסט אַרויס זיין האַנד).
און הער, וואָס איך וויל דיר זאָגען. ווי איך זעה, ווילט איהר פיהרען אייער
מיהל מיט דער אלטער סיסטעם. איך קען ניט בלייבען דאָ ! איך וועל
מוזען געהן צוריק נאָך דייטשלאַנד. גאָט פערדאָמטע, מיועראַבעלע קרעמער !
צום טייפֿעל ! (אַ קלאַפּ מיט דער טהיר. אב).

בערנארד : דער געדאַנק בערוהיגט זיך און די געפיהלען ווילען זיך
ניט בערוהיגען. וואָס האָב איך געדאַרפט עפעס טהאָן ? די לעצטע צייט
בין איך ווי אַ צודולטער. (פערדעקט זיין געזיכט און בלייבט זיצען.
בערנארד : קומט).

בערטאָ (ניט אויף איהם אַ קוק און מאַכט זיך פרעהליך) : עי,
בערנארד, וואָס האָט איהר זיך אזוי פערקרימט ? ציינוועהטאָג ?
בערנארד : ניין, עפעס אזוי... איך האָב זיך נאָר פערטראַכט...
בערטאָ : איהר פערטראַכט זיך צו אָפּט, דאָס איז ניט גוט. אז מען
זינגט איין מאָל יום כּפור כל נדרי, איז דאָס אַ חכמה. אבער סוכות כל נדרי,
הושענא־רבּה כל נדרי, פורים כל נדרי ? פע ! ניט נאָר אידאָן, נאָר זאָגאר.
איך ווייס ניט וועמען, וואָלט עס נמאס געוואָרען...
בערנארד (אונרוהיג) : וואָס איז, בערטאָ, איראָ האָט זיך בעקלאָגט
פאַר אייך ?

בערטאָ : איראָ ? ניין ! וואָס ווייסט איראָ ? מען מעג זאָגען, זי
איז נאָך ניט מעהר ווי אַ קינד. אבער דאָס איז ערגער, די אונצופריעדענהייט
קען אויסוואַקסען ביי איהר אונבעוואוסטערהייט. מען דאַרף ווירקען אויף
איהר צום גוטען, אז ניט, וועט מען ווירקען אויף איהר צום שלעכטען. וואָס
געהט איהר אום שטענדיג ווי מיט אַ פּולען זאַק מעהל אויף די פלייצעס און
ציגט אַרויף אויף זיך די עלטער ? איהר זייט נאָך אַ יונגער מאַן ! איך
פערשטעה, די צרות, וואָס איהר האָט געליטען אַ מאָל, האָבען אין אייך

איהם אין מויל אריין): דער דאָקטאָר האָט געזאָגט זאָלסט רויכערען וואָס וועניגער. (ער וויל אויפהויבען זיין האַנד, די האַנד פאַלט צוריק. זי גיט איהם צו פעררויכערען).

אשכנזי: יא, גיט רויכערען, גיט לעבען! אלע ווילען, איך זאָל שטאַרבען, וואָס גיכער. שעהן דאָנקט איהר מיר אָב! א וועלטעל! יעדער... נאָר פאַר זיך!

סאָפיע: שש! בערוהיג זיך. דיר איז שערליך צו זיין ביזו. (פויזע. זי געהט אום איבער'ן שטוב). דאָס איז מיין לעבען! מען קען זאָגען, דאָס איז דאָס לעבען פון א פרוי! צוגעשמירט צו דעם האַלב-טויטען קערפער מיט אַן אייזערנע קייט. און דאָך וויל איך גיט די קייט זאָל, חלילה, איבער-געבראַכען ווערען. וואוהין וועל איך זיך אַהינטהאַן? איצט בין איך דאָך מאַדאָס אשכנזי און מיין נינא האָט אַ היים. גאָטעניו, זאָל זיך איהר טרעפּען א שירדך. זי פערשטעהט גיט, ווי נויטיג עס איז פאַר א פרוי חתונה האָבען און זיין געזיכערט אין לעבען.

אשכנזי: סאָפיע, סאָפיע! וואו ביסטו דאָרט?

סאָפיע: דאָ בין איך, וואָס איז?

אשכנזי: מיר... דאָ... שטיקט אין האַלז. (וויל אויפהויבען זיין האַנד, זי פאַלט צוריק).

סאָפיע: באַלד. (מאַכט לויז זיין קאָלנער). און דאָך, זינט ער איז קראַנק, זאָל מיר גאָט גיט שטראָפּען פאַר די רייד, איז ער מיר גיט אזוי פּרעמד און אזוי מיאָס ווי פריהער.

אשכנזי: סאָפיע, די זון גיטאָ שוין. (עס ווערט ביסלעכווייז דונקעל).

סאָפיע (הערט גיט): פריהער האָט ער געמיינט, ער האָט אַ רעכט צו פייניגען מיין קערפער, איצט דאַרף ער אליין האָבען מיין הילף און מיין רחמנות.

אשכנזי: סאָפיע, עפען דאָס פענסטער!

סאָפיע (הערט גיט): איצט קען מיר קיינער גיט שטעכען די אויגען מיט'ן שטיקעל ברויט, וואָס איך עס און מיט'ן פלאַץ, וואָס איך פערנעהם דאָ. אשכנזי (וויל אליין עפענען דאָס פענסטער און קען גיט, ווערט זעהר ביזו): עפען... פענסטער! (וואַרפט זיין שטעקען).

סאָפיע (לויפט צו איהם): וואָס איז? דאָס פענסטער? באַלד... שש. זיי גיט אויפגערעגט. גיב אַ קוק, ווי שעהן. (צייגט אין אָפּענעם פענסטער). זעהסט, די זון פערנעהט ערשט און די לבנה איז שוין דאָ אויפ'ן הימעל.

פערשטאנד, אונזער קראפט. דער מלאך המות האָט זי אויסגעטראַכט צו פֿערגיפטען אונז דאָס לעבען. (א גערויש).

בערטאָ: איך הער, דער פאפא קומט. געהט בעסער צו איראָן, דער פאפא האָט אייך ניט לייעב.

בערנארד: און אירא האָט מיך לייעב? ווער אין דער וועלט האָט מיך לייעב? (סאָפיע פיהרט אַרײַן אשכנזי). זיין רעכטע האַנד און רעכטע פוס זיינען פאַרלאַזירט. ער שטעלט זיך אָב אין מיטען צימער און קוקט אויף בערנארד).

בערטאָ (שטיל): דער פאפא האָט אייך ניט לייעב. געהט צו איראָן... זי דאַרף ניט בלייבען אַלײַן. פאָרט! פאָרט פון דאַנען! (שטויסט איהם אַרויס, געהט צום פאָטער).

אשכנזי (בייז): הִהוּז!... ווערען געזונד — מוז ער פאָרט פון מײַן הויז! פאָרט!

בערטאָ: פאפא, ווילסט עפעס? אשכנזי: זיצען דאָ... דאָ... ביים פענסטער. (בערטאָ און סאָפיע זעצען איהם אויף אַ שטוהל ביים פענסטער).

בערטאָ (נעהמט זיין טאַשענטוך, ווישט אָב זיין שטערען און העלפט ער זאָל זיצען בעקוועם): ווילסט עפעס זאָגען. פאפא? אשכנזי: יא, בערטאָ, עסען! עסען דאָ! (שמאַקעט מיט די ליפּען) בין הונגעריג, הונגעריג!

בערטאָ: שוין, פאפא, עס איז דאָ אַ בוליאָן פאַר דיר. (ענדיגט אויף גיך דאָס אײַנפאַקען, מאַכט צו דעם קאַסטען און לויפט אָב).

אשכנזי: הויז! הויז! ער איז דאָ בעל הבית! (די זון הויבט אָן אונטערגעהן, רויטע שטראַהלען אין פענסטער).

סאָפיע: זאָל איך דיר לעזען אַ צייטונג? אשכנזי (נערוועז): ניין! די זון! מיינע אויגען! קען ניט... די זון! די זון!

סאָפיע (לאָזט אַראָב די סטאַרע פון פענסטער. זי טהוט יעדע זאך מיט אַ טרויעריגע אונטערטהעניגקייט): נו, אזוי איז גוט? לעג אַרויף דיין קראַנקע האַנד אַהער. (לעגט אַרויף זיין האַנד אויפ'ן אַרם פון שטוהל). אַי, וועה איז מיר! (זעצט זיך אָן אַ זייט און זיפצט שווער).

אשכנזי: וואו זייט איהר דאָרט? איך וויל ניט בלייבען אַלײַן! סאָפיע: ביסט ניט אַלײַן. איך בין דאָ. (געהט צו איהם).

אשכנזי: דו... איך וויל רויכערען, מאַך מיר אַ פאַפיראַס... סאָפיע (מאַכט אַ פאַפיראַס, שטעקט עס אַרײַן אין אַ פאַפיראַסניק, גיט

נינא : איך וועל אויך ניט שלאָפּען. איך' מיין, איך וועל זיך היינט נאָך ניט לעגען שלאָפּען.

טאָליע (שטיי) : איך אויך ניט. (פּוויזע). נינא, וואָס וועט וועט איהר טהאָן אַ גאַנצע נאַכט ?

טאָליע : אויב איהר ווילט, קומט שפעטער אין גאָרטען, וועלען מיר ביידע שפּאַציערען און רעדען ביז טאָג. וועט איהר קומען, נינא ? (אשכנזי הויבט אויף זיין קאָפּ און הערט זיך צו).

נינא : יא, איך וועל קומען. די לבנה וועט אויפגעהן און מיר ביידע וועלען רעדען ביז עס וועט ווערען טאָג. ווען עס איז פינסטער, האָב איך מורא אין גאָרטען פאַר די שאָטענס.

טאָליע : אז איך וועל זיין מיט אייך, דאַרפט איהר ניט מורא האָבען ! נינא, פריהער האָבען מיר געשוויגען און איצט איז דאָ אזוי פיעל צו רעדען, אז עס איז אונמעגליך אלץ צו זאָגען.

נינא : דאָס האַרץ דערצעהלט, זאָגאר ווען מען זאָגט ניט.

טאָליע : נינא, וועט איהר ניט פּערגעסען אויף מיר, ווען איך וועל אוועקפאָהרען ?

נינא (טרערען אין דער שטימע) : און איהר, טאָליע, וועט איהר כאַטש אַ ביסעלע בענקען נאָך מיר ?

טאָליע : אי ! איך זאָל זיך ניט שעחמען, וואָלט איך איצט געוויינט.

נינא : איא, עס ווילט זיך וויינען און עס איז גוט.

טאָליע : יא, עס איז גוט און עס ווילט זיך וויינען. נינא, שפיעלט מיר עטוואָס.

נינא (בויגט זיך צו צו דער פיאנא, וויינט אַ ביסעלע, ווישט אָב די טרערען און שפיעלט גרינג'ס סועטע פון פּעער גינט. די לבנה געהט אויף).

טאָליע : ווען איך האָב אייך דערזעהן צום ערשטען מאל, האָב איך באַלד געוואוסט... נינא, איהר ווייסט, וואָס איך מיין...

נינא : יא, איך ווייס. טאָליע, איך האָב אויך באַלד דערפיהלט.

טאָליע : פאַר וואָס איז דאָס ?

נינא : איך ווייס ניט. דאָס האַרץ האָט באַלד געגעבען אַ ציטער.

טאָליע : און דאָך זייט איהר אזוי לאַנג געווען ווי ברוגז אויף מיר.

נינא : אָך ! איך בין ניט געווען ברוגז. ווען איהר זאָלט דאָן קראַנק

ווערען אָדער, חלילה, געשטאַרבען, וואָלט איך אויך געשטאַרבען. אָבער

זאָגען אייך האָב איך ניט געקענט. איך האָב פאַר אייך מורא געהאַט.

טאָליע : איך האָב פאַר אייך אויך מורא געהאַט. נינא, איך האָב איצט אויך מורא פאַר דיר.

אשכנזי : יא, איך בין נאך ניט געשטארבען און מיינע יורשים זיינען שוין דא...

סאָפּיע : א מענש קען ניט איבערמאכען גאט'ס וועלט.
אשכנזי : יא, גאט'ס וועלט! עסען! הונגעריג! בערטא, וואו איז זי דארט? עס הארט זי דען? בערטא!

סאָפּיע : שוין, איך ברענג דיר דיין בוליאָן. (געהט). דער דאָקטאָר זאָגט, ער דארף יעדע מינוט ערוואַרטען א צווייטען קלאַפּ און דעם טויט אויך, און דאָך, ווי זאָגט מען, כל זמן שהנשמה בקרבו, ווילט זיך נאָך בוליאָן. אויך. אַי! אז מען איז נאָך א נגיד, קען מען נאָך אויספיהרען, אן אַרימאן זאָל בעסער מיט אזא אונגליק ניט געשטראָפּט ווערען! (אב). עס ווערט דונקעל. (פויעז).

אשכנזי : גאט, ווען וועל איך שוין געזונד ווערען? אזוי לעבען איז ניט גוט און שטארבען וויל איך ניט... ניין! ניין! איך וויל לעבען! וויל לעבען! הא? (ווייט הערט זיך די טרויעריגע קירכען-גלאַק און דאָס טרויעריגע געזאָנג פון פּראָלאַנג. ער הערט זיך צו). ווען איך בלייב אליין אין דער פינסטער, ווייזט זיך מיר אויס, איך הער א טרויעריגען געזאָנג און א גלאַק... איך האָב עס אזוי ווי געהערט שוין א מאָל לאַנג אין חלום... הפנים דאָס איז א סימן, אז איך הויב אָן געזונד ווערען. (הערט זיך צו פריהער אונד-רוהיג, נאָכדעם בלייבט ער זיצען שטיל. עס ווערט גאנץ דונקעל. מיליע, נינא און טאָליע קומען. טאָליע אין זומערדיגע קליידער).

מיליע : זעה נאָר, קיין ליכט ברענגען ניט און קיינער איז ניטאָ. איך האָב א שרעקליכען אַפּעטיט... דאָס וועט בערטא'ן פרעהען. אַרימער פּאַפּא, אז ער האָט אַפּעטיט קרימט מען זיך און אז איך האָב אַפּעטיט, איז דאָס א שמחה... קינדער, איהר האָט ניט מורא בלייבען דאָ אליין? איך לויף זוכען בערטא'ן. (לויפט אָב). נינא זעצט זיך ביי דער פּיאַנאָ, טאָליע זעצט זיך פון דער ווייטען. ווען נינא זעצט זיך, פערטשעפעט זי א קלאַוויש. עס ניט א קלונג און הילכט לאַנג. (פויעז).

נינא : מיין הארץ איז ווי צוואמענגעפרעסט.

טאָליע : מיין הארץ אויך. פון וואנען קומט עס?

נינא : עס קומט פון איין הארץ צום אנדערען. (זיפצט). הייסט עס, מאָרגען פאָהרט איהר טאָקע אַוועק פון אונז?
טאָליע : יא, נינא, מאָרגען גאנץ פריה. מאָרגען וועט איהר מיך שוין ניט זעהן. איהר וועט נאָך שלאָפען, ווען איך וועל פאָהרען צום וואַקזאַל. אלע וועלען שלאָפען, נאָר בערטא ניט, זי געוויס ניט.

פיערטער אקט.

(דאָס זעלבע צימער, אָבער גאַנץ אַנדערע מעבעל, ווי אין אַ רוסישער „גאַסטינא“). ש ל י א מ ע ה ו י ז וצט ברויטלאך אויף אַ קרעסלע. בער-נאַרד געהט אום מיט אַ צייטונג אין האַנד. עס איז אַ זומער-טאָג. דאָס פענסטער איז אָפּען. אויף איינעם פון די טישען שטעהט אַ גראפין מיט וואַסער און אַ גלאַז).

בערנאַרד: יא! יעדען טאָג לעזט מען אין די צייטונגען: אַ מאַן האָט זיך ערמאָרדעט; אַ מאַן האָט ערמאָרדעט זיין קינד, זיין פרוי'ס ליעבהאבער...

שליאַמע: נו, בכּן איז באַשר איז וואָס?

בערנאַרד: גאָר ניט... איך זאָג נאָר, דער טויט שרעקט היינטיגע צייטען קיינעם ניט.

שליאַמע: שרעק זיך יא, שרעק זיך ניט, עס קען עפעס העלפען? אז אויבען זאָגט מען שטאַרב, וועסטו שטאַרבען, זאָלסט אפילו איינגעהמען אַ מיטה משונה; און אז מען זאָגט דאָרט לעב, וועסטו לעבען, זאָלסט אפילו קרעפירען דאָ אויפ'ן פלאץ. אליז דאָרטען!...

בערנאַרד: איך מיינ, דו ביסט גערעכט, ניט די געלערענטע. עס מוז זיין אויבען אַ האַנד, וואָס פיהרט צום גליק אָדער אונגליק, אַ האַנד, וואָס בעשטראָפט אונז דערפאַר, וואָס מיר האָבען וועמען געטהאָן אונרעכט... אַי! (זיפצט).

שליאַמע: יא, עס איז דאָ אַ פינגער, וואָס פינגערט. איז בכּן איז באַשר איז וואָס, דארפסטו זיך זאָרגען? דו האָסט, חלילה קיינעם קיין אונ-רעכט ניט געטהאָן.

בערנאַרד: איך? ווער ווייסט... איך וואָלט נאָר געוואָלט וויסען, ווי אזוי, למשל, קען בערנאַרד זילבערמאַן יא בעגעהן זעלבסטמאָרד, אויב דאָרטען איז פערשריעבען „ניין“?

שליאַמע: וואָס איז דאָס פאַר אַ משל? ביסט משוגע צי חסר דעה?

בערנאַרד: שטעל זיך פאַר, איך האָב מיר בעשלאָסען?

שליאַמע: אַי, הער אויף מיט די שניידערשע חכמות!

בערנאַרד: וואָס-זשע, דו האָסט מורא, וועסט ניט האָבען צו וועמען

נינא : איצט האָב איך פאַר דיר קיין מורא ניט, טאַליע. איך ווײס, איך בין דיינע. יא, איך בין דיינע! דו פיהלסט עס אויך און דו ווײסט עס. זאָגט דיר דיין האַרץ דאָס ניט?

טאַליע : ניט נאָר מיין האַרץ, די שטראַהלענדע לבנה זאָגט עס מיר, די שעהנע נאכט דערצהלט עס מיר, די ליכטיגע שטערען זינגען עס מיר. דו הערסט? (א נאכטיגאל זינגט אין גאַרטען). נינא, דו הערסט?

נינא : אז איך הער, ווי דו רעדסט צו מיר, הער איך אלץ. וואָס איז דאָס, טאַליע, דו הערסט ניט? מיר ווײזט זיך אויס, איך הער פיעלע לוסטיגע שטימען און א פרעהליכען געזאנג. (כאָר פון די האָפנונגען און טרוימערייען, ווי אין פראָלאָג, זינגט גאנץ פיאנאָ).

טאַליע : אין אונז זינגען דאָס די פרעהליכע שטימען, אין אונז זינגט די גאנצע וועלט, אין אונז זינגען די זיסע האָפנונגען און די שעהנע טרוימע-רייען! נינא! איך האָב דיך ליעב! איך האָב דיך ליעב! איך מײן, אז מען האָט אזוי שטאַרק ליעב, קען מען שטאַרבן!

אשכנזי (פאלט צו צום פענסטער מיט א לויטען און ביטערען געוויין) : אָה, דאָס לעבען! דאָס לעבען! (נינא גיט א קלאַפ איבער די קלאַווישען און שפיעלט פאַרטאָ די זעלבע סועטע. א לאנגע פויזע. בערטא ערשיינט אין טהיר מיט א ברענענדע לאַמפ, נעבען איהר מיליע מיט אן עפעל, וועלכען זי עסט מיט אפעמיט. עס ווערט ליכטיג. סאָפיע קומט מיט בוליאָן, שטעלט עס נעבען אשכנזי'ן און בעטראכט איהם ערשטוינט).

בערטא (קוקט אויף טאַליע'ן און נינא'ן. גאנץ שטיל) : אָה, הייליגע, מעכטיגע ליעבע!

סאָפיע (קיינער הערט זי ניט) : ער איז טויט! (אידא, בערנארד און לואיס ערשיינען אין פענסטער).

אידא (שרייט אין פענסטער מיט פרייד און פערצווייפלונג) : בערטא, ער פאָהרט ניט! בערנארד לאָזט איהם ניט! מײן בערנארד וועט איהם ניט לאָזען! (ביידע מענער לאַכען גוטמוטיג. נינא שפיעלט נאָך מעהר פאַרטאָ).

(פ א ר ה א נ ג.)

בעשיינפערליך א אינגעל, דער געלערענטער דאקטאָר האָט געזאָגט, ער האָט שוין אָנגעטאָפּט א אינגעל מיט אלע סמנים. צום סוף וואָס? א מיידעל! פאַר וואָס א מיידעל? ווייל אויבען האָט מען אָנגעצייכענט א מיידעל... כע! כע! וואָס דען? עס נעהמט זיך פון זיך אליין? (סאָפיע קומט, זי איז זעהר אויפגעלעגט. ער נעהמט אַראָב זיין היטעל, נייגט זיך). אָה, מאַדאַם, האַבע די עהרע. מיין קאָמפּלימענט, רעקאָמענדאציע, אַסיגנאַציע, ווי געהט עס?

סאָפיע: קאָמפּלימענט, רעקאָמענדאציע, אַסיגנאַציע? כא! כא! מען זעהט, איהר זייט א מאָל געווען א זשענסקער... קאוואַליער... פאַר וואָס זעהט מען אייך אזוי זעלטען?

שליאַמע: צו מיין אלטער דאַרף מען אויסבייטלען אלע חלומות. אז איך געה אַהער נעהמט זי דער רוח. נו, אז איך געה, בכן איז באַשר איז וואָס? אפשר איז דאָס נאָך סינטאַפּ... סיפּנאַטיע...
סאָפיע: איהר מיינט געוויס סימפּאַטיע.

שליאַמע: אומשטיינס געזאָגט, אין מיינע יאָהרען, וואָס קען זיין די סכנה? ווער, דאכט זיך, דאַרף נאָך אזוי וויסען ווי זי? נאָך געה טענה מיט א אידענע. זי זאָגט, אז ווען א מאַנסביל ליגענט שוין אפילו אויף דר'ערד מיט די פיס צום טהיר אן אָבגעהויבענער, טאָר מען איהם אויך ניט לאָזען אליין מיט א שעהנע אלמנה. אי, ניט אומזיסט זאָגט דער חכם אין סידור: ברוך אתה, זאָגט ער, שלא עשני אשה...

סאָפיע: דער חכם פון סידור לאַכט פון אונז, שליאַמע הוין לאַכט, אלע לאַכען און מיר וויינען...

שליאַמע: פון דעסטוועגען בין איך געווען א פאָר מאָל און האָב אייך ניט געטראָפּען.

סאָפיע: זינט בערטא האָט פערנומען דעם פאָטער'ס צימערען אויבען און אידא'ס וואָהנונג איז דאָ, קום איך אַהער זעלטען. (שרה הינדע עפענט שטיל די טהיר).

שרה הינדע: זעהסט, פונקט ווי איך וואָלט געווען דערביי! (קוקט ביז אויף בידען). טאָמער וואָלסטו געזאָנגען א היים, תכשית מיינער? (זי רעדט די גאַנצע צייט האַלב לויט).

סאָפיע: שרה הינדע, איהר ווילט נאָך ניט אַריינגעהן זיצען א וויילע? שרה הינדע: איך דאַנק אייך. איך בין איהם געקומען נעהמען אַהיים. (שטיל). אלטער שטורמאק, מיט דיר שפיעלט זיך דער מלאך-המות, און רו שפיעלסט זיך נאָך מיט'ן יצר הרע, הא!

צו קומען מיטוואך נאך דיין וואכען-געהאלט ? איך וועל דיר און דער מאמען איבערלאזען אין מיין צואה האלב פון מיין פערמעגען.

שליאָמע : גולם, בערעכען נאָר, וואָס רעדסטו דאָס ? אז דו לעבסט און ביסט געזונד, ביסטו ניט קראַנק צו געבען און איך בין ניט קראַנק צו נעהמען. דערויף ביסטו מיר אַ זוהן... וואָס דען ? !... אָבער שטאַרבסטו, חלילה, וואָס דאַרף איך דיין פערמעגען, דיין מיטוואך, דיין צואה, די גאַנצע וועלט ? פערד, מיט דיר שטאַרבט דאָך ביי אונז אָב אלץ אינ'ם לעבען. איידער דו, וועלען מיר זיך ביידע, איך מיט דיין אלטע מאַמע, בעסער לעגען אין קבר. וואָס וועט אונז טויגען דער מיטוואך, אז מיר וועלען ניט האָבען קיין שבת אין אונזער לעבען ?...

בערנאַרד : איך פרעג עס נאָר אזוי, ווייל איך וויל זאָלסט מיר ערקלערען... צום ביישפּיעל, דו רעדסט אָפט פון דעם אונבעקאַנטען. ווער איז דער אונבעקאַנטער ?

שליאָמע : חכם, מען זאָל וויסען, ווער דער אונבעקאַנטער איז, וואָלט ער ניט געווען קיין אונבעקאַנטער... מיר ווייסען נאָר ניט, אלץ דאָרטען ! ווי איך בין דערגאַנצען מיט מיין שכל, איז דאָס אזוי : דער אונבעקאַנטער קומט פריהער אינ'ם בלוט, פון דאָרט געהט ער אין מח, פון דאָרטען פאַהרט ער אַריין אין דער נשמה... און אז די נשמה וויל ניט בלייבען אין גוף, איז פערפאַלען — מען מוז זיך אָבפּעקלען. דו פרעג מיך, שליאָמע הוץ ווייסט די אלע דאָזיגע זאַכען. (א דיענער ערשיינט ביים פענסטער).

דיענער : הערר זילבערמאַן, מען דאַרף אייך אין קאַנטאָר. (אב).
בערנאַרד (זיפצט) : איך דאַרף זעהר נויטיג די קאַנטאָר מיט די אלע געשעפטען ! (געהט). פאַפּא, איך קום באַלד, איך וויל נאָך הערען פון דיר וועגען די דאָזיגע זאַכען. (אב).

שליאָמע : עהע ! בערנאַרד הויבט אָן האַלטען פון מיר מעהר, ווי פון די געלערענטע. מיין שרה-הינדע זאָל דאָ זיין, וואָלט איך דערפאַר אַליין געמעגט איהר אָנשפּייען אַ פּולען פנים. האָסט געשטודירט בכן איז באַשר איז וואָס ? זאָל מיר דער געלערענטער ערקלערען, למשל, אזא קלייניגקייט : פאַר וואָס האָט מיין שנור דוקא געבוירען אַ מיידעל און ניט אַ אינגעל ? איך האָב געוואָלט אַ אינגעל, ווייל זינט דער מחותן עלוי השלום איז געשטאַרבען, בין איך דער גרעסטער מיוחס אין דער משפּחה און וואָלט אורדאי געווען סנדק אויפ'ן ברית מילה. מיין בערנאַרד האָט געוואָלט אַ אינגעל, ווייל, ווי זאָגט מען עס, אַ אינגעל איז דאָך ניט קיין מיידעל. אלע ווייבער פון דער משפּחה האָבען געוואָלט אַ אינגעל, ווייל ביי די ווייבער איז גלאַט אַ אינגעל אַ גרעסערע מציאה. די געשטודירטע מעקישמאַרקע האָט געשוואָרען, אז זי זעהט שוין

רעבעקא, נאך מיין גאטזעליגע מוטער, האָב איך דאָס ליעב און די הויפט-
זאך איך האָב דאָס ליעב, ווייל דאָס קינד איז אַ קינד. פון וועמען האָט
איהר דאָס ערהאַלטען אַ בריעף, אויב איך מעג פרעגען? (זי רוימט און
ברענגט אלעס אין אַ בעסערער אָרדנונג).

סאַפּיע: וועגען דעם בריעף האָב איך געוואָלט מיט אייך זיך מישב
זיין... מיר, ווייבער, זיינען צוגעוואוינט אנדערע זאָלען פאר אונז דענקען און
זאָרגען, קען איך זיך אליין קיין עצה ניט געבען. בערטא, איך וויל אוועק-
פאָהרען פון דאנען.

בערטא: זאָ לאַנג איהר לעבט, איז אונזער הויז די היים פון
שמואל אשכנז'ס אלמנה. זייט איהר, חלילה, אונצופריעדען מיט אונזער
בעהאַנדלונג?

סאַפּיע: חלילה, נאָר איך מוז פאָהרען.

בערטא: אויב איהר מוזט, זאָג איך אייך, דער פאפא האָט טאקי
פערגעסען אויף אייך אין זיין צוואה. איך וועל אָבער ניט פערגעסען. מוזט
איהר ווירקליך פאָהרען?

סאַפּיע: איך וועל הערען וואָס איהר וועט זאָגען. איהר האָט אַ קאָפּ
כמעט ווי אַ מאַנסביל, איהר לערנט מיר און גינא'ן שטענדיג צו גוטען.
נעהמט, למשל, ווי איך פלעג אמאָל האַלטען פון דער מאָדע. און איצט גאָר-
ניט.

בערטא: כע! כע! מען מיינט, איך האַלט ניט פון דער מאָדע,
ווייל איך האָב אַ הויקער. פערקערט, אַ גוטע מאָדיסטין האָט געוואָלט מיט
אַ מאָדנעם קלייד אַראָב'גנב'ענען ביי מיר אַ האַלבען האָרב... אַ האַלבען
האָרב? פאר אַ מיליאָן ניט! די מאָדע איז געשאַפּען געוואָרען, מען זאָל
קענען אַראָב'גנב'ענען, וואָס עס איז איבריג און אַרייַג'גנב'ענען, וואָס עס
פעהלט. מען וויל געפעהלען אָהן ליעבע, מאַכט מען זיך שעהן אָהן דער הילף
פון דער נאָטור... אמת'ע ליעבע דארף ניט קיין מאָדע! אבער וואָס איז
אייך פלוצלינג איינגעפאלען?

סאַפּיע: איך ווייס, איך בין דאָ קיינעם ניט איבריג אין שטוב, אָבער
דארפֿען דארף מיר קיינער ניט. אפילו מיין גינא דארף מיר ניט. בערטא,
ע... (פערשעמט). צום דריטען מאָל חתונה האָבען, איז זעהר ניט שעהן?
איך האָב אַ שוועסטער-קינד אין ניקאָלאַיעוו. ער האָט מיר ליעב געהאַט, ווען
איך בין געווען אַ מיידעל. ער 'טארבט פשוט נאָך מיר, ער שרייבט מיר
בריעה... איך בין נאָך ניט אַלט און... אז דאָ דארף מיר קיינער ניט...

בערטא: די וואַרהייט געזאָגט, איך מיי, אַ פרוי דארף ניט חתונה
האָבען אזוי פיעל מאָל. דאָס ערניעדריגט אין דער פרוי דעם מענשען. און

שליאָמע: שש! פאַלג מיך, געה אַהיים. איך וועל באַלד קומען.
בערנארד דארף מיך נויטיג.

שרה הינדע (טרערען שטיקען זי): ווילסט ירש'ענען אשכנז'ן? א
מכה! דו לעג מיך פריהער אריין אין דר'ערד, בעגראַב מיך, נאָכדעם מעגסטו
זיך שלאָגען קאָפּ אָן וואַנד...

שליאָמע: די ווייבער! אן אונגליקליכע נאציע, הא? מאדאם, איהר
וועט מוחל זיין, זאָגען בערנארד'ן, איך קום באַלד צוריק.

שרה הינדע: איך וועל דיך באַלד לאָזען, ווי לאנג קרענקסטו! עס
ציהט דיך אַהער ווי א מאַגנעט... הא?

שליאָמע: קום אַהיים! אַלטער נאָר, האָסט זיך שפּעט געכאַפּט.
א מאָל האָב איך געבעטען דעם רבש"ע רחמים, ער זאָל מיר העלפּען פון דיר
פּטור צו ווערען. איצט איז שוין פערפאַלען. ווען א מענש טראָגט פערצייג
יאָהר א גוליע אויפ'ן האַלז און אַקען, וועט ער פאַר דער מיתה ניט געהן די
גוליע אָבשניידען.... איך וועל שוין מיט דער גוליע צוזאַמען געהן אין
דר'ערד אריין. אַז אויבען זאָגט מען: האַלט זיך מיט דער גוליע, האַלט מען
זיך!... מוין קאָמפּלימענט, מאדאם, אדיו, צו ווידערזעהן.

שרה הינדע: ווי ער ווייס דאָס די אלע שטוקעס, דער אַלטער
זשלאָם! (ביידע אב).

סאָפּיע: עס איז צו לאַכען און צו וויינען... דאַנקען גאָט, איך וועל
דאָ לאַנג ניט פערבלייבען. האָט א פרוי וועניג אמת'ע צרות מיט שלעק?
ניין! זי טראכט זיך גאָר אויס נייע. אָ! ווער קען בערעכענען די צרות
פון א פרוי? איז זי צו יונג, האָט זי צרות. צו אַלט? — צרות. פון
שעהנהייט צרות, פון העסליכקייט צרות. שמערצען און צרות פון טראָגען,
פון האָבען, פון ערציהען קינדער. צרות פון'ם מאַן, פון פאמיליען-פער-
העלטניסען, פון קליינליכע שטוב-זאכען, פון די קינדער'ס אויפפיהרונג, פון'ם
מאָן'ס שלעכטע געשעפטען פון זיינע קראַנקהייטען, פון די קינדערס קראַנק-
הייטען. היינט די אלע צרות און סכנות נפשות פון די שרעקליכע פרויען-
קראַנקהייטען? און דאָך, לעבען נאָר פאַר זיך אליין וויל קיין פרוי ניט.
טאָקי וואָס איז פאַר אַ לעבען, אַז מען האָט ניט צוליעב וועמען צו לעבען און
ליידען צרות? (זי נעהמט פון איהר טאַש אַ בריעף און לעזט. בערטא
קומט).

בערטא: איהר זיצט דאָ אליין גאָר? און וואו איז דאָס אידא?
סאָפּיע: איך האָב געזעהן, זי איז געגאנגען מיט'ן קינד און מיט דער
ניאניע שפאצירען.

בערטא: איך בענק נאָכ'ן קינד... אידא'ס קינד און מען רופט עס

געהאנדעלט שלעכט און לייד אליין דערפאר. (פֿערדעקט דאָס געזיכט מיט זיינע הענד). בערטא, איך לייד זעהר שווער. (פויזע).

בערטא (שטיל): אָה! ווען איך זעה ווי ער ליידט, דארף איך אָנווענדען אלע מיינע קרעפטען, איך זאָל נישט צוגעהן צו איהם, נישט צוריקען איהם צו מײן בלוטענדען הארץ און נישט בעגיסען זיין אַרימען קאָפּ מיט מיינע ביטערע טרערען. (זי געהט שטיל צו דער טהיר. מען זעהט, ווי איהר גאנצער קערפער ווארפט זיך פון א פערשטיקטען היסטערישען געוויין. ביי דער טהיר רייסט זיך ביי איהר אונגויליג ארויס). אָה, בערנארד!

בערנארד (ערוואכט ווי פון שלאָפּ): האָ? איהר זאָגט מיר

עפעס?

בערטא (מיט'ן געזיכט צו טהיר): איך זאָג: איך געה אין קאנטאָר שרייבען אַן ענטפער אין קאָמערטשעסקי באַנק. (אב).

בערנארד (פאָלגט איהר נאָך מיט זיינע בליען. נאָכדעם געהט ער און עפענט די טהיר פון שלאָפּזימער): לעער דאָ, ווי אין מײן זעלע... אידא איז אזוי לאַנג שוין אַוועקגעגאנגען שפאצירען א ביסעל אַהין, אַראָב צום מיהל... שפאצירען? **הם!** זי איז ביי איהם! נאָך וואָס געהט זי נאָך דאָס קינד מיט? דאָס קינד זאָל זיין א מאַסקע, אָדער — אפשר איז דאָס קינד...

מיליע (שרייט פון דרויסען): נינא! נינא! (לויפט אַריין). ניטא דאָ נינא? וואו איז זי דאָס? (וויל לויפֿען צוריק).

בערנארד: מיליטשקע, קום אַהער, איך האָב מיר דיר אזוי לאַנג נישט גערעדט.

מיליע: וואָס ווילט איהר מיר זאָגען? גיכער, איך האָב קיין צייט נישט. (געהט צו צו איהם).

בערנארד (געהט צו אויף די קניע): א מאָל זיינען מיר געווען גוטע פריינד.

מיליע (שפּרינגט אַראָב פון זיינע קניע): מאלע וואָס עס איז אמאָל געווען, שוין לאַנג, לאַנג, פערצייטען...

בערנארד (כאפט איהר הענטעל): איצט זיינען מיר נישט קיין גוטע פריינד מעהר?

מיליע: נין! איך האָב אייך נישט ליב.

בערנארד: דו אויך נישט? מיליטשקע, פאר וואָס זאָלסטו נאָך זיין שלעכט צו מיר?

מיליע: ווייל... אויב איהר ווילט, וועל איך אייך זאָגען אין גאנצען.

בערנארד: יא, יא, מיליטשקע, זאָג מיר אין גאנצען.

אויסער דעם, איהר וועט אייך מוזען שוידען מיט אייער קינד... נינא בלייבט אונזערע. טאָליע וועט זי ניט לאָזען פאָהרען.

סאָפיע (ערפרעהט): טאקע? אי, דאנקען גאָט! און איך ווייס גאָר ניט. דאָס הייסט?... אַי, געזונד זאָל זי זיין! הערסט אַ גנב? און איך האָב געמיינט, זי האָט קיין שכל ניט...

בערטא: איאָ דאָס פרעהט אייך? פאַר וואָס-זשע זאָלט איהר נאָך אַ מאָל בעליידיגען אין איהר די געפיהלען פון אַ קינד? מאַכען ביליג ביי אַ יונגע אונשוילדיגע פרוי דעם ריינעם אידעאל פון לייעבע? נאָך וואָס דארפט איהר דאָס? איהר זאָרגט אייך, איהר האָט איצט קיין צרות ניט? ווארט אַ ביסעלע. באַלד וועלען קומען קליינינקע זיסע בראַימ'לעך. די באַבע וועט דארפן זיצען גאנצע נעכט, די מאָזעלעך וועלען בייסען, די ציינערלעך וועלען זיך שניידען. זייט רוהיג, איהר וועט האָבען צרות גענוג. (סאָפיע האָט די גאנצע צייט צופריעדען צוגעשאַקעלט מיט'ן קאָפּ. פלוצלינג שטעהט זי אויף און געהט). וואוהין געהט איהר?

סאָפיע: איך געה איהם שרייבען, ער זאָל מיר אויפהערען דולען דעם קאָפּ מיט נאָרישקייטען! (ראש אב).

בערטא (עפענט אַן אינערע טהיר און קוקט אַרײַן): דאָס איז זייער שלאָפֿצײַמער. דעם קינד'ס בעטעלע... אי! ווי טייער! שטיל דאָרט און אין דער שטילקייט איז פערבאָרגען אַ טיעפע דראַמע, וועלכע וועט, חלילה, אויסברעכען אין אַ שרעקליכע קאטאַסטראָפּע... שש! מען געהט! (שפּרינגט אָב פון טהיר. בערנאַרד קומט).

בערנאַרד: איהר זייט דאָ, בערטא? וואו איז מיין פאטער? אַ שאר. מיר האָבען מיט איהם ניט געענדיגט אַן אינטערעסאַנטען געשפרעך וועגען דעם אונבעקאַנטען, השגחה, און נאָך פון די דאָזיגע זאַכען און זעלבסט-מאָרד.

בערטא: זעלבסטמאָרד! פרעגט מיך וועגען זעלבסטמאָרד, וועל איך אייך זאָגען: אַ פייגלינג שרעקט זיך פאַר שעלכטע אומשטענדען, אַ בראַווער מענש קעמפּט. אַ נאַר מיינט, אַז ער שטאַרבט, ענדיגט זיך דאָס לעבען. אַ קלוגער ווייסט, אַז מען פערלעשט אַ גראָשענע ליכטעל, ווערט די זון ניט פינסטער. אַ שלעכטער וויל זיך אַ טובה טהאָן מיט אַזאַ חכמה ווי זעלבסט-מאָרד. אַן עהרליכער מענש דענקט פון דער רעה, פון די טרערען און שמערצען, וואָס פיעלע אנדערע וועלען האָבען!

בערנאַרד: ווען איך הער אייערע רוהיגע קלוגע רייד, דענק איך, ווי גוט עס איז, וואָס איהר האָט ניט געליטען פון מיין לייכטזיניגע האַנדלונג, וואָס אייך האָט עס ניט געאַרט. אַם וועניגסטען ווייס איך, איך האָב

אידא : טאָליע, הלאוי וואָלט איך מעהר געלערענט, וואָלט איך אפשר איצט געווען אן אנדער מענש. (זיפצט).

טאָליע : ווי קען איך שטודירען דאָרט, אז מען האָט מיך אַרויסגעשיקט אַהער ?

אידא : א יונגער מאן דארף לערנען און ניט מישען זיך אין פאָליטישע זאַכען.

טאָליע : וואָס טויג דאָס לערנען, אז מען לאָזט דיך ניט לעבען ווי א מענש ?

אידא : פאר וואָס האָבען לואיס קארשונסקי'ן קיינע הינדערניסע ניט געשטערט צו לערנען און שטודירען ?

טאָליע : הער קארשונסקי האָט שטודירט נאָר פון זיינ'ט וועגען. ער האָט פיעל געלערענט, ער זאָל ווערען דער העכערער מענש... איך וויל לערנען, אז קיין העכערע מענשען זאָלען ניט זיין. אלע דארפען זיין גלייך ! עס זיינען אָהן אונז דאָ גענוג שטודירטע ענגאָאיסטען. מיוחסים און אתה בחתנו'ניקעס. (בייז אב).

אידא (נעהמט פון טיש אן אלבום) : זיי זיינען אלע פיינדרליך צו איהם, ווייל זיי קענען איהם ניט פערשטעהן. יא, ער איז העכער פון זיי... דאָס האָט מיר לואיס אויסגעשריעבען פון א דייטשען בוך אין מיין אלבום. (לעזט). „בעסער קיין זאך ניט וויסען, איידער פיעלעס האָלב וויסען. ליעבער א נאָר זיין נאָכ'ן אייגענעם פערשטעהן, איידער זיין א חכם מיט פרעמדען שכל. איך געה אויף א גרונד, וואָס האָרט מיך, איז דאָס זומפּפּ אָדער הימעל ?“ יא, עס איז עפעס אזוי ווי א נביא רעדט צו דיר אין חלום. דער נביא רעדט איינפאך ווי א קינד און עס איז שווער צו פערשטעהן. דו פיהלסט, עס איז זיס און הייליג און ווייסט ניט וואָס דאָס איז. (דריי קלעפּ אין טהיר. זי דערשראָקען). ער ! העריין ! (לואיס קומט, געקליידעט ניט אלס מילנער, זיין געזיכט דריקט אויס ענטשלאָסענהייט). און איך בין געווען ביי דיר מיט'ן קינד און האָב געוואָרט, געוואָרט... צו לאַנג וואַרטען האָב איך מורא געהאַט. (שליאַמע ערשיינט אין פענסטער).

לואיס : איך מאַך מיך פערטיג צום וועג. אידא. איך קען ניט בייטען מיין בעשלוס. מאָרגען פאָהר איך צוריק גאָך דייטשלאַנד.

שליאַמע : דו ווילסט פאָהרען כּכן איז באשר איז וואָס ? (ביידע דערשרעקען זיך). האָר נאָר אויס, וואָס מען וועט זאָגען אויבען. ניטאָ בערנארד ? (קוקט אַריין שטיל). די מאַדאם אויף ניטאָ. (פערשווינדט). **אידא (קוקענדיג אין פענסטער) :** ער איז אוועק. וואָס זאָנסטו דאָס, לואיס ?

מיליע: ווייל... איהר זייט א שלעכטער, ווייל בערטא האָט זעהר פיעל געוויינט איבער אייך. (ער בלייבט ערשטווינט). איך געדענק, עס איז געווען זומער ביינאכט, ווען נינא איז צו אונז געקומען, איז בערטא זעהר שפעט געקומען שלאָפּען, זי האָט מיך געפרעגט: מיליע, דו שלאָפּסט? און האָט מיך געקושט און מיר דערזעהלט אלץ און געוויינט פון פרייד און געלאַכט. נאָכדעם, ווען איהר זייט אוועקגעפאָהרען אין דעם לאַנד, ווי אזוי רופט מען דאָס לאַנד? אינ'ם אויסענלאַנד, פלעגט זי אלע נאכט רעדען מיט מיר און מיך פרעגען: ווי מיין איך, פאר וואָס שרייבט איהר וועניג, און צי מאַרגען וועט פון אייך זיין אַ בריעף? און אז איהר זייט געקומען. איז זי געווען אזוי פרעהליך און האָט אונז אלעמען געמאכט בלומען. (פּויעז). אַי! נאָכדעם פלעגט זי אלע נאכט קומען און פלעגט זאָגען: מיליע, דו שלאָפּסט ניט? קום צו מיר, איך האָב ניט פאר וועמען אויסצואוויינען מיין הארץ. (וויינט). און זי פלעגט מיך ארומנעהמען שטארק און וויינען, און וויינען לאַנג, לאַנג, די קישען פלעגט נאָס ווערען פון טרערען... אזוי אלע נאכט, אלע נאכט... און איך פלעג וויינען מיט איהר. (ער נעהט צו דער טהיר). אַי, וואוהין געהט איהר? איהר ווילט דערזעהלען בערטא'ן? זי וועט זיין זעהר בייז אויף מיר. בערנארד: ניין, קינד. איך וויל אַ ביסעל אַרויסגעהן אויף דער פרישער לופט. (ראש אב).

מיליע: מיר דאכט זיך, איך האָב זיך אַרויסגעכאַפט מיט אַ נאָריש-קייט. אויב בערטא וועט זיך דערוויסען, בין איך פערפאלען מיט די ביינער. (טאָליע עפענט די טהיר).

מיליע: ניין, טאָליע, נינא איז ניטאָ.

טאָליע: הערסט? היינט וואָס ביסטו געבליעבען זיצען דאָ?

מיליע: איך האָב זיך פעררערט. דו ווייסט ניט, ווייבער האָבען לאַנגע צינגער. (פלוצלינג מיט גרויס פרייד). אָה! אָט געהט רעבעקא! (אירא קומט, אַ גיאניע, שעהן געקליידעט, טראָגט אַ קינד אין אַ רייכען מאַנטעל. די גיאניע טראָגט דאָס קינד אין צווייטען צימער. מיליע טאַנצט און שרייט). אירא, איך מען זיך שפיעלען מיט רעבעקא'ן? אַי! האו! זי לאַכט! זי לאַכט! (אב מיט דער גיאניע).

אירא (געוואָרען פיעל עלטער און סאָלדער, זי נעהמט אַראָב איהר הוט געגען שפיעגעל): נו, וואָס מאַכסטו, טאָליע? אנשטאט צו שטודירען אין אוניווערזיטעט, שפאצירסטו דאָ אַרום, הא?

טאָליע (סאַרקאסטיש): אויף וויפיעל איך געדענק, האָט זיך די פרינצעסין וועניג געזאָרגט פאר שטודירען.

לואים: מאדאם, אייער הערר געמאכל זעהט, וואָס דאָ קומט פאַר און וואונדערט זיך געוויס.

אידאָ (דערשראָקען): ער! אָבער וואָס קימערט ער מיך יעצט... לואים, איך וועל דאָ ניט בלייבען.

בערנאַרד (סאַרקאַסטיש): איהר האָט אַ טעות, איך וואונדער זיך שוין לאַנג ניט מעהר! און אויב איך זעה, וואָס דאָ קומט פאַר, דאַרפט איהר מיך ענטשולדיגען, הערר אינזשענער. איהר האָט מיך געראטען, איך זאָל נאָר קוקען צווישען די פינגער... איהר זייט אָבער אזוי ווייט פערנאַנגען, ווען איך זאָל אפילו בלינד זיין, וואָלט איך דאָך געזעהן. ענטשולדיגט.

לואים (רוהיג): געפינסטו ניט, עס וואָלט געווען בעסער צו רעדען דערפון ניט פון יענער זייט פענסטער? (בערנאַרד געהט ראש און קומט דורכ'ן טהיר. לואים פערמאַכט דאָס פענסטער. וועהרענד דער צייט זאָגט אידאָ מיט פערצווייפלונג).

אידאָ: מיר איז איצט אַלץ איינס. איך געה מיט דיר, לואים. איך געה מיט דיר!

בערנאַרד: איך האָב, היינט ענדליך וועלען מיר עס מאַכען אין קורצען און אָהן פילאָזאָפיע!

לואים: ערשטענס מוזטו זיך בערוהיגען. מיר האָבען צו רעדען פון אַ פראַגע. וועלכע פאָדערט איבערלעגענהייט און בעזאָגענהייט. מיר זיינען אַלע דריי שוין ערוואַקסענע מענשען און מיר דאַרפען זיך בעראטען אין אַ פריערליכען וועג, וואָס מיר האָבען צו טהאָן.

בערנאַרד: איך האָב, היינט, ענדליך, וועלען מיר עס טהאָן. די ערשטע זאָך — דו בלייבסט דאָ ניט מעהר.

לואים: זעהר קלוג, נאָר אַ ביסעל צו שפּעט. מיינע זאַכען זיינען שוין געפאַקט. דאָ האַנדעלט זיך אָבער ניט נאָר וועגען מיר און דיר, דאָ איז דאָ אַ דריטע פערזאָן!

בערנאַרד (בייז): עס איז ניט דיין זאָך צו זאָרגען פון דער דריטער פערזאָן!

לואים: שש! נאָר ניט מיט כעס. עס איז ניט מיין און ניט דיין זאָך צו זאָרגען פיר דער דריטער פערזאָן. זי דאַרף זאָגען: געהט זי מיט מיר, אָדער זי בלייבט מיט דיר?

בערנאַרד: אזוי ווייט, הייסט עס, האַלט עס שוין? ...!

אידאָ (וויינענדיג): דו ביסט זעהר אַ גוטער, בערנאַרד. איך האָב קיין מאָל ניט פערדיענט, זאָלסט מיך ליעב האָבען, ווי דו האָסט מיך געליעבט.

לואים: איך זאג: איך קען דאָ ניט בלייבען מעהר! מאָרגען
פאָהר איך!

אידאָ: וואָרום? וואָרום זאָלסטו דאָס טהאָן?

לואים: איך וואַנדער דאָ אַרום ווי אַ וואָלף צווישען שוואַכע שפּאָת.
אַלע האַסען און פּעראַכטען מיך דאָ, — שוואַכע האַסען שטענדיג דעם
שטאַרקערען. ע! דיזע אַלע אונטער-מענשען מיט זייער האַס און פּער-
אַכטונג קימערען מיך זעהר וועניג. אידאָ, איך הויב אָן זיך אַליין פּעראַכטען.
געגען זיך אַליין האָב איך געלאָזט מען זאָל מיך אַרומפּלעכטען מיט אַ גאַנצע
נעץ פון ליגען און בעטרוג. די פרוי מאַכט אונז צום שוועכלינג און די ליכע
צווינגט אונז צו זיין ליגנער און פּערברעכער. עס קען לענגער אזוי ניט
דייערן. עס מוז נעהמען אַן ענדע. איך פּערלאָז דעם פּלאַץ!

אידאָ (מיט אַ ציטערדיגער שטימע): נו, און איך, לואים?

לואים: דו? ווילסטו בלייבען די עהרענסווירדיגע מאַדאם זילבער-
מאן, בלייב דאָ, בעשעפטיג זיך מיט פילאַנטראָפיע און הויזטוגענדען און
וועסט נאָך ווערען אויף דער עלטער אַ גבאי'טע. ווילסטו געהן מיט מיר?
דאָרף מען איהם שוין אַלץ ערקלערען, און מיר פאָהרען ביידע.

אידאָ: לואים, און וואָס וועל איך טהאָן דאָרט, אויב דו וועסט מיך
אויפהערען ליכעבן?

לואים: פאַר וואָס פּרעג איך דיר ניט: וואָס וועל איך טהאָן, אויב
דו וועסט מיך אויפהערען צו ליכעבן? ליכעב איז נאָר אַ שטימונג. מען
קען זיך ניט פּערפליכטען מיט אַ קאָנטראַקט צו ליכעבן. מען ליכעבט זאָלאַנג
עס ליכעבט זיך. דו ווייסט, איך וועל דיר אין יעדען פאַל ניט פּערשטויסען
ווי אַ שורקע. נו, און וועגען דעם קינד וועל איך דאָך געוויס זאָרגען מעהר
ווי פאַר זיך. יא! מען מוז צוגעבען, די אַלטע פאָרמען פון לעבען זיינען
אזוי שטאַרק, אז מען איז אָפט געצוואונגען דעם אייגענעם „איך“ שטעלען
אויפ'ן צווייטען פּלאַץ. דער איינציגער קען נאָך ניט געהן מיט זיין אייגענעם
וועג.

אידאָ: לואים, איך פּערשטעה ניט, וואָס דו זאָגסט! איך ווייס נאָר
אין זאך, דו ווילסט אַוועק! דו ווילסט מיך פּערלאָזען!

לואים: ווילסט מיט מיר? קום מיט!

אידאָ (פּערצווייפּעלט): ניין! דו ווילסט מיך פּערלאָזען! לואים,
איך וועל דאָס ניט איבערלעבען! (כאַפט זיינע ביידע הענד). זיי ניט ביז
אויף מיר! זיי ניט שלעכט צו מיר! (בערנאָרד ערשיינט אין פּענסטער).
בעסער טויטע מיך! (וויינט). בעסער ערמאָרדע מיך! (לואים שטעהט
לאנג טיעף פּערוונקען אין זיינע געדאַנקען. ענדליך בעמערקט ער בערנאָרד'ן).

לואים : דאָס איז ניט פילאָזאָפיע, דאָס זיינען מיינע הייליגע איבער-צייגונגען.

בערנארד : אזוי ? דינע הייליגע איבערצייגונגען זאָגען, דו מענסט גנב'ענען פרעמדעם גליק, צוברעכען יענעם פאמיליע, רואינירען מיין הויז, רויבען יענעם פרוי און קינד, פערגיפטען דעם צווייטענס לעבען, צונעהמען אלץ, וואָס דיר געפעהלט, נור פאר זיך, פאר דיין „איד“, און מיינע איבער-צייגונגען, מיינסטו, דארפען מיך צווינגען דאנקען דיר דערפאר און זאָגען : יישר כחם, הערר אינזשענער ! פערנוצט עס געזונטערהייט און זאָל אייך וואויל בעקומען, הא ? שורקע, דינע הייליגע איבערצייגונגען האלט פאר זיך און מאך דעם אנדערען אונגליקליך ! מיינע איבערצייגונגען זאָגען מיר, אז אייך מעג שפייזען אויף דינע איבערצייגונגען ! (גיט פלוצלינג א שפייז לואיס'ען אין געזיכט. לואיס גיט איהם א שטארקען זעץ, פון וועלכען ער פאלט. ער כאפט זיך אָבער באלד אויף ווי א פערווירטער און גרייפט לואיס'ן אָן מיט ביידע הענד). מיינע הייליגע איבערצייגונגען זאָגען מיר. אז אייך מעג דיך צוקוועטשען, ווי א וואָרעם, ווי א שפין ! (זיי ראנגלען זיך). דו וועסט ניט ארויס א לעבעדיגער פון מיינע הענד !

לואים : נו, יא ! אייער ליעבע פיהרט שטענדיג צום וואהניזן און מאַרד. (זיי פאלען ביידע איבער א שטוהל).

בערנארד : דו וועסט ניט ארויס א לעבעדיגער פון מיינע הענד ! (כאפען זיך ביידע אויף און קעמפפען וויעדער).

לואים : שש ! וועסט זי דאָרט איבערשרעקען אויף טויט. (זעצט איהם מיט געוואלט אנדערע). האָסט מיר שוין צוקראכט דאָס פנים. א אירישע מלחמה ! הער, וואָס אייך וועל דיר זאָגען, אויב דו ביסט יא אזוי בלוטדורשטיג, נאָך וואָס טויג דיר דער סקאנדאל ?

בערנארד : איינער פון אונז מוז שטארבען !

לואים : יא, די פרוי קען בלייבען נאָר מיט דעם איינעם, וואָס וועט בלייבען לעבען. איינער פון אונז מוז אָבערגוויסט ווערען פון וועג. ביי קריסטען אין אזא פאל געהט מען ארויס אויף א דועל, ווער עס וועט וועמען דערשיסען.

בערנארד : אייך בין צופריעדען צו טהאָן אלץ, איינער פון אונז מוז שטארבען.

לואים : אייך ווייס, דו האָסט קיין מאָל ניט געהאלטען קיין געוועהר, אייך קען דיך דערשיסען ווי א פליעג. הער, עס איז דאָ אַן אנדער דועל, וועלכער רופט זיך אמעריקאנישער. מען ווארפט גורל — וועמען פון אונז

נאָט ווייסט, מיר טהוט זעהר ווער דאָס האַרץ פאַר דיר. איך קען זיך אָבער
ניט העלפֿען. געהט ער אַוועק פֿון דאַנען, מוז איך געהן מיט איהם.

בערנאַרד: מוזט? אַמאָל האָסטו געוויינט און געשוואָרען — מוזט
זיין מיין פֿרוי!

איזאָ: וואָס האָב איך געוואוסט? איך האָב דיר ניט גענאָרט,
בערנאַרד, איך האָב געמיינט ערנסט.

בערנאַרד: ביסטו זיכער, אַז דו מאַכט איצט ניט אַ צווייטען, אַז
ערגערען פֿעהלער?

איזאָ: ביסט זעהר אַ גוטער, בערנאַרד. איך ווייס עס. אָבער וואָס
קען איך מיר העלפֿען?

לואיס: אירא. איהר בערעכענט גאנץ גוט. איך פערשפרעך אייך ניט
קיין אייביגע ליעבע, קיין פערגעבונג און זעלבסט־ענטזאגונג. זיס וועל איך
געוויס ניט זיין צו אייך. וועט איהר פערדיענען פון מיר געהאסט צו ווערען,
וועל איך אייך געוויס האסען. איך וועל ניט מאַסקירען מיינע געפיהלען,
וועל ניט שפיעלען די ראָלע פון אַ גוטען, און אויב איך וועל אויף אייך ביז
ווערען, וועל איך אייך געוויס ברענען מיט מיין צאָרן.

איזאָ (ווי אין שטאַף): יא, גראדע ווי דו ברענסט מיך מיט דיין
ליידענשאפט. בערנאַרד, איך קען ניט בלייבען דאָ אַליין אָהן איהם, איך
וועל מוזען געהן מיט איהם. (זי וויינט).

בערנאַרד (ווייל זיך מאַכען רוהיג): יא? טהו, ווי דו פערשמעהסט.
איזאָ: וועסט מיר אָבער מוזען געבען מיין קינד... איך וועל ניט
קענען פאָהרען אָהן מיין קינד. (וויינט). אָה, מיין קינד, מיין ריבעניו!

לואיס: יעצט, אירא, וועט איהר זיין אזוי גוט און אונז פערלאָזען.
מיר וועלען דאָ אַלץ בעשפּרעכען צווישען זיך. (פיהרט זי אין איהר צימער,
פערשפּאַרט די טהיר. בערנאַרד לאָזט זיך אַראָב אויף אַ שטוהל מיט אַ
שווערען זיפּץ). אַלזאָ, פון וואָס וועלען מיר אָנפאַנגען?

בערנאַרד: הערר אינזשענער, פאַנגט אָן, פון וואָס איהר ווילט.
פאַנגט אָן פון זיך, וואָס איז דען אין דער וועלט אזוי וויכטיג, ווי איהר אַליין?
אָדער פאַנגט אָן פון אייער דאנקבאַרקייט...

לואיס (בייז): דאנקבאַרקייט! האָסט אַ מאָל געהאַנדעלט אַלס
אַנשטענדיגער מענש, מיינסטו אפשר, איך דאַרף דיר דערפאַר זיין אַ קנעכט
און פערשקלאָפֿען דיר מיין זעלע?

בערנאַרד (רוהיג): מיר האָבען אָבגעמאַכט, היינט זאָל עס געהן אָהן
פּילאָזאָפיע.

לואים (שטעלט אויפ'ן טיש דעם הוט, דעקט איהם צו און זעצט זיך צוריק): וואָס וויינסטו, בערנאַרד?

בערנאַרד: איך ווילן, צו וואָס מענשען קענען קומען. (פויע. מען הערט די קירכענגלאַק און טרויעריגען כאָר).

לואים (ווייך): איצט קענסטו נאָך חרטה האָבען, אויב דו ווילסט. בערנאַרד: ניין! מיר איז סיי ווי סיי גאָר ניט געבליעבען אין לעבען. נאָר דו ריזיקירסט, ווייל דו האָסט וואָס צו פערליערען...

לואים (געריהרט): בערנאַרד, דו ליידסט שטאַרק, האָ? בערנאַרד: יא! אבער איצט, ווען איינער פון אונז שטעהט אויפ'ן שוועל פון טויט. מוז איך דיר זאָגען: דו ביסט ניט שולדיג. ווער עס איז שטאַרקער, איז גליקליכער.

לואים: בערנאַרד, געדענק מיין וואָרט: איך וועל דיר איבערצייגען, אז דער שטאַרקערער איז ניט שטענדיג דער גליקליכער... דער שטאַרקערער איז נאָר פרייער אין זיינע האַנדלונגען. אַלזאָ, גענוג צו זיין סענטימענטאַל. וועלען מיר פאַרטזעצען?

בערנאַרד (שטעהט אויף): יא! יא! (זיינע הענד ציטערען). איצט קומט די ענדע.

לואים: פריהער האָסטו געצויגען צום ערשטען, איצט ציה איך. (טרייסעלט דעם הוט). זיי רוהיג, דו ביסט שוין אַרויס פון געפאָהר: ציה איך „לעבע“, האָב איך קיין רעכט ניט צו פאַדערען דיין טויט; ציה איך „טויט“, בלייבסטו דאָך געוויס צופריעדען...

בערנאַרד (הערט ניט): יא, הפנים דער אַלטער האָט רעכט. עס איז דאָ עטוואָס, אימיצער, אַן אונבעקאַנטער, וואָס שפיעלט זיך מיט אונזער לעבען...

לואים: דומהייטען! מיט מיין לעבען קען זיך שפיעלען נאָר דער ווילען, וואָס איז אין דער נאַטור, אָדער דער ווילען, וואָס איז אין מיר! קוק אַהער, איך ציה. (ציהט אַ צעטעל און וויקעלט עס אויף לאַנגזאַם, בערנאַרד זאָל ניט זעהן). שש! איך האָב „טויט“! (איראָ קלאַפט אין טהיר). איראָ, נאָך איין אויגענבליק! אַלץ איז שוין כמעט געענדיגט. (שטיל). עס וועט געשעהן... (די גלאַק און כאָר הערען זיך ניט מעהר).

בערנאַרד: ניין! האָר אויס! וואָס וועל איך געווינען דורך דיין בלוט? לואים, אויף דער גאַנצער וועלט איז דאָ גאָר איין זאַך, נאָר איין פאַדעם, וואָס קען מיך צובינדען צום לעבען. איך וויל, איראָ'ן האָב איך סיי ווי סיי פערשפיעלט. איך וויל ניט, דו זאָלסט שטאַרבען. אויב זי וויל געהן מיט דיר, וועל איך זי ניט האַלטען מיט געוואלט. נאָר איין זאַך, איך

דער גורל וועט זאגן „טויט“, דער וועט זיך נעהמען דאָס לעבען, מיט וועלכען
טויט ער וועט וועלען. ווי געפעהלט דיר אזא אידעע?

בערנארד: איך בין צופריעדען צו טהאָן אלץ! איינער פון אונז
מוז שטארבען!

לואיס: גוט! מיר וועלען עס מאכען גאנץ שנעל! (גאנץ פיאנאָ
דער טרויעריגער כאָר פון פּראָלאָג. לואיס נעהמט אַ שטיק ווייס פּאַפּיער,
רייסט עס אויף פיער גלייכע שטיקעלעך). זעהסט? אויף איין צעטעל
שרייב איך דאָס וואָרט „טויט“, אויף דעם אנדערען וואָס? זאָל זיין דאָס
וואָרט „ליעבע“. פערשטעה: ווער עס נעהמט אַרויס צום ערשטען דאָס
וואָרט „ליעבע“, האָט אַ רעכט אויף אידאָן: ער האָט אָבער קיין רעכט ניט
צו פערלאנגען דער צווייטער זאָל ציהען „טויט“. ווער אָבער עס ציהט אַרויס
צום ערשטען דאָס וואָרט „טויט“, מוז זיך אַליין ערמאָרדען. (וויקעלט
צונויף אלע פיער צעטעלעך, וואַרפט זיי אין בערנארד'ס הוט און דעקט צו
מיט אַ טאַשענטוך). בערנארד, עס איז קיין קינדער-שפּיעל. איינער פון
אונז שטעלט זיין לעבען אויפ'ן קאָרט. מיר מוזען געבען איינער דעם
צווייטען די האַנד, אז מיר ביידע מיינען עס עהרליך און ערנסט. (דריקען
זיך די הענד). מיר וועלען יעצט אָנפאַנגען די לאַטעריע... טויט אָדער ליעבע!
בערנארד (זעהר אויפגערעגט, זיינע הענד ציטערען: איין מינוט...
איך וויל אַ ביסעל וואַסער. (נעהט צום טיש און גיסט זיך אָן וואַסער און
טרינקט).

לואיס (טרייסעלט דעם הוט מיט די צעטעלעך): אלזאָ, ווער פאַנגט
אָן? דאָס איז זעהר אַ וויכטיגע פּראָגע. (בערנארד וויל ציהען צום ערשטען.
לואי לאָזט ניט).

אידאָ (פון איהר צימער, קלאַפט אין טהיר): וואָס האָט איהר פער-
שפּאַרט די טהיר? (קיין ענטפער). וועה איז מיר, וואָס איז דאָרט אזוי
שטיל?

לואיס: עס איז גאָר ניט... מיר האַלטען ביים צעטלען...

אידאָ: איך הער גיט בערנארד'ס שטימע.

בערנארד: האָב געדולד נאָך איין אויגענבליק און אלץ וועט זיין
געענדיגט. (שטעקט פּלוצלונג אַריין זיין האַנד אין הוט און ציהט אַרויס אַ
צעטעל). אַ לאַטעריע, האָ? (צוואוויקעלט מיט ציטערדיגע הענד דעם
צעטעל). לעדיג! גאָר נישט!

לואיס (ציהט): נו, וואָס טראָגט מיר מיין שיקזאַל? (ביידע קוקען
נייגעריג). בלאַנק? די ליעבע מיט'ן טויט ליגען יעצט אין פאַרטונאַס
קאַסטען. (בערנארד זעצט זיך, פערדעקט זיין געזיכט און צוואוייגט זיך).

זיין לעבען, וועט מווען געהן. יא, דער גורל, דאָס אונבקאנטע שפּיעלט אַ גרויסע ראָלע אין אונזער לעבען.

נינא: טאָמער דו, וואָס וועל איך טהאָן? ווי וועל איך נאָכדעם לעבען אָהן דיר?

טאָליע: איך האָב דיר ליעב מעהר פון מיין לעבען. עס איז אפּשר ניט שעהן פון מיר, אָבער איך האָב דיר ליעב מעהר פון בערטאָן. עס איז מיר זעהר ביטער אייך ביידען צו פערלאָזען. אָבער, טייערע, עס איז דאָ עטוואָס, וואָס דארף זיין טייערער פון מיין לעבען, פון מיין גליק, טייערער זאָגאר פון מיין נינאָ! וואָס זאָל מען טהאָן, נינא, אז מען קען ניט אָהן בלוט און אָהן קרבנות קויפּען די פרייהייט פון די אונגליקליכע און אונטער-דריקטע?

נינא: אזוי ליעבען און דאָך געהן ריזיקירען מיט'ן לעבען?

טאָליע: עס איז דאָ אַ גרעסערע ליעבע פון אונזערע, דאָס איז די הייליגע מענשענליכע. איך וועל פילייכט שטארבען, אָבער דאָס וועט פיהרען צום טריאומף פון לעבען.

נינא: איך וועל זיצען דאָ און וויינען און ווארטען אויף דיר. און אויב דו, טאָליע, וועסט ניט קומען, וועל איך זיין דאָרט, ווי דו.

טאָליע: נינא, מען רופט מיך און איך קען דאָ בלייבען נאָר עטליכע טעג. מיר וועלען זאָגען בערטאָן און מיר וועלען עס מאַכען שטיל אין דער היים צווישען אייגענע מענישען. הם! עס קען זיין, ניט נאָר די מאַמא, די טאָכטער וועט אויך בלייבען אן אלמנה פון אַיטכנזי.

נינא: ניין! דאָס וועט גאָט אַליין ניט וואגען צו טהאָן!

טאָליע: און וויעדער, ווער ווייסט? אפּשר ווען זאָגאר אויף מיר וועט פאלען דער גורל, וועט מיר געלינגען זיך רעטען, לויפּען איבער'ן גרענעץ... דו וועסט קומען צו מיר אין שווייצאריע, און מיר וועלען לעבען גליקליך.

נינא: ווייט און הויך ערגעץ אין די בערג פון די אלפּען.

טאָליע (בויגט זיך צו צו איהר און זאָגט איהר עטוואָס אין אויער).

נינא (אומארמט זיין קאָפּ): יא, טייערער... (זיי בלייבען אזוי. סאָפיע קומט שטיל. האָפּנונגס-כאָר).

סאָפיע (שטיל): קינדער איז טאקע אַ נחת צו האָבען... מיר ווילט זיך וויינען פון פרייד. (ווישט איהרע אויגען). אי! ניטאָ אויף דער וועלט קיין גרעסער גליק, ווי צו זיין אַ מאַמע! (שרה הינדע קוקט אַריין אין צימער דורכ'ן טהיר).

בעט דיק, זאג מיר די ווארהייט (וויספערט): לואי, איז דאס מיין קינד?
דאמאלס האסטו מיר געזאגט א ליגען. יעצט זאג דעם אמת... איך האב
פאקטען, וועלכע צווינגען מיר צו צווייפלען. נעהם אראב דעם צווייפל פון
מיין ארימען קאפ, און איך וועל לעבען צוליעב מיין קינד. איז דאס קינד
מיינס?

לואיס: בערנארד, דאס קינד איז געוויס דיינס!

בערנארד: דאס אלץ, וואס איז געווען, איז גאר ניט. נאר איך האב
א רעכט צו פאדערען דיין טויט, און איך פאדער עס ניט, און איך וויל עס ניט.
דו הערסט? (אירא קלאפט וויעדער).

לואיס: דערפאר דאנק איך דיר זעהר. (דריקט זיין האנד).

בערנארד: דאס קינד נעהמסטו ניט ביי מיר?

לואיס: ניין, בערנארד, איך נעהם גאר ניט, וואס בעלאנגט צו דיר.
(געהט). לעבע וואהל! (ווארפט א בליק אויף אירא'ס צימער. ראש אָב).

בערנארד: אָה, מיינע שמערצען! מיינע שמערצען! (פערטראכט
זיך. בערטא קומט). ווי! זי וועט לאָזען דאס קינד און געהן מיט איהם?

בערטא: די מוטער וועט ניט פערלאָזען איהר קינד.

בערנארד: מיין לעבען איז סיי ווי סיי פערשפיעלט. איך וועל
קין מאַל ניט פערגעסען, וואָס זי האָט מיר געטהאָן.

בערטא (געהט צו צו איהם זעהר נאָהענט): זי האָט געגעבען א וואָרט
צו זיין אייך טריי, און האָט ניט געהאַלטען איהר וואָרט! הערר זילבערמאַן,
האָט איהר געהאַלטען אייער וואָרט, וואָס איהר האָט מיר געגעבען? זי האָט
אייך פערשאַפט שמערצען? ווייסט איהר וויפיעל שמערצען איהר האָט מיר
פערשאַפט? איהר האָט געוויינט? האָט ווער געצעהלט מיינע טרערען?
הערר זילבערמאַן, איהר זייט אויך ניט מעהר ווי א זינדיגער מענש... מיר
זיינען אלע ניט מעהר ווי מענשען. (עפענט די טהיר, בעפעהלענד). אריין!
און האַנדעלט ווי א מענש! (עפענט די טהיר פון אירא'ס צימער, מאַכט
מיט'ן האַנד האַלב שפּאַסענר, האַלב בעפעהלענד. ער געהט געהאָרזאָם.
ביידע אָב. דער באָר פון די טרוימערדיען און האַפּנונגען זינגט פיאַנאָ. טאָליע
און גינא קומען, האַלטען זיך פאַר די הענד. גינא איז פערוויינט).

טאָליע: דו ביסט א קלוגע און גוטע און פערשטעהסט, עס מוז אזוי
זיין. (זעצט זיך אנידער). בערוהיג זיך, גינאטשקע, און זאג אלליין, געפינסטו
דען ניט, אז דער גובערנאַטאָר דאַרף פאַר זיין שענדליכע, אונמעגליכע
טהאַט בעצאָהלען מיט זיין לעבען? נו, מוז דאָך דאָס אימיצער טהאָן. מיר
זיינען אכט מענשען. מען וואַרפט גורל. ווער עס וועט דאַרפֿען אָפּפערען

בערנארד : דאָס וואָרט „ליעבע“ ! (געפֿינט אין הוט דעם צווייטען צעטעל). דאָס וואָרט „טויט“ איז געבליעבען !

טאָליע (לעזט) : ווען איהר וועט לעזען מינע ווערטער, וועל איך שוין ניט לעבען מעהר. (אידא וויינט שטארק). איך געה אין דער אייביגקייט. די נאכט איז נאָהענט, עס זינקט שוין די זון, מיין גליק איז אוועק... דאָס גליק איז א „ווייב“. ניט דאָס שטארקערע זיענט, נאָר דאָס בעסערע... די ליעבע טויטעט מיך אום אנדערע זאָלען קענען לעבען.. (בערנארד וויינט ביטער. מיליע קומט, מיט איהר די ניאניע מיט'ן קינד). אידא : וואו איז ער ? לאָזט מיך צו איהם !... (זי איז שרעקליך פערצווייפעלט).

מיליע : אידא, דאָס קינד וויינט, עס וויל עסען... בערטא (ניט אידא'ן דאָס קינד) : איינער איז טויט און דער צווייטער פאנגט אָן צו לעבען. דער טויט פון איינעם רייסט ניט איבער דאָס לעבען פון אלע... דער טויט איז אן אָנפאנג פון א נייען לעבען... ליעבע איז שטארקער פון טויט...
אידא (דריקט צו זיך דאָס קינד און וויינט ביטער) : מיין קינד ! מיין אָרים קינד ! (די טרוימערניען און האָפנונגען זינגען פאָרטאָ. מען זעהט זיי אלע ווי דורך א נעבעל. בערנארד און טאָליע ווייזען, אז מען דארף געהן צום טויטען).

(פאָרהאנג פאלט לאַגזאם).

שרה הינדע: מיינער איז דאָ גאָר ניטאָ? (נינא און טאָליע דער-
שרעקען זיך).

טאָליע: אָה, די מאַמא און מאַדאם הו... מאַדאם שרה הינדע. (גיט
איהר אַ שטוהל).

סאָפיע (אומארמט נינא'ן): און איך נאר, האָב געמיינט, איך וועל
שוין דאָס גאָר ניט דערלעבען. (שליאַמע קומט).

שליאַמע: בערנארד איז ווי אין וואסער אַריין. אָה, זי איז דאָך דאָ,
מיין גוליע! טאָליע, איהר זייט אַ געלערענטער מענש, טרעפט אומישנע,
אדרבה, אין וועלכע פון די עשרה מכות זיינען געמיינט געוואָרען די ווייבער?
צפּרדע איז וועניג. חשך איז ניט גענוג שוואַרץ, מיט שחין קראַצט מען זיך
ניט אזוי פיעל... ברודער, זיי זיינען אין מכות בכורות, וואָרום מען זאָל
מיינען אַ מאַנסביל, אַ בחור, וואָלט געשטאַנען מכות בחורים.

טאָליע: אויף וויפיעל געדענק, איז בחור מיט אַ „ח“ און דאָס איז
מיט אַ „כ“.

שליאַמע: בכן איז באַשר איז וואָס, אַז עס איז מיט אַ „כ“ איז
דאָס אפשר אַ קליינע מכה? (אַ דיענער לויפט אַריין מיט אַ בריעף, זעהר
דערשראָקען).

דיענער: גיכער! וואו איז הערר זילבערמאַן? (זאָגט עפעס
טאָליע'ן אויפ'ן אויער).

טאָליע (ערשטוינט, שטיל): געשאַסען? אויף טויט? (לויפט).
בערנארד? וואו איז בערנארד? (אַלע דערשראָקען. אירא, בערטא און
בערנארד קומען. טאָליע זאָגט איהם עפעס אויפ'ן אויער און גיט דעם בריעף).
בערנארד: עס קען ניט זיין! (עפענט מיט ציטערענדע הענר דעם
בריעף). איך האָב עס ניט געפאָדערט! איך האָב עס ניט געוואָלט.

אידא: וואָס איז געשעהן?

בערנארד: איך זעה ניט. איך קען גיט לעזען!

טאָליע (נעהמט דעם בריעף און לעזט): מיינע פריינדע! איך האָב
שטענדיג געזאָגט: איך מוז זיין איך זעלבסט. איך האָב אָבער ניט געקענט
בלייבען איך זעלבסט. דאָס וואָס איהר רופט ליבע, האָט זיך צו טיעף איינ-
געוואַרצעלט אין אַלע אבטיילונגען פונ'ם מענשענ'ם לעבען און זי שטערט
דעם איינציגען „איך“ צו בלייבען גאַנץ פריי. זי איז שטאַרקער פונ'ם ענגאָ-
איזם. שטאַרקער פון דער פראַקטישער לאַגיק. זי, די ליבע, טויטעט מיך.
יא, בערנארד, די ליבע, וואָרום איך האָב געצויגען די „ליבע“, ניט דעם
„טויט“... דאָ האָסטו מיין צעטעל... (גיט בערנארד'ן אַ שטיקעל פאַפיער).

אָהן אַ היים
אַ דראַמאַ אין פיער
אַקטען

פערזאנען

(און די ארטיסטען, וועלכע האבען אנטייל גענומען ביי דער ערשטער אויפפיהרונג).

ר' יעקב אלחנן, — א יאהר 70 אלט.....שאפיראָ
אייבי (אברהם) ריבקיין, זיין איידעם, א קאטער און דעזינער, — א יאהר
30 אלט.....י. פ. אדלער

בת־שבע, זיין פרוי, ר' יעקב אלחנן'ס טאכטער, — א יאהר 30 אלט
מאדאם ס. אדלער

העררי (הענעך), זייער זוהן, — א יאהר 12 אלט.....בעלא בעקער
בעסי שטיינבערג, גוירס און מאסאזשיסטקע, — א יאהר 28 אלט

מאדאם ווילענסקי

פיליפ ווייס, א סיגאר־מייקער, — א יאהר 40 אלט.....מ. מאַשקאוויטש
לינא, זיין פרוי, — א יאהר 8—37 אלט.....מאדאם גרינבערג
מוררעי, זייער זוהן, — א יאהר 18 אלט.....ע. ראָזענשטיין
מרס. העמילטאָן, די לענדליידי פון הויז, — א יאהר 50 אלט.....מאדאם גאָלד

א דאָקטאָר, פאָליסלייט, שכנים.

עס קומט פאַר אין ניו יאָרק.

JOHN A. HEIM:

Copyright, 1911, by the Estate of Jacob M. Gordin.
The right to produce in Yiddish belongs to Jacob P. Adler.
All other rights belong to the Estate of Jacob M. Gordin.

ערשטער אקט.

(ביי ריבקינ'ען. אן עס-צימער צוזאמען מיט א קיר. ביליגע מעבעל, אבער נייע. אלעס אין צימער ריין און אין א מערקווירדיגער אָרדנונג. אין אויווען פייער, — עטליכע צוגעדעקטע טעפ און פאנען אויפ'ן אויווען. אויפ'ן פלאַך עטליכע ראַגס. אין מיטען שטוב א קיילעכדיגער טיש, צוגעדעקט מיט א וויסען טישטוך. אַרום טיש ביינקלער. נעבען יעדער שטול — טעלער, גאָפּעל און מעסער. אין א ברויט-קאַרב — אַנגעשניטענע ברויט, זאַלץ און פעפּער. ביי א וואַנד א קליין טישעלע, נעבען וועלכען ר' יעקב אלחנן זיצט מיט אן אָפּענעם ספר. נעבען איהם פאפּיער און א בלוישטופט. ער רעכענט און קוקט אין ספר אַרײַן, פערטועפט. זיין שפּײַ-ציגע, אָן א זייט פערדרעהטע בערדעל און די לאַנגע, ווייכע האָר פון זיין קאָפּ זײַ-נען ווייס-גרויע. ער טראָגט א יארמולקע; ברילען מיט זעהר גרויסע גלעזער, וועלכע ער האַלט אָדער זעהר ניעדריג אויפ'ן נאָז, אָדער גאָר אויפ'ן שטערען).

ר' יעקב אלחנן (נאָך א לאַנגער פּויער, ענטציקט): עס קומט אויס ריכטיג! הפּלא ופּלא! הפּלא ופּלא! „ב“ איז צוויי יאהר, „צ“ איז 90 יאהר, „ר“, איז צוויי-הונדערט יאהר, „ו“ איז זעקס יאהר און „ת“ איז 400 יאהר.

העררי (קלאַפט אין טהיר פון דרויסען און שרייט): זיידע, אָפּען דהי דאָר, האָררי-אָפּ!

ר' יעקב אלחנן: באַלד. (רעכענט). הייסט עס „ת“ איז 400 יאהר. העררי: דזשי! איך קען ניט וואַרטען 400 יאהר. עפען גיכער! ר' יעקב אלחנן (געהט עפענען): אי! שטענדיג רייסט ער מיר איבער פונקט אין מיטען. (העררי אַרײַן מיט גרויס אימפעט). שרץ, דו זאָלסט קומען מיט א פאָר מינוט שפּעטער, וואָלט איך דאָך שוין אַלץ געהאַט שוואַרץ אויף ווייס די אלע ספירות, מיט די מספרים, מיט די גמטריאות. אי! איבער-נעריסען פונקט אין מיטען. (זעצט זיך צוריק און רעכענט).

העררי: עס ליגעט מיר אין דער פאה! און איך האָב מורא געהאַט, אפשר איז שוין דער פאפּא געקומען צום סאפּער. וואו זיינען מיינע סקול-בוקס? (נעהמט ביכער און זעצט זיך צום טיש). דזשי! איך בין געשפרונגן גען איבער צוויי טרעפּ מיט אַמאָל. (ווישט דעם שווייס). דער פאפּא דאַרף מיינען, אָז איך זײַ אין דער היים. (מאַכט זיינע לעסאָנס).

מוררעי: הו איז ע טאָפּ? סעי, ביינקער, דער אלטער איז קרייז, פלעין אפ ענד דאן.

העררי: א, שאראפ!

מוררעי: וואָס צעהלט ער, דער משוגענער?

העררי: ער צעהלט, ווען משיח וועט קומען?

מוררעי: און דו צעהלסט געלד! ווי געהען די ביזנעס?

העררי: היינט פערקויפט נאָר 28 פייפערס און האָב דאָך פעררוענט 19 סענט. פערשטעהסט? צוויי פייפערס איבריגע האָב איך אריינגעכאפט ביים צעהלען; איין פייפער האָב איך פערקויפט א נעכטיגען, אן אלטען, וואָס קאָסט מיך גאָר ניט, און א סענט האָב איך ניט דערגעבען, ווען איך האָב געגעבען טשיינזש פן א דאָים.

מוררעי: ביינקער, ביסט א ביזנעס־מאן, פלעין אפ ענד דאן. וועסט רויכערען א סיגארעט? (פעררויכערט. העררי קוקט אויפ'ן אלטען און שאַקעלט מיט'ן קאָפּ). ביינקער, וויפיעל „מזומנים" האָסטו? איך בין יעצט געבראָכען... דו וויסט דאָך, איך גיב דיר אַב מיט פראָצענט.

העררי: ראקאפּעלער, איך האָב אין קאָינס 63 סענט און אין ביללס האָב איך איין דאָלאַר.

מוררעי: ביי דושאָ, איך דארף האָבען אַליין אין גאנצען.

העררי: אין גאנצען? דושי! א מענש קען ניט בלייבען אָהן געלד — איך נעהם מיר אַראָב דריי סענט, איך גיב דיר א דאָלאַר מיט זעכציג, וועסטו מיר שוין מיט פראָצענט געבען צוויי דאָלאַר מיט א קוואַדער. אַלל־ראַיט? גיב אַהער דיין רינג, קריגסטו דאָס געלד. וויסט דאָך, אָהן א סעקיריטע האָב איך פיינט צו באַרגען... און אויך...

מוררעי: אַלל־ראַיט. קאט איט אומ. (גיט איהם א רינג פון זיין פינגער. העררי בעהאַלט איהם און גיט איהם דאָס געלד). נישקשה, ווען ראקאפּעלער האָט אָנגעפאנגען ביזנעס, איז ער ניט געווען רייכער פון מיר... ביינקער, שוין זייט עטליכע מאָנאטען האָב איך א סקיס... מען קען מאַכען א פאַרטשון... איך וועט, דיר וועט עס געפּעלען...

העררי: איך ווייס ניט... ווער געהט עס אין ביזנעס בלינד?

מוררעי: ביינקער, דיר וועט געוויס געפּעלען איך וועט א קוואַדער געגען דיינע דריי סענט. (שטעקט זיין האַנד אין קעשענע). קאָס אן! 25 געגען דיינע דריי, שש! (זאָגט שטיל). די לענדליידי... אויסלעשען אין האָל די געז... זי קומט שטענדיג ביינאכט... אויסגעריסען דעם סעטשעל און לויף... איך קום אַנטקעגען און האַלט זי צו... פלעין אפ ענד דאן... (ערקלערט איהם עפעס שטיל)

ר' יעקב אלחנן: וואו איז דיין היים? די סטריט. וואו איז דיין ישיבה, דיין בית המדרש? די סטריט. האר אויס, אם ירצה השם אין א גיכער שעה, במהרה בימינו, וועלען מיר זיך אלע אומקעהרען אהיים, אין אונזער אמת'ן אידישען היים, אין אונזער הייליגען לאנד. דאָרט וועט יעדער איד זיצען אין זיין היים, אונטער זיין טייטעל-בוים און זיינע קינדער וועלען זיצען אין די בתי-כנסיות און בתי-מדרשים. נאָך אַמאָל. ווי פיעל בעטרעפט עס? תרס"ז לפ"ק? (רעכענט).

העררי (פאר זיך): אה, שאַראַפּ, לפ"ק! (מאכט זיינע לעסאָנס). שעהנע ביזנעס קען מען מאַכען, זיצענדיג אין דער היים.

ר' יעקב אלחנן: יעדעס וואָרט פון אונזער הייליגער שפראך האָט אַ מספר. צעהלען איז ספירה. די אומות העולם רופען דאָס ספערע... דער קרייז אַרום יעדען וואָרט איז אַ צאָהל, אַ מספר. אין מספר ליעגט די בעדיי-טונג... הענעך, ניט לאַנג איז געבליבען צו זיין אין גלות... האָ? גלות. „ג“, „ל“, „ו“, „ת“ — עס בעטרעפט 439... פונקט אזוי פיעל ווי... ווי אבלות... אי! אי! אי! הפלא ופלא!... (פערטראכט זיך). יא. הענעך, אַלץ בעווייזט, אז מיר וועלען זעהר גיך, אם ירצה השם, במהרה בימינו...

העררי: אַלל-דאָיט, אי עס נאָט אין אַ האָררי!.... (נעהמט פון זיין קעשענע קליינגעלד און צעהלט). דער פאפא איז קיין מאָל ניטאָ אין דער היים, ווייסט ער ניט. אז איך כאַפּ זיך אַרויס יעדען טאָג פערלען מיט פיפערס... פריהער איבערצעהלען דאָס קליינגעלד און נאָכדעם צעהלען דאָס גרויסע געלד. אָ, דושי! (צעהלט).

ר' יעקב אלחנן: פריהער איבערצעהלען דעם מספר פון תרס"ז און נאָכדעם פון תרצ"ח לפ"ק. (רעכענט).

העררי: ווען דאָס זאָל זיין נאָלד, ניט קיין פעניס. (אַ פיף. מען קלאַפט אין טהיר). אַהא! ראקאפעלער! (לויפט, עפענט די טהיר מיט אַ שמחה, מורדעי קומט). העללָאָ, ראקאפעלער!

מורדעי: העללָאָ, ביינקער! (קוקט אויפ'ן אויווען, שמעקט מיט דער נאָז). אָה, עס שמעקט ביי אַייך גוט. ביי אונז געהט פון אויווען קיין מאָל ניט אזא ריח. ביי אונז איז פלעין אפּ ענד דאָן...

העררי: די מאַמא מאַכט שטענדיג גוטע זאכען פאר'ן פאפא, צום סאפער... מײן מאַמא טהוט אַלץ צו פליזען דעם פאפא.

מורדעי: יא, זי איז נאָך אַ גרינע. דערפאר טהוט מײן מאַמא פונקט אַלץ פערקערט. פלעין אַפּ ענד דאָן.

ר' יעקב אלחנן: אי! אי! אי! הפלא ופלא... 400 איז „ת“.

איהם נאָר ניט געלערענט. היער! קאם אָן! (שלעפט אַ דאָלאַר פון קעשענע). אַ דאָלאַר געגען צעהן סענט. ביינקער, זאָג איך אפשר אַ ליגען? מערעם, איך בין אַ רושענטלמען, פלעין אפּ ענד דאָן. (פעררויכערט אַ פאפיראַס, אַ ווינק צו הערר'ן. אב.)

בתישבע (נעהמט אלעס פון קאָשעק, קרימט איהם נאָך): אַ רושענטל-מאן, פלעין אפּ און דאָן...

ר' יעקב אלחנן: בתישבע, איך האָב דאָס!

בתישבע: טאקע?

ר' יעקב אלחנן: עס איז דאָ שוואַרץ אויף ווייס. יא, פונקט 31 יאהר איז געבליעבען צו ווארטען. איצט האָבען מיר תרס"ז... און פון תרס"ז ביז תרצ"ח איז 31 יאהר. „לא" — ניין, בעטרעפט טאקע 31, האָבען מיר אָבער אַן אלמעכטיגען גאָט, אל שדי, און אל בעטרעפט אויך 31. הייסט עס געבליעבען צו ווארטען 31 יאהר.

בתישבע: 31? הלאוי רבוננו של עולם! טאטע, זעה בעסער, וואָס איך האָב אָנגעקויפט... אָקערשט וואָס מען זעהט ניט, איז דאָך שוין פסח... ר' יעקב אלחנן (פאר זיך): פסח... פסח... פסח... 148, פונקט ווי קמח, אָדער מקח...

בתישבע: איהר זעהט, גנבים, דאָס איז אַ זאָלץ-פאַס, דאָס איז אַ צוקערניצע, דאָס איז אַ כרייניצע, דאָס, אַ חרוסת'ניצע, און דאָס איז אַב-צוגיסען די עשרה מכות. מחשבות'ן, דאָס וועלען מיר שוין זיין דעם דריטען פסח אין אמעריקא. עס פליהען די יאָהרען! איהר זעהט, חברה, די סקאוורעדע? דאָס איז צו פרעגלען לאַטקעס.

העררי: אָה, דזשי! אי לאַיק דהעם — לאַטקעס..

בתישבע: האָסט ליעב לאַטקעס, גנב רי? (שטיפענדיג, דריקט זי צו זיך הערר'ס קאָפּ). אַי! אַי! וואו נעהמט מען אַזעלכע קינדער! גוואָלד! גוואָלד! אבער, ווייסע חברה'ניקעס מיינע, וואָס וועט דער פאפא זאָגען? ער האַלט דאָך ניט פון אַזעלכע זאכען. דעם ערשטען פסח זיינען מיר נאָך געווען געסט ביי איהם. ער האָט טאקע, שוין דאמאלס אויך געלאכט פון אונז, אבער ער איז דאָך געזעסען מיט אונז ביים סדר. ער האָט נאָר ניט געוואָלט, העררי זאָל פרעגען ביי איהם די פיער קשיות. (זי פערטראכט זיך).

העררי: דזשי! איך האָב דאמאלס אויך געוויינט. איך האָב געלערענט מיט'ן זיידען די קשיות אויפ'ן שיף און דער פאפא וויל ניט הערען. (שטיל). איך בין דאָן נאָך געווען אַ פול, אַ גרינהאָרן...

ר' יעקב אלחנן: חמץ בעטרעפט פונקט אזוי פיעל ווי צמח — 138...

אז דער חמץ פון גלות וועט אוועק, וועט קומען משיח, וועלכער רופט זיך

ר' יעקב אלחנן : ובזכותי זה ובא לציון גואל... אזוי איז די גמטריא...
הפלא ופלא !

העררי (דערשראקען, פערבייסט א ליפ) : אָה, דזשי ! איך האָב מורא.
מוררעי : קאט איט אומ... (א גערויש).

העררי : שש ! איך הער די מאמא קומט.

מוררעי (דראָהט) : ביינקער, אויב דו דערצעהלסט דעם סעקרעט
ביסטו קאפוט מיט די ביינער. פלעין אפ ענד דאן. (מען קלאפט אין טהיר).
העררי : אָה, דזשי ! פאר וועמען האלסטו מיך ? יו פול ! מאמא,
קאָם אין.

בת־שבע (אונטער'ן טהיר, פרעהליך) : נו, יא, קאם אין ! נארעלע,
איך קען ניט עפענען די טהיר. איך בין אָנגעלאָדען ביז איבער די האָלאָבלעס.
(העררי עפענט, בת־שבע קומט ; זי טראָגט א קאָשעק, פול מיט געשיר,
א פעקעל מיט סחורה, צוויי נייע טעפ, א פאן, א נייעם ריב־אייזען, א אידישע
צייטונג, א פלעשעל מיט מעריצין. צוויי קליינע פאפיערענע פאלמען אין
פאפיערענע טעפ. זי קומט אָהן א העט, נאָך א געפלאַכטענע ווארימע שאל
אויף די פלייצעס).

אַט בין איך מיט'ן גאנצען קרעדענצעל ! קוים דערשלעפט... אָנ־
נעהאנדעלט א באַרג מיט מציאות. מורזיקעל מיינער, ביסט שטארק
הונגעריג ? חלש'ט נעבעך דאָס הערצעלע ? הא ? דער פאפא וועט באַלד
קומען און מיר וועלען עסען א גוטען סאפערעל... (דריקט איהם צו צו זיך) :
אי, געוואַלד ! געוואַלד ! וואו נעהמט מען אזעלכע קינדער ! אזעלכע
קינדער ! (דערזעהט מוררעי'ן). אָה. ביסט דאָ ? ווייסט דאָך, איך האָב
דיך לייעב פון דער ווייטען... וואָלסט ביי מיר געווען זעהר אן אנגעלעגטער
גאסט, ווען דו וואָלסט בעסער געזעסען ביי זיך אין דער היים...

ר' יעקב אלחנן (רעכענט) : ריכטיג ! ריכטיג ! ובזכותי זה ובא
לציון גואל. אמן, אמן, אמן ! אי, אי, אי !

מוררעי : וואו האָט א הונד א היים ? מעדעם, קאט איט אומ...
אונזער היים איז ערגער פון א פריזאָן... קאלט, ניט געקאָכט, די שטוב ניט
גערוימט, די בעטען ניט געמאכט. די מאמע באַמעלט אַרום און אַלץ שמעחת
מיט'ן קאָפּ אַראָב און מיט די פיס אַרויף, פלעין אפ ענד דאן.

בת־שבע : איך האָב מורא, דו לערנסט מיין העררי, דער רוח ווייסט
וואָס. זאָג אַליין, וואָס פאַר אַ חבר ביסטו מיט איהם ? קיין תפילין לעגסטו
ניט, אין שול געהסטו ניט. ער איז נאָך א קינד און דו ביסט, קיין עין הרע,
א גרויסער לויפער.

מוררעי : אי בעט יו ע דאָלאַר געגען דיינע צעהן סענט, אז איך האָב

בת־שבע: נאר דו! דאָרט איז דאָס לערנען אַ שמחה, אַ מצוה, אַ פרייד, אַ נחת, און דאָ איז דאָס אַ וואָכעדיגע זאָך. מען דארף לעגען דעם גארבערוש בעזונדער און דאָס אַש בעזונדער... און מען דארף געהן אין סקול... העררי: אָה, שאַראַפּ! גרינהאַרן, קען מען פּערגלייכען אַ רוסישען חדר מיט אַן אַמעריקען סקול?

ר' יעקב אלחנן: יא, אין ספר דניאל. וואָס דען, ניין? איך האָב פריהער געוואוסט, אז עס מוז שטעהן אין ספר דניאל. קום, שרץ, דו געהסט? איצט איז ריכטיג. פונקט אין תרצ"ח לפק... (ביידע אב).

בת־שבע: פונקט אין תרצ"ח לפק! (טהוט אָן אַ פאַרטוד זינגט און אַרבייט). וואו שטעלט מען די בלומען? אויפ'ן טיש? (שטעלט אויפ'ן טיש). ניין, דאָס וועט איהם ניט געפעלען. שטעלען איין פאַלמע דאָ... אַט אזוי... (זינגט) און די אנדערע אַהער. איאָ שעהן? אקוראַט ווי אמת'ע לעבעדיגע בלומען. אַי! וואָס, דאכט זיך, טהו איך ניט, די היים זאָל אויסווייזען שעהנער און ער... (אַ גערויש). מיר דאכט זיך ער געהט. (לויפט צום שפיעגל און ברענגט איהרע האָר אין אַרדנונג. מען קלאפט). ווער איז דאָס? קאם אין. (פיליפ ווייס עפענט די טהיר, אַ ניעדריגער אידעל, מיט אַ שיטערע, ווייסע, קורץ־געשאַרענע, שפיציגע בערדעל, מיט אַ צושראָקענעם בליק און זעהר לאַנגזאַמע בעוועגונגען. רעדט זעהר לאַנגזאַם). אָה, מר. פיליפ, מר. ווייס מיין איך. קומט אַריין!

פיליפ: טראָבעלט אייך ניט, אַ דאַנק. איך האָב נור געוואָלט פרעגען, איז, איף יו פליז, מיין לינא דאָ געווען? איך בין געקומען פון פעקטאָרי און, עסקיוו מי, איך וויל עסען. (שמעקט מיט'ן נאָז). אַך, ווי אייער סאפער שמעקט גוט!...

בת־שבע: איך האָב געמאַכט אַ סאפער די פינגער צו לעקען. אַ יויך ווי פאַר אַ קינפעטאָרין. קנישעקלעך מיט געהאַקטע לונגען און אונטער־געפרעגעלטע ציבעלע. אַ גוטען פעטען ראָסעל־פלייש מיט אונטערגעברוינטע קארטאָפליעס. הלאוי זאָל ער נאָר עסען געזונדערהייט. זיצט, מר. פיליפ. מר. ווייס, מיין איך... (ער זעצט זיך).

פיליפ: טראָבעלט אייך ניט, אַ דאַנק. איך געדענק שוין אליין ניט, ווען איך האָב געגעסען סופ. מיין לינא פוילט זיך, עסקיוו מי, זי פוילט זיך ניט... עס הייסט, זי האלט ניט דערפון...

בת־שבע: איך האלט דערפון. עס איז אַ נחת, אז מען זעצט זיך צום טיש און מען עסט אַריין אין ביידע באַקען אַריין. פון שיסעל געהט אַ פאַרע און חברה זיצען ביים טיש מיט פרעהליכע פנים'ער און מען האַקט אַריין. דו דערלאַנגסט צום טיש און פיהלסט, אז דיין טרחה איז אָנגעלעגנט.

צמח דוד... הפלא ופלא! אין יעדען וואָרט ליגעט אַ מספר מיט אַ געדאַנק....
 בת־שבע (צושטעלט די געפעס): דעם צווייטען פסח האָט ער זיך
 געבלאָזען, געזעסען ביים סדר אָהן אַ היטעל, און, ניט פאַר קיין אידישע
 מאַכטער געדאַכט, איך האָב געהאַט אַ ברוגז/דיגען מאַך... וואָס וועט ער
 איצט זאָגען? טאַטע, איך האָב בעשטעלט 30 פונט מצה. ווי מיינסטו,
 עס וועט זיין גענוג?

ר' יעקב אלחנן (הערט ניט): דער גרעסטער חידוש איז, וואָס עס איז
 פונקט בגמטריא „ובזכות זה ובא לציון גואל“. הפלא ופלא! אין בית המדרש
 וועט די גאַנצע וועלט פון דעם נתפעל ווערען. אי! אי! אי! (שטעהט
 אויף און הויבט אָן איילענדיג אָנציהען אויף זיך זיין אַלטען אויבערראַק).

בת־שבע (זעהר בעשעפטיגט מיט איהרע פאַקופקעס, זינגט זיך שטיל
 אַ ליעדעלע): פריהער בעהאַלטען מיין מעדיצין, מיין אייבי לאַכט דאָך פון
 דעם, וואָס איך קוריר זיך. (שטעלט די פלאַש מעדיצין אין קלאַזעט, אין אַ
 ווינקעל). טאַטע, וואוהין? מיר געהען דאָך באלד עסען...

ר' יעקב אלחנן: עסען? אַ וויכטיגע זאַך. איך געה אין בית המדרש
 דאוונען מנחה און מעריב. הענעך, קום אויך מנחה דאוונען. מנחה? (ער
 צעהלט). „מ“ „נ“ „ח“ „ה“...

העררי: דושי! מנחה! (בעטראַכט זיך). אָה, יעס, אַלל־ראַיט.
 איך וועל געהן מיט'ן זיידען.

בת־שבע: מורזיקעל, דער פאַפּא וועט אפשר זיין ביין, וואָס דו ביסט
 ניטאָ אין דער היים, נאָר אויב דו ווילסט דאוונען מנחה מיט'ן זיידעניו —
 געה געזונדערהייט... זיי, מיין קינד, כאַטש אַ שטיקעלע איר. ביסטו ניט
 הונגעריג, גרויסער זוהן מיינער?

העררי: ניין, מאַמע. (שטיל) דושי! ער וועט דאוונען און איך
 וועל שפיעלען אין קרעפס... אי בעט יו, אין אַ האַלבע שטונדע מאַך איך
 פון מיינע דריי סענט, גאַנצע צעהן.

בת־שבע (העלפט העררי'ן אָנטהאַן זיך): דאָרט, אין דער היים,
 האָבען מיר געהאַפּט, דו וועסט אויסוואַקסען אַ שעהנער איר, אַ למדן. ביי
 אונז אַלע, זאָגאר ביי דיין פאַפּא, איז געווען אַ גרויסער, הייליגער יום טוב,
 ווען דו האָסט, אין אַ גוטער שעה, אָנגעהויבען געהן אין חדר. (זיפצט) דיין
 פאַפּא איז דאָך געווען אַן אנדערער.

ר' יעקב אלחנן: חדר בעטרעפט 212 און רבי בעטרעפט 212...
 (טראַכט) אי! אי! אי! ווי עס איז צוזאַמענגעפלאַכטען איינס מיט'ן
 אנדערען.

העררי: וואָס איז די דיפרענס? איך לערען דען דאָ ניט אין סקול?

ווי איך בין. אָנציענדען דעם גאָז... (צינדט אָן אויף גיך דעם גאָז. מען קלאַפט) קאן אין! (זי לויפט עפענען. אייבי קומט. א שעהנער, שטאַר-קער מענש. רעדט און האַלט זיך געלאָסען און מיט אויטאָריטעט).

אייבי (קאלט און רוהיג): העללאָ.

בת־שבע (פריינדליך): העללאָ, אייבי. פארוואָס עפעס אזוי שפעט? האָסט געאַרבייט „נאָווערטיים“?

אייבי (רוהיג): שוין געאַרבייט אָווערטיים? אזוי גיך?

בת־שבע: איך האָב געפרעגט גלאַט אזוי... איך האָב ניט געהאַט וואָס צו זאָגען.

אייבי (טהוט אויס זיין ראָק): און מען דאַרף זאָגען ניט „נאָווער-טיים“, נאָר אָווערטיים... אָווער, הייסט — איבער, טיים — צייט; איבער דער צייט.

בת־שבע: אָה! אָווערטיים? איצט וועל איך וויסען, וועסט זיך וואַשען? אָט איז אַ האַנדטוך, זיף. (גיט אַ ריינעם האַנדטוך, זיף. ער וואַשט זיך ביים סינק). ביסט זעהר הונגעריג? מיר געהען שוין עסען סאַפער.

אייבי: וואו איז העררי? לויפט אום, הא?!

בת־שבע: ער איז געוועסען אין שטוב די גאַנצע צייט. איצט ערשט... ע... געגאַנגען מיט'ן זיידען דאוונען מנחה...

אייבי: מנחה? נו, יא... (ווייל עפעס זאָגען, זי שלאָגט איבער).

בת־שבע: אייבי, דו זעהסט די פאַלמען? אַיא, אַקוראַט ווי לעבעדיגע?

אייבי: אַ שיינדעל! אַקוראַט ווי אין אַ סאַלון.

בת־שבע: ניט שעהן, אייבי? אויב דיר געפעהלט ניט, קען איך זיי אָנגעבען צוריק.

אייבי: אויב דיר געפעהלט, וואָס האַרט עס מיך? דאָס איך דאָך דיין היים. (ווישט זיך און פערקעמט זיך).

בת־שבע: אייבי, איך האָב דיר געקויפט צוויי אויבערשטע העמדער, זעהסט? איך האָב אויסגעקליבען די שעהנסטע... דאָך אידען, עס געהט יום טוב, פסח...

אייבי: ביי מיר איז פסח קיין יום טוב ניט... ביי מיר איז יום טוב, ווען איך פיהל גוט. דו קווי בעסער דעם טאטען דיינעם אַ נייעם קאַסטיום — ביי איהם איז יום טוב. קווי זיך עטוואָס. פאַר העררי'ן און פאַר זיך וועל איך אליין קויפען וואָס מען דאַרף. (שטיל). העמדער מיט גרינע קווייטען — שעהנע העמדער!...

און ווער עס קומט אריין, זעהט און פיהלט, עס איז א היים... און וואָס איז א היים אין אמעריקא? דער מאַן זיצט אין א רעסטאָראַן, די קינדער לויפֿען אום אין סטריט און דאָס ווייב שפּאַציערט אום מיט א קהל'שע זאָך... פיליפ: איה יו פליז, מיין ווייב שפּאַציערט טאָקע אַרום מיט א קהל'שע זאָך... גאַנץ איינפאַך, א געבילדעטע פרוי... אבער איך? אי בעג יוד פאַרדאן, איך וואָלט א גוטען וואַרעמעס געגעסען מיט די אויגען...

בתישבע: און דוקא ביי מיר איז ניטא, ווער עס זאָל אַריינעסען. דער טאַטע, זאָל לעבען, פאַסט אלע מאָנטאג און דאָנערשטאג, אלע ערב ראש חודש, אלע תעניתים פון לוח, און גלאַט אזוי — ער פאַסט א האַלב יאָהר. און אז ער עסט שוין — עסט ער ווי א מענש וואָס ליגעט אין הימעל-פלעט. מיינער, זאָל לעבען, האַלט אויך ניט פון דער אכילה. איז ער הונגעריג — שטאָפט ער אָן די קישקע מיט אַביוואָס, זיצט ביים טיש ווי א מת און עסט ווי אויף-צורכלומרשט... (עס ווערט דונקעל).

פיליפ (שטעהט אויף): עקסקיז מי, איך מוז געהן אין רעסטאָראַן עסען. איך ווייס ניט, וואו מיין באַי איז... וואו מיין לינא איז...

בתישבע: אייער זוהן איז דאָ געווען — האָב איך איהם געהייסען געהמען דעם וועג, פלעין אפּ ענד דאָן...

פיליפ: איהר וועט מיר גלויבען? איך בין געקומען צו לויפֿען, עקסקיז מי, זעהר א הונגעריגער, איך הויב אָן זוכען — קיין ברויט ניטא, קיין ריינער טעלער ניטא. אויפ'ן געזאווווען שטעהט א שטיקעל קאַלטער סטייך, האָב איך אָבער געזעהן, איה יו פליז, די קאַץ האָט זיך אַרום דעם געפאַרעט... וועלל, מיין לינא האַלט ניט דערפון. גוד באַי, מרס. ריבקינ, גוד באַי!

בתישבע: אין דער היים ביי אונז, א הונגעריגער מענש, א שכן בעט מען עסען... אן אורח צום טיש איז זעהר שעהן. דאָ אָבער עסט יעדער בעזונדער, פאַר זיך אליין.

פיליפ: טראָבעלט אייך ניט, א דאַנק... בעהיטע גאָט, א דאַנק. (אב). בתישבע: טראָבעלט אייך ניט, א דאַנק... בעהיטע גאָט. זאָל ער שומר ומציל זיין! (אַרבייט און זינגט). א וועלטעל! ער איז צו זיין לינא אדרבא וואַרעם, איז זי צו איהם קידער-וויידער... איך וואָלט מיינעם, דאָכט זיך, די נשמה אוועקגעגעבען... אַי! א גרויסע מציאה איז א נשמה אין אמעריקא!... אומעטיג דאָ! (פערטראַכט זיך). לכל הפחות, ווען איך זאָל האָבען א קלייניקס, א פּיצניקס... (הויבט אָן מאַכען פון איהר פאַרטוד א ליאַלע. א גערויש). אַי, ער געהט! (זי ווישט דעם פנים מיט'ן פאַרטוד). איך ווייס ניט פאַר וואָס, אז ער קומט, ווייז איך אויס נאָך א סך נאַרישער,

בת־שבע (כיוון): א דאָס פאר דער גרויסער בשורה. אייערע זיינען דאָ ניטאָ. (ווייל צומאכען די טהיר).

מוררעי: און וואו איז דער ביינקער? איך מיין העררי.
בת־שבע: געגאנגען מיט'ן זיידען אין שול. דארפסט איהם נויטיג?
מוררעי: ניין, איך פרעג גלאט אזוי... (אפארט) מען דארף איהם שוין געהן רופען... וואָרום מיר וועלען עס מאַכען פלעין אפּ ענד דאָן. (זי מאַכט צו די טהיר).

אייבי: דער טאטע לערנט מיט העררי'ן רעליגיאָן און דער לערנט מיט איהם מאָראַל...

בת־שבע: וואָס מיינסטו דאָס? ניין, אייבי, ער לערנט דאָס ניט מיט איהם.

אייבי (זוכט עטוואָס און בעפערקט די אידישע צייטונג): ווער לעזט דאָס דאָ אין הויז די כל ישראל גאָזעט? דו? א סך זאכען קענסטו לערנען פון אזא צייטונג.

בת־שבע: א סך זאכען קען מען לערנען פון אלע צייטונגען! איז עפעס אַ חילוק? גאָרניט, איך האָב אָנגעהויבען אַ ראָמאַן אין דער צייטונג, ווייל איך ענדיגען... אַ שעהנער ראָמאַן ווי גאָלד, עס רופט זיך „אַ חופּה נאָכ'ן טויט“.

אייבי: אַ חופּה נאָכ'ן טויט? מוז זיין זעהר אינטערעסאַנט... אַ טויט נאָך דער חופּה, קען זיין, וואָלט אויך... אויך געווען אַ שעהנער נאָמען.
בת־שבע: איך ווייס, דו מיינסט, אַ טויט נאָך דער חופּה וואָלט געווען בעסער... יא? (גלעט זיך איבער'ן שטערען). וואָס זאָל מען טהאָן?
אייבי, צו דער חופּה געהען מיר אליין, און צום טויט דארפּען מיר געהן נאָר דאָן, ווען מען הייסט...

אייבי: דארפסט ניט אריין אין אַ דראַמאַטישען טאָן. איך האָב גאָרנישט געמיינט... (געהט).

בת־שבע: אייבי, אויב דו וועסט ניט פּעראַיבעל האָבען, וועל איך פרעגען, פאַרוואָס קענסטו היינט ניט קומען פריה אַהיים? וואוהיין געהסטו יעצט?

אייבי: דאָס איז פאַר דיר ניט אינטערעסאַנט... ע... וועלל, איך הויב אָן יעדע נאכט צו לערנען אין אַ פרעפּעראַטאָרי סקול.

בת־שבע: פרעפּעראַטאָרי! וואָס איז דאָס?
אייבי (סאַרקאַסטיש): עס איז אַ שולע, וואו מען פאַרבערייטעט זיך.
בת־שבע: פאַרבערייטעט זיך? ביסט נאָך ניט פאַרבערייטעט?
אייבי: דאָס הייסט, איך פאַנג אָן שטודירען.

בתישבע (ויפצט, ער זאל ניט בעמערקען): זאל איך דערלאנגען צום טיש? (קעהרט זיך אָב). אָי, דאָס האַרץ, דאָס האַרץ! ווי ער קומט, הויבט מיך אָן צו דריקען. דאכט זיך, ער בעליידיגט מיך ניט און דאָך...
אייבי: איך וועל היינט ניט עסען אין דער היים. בין געקומען נאָר איבערטהאָן זיך און מוז שוין געהן. איך וועל שוין עפעס איבערכאַפּען ביי בוציק'ן אין רעסטאָראַן, וואו איך דארף בעגעגענען א מענשען. יא, אָט איז מיינע וויידזשעס. די וואָך האָב איך פערדיענט 22 דאָלאַר.

בתישבע: קיין עין־הרע.
אייבי: איך נעהם מיר צוויי דאָלאַר אויף מיינע עקספענסעס. וועסטו האָבען גענוג? היינטיגע וואָך, דאכט זיך דארף מען צאָהלען רענט. די לענדליידי נאָך ניט געווען?

בתישבע: זי וועט מסתמא זיין היינט—מאָרגען. (בעהאַלט דאָס געלד). איך האָב פאַר איהר דאָס געלד... (פוצט מיט'ן בערשטעל זיין ראָק).
אייבי: איך האָב אָנגעקויפט זעהר שעהנע זאכען אויף פסח.
אייבי: דו ווייסט דאָך, איך האַלט ניט פון די זאכען און איך מיש מיך ניט... טהו ווי דיין האַרץ געלוסט. (טהוט אָן א ווייסען קאַלנער).

בתישבע: וויפיעל מצה זאל איך „אַרדענען"?
אייבי: אַרדענען! הער, אויב דו ווילסט דעם יאָהר וויערער האַלטען סטריקט פסח, וועל איך מוזען עסען אין א רעסטאָראַן. איך ווער קראַנק פון די טרוקענע פלעצלעך.

בתישבע: אלע אידען עסען מצה און ווערען ניט קראַנק, חלילה...
אייבי: אלע אידען! און אז אלע אידען וועלען זיך שלאָגען קאַפּ אָן וואַנר, וועל איך זיי דארפען נאָכטהאָן? איך מוין, עס וואָלט געווען גלייכער דעם אלטען אָנדינגען קעסט אויף הער וואָך פון פסח און מיר....

בתישבע: וואָס רעדסטו, חלילה! וואָס הייסט, דער טאטע, זאָל לעבען, זאָל יום טוב ניט זיין אין דער היים? און איך? עס איז עפעס א קלייניגקייט פסח? און העררי? איך וועל ניט ערלויבען מיין קינד זאָל חלילה, עסען חמץ!

אייבי: דיין קינד? ע... (וויל עפעס זאָגען און בעהערשט זיך). זאָל זיין אזוי. איך וועל היינט קומען שפעט.

בתישבע: וואָס איז עפעס? (מען קלאַפט אין טהיר) קאָם אין (מוררעי עפענט די טהיר).

מוררעי: זיינען אונזערע דאָ ביי אייך? די לענדליידי איז דאָ, זי האָט אָנגעפאנגען צו קאָלעקטען רענט פון אונטען אַרויף און וועט באַלד זיי אויף דעם פלאַך, פלעין אָפּ ענד דאָן.

בת־שבע (ניט איהר געלד): דאָ האָט איהר 18 דאָלאַר רענט. ווי קומט עס, וואָס איהר מאַכט גאָר ניט קיין פסח אין דער היים. איך שטעל מיר פאַר, וואָס פאַר אַ רייכע, שעהנע היים איהר האָט.

מרס העמילטאָן: היער האבען זי דעם רעסיט. איהנען וועלען גלויבען? מיר האבען דא אין דיווען הויזע אכט־און־צוואַנציג טענענטס און ניעמאַנד צאהלט זאָ אַקוראַט ווי איהנען. מרס. ריבקיין, מיר האבען זעהר פיעל טענעמענט הויזעס, אבער מיר האבען קיין היים. עס לוינט זיך גאר ניט. אנפאנגס ווען מיר רייך געוואָרדען זינד און געמופט אפטאון, האבען מיר איין גאנצעס הויז שעהן אַבגעפיקסט. אבער מיר האבען נור טראָבעל מיט די דיענערשאפטען געהאבט, וועלכע אונז קיין רעספעקט געגעבען האבען. אונד וואָצו אַ היים? מיין געמאַהל זיצט גאנצען טאג אין אָפּיס, גאנצע נאכט אין קלאָב. איך אליין זיך ניע אויף איין פלאַץ... זאָמער אין קאָנטרי, הערבסט אין די בערגע, ווינטער אין לייקוואוד... מאַנכעסמאל קיין יוראָפּ... מיר וואַנדערען ווי אלע רייכע און אנשטענדיגע אַמעריקאַנער. נון, וואָצו אַ היים? מיר וואָהנען אין אַ האַטעל?

בת־שבע: אַ סך הויזער און קיין היים? זאָגט אליין, איז ביי אונז אין רוסלאַנד ניט בעסער? טאָקע אין צרות, אין אָרימקייט, אָבער יעדער האָט דאָרט אַ היים.

מרס. העמילטאָן: אַה, גאָט! ווי זאָל איך דאס וויסען? איך בין קיין רוסישע, איך קאָם פון דייטשלאַנד.

בת־שבע: אזוי? פאַרוואָס־זשע זאָגט דער גראַסער, אז ער קען אייך פון מאַהילעוו?

מרס. העמילטאָן: וואָס? איך איינע רוסישע? בעוואַהרע גאָט! פוי! איהנען זאָלען זאָוואָס אויף מיר גלויבען קענען.

בת־שבע: האָט קיין פּעראַיבעל ניט, איך האָב ניט געוואוסט, אז דאָס איז אזאַ ביזן, אז מען דאַרף זיך בעהאַלטען דערמיט. אַי, איך ווייס נאָר איינס, איך בין אין רוסלאַנד געווען גליקליך — איך האָב געהאַט אַ היים. דאָרט אַרבייט מען און מען האַנדעלט אין דרויסען, אָבער לעבען לעבט מען אין דער היים. און דער דרויסען איז דאָרט ניט אזוי ווייט פון דער היים. דאָ אָבער האַנדעלט מען און מען אַרבייט ווייט פון דער היים. און די היים איז ניט צום לעבען, נאָר צו קומען שפּעט שלאָפען און בייטען וועש... מרס. העמילטאָן, איך און מיין מאַן, — מיר זיינען דאָ אין אַמעריקא פּרעמדע. ער האָט דאָ צוויי יאָהר געלעבט אַהן מיר, און אז איך בין געקומען, האָב איך גאָר אַן אַנדער מענשען געפונען. אזא שעהנע, שוואַרצע אירישע בערדעלע געהאַט — אַבגעגאָלט, ווי אַ גוי; טלית און תפילין פּערוואַרפען.

בת־שבע: שטודירען ווי צו ווערען נאָך פרעמדער פון דער היים.
נאָך וואָס דארפסטו שטודירען?

אייבי: נאָך וואָס? דאָס איז פאר דיר ניט נויטיג צו וויסען. (פער-
כאפט זיך). איך האָב חשק צו שטודירען און ווערען ארכיטעקטאָר... מען
בויט היינט זעהר פיעל.

בת־שבע: אן ארכיטעקטאָר נאָר! צו וואָס?

אייבי: אן ארכיטעקטאָר איז דערויף, ער זאָל וויסען ווי צו בויען
פונקט אזעלכע הייזער, וואָס מען דארף ניט בויען... אויב א קאטער און
דעזינער איז אַל־ראַיט, איז דאָך אן ארכיטעקט אודאי אַל־ראַיט. גור באי.
(ראש אָב).

בת־שבע: שטודירען ווי צו בויען הייזער פאר פרעמדע און ניט
דענקען דערפון, ווי צו בויען א היים פאר זיך אליין... (זיפצט, נעהמט די
צייטונג). לאָמיר זעהן, וואָס מאַכען דאָ אין אונזער ראָמאַן מיינע מענשען...
דאָ איז דאָ א פרוי, וואָס ליידעט, און מיר טהוט זעהר וועה דאָס הארץ פאר
איהר. (ווייל לעזען, הערט באַלד אויף). ניין! איצט קריכט עס ניט אין
קאָפּ... אַט האָסטו דיר א היים! דאָס עסען איז צוגעגרייט און עס ווערט
קאָלט; דער טיש געדעקט און קיינער זעצט זיך ניט; אין שטוב אין
לעער... צוליב וועמען האָב איך דאָ ליכטיג געמאַכט. (מאַכט קלענער דעם
גאָז). וואו איך בין אליין, האָב איך בעסער ליב צו זיצען אין דער פינסטער
און טראכטען. אַי, ווען איך זאָל האָבען א קלייניקס, א פיציקעס, וואָלט איך
יעצט אומגעגאנגען מיט איהם און געזונגען איהם א ליעדעלע. מיין גאנצע
ליעבע, מיינע אלע געדאַנקען וואָלט איך איהם אָבעגעבען. (מאַכט פון איהר
פארטוד א ליאָקע, דריקט עס צו זיך, געהט אום און זינגט פאר זיך א וויעג-
ליעדעלע, זעהר טרויעריג. פלוצים א קלאפ אין טהיר. זי דערשרעקט זיך).
ווער איז דאָס? באַלד! (מאַכט גרעסער דעם גאָז). קאם אין! (די לענד-
ליידי קומט, זעהר אויסגעפוצט, טראַגט א שעהנעם סעטשעל אין האַנר. זי
רעדט ליטווישע דייטש). אַה, קומט אריין, מיסעם העמילטאָן... א גאסט,
כ'לעבען, זיצט.

מרס. העמילטאָן: העללאָ! איהנען זעהען גאנץ גוט אויס. וואָס
מאַכט מען?

בת־שבע: מען מאַכט פסח... און ווי האַלט איהר מיט'ן פסח?
אָדער איהר אפשר האַלט אויך ניט פון גאָט און עסט, חלילה, חמץ?
מרס. העמילטאָן: בעוואַהרע גאָט, חמץ! וואָ ניכט גאָט און ניכט
רעליגיאָן, פרעג איך איהנען, וואָס בלייבט דען? איך מיט מיין געמאַהל
געהען אלע פסח עסען אין א סטריקט כשר (קאָשער) באַרדינג הויז.

און ווען אפילו נישט, וואָלט איך לכל הפחות געהאַט א נפּש'על, וואָס וואָלט געמוזט מיט מיר אין דער היים זיין. די שטוב וואָלט אויסגעזעהן מעהר היים. מאַדאַם, איהר האָט גאָר נישט מורא צו טראָגען מיט זיך אזוי פיעל געלד?

העררי (קוקט אויף דער לענדליידי, וועלכע צעהלט פּעקלעך מיט געלד): אַה, דושי!

מַרס. העמילטאָן: פיעל געלד, וואָס? א פאָר הונדערט דאָלאַר, אויך מיר געלד!

בת-שבע: דערוויילע פּרוואו איך נאָך אַנדערע מיטלען... אויב עס וועט נישט העלפּען מיט מעדיצין, וועל איך געהן צו דער אָפּעראַציע... וואו וועל איך נאָך נעהמען געלד דערצו?

העררי: מאַמא, דאָס געלד וועל איך דיר געבען. (ביידע פּרויען לאַכען). איך וועל זעהר גיך רייך ווערען.

בת-שבע (דריקט איהם צו זיך): אַי! אַי! געוואָלד! וואו נעהמט מען אזעלכע קינדער! (דערלאַנגט די פּלאַש מעדיצין). איהר זעהט, דאָס גיט מיר אַן אַפּטייקער עפּעס אַ מעדיצין דערצו. מיינער לאַכט דערפון... ער זאָגט, דער אַפּטייקער איז אַ זשוליק... אַן אַפּטייקער זאָל זיין אַ זשוליק! קען דאָס זיין? איך דאַרף טרינקען צעהן אזעלכע באַטלען... דאָס איז שוין די זעקסטע. ווי מיינט איהר, עס איז אַ גוטע מעדיצין?

מַרס. העמילטאָן: קען גאנץ מעגליך זיין. (שטעהט אויף). מַרס. ריבקיין, וועל איהנען וואָס זאָגען... אינענ'ס מאַן האָט געוויס איין שעצקען... זאָלכע ביזנעס פערשטעה איך גוט. נישט אַנדערש, ווי איין אַנדערע פרוי איז העריינגעמישט געוואָרדען. ווען מיינער זאָ וואָס מאַכט, זאָ איין טיפּפרייטער, אָדער זאָ וואָס... נא! דאָ מאַך איך שקאַנדאַל אונד זאָגאַר פּעטש... גוד באַי, אַדיע!... (געהט).

בת-שבע: אַן אַנדערע! אַה, מיינער איז נישט פון די דאָזיגע. איהר קענט איהם נישט... גוד באַי, גוד באַי. (מַרס. העמילטאָן אב). זי מאַכט צו די טהיר, און געהט אום איבער'ן צימער). אַן אַנדערע גאָר? חם! וואָס פערשטעהט זי, אַז ביי איהר איז די נשמה גאָר נישט, נאָר דאָס געלד. וואָס דאַרף איך דאָס געלד? דו גיב מיר דיין נשמה און נעהם צו ביי מיר מיין נשמה! (געהט צו העררין). הערריין, האָסטו מיך לייעב? קינד, האָב מיך לייעב! האָב מיך לייעב, הערערע... וואָרום אַז נישט, (טרערען שטיקען זי) וואָרום אַז נישט, וועט מיר זיין זעהר שווער צו לעבען אויף דער וועלט. (דריקט איהם צו זיך און שווייגט. מען הערט ווי מַרס. העמילטאָן קלאַפט ערגעץ אין אַ טהיר). מיין גרויסער זוהן, ווייסט וואָס? זעץ זיך צום טיש

ניט קיין שבת, ניט קיין יום טוב! ... איך בין א פראסטע פרוי, איך פער-
שטעה גארניט, און ער...

מרס. העמילטאָן: נא, יא! געוויס. ער איז דא צווישען די איסט
סייד רוסישע איין אנארכיסט געוואָרען.

בת-שבע: וואָס מיינט איהר? ניין, חלילה, ער איז אן עהרליכער
מענש. איהר פערשטעהט! איך בין טאקע מיט איהם אין איין שטוב;
אבער ער איז העט, העט אין אמעריקא און איך זיין נאָך דאָרטען אין קליינעם
רוסישען שטעדטעל רעמאגאָלע. (זיפצט). איך קום פון רעמאגאָלע!

מרס. העמילטאָן: קען איך איהנען וואס זאָגען: אין אמעריקא איזט
יעדע פרוי איינע לייד.

בת-שבע: נו, איז וואָס האָב איך דערפון?

מרס. העמילטאָן: א לייד מוז גוט בעהאנדעלט און סופאָרטעט
ווערען.

בת-שבע: ער בעליידיגט מיך ניט, חלילה, און וואָס ער פערדיענט
גיט ער מיר אָב ביז א סענט. אָבער זיין נשמה איז ניט מיט מיר.

מרס. העמילטאָן: דומהייטען! וואס קימערט מיך מיון מאנ'ס
נעשאַמע? דאס געלד וויל איך האבען!

בת-שבע: אַי, איהר ווייסט ניט... ווען איך זאָל כאַטש האָבען א קליין
קינד... בין איך אָבער א קראַנקע און דער פראָפעסאָר זאָגט, אז פון הונדערט
שטארבען ניינציג פון אזא אָפּעראַציע... מיינער וויל ניט הערען דערפון...
איך אָבער וויל זיך סוף כל סוף מאַכען אזא אָפּעראַציע... דאס אונגליק, מען
דאַרף א סך געלד.

מרס. העמילטאָן: קינדער? פוי! דאס איזט זעהר ניט אנשטענדיג
און ניט פראקטיש.

בת-שבע: קען איך ניט זיין קיין מוטער מעהר, וועל איך בעסער
שטארבען. (מען הערט העררי'ס שטימע).

העררי (פון יענער זייט טהיר): מאמא, אָפען דחי דאָאר, האָרריאָפּ!
(זי לאָזט איהם אריין).

בת-שבע: שוין פון שול? געדאווענט מעריב אויך?

העררי: אָה, דזשי! מעריב... איך האָב אין דער היים ביזנעס צו
אטענרען. (דערזעהט מרס. העמילטאָן). איך דאַרף מאַכען מיינע לעסאָנס.
(זעצט זיך צום טיש און נעהמט זיינע ביכלעך).

בת-שבע: זעהט איהר, דער לויפערעל איז שוין צו גרויס. ווען ער
איז געווען אן עופה'לע, פלעגט דער פאטער צוליעב איהם זיצען אין דער
היים, אפשר ווען איצט זאָל אין שטוב זיין א פיצניקער, וואָלט ער וויעדער...

בת-שבע: הודיט? עם הודיעט, דאנקען גאט, ביי מיר גענוג אהן דעם בוך.

לינא: מיין שלימזל'ניק דאָ ניט געווען?
בת-שבע: געקומען געבעך אַ הונגעריגער — און געלאָפּען אין רעסטאָראַן עסען. ווי איך זעה, האָט ער ביי אייך שלעכטע קעסט.

לינא: האָב קיין צייט ניט געהאַט. ביי טאָג האָט אונזער סאָסייעטי געהאַט אַ מאַטינע בענעפיט־פאַרשטעלונג, און איך בין געווען אין דער אַראַנזשמענטס־קאָמיטע. אַט איז נאָך דער בעדזש. איהר ווייסט דאָך, וויפיעל איך אַרבייט פאַר אונזער סאָסייעטי „דהי ברוך שפינקאָזא אינטער־ניישאָנאַל בראָדערהוד אָוו יומאַניטי“, און איצט, מיינט איהר, האָב איך צייט? איך בין נאָר געקומען אַ קוק טהאַן, און מוז שוין געהן. היינט ביינאכט לעקטשורט דאָקטאָר קאָזליק איבער מאַניזם אין דעם אידעאָליזמוס, מאַניזם אין דעם מאַטעריאַליזמוס... און די טעזע מיט דער אַנטיטעזע פון דיזע צוויי ביידע מאַניסטישע סיסטעמען...

העררי: אַה, רושי! (פּלאַצלונג הערט זיך מוררע'ס אַ פּיף. העררי דערשרעקט זיך. טראכט איין אויגענבליק). מאַמא, איך קום שוין אַריין. (לויפט ראש. אָב).

בת-שבע: העררי, וואוהין? נו, יא, געה האַלט דעם ווינד אין הויפּען. פון דעסטוועגען, איהר זייט אַ שכנה מעג איך אייך זאָגען, אזוי פערלאָזען אַ שטוב איז עפעס גאָרניט מעשה אידענע. אייער מאַן איז שטאַרקער פון אייזען, אז ער שפּרינגט ניט אַרויס פון די האַלאַבלעס.
לינא: ניט דערלעבען זאָלען מיינע שונאים, איך זאָל איהם באַקען און קאָכען און זיין ביי איהם אַ שקלאַפּין. זאָל ער דינגען אַ דינעסט, וועל איך זעהן אין שטוב זאָל זיין אַרדנונג. איך בין ניט קיין אידענע.

בת-שבע: ניט קיין אידענע? וואָס דען זייט איהר, אַ איד?
לינא: ניט קיין איד, אַ מענש! איך קען ניט לעבען נאָר מיט קיך־אינטערעסען. גלויבט מיר, איהר זאָלט אייך פיהרען אזוי ווי איך, וואָלט איהר ביי אייער מאַן אַ סך מעהר אויסגענומען. איך ווייס אזעלכע פרויען, ווי איך, געפעהלען איהם זעהר שטאַרק.

בת-שבע: אזעלכע, ווי איהר? מאַדאם, איהר האָט אַ טעות. מיין אייבי האָט מיר געזאָגט, איידער אזא ווייב ווי איהר, איז שוין בעסער אויפ־הענגען זיך.

לינא: שעהנערע און אביסעל מעהר געבילדעטע מענער פון איהם געהמען איין נאָך מיר די כּפּרה! געוויס, איהם געפעהל איך ניט, ווייל

עסען און איך וועל דיר דערלאנגען אלץ און בעדיענען. און אז איך וועל זעהן, ווי דו עסט מיט אפעטיט, וואָס איך האָב געקאכט, וועט עס מיך זעהר פֿרעהען...

העררי: ניין, מאמע, ניט יעצט. מיר שטעהט פֿאַר וויכטיגע ביזנעס צו אטענדען...

בת־שבע (זעצט זיך נעבען איהם): מיין זוהן, דו זאָלסט וועלען זיין אַ גוטער... הער, וואָס איך וועל דיר בעטען... זיי מיין לעהרער... לערען מיך ענגליש. אז איך וועל קענען לעזען און שרייבען ענגליש, וועט דער פאפא פון מיר אפשר האָבען אַ בעסערע מיינונג. קינד, ווילסט זיין מיין טיטשער? זעהסט? איך האָב זיך שוין געקויפט אַן אזבוקע מיט אידיש. (געפינט אַ ביכעל).

העררי: יא, מאמא, דאט'ס ראַיט! יעדען טאָג, וועל איך דיר געבען אַ לעסאָן... זעץ דיר דאָ... וואו איז מיין פענסעל? היינט שוין דעם ערשטען לעסאָן. (זוכט אַ פענסעל).

בת־שבע (פרעהליך): יא, היינט שוין דעם ערשטען לעסאָן. (בלעזט ערט איהר ביכעל). מורזיקעל מיינער, דו זאָלסט אָבער ניט זיין קיין בייזער טיטשער.

העררי: עס איז דאָ. אלזאָ פאנגען מיר אָן. (זעצט זיך נעבען איהר). בת־שבע (שטיפט): יא! פאנגען מיר אָן, מיין טייערער הער שול־לעהרער. אי, געוואָלד, געוואָלד, וואו געהמט מען אזעלכע קינדער! (דריקט זיין קאָפּ צו זיך). זיסער חכם מיינער! (מען קלאַפט אין טהיר). שא! ווער איז דאָס? קאָס אין! (לינא שפּרינגט אַריין און מאַכט צו די טהיר. זי איז געקליידעט מיט פרעטענזיעס, האַלט אַ בוך אונטער'ן אַרם, טראָגט אַ רויטע בערוש אויפ'ן ברוסט).

לינא: שש! די מכשפה, די לענדליידי קלאַפט יעצט אין אונזער טהיר. קלאַפען זאָל זי שוין מיט'ן קאָפּ אָן וואַנד. זי וויל רענט מסתמא, און איך בין פערדרעהט מיט די חשבונות...

בת־שבע: אייער מאַן פערדיענט אזוי שעהן, און איהר דארפט אייך בעהאַטען אונטער'ן אויזען, אז מען קומט נאָך דירה-געלד. פּע, ניט בעל־הבתיש.

לינא: נו, יא, איך וועל איהם געהן צעהלען און היטען די סענטען. איך זאָג דיר! מעהר ליגענט מיר גאָר ניט אין זינען. און וואָס מאַכט איהר? אי, מרס. ריבקיין, אַט דאָס איז אַ בוך, וואָס איהר האָט געדארפט לעזען. עס רופט זיך „דהי וואומען חו דיד“.

ניט דערפון, פון דעסטוועגען קען זיין, אז פונקט איצט זאגט זי דעם אמת... אויף קיין אנדערע וואָלט איך ניט געגלויבט, אָבער בעסי שטיינבערג... האָ ? (דער פאסטאָליאָן פייפט און שרייט: אייבי ריבקיין!) אַ בריעף! (לויפט, לאָזט אָפּען די טהיר, מען הערט אין האָל רעדען פיליפּ, לינא און מרס. העמילטאָן).

מרס. העמילטאָן: ביטע איהנען, שיקט צו אַ טשעק. עס איז דאָך קיין קאטאוועס צו קומען נאָך אמאָל דאן-טאָן און קלעטערען זעקס לייטערס, זעקס טרעפּע מיין איך.

לינא: חכם מיינער, האָסט קיין שכל ניט געהאט אַ קוק טהאָן פריהער, צי זי איז שוין אוועקגעגאנגען צי ניין! מאדאם, איהר דארפט ניט רעדען קיין קוגעל-דייטש. מיר זיינען אייגענע מענשען.

פיליפּ: טראָבעלט איך ניט, מאדאם. מיין לינא איז היינט גערוועזן, אַי בעג יור פארדאן. געוויס אַ טשעק... באַי, באַי! מרס. העמילטאָן: גוטע נאכט... באַי באַי איהנען. (ר' יעקב אלחנן קומט אַרײַן).

ר' יעקב אלחנן: די טהיר איז גאָר אָפּען... עס קען זיין דאָס איז בת-שבע געלאָפּען אַראָב, איך האָב גערעכענט עפּעס אַ וויכטיגען חשבון, און איך האָב זי ניט דערקענט. און וואו איז דאָ הענעך? ער האָט עס געגעבען אַ דאווען מנחה. אויף אלע גוים געזאָגט געוואָרען אזא מנחה! (זעצט זיך). אלע האָבען אין בית המדרש פערשריעבען די צוויי פסוקים פון דנאיל „ולכד עיר מבצרות“ און „מלחמה נחרצת שממות“. (בת-שבע קומט מיט אַ בריעף אין האַנד).

בת-שבע (בלויבט שטעהן אין טהיר מיט'ן פנים אין האָל אַרײַן. אין האָלט ווערט פינסטער): זעה, ווער האָט עס פלוצלונג אויסגעלאָשען די געז אין האָל? עס איז געוואָרען חושך. (געהט אַרײַן). אַ בריעף צו איהם. איך קוק איצט ניט אויף קיין זאך... עס מעג זיין, וואָס עס וועט זיין. איך וועל עפענען, אפשר איז דאָס געשריעבען אידיש. (עפענט דעם בריעף) אין ענגליש! (בעטראכט דעם בריעף פון אלע זייטען. שמעקט איהם). איך האָב געלעזען אין אַ אידישען ראָמאַן, אז געלעבטע שיקען בריעף אויף פער-פומירטען פאפיער. ניין! עס שמעקט ניט... אַי! איך קען ניט לעזען! איך קען ניט לעזען!

ר' יעקב אלחנן: בת-שבע, דו ווייסט? זיי זיינען נתפּעל געוואָרען... די מספרים קומען אויס ריכטיג. ווי דנאיל הנביא האָט געמיינט... „בצרות“ בעטרעפט 698 און „חרצת“ בעטרעפט 698 — דאָס איז תרצ"ח לפק. דנאיל

איהם געפעהלט אן אנדערע... איהר ויצט דאָ ביים פריפטישאַק און ווייסט
גאָר ניט... איך אָבער האָב שוין לאַנג אויסגעפונען...

בת-שבע: וואָס האָט איהר אויסגעפונען?!

לינא: מרס. ריבקינ, אזוי פיעל גוטע יאָהר זאָלען מיר ביידע האָבען,
וויפיעל מאָל איך האָב אייערען געזעהן די לעצטע צייט מיט בעסי
שטיינבערג!...

בת-שבע: אָה, מיט בעסי שטיינבערג!... אי!... איך בעט אייך...
דאָס איז דאָך קיין קלייניגקייט ניט!... (זעצט זיך און ווישט דעם שטערען).
לינא: קוק זי נאָר אָן! גרינהאַרן, אויב אפילו יא, וואָס איז דאָרט
אזוינס? איך זאָל וויסען וואָס וועגען מיינעם, וואָלט עס מיך גאָר ניט
געהאַרט...

בת-שבע: אייערען? ווי קענט איהר פערגלייכען אייערען צו
מיינעם? אָה, זי! (נערויש).

לינא: שש! מיינער געהט. (מען הערט, פיליפ הוסט און קלאַפט
אין טהיר). קומט אַרײַן, מר. פיליפ ווייס. (ער קומט אַרײַן).

פיליפ: העללאָ! וואו ביסטו געווען, לינא? איצט, איך יו פלין,
בין איך שוין ניט ביין, אָבער פריהער בין איך אזוי ביין געוואָרען, אַז,
עקסקיזו מי, איך בין געלאָפֿען אין אַ רעסטאָראַן עסען. מאדאם ריבקינ,
זאָג איך ניט די ריינע ווארהייט? לינא, קום אַהײַם. דו ביסט אַליין געוויס
הונגעריג. איך האָב דיר געבראַכט, וואָס דו האָסט ליעב... „טשאַרלאַט ריוז“,
גנב דו!

לינא: געוויס בין איך הונגעריג. עס שטעהט אַ פערטיגער סטיק,
האָסט איהם ניט געקענט אָנוואַרימען? און שפּעלען דעם טשאַיניק מיט
וואסער אויפ'ן געזאָווען איז זעהר אַ שווערע אַרבייט? האָ? אַי,
שלימזל'ניק מיינער. קום, איך האָב וועניג צייט, איך דאַרף באַלד געהן הערען
דאָקטאָר קאָזליק'ס לעקטשור איבער מאַניזם. אַי, אַז דאָקטאָר קאָזליק
לעקטשורט פון געגל און פון קאַנט פיהלסטו, אַז ער הויבט דיר אויף און דו
פליהסט, און דו פליהסט... שלימזל'ניק, קום. (אַב).

פיליפ: עקסקיזו מי, מאדאם ריבקינ, איז מײַן לינא ניט קיין מערק-
ווירדיגע פרוי? וועלכע לעקטשורס זי אַטענדעט און וועלכע ביכער זי לעזט.
געוויס, עס איז גוט, ווען מען האָט אַ פרוי, וואָס אַטענדעט איהרע ביזנעס.
אָבער, אַי בעג יור פאַרדאָן, מײַן לינא האַלט ניט דערפון... באַי, באַי,
מרס. ריבקינ... עקסקיזו מי! (נייגט זיך, אָב).

סת-שבע: בעסי שטיינבערג? דאָס האָט מיר אַ שטאָך געטהאָן
ווי מיט אַ מעסער... הם! זי איז טאַקע אַ געבלידעטע דאַמע, וואָס האַלט

העררי: ניין, מאמע, מיך שלעפערט שטארק... איך וועל בעסער מאַרגען גאנץ פריה אויפשטעהן און מאַכען מיינע לעסאָנס... גור ניט, מאַמא. אַה, דושי! (ראש אָב אין בעדרום).

בת־שבע: און אז אפילו יא, זאָגט זי, וואָס איז דאָרט אַזוינס? גרינהאַרן! ... יא, איך בין נאָך אַ גרינהאַרן, און דאָס איז פאַר מיר אַ גרויס אונגליק! אַי! די געדאַנקען אין קאָפּ הויבען זיך מיר אָן מישען און דאָס האַרץ ווערט פערדריקט. (פערברעכט די הענד, געהט אום). וואָס איז דאָס מיט הערדי'ן? אפשר איז ער ניט געזונד, חלילה? (אַריין אין בעדרום. אין האָל הערען זיך פיעל שטימען. בת־שבע קומט צוריק). דער גנב! שוין אויסגעטהאָן און ליגעט שוין אין בעט. איבערגעדעקט איבער'ן קאָפּ... (טריט) איך הער זיינע טריט... ער! נא, יא. אז מען דאַרף זיך קריגען, דאן קומט ער דוקא פריה אַהיים. (זי בלייבט שטעהן דערשראָקען. אייבי עפענט די טהיר. ראש אַריין).

אייבי: איז העררי אין דער היים? (זי שווייגט. ער לויפט צום בעדרום און קוקט אַריין). שעהנע נייעס פאַסירען דאָ! באַיעס האָבען בערויבט מרס. העמילטאָן. אויסגעלאָשען די געז אין האָל, בעפאַלען אין דער פינסטער און אַרויסגעריסען ביי איהר דעם סעטשעל מיט געלד. זי איז אויס מענש פון שרעק. מען האָט זי אַוועקגעפיהרט אין אַ קעררידזש אַהיים... וואָס איז? וואָס שווייגסטו? (זי קוקט איהם אָן פאַרשענד די גאַנצע צייט).

בת־שבע: וואָס זאָל איך שרייען? וואָס מען האָט ביי מרס. העמילטאָן אַרויסגעריסען דאָס געלד?... מען רייסט ביי מענשען אַרויס זייער נשמה און זיי שרייען ניט!

אייבי: וואָס מיינסטו דערמיט?

בת־שבע: דו פערשטעהסט וואָס איך מיינ!...

אייבי: ווילסט מיר מאַכען מיון זיסע היים נאָך זיסער?

בת־שבע: וואָס־זשע ביסטו געקומען היינט אַזוי פריה אַהיים? האָסט היינט גאַרניט געשטודירט, ווי צו בויען פרעמדע הייזער? (ער בעטראַכט זי און שווייגט). האָסט זיך היינט ניט געקענט דערווארטען אויף איהר? (בייז) זי איז ניט געקומען היינט די אויף צו'ן אמת'ן דיינע? הא? ! אייבי: וואָס איז דאָס?

בת־שבע (צייגט דעם בריעה): אָט דאָס איז עס! עס שמעקט ניט מיט אַדע־קאַלאָ... עס שמעקט מיט אַן אנדער זאָך! עס איז ריין בריעה! נא! (ווארפט דעם בריעה צו זיינע פיס).

אייבי (ניט אויף איהר אַ קוק, בויגט זיך אָן רוהיג, הויבט אויף דעם

בעטרעפט 956, פונקט אזוי פיעל ווי המן. דעם גלות ברענגט המן, דניאל ברענגט די גאולה. דניאל כנגד המן... (ער געהט אין זיין צימער).

בת-שבע (געהט אום. חזר'ט זיינע ווערטער מעכאניש): יא! דניאל מיט המן לפק! טאמער, ווילסט אפשר עסען?

ר' יעקב אלחנן: ווייס איך! איך וועל לערנען א שטיקעלע תניא און וועל געהן שלאָפֿען. דער חידוש איז, אז תרצ"ח בעטרעפט פונקט אזוי פיעל ווי „ובזכות זה ובא לציון גואל"... עס איז קלאָר, מעגסט אפילו זיין בלינד, זעהסטו דאָס מיט די אויגען.

בת-שבע (קוקט אויפ'ן בריעה): א סך זאכען קען מען זעהן מיט די אויגען און עס איז דאָך נישט קלאָר. מען הערט עס מיט די אויערען און עס איז דאָך נישט פערשטענדליך. האָ? ! וואָס איז דאָס? (מען הערט אין האָל א געלויפער. מרס. העמילטאָן'ס פערשטיקטע שטימע: פאָליס! העלפ! דאן ווערט אלעס שטיל. בת-שבע זעהר דערשראָקען עפענט די טהיר אין פינסטערען האָל און הערט זיך צו. העררי קומט צולויפֿען זעהר בלאָס און דערשראָקען).

העררי: אָה, דושי! (ווישט דעם שווייס פון שטערען). גאָרניט, מאַמע! עס איז פינסטער אין האָל, האָב איך זיך דערשראָקען. מאַך צו די טהיר... עס איז אַל־ראַיט... (ער מאַכט צו די טהיר און מאַכט זיך רוהיג). דושי! האָסט געקראָגען אַ לעטער? פון וועמען איז דאָס, מאַמע?

בת-שבע: אָך, יא, ליינען איבער וואָס שטעהט דאָ געשריעבען. עס איז דעם פאָפּאָס לעטער, אבער איך וויל וויסען... זעה אונמיסטען, ווער איז אונטערגעשריעבען?

העררי (קוים וואָס ער לעזט איבער): ע... סיג... סינסירעלי יורס... בע... בעסי שטייג... שטייגבערג.

בת-שבע: אזוי? בעסי שטייגבערג. און וואָס הייסט „סינסירעלי"? העררי: דאָס הייסט... סינסירעלי הייסט אויף צו'ן אמת'ן... יורס—דיינע אויף צו'ן אמת דיינע.

בת-שבע: אויף צו'ן אמת דיינע? אזוי שרייבט זי טאָקע? דיינע? אויף צו'ן אמת'ן דיינע! און וואָס שטעהט אין בריעה?

העררי (ער האָט די גאַנצע צייט געפראוואוּט לעזען דעם בריעה): עס איז אזוי געשריעבען שלעכט — שווער צו לעזען... זי שרייבט, היינט קען זי נישט קומען אין בוציק'ס... דאָכט זיך, בוציק'ס רעסטאָראַן. (א גערויש. ער הערט זיך צו דערשראָקען). און... איך ווייס נישט. (שטימען אין האָל). איך ווייס נישט... מאַמא, איך וויל בעסער געהן שלאָפֿען...

בת-שבע: וואָס איז עפעס אזוי פריה? און עסען ווילסטו גאָרניט?

ביז יעצט האָב איך געדולדעט — מעהר וויל איך נישט! איך געה אין דו מעגסט יעצט שרייען! (ראש אָב. ביזו א קלאפ מיט'ן טהיר).

בתישבע (לויפט איהם נאָך. עפענט די טהיר און בלייבט שטעהן. אין האָל איז וויעדער ליכטיג. זי שטעהט לאנג און דענקט. מען הערט שטימען און ווי מען קלאפט אין פערשיעדענע טהירען): אַי! א פולע האָל מיט פאָליסלייט. אָר'מע מרס. האמילטאָן, מען וועט דארפן אראָבלויפן און צופרעגן זיך וועגן איהר. (מען הערט א קנאק אין א נאָהענטע טהיר, און דאן לינא'ס שטימע).

לינא: וועסט? סעי, פיליפ! א פאָליסמאן פרעגט, וואו איז אונזער באַי? טאקע, וואו איז אונזער מורדעי?

בתישבע (מאכט צו די טהיר): זי האָט זיך דערמאָהנט... א מאמע... (קוקט אריין אין בעדרום) שש! מיין גרויסער זוהן שלאָפט רוהיג און זאָרג-לאָז... מיין איינציגער פריינד... דו וועסט מיך געוויס נישט פערבייטען. א מאמע פערבייט מען נישט אויף אן אנדערע. (געהט צום טיש). נו, איצט מעג מען שוין געוויס צונעהמען פון טיש. מיין פאמילע האָט שוין אָב-געגעסען... עס איז געווען א שעהנע, היימליכע סעודה אין א שעהנעם פריעדליכען היים. (פאלט צו צום טיש און גיט א וויין. באַלד בעהערשט זי זיך) אויף מיין וואָרט, מיר איז איצט א סך גרינגער. וואָרום פריהער איז ער געווען נישט גוט און נישט שטעכט, נישט ברוגז און נישט גוטדריינד. ווי אזוי און פארוואָס וואָלט איך געקענט פלוצלינג צונעהן צו איהם און איבער-בעטען איהם? (מיט פרייד). איצט אָבער איז ער טאקע ביזו, שטארק ביזו, אויף צו'ן אמת'ן ביזו, און איך וועל איהם טאקע איבערבטען! (שטעלט א ביינקעל נעבען טהיר און זעצט זיך). איך וועל זיך זעצען דאָ נעבען דער טהיר און ווארטען אויף איהם. איך וועל ווארטען א גאנצע נאכט, איך וועל ווארטען ביז טאָג. און ווען ער וועט קומען, וועל איך אויפשטעהן (זי שטעהט אויף) און וועל זאָגען: נאר, עס איז א גרויסע זאך ביי דיר, וואָס איך האָב געוואָרפן דעם בריעה צו דיינע פיס? אויב דו ווילסט, וועל איך אליין פאלען צו דיינע פיס! איך וועל מיין נשמה און מיין הארץ אוועקלעגען צו דיינע פיס! איך וועל מיט מיינע ווארימע טרערען צושמעלצען דעם אייז, אין וועלכען דיין גוטעס הארץ איז פערשמיערט... אייבי, איך וויל דיר ליעב האָבען, און דו לאָזט נישט... איך האָב זיך געשעהמט דיר זאָגען, האָסטו נישט געוואוסט, וואָס איך פיהל... איצט ווייסטו און דו וועסט עפענען דיין הארץ צו מיר... יא! יא! מיר וועלען וויעדער זיין גליקליך, ווי אמאָל, ווי אין רוסלאנד! און מיר וועלען וויעדער האָבען א היים. (לאכט און וויינט

בריעה, לעזט איבער, לעגט איהם לאנגזאם אין זיין בוזעם־קעשענע: אלזא, דו עפענסט שוין און לעזט מיינע בריעה אויך? דאָס הייסט, אליין קענסטו דאָך ניט, האָסטו דאָס געגעבען א פרעמדען צו לעזען?

בת־שבע: ניט קיין פרעמדען! העררי האָט עס געלעזען...

אייבי: העררי? דאָס איז שעה! ביסט געגאנגען גנב'ענען ביי מיר א געהיימנים און האָסט דאָס קינד געמאכט פאר דיין מיט־פערברעכער! אי! מיך פלאגט שטענדיג דער געדאנק, וואָס וועט איהר פון איהם מאַכען. פריהער דאווענט ער מנחה ביי אייך און נאָכדעם שיקט איהר איהם גנב'ענען!

בת־שבע: העררי איז ניט קיין גנב! חלילה! זאָל איך עס בעסער ניט דערלעבען! דאָס קינד איז מיין איינציגער פריינד, מיין ראטגעבער מיין לעהרער. אייבי, מיין ניט, עס איז א קלייניגקייט! איך וועל אזא זאך ניט פערשווייגען! ניין! איך וועל עס ניט פערשווייגען! וועל עס ניט פערשווייגען!

אייבי (בעטראכט זי לאנג, שווייגענדיג): יא! דו וועסט עס ניט פערשווייגען. איך פערזיכער דיך. וואָרום איך וועל דיר יעצט געבען א לעסאָן איין מאָל פאר אלע מאָל. אבער בעפאָר דו וועסט אָנפאנגען צו שרייען, און ליארמען, און מאַכען סקאטדאלען, ערלייב מיר צו זאָגען א פאָר ווערטער: מיין שטוב איז ניט מיין היים. אן אלטער, האַלב־וואהנזיגער בעלי־בליה, וועלכער האַלט אין איין רעכענען ווען משיח וועט קומען און דו— איהר ביידע פיהרט דאָס רעדעל! נאָך אייער געשמאק נאָך און נאָך אייער גלויבען ווערט דאָ געלעבט. מיין קינד ערציהט זיך ניט ווי איך פערשטעה, נאָר ווי איהר ווילט. איך מיט מיינע איבערצייגונגען עקזיסטיר דאָ ניט. איהר האָט דאָ אייער רעליגיאָן, אייער שולחן ערוך; מצה ומרור, חרוסת און כרפס... אייער מעדיצין און אייערע צייטונגען! איך האָב געשוויגען, ווייל איך האָב געדענקט: בין איך ניט אימשטאָנד דיר געבען גליק, האָב איך ניט קיין רעכט פון דיר פאָדערען קרבנות... איך האָב ניט געטענה'ט, געשוויגען און געליטען. (פיוזע). איך האָב דיר אָבגעטראָטען מיין היים. איצט אפשר ווילסטו מיך נאָך ארויסדרינגען פון מיין אייגענע אינערע וועלט אויך? דאָס ניט! דאָס וועט דיר ניט געלינגען! האָסט געעפענט, געלעזען מיין בריעה און האָסט איהם נאָכדעם מיט פערזאכטונג געוואָרפען צו מיינע פיס? וויפיעל פעחלט, זאָלסט מיך אָנהויבען שעלטען און אפשר שלאָגען אויך? דאָס וועט דיך טייער קאָסטען! אז דו ווייסט ניט, וואָס אין דעם בריעה איז געשריבען, דאָס ווייס איך. אז איך שפיעל זיך ניט ווערטער, דאָס ווייסטו... און איך זאָג דיר יעצט: דעם שריט דיינעם וועסטו בערייען!

צווייטער אקט.

מיט עלף טאָג שפעטער.

(דאָס זעלבע צימער, אָבער אלעס אין אַ שרעקליכער אונאַרדנונג. ביידע טישען צוזאמענגערקט. די שטולען איבערגעקערט איינע אויף די אנדערע. אין מיטען שטוב אַ שויסעל מוט וואַסער. אַלע ראַגס צוזאמענגעדריעהט. נאָר אין קלאַנט אלעס פערשפרויט מיט ווייכע פאַפּיער, עס שמעקטן שפּאַגעל־נייע געשיער, מצות און אנדערע פּסט'דיגע זאַכען. דער אויווען אויסגעפּוצט און עס קאַכט זיך עסען אין נייע טעפּ. אויפ'ן אויווען אויך אַ שפּאַגעל־נייער טשייניק. העררי און מוררעי אויפ'ן פלאַר אונטער די ביינקלעך. העררי זיצט, מוררעי שמעקט אויף די קניע. זיי צעהלען פּעקלעך מיט געלד, ביידע זעהר דערשראָקען. יעדע מינוט הערען זיי זיך צו).

העררי: דזשי! איך בין אזוי עקסיטעד, אז איך האָב וויעדער געמאַכט אַ מיסטיק. (צעהלט).

מוררעי (געהט, פּראַווט די טהיר. קוקט אַריין אין פענסטער און געהט צוריק): ביינקער, עס איז געווען אַ גרויסע אידעע, און מיר האָבען עס געמאַכט פלעין אפּ ענד דאָן... (צעהלט) אַלד טשאַפּ, סמוק אַ סיגאַרעט.

העררי: איך פיהל דיזי, ווען איך רויכער. מוררעי: קאט איט אַוט! פול! מען סמוקט דאָך נאָר עס זאָל זיין דיזי. (העררי פעררויכערט). זיי האָבען מיך אַרויסגעלאָזט, אבער זיי היטען מיך ווי די וואַטשדאָגס!... ביינקער, מען דאַרף זיין זעהר פאַרזיכטיג. העררי: דאָס געלד דאַרף מען ניט אַרויסלאָזען אויפ'ן מאַרקעט ביז אַ געוויסע צייט.

מוררעי: יעס, ביינקער... ווי אבער איך וועל נאָר זעהן, אז מען מעג יוזען דאָס געלד, וועל איך, ערשטענס, יו נאָו, אַ שפּיעל טהאָן אין רייסעס. עס קומט פונקט דעם שיפּס־הער ביי הענדיקאַפּ. און אויסער דעם, יו נאָו, איך האָב אַ גויל... די איטאַליען גוירל דאָן־סטען, אַנגעליקאַ מוסקאַטי... אַ שעהנע, האַ? (זאָגט איהם עטוואָס אין אויער). פלעין אָפּ ענד דאָן...

העררי: דזשי! פע! שאַראַפּ! (שפייט). מוררעי: איך האָב זי ניט לייעב זעהר שטאַרק, זיזי ליזוי געפּעלט

פון פרייד, שרייט ליידענשאפטליך). טייערער, איצט ערשט וועלען מיר
 זיך איבערבעמען! אַי! איהר וועט זעהן, ווי מיר וועלען זיך איבער-
 בעמען! ווי דאָרט! ווי אין דער היים! ווי אין דער היים! ווי אין
 דער היים!...

(פאַרהאַנג).

צעהן, צוואנציוג, דרייסיג דאָלאַר פאַר אַזאַ דושאַב? (העררי האָט דער-
וויילע צוואַמענגעקאָלט דאָס געלד צוריק אין סעטשעל אַרײַן).

העררי: נאָ, סער! מיר זיינען גלייכע פאַרטנערס אין די ביזנעס.
פופציג פּראָצענט נעהם איך! קיין סענט וועניגער!

מוררעי: קאם אן! איך וועט אַ קוואַדער געגען דיינעם אַ ניקעל,
אַז דו וועסט נעהמען ביליגער. (שטעקט זיין האַנד אין קעשענע). אַ
קוואַדער געגען אַ ניקעל!

העררי: איך דאַרף ניט בעטען... איך נעהם פופציג פּראָצענט...
מוררעי (וויילד): אזוי? דו נעהמסט? און אַז איך גיב ניט? דו,
דעם... פול! (גיט איהם אַ זעץ איבער'ן קאַפּ).

העררי: אויב דו גיסט ניט? געה איך און מאַך אַ תל פון דער
גאַנצער חתונה.

מוררעי: דו וועסט אויסזאָגען? אַך, דו פערדאמטער לומפּ!
ראַסקאַל! אַי ווייל קילל יו, פלעין אפּ ענד דאָן!... אַי ווייל קילל יו! (ער
הויבט איהם אָן שלאָגען זעהר גרויזאַם. העררי ראַנגעלט זיך שטיל, דאָן
הויבט ער אָן וויינען און שרייען. מוררעי וואַרפט איהם אום און שטיקט
איהם).

העררי: נאָ! נאָ! מאַמאַ! (בת־שבע קלאַפט אין טהיר).
בת־שבע (פון דרויסען): וואָס איז דאָרט? וועה איז מיר! עפען
די טהיר! (זי וויל מיט געוואַלט אויפרייסען די טהיר. העררי בעהאַלט ביי
זיך דעם סעטשעל מיט געלד און לויפט עפענען. בת־שבע קומט). וואָס
איז? וואָס האָסטו געוויינט? וועה איז מיר! ער האָט דיך געשלאָגען?
(זי איז נעט געקליידעט, טראָגט אַ העט).

העררי: ע, גאָרניט, מאַמאַ! מיר האָבען געמאַכט שפּאַס... דאָס
איז אַ דושאַוק. ראַקעפּעלער, האָו דו יו לאַיק אײַט? זי מיינט דו האָסט מיך
געשלאָגען... דזשי! איך זעה אַז ביי דיר זיינען די אויגען פּערוויינט.
האָסט שוין געוויינט וויעדער?

בת־שבע: איך? דאָס איז פון ווײַנר. זעה, וואָס אין שטוב טהוט
זיך... עס איז שוין כמעט יום טוב... אַי, וועה איז מיר! (געהט אין בער-
רום). איין מינוט, מורעי, איך וויל מיט דיר רעדען, פלעין אפּ ענד דאָן.
(ראַש אָב אין בעדרום).

מוררעי: ביינקער, איך האָב דיר זעהר וועה געטהאָן? פליז, קאט
איט אומ.

העררי: נעווער מיינר... אַלראַיט.
מוררעי: טייק מאַי וואַירד אַוואָ האַנאָר, איך האָב עס ניט געמיעט.

מיר בעסער. אויך נאך 15 יאהר אלט, אָבער זי לייעבט צו שטארק שעהנע דרעסעס מיט דזשולערי... אנגעליקאָ מוסקאטי האסט איהר היים און איך האס מיין היים, וועלען מיר ביידע אנטלויפען ווייט אין דער וועסט. סעי, וואוהין דיין פאפא איז געלאָפען ווייסט מען נאך אלץ ניט? הא? היינט איז אזא צייט, וואָס מען האלט אין איין לויפען. אלע לויפען! פלעין אפ ענד דאן. מען האט ניט אויסגעפונען וואו ער איז?

העררי (קראצט זיך אין דער פאטילניצע, זעהר פערצווייפעלט): פור מאמא! אָה, פור מאמא!

מוררעי: ער שרייבט ניט און לאָזט ניט הערען פון זיך?
העררי: דזשי! ער זאָל שרייבען, וואָלט דאָך ניט געווען אזוי שלעכט.

מוררעי: ביינקער, דהער איז ע וואומען אין דהי קייס... דיין פאפא איז א סמארט פעללאָ און וועט ניט לויפען ווי מיין מאמא לויפט... מיין מאמא איז ען קרייזי ראָשיען נייהיליסט, ענד אי העיט האָר. דער פאפא איז פערליעבט אין איהר ווי א קאָטער. הי איז ע פול, פלעין אפ ענד דאן...

העררי: אָה, שאַראַפ! (צעהלט).

מוררעי: יעס, די קאָמענדמענס זאָגען: עהרע פאטער און מוטער. פאר וואָס זאָל איך זיי עהרען? באָש! (רויכערט). ביי דיר איז אַנט-לאָפען דער פאפא; ביי מיר וויל אַנטלויפען די מאמא... סעי, ביינקער, און וואָס וועסטו טהאָן מיט'ן געלד, וואָס איך וועל דיר געבען?

הערי: איך וועל קומען און וועל זאָגען דער מאמא, איך האָב געבען סיטי האָל געפונען א סך געלד... וועט דער פאפא ניט קומען צוריק, וועט זי דאָס געלד געוויס דארפען... וועט ער יא קומען — וועל איך זי שיקען צו א פראָפעסאָר מאכען אן אָפּעראציע... זי זאָגט, זי איז קראַנק... דזשי! זי וועט זיך פרעהען!

מוררעי: א שעהנעם תכלית מאכסטו פונ'ם געלד. סעי, ביינקער, זאָג מיר נאָך, ווי אזוי, מיינסטו, וועלען מיר זיך טיילען מיט'ן געלד?

העררי: וואָס הייסט, ווי אזוי? פופציג און פופציג. סעי, ראָקעפעלער, דארפסט וויסען, איך וויל ניט פערלייקענען, איך האָב פונ'ם געלד גענומען צוויי דאָלאַר מיט זעכציג... איך האָב געדארפט בעצאָהלען פאר אן אַדווערטייזמענט אין א דזשואיש פייער.

מוררעי (בייז, הערט ניט): וואָס? דו ווילסט האָלב? קאט איט אַוט! מיין פלאַן! מיין אידעע!... איז א קליינעם באָי ווי דו ניט גענוג

איהר זייט א גרינהארן. אבער איך רעספעקטיר אייך, ווייל איהר זייט א גור מאדערער טו דהאט ליטל קינד... (גערירט) און איך? יו סי, איך בעט א דאלאר געגען אייערע צעהן סענט, (שטעקט זיין האנד אין קעשענע). קאם אן! א דאלאר געגען א דיים! — אז איך בלייב דא גאר אין גאנצען ניט. יעס, איך וועל זעהר גיך אוועק פון דאנען און וועל ניט קומען צוריק, ביז איך וועל ניט ווערען רייך ווי ראקאפעלער... פלעין אפ און דאן, גור ביי!! (געהט ראש. אנטקעגען קומט לינא, זי וויל איהם פעהאלטען. ער רייסט זיך ארויס און אָב. לינא טראָגט א ראפער, היימיש).

לינא: שעהנעם רעספעקט צו א מאמען! דער פאָטער וויל פאר איהם א דין תורה האָבען און ער לויפט. אי, די אמעריקאנער קינדער! איך האָב איהם געלאָזט וואַקסען א פרייען מענשען און ער האַנדעלט ווי אן ארעס-טאנט... דאָקטאָר קאָזליק האָט ניט לאַנג געהאַלטען א לעקטשור איבער זשאַן זשאַק רוסאָ'ס „עמיל“... און די פילאָזאָפיע פון פּעדאָגאָגיע... נו, וואָס הערט זיך ביי אייך, מרס. ריבקיין? קיינע נייעס? (העררי געהט אַרויס אין בעדרום אויף א מינוט. בת־שבע רוימט, — רעדענדיג, צושטעלט דאָס מעבעל, לעגט די ראָגס, צושטעלט די טישען, בעדעקט זיי מיט ווייסע טישטוכער, אלעס ווערט לעבעדיג אונטער איהרע הענד).

בת־שבע (זיפצט): קיינע נייעס! די ערשטע טעג האָב איך זיך געשעמט, נאָכדעם, אָבער, וואו בין איך ניט געווען און ביי וועמען ניט געפרעגט? אָי! איך זאָל וויסען זיכער, אז ער לעבט, נאָר ער איז ברוגז, וואָלט מיר ניט געווען אזוי שווער דאָס איבערצוטראָגען. מרס. ווייס, עס איז שוין היינט דער עלפטער טאָג, אז ער איז אוועק און... איך האָב מורא, אפשר האָט, חלילה, מיט איהם אן אונגליק פאסירט.

לינא: נישקשה, דער נייט־דאָג־געדאכט וועט איהם ניט געהמען... (העררי קומט צוריק, זעצט זיך צום טיש און מאַהלט עפעס אויף א פאפיערעל). בת־שבע: ער האָט געזאָגט, עס וועט מיך טייער קאָסטען, האָב איך שוין אויסגעוויינט אלע טרערען... וואָס נאָך וויל ער? (בעהערשט זיך) עס איז ערב יום טוב און איך האָב דאָך אוועקגעוואָרפען די גאנצע אַרבייט, און בין געפאָהרען אין די בראַנקס צו איהר... געבלאָנדזשעט און געפונען זי... וואָרום זי קען געוויס וויסען, וואו ער איז...

לינא: ווער? איהר מיינט בעסי שטיינבערג? נו?

בת־שבע: נו, מיין גליק! איך האָב זי ניט געטראָפען אין דער היים. זי איז געגאנגען מאַכען צו א קראַנקען... ווי רופט מען דאָס? וואָס מען רייבט דעם גוף?...

לינא: מאַסאָזש. איך האָב געהערט, זי מאַכט א סך געלד פון מאַסאָזש.

ביי דזשא, דו ביסט מיין איינציגער גוטער פריינד אויף דער גאנצער וועלט.
 ביינער, שייק הענרס. (זיי דריקען זיך די הענד. א גערויש). שש! דו
 האלט ביי זיך דערווילע די גאנצע געלד. בי קערפול, ביינקער.
 העררי: דהעט איז אַלאַיט, ראָקעפּעלער. (ביידע לאַכען פריינדליך.
 בת־שבע קומט צוריק אָהן א העט, אין א פארטוך, פערקאטעשט די ארבעל
 און נעהמט זיך האַסטיג אַרבייטען).

מוררעי: מעדעם, וואָס קען איך טהאָן פאַר אייך?
 בת־שבע (בייז): די בעסטע זאך, וואָס דו קענסט טהאָן פאַר מיר —
 איז געהן צו אַלדי שוואַרצע יאָהר!
 העררי: ע! שאַראַפ!

בת־שבע: איך האָב געדאַרפט אויסבייטלען אַלע חלומות צו דיין
 קאַפּ. אָבער מיין האַרץ איז מיר גענוג צובראַכען אָהן דיר. איך בעט דיך
 מיט גוטען: געה ניט אַהער! איך האָב גענוג צרות אָהן דיר. האָסטו
 געזעהן! האָט זיך צוגעקלעפט צום קינד, ווי א געשוויר צו א פלאַסטער!
 (רוימט פלינק).

העררי: מאַמא, ליוו הים עלאַן!
 בת־שבע: ביסט פריהער געווען א שעהנער תכשיט, איצט ביסטו
 שוין געווען, דאַנקען גאָט, אַרעסטעט אויך... מוררעי, מיין קינד איז גענוג
 אונגליקליך אָהן דיר. ביסט דאָך א קלוגער באַי, פאַרוואָס ווילסטו זיך ניט
 פיהרען ווי א מענש און...
 מוררעי: עה! קאט איט אומ!

בת־שבע: איך ווײַס, דו לאַכסט פון מיר. מעגסט לאַכען, אָבער
 פון יענער זייט טהיר!

העררי: מאַמא, ער לאַכט ניט פון דיר. דזשי! ער זאָל לאַכען
 פון דיר, וואָלט איך איהם אונטערגעזעצט ביידע אויגען!...
 בת־שבע: האָסטו א היים, האָסטו א טאטען מיט א מאַמען, איהר האָט
 רומס... געה זיך דיר געזונדערהייט און ד' יצליח דרכיך!

מוררעי (טהוט אַן זיין היטעל, פעררויכערט): מאדאם ריבקיין, עס
 עס איז וואָהר, אי עס ווערי בער, באָט אי דאָנ'ט קער... וואוהין זאָל איך
 געהן? אונזערע האָבען רומס, אָבער איך האָב ניט קיין היים. איך האָב
 קיינעם ניט...

בת־שבע (פערברעכט די הענד): אָט האָסטו דיר אַמעריקאַ! קינדער
 האָבען, דאכט זיך, טאטע און מאַמע און וואַקסען דאָך אזוי ווי יתומים. וועה
 איז מיר, זיי האָבען רומס און האָבען ניט קיין היים!...
 מוררעי: מרס. ריבקיין, מאַנכעס מאָל לאַך איך טאקע פון אייך, ווייל

18 יאהר אלט, אָבער ווען איך האָב התנגה געהאַט, בין איך געווען אַ קינד.
דאָס הייסט אלט ביי אונדז?

לינא: זאָל זיין, איך וועל אייך אַ טובה טהאָן, עס איז נישט אלט,
אָבער וואָס הייסט, איהר וועט זיין דער אַגענט? און וואָס וועט זיין דער
פאָן? איהר ווילט געהן אין די הויזען, און וואָס וועט טהאָן מר. פיליפ, מר.
ווייס מיין איך?

לינא: דער מאן, מר. ווייס? ער טענה'ט געבעך היינט אַ גאנצען
טאָג. צו דער אַרבייט היינט נישט געגאנגען, צוטרעגן שרעקליך. ער וויל
זיך פערלאָזן אויף מענטשען. ער האָט געוואָלט אונזער אייגענער זון זאָל
דער ריכטער זיין. נאָרישקייטען! מיר איז אוממעטיג אזוי צו לעבען... איך וויל
עפעס טהאָן... איך וויל עפעס זיין. נו, אַם וועגנסטען, זיין אַן אַגענט... דער
אימפולס פון מיין אייגענעם ווילען...
העררי: אַה, דזשי! (פיליפ'ס שטימע).

בת'שבע: זעהסט, מיינעם וויפיעל מען דערמאָהנט — קומט ער
נישט, אייערער איז שוין דאָ!... (מען קלאפט) קומט אַרױן מר. פיליפ, מר.
ווייס, מיין איך. (פיליפ קומט, אַ ווייסע העמד אָהן אַ קאָלנער, אַן אלטער
פירזשאַק אָהן אַ וועסט. גרויסע סליפערס מיט אַפגעטראָטענע קנאָפּלעך. דער
קאָפּ נישט פערקעמט, ענטמיטחיגט. רעדט נאָך לאַנגזאָמער ווי געוועהנליך).
פיליפ: לינא, וואָסזשע ביזטו געבליבען דאָ זיצען? מרס. ריכקין,
עסקיוו מי, איך ווייס, איהר האָט אייגענעם טראָבעל, איף יו פליז, דאָך,
מיר זיינען נייַהבורס פונקט אזוי, אי בעג יור פארדאָן, ווי אייגענע מענטשען.
זאָגט אליין, דאָרף זי דאָס טהאָן? שוין אַ דערוואַקסענער זון, און איך,
עסקיוו מי?

לינא: וואָס מיינסטו, איך האָב זיך פערקויפט אויף אייביג? איך
וויל זיין ווי אַ מענטש, נישט ווי אַ פרוי. ווי זאָגט איבסענ'ס נאָרא: איך בין
נישט קיין פופע!...

פיליפ: ווער זאָגט דען, חלילה, אז דו ביזט אַ פרוי... אי בעג יור
פארדאָן, אזא שטענדיכע זאך? איך פרעג נאָר, וואָס פעהלט דיר, חלילה?
לינא: וואָס מיר פעהלט? איך ווייס אליין נישט. איך ווייס נישט, נאָך
וואָס לעב איך... מיר איז אוממעטיג אין דער היים.

פיליפ: דיר איז אוממעטיג? איף יו פליז, איך קען נישט זיין שטענדיג
מיט דיר. איך מוז דאָך אַרבייטען. אָבער ווייטער... אדרבה זאָג אליין.
אוממעטיג? עסקיוו מי, געה צו די געבילדעטע מענטשען, צו די לעקטשורס,
פערזאָנלונגען, טהו דאָרטען די אלע זאכען, וואָס דו האָסט לייעב. אָבער
נעהמען און אוועקוואַרפען אַ היים? לינא, נעהמען און צוברעכען אַ היים?...

בת-שבע: איך האָב געוואַרט דאָרט ביי איהר און געוואַרט... א קלייניגקייט ערב יום טוב! איך בין געזעסען ווי אין געהאַקטע וואונדער... א מיידעל עפעס האָט מיך פערשריבען און איך בין אוועק אַהיים אַבל וּחפּוי ראש. איהר וועט גלויבען, ווען איך האָב געזעהן אין אַלע קאָרס, אין אַלע סטאָרס, אויף אַלע גאַסען ניט נאָר פּרעהליכע, צופריעדענע ווייבער, נאָר מענער געהען אום און קויפּען זאַכען אויף יום טוב, בין איך בעגאַסען געוואָרען מיט ביטערע טרערען. אין אַמעריקאַ אפילו איז דאָך אויך דאָ מענשען, ביי וועלכע יום טוב איז יום טוב. נאָר ביי מיר איז אַ חורבן. אָי! אַ שעהנעם סדר וועלען מיר היינט פּראַווען.

העררי: נעווער מיינ, מאַמאַ! איך וועל פּרעגען ביים זיידען די קשיות... און עס וועט זיין אַלל-דאָיט.

בת-שבע: אַלל-דאָיט. האָ? ביזט אַ גוטער, הערריגער, האָסט נאָר געדאַרפט האָבען מעהר גליק, מיין קינד.

העררי: אי עס סאַטיספּייד...

לינאַ: זעהט איהר, איהר לויפט זוכען אייערען און איך געה אַליין אוועק פון מיינעם. איהר ווייסט? מיר שיידען זיך.

בת-שבע: האָ? איהר גט זיך? וועה מיר! זעה נאָר, ווי זי זאָגט עס מיט אַ קאַלטען לונג און לעבער!...

לינאַ: גט'ן זיך? דומהייטען! מיר צוגעהען זיך פון זיך אַליין, ווי אינטעליגענטע מענשען. איך וויל זיין אינדיפענדענט, זעלבסטשטענדיג. איך וויל לעבען בעזונדער ניט ווי אַ פרוי, נאָר ווי אַ מענש. יעס, איך געה זיין אן אנגענט פון דער „זשואיש ענציקלאָפּעדיע“.

בת-שבע: ווער איז דאָס?

לינאַ: אזעלכע ביכער פערקויפּען. יעדער איד, יעדער מענש זאָגאָר, דאַרף דאָס האָבען. איהר ווילט וויסען, צום ביישפּיעל, ווער איז געווען דער גרעסטער אידישער פּרייז פייטער? דאָרט איז עס פערשריבען. ווער איז געווען דער צווייטער ווייס-פּרעזידענט פון אַזאַ און אַזאַ סינאָגאָגע? דאָרט איז פערשריבען. אויף וועלכע שפּראַך האָט דער עזעל פון חומש גערעדט צו בלעם'ען? — פערשריבען. אַלעס פערשריבען. און פון יעדען סעט קריג איך צעהן דאָלאַר. ווער וועט עס ביי מיר ניט קויפּען? איך בין דאָך אויסגעבונדען און אויסגעפלאַכטען מיט אונזער גאַנצע רוסישע אינטעליגענציע...

בת-שבע: אָי! מיר זאָל ניט זיין אזוי ביטער אויפ'ן האַרצען, וואָלט איך עס געהאַט כח צו לאַכען פון אייך. וואָס מאַכט איהר אייך נאַריש? אן אַלטע אידענע נעהמט און שפּרינגט אַרויס פון די כלים!

לינאַ: איך בין אן אַלטע? איהר האָט שכל! מיין זוהן איז טאַקע

הארץ וויעדער אָנגעהויבען ציהען, רייסען און דריקען — ניט קיין בריעה, ניט קיין גרום... גלייך ווי מיר וואָלטען שוין מעהר אויף דער וועלט ניט געווען. העררי, דו ביזט דאָך מיין גרויסער חכם, זאָג דו מיר, מיט וואָס וועט זיך דאָס ענדיגען?

העררי: מאַמא, די וועלט ענדיגט זיך נאָך ניט.

בתישבע: און אז די וועלט איז דאָ, וואָס וועלען מיר טהאָן? דער פאפא קומט ניט מעהר צו אונז.

העררי: איך מיינ, עס קען זיין, ער וועט איצט שוין יא קומען...

בת שבע: וואָס מיינסטו? קינד, האָסט עפעס געהערט אין סטריט? האָסט וועמען געזעהן?...

העררי: דו האָסט היינט ניט געלעזען קיין אידיש פייפער?

בתישבע (זעהר דערשראָקען): אין די אידישע צייטונגען? א שלאג האָט מיך געטראָפֿען!... וואָס איז?

העררי: אָה, דזשי! דהע זשואיש פייפֿעל — נאָר עפעס שרעקען זיי זיך און שרייען... איך האָב נעכטען אַריינגעשטעלט אַ בריעה צום פאפא... איך ווייס, ער לעזט דעם פייפער יעדען טאָג... ער וועט עס געוויס לעזען... (גיט איהר אַ אידישע צייטונג) אַט איז דאָס...

בתישבע: אַ בריעה? העררי, איך האָב מורא, אז ער וועט זעהן זיין נאָמען געדרוקט אין די פייפערס וועט ער נאָך ערגער ביז ווערען; (זי קעהרט דאָס בלאט אויף אַלע זייטען, זעהר אויפגערעגט, איהר האַנד ציטערט) וועה איז מיר! וועה איז מיר! וואָס אַ קינד פאלט איין צו טהאָן!

העררי: איך האָב ניט דערמאָהנט זיין נאָמען, אָבער ער וועט פער-שטעהן באלד. איך זאָג איהם גאָר ניט, איך בעט נור, ער זאָל האָבען רחמנות אויף אונז. וואָס זוכסטו? אַט דאָ איז דאָ, וואו עס שטעהט „פערזענליכעס“. אין די אידישע פייפערס איז אַלע טאָג דאָ אזעלכע זאכען.

בתישבע: אזוי? מיר זיינען ניט די איינציגע מיוחסים? דאָס איז דאָס... אי! (זיפצט שווער, לעזט איבער שטיף, אומארעמט העררי'ן, וויינט ביטער) העררעניו, דאָס האָסטו אַליין אויפגעשריבען? דיין הערצעלע פיהלט, ווי גרויס דער מאַמע'ס וועהטאָג איז? הא? און איך האָב געמיינט, אז אזא קינד, ווי דו, פערשטעהט נאָך גאָר ניט. אי, חכם מיינער! (דריקט איהם צו זיך, לעזט הויך): „טאטע, עס איז שוין היינט דער עלפטער טאָג, אז דו קומסט ניט אַהיים. מיר ווייסען ניט, וואו דו ביזט און מיר האָבען זעהר גרויסע יסורים. (טרערען שטיקען זי). די מאַמע וויינט אַ גאַנצען טאָג. (וויינט, קען ניט לעזען). קום אַהיים, טאטעניו, קום צוריק צו אונז. האָב רחמנות אויף מיין אַרימע גוטע מאַמע. (זי וויינט, ווישט די טרערען און לעזט

בת-שבע: וועה איז מיר! ברעכען א היים אין אמעריקא איז זעהר גרינג. איהר וועט אפשר לאכען פון מיר, אָבער איך וועל איך זאָגען, ביי אונז דאָרטען אין קליינעם שטעדטעל, אין רעמאנאָלע, איז יעדע היים צוגעדעקט מיט אַ בעזונדערען דאך. פרעמדע קענען באלד נישט וויסען, וואָס ביי יענעם אונטער'ן דאך טהוט זיך און אליין שעהמט מען זיך פון אַן אייגענע היים אלץ אַרויסצוטראָגען. דאָ אָבער לעבען 28 משפחות אונטער איין דאך... מען לעבט ווי אין דרויסען, אויף אַ מאַרק. אלע צוזאַמענגעמישט. און מען פערלערט די בושה איינער פאר'ן אנדערען...

לינא: קליינשטעדטעלדיגע פילאָזאָפיע!...

פיליפ: לינא, דו הערסט, וואָס מרס. ריבקיין זאָגט? זי איז טאָקע אַ פראָסטע פרוי און דו ביזט אַ געבילדעטע, בוט איר יו פליז, וואו איז בושה איינער פיר'ן אנדערען? אלץ איז אין דרויסען... מענשען זעהען. אי בעג יור פארדאָן.

לינא: פאר וועמען זאָל איך אין אמעריקא האָבען בושה? פאר בודלערס, היפאָקריטען, גנבים און אינגאָראַנטען?
בת-שבע: אי, דאָס איז דאָך דאָס אונגליק, וואָס מיר האָבען דאָ נישט פאר וועמען צו שעהמען זיך! דערפאר לעבען מיר דאָ אין אַ הפקר-וועלט...

לינא: ניין! אזא היים איז פאר מיר קיין היים נישט!
פיליפ: לינא, מיר וועלען מופען, אי בעג יור פארדאָן, אין שעהנערע רומס, און איך וועל נעהמען נייע פאָרניטשור אויף אינסטאַלמענט.
לינא (בייז): געגען פרינציפען מיט אידעען שטעלט ער מיר אַן ארגומענט פון פאָרניטשור מיט אינסטאַלמענט. פאָרניטשור, מיינט ער, איז אַ היים! (בייז, אב).

בת-שבע: מר. פיליפ. דאָס איז זי געהעכט. ווען פאָרניטשור מאַכט אַ היים, וואָלט די בעסטע, די גליקליכסטע היים געווען אין אַ פאָרניטשור-פּטאָר...

פיליפ: מרס, ריבקיין, אי בעג יור פארדאָן, איהר זייט אַ גוטע... פליז, רעדט מיט איהר, זאָגט איהר, טאָקע, „אינדעען“ מיט פרינציפען, און וואו איז רחמנות? (טרערען) מענשליכקייט, איר יו פליז? איהר ווייסט דאָך יא, ווי ביטער עס איז, ווען אַ מאַן, עסקיוז מי, וויל נישט אַטענדען... איך וועל דאָס נישט אויסהאַלטען. ביי, ביי (לאנגזאַם אָב).

בת-שבע: פע! אז מען קוקט אויף זיי, ווייזט זיך אויס, אז דאָס גאַנצע לעבען איז נישט מעהר ווי אַ מיאוס'ער חזון... (רוימט) אַי! כל זמן זיי האָבען דאָ גערעדט, האָט מײן אונגליק געשוויגען. איצט האָט מיר מײן

בת־שבע: יא, מיין קינד. אז מע טראַגט ציצית, היט גאָט אָב און דער שלעכטער ניט־דאָגעדאכט קען צו דיר ניט צוטרעטען.

העררי: און איך וועל דיר וועטען, אז איך וועל דאָס אפילו טראַגען, וועט א דעטעקטיוו דאָך קענען צוטרעטען צו מיר און מיך אַרעסטען...

בת־שבע: וואָס ליעגען דיר דעטעקטיווס אין זינען? דו ביזט, חלילה, ניט מורעני... דו ביזט ביי מיר אן עהרליך, א בשר קינד. דו ביזט מיין איינציגע פרייד, מיין נחמה, מיין טרויסט. און זעה בעסער, וואָס פאר א שעהנעם ארבע כנפות די מאמע האָט דיר אויפגענעהט. מורזיקעל מיינער! זעהסט? אי! געוואלד! געוואלד! וואו נעהמט מען אַזעלכע קינדער! (דריקט איהם שטארק צו זיך, זעצט זיך נעבען איהם. נעהט). איך געדענק, שוין לאַנג, לאַנג האָב איך געהערט דערצעהלען, ווי אזוי אַ אינגעלע, אַזעל־כער ווי דו, איז אמאָל שבת צו נאכט אַרויסגעלאָפֿען פון שטוב אָהן אן ארבע כנפות... דו הערסט, הערריניו?

העררי: יעס, מאמא... איך האָב זעהר ליעב די רושען סטאָרים...

בת־שבע: הערט ער ווי א שטימע רופט איהם און זאָגט: אינגעלע, אינגעלע, קום אהער! ער זעהט קיינעם ניט און הערט, מע רופט איהם, לויפט ער נאָך דער שטימע. ער לויפט און לויפט — די שטאָדט איז שוין ווייט הינטער איהם, (זי דערצעהלט מיט זעהר פיעל ערנסטקייט). זעהט ער פאר זיך א גרויס פעלד, פול מיט בלומען און געלע זאָנגען. עס ווייזט איהם אויס, עס איז גאָר ניט נאכט, די זון שיינט העל און די פויגעלעך זינגען פרעהליך... און ער מיינט, עס איז איהם אזוי גוט. (מאכט א פויזע און בייט איבער דעם טאָן). ערשט א שעהנע פאניענקע הויבט זיך אויף הויך, הויך פון דער ערד, שטרעקט אויס צו איהם א גרויסען גאָלדענעם צלם און זאָגט: אינגעלע קוש דעם צלם, וועסטו ניט האָבען קיין זאָרג אין דיין לעבען... ער זאָל, חלילה, א קוש טהאָן, וואָלט ער קיינמאָל ניט געקומען צוריק... יא, הערט דער אינגעלע ווייט, ווייט ערזעץ לאכט אימיצער מיט אזא קול, אקוראט ווי מען שרייט אַריין אין אַ לעערע פאס, אָדער אזוי ווי דאָס הירזשען פון א ווילדען פערד. עס לאכט, און דער געלעכטער היילט שטארק און טראַגט זיך איבער'ן פעלד ביז'ן וואלד: האָ! האָ! האָ! האָ!

העררי (שטארק פעראינטערעסירט): אָה, דזשי!

בת־שבע: דאָ האָט דער אינגעלע פערשטאנען, אז די ניט ריינע ניט־דאָגעדאכטען, פיהרען איהם אַרום. ער וויל זיך כאַפֿען ביי די ציצית — ניטאָ! האָט ער, נעבעך, אָנגעהויבען שטארק שרייען: מאמע! מאמע! האָבען „זיי“ איהם באַלד אָבעללאָזען און אלץ איז פערשוואונדען געוואָרען. יא, פון פיעלע אונגליקען ווערען קינדער ניצול דערמיט, וואָס אז עס ווערט זיי

ווייטער). אָה, פאפא, זיי ניט שלעכט צו מיר. איך בין דאָך דיין איינציגער באַן און איך בין נאָך צו קליין. און וואָס וועט די אַרומע מאמע טהאָן אליין, אויב איך וועל שטאַרבען... (שיסט אויס מיט אַ יאָמערליכען געוויין). אָדער אויב מען וועט מיך אוועקשיקען אין פּריוואַט? דיער פאפא. קום אַהיים". (זי וויינט. פּויעזע). יא, ער וועט וויסען, ווער עס שרייבט. זיין האַרץ וועט איהם זאָגען... דרך האָט ער דאָך ליעב. מיין קינד... דרך יא... אָבער, הערריני, וואָס איז דיר איינגעפאלען צו שרייבען, אז דו וועסט שטאַרבען, חלילה, אָדער געהן אין גרוואַן?

העררי: דושי! מע קען וויסען אין אמעריקא? יעדער קען דאָ פּלוצלינג שטאַרבען, אָדער פּלוצלינג געהן אין פּריוואַט.

בת־שבע: זאָל איך דאָס בעסער ניט דערלעבען! אַי, וואָס מיינסטו, אין אמעריקא איז טאָקע נאָר אָדער דער קבר, אָדער דער פּריוואַט די איינציגע זיכערע היים. (לעזט נאָך אַמאָל) „מיר האָבען זעהר גרויסע יסורים. די מאמע וויינט אַ גאַנצען טאָג". יא, איך ווילן! איך ווילן פּאָג און נאכט, אָבער וואָס פאַר אַ ווערט האָבען מיינע טרערען! (וויינט).

העררי: אָה, דושי! יו בעטער סטאַפּ! וואָרום אז דו וועסט ניט אויפהערען וויינען, וועל איך אויך נעהמען און וועל ענטלויפען פון דער היים. ניין! ניין! — דיער מאמא! איך זאָג עס נאָר אזוי, וויל איך וויל ניט דו זאָלסט וויינען.

בת־שבע: מיין זוהן, איך וועל ניט וויינען מעהר! (מאכט זיך פרעה־ליך) באַלד קומט יום טוב און מען טאָר ניט וויינען. (פאָרעט זיך ביים אויווען). פיש וועלען מיר היינט עסען קאלטע און די ייד וועט מסתמא האָבען היינט אַ טעם פון חלשות.

העררי: מאמע, דו מאכסט היינט ניט קיין בולעטס... די קניידלעך? בת־שבע: יא, אמת'ע סאָלדאטסקע פּוֹלעס... אז איך בין אוועק־געגאַנגען האָב איך געוואָלט בעטען די מיסים פּיליפּ, זי זאָל אכטונג געבען... אַ שעהנע שכנה! קען מסתמא אזוי קאָכען, ווי דאָקטאָר קאָזליק... און מע מעג זיך דען פערלאָזען אויף איהר? זי קען נאָך, חלילה, אונמיסמען עפעס חמץ־דיג מאַכען... אַן אַגענט וועט שטעהן ביים פּריפעטשאַק!... נא! אומגעבליאָג־דזשעט אזוי פיעל צייט אין די בראַנקס — און נאָר ניט!... מילא יום טוב — איז יום טוב. איצט, מיין זוהן, וועל איך דיר אויף גיך ענדיגען דיין נייעס אַרבע כּנפות אויף פּסח. (נעמט אַ ניט געענדיגטען אַרבע כּנפות, זעצט זיך געשווינד נעהען און זינגט זיך שטיל און טרויעריג). דער זיידע וועט קומען וועט ער דיר איינמאַכען נייע, כּשר'ע, פּסח'דיגע ציצית.

העררי: אָה, דושי!

איינגעקויפט, איך לויף שוין אראָב... קיין וויין אויף אַרבע כּוּסות האָבען מיר נאָך אויך נישט. (וואָרפט אַרויף אויף זיך אַ שאַל). הערריניו, דו וועסט זיצען אין שטוב, מיין זוהן. זאָלסט נישט פּערגעסען געבען דעם זיידען דעם אַרבע כּנפות. און וועסט איהם פּרעגען, אפשר וויל ער אַ גלאַז טהעע. ער האָט נאָך היינט אין זיין מויל נישט געהאַט. ער איז גליקליך, אז ער כאַפט אַ געלעגענהייט צו פאַסטען (געהט). מר. פיליפּ, מר. ווייס, מיין איך, זאָרגט אייך נישט, איהר זייט דאָך דאָ איצט נישט די איינציגע עגונות... צוויי עגונות! (מיט אַ געלעכטער, ראש אָב).

פיליפּ (געהט אום לאַנג פּערזאָרגט, ענדליך שטעלט ער זיך אָב נעבען העררינ'ן): נו, העררי, וואָס זאָגסטו דערויף? איך מיין, וואָס איז דיין מיינונג? ביזט טאַקע, עסקיוז מי, אַ קינד, אָבער דיין קעפּעל איז נישט אזוי פּערדערהט, ווי ביי עלטערע מענשען. זאָג אליין, דאַרף אזוי זיין? האָ?

העררי (אין אַ פּערלעגענהייט): אָה, דושי!

פיליפּ: טאַקע, עסקיוז מי, „אינדען“ מיט פּרינציפּען, אָבער וואו איז דער מאַן, איהר יו פּליז? ... און רחמנות אויף אַ מענשען, האָ? (זיפּאַט, געהט אום. מוררעי גיט אַ פייה און עפענט ראש די טהיר).

מוררעי: איך האָב געזעהן פון קאָרנער, אז דיין מוטער איז אוועק (דערזעהט דעם פאַטער) אה, היר הי איז! דו דאַרפסט יעצט לעמאַנ-דראפּס, איז? „איהר יו פּליז!“

פיליפּ: נו, טאַקי, מוררעי, וואָס זאָגסטו? האָט מען זיך געקענט ריכטען....

מוררעי: ע! קאָט אים אַאָט... גיב מיר אַ מעטש, אז דו האָסט. (דער פאַטער גיט איהם אַ מעטש. ער פּערוויכערט אַ סיגאַרעט) סעי, דאַרפסט זיך נישט זאָרגען. איך וועט צוויי דאָלאַר געגען דיין קוואַדער, אז זי וועט זעהר גיך קומען צוריק, פּלעיז אפּ ענד דאָן. (שטעקט זיין האַנד אין קעשענע) קאם אן! צוויי דאָלאַר געגען דיין קוואַדער... אַ זעלבסטשטענדיגע לעדי! באָש!

פיליפּ: עקסקיוז מי, ביסט אַ יונגאַטש מיט אַ לויפּער.

מוררעי: זי זאָל נישט זיין קיין רוסישע, וואָלט זי אזוי נישט געהאַנדעלט. אי העיט אַלל דעי ראָשענס! זיי גלויבען נישט אין גאָט, נישט אין גאָווערנמענט, נישט אין רעליזשען, נישט אין מאָראַליטי! (שפייט איבער'ן ליפּ).

פיליפּ: ווער עס פּרעדיגט דאָ פון רעליזשען מיט מאָראַליטי! אַמעריקאַ, איהר יו פּליז!

מוררעי: איך מעג זיין אַ לאָז לאַיף, אַ ראַסקאַל, אַן אַוטקעסט, אבער איך גלויב אין גאָט און גאָווערנמענט, ענד, אי בעט יו ע דאָלאַר, אז איך וועל

שלעכט, שרייען זיי: מאמע, מאמע! הערדיניו, ווען איך האָב דיר פריהער דערהערט, ווי דו שרייסט מאמע, האָט זיך מיר מיין הארץ אָנגעריסען.

הערדי: אָה, דזשי! פואור מאמא!

בת־שבע: יא, הערדיניו, דער מאמע'ס זכות איז זעהר גרויס. וועה איז מיר, אַ קלייניגקייט אַ מאמע! הלואי וואָלט איך איצט דאָ געהאט אַ מאמע... איך בין אַ פרעמדע אין אַ פרעמדען לאַנד — (ביידע ווערען אַנט־שוויגען. לאַנגע פּויע. לינא עפענט שטיל די טהיר. זי איז אָנגעטהאָן. אַ העט אויפ'ן קאָפּ, אַן אַלטער „וואַלס" אין האַנד).

לינא: גור ביי, מרס. ריבקינ, איך בלייב דאָ מעהר ניט. איך געה אוועק. גור ביי, הערדי!

בת־שבע (ערשטוינט): שוין? אָה, וועה איז מיר! ...! משוגעים! (פיליפ ערשיינט אין האָל).

לינא: אַז מען וויל פרייהייט, דאַרף מען ניט זיין סענטימענטאַל. גור ביי... (זי בלייבט שטעהן אין טהיר).

פיליפ (אין האָל): לינא, דו האַלטסט דאָך זעהר שטאַרק פון דאָקטאָר קאָזליק, אדרבה, עסקיוו מי, לאַמיר זיך פערלאָזען אויף איהם. זאָל ער זאָגען, איה יו פליז, אויב עס איז רעכט אזוי?

לינא: דומהייטען! ...! מען דאַרף זיך אויף קיינעם ניט פערלאָזען, נאָר אויף זיך אליין. גור ביי. (אָב).

פיליפ (אין האָל): לינא, דאָס איז זעהר, זעהר שלעכט פון דיר... עסקיוו מי. האָסט דאָך מוררע'ען ניט געזאָגט גור ביי.

לינא (ווייט פון די טרעפּ): מיר וועלען זיך זעהן...! איך ענטלויף ניט פון ניו יאָרק.

פיליפ (שטיל): לינא, איך וועל דאָס ניט איבערטראָגען! (קיין ענטפער). לינא! (די אויסערע טהיר גיט אַ קלאַפּ, מען הערט ווי ביי פיליפ'ן רייסט זיך אַרויס אַ געוויין).

בת־שבע: מר. פיליפ, גאָט איז מיט אייך! אָי, אַז אַ מאַנסביל וויינט, צורייסט עס דאָס האַרץ. קומט אַריין, זיצט. (זי פיהרט איהם אַריין, מאַכט צו די טהיר, שטעלט איהם אַ שטול).

פיליפ: טראָבעלט אייך ניט, אַ דאַנק.

בת־שבע: איהר ווייסט וואָס? היינט ביי נאַכט צום סדר זייט איהר אונזער אורח. אייער באַי אויך... ער איז טאַקע אַ שאַרלאַטאַן, אָבער אויך נעבעך עלענדר. ע! עס איז דאָך פסח. דער טאַטע, זאָל לעבען, וועט פראַווען דעם סדר און הערדיניו וועט פרעגען די קשיות, און נאָכדעם וועלען מיר אַלע עסען סאַפער צוזאַמען. יום טוב — איז יום טוב! איך האָב נאָך ניט אַלץ

ניקעל, קאם אן! דער מאן לעבט נישט אין אמעריקא... ער געפינט זיך ערגעץ ווייט אין א ווילדע קאנטרי, ביי די זולוס... סעי, אלד מען, ביסט אמאל געפאָהרען מיט דעם סאָבוועי?

ר' יעקב אלחנן: הענעד, וואָס מיינט ער דאָס? וואָס איז דאָס? העררי: שוין דריי יאָהר אין ניו יאָרק, און דו ווייסט נישט? וואָגנאָנס לויפֿען מיט עלעקטריק אונטער דער ערד און אונטער'ן טייך.

ר' יעקב אלחנן: אונטער דער ערד און אונטער'ן טייך? ווייס איך! אז איך וועל נישט גלויבען, וועט מיר אויך נישט שאַרען צום שירוף (ביידע באַיעס לאַכען). און וויערער, וואָס געהט עס מיך אָן, וואָס דער גוי מאַכט ביי זיך אין דער היים, אין זיין לאַנד? ר' איר, אונז איז נישט לאַנג געבליבען צו וואַרטען און מיר וועלען אויך אים ירצה השם זיין אין דער היים. איך בין טאָקע 70 יאָהר אלט, אָבער איך האָב, איך וועל עס נאָך אים ירצה השם דער לעבען. עס איז אין גאַנצען געבליעבען צו וואַרטען נאָר 31 יאָהר. איצט האָבען מיר תרס"ז לפק, דאָס הייסט, זעקס-הונדערט-זיעבען-און-זעכציג אין אלף השביעי. און אַ היים וועלען מיר אידען געהן אין תרצ"ח לפק — אין זעקס-הונדערט-אַכט-און-נייציגסטען יאָהר...

פיליפ: עקסיוז מי, איך בין אַ פראָסטער מענש... איך פערשטעה נישט אזעלכע זאכען. דערצו דארף מען, אי בעג יור פארדאָן, אַ קאָפּ...

ר' יעקב אלחנן: נאָך וואָס דארפט איהר אַ קאָפּ? עס איז גאַנץ קלאָר. עס איז אויף דער האַנד, און אַ פראָסטער מענש קען עס אויך זעהן... עס שטעהט אין ספר הדניאל, און עס איז דאָ טייערע ראיות... עס קען נאָר קיין ספק נישט זיין. איהר ווייסט דאָך, די גאולה אויף אידען וועט קומען נאָר דאָן, ווען עס וועט זיין אויף דער וועלט שרעקליכע צרות און די וועלט וועט ווערען פול מיט רציחות... אין צרות און רציחות ליגעט אונזער גאולה... שטעהט עס טאָקע אין דניאל צוויי מאָל. ערשטענס: ולכד עיר מבצרות, מבצרות הייסט: פון בצורת, און בצרות בעטרעפט 698, פונקט אזוי פיעל ווי תרצ"ה, — זאָלסט גול'ען. קומט טאָקע דער צווייטער פסוק פון ספר דניאל און זאָגט, אז דער קיז, דער סוף וועט קומען און „וְעַד קִץ מַלְחָמָה נַחֲרָצַת שְׂמֻמֹּת“, חרצת פערקעהרט איז תרצ"ח — און עס בעטרעפט 698, און עס ווייזט, אז דער קיז וועט קומען אין תרצ"ח לפק. און דער חירוש איז, אז „ובזכותי זה ובא לציון גואל“ בעטרעפט אויך פונקט 698. הפלא ופלא! הא? אי! אי! אי! איהר קענט עס בערעכענען. ובזכותי בעטרעפט — 451, זה — 12, ובא — 9, לציון — 186, גואל בעטרעפט 40, צוזאַמען 698, (ענט-ציקט) דאָס הייסט, תרצ"ח לפק! איהר מעגט שוין זיין רוהיג, אים ירצה השם אין תרצ"ח וועלען מיר אלע האָבען אַ היים.

ווערען רייך ווי ראָקעפעלער, וועל איך זיין זעהר אַ רעספעקטיבל אמעריקען סימיוען, פלעין אפּ ענד דאָן! (ר' יעקב אלחנן קומט אין אַ רויט טיכעל, אַ פעקעל מיט וועש. אין אַ הייס פאפיער עטליכע מצות). העי! אָט איז אייער קרייזי אָלד מען!

העררי: שאַראַפּ!

ר' יעקב אלחנן: בין איך געווען אין מרחץ. (גיט אַ טראכט) מרחץ? ... „מ“ „ר“ „ח“ „צ“ — 338. (לעגט די מצה אין קלאזעט). בעטרעפט פונקט ווי שלג... השלג... דו, הענעד, שרץ, האָסט נישט געוואָלט געהן... און איהר, ר' איר, איהר זייט אויך נישט געווען אין מרחץ?

מוררעי: די מאמע האָט איהם היינט געמאַכט אַ מרחץ, פלעין אָפּ ענד דאָן...

ר' יעקב אלחנן: ערב פסח זאָל אַ מענש נישט געהן אין באָד! אזא זאך קען זיך טרעפען נאָר אין אמעריקא... איך האָב געקראָגען דריי מצות שמורה, צום סדר. הענעד, וואו איז דיין ארבע כנפות? איך האָב דיר געבראַכט ציצית און אַנטיקעל. אי! אי! אי!

העררי: אָט איז דער לאַפסערדאג... זיידע, די מאמע האָט דיר געהייסען געבען אַנגלאַז טיי.

ר' יעקב אלחנן: טיי? ניין, מיינ זוהן. ערב פסח פאסט איך, ווייל איך וויל נישט געהן צום סדר מיט חמץ אין בויד. חמץ! (פערטראכט זיך) „ח“ „מ“ „ז“ — 138. הא? צמח — אויך 138.

מוררעי: ע! קאט איט אומ!

העררי (בייז): שאַראַפּ!

ר' יעקב אלחנן: זעהסט, דאָס איז ארבע כנפות — פיער עקען, ווייל דער איר דאָרף שטענדיג בעטען גאָט: וקבצנו מארבע כנפות הארץ — גאָטער ניו, זאמעל אונז צונויף פון אלע פיער עקען פון דער וועלט און ברענג אונז אהיים אין אונזער הייליגען לאַנד. אי! איך האָב נישט קיין היים. איהר, ר' איר, האָט נישט קיין היים.

פיליפ: ר' יעקב אלחנן, עס איז וואהר, איך האָב נישט קיין היים.

ר' יעקב אלחנן: יא! מיר זיינען אלע אָהן אַ היים, ביז מיר וועלען נישט קומען צוריק קיין ציון במהרה בימינו, זעהסט, הענעד, 32 פערדים בעטרעפט וויפיעל לָב — אַ הארץ. דאָס מיינט, יעדער איר דאָרף האָבען אַ ריין, כשר הארץ... פון יעדער זאך קען מען האָבען אַ השגה נור דורך דעם מספר, אין וועלכען עס ליגעט דער סוד מיט'ן רמז... צעהלען איז ספירה... די אומות העולם רופען עס ספערע... פערשטאנען?

מוררעי: יעס, פלעין אפּ ענד דאָן. אי בעט יו ע דאלאר געגען אַ

העררי : דושי ! אז מיר זיינען געווען אין רוסלאנד, האָט ער געבענקט נאָך אונז, און אז מיר זיינען געקומען אין אמעריקא, אַנטלויפט ער פון אונז. **בעסי** (בעטראכט איהם) : דו האָסט דען ניט לייעב דיין פאפא ?
העררי : יא, אבער ער איז געגען רעליזשען און... ע... ער האָט ניט לייעב מיין מאמא... (א גערויש) און אָט געהט מיין מאמא. (עפענט די טהיר, און זאָגט עטוואָס בת־שבע'ן אין האָל. בת־שבע קומט מיט אַ גראַפֿין וויין און עטליכע פעקלעך אין די הענר. ביידע פרויען בעטראכטען זיך לאַנג. פויזע).

בעסי : איהר זייט מרס. ריבקינ ? איך בין בעסי שטיינבערג. (בת־שבע שווייגט). איהר זייט געווען ביי מיר ? (בת־שבע שווייגט). דאָס מיינעל, וועלכע האָט פערשריעבען אייער אדרעס, האָט מיר געזאָגט, איהר זייט געווען פערוויינט, בין איך געקומען זעהן.

בת־שבע (שטעלט אוועק די זאכען, וואָס זי האָט געבראכט) : איהר זייט געקומען זעהן, צי בין איך פערוויינט ?

בעסי : איך האָב, עס האָט, חלילה, ניט פאסירט קיין עקסטרא זאך... **בת־שבע :** ניין ! קיין עקסטרא זאך גיט ! סך הכל דער מאן ענט־לאָפען. א מאן איז אוועק פון זיין ווייב און קינד. איז דאָס אַן עקסטרא זאך אין אמעריקא ?

בעסי (צייגט אויף העררי'ן) : דאָס קינד...

בת־שבע : העררי, געה טהו זיך איבער לכבוד יום טוב. (סאַרקאַס־טיש). די געבילדעטע מענשען וועלען אפשר לאַכען פון אונז, עס הארט מיר זעהר וועניג, — העררי, טהו אָן דעם נייעם ארבע כנפות אויך. **העררי :** דעם נייעם ארבע כנפות אויך ? אָה, דושי ! (אָב אין בעדרום. פויזע).

בת־שבע (בייז) : ווער, ווער, איהר האָט דאָך געוויס געהערט, אז מיין מאן האָט מיר... איז אוועק פון דער היים ?

בעסי : יא, איך האָט עס געהערט ערשט מיט אַ פאָר טעג צוריק... **בת־שבע :** ערשט מיט אַ פאָר טעג צוריק ? הם ! אזוי לאַנג געהט צו אייך די פאָטשט ? עס איז שוין היינט עלף טעג, אז ער איז ניטאָ אין דער היים.

בעסי : עלף טעג ?

בת־שבע : עלף טעג ? וואָס מאַכט איהר אייך אזוי תם'עוואַטע ? איהר ווייסט דען ניט ?

בעסי : איך ווייס, איהר זייט ערביטערט, ענטשולדיג איך אייך !

מוררעי : הי איז קרייז, פלעין אָפּ ענד דאָן !

העררי : אָה, שאַראַפּ !...

פיליפ : עקסקיז מי, ווי קום איך דאָס צו פערשטעהן מיט מיין אָרימען פערשטאַנד ?

ר' יעקב אלחנן : אז מען דאַרף גאָר ניט קיין פערשטאַנד. מען דאַרף נאָר איבערזעהלען, עס איז קלאָר, אזוי ווי היינט איז ערב פסח... מיר וועלען אים ירצה השם ניט וואַרטען מעהר פון 31 יאָהר, ביז תרצ"ח לפק. (מען קלאַפט אין טהיר. העררי עפענט די טהיר. בעסי שטיינבערג, אַ שעהנע, שלאַנקע, יונגע פרוי, שעהן און נעט געקליידעט, קומט אַריין).

בעסי : וואוינט דאָ מר. אייבי ריבקינ ?

העררי : איהר קענט יעצט ניט זעהן מיין פאַפּא, ער איז נישטאָ אין דער היים.

בעסי : אָה ! איהר זייט געוויס העררי, זיין באָי ? העללעך ! העללעך ! עס פרעהט מיך זעהר. (דריקט זיין האַנד). קען איך זעהן אייער מאַמא ?

העררי : מאַמא וועט באלד קומען.

בעסי (טהוט אויס איהר הוט) : וועל איך וואַרטען אויף איהר.

ר' יעקב אלחנן : פונקט 31 יאָהר... דאָס איז קלאָר ווי יעצט איז טאָג. תרצ"ח לפק. (אָב צו זיך אין צימער מיט'ן ארבע כנפּות).

פיליפ (ווינקט צו מוררע'ן) : סעי, מוררעי, עקסקיז מי ! (צייגט מען דאַרף געהן).

מוררעי (שאַקעלט מיט'ן קאָפּ) : פלעין אָפּ ענד דאָן ! (פעררויכערט, ביידע אב).

בעסי (פערוואונדערט) : ווער זיינען דאָס די מענשען ?

העררי : דער דאָרטען איז מיין זיידע, און די זיינען אונזערע נייבאָרס.

בעסי (בעטראכט איהם) : איך האָב ניט געוואוסט, אז דו ביסט אזא בראַווער באָי. (דריקט איהם צו זיך).

העררי : דזשי ! איך וועל שווערען, איהר זייט בעסי שטיינבערג.

בעסי : ריכטיג, מיין באָי... ווי אזוי האָסטו געטראָפּען ?

העררי : איך האָב געטראָפּען, ווער איהר זייט, ווייל איהר האָט געוואוסט, אז מיין נאָמען איז העררי. איך ווייס, דאָס האָט אייך מיין פאַפּא געזאָגט, ווי מען רופט מיך.

בעסי : יא, ער פלעגט זעהר אָפט רעדען און ערזעהלען פון דיר. ער פלעגט זעהר בענקען נאָך דיר, ווען איהר זייט נאָך געווען אין רוסלאַנד, ווען ער איז געווען אַליין דאָ.

איך בין שוין דרייצעהן יאָהר זיין ווייב און האָב נאָך יעצט ניט די חוצפה צו זאָגען איהם „אויפ צו'ן אמת דיינע“! אין אמעריקא ווערט באלד קוצעניורמוצעניו! זעהר האַריאָפּ ווערט דאָ ביי אייך, אויף צו'ן אמת דיינע און אויף צו'ן אמת מיינע!

בעסי (בעטראכט זי מיט א גוטען שמייכל): איהר זאָגט, די לעצטע צייט זעהט מען אונז זעהר אָפט צוזאמען? דאָס איז ניט וואָהר. מיר בעלאַנגען ביידע צו איין ליטעראַרישען צירקעל, און ווען איך קום, זעהר זעלטען, צו זייערע פערזאָמלונגען, געהען מיר נאָכדעם, אלע מיטגליעדער צוזאמען, טיי טרינקען אין אַרעסטאָראָן.

בת־שבע: די רעסטאָראָנען מעגען אלע פערברענט ווערען! ניט איין אַרימער פרוי פערוויסטען זיי די היים.
בעסי: א מיטגליעד פון אונזער ליטעראַרישען צירקעל האָט געקראָגען קאָנסאָמפּשאַן.

בת־שבע: נו, יא, וואָס דען קען מען קריגען אין דעם ליטעראַרישען צירקעל?

בעסי (לאַכט): אויף מיין וואָרט, איהר זייט א סך קליגער, ווי ער האַלט אייך.

בת־שבע: איך ווייס, ער האַלט מיך פאר א גאר! אין זיין געגענט וואָרט נעהמט מיר אָב דאָס לשון!

בעסי: איך און מר. ריבקינ זיינען אפאָינטער געוואָרען א קאָמיטע אויסצוגעפינען מיטלען ווי דעם קראַנקען אוועקצושיקען קיין דענווער. מיר האָבען בעשטימט א צייט, ווען צו טרעפען זיך ביי בוציק'ן אין רעסטאָראָן.
בת־שבע: נו, יא, ביי בוציק'ן! איז טאָקע אין דער היים דער סאָפּער געבליעבען שטעהן.

בעסי: מאַכט זיך מיר דוקא א קראַנקער... און... איך וועל אייך זאָגען די וואַרהייט, ווייל איך האָב געמיינט, אז עס וועט בעסער זיין, מיר זאָלען זיך ניט בעגעגענען, האָב איך איהם פשוט געשריעבען, אז איך בין בעשעפטיגט און קען ניט קומען. (לאַכט). דיינע אויף צו'ן אמת האָב איך איהם ניט געשריעבען. דער וואָס האָט אייך איבערזעצט קען ניט קיין ענגליש...

בת־שבע: ער קען ניט קיין ענגליש? נו, יא, געטראָפּען דאָס אָרט!
בעסי: סינסערילי יורם הייסט: אויפריכטיג אייערע. ניט דיינע — אייערע!... אין דער ענגלישער שפראך געברויכט מען גאָר ניט דאָס וואָרט „דיינע“, אָדער „דו“. צו א געלייכטען און צו א פערד, צו א ווייב אָדער צו דער קאץ זאָגט מען „יו“ — איהר. מען איהר'צט אלעמען.

בת־שבע (שטעלט עטוואָס אין שאַפּע, קלאַפּט מיט די טעלער):
ענטשולדיגט מיך ניט — בין איך אונגליקליך!

בעסי: זעהענדיג אייער בענעהמונג, קען איך ניט פערשטעהן, וואָס
האָט אייך געקענט פיהרען צו מיר.

בת־שבע: איך פערשטעה אויך ניט. איך האָב פריהער געדענקט,
איך וועל בעסער שטארבען איידער געהן צו אייך. און דאָך... איך בין
געאַנגען צו אייך פרעגען, וואו ער איז? וואָרום היינט... ערב פסח... איהר
זייט מסתמא פון די אויפגעקלערטע, איהר האַלט ניט פון יום־טוב און איהר
ווייסט ניט, וואָס הייסט א פערשטערטער יום טוב... איך האָב ניט געקענט
מעהר... איך בין געאַנגען אייך פרעגען וואו איז ער? האָט מיט איהם,
חלילה, גאָר ניט פאַסירט? (עס הויבט אָן ביסלעכווייז דונקעל ווערען).

בעסי: איך ווייס ניט, וואו ער איז, און מיך וואונדערט זעהר, וואָרום
איהר דענקט, אז איך דאַרף עס וויסען.

בת־שבע: ווייל איך מוין, איהר זייט שולדיג אין דעם, וואָס ער איז
מיט מיר אונצופריערען; וואָס ער איז שטענדיג אין דער היים, ווי א
פרעמדער... פון אַן אנדערע וואָלט איך ניט געלויבט. אויף אייך אָבער
גלויב איך... איך ווייס, ער האָט מיר אַליין געזאָגט, אז פון אייך האַלט ער
זעהר שטאַרק. (בעטראַכט זי סאַרקאַסטיש). איך זעה, עס איז דאָ פון
וואָס צו האַלטען...

בעסי: מרס. ריבקיין, אויב איהר...

בת־שבע (שלאָגט איבער): **יא! יא!** איך ווייס, אז ער איז דאָ
געווען אַליין, זייט איהר מיט איהם געווען א גאנצער ר' שמעלקע...

בעסי: וואָרום זאָלט איהר געברויכען אזא שפראַך?

בת־שבע (הערט ניט): די לעצטע צייט האָט מען אייך זעהר אָפּט
געזעהן צוזאַמען. און ענדליך, די נאכט בעפאָר ער איז אַוועק, איז אויף
מיר אָנגעפאַלען א משוגעת און איך האָב זיך ערלויבט צו עפענען און לעזען
אייער בריעף צו איהם. דאָס הייסט, מען האָט דאָס מיר איבערגעלעזען...
איך קען ניט לעזען קיין ענגליש. **יא!** איהר מענט לאַכען פון מיר, איך
בין א אידענע פון פרייטשאַק, ניט קיין אַנגענט, וואָס פערקויפט ביכער
פון בלעם'ס עזעל!

בעסי: איך פערשטעה ניט.

בת־שבע (בייז): **יא?** אבער צו שרייבען „דיינע אויף צו'ן אמת“,
דאָס פערשטעהט איהר, הא? אז מען זאָגט צו א פרעמדען מאַנסביל „דו“
און אויף צו'ן אמת „דיינע“ — דאַרף עס האַלטען זעהר ווייט. איך בין
געווען צעהן חדשים זיין כלה און האָב ניט געוואָגט צו זאָגען איהם „דו“;

אבער קיין היים האָב איך נישט... זייט די צעהן יאָהר, וואָס איך בין אין אמעריקא, האָב איך שוין געארבייט אין פערשיעדענע שאפס און פעקטאָריס, געוואָלגערט זיך אין טענעמענט-הייזער, און זאָגאר איצט... איך בין א מענש אָהן א היים, און איך גלויב נאָר נישט, אז איך וועל ווען-עס-איז האָבען א היים...

בת-שבע: ווי? אָבלעבען די גאנצע יאָהרען אָהן א היים? אי, אמעריקא! א שעהנע, א יונגע פרוי האָט נישט קיין היים... די יוגענד, די שעהנהייט געהט דאָ פערלוירען און מען ווייס נישט צוליעב וואָס און צוליעב וועמען. מען לעבט! זאָגט אַליון, איז ביי אונז דאָרט אין דער היים נישט בעסער?... אי! עס איז ביטער אָהן א היים... נאָך ביטערער, ווען דו האָסט שוין יא א שטיקעלע היים און עס ווערט צובראָכען און צושטערט. (עס ווערט נאָך דונקלער). אי, וועה איז מיר! עס ווערט נאכט. מען דארף גרייטען צום טיש. (שטעלט טעלער, וויין, גלעזער, צוויי לייכטער מיט ליכט).

בעסי: מיר האָט זעהר וועה געטהאָן דאָס האַרץ פאר אייך אַלע, ווען איך האָב ערפאָהרען, וואָס דאָ האָט פאסירט, איך האָב אַלעס אוועקגעוואָרפען און בין געקומען אייך זעהן. ער האָט גאָרנישט געשריעבען די גאנצע צייט? **בת-שבע:** יא, דעם ערשטען טאָג אין דער פריה. איך האָב אויף איהם געוואַרט די גאנצע נאכט... יא, ביז טאָג געזעסען ביי דער טהיר און געוואַרט... אויפ'ן ביינקעל דאָ איינגעדערעמעלט. אי! וואָס איך האָב די נאכט אויסגעוויינט. אין דער פריה האָב איך געקריגען א פאָר ווערטער געשריעבען מיט א פענסיל אויף א שטיקעל פאפיער. (נעהמט פון דער טאשע א שטיקעל פאפיער). איהר וועט עס נישט קענען לעזען... עס איז אויס-געווייקט אין טרערען... ער שרייבט: „וואו איך וועל זיין, דאָס דארפסטו נישט וויסען. אָבער ווי נאָר איך וועל קריגען ארבייט, וועל איך דיר און מיין קינד שיקען געלד...“ מעהר נישט א וואָרט... שוין עלף טעג. זעהט אונז מיסטען וואָס דאָס קינד שרייבט צום פאטער אין א אידישער צייטונג. (נישט בעסי'ן די צייטונג. בעסי לעזט איבער. לאָזט אַרויס די צייטונג און הויבט אָן וויינען).

בת-שבע: (געהט צו צו איהר, דריקט איהר קאפ צו זיך און זאָגט שטיל): אי, שוועסטער, מיין וועהטאָג איז זעהר גרויס! (צייגט אויפ'ן הארצען). איך טראָג א וואונד דאָ... א טיעפע וואונד. אָפט ווערט מיין קאפ צורדולט... די געדאַנקען מישען זיך, און מיר ווייזט אויס, איך פערליער מיין זינען. (ביידע וויינען. העררי קומט צוריק).

העררי (אין א נייעם, ביליגען קאסטיום): אָה, דזשי! מען וויינט שוין וויעדער.

בת־שבע : א געלעבטער, א פערד ; א קאץ, א ווייב — אלע גלייך ?
בעסי : יא ! און עס איז גאָר א פאַרמע אונטערצושרייבען אונטער'ן
 בריעף : אכטונגספאַל אייערער, אָדער ערגעבענסטער... אין רוסיש שרייבט
 מען „פאַקאַרני סלוגאַ“ — ערגעבענער קנעכט... מען מיינט עס ניט... מען
 שרייבט עס גלאַט אזוי, אָהן א בעדייטונג.

בת־שבע (פערטראכט זיך) : מען שרייבט און מען רעדט אָהן א
 בעדייטונג... גלאַט אזוי. מען מיינט עס ניט... (פריינדליכער) וואָס־זשע,
 איהר ווילט מיר איינערדען, אז מיינער איז גאָר קיינמאָל ניט געווען מיט
 אייך קיין מחותן ?

בעסי (לאכט) : קיין מחותן געוויס ניט. איך וויל ניט לייקענען, —
 אז ער איז דאָ געווען אליין, זיינען מיר געווען זעהר בעפריינדעט. ער איז
 דאָן געווען אליין, אָהן א היים... און מיר האָבען געבאָרדעט צוזאַמען.
בת־שבע : אָי ! עס קומען ארויס פיעל אונגליקען פון דעם, וואָס
 זיי מוזען דאָ יאָהרען לאַנג פערבלייבען אליין, אָהן זייערע ווייבער, און זיי
 באָרען צוזאַמען...

בעסי : ווען איך האָב אָבער געזעהן, אז די פריינדשאַפט נעהמט א
 געפעהרליכע ווענדונג פאַר אונז ביידען, האָב איך איהם געראטהען באַלד
 שיקען נאָך זיין פאַמיליע. איך האָב איהם געבאָרגט הונדערט־און־פופציג
 דאָלאַר, ער זאָל אייך ברענגען, און אליין האָב איך געמופט ווייט אין די
 בראַנקס... איך האָב דאָ פערלאָרען כמעט מיין גאַנצע פראַקטיקע... איך
 האָב אָבער בעשלאָסען צו האַלטען זיך פון דער ווייט, און אזוי טהו איך.

בת־שבע : יא, ער האָט געזאָגט, אז א פריינד האָט איהם געהאַלפּען
 אונז אלע אריבערצוברענגען. האָט ער אייך אָבעגעבען דאָס געלד ?
בעסי : ביז איין סענט. איך זאָל ניט זיין איבערצייגט, אז מען מעג
 איהם באָרגען, וואָלט איך איהם ניט געבאָרגט. מיר קומען די דאָלאַרס
 זעהר, זעהר שווער אָן...

בת־שבע (בעטראכט זי) : קיין שלעכטער מענש זייט איהר ניט, דאָס
 זעהט מען פון אייערע אויגען. און קיין לינגערקע, דאכט זיך. זיינט איהר
 אויך ניט. איך זעה עס און פיהל עס. הם !... זאָגט דעם אמת, מיינער איז
 אייך געווען געפּעלען, האָ ?...

בעסי : יא, דאָס איז אַן אמת. און זאָגאר איצט. איך וויל ניט, ער
 זאָל עס וויסען, אייך אָבער מעג איך זאָגען, איבער איהם קען איך ניט דענקען,
 ניט הערען זאָגאר וועגען חתונה האָבען... איך בין אַן אלטע מויר און א
 פראַקטישער מענש... איך האָב פיינט צו נאָרען יענעם און נאָרען זיך מיט
 אונגעגליכע פאַנטאַזיען. איך אַרבייט שווער און פערדינען זעהר שעהן.

ווי קמח, נצח, יצמח... יצמח איז א רמז אויף משיח'ן... (געהט אום איבער'ן שטוב און צעהלט).

בתישבע: (צושפרייט ביידע הענד איבער די ליכט, וויל עפעס זאגען און קען נישט, ווייל פֿרערען שטיקען זי. ענדליך בעהערשט זי זיך און הויבט אָן שטיל בעטען. מען הערט נישט דעם אָנפֿאַנג פֿון דער תחינה):
 יא! גאָטעניו, און אזוי ווי אין דיין הייליג הויז איז קיין מאָל נישט אויס-געלאָשען געוואָרען דאָס הייליגע פייער, אזוי זאָל נישט אויסגעלאָשען ווערען דאָס לעבען פֿון מיין קינד, דאָס לעבען... דאָס לעבען פֿון אלע די, וואָס זיינען מיר טייער... און אויך אויף מיר ערבאָרם זיך, גוטער גאָט, וואָרום... (ניינט זיך צו פֿלוצלונג צו די ליכט, פֿערדעקט איהר געזיכט, און צוואוויינט זיך מיט אַ ביטערען יאמער. בעסי פֿערדעקט איהר געזיכט מיט אַ טיכעל און וויינט. ביידע פֿרויען הערען נישט, ווי עס גיט אַ שטילען קלאַפֿ אין טהיר און בעמערקען נישט, ווי העררי עפענט די טהיר. אייבי טרעט צריין. פֿיליפֿ און מוררעי שטעהען אויף. דער אלטער קוקט איהם אָן פֿערוואַנדערט).
 אייבי (גאָנץ שטיל): באָי, האָסט מיר גערופֿען אַהיים? אָה, מיין באָי! באָי! (כאַפֿט אַרום דאָס קינד און וויינט).

(פֿאַרהאַנג).

בת-שבע: ניין, ניין! מיין זוהן, דאָס איז גלאַט אזוי אַביסעלע. בעסי, איהר וועט בלייבען ביי אונז צום סאפער. יא, יא! רעדט גאָר ניט! איך האָב איינגעלאָרען נאָך געסט. מיר אַלע היימלאָזע, וועלען האָבען היינט אַ סעודה צוזאַמען. אַי! בעסי, עס וואָלט געווען זעהר גוט, מיר זאָלען נעהמען רומס צוזאַמען... אייך וואָלט געווען גוט ביי מיר... און איך? ... איך בין אַן עלענדע, האָב ניט קיין פריינד... (שטיל). און אויב ער וועט קומען צוריק, וועט ער צוליעב אייך, בעסי, זיצען אין דער היים... איך ווייס, איך קען איהם ניט געפּעלען... איך בין אַ קראַנקע... בין ניט קיין געבילדעטע... איך האָב ניט קיין קינדער מעהר. (בעהערשט זיך). הערריני, זעה נאָר ווי שפּעט עס איז? וואָס איז, דער זיידע געהט גאָר ניט אין שול? העררי: ניין. ער דאווענט אין דער היים. ער זאָגט, עס איז צייט ליכט בענשען. (מען קלאַפט אין טהיר).

בת-שבע: ווער איז דאָס? (העררי עפענט דײַט היר. פיליפ קומט יום־טוב'דיג אויסגעפּוצט, נאָך איהם מוררעי, וועלכער האָט נאָר די שטיוועל אָנגעפּוצט). זעה נאָר, ווי איך האָב זיך פּעררעדט! בעסי, הפנים ניט אומזיסט זאָגט מען אויף אונז ווייבער, אַז מיר האָבען ניין מאָס רייד. זיצט, זיצט, מר. פיליפ, מר. ווייס, מיין איך. זיין, מוררעי! פיליפ: טראָבעלט אייך ניט. אַ דאַנק. (זעצט זיך). עסקיוז מי, מיר זיינען שוין דאָ.

בעסי: מרס. ריבקיין, זאָל איך אייך העלפּען?

בת-שבע: יא, יא, בעסי, אַט די פאָר טעלער ווישט איבער און די וויין־גלעזער. (בעסי נעהמט אַ האַנדטוך און ווישט טעלער).

מוררעי (צו העררי'ן): זעהסט, ווייל איך בין געלאָרען צום סאפער, האָב איך מיינע שטיוועל געגעבען אַ שיין. האַלירעי איז האַלירעי, ענד אַי עס רעליזשיעס פלעין אפּ ענד דאָן...

בת-שבע: נו, דאכט זיך אַליץ! איצט, בעסי, וועט איהר מיך ענטשולדיגען... איך בין אַ אידישע טאָכטער, און איך מוז בענשען ליכט, ווי מיין מאמע האָט געטהאָן... וואָס זאָגט איהר פאָרט? קיין צייט ניט געהאָט אפילו איבערצומהאָן זיך. און, זאָל מיך גאָט ניט שטראָפּען פאַר די רייד, עס ליעגט דען אין זינען? צוליעב וועמען איבערטהאָן זיך? (פּערדעקט איהרע האָר מיט אַ זיידען טיכעל. ווערט זעהר ערנסט. ר' יעקב אַלחנן קומט אין אַ יום־טוב'דיגע קאַפּאָטע). נו, דאַנקען גאָט, דערלעבט אין אַמעריקא דעם דריטען פּסח. (זי רייכט אָן אַ מעטש און ציגרט אָן די ליכט).

ר' יעקב אַלחנן (פּערטראַכט): פּסח — בעטרעפט 148, אזוי פיעל

בעסער, ווי ער איז פערוואקסען געוואָרען. פאָר וואָס געהסטו זיך ניט אָבשערען?

בתישבע: איצט שערען זיך? גאָט איז מיט דיר, וואָס רעדסטו דאָס? עפּ איז דאָך ספירה! ער וועט וואַרטען ביז ל"ג בעומר, וועט ער זיך, אים ירצה השם, אָבשערען.

אייבי: אָה, ספירה! נישטקשה, עס איז ניט קיין אונגליק. העררי, וועסט געהן און נעהמען אַ העירקאט. (גיט איהם קליין געלד).

בתישבע (דערשראָקען): חלילה! וואָס הייסט לאָזען אַ קינד שערען אין ספירה? עס איז אַגרויסע סכנה. העררי, מען טאָר ניט. דו הערסט? (נעהמט צו ביי איהם דאָס קליין געלד. אייבי קוקט אַריין אין זיין ביכעל און לערנט).

העררי (בייז): אַלל רייט! (ווייל אויפשמעהן).

ר' יעקב אלחנן: אָ... אָ! נו! נו!...

בתישבע: העריניו, דער זיידע פרעגט, פאָרוואָס בענשטו ניט? נא, קינד, דעם סידור. בענשען וועט דיר, חלילה, געוויס ניט שאַדען. (מישט אויף דעם בענשען און דערלאָנגט איהם דעם סידור).

העררי (קראַצט די פאטילניצע): אָה, דזשי! (קוקט אַריין אין סידור, מאַכט זיך, אַז ער בענשט).

אייבי: דו זאָגסט, דער בענשען וועט איהם געוויס ניט שאַדען. מ, יא! אַזאָ בענשען וועט איהם נור צוגעוועהנען צו זיין אַ ליגנער און אַ גנב...

בתישבע: העריניו, אַ ליגנער און אַ גנב? ... גאָט איז מיר דיר, אייבי, וואָס רעדסטו דאָס?

אייבי: אַ ליגנער, וואָרום ער לייגט, ער בענשט ניט. און אַ גנב, וואָרום ער גנב'עט ביי גאָט גאנצע בלעטלעך פון זיין סידור.

בתישבע: ער היפט איבער? וועט ער זאָגען אַביסעל וועניגער, אַז מען גנב'עט ביי גאָט איז קיין אונגליק ניט: גאָט, ברוך הוא, וועט ניט בדלות ווערען.

אייבי: מען גנב'עט פריהער ביי גאָט און נאָכדעם גנב'עט מען ביי מענשען.

בתישבע: נישטקשה, אין די אַלטע צייטען, אַז מען האָט מעקוקט אין סידור און מען האָט געבענשט, איז געווען אַ סך וועניגער גנבים מיט ליגנער.

אייבי: דאָס איז די זעלבע זאך, ווי מען זאָגט: אין די אַלטע צייטען פלעגט מען וועניגער שטארבען — עס איז ניט געווען קיין דיפטעריע און קיין אפּענדיסיטיס...

בתישבע: דארפסט אויף מיר קיין פּעראיבעל ניט האָבען, אייבי, איך

דריטער אקט.

(דאָס זעלבע צימער. נאָכט. לאַטשען-ברענען. ר' יעקב אלחנן, אייבי אָהן אַ ראָק, מיט אַ ביכעל אין האַנד; העררי, בת שבע, זיצען ביים טיש. מען האָט ערשט אָנגעגעסען פאפער, פון טיש איז נאָך ניט אויפגערוימט. דער אַלטער וויל גיסען מיט אחרונים און אין דער זעלבער צייט אָבער זעצט ער פאָרט דעם געשפרעד.)

ר' יעקב אלחנן: אזוי זאָגסטו! דאָס אָבער וואָס אַ מענש זאָגט האָט ניט קיין בעדייטונג, קיין טעם, קיין ממשות. זאָגען איז גאָר ניט. צעהלען איז וויכטיג. דאָס וואָס אַ מספר זאָגט, איז אייביג ריכטיג. אַ קלייניגקייט מספרים! כדומה למשל, די גוים האָבען מורא פאַר'ן מספר „13“. ווייסטו, אז דאָס איז דערפאַר, ווייל אידען שרייען שמע ישראל ד' אלפינו ד' אחד?

אייבי: טאָקע אַ משל צו אַ טאָרבע פלעקער.

העררי: אָה, דושי! (לאַכט) בי! בי!

בת-שבע: העררי, מיין קינד, דו דארפסט נאָך דערוויילע ניט לאַכען פון גאָט'ס תורה.

אייבי (צוקט מיט די אַקסלען): דאָס איז אויך גאָט'ס תורה?

ר' יעקב אלחנן: דער גוי שרייט: דריי גאָטען! זאָגט דער איד: אַ מכה! ד' אחד! איין גאָט! און אחד בעטרעפט 13. נו, דער גוי האָט פיינט 13, ווייל אחד איז 13. און דער חידוש איז מיט דעם, וואָס זיי האָבען מורא פאַר 13, צייגען זיי, אז זייער גאָט, איז ניט די ליעבע ווי זיי זאָגען. וואָרום ליעב איז אהבה — „א“ „ה“ „ב“, „ה“ — 12 פערשטעהסטו שוין? אי! אי! אי! הפלא ופלא.

אייבי: יא, איצט פערשטעה איך שוין. הפלא ופלא!...

ר' יעקב אלחנן: און אז דער מספר זאָגט, אז משיח בן דוד וועט קומען אם ירצה השם אין תרצ"ח לפק איז דאָס ריכטיג ווי גאָלד. וואָרום ניט נאָר אין ספר הדניאל, מיר געפינען עס אויך אין אנדערע פסוקים. ותרא האתון את מלאך ד' ותרביז תחת כלעם — און דער עזעל, דאָס איז דער גלות, האָט דערזעהן דעם מלאך פון גאָט, דאָס איז משיח, ותרביז און ער האָט זיך אנדערגעלעגט. פאַרוואָס האָט ער זיך אנדערגעלעגט? ווייל ותרביז איז פונקט 698 — תרצ"ח!... (גיסט אָב די הענד און פאָנגט אָן בענשען). אייבי: נו, נו, זאָל זיך דער עזעל לעגען פונקט אין תרצ"ח לפק. קריגען זיך דערפאַר איז אוראי גיט כדאי. ווי זאָגסטו, העררי? זעה נאָר

דארף געהן בערעכנען. (געהט). א שאָד, ברכת תהום רובצת תחת איז א טייערער פסוק... (אָב צו זיך אין צימער).

בת־שבע: דער טאטע, זאָל לעבען, צעהלט און צעהלט און האָט נאָך גאָר ניט. איהם פעהלט נאָך זעקס. הערריניו, אם ירצה השם, וועט אויסוואקסען, וועט ער זיין א גביר און וועט צעהלען טויזענדער און טויזענדער דער! ער וועט זיין א באַנקיר, אַיאָ? אַלע קינדער רופען איהם שוין ביינקער. אייבי, וועסט אפשר טרינקען א גלאָז פרישע טיי?

אייבי: א ביינקער! דער אַלטער צעהלט, וואָס איז ביי קיינעם ניטאָ און ער, הייסט עס, וועט צעהלען וואָס איז ביי יעדען אין קעשענע... איך וויל ניט קיין טהעע!

בת־שבע: עס קען זיין, דו ביסט גערעכט. איך וויל נאָר איין זאָך, מיין קינד זאָל זיין אַן עהרליכער איד, זאָל זיין געזונד און גליקליך, און זאָל האָבען א סך, א סך געלט, מיט זילבער, מיט ברוי־זאָנטען! מיין איך אפשר שלעכט?

אייבי: מיר מיינען ביידע גוט. נאָר איך רייד צו דיר מיט איין שפראך און דו ענטפערסט מיר מיט אַן אנדער שפראך.

בת־שבע: איך רעד צו דיר אידיש. נאָר איך וועל דיר זאָגען: אַז אַ ווייב געפעהלט, מעג זי אפילו רעדען מיתה פשוטה שפראך — איז דאָך גוט; ווען אבער אַ ווייב געפעהלט ניט, רעדט זי נעבעך פראָסט אידיש, און דער מאַן שרייט, עס איז תרגום לשון, קאטשקע־שפראך, טערקיש. אייבי, וועסט אפשר עסען אַן עפעל?

אייבי: איך מוין, מיר איז שוין צייט צו געהן. (מען קלאַפּט). קאם אין! (בעסי שטיינבערג קומט. ער כאַפט זיך און פּהוט אַן אויף גיך דעם ראָק).

העררי (אַ פאטש איבער'ן סידור): מיספּ שטוינבערג! דושי! פאפּא וויל בי גלעד! (ביי בת־שבע'ן פאלט אַרויס אַ פּעלער און צוברעכט זיך).

בעסי (מאכט זיך, אַז זי בעמערקט קיין זאך ניט): העללֶאָ, העללֶאָ! (ניט קיינעם ניט די האַנד). העללֶאָ, העררי! איך זעה, דיך פרעהט וואָס איך בין געקומען. איך געפעהל איהם.

בת־שבע (נאָאויז): וואָס דען אַ נאָר וועט ער זיין? דער קאָפּ שונאי ישראל, איז איהם ניט אויפגעדארט. ער איז געראַטען און טאטען (אייבי ניט אויף איהר אַ בייזען קוק. זי כאַפט זיך, אַז זי האָט געזאָגט עטוואָס אונפאַסענדעס, בויגט זיך אָן און קלייבט די צובראָכענע שטיקלעך פון טעלער).

פערשטעה ניט, וואָס האָט צו טהאָן דער סידור כּס"ן, „נאָפּענדיצטעס“?
(נעהמט פון קאמאָד אַ ריין געפרעפט נאָז-טיכעל). וואוּ איז דיין פּירזשאַק?
אַט האָסטו אַ ריין נאָז-טיכעל. (געפינט זיין זשאַקעט און לעגט דאָס טיכעל
אין זיין פאַקעט).

אייבי: איך וויל זאָגען, אַז אין די אַלטע צייטען פלעגט מען שטאַרבן
פון די קראַנקהייטען, און מען האָט ניט געוואוסט, אַז דאָס איז אַ קרענק...
מען מיינט, אַז אין די אַלטע צייטען איז געווען וועניגער גנבים, וויל מען
פלעגט בעגעהן אַ סך גנבות און רציחות, ניט וויסענדיג, אַז דאָס איז גנבה
ורציחה.

בת-שבע: אַז מען טהוט עפעס ניט וויסענדיג, איז דאָס קיין חטא
ניט. זעהסטו, ווען מען ווייס שוין וואָס מען טאָר און וואָס מען טאָר ניט...
אייבי (ווערט ביז): מײַך האַרט ניט וואָס מען טאָר און וואָס מען
טאָר ניט! מײַך האַרט נאָר, פאַרוואָס ווייסט מען ניט און מען פערשטעהט
ניט דאָס, וואָס מען דאַרף וויסן און פערשטעהן!

בת-שבע: אַמת, אייבי, דאָ ווייס איך גאָרניט. וואָס בין איך
שולדיג? איך בין אויסגעוואַקסען און ערצויגען געוואָרען אין רעמאנאָלע,
און לעבען דאַרף איך אין ניו יאָרק. איך פערשטעה דאָ גאָרניט, איך בין
ניט אין דער היים.

אייבי: אַמאָל האָט מען געמיינט, עס איז אַ גרויסע מעלה, ווען אַ
קינד האָט שכל צו פערדענען און ברענגען געלד פון דער גאס. און יעצט
ווייס מען, ווי באַלד די נויט צווינגט ניט, דאַרף מען ניט צולאָזען ביים
קינד זאָל זיך פריה ענטוויקלען געלד-גייציגקייט. איך וויל פשוט זאָגען, עס
קען זיך, חלילה, אַמאָל זעהר שלעכט ענדיגען, וואָס דו לאָזט הערר'ן זיין
אַ געשעפטסמענש.

בת-שבע: נישט-קשה, שכל האָבען צו געשעפט איז, חלילה, קיין
חסרון ניט. אַז מען זוכט, געפינט מען. ניט אַזוי הערריניו? (זי ווינט
צו הערר'ן. ער מאַכט זיך טיעף פערטהאָן אין בענשען).

אייבי: היינטיגע צייטען, אַז מען גנב'עט ניט, געפינט מען ניט.

בת-שבע: מען געפינט שוין יא. ניט אמת, העררי?

העררי (שטיל, דער פאטער זאָל ניט הערען): אָה, שאַראַפּ!

בת-שבע: נישט-קשה, פון הערר'ן וועלען מיר אים ירצה השם האָבען
נחת! אָי! וואו נעהמט מען אזעלכע קינדער! געוואַלד! געוואַלד!
חכם מיינער, טייערער! (דריקט איהם צו זיך).

ר' יעקב אלחנן (האָט געענדיגט בענשען): שאַ! מיר איז אייג-
געפאַלען: יברכת תהוב רבצת תחת. רבצת? ניין, עס פעהלט זעקס. מען

העררי: אָה, דזשי!

לינא (זיפצט): מר. ווייס ניט געווען דאָ? ווען איך קום, טרעף איך ביי זיי קיינעם ניט.

בת-שבע: מר. פיליפ לעבט יעצט ערגער פון א הונד, להבדיל. אין שטוב א חורבן, א תל עולם. נו, זאגט אליין. וואָס טויג די טעזע, מיט די אפסטעזע, אז קיין היים איז ניטאָ? איך זאָג איהם: מר. פיליפ פער-קויפט האקעל-פאקעל און געהט בעסער באַרדערען. זאָגט ער: ניין, „טראַבעלט אייך ניט, א דאנק“. איך האָף, אז מיין לינא וועט נאָך קומען צוריק אהיים. אי! די מענער נעהמען איין א כפרה נאָר נאָך אזעלכע פרויען, וואָס לויפען דאָן סטעזע...

אייבי: וועלל... באי באי! (ווייל געהן).

לינא: מר. ריבקין! איך האָב געוואָלט מיט אייך דערען געשעפט. פאַר וואָס זאָלט איהר ביי מיר ניט קויפען א דזשואיש ענציקלאָפּעדיע? אַט האָט איהר א סעמפעל, (צייגט איהם א בוך) צוועלף גרויסע, שווערע, דיקע וואָליוםס, מיט טייערע פאפיער, שעהנע טאָוולען, פיינע בילדער. ווי בעקוועם עס איז, אז איהר האָט עס אין דער היים. ווען איהר דארפט א אידישע זאך, קוקט איהר אריין.

אייבי: ניין, א דאנק, פאַר אַן אַרבייטער איז א צו גרויסער לוקסוס צו האָבען דאָס אין דער היים. איך בין ניט קיין געלערענטער און איך דאַרף א אידישע זאך זעהר זעלטען. גוד באי! (אב).

לינא: מים שטיינבערג, איך ווייס אייערע ביזנעס געהען זעהר גוט — גיט מיר א שאָן קויפט ביי מיר אַן ענציקלאָפּעדיע. היינטיגע צייטען א געבילדעטער מענש אָהן אַן ענציקלאָפּעדיע איז גראַדע ווי א שעהנער פלעט אָהן א באַדע-צימער, אָדער אַנדערע אימפרואוומענטס. אַט איז א בלענק, פערשרייבט זיך! אפילו אז מען דאַרף עס ניט, איז דאָס א ציערונג אין שטוב. עס איז ניטאָ קיין אידישע זאך, וואָס איז דאָ ניטאָ.

בעסי: ענטשולדיגט, ווען קען איך דארפען א אידישע ענציקלאָפּעדיע? איך וועל זיך דארפען שלעפען פון איין קוואַטיר אויף דער אַנדערער מיט צוועלף גרויסע, שווערע, דיקע וואָליוםס. אזא זאך איז גוט נאָר פאַר א מענשען, וואָס האָט א היים.

לינא: זיי זיינען גאָר ניט אזוי שווער און ניט אזוי דיק. און דאָס וואָס איהר בייט די אַדרעסען, איז נאָך בעסער. דער קאַלעקטאָר געפינט אייך ניט, בלייבען ביי אייך די ביכער כמעט ווי אומזיסט. גיט מיר א שאָן. בעסי: ניין! עס טהוט מיר לייד, אבער איך מוז זיך ענטזאגען.

לינא: נו, יא! מיר דארפען בילדונג און עדיקייטשען נאָר מיט'ן

בעסי: דאָס בין איך שוין אזא גליקליכע. אז איך קום, דארף זיך צוברעכען א טעלער.

בת־שבע: נישטקשה, אז מען ברעכט איז מוזל־טוב. זיצט, בעסי. איך האָב געמיינט, איהר האָט שוין פערגעסען, אז איהר האָט מיר צוגעזאָגט צו קומען, אָדער אפשר גאָר ברוגז אויף מיר. איך ווייס, מיין צונג גיט א מאָל א פלאַפּעל ניט דאָס וואָס מען דארף.

בעסי (זעצט זיך): איך האָב ניט פערגעסען און בין ניט ברוגז... פשוט געווען ביזי.

בת־שבע: איהר וועט אפשר טרינקען א גלאָז טיי? אָדער אפשר זייט איהר הונגעריג? מען קען אראָבלויפֿען נאָך א שטיקעל סטייק.

בעסי: ניין! ניין! א דאנק... (לאַנגע פּוּזע).

אייבי: פאָרוואָס זאָלט איהר טאקע ניט עסען עפעס?

בת־שבע: אייבי, מיר דאכט זיך, דו דארפסט שוין געהן אין דיין סקול...

העררי: דושי! די מאַמא וויל ניט, דער פאפּא זאָל בלייבען אין דער היים. (אייבי גיט איהם ביזי א ציה פאָר'ן האַנד. העררי דערשרעקט זיך).

בת־שבע: העררי!! נו! וואָס זאָגט איהר צו איהם? הערסט א גנב?!

אייבי (נעהמט זיין ביכעל און זיין הוט): איהר דארפט מיר ענט־שולדיגען, איך דארף געהן אין מיין פריפּעראַטאָרי סקול. איך האָב בעצאָהלט פּופּציג דאָלאַר און זיי האָבען צוגעזאָגט צו מאַכען מיך פאַר אן ארכיטעקט. (זעצט זיך). עס קאָסט ביליג היינט. פאַר פּופּציג דאָלאַר מאַכען זיי אייך פאַר אן אינזשענער, פאַר א דענטיסט, פאַר אן אפּאָטהעקער, א לאַיער, א דאָקטאָר — פאַר וואָס איהר ווילט. א ביליגע פּעקטאָרי פון האָריאָפּ אינ־טעליגענציע! (ער און בעסי לאַכען).

בת־שבע: אייבי, וועסט ניט פערשפעטיגען?

אייבי (שטעהט אויף): מרס. ריבקין האָט היינט זעהר מורא, איך זאָל ניט פערשפעטיגען... איך פערשטעה, איהר האָט דאָ עפעס סעקרעטען מסתמא. גוד באי. (געהט. מען קלאַפט אין טהיר). קאס אין! (לינא קומט מיט א בוך, זעהט אויס מאָגער און ניט אזוי לעבהאַפּט, ווי פריהער). לינא: העללאָ! ווי געהט עס? וואָס מאַכט איהר מרס. ריבקין?

פיסס שטיינבערג, איהר בעזוכט גאָרניט די סעריע לעקטשורס פון דאָקטאָר קאָזליק? אַי, שאַדע! זיין לעצטע סעריע איבער גענעל'ס טעזא, אַנטי־טעזא און סינטעזא...

נאָ ראיט טו דו סאָטש טהינגס... ע! לאָמיק אקארשט זעהן וואו האַלט
איד מיט מיינע חשבונות. (נעהמט ארויס געלד און צעהלט). מזומן האָב
איד אַכט מיט דריי-און-זיבעציג... און וויפיעל האָב איד חובות? (נעהמט
ארויס אַ ביכעל און רעכענט. מוררעי פייפט, ערשיינט ביין פענסטער אויפ'ן
פיער-עסקיפ. רויכערט). פארוואָס עפעס דורכ'ן פיער-עסקיפ? ראקע-
פעלער, קום אריין!

מוררעי (שטעקט אריין דעם קאָפּ און בלייבט זיצען אויפ'ן פענסטער):
שש! אריינגעהן קען איד נישט. איד האָב געגעבען דיין מוטער אַ וואָרד
אַף האַנאַר, אַז איד וועל נישט אַריבערטערעמען אייער שוועל, און איד בין אַ
דזשענטלמען פלעין אָפּ ענד דאָן. ביינקער, וועסט סמוקען אַ סיגאַרעט?
העררי: ניין, איצט נישט. גיב מיר אַ פּאַך, וועל איד בעהאַלטען אויף
שפעטער. (ער גיט איהם דאָס פעקעלע מיט סיגאַרעטס. העררי נעהמט
עטליכע און בעהאַלט).

מוררעי: ביינקער, איד האָב געבראַכט שלעכטע נייעס! דו האַלטסט
נאָך דאָס געלד ביי זיך?

העררי: ניין! איד האָב אָבגעגעבען...

מוררעי: דער קאַפּ אויפ'ן קאָרנער, איד גיב איהם אַמאַל אַ דאָלאַר,
און מיר זיינען טאַקע אויסער דעם גוטע פריינד אויך, — ער האָט מיר
געזאָגט, אַז נישט היינט, מאָרגען וועט מען אונז ביידען אַרעסטען. דעמעקטיווס
זיינען עפטער אָס, פלעין אָפּ ענד דאָן...

העררי: דוש! איצט? ווען עס איז אוועק אזוי פיעל צייט. ע!
דאָס קען נישט זיין!

מוררעי: איד וועט צעהן דאָלאַר געגען דיינע פופציג סענט. קאָם
אן! (שטעקט זיין האַנד אין קעשענע) פינף-און-צוואַנציג דאָלאַר געגען
דיין דאָלאַר, אַז איד בין קאַרעקט! העררי, אונזער שטונדע האָט געשלאָגען,
פלעין אָפּ ענד דאָן...

העררי: וואָס וועט יעצט זיין?

מוררעי: טראָבעל! מען וועט אונז פיהרען אין סטיישאָן-הויז, פון
דאָרטען אין די טאָמבס פון דאָרט אין קאָרט, פון דאָרט איבער'ן וואַסער —
פלעין אָפּ ענד דאָן...

העררי (דערשראָקען): נאָ! נאָ! פּור מאַמא! איד וויל נישט!
איד וויל נישט!

מוררעי: אַז דו ווילסט נישט שווימען איבער'ן וואַסער, קום מיט
מיר. איד רייז היינט אָב. יעס, איד וועל נישט ערלויבען, אַ דזשאָדזש, וואָס
איז אַמאַל אליין געווען אַ לויפער און אַ גנב, זאָל מיר זאָגען מוסר און שיקען

צונג... (שטעהט אויף) איך לאז עס דא... איך וויל אראפגעהן צו דער דזשעניטארשע צו פרעגען זיך וועגען מיינע... (געהט) ניט קיין לעקטשורס און ניט קיין ענציקלאָפּעדיע! איך ווייס ניט, וואָס האָט דאָרט ריבקיין אין איהר געפונען אזעלכעס? (אב).

בעסי: אַרימע פרוי, זי שפּיעלט זעהר אַ טראַגיקאַמישע ראָלע. נו, וואָס מאַכט איהר, מרס. ריבקיין? איך האָב אייך פּערשפּראַכען און בין געקומען. אָבער ווי איך האָב נאָר אַריבערגעטרעטען די שוועל, האָב איך שוין חרטה געהאַט. וואָרום דאָס, וואָס איך האָב דאָ געזעהן און געהערט אין איין מינוט...

בת־שבע: אמת, אַז איהר זייט געקומען, האָב איך זיך דערשראָקען. איך האָב ניט געוואָלט, און עס האָט מיר דאָך אַ קלאַפּ געטהאָן איבער'ן האַרצען. איך האָב געמיינט, די נכפה געהמט מיך. איהר זאָלט אַהער געהן עפּטער, וואָלט איך זיך שוין צוגעוואוינט. אַ מענש קען ביי זיך אַלעס פּועל'ן און קען זיך צו אַלעס צוגעוואוינען...

בעסי: איהר זייט ניט פאַרויכטיג מיט'ן רעדען. שש! איהר רעדט פון אַלץ אין דער געגענוואָרט פון אַ קינד... ער ווייסט ביי אייך אַלץ און ער פערליערט די אַכטונג צו אייך... און ער ווערט פּערדאָרבען... בת־שבע: אַז איך בין געווען אַ קינד, האָב איך געוואוסט אַלץ... מען האָט פון אונז קיין זאך ניט פּערבאָרנען.

בעסי: אייערע געדאַנקען זיינען געווען ריין און אייער פאַנטאַזיע געזונד, — איצט אָבער, דאָ, זיינען די געדאַנקען ניט ריין און די פאַנטאַזיע ביי קינדער און זאָגאר ביי גרויסע איז ניט געזונד. מען דאַרף זיין פאַרויכטיג. נו, ווי איז יעצט ביי אייך דאָ?

בת־שבע: אַי! די זעלבע זאך. די שטוב איז ביי איהם ניט קיין היים, נאָר אַן אַכסניאַ. נעכטיגט איבער און פאַהרט אַוועק. בעצאָהלט וואָס עס קומט פון איהם און שטעלט אויף דעם קאָלנער.

בעסי: וואָס מיינט איהר דערמיט!

בת־שבע: אַ קאזיאָנער מאַן! ער טהוט מיר אַמאָל אַ טובה און... (העררי הערט זיך צו).

בעסי: שש! דער באַי הערט.

בת־שבע: קומט אַריין אין פּראָנט־רום, דאָרט איז קיינער ניטאָ. דאָס הייסט, דער טאַטע איז דאָרטען, אָבער פון די זאַכען ווייסט ער אקוראט ווי אַ בייבי. (ביידע אב).

העררי: דזשי! זיי מיינען איך פערשטעה ניט. מיר דאַרף מען ניט לעגען קיין פינגער אין מויל... פאַפּא איז ע מעריעד מען ענד הי העז

און ווער עס וויל זיך ניט לאזען באסעווען, ווער עס וויל זיין פריי, דארף זיין אהן א היים.

העררי : אה, דושי! אהן א היים...

מוררעי : דעם... פול! וואס איז א היים? נאטהינג! מיר וועלען זעהן א וועלט, נארק, העקענסאקען, שיקאגא... ביינקער, אהן דיר וועט מיר געוויס זיין גרינגער צו מאכען דעם ויברח. נאך מיר טהוט וועה דאס הארץ פאר דיר. אזוי קענסטו זיך נאך אמאל ארויסקארעכען און ווערען א מענש, וועט דיר אבער די דושאסטיס כאפען אין די הענט, ביזטו פערפאלען אויף אייביג. דאס איז מיין ווארט אויף האנגאר... און אויסער דעם, אליין איז שווער צו וואנדערען. ביינקער, דו וועסט מיר זיין ווי א קליינינקער ברודער... עס איז ביטער, אז מע האט קיינעם ניט אויף דער וועלט. איך וועל אויף דיר אכט געבען, וועל דיר אבהיטען, אז אימיצער וועט דיר אנריהרען, וועל איך איהם דער'הרג'ענען. ביי נאכט וועל איך דיר איינרעקען און דו וועסט שלאפען נעבען מיר... ווארום דו ווייסט, דו, ראסקאל, איך האב דיר ליבע.

העררי : די מאמע וועט וויינען...

מוררעי : ע! קאט איט אונט! אז מען וועט דיר ארעסטען וועט זי ניט וויינען? אז מען וועט דיר נעהמען אין קאורט און דיין נאמען וועט זיין געדרוקט אין די זעלבע פייפערס, וואס דו פערקויפסט, וועט זי ניט וויינען? און דיין פאפא? וואס וועט דיר נאך דיין פאפא זאגען? ער האט פיינט דושאקוס!

העררי (רערשראקען): דושי! הי וויל קיל מי!

מוררעי : אלזא וואס האסטו דא? קום, די צייט שטעהט ניט! איך וועל ווארטען אויף דיר אין באטערי פארק. העררי, זיי א מאן, פלעין אפ ענד דאזן. (אב צוריק דורד'ן פייער עסקיפ).

העררי (איין אויגענבליק פערטראכט): יא! יא! דער פאפא איז זעהר א שלעכטער. ער וועט מיך דער'הרג'ענען! דער פאפא וועט מיך דער'הרג'ענען, איך ווייס עס! (כאפט זיך אויף) איך וועל ניט בלייבען אין דער היים! (זוכט זעהר איילענדיג זיך). איך וועל נעהמען מיין פוט-באל (געפינט א פוט-באל) און דאס בוך, וואס מיין טיטשער, מים הארדלע, האט מיר געשענקט... אה, גוטע מים הארדלעי! איך וועל איהר שרייבען א בריעף פון שיקאגא. (נעהמט א בוך. וויל עס בעהאלטען אין פאקעט. עס געהט ניט. גאנץ שטיל). מאמע! גור באי! פור מאמא! (ר' יעקב אלחנן קומט).

ר' יעקב אלחנן : אברהם, וואו ביזטו? אז אין ברכת תהום רבצת תחת פעהלט מיר זעקס, מיינסטו, האב איך ניט קיין אנדער פסוק? הא? וואו איז ער? א שאך! ער איז נישטא. כי גדולה חרפת י מאד. חרפתי —

מיך אין גנבים־קאלעדזש איבער'ן וואסער! איך בין א דזשענטלמען און
איך גלויב, אז איך וועל נאך אמאל זיין רייך ווי ראקאפעלער און וועל זיין
א רעספעקטיוועל סיטיזען, פלעין אפ ענד דאן. מיך וועלען זיי ניט כאפען!
איך וועט צוואנציג דאלאר געגען דיינעם א ניקעל. קאן אן! — אז מיך
וועלען זיי ניט כאפען! פערשטעהסט? אלס א פריינד בין איך דיר
געקומען ווארנען. ווילסט זיך רעטען, קומט מיט מיר. איך טראג זיך שוין
אָב. מיט דער פערז קיין האַבאַקען און מאַרש. פלעין אפ ענד דאן.

העררי: ווער געהט נאך מיט דיר?
מוררעי: קינער ניט! אנגעליקא מוסקאטי און זאזי ליוויי זיינען
שוין לאנג ענטלאָפּען פון דער היים. זיי האָבען א פריינד. (זאָגט איהם עטוואָס
אין אויער). יעס, פלען אפ ענד דאן.

העררי: אָה, דזשי! פע! (שפייט).
מוררעי: יא, אלע לויפּען יעצט פון דער היים, קינדער פון עלטערען
און עלטערען פון קינדער.

העררי: געהסטו, הייסט עס, אליין?

מוררעי: יעס, סער!

העררי: ווען?

מוררעי: באַלד, שוין! אויב דו ביזט ניט קיין פּואָל און ניט קיין
קאָוואַרד, קום מיט מיר.

העררי: ניין! איך בין ניט קיין קאָוואַרד, אָבער ווי קען איך? דו...

מוררעי: ע! קאט איט אאט! ווילסט דען בעסער געהן אין קאָרט
און אין דזשייל?

העררי: ניין! אָבער פערלאָזען פאפא און מאמא? לויפּען פון דער

היים? (וויינענדיג) אָה, דזשי!

מוררעי: איז דיין פאפא ניט געלאָפּען פון דער היים? האָט מיין

מאמא ניט פערלאָזען איהר היים? אלע לויפּען יעצט.

העררי: דהאט איז ראיט!

מוררעי: עס זאָל ניט זיין דאָס ענטלויפּען, וואָלט א פרעזידענט פון

א ביינא מיט א פוס ניט אריינגעטראָטען אין באַנק אַריין, א קאסיר וואָלט

ניט אָנגעקוקט די קאסע, א מאַן וואָלט ניט געליעבט זיין נייבאָר'ס שעהנע

פרוי, א שעהנע פרוי וואָלט ניט אויפגעוויבן די אויגען אויף א פרעמדען

מאן און עס וואָלט ניט געווען קיין ביזנעס, פלעין אפ ענד דאן.

העררי: דהאט איז ראיט!

מוררעי: מען טאָר ניט זיין צוגעבונדען צו א היים און מע דארף

ניט מורא האָבען צו לויפּען, וואָרום אין יעדע היים איז דאָ עפעס א באָס,

אום). וואו איז ער דאָס, דער גנב? שוין ווידער אַרויסגעלאָפֿען אויפֿ'ן סטריט. אי, די סטריט! די סטריט!

בעסי: דאָס געפֿעלט מיר ניט! מרס. ריבקינ, אַ פֿאָטער דאַרף אַלעס וויסען... אז ער דערווייט זיך שפּעט — קען אַרויס אָן אונגליק און העלפֿען איז שוין אונמעגליך. אויסער דעם, דאָס, וואָס איהר האָט סודות צווישען זיך בעזונדער, — פֿערפֿרעמדעט דאָס קינד פֿון פֿאָטער. (קוקט אויפֿ'ן זייגער). איך מוז יעצט געהן.

בת־שבע: בעפֿאָר איהר וועט פֿאַהרען אַהיים, בעט איך אייך, נאָך אַמאָל אַריינגעהן... מיר דאַרפֿען נאָך פֿיעל ריידען... איהר וועט אַריינגעהן, בעסי?

בעסי: מרס. ריבקינ, איהר ווילט האָבען קינדער, זיי זאָלען אויך שאַפֿען אַ הויז, איך מוין, מען דאַרף פֿריהער שאַפֿען אַ הויז, אום קינדער זאָלען האָבען וואו צו לעבען און ערציהען זיך. אַמאָל האָט געקענט זיין מוטער יעדע, וואָס האָט געקענט האָבען קינדער, יעצט קען אַ מוטער זיין נאָר די, וואָס קען קינדער ערציהען... באַי, באַי! (אַב).

בת־שבע: מען דאַרף ניט נאָר קענען געבוירען קינדער, מען דאַרף קענען ערציהען? האָ! אַ בהמה, אַ קאָז ווייט אויסווייניג ווי צו זיין אַ מוטער, און אַ פֿרוי דאַרף עס פֿריהער אויסשטודירען פֿון אַ ביכעל. אַי, די ביכלעך קענען איינעם משוגע מאַכען! (נעהמט אַ בעזים, קעהרט און ברומט אַ לייערעלע פֿאַר זיך. ווען זי גיט אַ רוק דעם ראָקינג־טשער, דערועהט זי אַ קישעלע, וועלכע זי נעהמט צאָרט אויף די הענט און דריקט עס צו זיך). אַ קינד! אַי, וועה איז מיר, אַ קינד! (געהט אום און זינגט. לעגט עס אַנידער. נעהט צום פֿאָטער מיט'ן בעזים אין האַנד). טאַטע, לעבען, איך האָב דיר עפֿעס געוואָלט פֿרעגען... ווייל מוין מאַן איז אַברהם, איז מיר עפֿעס געקומען אויפֿ'ן זינען. אַברהם אַבינו איז געווען אַן עהרליכער איד און די מוטער שרה אַן עהרליכע אידענע, האָ?

ר' יעקב אלחנן: אַ שאלה! אַברהם אַבינו האָט אַודאי ניט געזאָגט שרה'ן, אז מען דאַרף ניט קיין מצות אויף פֿסח. און שרה איז געוויס ניט געזאָגט מיט די אייגענע האָר.

בת־שבע: דערצעהל מיר טאַטע, ווי אזוי איז געווען די מעשה מיט הגר'ן?

ר' יעקב אלחנן: האָ? הגר? ה—5, ג—3, ר—200. האָ? שרה האָט ניט געהאט קיין קינדער. האָט זי געזאָגט אַברהם'ען, נעהם הגר'ן, אפֿשר וועל איך דורך איהר געבויט ווערען. (ענטציקט). אַי וועה! זעה נאָר די ספֿירות! הגר בעטרעפט 208 און דורך איהר איז ביי שרה'ן געבוירען געוואָ-

ח—8, ר—200, פ—80, ת—400, י—10 — 698 — תרצ"ח! יא! איך בין זיכער, ווי יעצט איז נאכט, אז אי"ה אין תרצ"ח לפ"ק וועלען מיר אוועק-
געהן פון אונזער לאנגען פינסטערען גלות, אין אונזער אלטען פייערען,
הייליגען היים, במהרה בימנו. וואָרום טאָקע דער מספר „ובוכותי זה ובא
לציון גואל"... אָבער וואו שטעהט דער פסוק כי גדולה חרפתי מאוד? אפשר
איז דאָס גאָר קיין פסוק ניט, האָ? (זעצט זיך, רעכענט און שרייבט. בת-
שבע און בעסי קומען. רעדען גאנץ שטיל). צו די ווייבער איז געקומען דער
שלאַנג, דער נח ש' און האָט אונז געבראַכט דעם טויט... צו אונז אָבער
וועט באַלד קומען דער משיח, אי"ה, און וועט ברענגען דאָס אייביגע לעבען.
וואָרום דער מספר פון נחש איז פונקט דער מספר פון משיח. נחש איז 358
און משיח — 358. עהע! דערפאַר הפנים ווען אין דער מדבר האָט דעם
אירען געביסען דער נחש, האָט מען איהם געהייסען קוקען אויפ'ן נחש, וואָס
איז בגמטריא משיח... אי! הפלא ופלא! אי! אי! אי!

בת-שבע: יא, בעסי, איך האָב פיעל געדענקט דערפון, און איך
פערשטעה ניט, פאַר וואָס ניט? ווען איהר קומט, פערלעבט איך זיך אין אייך.
מיר וואָלטען געלעבט צוזאַמען ווי צוויי שוועסטער. איך האָב פרייהער
געטריבען דעם געדאַנק פון זיך, אָבער עס העלפט ניט. איך פערשטעה, עס
וועט מווען געשעה. איהר וועט זיין מיט אונז.

בעסי: וואָס האָט איהר זיך איינגערעדט נאָרשקייטען!

בת-שבע: איך ווייס, עס איז גאָר ניט קיין נאָרשקייטען. אז איהר
וועט זיין ביי אונז, וועט פון אונזער שטוב אויפ'ס ניי ווערען אַ היים. אין
די אלטע צייטען האָבען אפילו די אבות מיט די אמהות אזוי געטהאָן.

בעסי: ניין! ניין! חלילה, איהר פערשטעהט אלליין ניט וואָס איהר
רעדט!

בת-שבע: נו, ווי באַלד אזוי, וועל איך טאָקע די טעג געהן אין
האָפּטיטאַל מאַכען זיך די אָפּעראַציע: מפה נפשך, וועל איך האָבען קינדער
וועט זיין אַ היים, וועל איך ניט קענען זיין אַ מוטער, וועל איך בעסער
שטאַרבען. עס איז אפילו אַ סוד, אָבער אייך, בעסי, מעג איך דאָס אויס-
זאָגען. גאָט האָט מיר צוגעשיקט דאָס געלד, וואָס איך דאַרף צו דער אָפּע-
ראַציע. מיין העררי האָט געפונען 106 דאָלאַר נעבען סיטי האָל און האָט מיר
געגעבען דאָס געלד...

בעסי (ערשטוינט): העררי האָט געפונען 160 דאָלאַר? ווייסט דער-
פון דער פאָטער?

בת-שבע: ניין! ער וויל ניט דער פאָטער זאָל וויסען. (זי קוקט זיך

בת־שבע: אַי, הלאַי, איהר מיאוס'ע מאָרדע אויף אונז ביידע געזאָגט געוואָרען.

לינא: נו, יא! היינטיגע צייטען אבי מען האָט נאָר אַ שעהנע מאָרדעלע... קיינער ניטאָ!... איך ביינא שוין נאָך מיין באַי. זעהט איהר איהם אָפט?

בת־שבע: ער געהט ניט מעהר אַהער און עס קען נאָר זיין, ער איז שוין ניטאָ אין ניו יאָרק. ער האָט זיך בעריהמט, ער וועט אַוועק ווייט אין די וועסט.

לינא: ווייס איך! וואוהין וועט ער פאָהרען און מיט וואָס וועט ער פאָהרען?

בת־שבע: מען קען ניט וויסען. און ווי געהט אייך, זינט איהר זייט אין די הויזען פון אַן אַגענט?

לינא: דעם אמת? לאַ עליכס'דיג. פונקט די, וועלכע רעדען מיט אַזא פייער פון פרייהייט, מאכען חזק פון מיר. אַ פאַלישע וועלט! היינט די אינטעליגענציע אונזערע! וואָס דארפֿען זיי אַן ענציקלאָפּעדיע, אַז עס איז דאָ פאָויקער אויף דער וועלט!

בת־שבע: געוואָלד, פרעג איך אייך, וואָס האָט איהר געוואָלט?

לינא: איך האָב געוואָלט זיין עפעס.

בת־שבע: עפעס? איז דען אַ מאמע, אַ בעל הבית'טע אין שטוב אפילו ניט „עפעס“? אייער מאַן האָט אייך אַזוי ליב... אַ גוטער מענטש אָהן אַ גאל. וואָס דארף מען נאָך?

לינא: אַ גליק! אָבלעבען די יאָהרען מיט אַ מענטש אָהן אַ גאל... אין רוסלאַנד וואָלט איך אפּשר ניט געהאַט קיין צייט צוצוקוקען זיך און מיר וואָלטען אַזוי אָבגעלעבט די יאָהרען, דאָ אָבער האָט אַ פרוי צייט צו קוקען און צו טראכטען. קיין זאך האלט זיך דאָ ניט לאַנג. יעדע זאך בייט זיך דאָ שנעל.

בת־שבע: אפילו מאַן און ווייב אויך?

לינא: וואָס דען? אייביג האַלטען זיך מיט איין זאך? אָבער וואָס? איהר מיינט, מיר איז גוט? ווער עס איז מיר מקנא, זאָל איהם נאָט העלפען, ער זאָל געהן פּערלען מיט די ריזשואיש ענציקלאָפּעדיע. (מען קלאַפט אין טהיר זעהר שטיל און זעהר לאַנגזאַם).

בת־שבע: שטיילע, שלעפּעריגע קלעפּ! דאָס קלאַפט מסתמא מר. פיליפ, מר. ווייס, מיין איך. קאס אין! (פיליפ קומט. געוואָרען עלטער, לאַנג ניט ראַזירט).

פיליפ (טרויעריג): העלאַ, מרס. ריבקינ, איך האָב מורא, מיין באַי,

רען יצחק, וועלכער בעטרעפט אויך 208... אי! אי! אי! הפלא ופלא. הגר מיט יצחק'ען צוזאמענעפלעכטען.

בת־שבע: דאָס הייסט, שרה האָט געמיינט, דורך הגר'ן וועט אויפ־געבויט ווערען די היים?

ר' יעקב אלחנן: הגר און יצחק — די זעלבע זאך. הפלא ופלא!

בת־שבע: דאָס זעלבע האָבען געטהאָן רחל און לאה... זיי האָבען געבראכט אנדערע ווייבער צו יעקב'ן און האָבען געוואָלט דורך זיי אויפגעבויט ווערען. איך גלויב אין אזא זאך!

ר' יעקב אלחנן: שוטה, גלויב ניט, אז עס שטעהט אין דער תורה הקדושה!

בת־שבע: פאר וואָס זאָל מיין אברהם זיין בעסער פון אברהם אבינו? אויב זיי האָבען געמעגט, מעגען מיר, קליינע מענשעלעך, אודאי? ווי מיינסטו, טאטע?

ר' יעקב אלחנן: עס איז נאָר געבליבען צו ווארטען 31 יאָהר און דאָן וועלען מיר ווייסען גענוי, וואָס מען מעג און וואָס מען מעג ניט. משיח, אי"ה, וועט קומען און וועט פערענטפערען אלע קשיות, אלע אבאיות, אלע שאלות ותשובות, אלע ספקות, אלע מחלוקות, אלע תיקו'ם. 31 יאָהר! (אָב צו זיך).

בת־שבע (שטעהט אויף): ווארטען 31 יאָהר? טאטע, אז מען ווארט לאנג אויף א זאך און מען דענקט לאנג פון א זאך קען מען משוגע ווערען. (גלעט דעם שטערען). יא, איך ווייס עס, מען קען משוגע ווערען. דאָס הארץ ווערט שוואך, דער קאָפּ ווערט דול. (קעהרט און רעדט צו זיך). די אמאָליגע ווייבער האָבען געהאט מעהר שכל. שרה האָט איהם אליין געגעבען הגר'ן, איז זי געבליבען די גבירתה און הגר די שפחה. זי זאָל אָבער ווארטען ביז וואנען אברהם וואָלט אליין גענומען הגר'ן, וואָלט הגר געוואָרען די גבירתה און זי די שפחה. און עס קען טאקע אויך זיין, אז זיי האָבען זייערע מענער מעהר לייעב געהאט... מיר האָבען לייעב נאָר זיך אליין. איך בין א קראנקע פרוי, ער איז יונג און געזונד. ווארום זאָל איך איהם שטערען גליקליך צו זיין? פערקעהרט, אפשר דורך איהר וועל איך אויך אויפגעבויט ווערען, ווי אונזער מוטער שרה. מען דארף פרעגען דעם טאטען: בעטרעפט בת־שבע אזוי פיעל ווי שרה? (זי פערטראכט זיך. מען קלאפט אין טהיר). מען קלאפט? קאם אין! (לינא קומט צוריק).

לינא: ניטאָ שוין די מאסאדזשיסטקע? איך קען ניט אָנקוקען איהר מיאוס'ע מאָרדע!

קאטעסען סטאָר. וועסט עסען סאָסעדזשעס מיט אַ פיקעל? אָדער, עסקוויז מי, אַ פאָר פרישע אייער מיט אַ מאַרנירטען הערינג? איך יועל נעהמען אַ פיינטיקעל ביער. און דאָס וואָס דו האָסט ליעב... „שאַרלאַט ריוו“. (אויפֿ-געלעגט). קום, קום אַרײַן, נאָר אזוי צו גאָסט.

לינא: מיר זײַנען דאָך אָכער יעצט אזוי ווי פרעמדע. (בת־שבע קומט צוריק).

פיליפ: זאָל דיר דאָכטען, איך בין, אַי בעג יור פאַרדאָן, אַ קאָס־טאָמער. איך וויל ביי דיר קויפּען די... דאָס וואָס דו פערקויפּסט... מרס. ריבקינ, איך בין איהר פּלוצלונג אַ פרעמדער געוואָרען. אַי, די געבילדעטע מענשען! ביי זיי קומט אלעס, אַי בעג יור פאַרדאָן, ניט אזוי ווי ביי אונז. קום אַרײַן, לינא.

בת־שבע: לינא, וואָס מאַכט איהר דאָרט פאַר אַנשטעלען? ברעקעלט זיך ניט. (גיט איהר דאָס בוך). נעהמט אייער אידישע זאָך און געהט!
פיליפ: מרס. ריבקינ, טראָבעלט אייך ניט. אַ דאָנק. אַי, לינא, איך ווייס ניט פאַר וואָס, מיר פערקאָפט אזש דער אַטהעם... (ער נעהמט לינא'ס בוך. ביידע אָב).

בת־שבע: פע! (קוקט אויפֿ'ן טהיר אן אויגענבליק). איך ווייס ניט פאַר וואָס, נאָר זיי ביידע פער'מיאוס'ען מיר שטענדיג ניט נאָר דאָס ליעבען זיך, נאָר זיי מאַכען מיר מיאוס ומאוס דאָס גאנצע לעבען. פע! (נעהט אום). אַי, וואָס איז דאָס פאַר אַ וועלטעל? ווען ניט צוליעב קינדער, וואָלט גאָר אין גאנצען ניט כדאי געווען צו לעבען. טאָקי! איך זאָל ניט האָבען מיין קינד, מיין הערריניו, וואָלט איך אפּשר שוין לאַנג געמאַכט אַ סוף.... אַ פרומע אידישע טאָכטער טאָר נאָר ניט דענקען פון אזא זאָך... וואו לויפט עס אַרום אזוי שפּעט מיין לויפּערעל? מסתמא עפעס ביזנעס? עס וואַקסט אַ בריה אַ יונג, געזונד זאָל ער זײַן. אַי, איך האָב ניט קיין פרייד אין מיין לעבען, זועל איך אפּשר אַמאָל נחת האָבען פון מיין קינד. (לינא צוריק אויפגערעגט, מיט אַ שטיקעל פאפיער אין האַנד).

לינא: מרס. ריבקינ, שרעקט אייך נאָר ניט... מיר האָבען געפונען אויפֿ'ן טיש אַ צעטעלע פון מוררע'ען, ער זעגענט זיך מיט אונז און שרייבט, זײַן ערשטען בריעה זאָלען מיר ערוואַרטען פון שיקאַגאָ. זאָל עס מעגליך זײַן?
בת־שבע: יא, ער האָט עס געטהאָן... קיין ספק ניטאָ — וואָס איז דער חידוש? אַ קינד וואַקסט אָהן אַ מאַמע...

לינא: אַי! וואָס קען אַ מאַמע העלפּען? איהר זײַט דאָך אַ הייסע, אַ געטרייע מאַמע... פון דעסטוועגען שרייבט מוררע, אז אייער העררי ענט-לויפט צוזאַמען מיט איהם...

איף יו פלז, איז נאך קאפוט געגאנגען. (בעמערקט לינא'ן, ווערט פרעהליך).
 אה, עסקיוז מי, לינא! העלף! וואס מאכסטו? אי, אזא גאסט! אי בעג
 יור פארדאן, מיר האט זיך אָנגעהויבען פיקען מיין הארץ...

בת־שבע: איהר זעהט, דער „אגענט" איז דאך געקומען צו אייך
 מיט א וויזיט, זיצט, מר. פיליפ...

פיליפ: טראָבעלט אייך ניט, א דאנק. (זעצט זיך). לינא, איף יו פלז,
 זעהסט זעהר שלעכט אויס.

לינא: און איהר, מר. ווייס, זייט פערוואקסען מיט א באַהר.

בת־שבע: וואס דען, א גוי'אישע געגאָלטע מאָרדע איז שעהנער?
 וואו איז דאָס מיין קליינער טייערער טייוועל? איך וועל אונמיסטען א קוק
 טהאָן פון פענסטער פון פראָנט־רום. (מאכט א ביטרע מינע און געהט אָב
 אין צווייטען צימער).

פיליפ: נו, יא, פון וועמעס וועגען דאָרף איך זיך שיווען? וועמען
 האָב איך צו געפעהלען? איך געה יעצט אום ווי א מענש, וואָס איז, אי בעג
 יור פארדאן, ניט געשטאָרבען און ניט געבליבען לעבען. גלאַט אזוי, ווי ניט
 אהין און ניט אַהער... עסקיוז מי, לינא, פערדיענסטו עפעס?

לינא: דערוויילע מאַך איך נאָך ניט קיין גלענצענדע געשעפטען....

פיליפ: טאָמער דארפסטו געלד? איך וועל דיר באַרגען. ביזט דאָך
 ניט ביזן אויף מיר! איך געה אום שטענדיג און טראַכט: אפשר איז זי
 ביזן אויף מיר?

לינא: ניין! איך בין ניט ביזן! אויב דו קענסט, באַרג מיר אויף א
 קורצע צייט צעהן דאָלאַר. איך האָב צוויי קאָסטימערס, וועלכע האָבען מיר
 צוגעזאָגט זונטאָג געבען געלד...

פיליפ: עסקיוז מי, נאר, וואָס דארפסטו רעדען! (ניט איהר געלד).
 ביזט אפשר הונגערדיג? וועל איך אַראָבלויפען עפעס קויפען. איך וועל מאַכען
 טהעע. אי, וואָס ביי אונז אין שטוב טהוט זיך, איף יו פלז! איך זאָל זיך
 ריכטען אויף געסט, וואָלט איך ווי עס איז אויפגערוימט... אָדער, עסקיוז מי,
 געבעטען די דזשעניטאָרשע.

לינא: אזוי, ביזט א מחותן מיט דער דזשעניטאָרשע?

פיליפ (אויפגערגט): אי בעג יור פארדאן! עסקיוז מי, איף יו
 פלז! איך בין ניט ווי די אנדערע מענער, וועלכע, איף יו פלז!....

לינא: וואָס געהט עס מיך אָן? די הויפטזאך, איך וואָלט געוואָלט
 זעהן אונזער מוררעני...

פיליפ: ווער ווייסט, וואו ער איז? אונזער מוררעני... אָבער, אַל־ראַיט,
 טראָבעל זיך איצט ניט: קום אריין, לינא, איך וועל אַראָבלויפען אין דעל־

געבילדעטע פרוי, ווי מיין לינא. אַי, איהר זאָלט זעהן די ביכער, וואָס זי לעזט און די לעקטשורס וואָס זי אַטענדעט... אַ קאַפּ!

בעסי: ענטשולדיגט, איך פערשטעה ניט, וואָס דאָ קומט פאַר. העררי איז אוועקגעלאָפּען?

פיליפ: אַי בעג יור פאַרדאן, מיט מיין באַי אין שיקאַגאַ... עקסקיוז מי, אַ שעהנער כאַפּ! טראָבעל פונקט אין דער צייט ווען מיין לינא איז שוין יא געקומען... ביי זיך אין דער היים איז מען ווי ניט אין דער היים... נו, געה, עפּטער אַלל, האָב נחת פון קינדער! און איך האָב געהאַפּט... דאָך, ווי זאָגט מען, אַי בעג יור פאַרדאן, מאַן און ווייב איז איין לייב. איהר יו פליז, איך וועל אונמיסטען אויך אַראָבגעהן... אַריפּע מרס. ריבקינ! אַי בעג יור פאַרדאן. (אב. מאַכט צו די טהיר).

בעסי: איך זעה, דאָס פאַמיליען־לעבען גיט גענוג צרות, אויפּרעגונג, שרעק, טראָבעל. וויפיעל גיט עס פרייד און גליק? אַמאָל האָט מען פון אַ היים זעהר פיעל געדענקט און געטרוימט. יעצט שפיעלט די היים קיין ראָלע מעהר ניט. מען עמיגרירט פון דער היים זעהר לייכט, מען פערקויפט לאַנגביכעוואוינטע הייזער, פון יאָהרען בעזעסענעס לאַנד, מען פאַהרט אום, מען וואַנדערט, מען רייזט פון איין פלאץ אויפ'ן אַנדערען, מען לעבט אין האַטעלען, אויף שיפּען, אויף פלעזשור און קור־ערטער. דער מענש איז היינט אַן אַבגעריסענע, צו קיין זאך ניט צוגעפּעסטעטע זאך. די אַלטע היים פאַלט... אַלעס לויפט! (געהט אום פערטראַכט). הא! מיסים ריבקינ האָט אַ פלאן: זי וויל אונטערשפאַרען די אַלטע היים מיט אַ נייעם סטאָלב... זי זאָגט עס, דאכט זיך, אזוי קאַלטבלוטיג, און מיר גיט אַ קלאַפּ דאָס בלוט אין קאָפּ אַריין. (אַ גערויש, מען קלאַפּט אין טהיר). קאם אין! (אייבי קומט. קוקט זיך ארום ערשטוינט).

אייבי: איהר זייט דאָ גאָר אַליין?

בעסי: יא, אייער פרוי איז אַראָבגעגאַנגען זעהן, וואו איז העררי?

אייבי: אַליין?... איהר זייט דאָ יעצט אַליין?... זאָנדערבאַר...

מיר זיינען דאָ אַליין! מערקווירדיג, עס האָט מיך אזוי געצויגען אַהיים.

בעסי: וואָס איז דאָ אזוי זאָנדערבאַר? אייער באַי איז אזוי שפּעט גיטאָ, איז די מוטער געגאַנגען זעהן וואו ער איז, און מיך האָט זיך געבעטען דאָ זיצען. און מיר זיינען ניט אַליין דאָ — איך האָב געהערט אייער שווער הוסט דאָרט...

אייבי: יא, ער הוסט און צעהלט ווען משיח וועט קומען. (פויעז).

עס איז שוין אַ צייט, וואָס אונז איז ניט אויסגעפאַלען צו בלייבען אין צווייען.

בת-שבע (ווי מיט א דונער דערשלאָגען): **הא!** מיין העררי? !
וואָס דערט איהר דאָס? אַי, וועה איז מיר, וואו איז העררי? ער איז ערשט
דאָ געווען. מיין קינד! (לאָזט זיך לויפען אין האָל ווי אַ פּערווירטע און
שרייט): **העררי! העררי!**

לינא (פּערהאַלט זי): וואוהין? גאָט איז מיט אייך! נעהמט עטוואָס
אויפֿן קאָפּ... קוק זי נאָר אָן! די שכנים וועלען דאָך מיינען, איהר זייט,
חלילה, פון זינען אַראָב.

בת-שבע (זוכט איהר שאל): איך וועל אַראָב־לויפען זעהן, פרעגען
ביי די באַיעס. מען וועט אפשר דארפֿען לויפען אַהין, וואו ער פּערקויפט די
פייפּערס, נעבען סיטי האָל. (כאַפט אויף זיך דעם שאל). ער שרייבט, אז
מיין העררי געהט מיט איהם? אַי, פינסטער איז מיר!

לינא: הארט אויס, איך וועל אַראָב־לויפען מיט אייך. (לויפט צו זיך).

בת-שבע: יא, קומט מיט מיר. איך בעט אייך, קומט גיכער! די
באַיעס לאַכען פון מיין ענגליש. איך בין שטום, איך וועל ניט קענען פרעגען.
איך בין א שטומע אין דעם לאַנד, איך בין א בלינדע דאָ, א פרעמדע... (זוכט)
ער איז דאָך ערשט געווען דאָ. עס קען ניט זיין! ער האָט גאָר ניט מיט-
גענומען, גאָרניט געשריעבען. ניין! עס קען ניט זיין! מיין העררי וועט
עס מיר ניט טהאָן! (בעסי עפענט די טהיר, און בלייבט שטעהן פּערוואונד-
דערט). קומט, לינא! אַי, מיינע פיס האַקען זיך מיר אונטער... אָה!
דאָס זייט איהר בעסי? ע... איצט ניט!... ע... הארט אויס! (גלעט
זיך איבער'ן שטערען). אַך, יא! איך בעט אייך, בלייבט דאָ מיט אייבי'ן...
ער וועט באַלד קומען, מסתמא... יא, איך ווייס, אז פונקט איצט, וועט
איהם ציהען אַהיים... בלייבט! איך לויף זוכען מיין העררי'ן... ער זאָל
מיט זייער באַי אַוועקפאַהרען קיין שיקאַגאָ... אַי! איך וואָלט דאָס ניט
איבערגעלעבט!... איך וועל איהם געפינען און ברענגען אַהיים, און איהר
דערווילע זאָגט אייבי'ן גאָרניט. איך בעט אייך. בעסי, זייט א גוטע, און
ווארט דאָ אויף מיר... בעסי, אויב דאָס קינד אויף ניט, וואָס בלייבט מיר
אויף דער וועלט! (וויינט) לינא, אום גאָטעס ווילען, גיכער! (לויפט
ארויס. אין האָל איז שוין לינא און פיליפ, שרייט): העררי, הערריניו!
העררי! (מען הערט ווי לינא בערוהיגט זי און לאָזט ניט שרייען).

פיליפ (געהט אריין און מאַכט צו די טהיר): איהר יו פּליז, איז דאָס
זעהר א גרויסער סקאַנדאַל. אונזער באַי איז שוין לאַנג קאַפּוט. אבער
העררי, אַי בעג יור פאַרדאָן, איז נאָך א קינד. עקסקיזוז מיר, איז דען דאָס ניט
אזוי? הא? ווי איז אייגענטליך אייער מיינונג? איהר זייט דאָך אויך א

בעסי (וויל זיך ארויסרײסען): איך דענק ניט שלעכט פון אייך. אבער יעצט הערען אייערע טענות, וויל איך ניט. לאָזט מיך געהן. איך בעט אייך! **אייבי** (האלט פעסט איהר האַנד): ניין! איין וואָרט! איך וויל אייך זאָגען נאָר איין וואָרט! (זי רײסט אַרויס איין האַנד, ער כאַפט די צווייטע. פונקט אין דער מינוט בת־שבע ראש אַרײַן). נאָר איין וואָרט נאָך, בעסי! (ער דערזעהט בת־שבע'ן און לאָזט אָב בעסי'ס האַנד).

בת־שבע (קוים וואָס זי אַטהעמט, ניעדערגעשלאָנען, דערשראָקען): העררי ניט געקומען אַהיים? (א קוק אויף זיי ביידען). אָה! יא! איך האָב געוואוסט. מיין האַרץ האָט געפיהלט. הם! א מערקווירדיגע זאך! איך בין געלאָפּען אין גאס און מיינע אויגען האָבען אייך ביידען געזעהען דאָ. איך האָב געשריען און גערופּען העררי'ן, און מיינע אויערען האָבען געהערט ווי איהר רעדט שטיל איינער צום אנדערען. (זעצט זיך אין אַ ווינקעלע, גלעט דעם שטערען. פּויעזע). וועה! מיר פּאָהרען קיין אַמעריקא כאַפּען גליקען און מיר פערלייערען דאָס טייערסטע, וואָס אַ מענש האָט... אַלעס! אַמעריקא האָט צוגענומען ביי מיר מיין היים, האָט צוגענומען ביי מיר מיין מאַן, יעצט וויל זי צוגעהמען מיין איינציג קינד! בעסי, איך האָב מורא, איך פערלייער יעצט מיין קינד!

אייבי: איך פערשטעה ניט, וואָס קומט דאָ יעצט פאַר? וואו איז העררי?

בעסי: מען האָט מורא, אייער שכן'ס זוהן האָט איהם מיטגענומען קיין שיקאַגאָ!

בת־שבע (פערצווייפעלט): איך האָב מורא, ער האָט צוגענומען ביי מיר מיין קינד! איך האָב מורא, איך האָב פערלאָרען מיין קינד!

אייבי: שש! מאַך נאָר ניט דערוויילע קיין גוואַלדען! דערזעהלט מיר, וואָס טהוט זיך דאָ... לאָמיק וויסען! ער איז דאָך ערשט דאָ געווען? קען מען דאָך אויסגעפינען, מען קען טעלעגראַפירען, מען קען איהם סטאָפּען אין וועג. די פּאָליציי וועט איהם ברענגען צוריק. אבער ווער זאָגט, אז ער איז געפאָהרען?

בעסי: מיינט איהר ניט, מרס. ריבקינ, אז דאָס געלד, וואָס ער האָט אייך געגעבען?...

אייבי: וועלכעס געלד? מיר זאָגט מען גאָר ניט! וועלכעס געלד? (העררי עפענט פּלוצלונג די טהיר, לויפט אַרײַן מיט גרויס אימפעט, זעהר דערשראָקען. לויפט צו דער מוטער).

בת־שבע: העררי! אַי!

בעסי : און עס וועט געוויס נאך מעהר צייט אוועק, בעפאר דאס וועט זיך טרעפן נאך אמאל.

אייבי : איך האב לאנג ערווארטעט אזא געלעגענהייט. איך האב פילעס אייך צו דערצעהלען.

בעסי : וואס פאר א פראקטישען זין קען האבען דאס דערצעהלען און דאס רעדען ?

אייבי : איהר ווייסט, מיין פרוי טראגט זיך אום מיט א געדאנק... בעסי (פערשעמט) : דאס איז ניט קיין געדאנק, דאס איז אן אונזין... אייבי : איך ווייס. אבער דאך טרוימען דערפון... דענקען, ווי אזוי מיר אלע צוזאמען...

בעסי : איך האב פיינט צו טרוימען און דענקען פון נארישקייטען. איהר ווייסט, איך בין ניט פון די איבערגעשפאנטע... איך בין א פראקטישער מענש.

אייבי : דאך, שטעלט אייך פאר, אויב דאס וואלט געווען אויס-פיהרליך.

בעסי : איך וויל מיר גאר ניט פארשטעלען ! (א לאנגע פויזע).

אייבי : אז איך גיב נאר א טראכט, אז איך בין דא איצט מיט אייך אליין, בעסי !...

בעסי : איהר גיט בעסער א טראכט דערפון, וואס אין דער צייט, ווען איהר זייט דא אליין מיט מיר און איהר טראכט פון זאכען, פון וועלכע עס איז בעסער ניט צו טראכטען, אין דערזעלבער צייט לויפט אום די מוטער פון אייער קינד איבער די גאסען, א טויט־דערשראקענע, א פערצווייפעלטע, און זוכט, און רופט...

אייבי (רוהיג) : א נייעס ! שטענדיג אזוי. פריהער לאזט זי איהם לויפען, און נאכדעם לויפט זי איהם זוכען. בעסי, זי האט דאס קינד פער-פרעמדעט פון מיר. העררי האט מיר גיט ליעב. ער קען מיר גיט. ער האט מורא פאר מיר. זי איז ניט ענטוויקעלט גענוג צו זיין א מוטער... א פריינד מיר — קען זי גיט זיין, מיר זיינען ווייט איינער פון אנדערען... און... ע... עס איז גיט שעהן צו זאגען... אבער... איך בין גיט קיין מלאך... און זי איז א קראנקע.

בעסי (שטעהט אויף) : איך זאג אייך, אז מיט אייער קינד, קען זיין, האט וואס פאסירט, און איהר דענקט און רעדט פון זיך. איך קען דא גיט בלייבען מעהר. אייער פרוי וועט מיר ענטשולדיגען. (ווייל געהן).

אייבי (כאפט איהר האנד) : ניין ! ניין ! איך בעט אייך... הערט מיר אויס. איך וויל גיט, איהר זאלט דענקען שלעכט פון מיר !

פון דעמעקטיווס און פון פרוזאן! איצט פערשטעה איך! איצט פערשטעה איך!

אייבי: לאָז רעדען! נו, און וואו איז דיין געלד? (קוקט אויף בעסי'ן) איהר בעגרייפט שוין, וואָס פאַר אַן אונגליק עס שפּיעלט זיך דאָ אב אין שטום? אי! אי! אי! פערברעכט די הענד און געהט אום איבער'ן שטוב).

העררי: גיכער, פאַפּאַ, די דעמעקטיווס וועלען באַלד זיין דאָ, און איך וויל, איהר זאָלט אַלעס וויסען. איהר זאָלט איך, אס וועניגסטען קענען רעטען פון טראָבעל. אי עס ע לאָסט מען עני האו!...
אייבי: און וואו איז דיין געלד?

העררי: פיערצעהן דאָלאַר האָב איך גענומען אויף ביזנעס. דאָס געלד איז גאנץ. איך האָב נאָר געקויפט אַ פוט-באָל. און הונדערט-אונ-זעקס דאָלאַר האָב איך געגעבען דער מאַמאַ, זי זאָל געהן צום פראָפּעסאָר נאָך מעדיצין און ווערען געוונד.

אייבי: די מאַמאַ האָט ביי דיר גענומען דאָס געלד און געשוויגען? וועה! וועה!

העררי: דער מאַמע'ן האָבען איך געזאָגט, איך האָב דאָס געלד געפונען נעבען סיטי האָל.

בת-שבע (פערטראַכט): בעסי, איך זעה, אַ פאָטער דאָרף אַלעס וויסען... אייבי, מען דאָרף שוין נעהמען און אָבגעגעבען דאָס געלד!

אייבי: האָר אויס! מען דאָרף וויסען ווי אזוי אָבגעבען... די לאַיערס וועלען שוין האָבען אַ דזשאַב. אַלזאָ, העררי, דו ביסט אַ פערברע-כער און מיר זיינען דייע העלפער. מען וועט שרייבען אין די צייטונגען, ווי אידישע עלטערן לערנען זייערע קינדער גול'ענען און גנב'ענען. מיר וועלען, הייסט עס, אַלע צוזאַמען געהן אין פרוזאן! העררי, האָסט געדאווענט מנחה, געבענשט און געלויבט גאָט און ביזט געווען אַ גנב, אַ רויבער, אַ מערדער! וועה איז מיר, אַ קינד פון צוועלף יאהר! אַ קינד פון צוועלף יאהר! בעסי: ריבקיין, פערליערט ניט דעם קאָפּ! איהר דארפט זעהן, וואָס איהר האָט יעצט צו טהאָן.

בת-שבע (פערטראַכט): בעסי, אמת! אמת! ניט יעדע פרוי וואָס קען געבוירען קינדער, קען מוטער זיין. אַי, העררי, וואָס האָסטו דיין אונ-גליקליכער מוטער געטהאָן? וואָס האָסטו געטהאָן דיין אַרימער מאַמע? העררי, האָסט דאָך ביי מיר צוגענומען אַלץ, וואָס איך האָב געהאַט אין דער וועלט! האָסט דאָך מיך אויסגעמעקט פון ספר החיים! העררי, האָסט דאָך

העררי: מאמא, דאָס געלד, האָרואָפּ! (דערזעהט דעם פאָטער, ווערט אנשוויגען). אָה, דזשי!

בת־שבע: הערריניו, און מיר האָבען זיך דאָ געשראָקען.... איך, נאר, האָב שוין געמיינט, איך האָב פערלוירען מיין קינד... האָסט נאָר אַ ביסעל אָנגעשראָקען די מאמע דיינע, האָ? (זי אומאַרמט איהם. העררי ציטערט, קוקט אויפ'ן טהיר מיט שרעק). וואָס איז? גאָט איז מיט דיר?!

אייבי: העררי! קום אַהער צו מיר. (העררי געהט). דערזעהל מיר אַלעס! וואו ביסטו געווען? (קיין ענטפער).

בעסי: העררי! זיי אַ גור באַי און דערזעהל אָפּענהערציג אַלעס דעם פאפא. פאַר דיר וועט זיין בעסער.

העררי: פאפא, מיר זיינען געגאנגען פאָהרען קיין שיקאגאָ, נעבען דער פעררי האָבען אונז דעמעקטיווס געוואָלט אַרעסטען... מוררעין האָבען זיי געקעטשט, איך בין אַנטלאָפּען...

בת־שבע: ווי גרינג ער זאָגט זיך „געגאנגען פאָהרען קיין שיקאגאָ“! וועה איז מיר! און וואו איז די מאמע?

אייבי: ווארום האָסטו געוואָלט לויפּען פון דער היים? **העררי:** מיר ביידע האָבען זיך דערוואוסט, אַז מען געהט אונז אַרעסטען.

אייבי: אַרעסטען! פאַרוואָס אַרעסטען? (פויווע). העררי, זאָג די ווארהייט! פאַרוואָס אַרעסטען?

העררי (ציטערט מיט'ן גאנצען קערפער): פאפא, איך וועל דיר זאָגען די גאנצע ווארהייט. איך... און מוררעין... מיר ביידע... דאָס האָבען מיר אַרויסגעריסען ביי דער לענדליידי דעם סעטשעל מיט געלד... (אַלע שרייען אויס פון איבערראַשונג).

אייבי: האָ? דאָס זייט איהר בעפאלען די לענדליידי דאמאלס און בערויבט?... איהר זייט געווען די רויבער? דאמאלס ביינאַכט, אין דער פינסטער?

העררי: יעס, פאפא!

בת־שבע: אַי, אַ שלאָג האָט מיך געטראָפּען! אַ דונער האָט מיך דערשלאָגען! מיין קאָפּ! מיין קאָפּ! מיין קאָפּ! (בעסי גיט איהר וואסער).

העררי: דאָרט איז געווען 320 דאָלאַר. מיר האָבען זיך צוטהיילט. ער איז עלטער, האָט ער גענומען 200 און איך 120. ער האָט זיין געלד כמעט אין גאנצען פערשפּיעלט אין רייסעס, אין פול...

בת־שבע: איצט פערשטעה איך, ווארום ער האָט אַזוי אָפּט גערעדט

קינדער אויף די הענד, און קליינע קינדער נעבען זיי. די טהיר בלייבט אָפּען).
 בת־שבע (כאָפט אַרום הערר'ן, ווי אַ וואַהזניגע): איך וועל איהם
 נישט אָנעבען! איך וועל איהם נישט לאָזען!
 דעטעקטיוו: דאָ איז ער! איז דאָס אייער באָי? (בעזוכט איהם).
 וויפיל געלד האָסטו?

הערר: אַכט מיט דריי־און־זיבעציג. (דער דעטעקטיוו געפינט דאָס
 געלד, נאָכדעם שלעפט ער אַרויס צוויי סיגארעטס).
 אייבי: סיגארעטס? נו, יא, אלץ ריכטיג... ריכטיג!...
 לינא: אַט האָט איהר דעם איינפלוס פון דער אומגעבונג... די גאס
 פערדארבט אונז די קינדער.

בעסי: און די היים? די ענגע, שמוציגע, נישט היימליכע היים טרױבט
 זיי אויף דער גאס, און די גאס מאַכט פון ריינע, אונשולדיגע קינדער פער־
 ברעכער און שופטען!

לינא: אַי, מוררעי, האָסטו דאָס געדארפט?
 מוררעי: קאט איט אַוט! איך האָב געטהאָן, וואָס איך האָב
 געוואָלט. פלעין אפּ ענד דאָן.
 דעטעקטיוו (וועלכער האָט דערווייל איבערגעזעהלט דאָס געלד):
 וואו איז דאָס איבריגע געלד? (נעהמט צו הערר'ס געלד און זיין נאָטיס־
 ביכלע).

בת־שבע: איהר פרעגט וועגען געלד? איך...
 מוררעי: סעי, גרינהאָרן, וואָס פערשטעהט איהר? פערשטעהט נישט
 וואָס מען פרעגט און זי רעדט! אָפּיסער, דאָס גאנצע געלד, דאָס הייסט,
 דריי־הונדערט־און־צוואַנציג דאָלאַר, האָב איך גענומען. איך וועל אין
 סטייטשאַן־הויז געבען אַ רעכנונג ביז יעדען סענט. דעם באָי האָב איך געגעבען
 צעהן דאָלאַר... איך האָב געהייסען אויסלעשען די געז, ווען איך וועל געבען
 אַ סיגנאַל. דאָס אלץ, וואָס ער האָט געטהאָן... ער האָט נישט געוואוסט,
 וואָס איך געה טהאָן. פון די צעהן דאָלאַר האָט ער געקויפט אַט דעם פוט־
 באָלל, און דאָס איבריגע געלד האָט ער. ער איז אַ מאַיוער! פאַר אזא
 קליינעם דזשאַב איך איהם געגעבען צעהן דאָלאַר, ווייל איך בין אַ
 דזשענטלמען, פלעין אפּ ענד דאָן...

פיליפ: איה יו פליז, פרעג איך דיר, פון וועמען האָסטו זיך געלערענט
 אזעלכע ביזנעס? דיין מוטער איז אַ געבילדעטע פרוי, אַ ליידי, וועלכע,
 אַי בעג יור פאַרדאן.

מוררעי: אָללראַיט! זי געפעהלט דיר? קענסטו זי נעהמען...
 דעטעקטיוו: וועלל, אין קאָרט וועט זיך אלץ ערקלערען. יעצט

צוגענומען ביי מיר מיין איינציגען זוהן, האָסט צוגענומען ביי מיר מיין קינד!
מיין שטאַלץ! מיין איינציגע פרייד אין לעבען!

אייבי: זעהסט שוין, וואָס דו האָסט פון איהם געמאַכט?
בת־שבע: איך? יא, אייבי... אבער אפשר ווען ער זאָל האָבען אַ
היים... ווען זיין פאטער זאָל זיין מיט איהם אין דער היים... ווען מיר
אַלע וואָלטען געהאַט אַ היים...

אייבי: ער פערדעלט אַלע טאָג מיט פיפערס. געגען מיין ווילען, פאַר־
וואָס פערלייקענסטו דאָס פון מיר? ער טהוט דער טייוועל ווייס וואָס — דו
פערשווייגסט עס. ער, אַ אינגעל פון צוועלף יאהר, ברענגט דיר הונדערט־
און־זעקס דאָלאַר, דו נעהמסט דאָס געלד און זאָגסט דעם פאטער גאָר ניט!

בת־שבע: יא, איך האָב געזעהן אַלץ פערשווייגען און פערלייקענען
פון דיר, ווייל איך האָב דיר געוואָלט פעהיטען פון יסורים, ווייל איך האָב
מורא געהאַט, די אַלע זאַכען וועלען דיר די היים נאָך מיאוס'ער מאַכען. איך
האָב דאָס געטהאָן צוליב דער היים! איך האָב געציטערט איבער דיר,
ווייל אין אַמעריקא איז אַ מאָן זעהר אַ ציטריגע זאַך. אַי, וועה איז מיר!
אין רוסלאַנד איז ביטער, עס איז שווער, עס געהט ניט אַוועק אַ מינוט אָהן
שרעק און אָהן צרות. אבער פון וואנען קומען די אַלע אונגליקען און די
סכנות נפשות? פון דרויסען! פון פרעמדע! דער איד זוכט רוה, טרויסט,
פרייד, פערגעניגען, נאָר ביי זיך אין דער היים, ביי אייגענע! דאָ זוכט
מען פערגענעניגען און גוד־טאים אין דרויסען ביי פרעמדע — און אַלע
אונגליקען און צרות קומען אויפ'ן אידען דאָ פון זיין אייגענע היים. דאָס
ענטלויפט דער מאָן; דאָס געהט אַוועק די פרוי; אַ טאָכטער ווערט פער־
פיהרט; אַ קינד פאָרט קיין שיקאַגאָ... די גרעסטע צרות, די גרעסטע
שמערצען, דעם שרעקליכסטען פאָגראָם, קען מען דאָ ערוואַרטען פון דער
אייגענער היים! (פּלוצלונג ברעכט זי אויס מיט אַ פערצווייפעלטען יאמער).
העררי, וואָס וועלען מיר איצט טהאָן? ווי וועלען מיר קוקען לייטען אין די
אויגען? וואָס וועט יעצט זיין מיט אונז? ווייסטו דאָס, העררי?

העררי: איך ווייס, מאַמא... מיך וועט צונעהמען די געררי סאָסייטי.
בת־שבע: די דאָזיגע מערדער? די דאָזיגע בלוטזויגער? ניין!
ניין! איך וועל בעסער פריהער שטאַרבען! איך וועל פריהער שטאַרבען!
העררי: אָה, דזשי! (וויינט) פור מאַמא! אָה, מאַי פור מאַמא!
(אַ גערויש. פיעלע שטימען און שריט).

אייבי: זיי געהען אַהער. רעד נאָר ניט. זיי דערוויילע ניט פער־
צווייפעלט. מיר וועלען זעהן... (צוויי דעטעקטיווס מיט מוררע'ן. נאָך
זיי לינא מיט פיליפ'. נאָך זיי שכנים, מענער אָהן רעק, פרויען מיט קליינע

ניט איינדעקען, איך וואָל ביינאכט ניט קומען כאָטש איין מאָל אַ קוק טהאָן ווי אזוי דאָס קינד שלאָפּט... אין דער פּרית, אז איך וועל אַ קוק טהאָן אז זיין בעטעל שטעהט אַ לעדיגעס, וועט מיין האַרץ צוריסען ווערען... (דער דעטעקטיוו שטויסט זי אָב, און פיהרט הערר'ן).

הערר'ן: מאַמא, דיער... גוד נאָיט. איט איז נאטחינג, איט איז נאטחינג! פליז, דאָנט קראַי. (וויינט) אַה, מאַמא, דאָנט קראַי. (אָב, וויינענדיג. מוררע פעררויכערט, געהט מיט'ן צווייטען דעטעקטיוו פייפּענדיג).
בתישבע: דערר'ן! הערריני! אַי, וואָס בלייבט מיר יעצט אין שטוב? (פאלט צו צום טיש). מיין קינד! מיין וואָן! מיט וועמען בלייב איך דאָ? וועמען האָב איך אויסער דיר? (בעסי און אייבי בעוונדער האלטען זיך אַן עצה. דער אלטער קומט אָהן אַ דאָק, אָהן אַ וועסט; בעמערקט ניט אז בתישבע וויינט).

ר' יעקב אלהן: וואָס איז דאָ, האָ? איך ליעג אזוי און שלאָפּ, ווייזט זיך מיר אויס, איך הער דעם שופר של משיח, וועלכער רופט אונז אלע אַהיים. (פערטראכט זיך). שופר... בעטרעפט... וואָס איז, בתישבע? וויין ניט, טאָכטער, אלע טרערען וועלען אויסגעטריקענט ווערען, ווי מיר וועלען אלע זיין אין דער היים במהרה בימינו! טאָכטער, מיר ליידען, מיר וויינען, מיר טרויערען נאָר דערפאר, ווייל מיר האָבען ניט קיין היים.
בתישבע (פערצווייפעלט): טאטע, איך האָב ניט קיין היים! איך האָב ניט קיין היים!...

אייבי: בערוהיג דיר, בתישבע. עס טרעפט זיך. עס איז יעצט שפעט צו טענה'ן און בעקלאָגען זיך. מען וועט דארפּען אָנווענדען אלע מיטלען... (ער געהט מיט בעסי' אָן אַ זייט און זיי רעדען עפעס שטיל, בתישבע ניט אויף זיי אַ קוק).

בתישבע: האָ? (ערוואכט ווי פון שלאָפּ). יא, עס איז שפעט צו טענה'ן און בעקלאָגען זיך. (רוהיג) אייגענטליך, פאר מיר האָט זיך אלץ געענדיגט... דער לעצטער פאָדים האָט זיך איבערגעריסען, דאָס לעצטע ליכט אויסגעלאָשען געוואָרען. אין מיין היים איז פינסטער איצט, חושך, די לעצטע האָפנונג איז פערלאָרען געגאנגען, און וואָס צו ערווארטען האָב איך ניט מעהר! מיין וועלטעל איז פערשפּיעלט... אָהן הערר'ן בין איך דאָ אין שטוב אַ גאַרנישט, אַ פרעמדע, אַן איבריגע, אַן אונבעשיצטע.
בעסי: גאָט איז מיט אייך! וואָס רעדט איהר דאָס? (וויינט).

בתישבע: דו!? (גיט אויף איהר אַ קוק ווי אַ וואַהניניגע) יא! איך ווייס עס! אָבער, בעסי, איך בעט דיר, טרייב מיך ניט אַרויס פון דאָנען אויף דער גאָס, ווי שרה האָט אַרויסגעטריבען הגר'ן. שוועסטער מינע, איך

זיינען זיי ביידע ארעסטעט. דער קלענערער באַי וועט דערווילע געהן צו דער געררי סאָסייטי. (וויל פיהרען העררי'ן).

בת־שבע (ווי אַ טיגערין): ניין! ניין! מיין קינד וועט איהר ביי מיר ניט צונעהמען! גיב זיי געלד, אייבי! גיב זיי געלד! די געררי סאָסייטי נעהמט געלד!

דעמקטיוו: איט איז טו לייט נאָו... קיין זאך קען יעצט ניט העלפען... דומהייטען... קאם אן!

אייבי: בערוהיג דיך, בת־שבע, איך געה שוין צו אַ לאַיער. מאָרגען אין קאָרט וועלען מיר זעהן.

בת־שבע: מיין קינד, מיין העררי, וועט נעכטיגען ביי דער געררי! וועה איז דער מאמע! איך וועל דאָס ניט איבערלעבען. האָט רחמנות אויף מיר!

פיליפ: מרס. ריבקיין, געוויס, קינדער, סאָרטענלי... אָבער איי בעג יור פאָרדאן... אי, מיינע האַלט זיך ווי אַ קאָזאק, און מרס. ריבקיין צוברעכט מיר מיין האַרץ... אַ שוואַכע נעבעך...

אייבי: איין נאכט דערווילע... עס וועט איהם, חלילה, ניט שאַדען... וואָס קען מען זיך העלפען?

בת־שבע: ניין! איך וועל עס ניט איבערלעבען! איך בעט אייך, גוטע מענשען, נעהמט ניט צו ביי מיר מיין קינד. איך האָב ניט מעהר... איך האָב ניט מעהר... (וויינט ביטער). וואָס ווייסט נעבעך אַ קינד? ניט ער איז שולדיג... די עלטערען, די גרויסע זיינען שולדיג...

העררי: פֿור מאַמא, דאָנט קראַי. דושי! איך וועל מאָרגען בעטען דעם דזשאָדזש, איך וועל קושען זיינע הענדר, איך וועל וויינען און שווערען, איך וועל עס ניט טהאָן מעהר. דו וועסט זעהן, מאַמא, איך וועל מאָרגען קומען אהיים מיט'ן פאפא. פֿלויז, מאַמא, דאָנט קראַי!

מוררעי: מרס. ריבקיין, טייק מאַי וואָרד אָוו האַנאָר, ער האָט גאָר ניט געטהאָן, און איהם קומט גאָר ניט, פֿלעין אפּ ענד דאָן. איך וועט צעהן דאָלאַר געגען אייערען איין דאָלאַר, אז העררי איז ניט שולדיג און ער וועט מאָרגען קומען אהיים... איך ניט. אָבער ער, יא. קאם אן, צעהן דאָלאַר געגען איינעם!

דעמקטיוו: שאט אפּ! קומט! (פיהרט זוי).

העררי: איך מוז געהן, מאַמא... איט איז נאטחינג...

בת־שבע (הערט ניט): נעהמט איהם ניט צו פון מיר! אַ גאַנצע נאכט אָהן דער מאמע איז ער נאָך קיין מאַל ניט געווען זינט ער לעבט... עס איז נאָך ניט אוועק אַ נאכט, זינט ער איז געבוירען געוואָרען, איך זאָל איהם

פיערטער אַקט.

מיט אכט מאָנאַט שפּעטער.

(ווינטער. מאָג. מען זעהט דורך די פענסטער ווי אַ שנעע פּאַלט. אַ שעחנעס צימער. אנדערע זעהר אַריגינעלע, אָבער ניט טייערע מעכעל. אַ שאַפּע מיט ביי-כער. אייבי, ריוון געראזירט, זעהר אויפגעלעגט, זיצט און לעזט אַ זאָנטאג-בלאַט. בעסי זיצט ביים טיש און לעזט אַ בוך. אַ לאַנגע פּויוזע).

בעסי (קוקט אין פענסטער): אַ קאַלטער נאַסער שנעע פאַלט. דער היינטיגער זונטאג וועט ביי אונז פערלאָרען געהן.

אייבי: פערקעהרט. עס איז נאָך מעהר אנגענעהם צו זיצען אין דער היים, ווען עס איז אזא וועטער.

בעסי: מען וועט היינט ניט קענען אַרויסגעהן.

אייבי: איך האָב היינט סאַי ווי סאַי ניט געדענקט צו געהן וואו. קאַרג לויפט מען זיך אָן אַ גאַנצע וואָך? אַם וועניגסטען זונטאג זיצען אין דער היים. אַי, וואָס קען זיין בעסער און זיסער פון אַ היים? (געהט צו צו איהר). בעסי, איך... (אַ גערויש).

בעסי: שש! העררי געהט אַהער. (העררי קומט פון אַן אינוועניג-סטע טהיר, אין אַ שענהעם דונקעלען קאַסטיום, מיט אַ ווייסען קאַלנער).

אייבי (מאַכט זיך אונשולדיג): הם! עס פאַלט טאַקע אַ גוטער שנעע.

בעסי: קום אַהער, העררי, איך וועל דיר פיקסען דיין נעקטאַי. (ער געהט צו צו איהר, זי פערריכט איהם זיין האַלזטוך און פיקסט זיין קאַסטיום מיט לייעכע און אויפמערקזאַמקייט).

העררי (דריקט ליידענשאַפטליך זיין באַס צו איהר באַס): טהענק יו! **אייבי** (זאַנפט): אונזער העררי ווערט אַ גרויסער, געזונטער בחור, ניט וואָהר? קום, אַהער, באַי. היער איז יור סאַנדעי ניקעל. (העררי געהט צו צו איהם, נעהמט דאָס געלד און זאָגט איהם עטוואָס אויפ'ן אויער). אזא שלעכט וועטער... וועסט זיך פערקיהלען. און אויסער דעם, די סטריט.

העררי: איך האָב אזוי לייעב אומלויפּען, ווען דער שנעע שמייסט אין פנים אַדיין.

אייבי: איך ווייס ניט, העררי. דו פרעג בעסער ביי אונזער באַס.

האָב ניט וואוהין צו געהן... און טויטען זיך אליין, האָב איך מורא פאר גאָט. איך בין א פרומע, אידישע טאָכטער, און איך גלויב, אז גאָט שטראַפּט מיך, האָב איך עס מסתמא פערדיענט... אז איך בין ניט ווערטה צו זיין א מוטער, וועל איך זיין א דיענסט. דו וועסט זיין שרה און איך וועל זיין די הגר! איך וועל זיין די הגר! איך וועל זיין די הגר! (גאנץ שטיל). אַי וועה איז מיר! די גוים שלאָגען איהם דאָרטען... שש! האָ? איהר הערט ניט? מיר דוכט זיך מיין העררי וויינט. (זי הערט זיך צו. אלע בעטראַכטען זי פערוואונדערט. אלע פרעמדע פרויען וויינען).

(פאַרהאַנג פאַלט לאַנגזאַם).

צוליעב קינדער. (פויזע). בעסי, מיך פרעהט זעהר, וואָס העררי האָט זיך צוגעבונדען צו דיר.

בעסי: א קינד בינדט זיך צו זעהר גיך און פערנגעסט זעהר גיך די צו וועלכע ער איז געווען צוגעבונדען. יא! ער ווערט מיט יעדען טאָג אַליי גלייכגילטיגער און גלייכגילטיגער צו זיין מוטער.

אייבי: די וויזיטען צו איהר פלעגן מאַכען אויף איהם זעהר א שווערען איינדרוק. עס איז בעסער, וואָס ער פאָנגט זיך אָן צו בערוהיגען. **בעסי:** בעסער? מיר דאכט זיך, מיר אלע האָבען צו שנעל אָנגעפאָנגען זיך צו בערוהיגען.

אייבי: אָה, בעסי, פאָנגסט שוין וויעדער אָן? זאָג אַליין, אז מיר וועלען זיך דאָ ניט בערוהיגען, וועט איהר דען דאָרט זיין גרינגער און בעסער? **בעסי:** פון אָנפאָנג פלעגט מען זי אים וועניגסטען אָפט בעזוכען. דאָס האָט געוויזען אים וועניגסטען, אז מיר האָבען זי ניט פערנגעסען אין איהר אונגליק. איצט איז שוין די זעקסטע וואָך, אז קיינער פון אונז האָט זי ניט געזעהן.

אייבי: וואָס קומט אַרויס פון די נסיעות אַהין און אַהער? מען נאָרט מענשען און מען וויל זיך אָבנאָרען. ווילסט דאָך ניט, מיר זאָלען טהאָן, ווי אונזער געוועזענע לענדלייך, מאַדאם העמילטאָן, וועלכע פאָהרט צו איהר יעדע וואָך מיט אַ בוקעט, די וועלט זאָל זעהן? ... דאָך נעכסטע וואָך וועט מען דארפן נעהמען העררי'ן צו איהר. (זעצט זיך נעבען בעסי'ן). **בעסי,** ביסט היינט וויעדער מעלאַנכאָליש.

בעסי: מען קען ניט זיין גליקליך און צופריעדען אזוי לאַנג מען פיהלט ניט, אז מען האָט דאָס רעכט גליקליך צו זיין.

אייבי: בעסי, אויב די אומשטענדען און די מענשען ארום אונז ניבען אונז ניט דאָס רעכט גליקליך צו זיין, דארפן מיר זיך אַליין נעהמען דאָס רעכט!

בעסי: מיט אונרעכט געווינט מען ניט קיין רעכט.

אייבי: אונרעכט? וועמען האָבען מיר אונרעכט געטהאָן?

בעסי: זי לעבט נאָך דאָרט, די אונגליקליכע, און מיר האַנדלען גערעדע ווי זי זאָל שוין זיין אַ געשטאַרבענע.

אייבי: זי לעבט ניט מעהר אלס מענש. זי לעבט מיט'ן לעבען פון אַ פלאַנצונג. זי פיהלט ניט און דענקט ניט... איז דען דאָס אונזער שולד? איך ווייס, דיער ערגערט, וואָס מיר קענען ניט דערווייל אָפּיציעל אַנערקענט ווערען אלס מאַן און ווייב. איז דען דאָס ווירקליך אזוי וויכטיג? און מיין ניט, אז איך האָב ניט געדענקט דערפון. איך האָב מיך געזעהן מיט אַ גוטען

העררי : בעסי, קען איך געהן אביסעל אויפ'ן סטריט ? איך וועל ניט ווארפען קיין סנאָרבאָלס.

אייבי : עס שנעטט און א קאלטער ווינד בלאָזט. האָפט פערגעסען ווי קראַנק דו ביסט געווען ?

בעסי : איך מיינ, עס איז בעסער, ער זאָל זיין צוגעוואוינט צו יעדער לופט... לאָז ער זיך אביסעל דורכלויפען. טהו נאָר אָן דיין אויבערראַק און דינע ראָבערס.

העררי : דזשי ! דער פאפא וויל זיין א שלעכטער און בעסי לאָזט איהם ניט !

בעסי : העררי, שוין וויעדער „דזשי“ ?

העררי : אָי ! עס האָט זיך ביי מיר אַרויסגעכאַפּט. באַי, באַי, בעסי. (קויט זי און לויפט).

אייבי : עי ! עי ! יאָנג מען ! דעם פאפא פערגינסטו ניט אפילו קיין גור-באָי ?

העררי : אָה, יעס ! גור באַי, פאפא. (לויפט צוריק, אומאַרעמט דעם פאטער און ראש אָב).

בעסי (שרייט איהם נאָך) : העררי, בלייב ניט לאַנג אין דרויסען.

העררי (פון צווייטען צימער) : ניין, בעסי !

בעסי : דאָרט, דאָן טאון, וואָלט איך איהם ניט אַרויסגעלאָזט. ערשטענס, ווייל דער שנעע דאָרט ווערט פערוואַנדעלט אין נאַסע בלאָטע, נאָך בעפאָר ער פאלט צו דער ערד, און צווייטענס, די סטריט-באָיעס דאָרטען. דאָ אָבער, אין די בראַנקס, זאָל ער לויפען איינאטהעמען אין זיך פרישע, קאלטע לופט.

אייבי : אויב דו מיינסט, עס וועט איהם ניט שאדען, זאָל ער זיך אומלויפען. אבער וואָס אנבעלאנגט לויפערס, קען מען ניט זיין בעוואָרענט. דו ווייסט, מיר דאכט זיך, איך האָב עטליכע מאָל בעמערקט אויף אונזער גאַס זיין געוועזענעם קאָמפאָניאָן. ער האָט שוין געענדיגט זיין קורס פון יענער זייט וואסער און איך האָב מורא, ער זוכט וויעדער אונזער באַי.

בעסי : עס קען זיין ! אבער איך בין זיכער, העררי איז יעצט ניט דער, וואָס אַמאָל.

אייבי : יא, אויב דו ביסט זיכער און רהיג, זאָל ער זיך אומלויפען. דערוויילע וועלען מיר א ביסעל בלייבען אליין. דעם אמת געזאָגט, ער שטערט זעהר שטאַרק, דער גנב. איך האָב פריהער גאָר ניט געוואוסט, וויפיעל עלטערען זיינען געצוואונגען צו אָפּפערען פון זייער פערזענליכען גליק

ניט, דער באַי האָט גענומען אויף זיך די גאַנצע שולד, און האָט הערר'ן און אונז אַלעמען פערשפּאַרט פיעל שאַנדע און טראָבעל... פערקעהרט, מיין מיינונג איז, זאָל ער קומען... מיר וועלען איהם אויפנעהמען פריינדליך, ווי אַ גאסט. איך וועל זיי ביידען געבען קייט, איך האָב קענדי, עפעל. איך וועל זיצען מיט זיי און הערען וואָס זיי רעדען. וועט ניט זיין ריכטיגער אזוי צו האַנדלען? וואו איז ער, העררי?

העררי (אויסער זיך פון פרייד): ער איז אין האָל! עפענט די טהיר און שרייט אַראָב. סעי ראקאפעלער, קאם היער! מוררעי! (מוררעי פייפט אין האָל. העררי לויפט צוריק). אָה, מאי דיער, דיער גוירל! ביזט אזא גוטע! (קושט זי ליידענשאפטליך און צוריק צום טהיר). היער ראקע-פעלער! אָה, פאפא, זעה, וואָס פון איהם איז געוואָרען! פור ראקעפעלער! (מיט טרערען אין דער שטימע) אָה, פור ראקעפעלער! (מוררעי קומט, בלאַס, מאַנער, אַרים געקליידעט, הינקט אַ ביסעל צו אויף אַ פוס. ער פיהלט זיך פון אַנפאנג זעהר ניט פריי. נעהמט אַראָב זיין היטעל און בלייבט שטעהן ביי דער טהיר).

אייבי: איך וועל אייך ניט שטערען. איך וועל בעסער געהן צום אַלטען. איך האָב איהם שוין לאַנג ניט געפרעגט, וואו האַלטען מיר יעצט מיט משיח'ן. יא! עס שמעקט מיט משיח'ס צייטען. (אב אין פראָנטירום). בעסי: זיצט, מוררעי. איך ווייס, העררי האָט אייך ליעב. העררי'ס פריינד זיינען אויך אונזערע פריינד. (מוררעי זעצט זיך און קוקט אויף העררי'ן שווייגענד. בעסי שטעלט אויפ'ן טיש פרוכטען, קענדי און קייק). יונגערמאן, איך האָב מיטלייד מיט אייך.

מוררעי: אָה, קאט איט אַוט! וואָס דאַרף איך מיטלייד? פון מיטלייד מאַכט מען ניט קיין פעלץ.

בעסי: זייט איהר צוזאַמען מיט אייערע עלטערען?

מוררעי: נאָ סער! וואָס דאַרף איך זיי? זעהט איהר, פאַר די צוויי וואָכען, וואָס איך בין פריי, בין איך אויף אייער סטריט געווען אַ צעהן מאָל. איך האָב זעהר געוואָלט זעהן מיין אַלטען פריינד דעם ביינקער. פלעין אפּ ענד דאָן.

בעסי: העררי איז שוין ניט קיין ביינקער מעהר.

מוררעי: ניין? וועלל, קאט איט אַוט.

העררי: מוררעי, דו זעהסט אויס ווי אַ קראַנקער און דו הינקסט. פור ראקעפעלער!

מוררעי: אין דעם גנבים-קאלעדזש, וואו איך האָב יעצט שטודירט, איז דאָ „הייזינג“ ווי אין אַלע קאלעדזשעס פון יונייטעד סטייטס. די

לאַיער. ער זאָגט, איך קען קריגען אַ דיוואָרס פון קאָרט נאָר דאָן, ווען דאָקטוירים עקספערטען וועלען אנערקענען, אז זי קען קינמאל נישט געזונד ווערען...

בעסי: ניין! ניין! דיוואָרסען זי אין אזא צושטאנד וואָלט געווען זעהר שענדליך...

אייבי: וואָס-זשע דען ווילסטו, נאר?

בעסי: וואָס איך וויל? אייבי, איך דארף דיר זאָגען... ניין! ניין! נישט איצט...

אייבי: איך זעה, דו פערשווייגסט עטוואָס פון מיר. בעסי, ביסטו נישט געווען שטענדיג געגען דער סיסטעם פון פערשווייגען? בעסי: ניין! ניין! נישט יעצט. שפעטער. שפעטער! (מען קלינגט, זי דערשרעקט זיך).

אייבי: ביסטו זעהר נערוועז די לעצטע צייט. ווער קען דאָס זיין? זונטאג'דיגע געסט? מיר האָבען דאָך ביז היינט, דאנקען גאָט, נישט געוואוסט פון דער צרה. (פרעסט די עלעקטרישע קנאָפּע). אַי, די סאָנרעי וויזיטארס זיינען אַ מכה שלא כתובה בתורה!

בעסי: ניין, נישט געסט. איך הער, דאָס לויפט העררי צוריק. (העררי לויפט אַריין אין אַ פאלטאָ מיט קאלאָשען, פערפלאַמט).

העררי: בעסי, ליסען! אָה, דזשי! ניין, נישט דזשי! (אַלע לאַכען) איך געה אַראָב, ערשט אויפ'ן סטופ זיצט און ווארט אויף מיר... ער ווארט שוין, זאָגט ער, צוויי שטונדען און האָט מורא צו קלינגען... דו קענסט געז'ען ווער דאָס איז? ראקעפּעלער! מוררעי!

אייבי (בייז): אַהא, וואָס האָב איך געזאָגט? האָבען מיר, הייסט עס, אַ גאסט פון פּריוואַט!

העררי: ער וויל מיך זעהן און רעדען מיט מיר. האָב איך איהם געזאָגט: איך מוז זיך פריהער אָנפרעגען ביי בעסי'ן.

בעסי: וואָס אָבער האָב איך געזאָגט? ביסטו אַ גור באַי, העררי דיער. (זי קושט איהם).

אייבי: וואו איז ער? איך וועל איהם שוין משלח זיין! האָסטו געהערט אַ פרעכטייט! (געהט).

העררי (מיט טרערען אין די אויגען): אָה, פאַפּאָ!...

בעסי: ריבקיין, וואָס דארף מען דאָ ביז ווערען? איך מוין, אויב דער יונגער באַי איז אַמאָל געשטרויכעלט געוואָרען, דארף מען איהם נישט שטויסען מיט פּעראַכטונג פון זיך. דאָס וועט איהם צווינגען צו פאַלען נאָך ניעדריגער... און אויסער דעם, וואו איז אונזער דאנקבאַרקייט? פּערגעס

איך פֿרעג, וואָס איז זי דאָ אַ הויזקיפּערין, אַ גאָווערנעס, פֿלעין אפּ ענד דאָן?
(העררי שווייגט). איך פֿערשטעה, און וואָס זאָגט דיין מוטער דערויף?
ביינקער, ווען איך בין געוועסען דאָרט און פֿלעגט נאָר דערהערען דאָס וואָרט
„מאַמאַ“, פֿלעג איך דיין מוטער זעהן פֿאַר מיינע אויגען. אָה, שי איז ע
מאַמאַ!

העררי: אָה, דזשי! דו זאָלסט וויסען, וואָס מיר זיינען אויס־
געשטאַנען דאָ. מאַמאַ איז קראַנק. זי איז אין אינסטיין אַסייליום.
מוררעי: אָה, גאָד! (הערט אויף עסען).

העררי: פֿון אָנפֿאַנג האָב איך זיך זעהר געשראַקען און געוויינט...
זי האָט זיך איינגעבילדעט, אַז זי איז סערע פֿון דער בייבעל, יו נאָו; דער
פאפּא איז אייברעהעם, און איך בין יצחק. איהר פֿלעגט זיך אַלץ אויסווייזען,
אַז הגר פֿערפֿאַלגט זי, הגר וויל זי פֿערטרייבען, טויטען. אָדער זי פֿלעגט זיך
מאַכען פֿון אַ האַנדטוך אַ בייבי, און פֿלעגט עס וויעגען און פֿעסטען ווי אַ
לעבעדיג קינד.

מוררעי: פֿור וואומען! פֿור וואומען!

העררי: וואָס מיר אַלע זיינען פֿון איהר אויסגעשטאַנען. איך ווייס
ניט, ווי דער פאפּא האָט געקענט אויסהאַלטען. פֿור פאפּא... אַמאָל ביי
נאַכט האָט זי זיך צוגע'גנב'עט צו מיר, ווי אַ ווילדע, און האָט אָנגעהויבען
שרייען: זי וויל מיך ברענגען אויף דער עקדע פֿאַר אַ קרבֿן, ווי אייבראַם
אייזיק'. ווייסער שוים האָט געשלאָגען ביי איהר פֿון מויל, און איהרע
אויגען — אָה, דזשי!

מוררעי: ביי אונז דאָרט אין „קאלעדזש“ האָט פּאַסירט די זעלבע
זאך מיט אַ באָי. די וואָס קענען ניט איבערטראָגען די קרועלטי פֿון די
מענשען, מוזען ווערען קרייזי. פֿלעין אפּ ענד דאָן.

העררי: מען האָט געמוזט שיקען נאָך אַן אמבולאַנס. אַ דאָקטאָר
מיט צוויי פּאָליסלייט האָבען זי קוים געקענט נעהמען. אָה, מוררעי, דו
האָסט געדאַרפט זעהן דעם עקסייטמענט און די שרעק. פֿון יענער צייט איז
זי דאָרט.

מוררעי: און די איז דאָ. פֿלעין אפּ ענד דאָן...

העררי: איך האָב זעהר ליעב בעס'ן. דו ווייסט, איך בין געווען
זעהר שטאַרק קראַנק. מיר זיינען געבליבען אַליין. דער פאפּא האָט געסטאַפט
אַרבייטען, און מען האָט געדאַרפט זעהר פיעל געלד אויף מעדיצין מיט
דאָקטוירים.

מוררעי: דאָקטוירים? סאָקערס, פֿלעין אפּ ענד דאָן.

העררי: דאָן איז בעסי געקומען ווי אַ גוטער ענגעל... וויפיעל געלד

אלטע „סטודענטען“ האָבען מיר, אלס אַ פרעשמען, געבראַטען, געבריהט, געוויקט אין וואַסער, געבראַכען די ביינער, געשטאַכען מיט נאָדלען, געצויגען די גליעדער, ביז עס איז מיר דאָס שטודירען מיאוס געוואָרען, און איך בין אמאָל ביינאַכט אַראָבגעשפרונגען פון דריטען פּלאַך. נו, האָב איך מיר צובראַכען אַ פוס. פלעין אפּ ענד דאָן.

בעסי: וואָס דענקט איהר יעצט צו טהאָן?

מוררעי: אין דעם קאלעדזש, וואו איך בין געווען, נעהמען מיר נאָר אַן אַקאַדעמישען קורס און מיר פאַרבערייטען זיך אלע אין אוניווערזיטעט אַרײַן.

בעסי: אין וועלכען אוניווערזיטעט מיינט איהר?

מוררעי: אין סינג סינג! יעס מעם, מיר געהען אלע אַהין. פלעין אפּ ענד דאָן.

בעסי: פי! רעדט ניט קיין אונזין. איך וויל ניט העררי'ס פריינד זאָל רעדען פון אַזעלכע זאַכען.

מוררעי: אָללראַיט, מעם. קאט איט אַוט.

בעסי: העררי, פאַרוואָס זאָגסטו ניט דיין גאַסט זאָל נעהמען אַן עפעל, אָדער קייק? ווילט איהר פילייכט טיי? איך וועל זיך ניט פוילען מאַכען טיי פאַר העררי'ס גאַסט.

העררי: נעהם אַן עפעל, ראקעפעלער.

מוררעי: אַן עפעל? (גיט אַ קוק אויף בעסי'ן, בלייבט זיצען פער-שעהמט). נו, העררי, און ווי געהט עס דיר? איך זעה, די ליידר... ע... (פערכאַפט זיך). אָללראַיט... קאט איט אַוט. (אַלע שווייגען לאַנג).

בעסי: וואָרום שווייגט איהר? איך פערשטעה, איהר ווילט ניט קיין שפּיאָן דאָ. (שטעהט אויף). איך בין זיכער, איהר וועט זיך דאָ האַלטען ווי אַנשטענדיגע מענשען.

מעררעי: טייק מאַי וואָירד אָוו האַנאָר. איך בין אַ דזשענטלמאַן, פלעין אפּ ענד דאָן. אי בעטה יו ע דאלאר געגען אייערע צעהן סענט. (שטעקט זיין האַנד אין קעשענע) קאם אַן! אַ דאָלאַר געגען אַ דאָס, אַז איך... ע... בעסי: האָבען צוטרויען צו אַ מענשען הייסט, מאַכען דעם מענשען צוטרויענסווערט. באַיעס, איך לאָז אייך אַליין. (אַב אין פּראָנט רום).

מוררעי (וואַרט ביז זי מאַכט צו די טהיר): ביינקער, איך בין הונגעריג ווי אַ הונד! (כאַפט דעם קייק און עסט). סעי, אייגענטליך, וואָס פאַר אַן אַפּים האַלט זי דאָ ביי אייך?

העררי: שי איז ע ליידר.

מוררעי (עסט): אַ ליידר? קאט איט אַוט, דאָס איז ניט קיין אַפּים.

ניט.... מיס שטיינבערג, אָדער ווי זאָל איך אייך רופען? — איהר האָט דעם בוך ניט געלעזען, איאָ? (ניט בעסי'ן איהר בוך). דאָקטאָר קאָזליק זאָגט, עס איז דאָס בעסטע מייסטער־ווערק פון אונזער יאהרהונדערט. פו! איך בין עס געלאָפּען אָהער. איך האָב גענומען דעם סאָבוועי, און זיי פאָהרען מיט'ן עלעוויער.

אייבי: זיי פאָהרען נאָך אויף אָהער? דאָס איז גוט! ווער זיינען עס די „זיי“?

לינא: איהר ווייסט דאָך, היינט איז זונטאג און עס געהט אַ שנעע... אייבי (פאלט אַריין אין די רייד): יא, עס איז אפילו אַ סעקרעט, דאָך ווייסען מיר היינט איז זונטאג און עס געהט אַ שנעע.

לינא: בין איך אונמיסטען אַריינגענאָנגען זעהן, וואָס טהוט מר. ווייס. ערשט מען קלאָפט אין טהיר: די לענדליידי, מרס. האַמילטאָן און זי! די מיסיס שפּריכט איהנען קוגעל־דייטש, האַבט זיך געזעצליך געשיעדען פון איהר הערר געמאַהל, איז גאָנץ פילאַנטראָפּיש און זוכט אַ מאַן.... יא, נאָך אַ מאַן, געזעצליך צו הייראַטען!

אייבי: געזעצליך געשיעדען, פילאַנטראָפּיש און זוכט אַ מאַן? דער־וויילע פערשטעה איך גאָרנישט.

לינא: יא? אבער שטעלט איך פאָר מיין איבערראַשונג! איך עפען די טהיר — מרס. העמילטאָן און זי!

בעסי: ווער איז דאָס?

לינא: זי! אייערע!

בעסי: מרס. ריבקיין?

אייבי: הא?!

לינא: זי איז פאָלקאָמען געזונד און קלאָר. בענקט זעהר אַהיים, זי געהט אויס. זיי ווייסען דאָרטען נאָר אייער אַלטען אַדרעס, האָט זיך מרס. העמילטאָן אונטערגענומען צו ברענגען זי אַהיים.

אייבי: וואָס רעדט איהר דאָס? מיר ווייסען ניט פון קיין זאך.

לינא: די „דייטשקע“ זאָגט, זי האָט עס געטהאָן מעהר, ווייל עס איז „אַ גרויסע מצוה“ צו בעשטראָפּען די אונגעזעצליכקייט פון די רוסישע ניהיליסטען. זי מיינט עס אייך ביידען. ווער נאָך נעהמט זיך אזוי אָן פאַר גאָט, ווי די דייטשע יהודים? בין איך געקומען פריהער אייך אָנזאָגען די בשורה. וואָס איז דאָס פאַר ביכער ביי אייך? (געהט צו דער שאַפּע מיט ביכער).

בעסי: הייסט עס, זי פאָהרט אָהער? זי ווייס, אַז...!

לינא: אַרימע פרוי, זי ווייסט גאָר ניט. זי האַלט אין איין פרעגען:

זי האָט געהאַט — דעם פּאַפּאַ אָבגעגעבען, צוויי מאָל צו מיר אַ פּראָפּעסאָר געבראַכט, טאָג און נאַכט נעכען מיר געזעסען. ראקעפּעלער, איך האָב זי זעהר ליעב געקראָנען און דעם פּאַפּאַ אויך.

מוררעי: אי בעט אַ צעהן דאָלאַרס... שי איז אַללאַראַיט.
העררי: נאָך דעם האָבען מיר געמופּט אין דעי בראַנקס און זי וואוינט מיט אונז.

מוררעי: פלעין אפּ ענד דאָן. און וואו איז דער אַלטער... רפּק לפּק?
העררי: דער זיידע? מיר האָבען זעהר פיעל טראָבעל מיט איהם... גלויבט ניט, אַז ביי אונז איז סטריקט כשר און עסט נאָר טיי מיט ברויט... ער זעהט שלעכט, און דאָך געהט ער אַליין צעהן בלאָק צו אַ פרומען אידען נאָך ברויט... ביי פרעמדע פרומע אידען וויל ער ניט וואוינען; אין אַ אירישען האָם האָט ער מורא צו געהן. מיר האָבען זעהר פיעל טראָבעל מיט איהם.
מוררעי: פּור אַלד מען! וועלל, ער איז אַליין שולדיג. עס איז דאָך ביי איהם אין האַנד, האָט ער ניט געקענט אויסרעכענען משיח זאָל קומען פריהער? (נעהמט אַ סיגאַרעט פון קעשענע און פעררויכערט). ביינקער, האָב קיין פּעראַיבעל ניט, דיר גיב איך ניט. איך האָב איהר געגעבען אַ וואָרט צו זיין אַ דזשענטלמען, און איך בין עס.
העררי: דזשי! איך וועל ניט רויכערען פאַר זעכציג מיליאָן. ברודער, נאָ מאָר.

מוררעי (רויכערט): דהאַט איז ראַיט, ביקאָז ע וואָרד אַוואָ האָנאַר איז ע... איז אַ וואָרד אַוואָ האָנאַר. זעהסט, ביינקער, איך קען מאַכען בייגעל פון רויך. (לאָזט פון מויל קייקעלעך פון רויך. העררי קוקט און לאַכט. מען קלאַפט אין טהיר, און מען הערט לינאַ'ס שטימע).

לינאַ (קלאַפט אין טהיר): פליז, אָפּען דעי דאָר, האָריאָפּ!
מוררעי: זי מיט די ביינער, פלעין אפּ ענד דאָן. ביינקער, נעהם מיך צו פון דאָנען!

העררי: קום אין קיטשען! (לויפט צום פּראָנט־רום און קלאַפט). פאַפּאַ, קאָמפּאַני! האָריאָפּ! אָה, דזשי! (שלעפט מוררעי'ן אין קיך אַריין מיט אַ געלעכטער. ביידע אב).

לינאַ: עי! איהר זייט ביזי דאָרט, וואָס? (קלאַפט. אייבי קומט. נאָך איהם בעסי. ער עפענט די טהיר).

אייבי: קאם אין! אָה, מרס. ווייס. אַן אונערוואָרטעטער בעזוך. (לינאַ אַריין, נעמט געקליידעט, מיט אַ בוך אין האַנד).

בעסי: העללאָ! זעהר אַ זעלטענער גאַסט. וואָס מאַכט איהר?
לינאַ (אויפּגערעגט): איך בין ניט געקומען צו גאַסט, שרעקט אייך

קיטשען. מען הערט דאָרט שטימען פון איבערראַשונג, דאָן ווערט אַלץ שטיל. אַ לאַנגע פּוּזע.

בת־שבע (קוקט אויף העררין מיט ערוואַרטונג, דאָן בעטראַכט זי דאָס צימער): שעהנע רומס דאָ ביי אייד, און אזוי פּיין אויפגערוימט. דאָרט איז קאַלט, וויסט און לעער. ערשט דאָרט פּיהלט מען ווי טייער די היים איז. אייבי, דו שווייגסט? וואו איז מיין קינד? (אייבי עפענט די טהיר אין קיטשען).

אייבי: העררי, קום אַריין. די מאַמע איז געקומען! (מען הערט העררין'ס אויסגעשריי: וואָס?)

בת־שבע: אַי! אזוי לאַנג ניט געהערט זיין שטימעלע! (העררי אַריין. בלייבט ביי דער טהיר דערשראָקען). הערריניו! מיין זון! קינד מיינס! (פּוּזע) נאַרעלע, האָסט ניט דערקענט די מאַמע דיינע? (העררי בלייבט אונגעווענליך).

אייבי: העררי, וואָרום געהסטו ניט צו דיין מוטער? (בת־שבע בעטראַכט זיי ביידען זעהר פּערוואַונדערט).

העררי (שטיל און דערשראָקען): פאַפּא, איך ווייס ניט... איך האָב מורא.

אייבי: מורא? דומהייטען! (העררי געהט צו צו דער מוטער לאַנגזאַם).

בת־שבע (גיט איהם ליידענישאַפטליך אַ שלעפּ צו זיך): מיין זון! מיין קינד! וואָס איז מיט דיר? דו קענסט ניט מעהר דיין מאַמע? הערריניו, איך האָב דיך יעדען טאָג טויזענד מאל דערמאָהנט! איך האָב דיך יעדע מינוט גערופען און געוויינט! מיין האַרץ האָט זיך געריסען צו דיר... זעה, נאָר, ווי גרויס ער איז געוואָרען! ווי שעהן און געזונד! (קושט איהם און האַלט איהם). העררי, איך האָב געהערט, דו ביסט קראַנק געווען? וועה איז מיר! מיין קינד איז קראַנק געווען און די מאַמע איז ניט געווען געבען זיין בעטעלע! קוק איהם נאָר אָן! אזא גרויסער געוואָרען! האָסטו געבענקט כאַטש אַביסעלע נאָך מיר, האָ? האָסטו פּערגעסען דיין אַרימע מאַמע? (וויינט און דריקט איהם צו זיך. בעסי קומט. בת־שבע בעמערקט זי ניט). און איך זינדיגער נאָר, איך האָב געמיינט, איך וועל דיך שוין קיין מאל ניט דערלעבען צו זעהן. נו, רעד! דערזעהל מיר! זאָג עפעס דער מאַמע! מיר האָבען זיך דאָך אזוי לאַנג ניט געזעהן. נו, ווער גיט דאָ אַכטונג אויף אייך? ווער רוימט דאָ די שטויב? (קיין ענטפער). וואָס איז דאָס מיט אייך? מיר ווייזט זיך אויס, אנשטאט צו פרעהען זיך מיט'ן גאַסט, זייט איהר אומעטיג. (קעהרט זיך פּלוצלונג אום און דערזעהט

וואָס מאַכט מיין אייבי און וואָס מאַכט מיין הערריניו? איך האָב איהר נאָר דערצעהלט, אז העררי איז געווען געפעהרליך קראַנק. מר. ריבקי, דער זייגער געהט ריכטיג? מיר האָבען היינט אַ וויכטיגען מיטינג פון אונזער סאָסייטי „דהי ברוך שפינאָזע אינטערניישנעל בראָדערהוד און יומאָנטי“. אייבי (געהט אום, רעדט שטיל צו זיך): די גרעסטע חכמה וואָלט יעצט געווען, צו מאַכען אַן ענדע פון זיך און פון דער ניעדערטרעכטיגער נאָכיאָגעניש נאָכ'ן גליק! (אַ קלונג. בעסי גיט אַ ציטער מיט'ן גאָנצען קערפער. גיט אַ קוק אויף אייבי'ן און געהט ראש צוריק אין פראָנט־רום). לינא (דריקט די עלעקטרישע קנאָפּקע): איך וועל שווערען, דאָס איז שוין מיין פיליפ מיט איהר.

אייבי (זעצט זיך, פערדעקט זיין געזיכט): אַרימע פרוי! וואָס וועל איך איצט טהאָן? (לינא עפענט די טהיר. פיליפ ערשיינט פריהער מיט'ן פנים צוריק).

פיליפ: יא, יא, מיסים ריבקי, דאָס איז דאָס, איף יו פליז. (קעהרט זיך אום). מיר זיצען אזוי מיט לינע'ן... זי ערשט געקומען. ערשט, אי בעג יור פארדאן, מען קלאַפט אין טהיר. איך האָב שוין אזא גליק... אַרימע פרוי, אזוי עקסיטער, געהט אויף די טרעפ און פאַלט. געהט אויף די טרעפ און פאַלט. (בת־שבע קומט, בלאַס און מאָגער, אַרים געקליידעט. זי בלייבט שטעהן ביים טהיר. אייבי שטעהט אויף אַ צומישטער).

בת־שבע (מיט פרייד און לעבע): אזוי ווייט פערקליבען זיך. איך האָב געמיינט, איך וועל גיט דערפאָהרען! יעדע מינוט האָט זיך געצויגען ווי אַ לאַנגע נאכט אין אַ האָספיטאַל. (טהוט אויס די אויבערשטע קליידער. לינא העלפט איהר). אייבי איך בין געקומען צו דיר. איך בין געקומען אהיים. איך האָב אזוי שטאַרק געביינקט נאָך אייך... אייבי, מיך האָט געצויגען אהער. איך האָב געמיינט, אז איך וועל דיר דערזעהן, וועל איך פאַלען אויף דינע אַרעמס און וועל אויסגעהן, וועל שטאַרבען פון פרייד. אבער, אייבי, פרעמדע מענשען... איך שעהם זיך. (זעצט זיך). מיר ווילט זיך וויינען פון פרייד. (גיט אַ וויין און בעהערשט זיך).

לינא: מר. ווייס, קום אַקאָרסט אהער, איך דאַרף אייך עטוואָס זאָגען.

פיליפ: טראָבעלט איך גיט, מרס. ווייס, אַ דאַנק. (געהט).

בת־שבע: לינא, איהר זעהט אויס אזוי געזונד און יונג.

לינא: וואָס דען? יעצט ווייס איך, אז איך לעב און בין עפעס. יא, איך לעב ווי אַ מענש, גיט ווי אַ פרוי.

פיליפ: גיט ווי אַ פרוי? אי בעג יור פארדאן. (ביידע אָב אין

אריבער אייער שוועל. ער איז בדייל בדייל געוואָרען, ער האָט נישט געארבייט, געווען אליין און העררי האָט געהאַלטען ביים שטאַרבן.

בת־שבע: אַי, וועה איז מיר! (פערטראַכט זיך) אייבי האָט רחמנות אויף מיר. ער האָט געקוקט אויף מיר מיט אַזעלכע גוטע אויגען, און האָט געוויינט... (אַ קוק אויף בעס'ן). הם, הגר וועט האָבען אַ זוהן. ישמעאל קומט!

בעסי: איך בין געקומען רעמען נישט זיין קינד, נאָר דאָס קינד פון דער אונגליקליכער מוטער, וועלכער דאָס קינד איז געווען אזוי טייער, און וועלכע האָט אליין צו איהר קינד נישט געקענט קומען.

בת־שבע: יא, איך האָב נישט געקענט קומען... הלואי וואָלט איך איצט אויך נישט געקענט קומען. מיין נשמה האָט געשלאָפּען די גאַנצע צייט. איך האָב גאָר נישט געוואוסט... נאָכדעם האָט מיין נשמה ערוואַכט, און אלעס איז צו מיר צוריקגעקומען און איך האָב זיך אויף אַלץ דערמאַנט. יא, איך האָב נישט געקענט קומען צו מיין קראַנק קינד, נישט געקענט קומען!...

בעסי: גלויבט מיר, איך האָב געטהאָן אַלץ, ער זאָל נישט פיהלען זיין מוטער'ס אַבוועזענהייט. טעג נישט גערוהט, נעכט נישט געשלאָפּען! און ער איז מיר געוואָרען אזוי טייער!

בת־שבע: יא, דאָס וואָס קאָסט אונז רוח און געזונד, ווערט אונז טייער.

בעסי: ריבין האָט שווער געליטען. דער טויט האָט געלויפּערט איבער'ן קינד. מיר ביידע האָבען געוואַכט איבער איהם, און דאָס האָט אונז מיט יעדען טאָג געמאַכט געהנטער און פריינדליכער. ענדליך, ווען די געפּאָהר איז פאַראַיבער און דאָס קינד איז געווען גערעטעט, האָט די צופריעדענהייט און די פרייד אונז נאָך געהנטער געפיהרט איינער צום צווייטען... די פרייד האָט מיך בעטויבט און האָט צוגענומען ביי מיר די פעהיגקייט צו רעכענען און זיין פראַקטיש. מיין פריינד, אלע פראַקטישע פרויען בענאַרישען זיך סוף בל סוף זעהר מיאוס. איהר אליין און אייער אייגען קינד — איהר האָט געוויקט אויף מיר און מיך געפיהרט דערצו. אבער פאַר מיין לייכטזין וועל איך אליין בעצאָהלען. מיר וועט יעצט זיין אַ ביסעל שווער, אָבער איך בלייב דאָ נישט אַ מינוט מעהר! עס איז נישט געווען פון אונז ביידען קיין אונגעהרליכע האַנדלונג. עס איז געווען אַ צייטליכע פער־בלענדעניש, אַ מיאוסער חלום. איהר זייט געקומען און האָט אונז אויפ־געוועקט פון אונזער עגאָאיסטישען שלאָפּ. די ריכטיגע ווירטין פון הויז איז געקומען אהיים און ווער עס בעלאַנגט נישט אַהער, דאַרף אָברוימען דעם וועג! (ראַש אָב אין איינע פון די אינערסטע צימערען).

בעס'ן). אָה, זי! זי איז דאָ מיט אײך? איך האָב נאָך נישט געוואוסט.
אײבי: יבֿתֿשבע, איך בעט דײך, פֿריהער רוה זיך אויס, קום צו זיך,
ווער אַ ביסעל קרעפֿטיגער. דאָס דאַרף זיין איצט דער עיקר. פֿון אַנדערע
זאָכען וועלען מיר צײַט האָבען צו רעדען שפּעטער.

בֿתֿשבע: אָה, איך פֿערשטעה! איך פֿערשטעה! איך פֿערשטעה!
איהר האָט געמײנט, איך בין אַ דאָרטיגע אויף אײביג! מילא ער.... אבער
העררי? הײסט עס, אַ מאַמע קען מען אויך פֿערבײטען אויף אַן אַנדערע?
(בעטראַכט בעס'ן). וואָס־זשע, איך זעה, איך האָב אַהער נישט געדאַרפֿט
קומען? עס קען זיין, איהר זײַט גערעכט... אבער וואוהינ־זשע דען זאָל
איך געהן? וואו וועט יעצט זיין מײן הײם?

בעסי: גוטע פֿרוי, אײער הײם וועט זיין דאָ... קײנער וועט בײ
אײך אײער הײם נישט רױבען. איך ווײס, אײך איז יעצט זעהר שעדליך
אויפֿצורעגען זיך, בעט איך אײך, זײט רוהיג. איך וועל אײך אַלעס ערקלער־
רען. מר. ריבקינ, איך וויל דאָ בלײבען מיט איהר אַלײן! (צײגט ער זאָל
נעהמען הערר'ן מיט זיך).

אײבי: בֿתֿשבע, איך ווײס, וואָס איך זאָל יעצט נישט זאָגען, וועט
עס קלײנען, ווי אַ געמײנהײט און אַ ליגען — איך מוז שווייגען. קום מיט
מיר, העררי! באָי! איך האָף, אז אם וועניגסטען דײן אכטונג און דײן
פֿרײנדשאַפֿט וועל איך נישט פֿערלירען! (אומאַרעמט איהם און ווײנט).
העררי: אָה, דזשי! (גלעט דעם פאָטער איבער'ן קאָפּ און ווײנט.
אײבי פֿיהרט איהם פֿאר'ן האַנד. בײדע אָב אין פֿראַגט־רום).

בֿתֿשבע (בעגלײט זיי מיט איהר בליק): זיי זײנען יעצט פֿרײנד!
נו, האָט ער נישט קײן מוטער, האָט ער אַ פאָטער. (בעטראַכט לאַנג בעס'ן).
זיצט, בעסי, איהר דאַרפֿט נישט שטעהן יעצט. איך זעה, איהר זײט אַ
גליקליכע... איך זאָל קענען קינדער האָבען, וואָלט איך אויך נישט געווען אזא
אונגליקליכע. (בעסי פֿערדעקט איהר געזיכט, פֿערשעהמט). אז איך קוק
זיך אַרום דאָ, ווײזט זיך מיר אויס, איך בין אַ טױטער, וואָס קומט צו זיין
אײגענער לױה... מען האָט מײך אוועקגעפֿיהרט אויפֿ'ן בײַת־עולם און איך
בין נאָך נישט געשטאַרבֿען. בעסי, וואָס בין איך שולדיג, אז איך בין פאָרט
נאָך נישט געשטאַרבֿען?

בעסי: רעדט נישט אזוי, איך בעט אײך. איהר ווײסט, איך האָב
אַנגעווענדעט אַלע מיטלען צו פֿערגעסען איהם און האַלטען זיך פֿון דער
ווײטענס... איהר אַלײן האָט מײך געבראַכט צוריק אין זיין געזעלשאַפֿט;
איהר אַלײן האָט אין מיר געוועקט געדאַנקען, וועלכע איך האָב געוואָלט
פֿערשטיקען... דאָך ווי מען האָט אײך צוגענומען פֿון הויז — בין איך נישט

רבנו של עולם, זאל זיין דיין רפואה שלמה אין א גוטער שעה, וואָרום שלמה בעטרעפט 375 און שעה בעטרעפט 375. (קוט אויף פיליפ'ן). און ווער איז דאָס מיט דיר?

בתישבע: טאטע, איך בין דאָ אליין... קיינער פון זיי איז מיט מיט מיר ניטאָ... דער דא? האָסט איהם דען גיט דערקענט? דאָס איז דאָך... (קוט אויף פיליפ'ן ווי א צומישטע. גלעט זיך דעם שטערען). זעה נאָר איך האָב פערגעסען, ווי מען רופט אייך.

פיליפ: טראָבעלט אייך גיט, מרס. ריבקי. מען רופט מיך, עקסקיז מי, פיליפ ווייס. (בעסי קומט צוריק אָנגעהאָן, צו געהן). א וואָלס אין האַנד.

ר' יעקב אלחנן: שלום עליכם, שכן. האַהא! שכן בעטרעפט 370. אזוי פיעל ווי מישל. איז וואָס איז דער משל? (רעדט צו איהם שטיל). בעסי (אין טהיר פון פראָנט-דרום): מר. ריבקי, אויף איין מינוט. (אייבי קומט מיט העררי'ן).

אייבי: ענדליך. וואָס האָט דאָ ביי אייך אזוי געדויערט? בעסי: אָה, מיר האָבען שוין לאַנג געענדיגט און איך געה זיך זוכען אַ היים. אייניגע נויטיגע זאכען האָבען איך שוין איינגעפאקט; נאָך די איבריגע זאכען וועל איך צושיקען. איך לאָז דאָ איבער מיין וואָלס אויף אַ מינוט, און וועל צוגעהן צו מיינע אלטע בעקאנטע, צו די וואַסערמאַנ'ס, איך מיין, איך וועל קענען ביי זיי פערבלייבען אַ טאָג אָדער צוויי, ביז, ביז איך וועל זיך געפינען אַ היים. (ישטעלט איהר וואָלס צום וואַנד און געהט).

אייבי: בעסי, דו אליין דארפסט ענטשטיידען, וואָרום דו ביסט עהרליך כער, קליגער און ישטארקער פון מיר. גיט מיט מיין שלעכטען ווילען איז מיר אויסגעקומען צו זיין דער שולדיגער געגען אייך ביידען. (ער קעהרט זיך אָב צום פענסטער).

בעסי: איך מאַך געוויס קיינעם גיט שולדיג. יעדער ערוואַקסענער מענטש דארף אליין זיין פערזאָנטוואָרטליך פאַר זיינע טהאטען. באַי, באַי! העררי: אָה, בעסי, איהר וועט שוין גיט זיין מיט אונז מעהר? (לויפט צו איהר).

בעסי: גיין, מיין באַי! העררי: איהר וועט קיין מאָל גיט קומען צו אונז? (אומארעמט זי און וויינט).

בעסי: דיער באַי, דאָ זיין דארף איך גיט מעהר. איך וועל נאָך קומען זאָגען באַי, באַי. (רייסט זיך אויס פון איהם. ראש אָב). בתישבע (בעטראכט לאַנג העררי'ן, און נאָכדעם אייבי'ן פלוצלונג

בת־שבע (גלעט זיך דעם שטערען): וואו בין איך געווען און וואוהין בין איך געקומען? איך האָב דאָרט גאָרנישט און בין געקומען אַהער און זעה, אז איך האָב דאָ אויך גאָרנישט. (קוקט אין פענסטער). א שניצע פאַלט! אָי! ווען עס געהט א שניצע, דערמאָן איך זיך אויף מיין אַלטער היים, דאָרט אין רוסלאַנד. אין דרויסען איז דאָרט קאַלט, דערפאַר איז אין דער היים אזוי וואַרעם און גוט... הם! צום ערשטען מאַל, אז מען האָט מיר געקויפט קאַלאַשען און איך בין אַרויסגעלאָפּען אויפ'ן שניצע. איך בין געווען אזא פרעהליכע, אזא שטיפּערין... און וואָס איז פון מיר געוואָרען? אָי, איך פיהל, דאָס הארץ הויבט מיר אָן וויעדער וועה טהאָן. ניט ווי פון בענקעניש, נאָר ווי שטענדיג בעפאַר איך ווער קראַנק. איך האָב מורא, איך וועל וויעדער קראַנק ווערען! איך וועל וויעדער קראַנק ווערען! (זיצט איין אויגענבליק שטיל. פּלוצלונג כאַפט זי זיך אויף מיט א בעטענדע מינע). לאָמיר זעהן זייערע רומס. ווי האָבען זיי דאָ געלעבט? (עפענט שטיל די טהיר פון פראַנט־דורם, פיליפ קומט פון קיטשען. זי דערשרעקט זיך און שפּרינגט אָב פון טהיר).

פיליפ: מרס. ריבקיין, אי בעג יור פאַרדאן, אונזער מוררעי איז דאָך אין קיטשען, איף יו פליז. (זי בעטראַכט און בעקוקט נייגיעריג יעדע זאך אין צימער. הערט איהם ניט). זאָגט איהם מיין לינא, וואָס געהסטו ניט אַהיים? זאָגט ער, עקסקיוז מי, מעדעם, און דו? זי איז טאַקע א געביל־דעטע, אָבער ער האָט אויך, אי בעג יור פאַרדאן, א קאָפּ אויף די פלייצעס. זאָגט זי, איך דאַרף איהם ענטפערען, פיליפ, געה! נו, אז מען זאָגט, פיליפ געה! געה איך! מרס. ריבקיין, אפשר אין אייער זכות וועט לינא זיך אומ־קעהרען... און איך וועל האָבען, עקסקיוז מי, א היים... רערט מיט איהר, זאָגט איהר: מילא, א ווייב געהט אַוועק, ווייל זי איז קראַנק. איף יו פליז, אַללראַיט! אָבער געהען גלאַט אזוי, א געזונטע. פאַרוואָס קומט עס מיר? (בת־שבע האָט יעדע זאך איבערגעקוקט און געבליעבען שטעהן אין א וויינ־קעלע. ר' יעקב אַלחנן קומט פון פראַנט־דורם. ער איז כמעט בלינד, זעהר אַלט און מאָגער. בת־שבע גיט אויף איהם א קוק אין דערשרעקט זיך). ר' יעקב אַלחנן: בת־שבע! דו ביסט דאָ? אברהם זאָגט, דו ביסט געקומען. (קוקט זיך צו). איך זעה ניט, טאַכטער.

בת־שבע: טאטע! אָי, וועה איז מיר! אויף דיר האָב איך פער־געסען צו פרעגען. דו ביסט מיר אזוי לאַנג אזוי פיעל יאָהרען א טאטע, און איך האָב אויף דיר פערגעסען, היינט וואָס איז דער חידוש, וואָס העררי האָט פערגעסען אויף מיר? דאָ בין איך, טאטע. (געהט צו צו איהם). ר' יעקב אַלחנן (גלעט זי איבער'ן קאָפּ): וואָס מאַכסטו, טאַכטער?

ווערען, האָט איהר דאָ געהאַפּט, אז איך וועל קיינמאָל נישט געזונד ווערען.
(וויינט).

אייבי : בת־שבע, איך בעט דיר, בערוהיג זיך.

בת־שבע : נאָך וואָס דאָרף איך זיך בערוהיגען, אז איך האָב נישט
וואו צו לעבען אויף דער וועלט. (וויינט שטיל).

העררי (גערוהרט) : מאַמא דיער, איך בין נישט שולדיג... איך ווייס
אַליין נישט ווי אזוי... איצט האָב איך ווידער נישט מורא פאַר דיר... מיר טהוט
וועה דאָס האַרץ פאַר דיר. (געהט צו צו איהר). מאַמא, דיער...

בת־שבע : מיין קינד ! מיין קינד ! מיין קינד ! (דריקט איהם צו זיך,
וויינט ביטער). טאַטע, וואו אין דער וועלט קען מען געפינען אַ היים פאַר
אונז ?

ר' יעקב אלחנן : טאָכטער, אונזער היים איז אין אונזער הייליגען
לאַנד. מיר וועלען במהרה בימינו זעהר גיך אַלע געהן אַהין... ווי זאָגט דניאל :
וקצו בשמח ועד קץ מלחמה נחרצת שממות...

בת־שבע (מיט פרייד) : יא ? וויפּיעל דאָרף מען נאָך וואַרטען ?
אז מען וואַרט לאַנג, ווערט מען קראַנק.

ר' יעקב אלחנן : נישט לאַנג, טאָכטער, איצט איז שוין העט, העט,
אין תרס"ח לפ"ק, וועניגער פון 30 יאָהר געבליבען צו וואַרטען. זעהר גיך,
וועט מען זיך אָנהויבען קלייבען אין וועג.

בת־שבע : אַלע אידען וועלען געהן, ווי גרויסע אַרמעען, אַ רעגומענט
נאָך אַ רעגומענט ?

ר' יעקב אלחנן (בעגייסטערט) : די וועלט פון איין עק ביז'ן אנדער־
ושבחה הלל זמרה ! (שטיל) זמירה — 252.

בת־שבע (ווערט אויך בעגייסטערט) : איאָ ? מיין אייבי וועט
פאָהרען אויף אַ ווייסען פערד, ווי אַ גענעראַל, איך האָב דערפון שוין לאַנג
געטראַכט. לעבען איהם אנשי חיל מיט שפּיזען און טרומפּעטען. און אַלע
וועלען שרייען : הוראה ! הוראה ! און וועלען פאַלען צו זיינע פיס. הוראה !
די פאָהנען פליהען פון ווינד און די טרומפּעטען שפּיעלען טראַט־טראַט־טאָ
טאָ ! (מאַכט פון האַנד אַ טרומפּעט און שפּיעלט אַ סיגנאַל מיט גרויס
בעגייסטערונג. אַלע קוקען אויף איהר זעהר ערשטוינט).

ר' יעקב אלחנן (בעגייסטערט) : די וועלט פון איין עק ביז'ן אנדער־
רען וועט היילען און שאַלען פון חצוצרות וקול שופר !

בת־שבע (א ווילדען גלאַנץ מיט די אויגען) : איך, די גבירתה שרה,
מיט מיין זוהן יצחק, מיר פאָהרען נאָך איהם אויף אַ קאַמעל, הגר אָבער מיט
איהר שוואַרצען ישמאל וועלען נישט זיין דאָרטען ! ניין ! זיי נישט ! זיי נישט !

ווערט איהר געזיכט שרעקליך פערענדערט): **אי, מײן הארץ! אייבי, עס קומט! עס קומט ווידער! זי איז אוועק? קעהרט זי אום צוריק! (שרייט)** הגר די מצרות, די שפחה איז אוועק מיט ישמאל'ן אין דער מדבר? איד וויל ניט! קעהרט זי אום צוריק! (שרייט ווילד און לאזט זיך לויפען). הגר! הגר! הגר! (אלע לויפען צו איהר. מען האלט זי. פיהרט זי צום פענסטער, וועלכען מען עפענט. לינא און מורעי קומען פון קיטשען, איבערגעשראקענע). **לינא: וואס איז? מרס. ריבקינ, בערוהיגט אייך! (שטייל) איז ניט בעסער דעם מאן משוגע מאכען, איידער אליין פון איהם משוגע ווערען? מורעי: באי דזשא! מען דארף שוין טעלעפאנירען נאך אן אמבור לאנס, פלעין אפ ענד דאן. דערווייל וועל איך פון זיי פטור ווערען און זיי וועלען מיר ניט דולען דעם קאפ מיט דער היים! (ראש אָב).**

בת־שבע (קוקט אין פענסטער, קומט צו זיך): עס פאלט א שניי. אייבי, אויב דו האסט אויף מיר רחמנות, אויב דו ווילסט, איך זאל נאך וויפיעל עס איז לעבען אויף דער וועלט, בעט איך דיך, נעהם אונז צוריק קיין רוסלאנד. (וויינט). איך בעט דיך, איך וועל פאלען צו דינע פיס. אייבי, נאך דארט וועל איך זיך קענען בערוהיגען און פרגעסען אלע צרות. אייבי (צארט): בת־שבע, דו בערוהיג זיך נאך. פריהער פון אלעם דארף מען זעהן דו זאָלסט געזונד ווערען.

בת־שבע: איך ווייס, דו וועסט ניט געהן אהין צוריק. דיין היים איז אמעריקא. זיי א גוטער און גיב מיר מײן קינד. מיר וועלען ביידע פאָהרען צוריק... און דער טאטע...

ר' יעקב אלחנן: פאר מיר, טאָכטער, זאָג דיך ניט... איך וועל שוין ווי אזוי עס איז איבערווארטען. ניט פיעל געבליבען...

בת־שבע: דו וועסט דא זיין פריי און איך וועל דארט ניט זיין אליין... איך וועל האָבען א קינד. דארט וועט ער זיין מיינער... דא איז ער שטארקער פון מיר, דארט אָבער וועט די מאמע פאר איהם אויך וואָס בעדייטען. העררי, וועסטו געהן מיט מיר?

העררי: אָה, דזשי! אי הייט רושיא! (דער פאָטער ווינקט צו איהם ער זאָל שווייגען).

בת־שבע: העררי, דו האסט מיר אמאָל אביסעלע ליעב געהאט, איצט האסטו פערגעסען אויף מיר. מען זאָגט, מען פערגעסט די געשטארבענע. ניין! מען דארף גאָר ניט שטארבען, נאָר אוועק פון די אויגען — שוין פערגעסען. אין דער ערד בין איך נאָך ניט בעגראָבען, אָבער אין אייער זכרון שוין בעגראָבען און בעשאַטען. ווען איך האָב דארט געהאָפט געזונד צו

בעסי (העלפט זי אַנטהאַן): אַרימע, אונגליקליכע פרוי! (אומאַרעמט זי און וויינט).

בת־שבע (דערקענט קיינעם ניט): איך פאָהר אַהיים! איך פאָהר אַהיים! איך וועל דאָרט פּערוועגען מיין קינד. (מאַכט אַ בעוועגונג, ווי זי וויעגט אַ קינד אויף איהרע אַרעמס). און וועל אַליין איינשלאָפּען לעבען וויעגעלע. (מען פיהרט זי, לינא געהט מיט'ן דאָקטאָר און פאָליסמאַן).

פיליפּ (שטיל): לינא... וואוהין? ... קום, אַהיים...

לינא (אַ מאַך מיט'ן האַנד): וואָסער היים? שש! אַי, מיט אַזאַ צובראָכען האַרץ איצט לויפּען אויף אַ מיטינג.

בת־שבע (ביים טהיר שוין, גאַנץ שטיל): שש! קינד מיינס. אין דער היים וועלען מיר זיך אויסשלאָפּען, אין דער היים! אין דער היים! (בת־שבע, דאָקטאָר, פאָליסמאַן, לינא אָב).

בעסי: גליק וואָס קומט דורך אונגליק ברענגט גאָר צרות און שמער־צען, מיין פּוס וועט דיעזען אונגליקליכען שוועל מעהר ניט אַריבערטרעטען. נעווער! ... און יעצט — לעבט וואָהל! (אומאַרעמט ליידענשאַפטליך העררי'ן, וועלכער איז גאַנץ גלייכגילטיג צו איהר. קושט איהם, ראש אָב).

אייבי: העררי, וואָס וועט יעצט ווערען פון אונזער אַרימע, פינסטערען היים? (הערי שטעהט אויסגעשטרעקט דעם קאָפּ און הערט זיך צו).

בת־שבע (אין האָל, קוים וואָס מען הערט איהר שטימע): ווען וועל איך זיין אין דער היים? אַי, ווען וועל איך זיין אין דער היים?

ר' יעקב אַלחנן: אַרימע בת־שבע האָט ניט קיין היים, קיינער פון אונז האָט ניט קיין היים, ביז מיר וועלען זיך ניט אומקעהרען אין אונזער אַלטען, הייליגען, אידישען היים... עס איז שוין באַלד! עס קומט שוין! עס קומט! (אייבי אומאַרעמט העררי'ן און וויינט. פיליפּ זיצט מיט אַן אַראָבעגלאָזענעם קאָפּ. דער גלאַק פון אַמבולאַנס הויבט אָן קלינגען).

העררי (העררי רייסט זיך פלוצלונג אויס פון פאָטער'ס אַרעמס און שרייט מיט פּערצווייפלונג און אַ ביטערען יאָמער): מאַמא! מאַי מאַמא! מאַי מאַמא! מאַי מאַמא!

(פ א ר ה א נ ג.)

ר' יעקב אלחנן (הערט זי ניט): און א מעכטיגער קול וועט רופען איבער דער גאנצער וועלט: עורי, עורי לבשי עוד ציון. שטעה אויף! שטעה אויף! ציון! ערוואך און בעקלייד זיך ווידער מיט דיין מאכט! התנערי מעפר, שאקעל אראב פון זיך דעם שטויב און ערוואך, פאלק ישראל! און געה! און געה! (רעדט אליין צו זיך מיט בעגייסטערונג).

בת־שבע: און זיי געהען אלע איבער גרינע טהאלען, לעבען קלאָרע טייכען, דורך גרינע וועלדער. נאָר הגר אליין איז אין דער וויסטע... דער זאמר איז היים, די זון ברענט און קיין וואסער איז ניטאָ! (בייז) ישמאל, בעריהר ניט מיין קינד! בעריהר ניט מיין זוהן, זאָג איך דיר! גאָט זאָגט איהם, פיהר דיין איינציגען זוהן צו דער עקידה, נעהמט אברהם און פיהרט! האָט ער געפרעגט ביי דער מאמע? האָט ער געזאָגט שרה'ן, וואָס ער געהט טהאָן מיט איהר קינד? ניט דו, ניט אברהם, — ניין! שרה, די מוטער האָט א רעכט צו ברענגען איהר זוהן אויף דער עקידה! (כאפט העררי'ן און הויבט איהם אָן ווערגען). איך וועל איהם פיהרען צו דער עקידה! איך וועל איהם ברענגען פאר א קרבן! איך וועל איהם ברענגען אויף דער עקידה!

העררי (אויסער זיך פון שרעק): מאמא! מאמא! (אלע רייסען זי מיט געוואלד אָב פון העררי'ן).

בת־שבע (ראנגעלט זיך): וואָס ווילט איהר פון מיר? לאָזט מיר! לאָזט מיר אהיים! לאָזט מיר אהיים! (רייסט זיך ארויס, לויפט צום פענסטער, צום טהיר. מען הערט א גלאַק פון אן אמבולאנס). אָה, איהר קלייבט זיך אריבער ווייט, איך זאָל ניט קענען געפינען מיין היים! איהר מאכט פינסטער, איך זאָל ניט זעהן דעם וועג צו מיין היים! די ריכטיגע ווירטהין פון הייז איז געקומען אהיים, און ווער עס בעלאנגט ניט אהער, דארף אָברוימען דעם וועג! איך וויל אהיים! איך וויל אהיים! (א דאָקטאָר, א פאָליסמאן, מוררעי, נאָך זיי, בעסי. בת־שבע דערזעהט דעם דאָקטאָר, ווערט זי טרויעריג און רעדט שטיל). גוטער מענש, זיי ווילען מיר מיט געוואלד האַלטען דאָ. און אז איך וויל אהיים, שלאָגען זיי מיר, נעהמט מיר אהיים, איך בעט אייך; האָט רחמנות אויף מיר און נעהמט מיר אהיים. (ר' יעקב אלחנן זיצט שטיל, פון זיינע קראנקע אויגען גיסען טרערען).

דאָקטאָר (זעהר פריינדליך): יעס מעם, אי וויל טייק יו האָום! סוירטענלי, אי וויל טייק יו האָום. (מען טהוט זי אָן. לינא העלפט וויינענדיג. זי איז גאנץ רהיג).

בת־שבע (שטיל): יעס, טייק מי האָום. איך בין מיעד... איך האָב ניט קיין כח מעהר... (ציטערט מיט'ן גאנצען קערפער).

LIBRARY
Jewish Home for the Aged.

LIBRARY
Jewish Home for the Aged

LIBRARY
Jewish Home for the Aged.

